BORIS POLEVOI

PE ȚĂRMUL SĂLBATIC

BORIS POLEVOI

PE ȚĂRMUL SĂLBATIC

BORIS POLEVOI

PE ȚĂRMUL SĂLBATIC

ROMAN

În romîneşte de
SERGIU DAN şi M. CARDAŞ

București • 1964
EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Coperta de *Micu Veniamin*

Борис Полевой
НА ДИКОМ БРЕГЕ
роман
Советский Писатель
Москва 1963

— Care este maxima dumneavoastră preferată ?
KARL MARX : *— „Nimic din ce e omenesc nu-mi este străin".*

PARTEA ÎNTÎI

1

„Ermak", un vas de pasageri mătăhălos şi greoi, pe care revoluţia îl găsise brăzdînd de ani şi ani apele rîului Oni, părăsise încă din ajun unul din cheiurile Starosibirskului. Dar nici după o noapte de drum, pentru tot norodul, în mare parte gălăgios, al celor trei punţi călătoria nu pierduse farmecul noutăţii. Deşi vîntuleţul ce bătea în rafale dinspre miazănoapte, aducînd miresme de iarbă zvîntată, era destul de rece, nici gînd să intre cineva în cabină. Curiozitatea îi bulucea pe pasageri cînd la un bord, cînd la celălalt, spre disperarea secundului, care le striga fără să fie luat în seamă „să se disperseze", să nu se încline vasul, că ar putea să se sfîrşească prost.

— Curat turmă de oi ! Unde se duce una, hop şi celelalte. Nu vor să priceapă nici în ruptul capului ! se plîngea secundul intrînd pentru o clipă în cabina căpitanului. De mult n-am mai pomenit o cursă atît de aiurită.

Căpitanul, Alexei Rakov, era un bărbat în vîrstă, greoi, cu faţa masivă ciupită ici-colo de vărsat. Abia-şi terminase cartul. Şedea la masă numai în cămaşă şi se pregătea să bea ceai. Din micul samovar electric se prelingea în stacană o şuviţă de uncrop.

— Zi-i tinereţe, şi pace. De altfel e bine că sînt curioşi... Întîi, pentru că Oni nu e un rîu oarecare. Unde mai vezi aşa ceva ! Suflă în farfurioară şi urmă fără să se uite la celălalt : Şi-apoi, oamenii vor rămîne să tră-

iască aici. Cum-necum, ai însă grijă să nu dea vasul peste cap... Că-s oi doar!

Avea dreptate căpitanul. Prin gama neobişnuită a culorilor, de o prospeţime feciorelnică, prin măreţia naturii, priveliştea ce se depăna înnoită la fiecare cotitură, atît pe malul stîng, deluros, cît şi pe cel drept, aşternut cu lunci, îi minuna pe oameni, indiferent de unde veneau în imensitatea acestor meleaguri aproape sălbatice.

Vajnicul rîu ba se revărsa larg, oglindind, răsturnate în luciu-i lin, şi verdele pajiştilor, şi pădurile împestriţate de toamnă, şi albastrul blînd al cerului, ba se resfira în braţe ce se strecurau printre insulele cîrlionţate abia arcuite deasupra apei, pentru ca apoi, adunînd zestrea toată într-o singură albie, să-şi iuţească curgerea înfrigurat, nervos, frămîntat şi încreţit de mici valuri. Dar de cum ieşea la şes, se potolea şi, împingînd în lături malurile, te uimea din nou prin limpezimea imaginilor răsfrînte şi prin gingăşia culorilor.

Malurile erau şi ele neobişnuite pentru ochii celui care le vedea întîia oară. Taigaua lua în piept rîul, hotărnicindu-l cu un zid de foioase, săgetat ici-colo de suliţele sure ale brazilor. Steiuri şistoase de bazalt atîrnau mohorîte deasupra apei, nimbuite de stoluri de lăstuni roind ca ţînţarii pe vreme frumoasă. Încă o cotitură, şi priveliştea se schimbă ca prin farmec, înfăţişînd din nou ochiului pajişti verzi de iarbă grasă.

Dar şi viaţa rîului era neobişnuită: ţărmurile erau mai tot timpul pustii. Cînd şi cînd se ghiceau sau chiar se zăreau iţindu-se în stînga, pe muchia malului rîpos, ori în dreapta, hăt, dincolo de lunca potopită, sate mari. Ghiceai prezenţa lor din larg după numeroasele debarcadere pentru bărci şi şalupe şi după păienjenişul de poteci şi drumuri grăbind toate spre mal. La un moment dat, călătorii văzură răsărind în mijlocul firii acesteia, ce părea că nu suferise nici o schimbare de la facerea lumii, un oraş tînăr. Aici, „Ermak" făcu popas mai mult de o oră. Un oraş ce nu figura încă pe nici o hartă. Pe colacii de salvare agăţaţi de-a lungul balustradei nu scria decît: „Debarcader". În timp ce macaralele pescuiau din cala vaporului lăzi şi baloturi, cîţiva tineri

pasageri, măcar că era noapte, au dat o fugă pînă la mal. S-au întors uluiți.

— Măi, băieți, e grozav : troleibuze, lumini cu neon ! Juri că e sud-vestul Moscovei ! Cum naiba au ajuns aici ?

Cînd puzderia de lumini a orașului fără nume pieri după o nouă cotitură, dinspre amîndouă malurile lunca goală își zvîrli spre ei bezna străpunsă la intervale lungi de cîte o geamandură luminoasă legănată de valuri și ușor subțiată de licărul albăstriu al stelelor coapte, de toamnă. Pasagerii erau să se împrăștie cînd, deodată, izbucni un strigăt : „Priviți ! Priviți !" În zare se desluși un șirag de lumini ce se apropiau cu repeziciune. După cîtva timp răsună scurt și poruncitor glasul sirenei. Bătrînul „Ermak" răspunse cu un muget gros, opintit. Luminile veniră mai aproape, și o navă semănînd cu un avion îl ocoli dinspre dreapta pe veteranul rîului Oni, orbindu-i pe cei de pe punte cu o puternică lumină albăstruie și stropindu-le fețele cu pulbere de apă. Cît ai bate din palme, nava coti și se făcu nevăzută. O auzeau numai șuierînd puternic, poruncitor, să i se facă loc !

Pe rîul Moscova, pe Neva sau pe Nipru apariția acestei nave înaripate ar fi trecut probabil neluată în seamă. Aici însă, pe Oni, unde tacticosul „Ermak" ocolise cu grijă în cursul zilei ciobacele pescarilor, cinurile de scînduri, negre de catran, ori barcazurile șolduroase, această arătare fu atît de impresionantă, încît cu toată ora tîrzie pasagerii umplură iarăși punțile. Și din nou îl auzeai pe secund implorînd cu voce spartă, deznădăjduită :

— Nu vă îngrămădiți, vă rog !

Un glas tînăr de tenor, pornit pe zeflemea, îl îngînă perfect :

— De ce nu vreți să fiți conștienți, tovarăși pasageri ? Nu periclitați navigația vasului nostru scos de la arhivă.

Numaidecît un glăscior de fată preluă ștafeta :

— ...nu vă grămădiți ca niște oi, duceți-vă în saloane, aveți acolo picup, șah, domino.

— Un vas... Ce, parcă ăsta-i vas ? !... Poate de noapte...

— Ia spune, tovarăşe şef, sări cu gura altul, e adevărat că, pe vremea Ecaterinei a II, Grigori Şelehov [1] a fost cu caravela asta în America ?...

De altfel, nici saloanele nu erau goale. În această cursă se năruiră toate deosebirile dintre clase. Astfel oglinzile de cristal dintr-a întîia, masive şi cu incrustaţii de bronz, care au văzut atîtea orgii sălbatice ale negustorilor siberieni — stăpînii de odinioară ai minelor de aur — reflectau acum imaginea unui tînăr spătos, care după ce-şi lepădase şapca şi pufoaica se tot rotea în jurul unei gîgîlice de fată într-un costum portocaliu de schi şi cu ochelarii încălecaţi pe un născior cîrn, ba mişcîndu-se cu o nepăsare căutată, ba apucîndu-se să frămînte podeaua cu cizmoaiele sale de cauciuc, ori avîntîndu-se într-o căzăcească îndrăcită. Tolănit pe divanul de catifea roşie, acordeonistul, îngustîndu-şi ochii de plăcere, întindea de zor foalele instrumentului, şi toată mulţimea de flăcăi şi fete care împînzea salonul bătea tactul cu palmele...

Şi aşa, în plescăitul harnic al zbaturilor, cobora de două zile şi două nopţi rîul bătrînul „Ermak", supraaglomerat în această cursă neobişnuită. Iar pasagerii, vrăjiţi de atîta frumuseţe, unii cu gîndul la viaţa lor, la munca, nouă pentru cei mai mulţi, care-i aştepta undeva în taiga, pe şantierul despre care nu ştiau altceva decît că-i măreţ, alţii adînciţi în discuţii, entuziasmaţi de noile lor cunoştinţe, nici nu băgaseră de seamă cînd s-a urcat pe vas un bărbat voinic, lat în spete, de o vîrstă greu de ghicit. Era o figură cu totul ieşită din comun.

Purta în picioare un soi de cizme ciudate, cu carîmbul moale, ce păreau mai degrabă nişte ciorapi. De centura cu care era încins peste scurta vătuită şi ponosită rău, era prinsă o cartuşieră. Chipiul lui militar avea

[1] *Şelehov Grigori Ivanovici* (1747—1795) — negustor rus care în 1775 a iniţiat o asociaţie comercială ce a pus bazele Companiei ruso-americane. Şelehov a organizat numeroase aşezări pe insulele din nordul Oceanului Pacific şi în Alaska.

cozorocul scorojit şi paspoalul de o culoare închisă, nedefinită. Şuviţe de păr bălai, înspicat, îi cădeau pe fruntea arsă de soare. Barba şi mustăţile dese, blonde şi ele, îi ascundeau în bună parte chipul. Mustaţa era una cu barba stufoasă ce-i cădea valuri pe piept ; părea să nu fi fost niciodată atinsă de foarfecă şi în spate îi atîrna, legat de un prosop, un coş plin cu ciuperci. Arma de vînătoare, strînsă în tocul ei, pe care o ţinea în mînă, completa ansamblul.

„Ermak" tocmai ocolea o stîncă neagră, striată, de bazalt, înclinată peste ape şi ciuruită de cuiburi. Roiuri de lăstuni se vînzoleau deasupra vasului cu strigăte ascuţite, speriate. Cum puţini dintre pasageri mai văzuseră atîta păsăret laolaltă lărmuind asurzitor în văzduh, se îmbulziră toţi lîngă bordul stîng. Toţi, afară de bărbosul instalat gospodăreşte în partea cealaltă, la tribord, într-un locşor ferit de vînt. Omul se aşezase direct pe punte şi, rezemîndu-se comod de perete, scoase un cuţit de vînătoare, aşternu un ziar şi se puse să cureţe ciupercile. Aşa îl văzură pasagerii după ce stînca lăstunilor rămase în urmă.

— Mă, ce de ciuperci ! se miră unul.

— Matale singur ai strîns toată grămada ? Eşti grozav, nene !

— Ian te uită numai ce norocos e ! Tot una şi una... Cu bafta asta să tot joci cărţi !

— Ia spune, tovarăşe, sînt urşi pe aici ? Dar lupi ?

— Dar mamuţi sau barem niscaiva brontozauri, acolo ? sări cu gura un mucalit.

Ciupercile — micuţe, vîrtoase, cu picioruşe durdulii şi pălăriuţe de pluş — erau înşirate frumos, una după alta, pe ziar. Bărbosul îşi vedea de treabă, fără a se sinchisi de tot ce-l înconjura, cu o sîrguinţă ciudată, de ziceai că nu vede feţele astea tinere, poznaşe, şi nu aude întrebările ce-l luau peste picior. Nici nu ridică fruntea şi totuşi băgară de seamă că, între pleoapele-i grele, înroşite, ochii de culoarea stămbii albastre ieşită la soare aveau o privire nefiresc de încordată, că mîinile-i mari, înnegrite de soare şi, probabil, foarte puternice îi tremurau.

— O fi surd, presupuse tînăra în costum portocaliu şi cu ochelari cu lentile groase, în jurul căreia jucase adineaori cu atîta foc flăcăul cel moţat. Spera că remarca ei îi va face să-l lase în pace pe bărbos.

— Nu e greu de ghicit, măi copii, rosti şoptit, dar în aşa fel încît să-l audă toţi de faţă, un bărbat de statură mijlocie, frumos, cu o figură plină şi rumenă ca de fată. Cei de pe vas ştiau că e inginerul Pşenicinîi, băiat de viaţă, veşnic cu cîntecul pe buze, care reuşise să lege cunoştinţă cu toată lumea. Comunicativ, Pşenicinîi apucase să-i informeze pe toţi că este „discipolul" celebrului hidrotehnician Petin, că au părăsit împreună Moscova ca să muncească la Divnoiarskoe, în plină taiga. E limpede ca zîmbetul unui prunc, urmă el. Misteriosul necunoscut este beat criţă, beat în toată regula. Nasul cărnos, obraznic al inginerului adulmecă zgomotos. Cînd simţi aroma asta îţi vine să muşti dintr-un castravecior murat ca după o duşcă zdravănă.

Nu rîse nimeni. Tăceau stînjeniţi. Pesemne însă că bărbosul era surd de-a binelea. Mîinile lui luau cu aceeaşi grijă o ciupercă după alta. De la o vreme, oamenii se obişnuiră cu omul acesta şi nu-i mai dădură nici o atenţie. Numai o femeie tînără, cu faţa palidă, încadrată de o clădăraie de păr castaniu, şi pe care o remarcai îndată din pricina puloverului ei de un roşu-aprins şi a pantalonilor pescăreşti, rămase nemişcată lîngă balustrada punţii de sus şi, înfăşurîndu-se într-un pled cadrilat, îl privea ţintă pe bărbos.

Pasagerii ştiau de la Pşenicinîi că această femeie, care ocupa împreună cu bărbatul ei singura cabină „de lux", este soţia lui Petin, că urmîndu-şi soţul a acceptat să schimbe confortabilul apartament din capitală pe viaţa grea în corturi. De altfel, nu numai cei de pe motonavă o ştiau. Cheiul a fost plin de oameni veniţi să-i conducă pe soţii Petin. Printre aceştia un bărbat voinic, cu capul rotund, ras şi cu ochii înecaţi în grăsime, strălucind de o veselie strengărească, îl dăscălise, mai în glumă, mai în serios, pe căpitanul Rakov, încremenit în poziţie de drepţi :

— Ai grijă, Alexei Innokentievici, ca Dina Vasilievna să ajungă la Divnoiarskoe în cele mai bune condiţiuni,

îi spusese el, uitîndu-se din cînd în cînd la nevasta lui Petin, care alături de soţul ei părea o fetiţă. Să nu faci de rîs flota de pe Oni.

Dina, care-şi petrecea aproape tot timpul pe punte, părea foarte intrigată de noul pasager. Îşi părăsise postul de observaţie numai pentru cîteva minute, doar cît să dea o fugă pînă în cabină şi să-l smulgă pe soţul ei din mijlocul vrafului de hîrtii pe care le studia ca să nu piardă timpul de pomană, scoţîndu-l puţin la aer :

— Iată, în sfîrşit, un siberian get-beget ! Uită-te numai la el ! Curat Ermak Timofeevici !

Vorbea încetişor, dar nu-şi dădea seama că vîntul îi duce cuvintele drept spre bărbatul necunoscut. Acesta ridică deodată capul şi îi privi. O fărîmă de secundă ochii lui albaştri o cîntăriră pe femeie, apoi se îndreptară spre soţul ei. Şi Dina ar fi putut să jure că în momentul acela bărbosul a tresărit, schiţînd şi o mişcare de parcă ar fi vrut să se tragă înapoi. I se păru chiar că vede în ochii lui uimire, ori poate spaimă sau ură, sau toate laolaltă. Îşi plecă numaidecît din nou fruntea, văzîndu-şi mai departe de ciuperci. Cînd peste un timp omul îşi aţinti iar privirea asupra lui Viaceslav Ananievici Petin, ca pentru a-şi controla prima impresie, duşmănia cumplită ce i se citea acum în ochi o îngrozi pe Dina.

Femeia se strînse lîngă bărbatul ei.

— Îl cunoşti ?

— Îl văd pentru prima oară. În general nu cunosc prin părţile astea pe nimeni, afară de primul secretar al comitetului regional, acela care a venit să ne conducă.

— Bine, dar omul acesta te cunoaşte... Sînt sigură, dragul meu, că te cunoaşte. Te-a privit atît de ciudat...

— Ştii, în închipuirea gazetarilor americani cuvîntul „Siberia“ trezeşte asociaţii cu sîrmă ghimpată, turnuri de pază, cîini poliţişti. Iar ţie pesemne ţi se năzar vagabonzi, răufăcători, ocnaşi fugiţi din Sahalin... ca pe vremurile ţarismului... Nu, scumpa mea, realitatea e mult mai simplă. Mîna slabă, negricioasă a lui Petin arată cu un gest circular întinderile mărginite în zare

de zidul siniliu al taigalei. E o pustietate imensă, fabulos de bogată. Un ţinut care aşteaptă să fie trezit de oameni harnici şi cutezători. Iar romantismul de pe vremuri, ca să-i zicem aşa, n-a lăsat urme decît în literatură şi în cîntece...

— Şi, totuşi, omul acesta te cunoaşte.

— Se poate, făcu Petin ridicînd din umeri. Cîţi n-au lucrat sub ordinele mele în diferite perioade... Ei, te-am lăsat. Pînă ajungem, ţin să mă pun la curent cu toate problemele privind Divnoiarskoe.

Cînd se întoarse peste un timp, ca să-i aducă Dinei pardesiul, o găsi la celălalt capăt al punţii, de unde continua să-l cerceteze pe furiş pe bărbos. Petin i se alătură, de data aceasta interesat şi el. Mîinile mari ale necunoscutului mînuiau cuţitul ca pe o lanţetă. Iată, în sfîrşit, curăţată şi ultima ciupercă, şi bărbosul începu să le rînduiască frumos în coş. Din pricina tîrsoagei de barbă ce-i acoperea obrazul, era greu să-i ghiceşti vîrsta. Putea să aibă patruzeci de ani, dar tot aşa de bine şi şaizeci.

— M-da, curios individ... Ai dreptate, parcă a ieşit din paginile romanelor lui Mamin-Sibiriak. Uită-te numai, scumpa mea, cum îşi dichiseşte ciupercile... În colhozuri secerişul e în toi şi unui găligan ca ăsta îi arde de ciuperci...

O pală de vînt cu iz tare de iarbă zvîntată, de muced covor de frunze dintr-o pădure umbroasă şi de rogoz smulse pardesiul de pe umerii Dinei. Soţul o înveli grijuliu şi o prinse de mijloc. În clipa aceea bărbosul se ridică şi, scuturînd pe ziar firimiturile ce i se prinseseră de haine, se uită din nou spre ei. Acum ochii lui luminoşi nu spuneau nimic, şi totuşi Dina bănui pitit în hăţişurile bărbii un zîmbet ce numai prietenos nu era.

— Ai văzut, ai văzut? şopti ea înfiorîndu-se.

De data aceasta, ceva în acest om i se păru cunoscut lui Petin, dar nu ştia de unde să-l ia. Îl cuprinse o nelinişte inexplicabilă, şi ca să nu observe soţia o conduse, cu aceeaşi grijă duioasă, spre partea cealaltă a punţii. Aici, băieţi şi fete în treninguri, scurte vătuite, cana-

diene şi pulovere, ghemuiţi unul în altul, cîntau cît îi ţinea gura :

Ne cheamă depărtarea, prieteni dragi, pe noi,
Să fim în noi oraşe, locuitorii noi.

— ...Uite-i pe cuceritorii Siberiei ! exclamă Petin, oprindu-se lîngă balustradă, chiar deasupra corului. Prin voinţa partidului, ei vor da viaţă acestui ţinut nespus de bogat, vor înălţa o gigantică hidrocentrală, vor face să scînteieze luminile noilor oraşe.

Jos, cîntecul se terminase. Cîţiva tineri priveau curioşi spre puntea superioară, iar Petin urmă, cu glasul tremurînd de emoţie :

— Peste întinderile astea, se va revărsa, uriaşă, marea siberiană, apa va înghiţi stîncile, iar de-a lungul ţărmurilor, care nici nu se vor vedea de aici, au să răsară clădirile unui gigantic complex industrial. Metal, hîrtie, ciment, chimicale, case prefabricate, mobilă...

Dina îşi ridică privirea spre soţul ei. În ochii cenuşii lucea o sinceră admiraţie.

— Ce bine-mi pare că am venit cu tine !

— ...Poftiţi la noi, Viaceslav Ananievici... strigă de jos Pşenicinîi. Stătea în mijlocul cercului dirijînd corul improvizat.

Petin zîmbi şi răspunse, fluturînd prietenos mîna :

— N-am timp, dragii mei. Ţinînd-o pe Dina de braţ, o conduse de-a lungul punţii. Şi tu care nu te puteai hotărî...

— Nu, nu, acum nu mă mai tem de nimic, nu mai regret nimic. Dă-l încolo de apartament, de confort ! Se strînse de braţul lui şi urmă : Ştii, mă gîndesc mereu că de n-ar fi fost Litvinov ăsta, care te va lega de mîini şi de picioare, tu, cu cunoştinţele, cu inteligenţa, cu îndrăzneala ta, ce avînt ai mai lua acolo, la Divnoiarskoe...

— Nu-i nimic, scumpa mea, o să ne împăcăm noi într-un fel. La vremea lui, Litvinov a fost şi el un inginer, în orice caz nu unul de duzină şi un organizator destul de bun, dar vîrsta, vîrsta... Ei, sigur, toţi o să îmbătrînim... De n-ar avea relaţii — cu ăsta a

fost coleg de facultate, cu ăla a lucrat, pe ălălalt l-a ajutat, cu cutare a fost împreună la casa de odihnă, cu al cincilea... cu al zecelea... La drept vorbind Litvinov este, ca să folosesc un termen tehnic, o bilă uzată. Dar știi cum e obiceiul la minister. O dată cocoțat pe raftul de sus, dosarul lui Litvinov acolo o să rămînă pînă n-o să cadă singur. Or, Litvinov nu e om să cadă. Pe noi doi, însă, toate acestea nu ne privesc. El trebuie să se sprijine pe ceva nou, actual. Are nevoie de mine. Să vezi ce primire o să ne facă. Și apoi, ai văzut: primul secretar s-a deranjat personal ca să ne conducă. Și sînt sigur că o să-i telefoneze... Și asta înseamnă ceva pentru Litvinov! Ei, de ce-ai căzut pe gînduri? Totul o să fie bine...

— A, nu la Litvinov mă gîndesc, ci tot la el, mîna subțire și rece a Dinei schiță un gest discret în direcția bărbosului.

Acesta era rezemat cu coatele de balustradă și avea capul descoperit. Părul lui inelat, vizibil rărit spre creștet, flutura în bătaia vîntului. Coșul cu ciupercile rămăsese lîngă perete. Un bondocel de fetiță, de vreo opt sau nouă ani, cu obrăjorii ca niște chifle bine rumenite, cu părul roșcovan împletit vîrtos într-o coadă și cu un năsuc cîrn presărat din belșug cu pistrui, se ghemui pe vine lîngă coș ca să admire în voie ciupercile. Ceva mai încolo, un băiat blond, de vreo cincisprezece ani, slab și deșirat, privea cu tot atîta interes tocul ros, care ascundea privirilor arma de vînătoare.

— Parcă ar fi din piele ciupercuțele! exclamă fetița încercînd să atragă atenția taciturnului lor stăpîn. Chiar matale singur ai găsit atîtea, moșule? Lasă-mă să mă uit și eu nițel. Degetuțele curioase mîngîiară ușor pălărioarele plușate, reci la pipăit.

— De ce calibru e arma?... Dumneata o încarci cu alice obișnuite sau cu alice de lup? întrebă politicos băiatul, ca să arate că se pricepe în ale vînătorii. Cu alice de lup, nu? Că doar în taiga te pîndesc destule primejdii. Se zice că spre toamnă urșii se fac răi ai dracului... Am... citit despre asta, mărturisi el cu un aer vinovat.

— Saşko ! Vino să-ţi arăt ceva. Ciupercuţele astea parcă ar fi nişte frăţiori. Ba nu, mai curînd surioare sub aceeaşi pălărioară.

Bărbosul nu scoase o vorbă. Dinei i se păru chiar că întoarce spatele copiilor. Ros de curiozitatea pe care i-o trezea arma, cartuşiera, ba şi înfăţişarea bărbosului, Saşka se făcea că nici nu bagă de seamă muţenia ostentativă a omului. Fetiţa însă, căreia fratele îi spunea Nina, mai înfiptă de felul ei, se apropie de bărbos cu un aer decis şi-l trase de mînă :

— Nu e frumos, moşule, să nu răspunzi cînd eşti întrebat. Şi diagnostică deodată, tare, de o auziră şi soţii Petin : Saşko, ăsta e beat că de-abia se ţine pe picioare.

Îngrozită, Dina închise ochii. Bărbosul rămase însă nemişcat, numai că îşi plecă şi mai adînc capul cu părul vîlvoi. Băiatul apucă fetiţa de mînă şi o trase cu sila de acolo :

— Ho, moară stricată ce eşti !

Neştiind nici ea de ce o interesează atît de mult acest om ciudat, Dina spuse bărbatului ei :

— Să cumpăr nişte ciuperci de la el. O să le dăm la bucătărie ca să le gătească cu smîntînă, aşa cum îţi place ţie.

— Pentru ce ? Mîncarea-i destul de bună.

— Mi s-a făcut poftă, stărui femeia. Glasul ei sonor deveni deodată capricios. Bietul tata şi cu Volka cărau acasă la ciuperci, coşuri peste coşuri, de nu mai ştia mama ce să facă cu ele... Şi mie-mi plac.

— Dacă-i aşa, spune-i ospătăriţei, ea cunoaşte preţurile de pe aici. Că e în stare să-ţi ceară cine ştie cît, ştii tu cum sînt speculanţii !

— De ce s-o deranjez ? răspunse Dina, ridicînd din sprîncenele-i subţiri. Ochii ei lunguieţi dispărură aproape între genele lungi, stufoase. N-avea grijă, n-o să-i plătesc mai mult decît trebuie.

— N-am grijă, o încredinţă Petin zîmbitor. Se depărtă apoi cu pasul lui măsurat, intră în cabină şi închise bine uşa.

Enervată de acest mic incident, Dina coborî în fugă scara şi se apropie de bărbos. El îşi ţinea ochii închişi,

iar la tîmplă i se vedea, albastră şi şerpuitoare, o vînă umflată. Dina se zăpăci şi rămase un timp aşa, fără să scoată o vorbă. În sfîrşit omul deschise ochii şi o măsură încet de jos în sus. De la ghetuţele cochete de excursie privirea-i lunecă de-a lungul pantalonilor, a puloverului, pentru a se pironi, în cele din urmă, pe faţa Dinei. O privire iscoditoare, mereu la pîndă.

— Ei ? hîrîi bărbosul într-un tîrziu. Pe Dina o păli duhoarea vinului trezit.

— Nu vă supăraţi, am vrut numai... n-aţi putea să-mi daţi... pe bani, fireşte... cîteva din ciupercile astea atît de frumoase ? Vorbea de parcă încerca să se dezvinovăţească. I se păru că uitătura neînduplecată a ochilor albaştri injectaţi se mai îmbună puţin. Ştiţi, soţul meu, inginerul Petin... Ne ducem la Divnoiarskoe, a fost numit acolo... Îi plac foarte mult ciupercile.

Privirea redeveni rece.

— Nu ! i-o reteză scurt omul, şi întorcînd capul începu să scruteze umbroasele adîncuri ale unei văiugi luminată acum de soare, năpădită de pini care însoţeau pînă la Oni un pîrîiaş gureş. Dar cînd Dina, jignită de refuzul acesta grosolan, urcă spre puntea de sus, omul îşi lăsă privirile să lunece agale pe urma ei.

Hotărît, Viaceslav Ananievici avea, ca întotdeauna, dreptate. Nu trebuia să intre în vorbă cu omul ăsta. O fi vreun urmaş al ocnaşilor evadaţi descrişi atît de bine de Mamin-Sibiriak, sau vreun fost condamnat de drept comun din cei care, după ispăşirea pedepsei, vin să se aciueze în ţinutul acesta puţin populat, unde din lipsă de oameni dosarele nu sînt chiar atît de puricate. Să-i fie învăţătură de minte ! Dina era gata să intre în cabină ca să împărtăşească bărbatului ei toate aceste gînduri, dar se opri în loc. Ce se aude ? O vioară ? Nu-i venea să creadă.

Da, era o vioară. Se cînta o bucată cunoscută. Melodia, cînd zbuciumată, cînd veselă ori plină de jale, se rotea deasupra rîului, ca rîndunelele acelea gingaşe ce-şi fac cuibul în stîncile de bazalt. Huruitul monoton al maşinilor, plescăitul ritmic al zbaturilor nu reuşeau s-o înăbuşe. Nu, nu era staţia de amplificare a vasului. Plăcile cîntate şi răscîntate Dina nu numai că apu-

case să le cunoască pe toate, dar i se făcuse şi lehamite de ele. Cineva cînta la vioară. Şi cînta bine.

Ocoli aproape în fugă vasul. Ca şi înainte, tineretul împestriţa pupa cu pitoreşti costume de sport, alternînd cu scurte vătuite, bluze militare şi marinăreşti fără epoleţi. Erau tot flăcăii şi fetele care din zori şi pînă seara zbierau cîntece din filme, dansau sau ţopăiau în sunetele acordeonului. Acum toată banda asta veselă şi gălăgioasă era aşezată roată, iar la mijloc, mărunţică şi îndesată, o fată cu ochelari, îmbrăcată în costum portocaliu, strîngînd bine o vioară cu bărbia, mînuia cu înflăcărare arcuşul. „Ceaikovski ! recunoscu Dina. Cantoneta." Violonista uitase de tot şi de toate. Feţişoara ei băieţoasă, rotundă şi rumenă avea acum o expresie gravă şi energică. Îndărătul lentilelor groase, ochii măriţi străluceau de emoţie. Ceea ce o uimi mai cu seamă pe Dina era faptul că tulburarea artistei se reflecta şi pe feţele băieţilor şi fetelor, care pînă atunci o exasperaseră cu cîntecele lor, la fel ca staţia de amplificare.

Ce de surprize rezerva această cursă moscovitei care cu două zile în urmă mai putea fi întîlnită pe strada Gorki ! Uite, chiar în dimineaţa aceea... s-a sculat devreme de tot, s-a îmbrăcat pe întuneric, şi a ieşit pe punte să vadă un răsărit de soare pe Oni. O pîclă groasă perdeluia rîul. De după muchia ţărmului întunecat ce se prăvălea vertical în apă, apărea încetişor un disc uriaş, ca o faţă plină şi roşie. În lumina zorilor, Dina văzu la doi paşi de ea cîţiva bărbaţi cu ochii sticlind febril pe chipurile livide şi ţepoase. Aşezaţi în cerc la pupă, ei filau tacticos nişte cărţi de joc soioase şi le trîntеau cu un sunet înfundat pe scîndurile punţii. Un vlăjgan cu fruntea asudată ascunsă sub un breton cînepiu, de puşti, tocmai făcea cărţile. Ochii lui mici, înguşti, priveau răutăcios şi bănuitor spre partenerii de joc. Ceva mai încolo, lîngă un colac de parîme, îngenunchease un bărbat trecut de tinereţe, cu chipul cărămiziu, înălţînd parcă o rugă soarelui ce răsărea, în vreme ce dincoace, un flăcău blond, uscăţiv şi cu faţa lunguiaţă, numai în chiloţi şi cu picioarele atît de vînjoase, încît păreau împletite din

sîrmă, executa metodic complicate exerciţii de gimnastică. Şi toate acestea, de-a valma, în razele soarelui care, risipind ceaţa, revărsa o lumină jucăuşă peste lunca aşternută pînă la dunga albăstruie a pădurii.

Iar acum, tot aici, auzea vioara povestind parcă pătimaş ceva tulburător, ceva de spaimă, necunoscut încă Dinei, dar un lucru pe care îl va cunoaşte, pe care avea să-l trăiască în această pustietate. Şi fără să ştie nici ea de ce, ţinu să-l mai vadă o dată pe bărbosul care, în ochii ei, era tipul clasic al siberianului. Se apropie pe ocolite, dar se opri în loc auzind o voce caldă de femeie, care tocmai spunea cîntat, cu un pronunţat accent ucrainean :

— Bună ziua, bade !

În faţa bărbosului se afla o mărunţică oacheşă cu o faţă rotundă şi simpatică. Ochii ei ca două mure aveau o privire blîndă şi liniştită. Fetiţa durdulie de adineaori stătea în spatele femeii, de unde furişa spre bărbos priviri temătoare. Femeia luă una cîte una ciupercile, pipăindu-le cu un aer preocupat, cum fac gospodinele la piaţă.

— Tare-s făţoase. Cum dai coşul, bade ? Copiii mei se prăpădesc după ciuperci. Uite şi vorbăreaţa asta mică... Dacă a trăncănit ceva ce nu trebuie, să nu i-o iei în nume de rău...

Bărbosul se uita tăcut, cînd la mamă, cînd la fată. Părea că încet-încet începe să se dezmeticească. De sus se vedea foarte limpede cum i se descreţeşte fruntea adînc şănţuită, pe jumătate arsă de soare, pe jumătate albă. În hăţişurile bărbii i se ghicea un surîs.

— Ei, ce zici, bade, le vinzi ? stărui femeia.

— Vinde-le, te rog, că ce să faci cu atîtea ? Nu le poţi mînca pe toate, îi ţinu isonul fetiţa.

— Dar să nu ne iei mult, că am cheltuit o groază cu drumul. Venim tocmai de la Ust.

— Luaţi-le, mormăi bărbosul arătînd din cap coşul.

— Şi... cît ceri ?

— Un cinci.

Femeia se uită urît.

— Cum, cincizeci de ruble pe nişte ciuperci ? exclamă ea mînioasă.

— Un cinci.

— Cinci, ce ?

— Păi, cinci, repetă bărbosul încîntat de nedumerirea mamei şi a fetei.

— Ci spune, odată, omul lui dumnezeu !

— Un gologan de aramă. Ba poţi să le iei şi aşa... Lasă numai coşul, că nu-i al meu.

În timp ce femeia căta cu gura căscată la ciudatul negustor, fetiţa, temîndu-se ca el să nu se răzgîndească, scoase repede din buzunarul paltonaşului o monedă, i-o vîrî în palmă, apucă coşul şi, frîntă de greutatea lui, o luă spre uşă, cu paşi iuţi şi mărunţi.

— Zău, dacă ştiu ce să zic... Nu cunosc preţurile de aici. Dar nici aşa, un gologan... În sfîrşit, dacă vorbeşti serios, îţi foarte mulţămim şi te poftim să vii şi matale să guşti din ciuperci. Cabina şase, la pupă. Te aşteptăm. Al meu nu există să nu aibă pusă bine o litruţă pentru ocazii de astea. Ai auzit de Poperecinîi, nu ? Scrie şi în ziare, se vorbeşte şi la radio de el, excavatoristul Oles Poperecinîi. E bărbatul meu ! Se depărtă, legănîndu-se pe picioarele scurte — o răţuşcă cu ochi strălucitori...

Dina îl găsi pe soţul ei studiind nişte planuri pe care le prinsese cu pioneze de pardoseala cabinei.

— ...Să vezi ce a făcut adineaori tipul acela ciudat, dădu să-i povestească Dina întîmplarea, dar bărbatul ei, lăsînd pentru o clipă planurile, ridică spre ea chipul său smead, de o paloare bolnăvicioasă, şi o privi nedumerit. Dina amuţi, pentru că aşa era obiceiul în casa lor : cînd Viaceslav Ananievici lucrează, nu se cade să-i adresezi cuvîntul, să deschizi radioul sau televizorul şi, în general, să faci cel mai mic zgomot.

Străbătu cabina în vîrful picioarelor şi-şi luă o carte. În romanul pe care-l citea, totul mergea strună. Oameni principiali făceau fapte principiale, oameni neprincipiali le puneau beţe în roate, şi o dragoste principială se împletea cu acţiunea. Atît la Moscova, cît şi mai tîrziu în avion, în drum spre Starosibirsk, citise chiar cu interes acest roman. Acum însă s-au interpus între ea şi carte bărbosul cu plete de erou din baladă, băieţii, fetele, violonista, femeia aceea micuţă cu um-

blet de răţuşcă şi cu vorba dulce şi tărăgănată, caleidoscopica înşiruire de privelişti ale unei firi bogate şi viguroase. Deşi deprinsese de la soţul ei obiceiul de a termina negreşit o carte, o dată începută, vîrî romanul în fundul valizei.

Într-un tîrziu, după ce mai notă ceva în agendă, făcu sul planurile şi-şi scoase tacticos mînecarele, Petin o întrebă ce a vrut să-i spună adineaori. Chiar în momentul acela „Ermak" mugi răguşit de trei ori, de zăngănire geamurile, şi se desprinse de un mic debarcader plutitor, prins direct de malul abrupt. Atunci l-au văzut pentru ultima oară pe bărbos. Înalt, spătos, niţeluş adus de umeri, suia drumul ce se desena vag pe terenul nisipos. În spate i se bălăngănea pe ştergar coşul gol, iar în mînă avea arma, mereu în tocul ei. Deşi încălţat cu cizme moi, pasul îi era apăsat şi ferm. Ajungînd pe muchia dealului, acolo unde drumul se topea în umbrele albăstrii ce prinseră a se îngroşa în brădet, omul se întoarse cu faţa spre vasul care se depărta şi rămase locului rezemat în puşcă. Silueta lui, scăldată în soare, se profila limpede între trunchiurile aurite.

— Ştii, scumpa mea, acum am şi eu impresia că parcă l-am mai întîlnit undeva, spuse Petin înfiorat din ce în ce de o nelinişte ciudată. Nu-mi amintesc nici cînd, nici unde, dar ştiu că l-am mai întîlnit.

...Pe-al Irtîşului ţărm sălbatic,

se înălţă vocea plină, de bariton a inginerului Pşenicinîi, şi corul tînăr izbucni cam dezlînat, dar tare, să-ţi spargă urechile :

Şedea Ermak căzut pe gînduri...

2

Cînd din bucătărie se împrăştie o aromă îmbietoare vestind că ciupercile sînt gata, Ganna Poperecinaia luă din geamantanaş o faţă de masă pe care o aşternu

dintr-o mişcare. Bondocelul de Nina aşează repede farfuriile de material plastic şi tacîmurile din trusa de voiaj. Tot de acolo scoase Alexandr Trifonovici pahare din material plastic, le aşează în dreptul tacîmurilor, apoi cu o smucitură scurtă şi precisă a mîinii sale mici făcu să sară dopul sticlei pe care o aşează solemn în mijlocul mesei. După ce mai cuprinse o dată totul într-o privire, porunci cu glasul lui răguşit :

— Şi acum, Roşculeţ, pofteşte-l pe bărbosul tău prieten.

Fetiţa ieşi glonţ. Poperecinîi luă o pîine mare rotundă şi, ţinînd-o strîns la piept, tăie cu băgare de seamă felii subţiri. Aşează feliile pe farfurie, adună firimiturile în căuşul palmei şi le făcu vînt în gură. Turnă votcă în două pahare mari şi un păhărel. I se păru că pusese mai puţin într-unul din pahare şi îl umplu ochi. Fiecare mişcare a bărbatului uscăţiv, mic de statură, cu părul drept şi auriu ca firul de pai şi o mustăcioară tuşinată, aurie şi ea, trăda pe omul serios, aşezat. Felul îngrijit în care-şi purta hainele de croială militară, albul imaculat al gulerului pus în dimineaţa aceea, nasturii lună, glasul domol, niţel răguşit şi obiceiul de a rosti răspicat fiecare cuvînt, veneau să întărească această impresie.

Ridică puţin capacul de pe oala cu ciuperci. Mirosul care răbufni de acolo era atît de ispititor, încît lui Alexandr Trifonovici, sau cum îi spuneau toţi — Oles Poperecinîi — îi fremătară nările :

— Ce-o fi cu Roşculeţ, de nu mai vine ?... Pe asta e bine s-o trimiţi s-aducă moartea.

Ganna nu apucă să răspundă, că în uşă răsări mutrişoara rotundă şi poznaşă a fetiţei, îmbujorată de alergătură.

— Nu-i nicăieri ! anunţă ea într-un răsuflet.

— Nu mai spune, Soneciko. Unde o fi dispărut ? se necăji şi maică-sa.

— A coborît. L-am căutat peste tot. Nenea căpitanul zicea că l-a văzut cum s-a dat jos. L-am întrebat şi pe căpitanul ăl mare. A plecat, zice.

— Ce face ? Te-ai suit pe puntea de comandă ?

— Îhî. Știi, acolo e un fel de cușcă în care stă un nenea și învîrte o roată. Toți mi-au spus că a coborît.

— A coborît ! mormăi Oles înciudat. Și noi care nici nu i-am mulțumit omului, pentru dar. Supărat, deșertă unul din pahare înapoi în sticlă. Ei, Ganusia, fii sănătoasă ! Ciocni cu nevastă-sa, aruncînd votca dintr-o singură mișcare în gura larg căscată, și toată familia începu să se ospăteze din ciupercile pe care Ganna, care reușise să intre în grațiile bucătarului și fusese admisă de el în sfînta sfintelor, le gătise așa cum știa ea, cu smîntînă și foi de dafin.

Familia Poperecinîi colinda de mult șantierele. Pentru ei călătoriile deveniseră modul obișnuit de viață. Fiecare membru al familiei își cunoștea exact îndatoririle pe drum, ca și acasă. În gări și la debarcadere, bărbații, tatăl și fiul, se repezeau să cumpere de-ale gurii. Ganna, care socotea că restaurantele sînt un răsfăț, încropea un prînz ca la drum, iar Nina, căreia tat-su îi zicea Roșculeț, iar maică-sa Soneciko — fiindcă numele acesta aducea a diminutiv de la soare — strîngea, spăla vasele și le așeza frumos în valiză. Această rînduială, de mult statornicită în familia lor, fiecare, asemenea servanților unui tun, cunoscîndu-și locul și obligațiile, făcea ca drumurile să le pară mai puțin obositoare.

Și acum, în timp ce vasul spinteca apele, purtîndu-i spre locuri necunoscute, s-au dus la culcare ca în orice seară, la ora obișnuită. În cabină se făcu întuneric. Hubloul nu mai era decît o pată de lumină albăstruie. Din cușetele suprapuse se auzi ca la comandă răsuflarea copiilor adormiți, în care se împleti îndată sforăitul ușor al lui Oles, tot atît de egal și de liniștit.

Pe Ganna însă n-o prindea somnul. Asemenea unei dureri fizice obida, potolită în cursul zilei, noaptea revenea și mai chinuitoare. Și pentru că bărbatul culcat lîngă ea dormea atît de adînc, respira atît de liniștit, iar cînd se întorcea pe o parte plescăia din buze ca un copil, suferința ei degenera în dușmănie : trage la aghioase, și nici că-i pasă ! Dumnealui s-a îndopat cu ciuperci, a băut cîteva pahărele și — la culcare. Nu-i mai trebuie nimic. Nu se întreabă unde-i duce har-

dughia asta de vapor, ce-i aşteaptă acolo în faimosul Divnoiarskoe, în taiga, unde la început — o ştia din experienţă — nu-i nici o speranţă să aibă locuinţă ca lumea, să fie o şcoală pentru copii. La iarnă se vor înghesui iarăşi într-o sărăcie de cort, înfofolindu-se noaptea cu toate ţoalele şi avînd grijă să taie pîinea de cu seară, că de nu, dimineaţa, doar cu toporul s-o mai spargi. Spală-te în frig şi aşteaptă cu pieptănatul pînă ţi se topeşte gheaţa din păr. De cîte ori a trecut ea prin asta, de cîte ori i-a făgăduit el : „Mai ai puţină răbdare, Ganusia, e pentru ultima oară!" Dar cînd a început să se vorbească de Divnoiarskoe, cînd a primit scrisoarea aia... a uitat tot, a lăsat totul baltă — şi iată-i din nou fără căpătîi, ducîndu-se la dracu în praznic. Vagabond afurisit! Vîntură-lume!... Suflet de şătrar!...

Şi cînd te gîndeşti ce bine au dus-o în ultimul an la Ust... În întunericul cabinei i se arăta locuinţa pe care au părăsit-o deunăzi, într-o casă cu un singur cat pentru patru familii. Odăiţele scunde, bucătărioara pe care Oles o îmbrăcase în faianţă, fotoliul de la gura sobei, unde te simţeai aşa de bine cu lucrul în mînă. Au lăsat totul, au vîndut totul, în afară de nesuferita asta de mobilă demontabilă pe care o cară mereu după ei. De fotoliu, Ganna nu s-a îndurat să se despartă. Călătorea şi el undeva la bagaje. Dar ce să faci cu fotoliul într-un cort sau într-o baraca? Tot va trebui să-l arunce.

Oles îşi mişcă capul pe pernă şi spuse limpede : „Schimbaţi excentricele între ele şi-o să fie bine..." Apoi plescăi iar din buze şi-şi văzu mai departe de somn, respirînd liniştit, ritmic. Ganna se trase cît putu la margine şi se uită chiorîş la faţa colţuroasă a bărbatului : „Fiţi-ar excentricele să-ţi fie!" Şi în vis nu vede decît maşini! Îl doare în cot de necazurile ei, de grija familiei. Egoist pînă-n măduva oaselor! I se păru că fetiţa aruncase pătura de pe ea. Se dădu jos din pat, înveli bine copila, potrivi şi perna băiatului, se uită pe fereastră. „Ermak" se ţinea aproape de malul drept. Cel stîng, stîncos şi însăilat sus cu brazi rari şi golaşi, se desluşea cu o uimitoare claritate, de ziceai

că-i desenat cu tuş pe hîrtie albastră de calc stropită cu alb. Contrastînd cu puntea ca de sticlă a podului pe care-o aşternuse luna plină pînă la poalele stîncilor, apa răscolită de zbaturi părea grea ca de plumb şi neagră ca păcura. Nu se vedea nici o luminiţă. Înfiorată de simţămîntul adînc de singurătate pe care i-l trezea peisajul acesta trist, Ganna se băgă repede sub pătură şi strîngîndu-se lîngă bărbatul ei şopti : „Ce să căutăm acolo, dragul meu ? Ce ne-a lipsit la Ust ?"

Un sfert de casă, un petic de pămînt, o grădiniţă, orătănii, ba chiar şi nişte vişini. Da, da, au avut şi vişini. Îşi aminti cum i-a adus Oles într-o zi, ţinîndu-i subţioară ca pe o măturică cu care te speli la baie, cîţiva puieţi trimişi de un prieten din Ucraina. Întreaga familie se bucurase, de parcă le-ar fi venit în ospeţie un consătean de-al lor. Nu se mai săturau privind smicelele firave cu ţăcăliile rare ale rădăcinilor. Creşteau vişini şi în Poltava, de unde era Ganna, şi în părţile Niprului unde s-a născut Oles... La el se pronunţa „vîşini". Cu cîtă grijă au sădit pomişorii într-un locşor însorit şi aşa încît casa să-i ferească de furia vîntului. Peste iarnă îi înfăşurau cu ziare. Şi nu zici că s-au prins ! Anul trecut au dat floare, ba chiar şi rod în clima aceea ceţoasă şi aspră. Erau cam acre vişinele, dar în schimb mari. Doar un pumn au strîns de la toţi, atît, dar ce drag le-a fost de „vîşinele" alea crescute pe meleaguri reci. Ganna vedea aievea micuţa grădină din faţa casei, pomişorii încovoiaţi de vînt : cine o să-i înfăşoare ca să treacă cu bine iarna, cine o să îngrămădească în jurul lor zăpada, ca să le ţină de cald ? O să stea în ger goi-goluţi, sărăcuţii de ei... Îşi aduse aminte de grăsana aia, de Katerina, nevasta mecanicului, care se mutase în casa lor. Ei i-a dat Ganna în primire şi grădiniţa, şi ciorchinii verzi şi grei de pătlăgele, pepenii necopţi încă, ce păreau nişte bolovani între vrejurile galbene, vestejite, şi pomişorii tineri, atît de gingaşi. A învăţat-o cum să le îngrijească pe toate, dar grăsana răspundea distrată : „Bine, bine, aşa o să fac. Fii pe pace, Ganna Gavrilovna."

Nici n-o fi ascultat ce-i spune. Deh, era cu gîndul în altă parte, la casa nouă. Cum s-o dichisească, unde

să aşeze fiecare lucruşor. Vai de grădină, pe aşa mîini! O duru de parcă şi-ar fi lăsat copiii pe mîini vitrege, străine. Durerea ei n-o împărtăşea nimeni şi asta o făcea să sufere şi mai crunt. Scînci, gata s-o podidească plînsul, şi întoarse capul ca să-şi şteargă lacrimile cu un colţ al feţei de pernă. Bărbatul se mişcă din nou şi rosti clar: „Păi, dacă vă spun să mutaţi excentricele".

— Iar excentricele! Ganna se ridică într-un cot şi-l privi pe Oles. Era culcat pe spate şi sforăia încetişor cu gura căscată. Numai la maşini ţi-e capul, blestematule!

În ultimele luni, atras ca de un magnet de şantierul gigantic ce se înfiripa „la capătul lumii", Oles nu-şi mai găsea locul. Se ţinea mereu de capul ei, zor-nevoie să plece cu toţii acolo... „E pentru ultima oară." Pînă la urmă, a reuşit s-o convingă. Dar cu două luni înainte de data sorocită a zbughit-o cu tot echipajul în Ural unde, auzi rogu-te, la propunerea dumnealor, se lucra la perfecţionarea unui nou tip de excavator. Luîndu-se cu treburile, nu s-a întors acasă la timp şi a trebuit ea singură să vîndă mobila strînsă cu atîta dragoste, să împacheteze lucrurile. Omul acesta fără suflet îi telefona în fiecare noapte din Sverdlovsk ca să-i înşire fel de fel de idei ce-i umblau prin cap şi s-o roage să nu se supere — i se rupe inima, dar fără el „ăia o să încurce totul". Pînă la urmă Ganna a trebuit să pornească singură la drum cu copiii şi calabalîcul, iar dumnealui i-a aşteptat cu mîinile în buzunare pe peronul gării la Starosibirsk. Bucuroasă că-l revede, l-a iertat. Aşa e el, cînd e vorba de muncă nu mai ştie de nimic. Acum însă i se părea că a făcut-o dinadins, că a şters-o în Ural anume ca s-o lase să îndure singură tot chinul despărţirii de casa lor, să se canonească ea singură cu tevatura mutatului... „Auzi, excentricele!... De maşini se îngrijeşte, dar de familie — nici cît negru sub unghie... Auzi-l cum sforăie ca locomotiva!"

Ganna îl apucă de nas şi îl zgîlţîi mînioasă.

— Ho, trezeşte-te, că ne-ai omorît cu atîta sforăit!

Buimac, Oles se ridică dintr-o smucitură în capul oaselor, întîlni uitătura oţărîtă a femeii şi numaidecît îi auzi şi şoapta furioasă:

— Numai la tine te gîndeşti. Iar familia — cum e coaja de seminţe. Striveşti sămînţa între dinţi şi scuipi coaja... Zăpăcitule, vagabondule !

— Stai, aşteaptă, Ganusia...

— De şaisprezece ani tot aştept. M-am săturat !... Ia spune, suflet de şătrar, ce-ţi lipseşte ? Parale ? Nici inginerii nu cîştigă ca tine. Cinstire ? Te-au ales ditai deputat în sovietul raional. Ba ţi-au dat şi un ordin. Şi încă ce ordin ! Ziarele — Oles Poperecinîi în sus, Oles Poperecinîi în jos. Tot nu-ţi ajunge, nesăturatule ! Pînă cînd o să ne trambalăm aşa din cauza ta, nenorocitule ?

Se aşezase pe cuşetă cu picioarele în jos, mici şi grăsuţe. Cămaşa îi lunecă de pe umăr, lăsînd să se vadă pieptul vîrtos ca de fată, iar mînuţa-i durdulie tot frămînta cu furie marginea păturii. Părul, pe care de obicei şi-l lega peste noapte cu o năframă, era acum răvăşit, faţa rotundă ardea de mînie, iar privirea ochilor ca două mure era neînduplecată.

— Ce te-a apucat, Ganusia, aşa din senin ? Că aseară n-ai avut nimic... Vezi tu... Ce vrei să fac, dacă asta mi-e meseria ? Nu pot să stau într-un loc. Da ce, e pentru prima dată ? Da ce, sîntem singurii ? Uită-te la tovarăşul Petin şi la nevastă-sa care au plecat din Moscova... Sau la ceilalţi... Un vapor întreg ! Iar tu, aşa, hodoronc-tronc, în toiul nopţii...

Ca întotdeauna, vorba lui era domoală şi chibzuită, dar benzina cînd ia foc n-o poţi stinge cu apă.

— Vapor, Petin, ceilalţi ! N-au decît ! Dar tu, barem o dată în viaţă, eşti în stare să te gîndeşti la familie, la mine, la copii ? Da, ori ba ?

Ca să nu trezească copiii, vorbea în şoaptă, ceea ce făcea cuvintele şi mai pline de venin şi de amărăciune.

— Ăilalţi, ce ? ! Băieţandri şi fetişcane — au toată viaţa înaintea lor... Cînd eram ca ele, te urmam fără să stau pe gînduri. Acum, însă, nu mai vreau. Ajunge ! Toate femeile au bărbat ca lumea, numai pe al meu îl duce vîntul din loc în loc. Te las şi plec, aşa să ştii ! Îmi iau copiii şi pe-aici mi-e drumul ! Pribegeşte, vezi-ţi de excentrice, treaba ta. Poate pînă să te bage în coşciug, ajungi şi Erou al Muncii. Numai că mie nu-mi

trebuie Erou, ci bărbat care să fie copiilor mei tată adevărat. Vreau să-mi fie masa masă şi casa casă. Iaca aşa !

Sări mînioasă din aşternut şi începu să umble încolo şi încoace prin cabina micuţă, urmărită de privirile triste şi neputincioase ale lui Oles. O ştia atît de blîndă, de grijulie ; acum, Ganna care se zbuciuma sub ochii lui, făcea să-i piară graiul.

— Ce, asta-i viaţă ? Ai născocit mobila demontabilă, ce să spun ! S-a mai găsit un alt zevzec să-ţi cînte osanele la gazetă : auzi colo, mobila demontabilă a lui Oles Poperecinîi ! Cînd am citit mi-au dat lacrimile, uite, acum ţi-o spun. Mobilă demontabilă. Parcă ce mare lucru îmi trebuie ? O masă, acolo, un scaun, un pat, cum ar fi, numai să ştiu că stau bine pe o duşumea adevărată. Înţelegi ? Nu mai pot, nu mai am putere ! Mi s-a urît de tine, cu viaţa ta demontabilă cu tot !

În cuvintele astea din urmă era atîta durere, încît Oles se îngrozi. Se dăduse jos şi el de pe cuşetă şi stătea stingher în chiloţi şi maiou — un bărbat între două vîrste, uscăţiv, puţin la trup, părînd un băieţandru cu fire de argint în părul ca paiul şi mustăcioara tunsă scurt.

— Ganusia, inimioara mea, sufleţelul meu... Uite, îţi jur, ai cuvîntul meu de comunist că e pentru ultima oară... De-acum încolo — nicăieri ! Prindem rădăcini. Sfînt !

Ganna se opri în faţa soţului şi, privindu-l ţintă, izbucni şi mai amarnic :

— Cuvîntul tău ! Parcă n-aş şti cîte parale face ! De cîte ori mi-ai promis ? Ai promis la centrala de pe Volga-Don ? Ai promis. La Ust la fel. Vezi ? De aia nu mai am încredere în tine. Nici atîtica. Deodată şopti şuierător : Tu nu mă iubeşti nici pe mine, nici pe copii. Parcă ai fi un străin în familie ! Dormi şi visezi excentrice. Ţi s-a urcat gloria la cap : eu mi-s Poperecinîi... metoda lui Poperecinîi... echipajul lui Poperecinîi... propunerile lui Poperecinîi... Glorie ! Alexei Stahanov a fost şi el vestit. Vuia ţara ! Iar acum ? Întreabă-l pe Saşko. Nici n-a auzit de numele ăsta...

Ultimele cuvinte le rosti cu glasul şi mai scăzut. Apoi se lăsă sleită pe cuşetă şi se gîrbovi cu tîmplele între palme. Cînd Oles o mîngîie uşor pe păr, o podidi plînsul şi hohotele astea îl dureau mai rău ca cele mai amare reproşuri. Se aşeză alături şi o adună la pieptul lui. Îşi dădea seama că vorbele nu pot fi acum de nici un folos. Această răbufnire neaşteptată în toiul nopţii îl descumpănise şi-l speriase. Stătea tăcut şi nemişcat, temîndu-se să nu provoace cumva vreo nouă explozie. La un moment dat, Ganna oftă adînc, îşi şterse lacrimile şi, vîrîndu-se sub pătură, spuse încet, dar cu o hotărîre neclintită în glas:

— Iartă-mă că te-am sculat din somn, dar nu care cumva să uiţi ce-am vorbit acum. A doua oară, n-o să-ţi mai spun. Îmi iau copiii şi plec. E limpede?

Abia atunci bărbatul înţelese că ea este în stare s-o facă. Înţelese de asemenea că din clipa aceea a pătruns în viaţa lui ceva nou, ameninţător, care îi va răpi liniştea.

— Ganna, ai cuvîntul meu de comunist, rosti el pe cît putea de solemn.

Nici un răspuns. Avea ochii închişi. Dormea sau poate se prefăcea. Pentru că femeia curmase discuţia înainte de a-l lăsa şi pe el să spună ce are pe suflet, Oles se cătrăni şi mai rău. Ce-o apucase, aşa, pe neaşteptate?!... Foarte ciudat. La Starosibirsk, cînd Oles venise la gară să-şi întîmpine familia, Ganna i-a sărit de gît, atît de fericită, că uitase şi de copii şi de bagaje. I s-a ghemuit la piept îngăimînd: „Dragule, iubitule!" Sau mai înainte, la Ust, cînd a sosit scrisoarea aceea de la inginerul Nadtociev, un vechi prieten al lui Oles, care-l chema să vină să lucreze cu toată echipa pe rîul Oni, femeia întrebase: „Iar ne porţi pe undeva?" Dar n-a observat la ea nimic deosebit. Cel puţin atunci. E drept însă, în timp ce el îi citea scrisoarea, Ganna asculta cu un aer straniu, parcă împietrită, şi apoi toată ziua a umblat prin casă mai tăcută ca de obicei. Aşa e, aşa e... iar seara, pe cînd ştergea vasele, i-a scăpat o ceaşcă din mînă şi s-a pus pe bocit, deşi n-a ţinut niciodată prea mult la lucruri. „M-da, asta e... şi ce-o fi apucat-o din senin?!"

Oles simţea nevoia să fumeze. Ea — să nu simtă miros de tutun ! Cînd se întîmpla ca vreun musafir să-şi aprindă o ţigară, nu se jena să deschidă îndată oberlihtul. Lunecînd uşurel din aşternut, fără să facă lumină, Oles puse ceva pe el şi ieşi în vîrful picioarelor. Era o noapte neagră de toamnă. Cornul subţire al lunii sta înfipt între stîncile malului. Luminate din spate, crestele lor zimţuite se detaşau ca o linie în zigzag pe fundalul de smoală. Împrumutînd din lumina stelelor strălucitoare, apele negre şi învîrtoşate licăreau albăstrui la pupă.

Pierdută parcă în depărtare, clipea luminiţa unei geamanduri. Luminiţa asta tremurătoare se contopea cu licărul apei şi aveai impresia că e agonia unei steluţe picate din cer. Neobositele zbaturi îşi vedeau înainte de treabă. Auzeai apa clipocind de-a lungul bordurilor, iar la pupă se întindea cît vedeai cu ochii o trenă luminoasă unduitoare, care mai încolo se împrăştia.

Era umed, rece şi, ca pe toate vasele bătrîne, mirosea a vopsea de ulei, a catran, creozot şi mîl.

3

Căutîndu-şi un loc mai ferit, ca să fie la adăpost de vînt, Oles scoase o ţigară şi o vîrî maşinal între buze, dar în clipa următoare uită să tragă din ea, lăsînd-o să se stingă. Abia acum îşi dădea seama că scena de adineaori nu era de loc întîmplătoare. Răbufnise ceva ce mocnea pesemne de mult în sufletul femeii. Absorbit cum fusese în ultimele luni de perfecţionarea maşinii aceleia uriaşe, nu observase nimic.

Poate că, într-adevăr, n-ar fi trebuit să-şi smulgă familia din casă, din oraşul unde apucaseră să se obişnuiască, şi ar fi fost mai bine să plece singur în taiga, să se aranjeze şi abia după aceea să-i cheme şi pe ei. Sau, poate, ar fi fost şi mai bine să nu plece de loc ? Da, dar nici Nadtociev nu e un terchea-berchea. Nu i-ar fi scris el să vină aşa, de florile mărului. Munca ce-l aştepta la

Divnoiarskoe trebuie să fie într-adevăr ceva cu totul extraordinar. Dar ce te faci, nene, cu vîrsta ? Dimineaţa merge cum merge, în unele seri însă vii acasă frînt de oboseală, de-ţi trece ciolan prin ciolan. Apoi şi copiii — de-abia a apucat Saşko să se deprindă cu şcoala cea nouă, să-i ajungă pe ceilalţi din urmă şi să ia şi el cîte un patru, şi deodată iar la drum ! Şi Ninka ? Are talent la muzică... Cît s-au bucurat cu toţii cînd i-au cumpărat un pian. Dar acum ce să facă cu pianul ? Să-l pună în taiga sub brazi ? „Eh, Ganusia, Ganusia, rău ai nimerit-o cu un bărbat ca mine !...“

Luminiţa geamandurii era acum aproape de tot. Nu mai părea o stea căzută, ci o ferestruică luminată. O lampă prietenoasă la lumina căreia cineva trebăluieşte prin casă sau poate că citeşte, ascultă radio. O fereastră luminată evocă intimitatea caldă a unui cămin. Chiar aşa a spus Ganna : mai bine un scaun şchiop şi un acoperiş deasupra capului, decît mobila asta demontabilă, viaţa asta demontabilă ! Mobila demontabilă... La unul din şantierele pe care a lucrat, stătea degeaba aşteptînd să sosească excavatoarele. Timp avea berechet. Iar în odăiţa locuită de familia Poperecinîi nu se aflau decît o masă, două scaune şi un pat vechi scîrţîitor şi înzorzonat — şi acelea ale gazdei. Ca să-şi omoare timpul, Oles a făcut nişte schiţe şi a meşterit cu mîna lui la atelierul de tîmplărie o masă, scaune, un divan, paturi rabatabile, pe care ziua le ridicai şi le lipeai de perete, ba şi un dulăpior pentru vase. Toată mobila putea fi demontată şi împachetată într-o oră, şi nu-ţi trebuia mai mult ca s-o despachetezi şi s-o montezi cînd ajungeai la destinaţie.

Ce bucurie pe Ganna !... Cît o fi de atunci ? Ia stai, rămăsese grea pentru întîia oară. Care va să zică, au trecut cincisprezece ani în cap ! Chiar ea arătase această noutate unui scriitor din Moscova, venit la ei pentru un reportaj. Scriitorul a scris despre asta, şi Ganna, mîndră nevoie mare, arăta tuturor reportajul şi mobila. Iar acum, zice că i s-a făcut lehamite şi de mobilă, şi de viaţa asta... Da, pare-se că viaţa lor se abate de pe fă-

gaşul ei obişnuit. Dar încotro o apucă ? Ce schimbări va aduce discuţia asta din miez de noapte ?

Apropiindu-se de geamandură, „Ermak" scoase din rărunchi un şuier răguşit şi, pînă să se întoarcă ecoul după un zbor peste întinderile Oniului, el o şi coti spre dreapta. Acum geamandura nu mai părea o stea gata să se stingă şi nici o luminiţă clipind prietenos într-un ochi de geam. Nu era decît un mic felinar destul de chior, bălăbănindu-se în voia valurilor stîrnite de zbaturi. Lui Oles i se făcu iar de ţigară. Se bătu peste buzunare căutînd chibriturile. Le uitase în cabină, dar nu voia să se întoarcă acolo înainte de a-şi pune rînduială în gînduri. Ochii mai mult ghiceau în întuneric silueta bătrînului căpitan pe puntea de comandă. De aici, de jos, părea o statuie ce nu fusese încă aşezată pe soclul ei. Cu respectul său deosebit pentru omul care munceşte, Oles nu îndrăzni să-l deranjeze şi, luîndu-se după sunetele unui acordeon, semn că mai erau şi alţii care nu dormeau la ora aceea, porni să caute foc.

Sunetele îl aduseră în cală unde era o cabină mare, comună. Pe bănci şi pe jos, cu paltoane drept aşternut şi cu valizele, boccelele, rucsacurile sau hainele făcute ghem sub cap, dormeau de o parte a culoarului îngust lăsat pentru trecere băieţii, iar de partea cealaltă — fetele. În mijlocul cabinei, la o masă pe care ardea o lampă cu lumina voalată de un ziar, şedea un om cu părul bălai şi faţa prelungă arsă de soare, avînd pe umeri o tunică veche de marinar aruncată peste un pulover larg, tricotat în ochiuri mari, cu nişte cerbi pe piept. În faţa lui şedea un flăcău cu capul tărtăneţ, o mutră botoasă inexpresivă cu moţul tuns breton, cum poartă copiii, adus peste fruntea bombată. Nu dormeau. Omul cu tunica de marinar ridicase un colţ al ziarului şi citea. Lîngă el pe masă se vedea un chipiu cochet de miciman, cu cozorocul scurt, şi un caiet deschis. Celălalt îi zicea încet la acordeon, ţinîndu-şi urechea aproape lipită de instrument. Cînd Oles le dădu bună seara, „marinarul", cum îl poreclise în gînd pe bălan, schiţă o mişcare de parcă ar fi vrut să se ridice şi se înclină tăcut. Celă-

lalt, „moţatul", îl măsură pe noul venit cu o privire ironică.

— Salutăm celebritatea !

Aerul în cabină era încins şi greu. Mirosea a sudoare, a pîine şi a piele. Oles îşi aminti de bordeiul de pe front numai că aici, la toate mirosurile astea familiare, se mai adăuga şi cel de colonie ieftină. Privindu-l mereu ironic pe Oles, „moţatul" cîntă cu o voce voit sugrumată, schimonosind cuvintele în isonul jucăuş, parcă zeflemitor şi el, al acordeonului :

...Tot zac şi zac eu la pîrna-a-ie
Şi prin zăbrele mă boldesc,
Iar lacrimile-mi curg şiroaie
Ah, frate-miu, mă prăpă-de-esc...

Marinarul îşi luă ochii de pe carte şi îl pironi pe acordeonist. Acesta continuă să cînte, dar mult mai încet, abia auzit. Oles simţi din capul locului că între aceştia doi se şi petrecuse ceva şi imediat băgă de seamă că „marinarul" are lipite pe degetele de la mîna dreaptă bucăţele de ziar, în chip de plasture, iar bărbia masivă a „moţatului" e cam umflată dintr-o parte. Parcă vedea scena ! Şi marinarul acela cu faţa prelungă îi deveni deodată foarte simpatic. Se apropie de el, luă cartea şi citi pe copertă : V. Luciţki, *Petrografie.*

— Eşti student ?

— Nu, colector de probe într-o echipă geologică.

— Ai un foc ?

— Îmi pare rău, dar...

Acordeonistul se aplecă atunci spre omul care dormea pe bancă lîngă el şi, pescuind din buzunarul acestuia, cu o mişcare rapidă şi abia perceptibilă, o cutie cu chibrituri, o flutură triumfător.

— Îmi dai şi mie o ţigară, celebritate ?

Înciudat de tonul ironic, Poperecinîi îi întinse totuşi pachetul, şi omul luă două ţigări. Una şi-o vîrî între dinţi, iar pe cealaltă o puse bine după ureche. Apoi scăpără un chibrit şi, după ce-l întinse lui Poperecinîi ca să-şi aprindă ţigara, aşeză la loc, cu aceeaşi dibăcie,

cutia în buzunarul mărunțelului cu obrajii moi, frunte mare și chelie aureolată de cîrlionți rari. Oles îl cunoștea, era un arheolog din Starosibirsk. Se ducea la Divnoiarskoe ca să salveze comorile ascunse în gorganele străvechi care se nimeriseră să fie în zona șantierului. Ziua îl vedeai cînd ici, cînd colo, în mijlocul vreunui grup de curioși, cărora le vorbea cu o voce răgușită și spartă de cocoș despre aceste meleaguri, despre vajnicii exploratori porniți de pe aici ca să întemeieze în nordul Americii primele așezări omenești, despre cetățuile streliților și culele posturilor căzăcești ce s-au mai păstrat pe insula Kreajoi, despre decembriștii care au ostenit aici prin apropiere „în greu surghiun siberian“ [1], despre bogățiile ținutului, unde, potrivit spuselor acestui sucit entuziast, „zace în pămînt tot tabloul periodic al lui Mendeleev“ și e destul să sapi cu nădejde ca să dai de oricare din elementele lui. Așa de captivante îi erau povestirile, că Sașko se ținea lipcă după el cît era ziua de mare, chemîndu-și cînd tatăl, cînd mama, să asculte și ei. A întîrziat pînă și la ospățul cu ciupercile, deși murea după ele... Iar „moțatul“ scotocește acum prin buzunarele acestui om remarcabil, de parcă ar fi ale lui. Oles dădu să-l repeadă, dar huiduma asta de flăcău avea în el ceva care te făcea să-l ocolești, așa cum te ferești cu scîrbă de o broască rîioasă care se încălzește la soare în mijlocul potecii.

Oles trase cu nesaț din țigară și deodată simți că cineva e cu ochii țintă pe el. Îl privea marinarul. Ce-o fi văzînd la țigara lui ? Ba nu, se uita și la perete. Aha, e un afiș acolo : „Fumatul interzis“. Oles se ridică să plece. „Moțatul“ se sculă și el și o luă spre ușă cu pas legănat. Ieșiră amîndoi pe punte. Ceața groasă, așternută pe ape, părea de vată. „Ermak“ înainta încetișor, opintindu-se din răsputeri într-un muget răgușit care îl făcea să se cutremure tot. Dar și vaietul sirenei părea acum vătuit : malurile nu mai întorceau ecoul.

[1] Primul vers al poeziei cu același titlu de A.S. Pușkin adresată decembriștilor. În romînește de Al. Philippide.

În bezna jilavă şi rece, licărea asemenea unui far mititel luminiţa ţigării. Aceeaşi voce sugrumată îşi reluă jelania pocind cuvintele :

De ce-ţi porţi paşii sub ferestre
De ce, de ce mă chinuieşti ?
Gagică eşti cui te poftеşte
La mine nu te mai gîndeşti.

— Cît ai stat ? întrebă Oles.

— Treaba mea, dom' şef. Avem amîndoi acelaşi drum, dar fiecare cu bafta lui. Mai atinge-mă cu o ţigară.

— Parcă mai ai una după ureche ?

— Asta-i pentru un fîrtat de-al meu. S-a aghesmuit de sufletul nostru al tuturor şi acum doarme tun.

Oles îi mai dădu o ţigară şi, la lumina chibritului, văzu că flăcăul are la încheietura mîinii puternice un tatuaj, înfăţişînd o cruce pe care se încolăcise un şarpe. Dedesubt scria : „Mama care m-a născut nu mă va uita niciodată".

— Ai avut o „discuţie" cu marinarul ? întrebă Oles arătînd din cap spre falca lui umflată, care de-aproape era vînătă.

— Să zică bogdaproste că sîntem pe vapor. Da cum coborîm, îi aranjez eu televizorul, de nu-l mai recunoaşte nici mă-sa.

— Ţi s-a făcut iar de zdup ?

— Da ce sînt eu, Isus, să-i întind şi obrazul drept după ce m-a pocnit peste ăl stîng ? Îi vărs maţele nenorocitului şi îl silesc să le mănînce. Cînd s-o trezi fîrtatul meu, întreabă-l cine-i Muică. Smucind burduful acordeonului zbieră : „Mie, zău, mi s-a urît, nu-mi mai arde de vorbit". Se întoarse în cabină, dar fără a uita să arunce chiştocul peste bord.

Marinarul copia ceva în caietul său gros, după cartea din care citise adineaori. Cînd cei doi intrară, ridică o clipă ochii şi apoi îşi văzu de scris. Cel cu porecla ciudată de „Muică" fredona încetişor cîntece pungăşeşti, sub privirea din ce în ce mai interesată a lui Poperecinîi. Mai cunoscuse el unul ca ăsta. Pe un şantier, curînd

după război. I-au băgat în echipă un deţinut, infractor de drept comun, care avea mulţi ani de ispăşit. L-au pus salahor, dar, isteţ şi dezgheţat, omul a prins repede toate rosturile şi, după puţin timp, putea să-l înlocuiască la nevoie chiar pe mecanic. Şi deodată, tocmai cînd Oles se gîndea să intervină ca să i se mai scadă din pedeapsă, arătîndu-i succesele în muncă, s-a întîmplat ceva cumplit. De fapt, pînă la urmă tot n-au ajuns să lămurească din ce anume se iscase grozăvia : fie că flăcăul pierduse la cărţi, fie că-l jucaseră ceilalţi, el fiind miza, şi-l pierduseră, fapt este că după hotărîrea barăcii pe el căzuse ponosul să facă de petrecanie unui individ. Mai tîrziu, cînd a sosit paza, s-a apărat cu cuţitul. A rănit doi paznici, şi a fost condamnat la pedeapsa capitală...

— Călătorim împreună şi nu ne cunoaştem, spuse într-un tîrziu Oles, fără să se adreseze cuiva anume.

— Sirmais, Ilmar Sirmais, se recomandă „marinarul", ridicîndu-se politicos.

— Poperecinîi Alexandr Trifonovici, răspunse Oles strîngîndu-i mîna. Apoi îi întinse mîna şi lui Muică.

— Cine nu vă cunoaşte ! făcu „Moţatul", întinzînd la rîndul său o labă cît o cazma, năpădită de păr albicios. Tretiak. Konstantin Tretiak. Fiu al Bielorusiei însorite. Specialist în... ursoaice. Altă meserie, nix. Mă duc, cum s-ar zice, să mă reprofilez.

— Da ia zi, în afară de văicăreala asta nu mai ştii şi alte cîntece ?

— Ştiu de toate, dom' şef ! Ascultă aici. Asta e despre noi toţi, preciză el, arătînd cu cotul oamenii ce dormeau pe jos şi pe bănci. Degetele îi alergau sprintene pe clape şi, trezindu-se parcă din mahmureală, acordeonul trecu de la cupletele deşucheate şi pline de măscări, la o melodie visătoare, tristă. Muică prinse a zice şi avea acum cu totul alt glas :

...Ca frunze de toamnă
Gonim pe furtună
Şi vîntul ne mînă
Stingheri, fără ţel...

Băgînd de seamă însă că marinarul ascultă şi el, Muică se întrerupse şi drăcui. Poperecinîi se uita dus pe gînduri la oamenii care dormeau. Toţi tinerii ăştia gălăgioşi, care noaptea trecută dansaseră fără răgaz, erau cufundaţi într-un somn adînc. Prin huruitul scurt al maşinilor li se auzea răsuflarea egală, iar ici-colo sforăituri voinicești.

Foarte tineri încă, băieţi şi fete, dormeau senini aşa cum i-a picnit somnul pe fiecare, ca nişte copii ce s-au zbenguit toată ziua. Privindu-i, Oles îşi aduse aminte cum pe vremuri şi el, un flăcăiaş dintr-un sat mare ucrainean, avînd toată averea o boccea, un ceainic de tablă şi nişte tăpăligi vechi de ale tătîne-său, legate în vîrful unui băţ, şi toată ambiţia să cîştige de-o pereche de cizme din toval şi de un rînd de ţoale „cum poartă ăi de la comitetul sărăcimii", pornise desculţ ca să nu-şi roadă pingelele, pe şoseaua încinsă de soarele de iunie, spre Niprul unde pe atunci abia se înjgheba şantierul centralei Dneprostroi. De unde să bănuiască flăcăiaşul că nu se va mai întoarce niciodată pe peticul de pămînt al bătrînului şi că, începînd cu Dneprostroi-ul, drumul vieţii îl va duce în cu totul altă parte. Ăştia nu se gîndesc, firește, la o pereche de cizme. Nu dorinţa de a „face ceva bani" îi îmboldeşte să părăsească oraşele mari, bine orînduite şi să plece în taiga. Constructor care văzuse multe la viaţa lui, Poperecinîi ştia că se va întîmpla cu aceşti tineri întocmai cum se întîmplă atunci cînd se spală nisipul aurifer : roca uşoară, fără valoare e măturată de apă. Mulţi vor da bir cu fugiţii încă înainte de a se sfîrşi cea dintîi iarnă, alţii, mai rezistenţi, vor rămîne cît prevede contractul, dar nici o zi mai mult, şi abia ultimii, asemenea nisipului preţios, curăţat de apele vijelioase, se vor aşeza temeinic pe noul meleag. Aceştia nu vor fi mulţi, dar ca soldaţii călîţi în lupte, care au cunoscut amărăciunea retragerilor, dar şi bucuria victoriilor, ei îşi vor înscrie actele de identitate în oraşul pe care o să-l dureze cu mîna lor. Un singur soldat călit dintre aceştia face cît zece.

— Niște țîngăi, aruncă cu dispreț Muică, de parcă i-ar fi citit gîndurile. Oricare din ei fără țîța mă-si s-ar prăpădi.

Scuipă țîșnit printre dinți. Scuipatul proiectat cu o precizie nemaipomenită căzu taman între două căpșoare de fete ce se odihneau pe o cutie de vioară : unul cîrlionțat, tuns băiețește, celălalt cu o claie de păr blond cenușiu, încadrînd o fețișoară mică și palidă. Nici una nu putea să aibă mai mult de șaptesprezece ani. Dormeau îmbrățișate, ca două surori. Păreau atît de delicate, de neajutorate. Poperecinții se necăjiră că fetele astea trebuie să doarmă pe jos, la doi pași de un bandit ca Muică.

— Negricioasa aia care țîrîie din diblă nu vede nimic fără ochelari. Uite cine vrea să cucerească Siberia ! Iar pe ăla, un scuipat bine țintit căzu exact la căpătîiul unui tînăr slab și palid, cu o față colțuroasă, plină de pistrui, pe ăla l-au zburat de la școala militară „Suvorov" din motive de sănătate. Vezi doamne, spaima taigalei ! Vorba fîrtatelui meu : „Fecale".

— Dar tu ce hram porți ?

— Da de cînd ne tutuim, dom' șef ? Eu ! Păi, dacă vă spune mândel prin cîte a trecut, visați la noapte război atomic. Dar de-acu sînt chit cu gaborii : mi-au dat buletin. Se lovi mîndru peste buzunar. Așa că aștept să mă reprofilați, cum v-a poruncit puterea sovietică.

Tînărul, care se recomandase Ilmar Sirmais, pusese cartea la o parte și asculta. Fața lui lunguiață, cu nasul proeminent și bărbia ascuțită, era calmă și severă. Nu rosti nici un cuvînt. Totuși Muică își coborî glasul, sfîrșindu-și vorba în șoaptă. Da, cînd Sirmais veghează, tinerii pot dormi liniștiți ! E mai bine să se întoarcă în cabină pînă nu s-a trezit Ganna, gîndi Oles. Cînd o să vadă că nu-i acolo, o să-și închipuie cine știe ce.

Călcînd cu grijă să nu lovească pe cineva, ieși pe punte. Vîntul, slobozit din încătușarea stîncilor, mai destrămase puțin ceața. Toate — balustrada, pereții, cercevelele — străluceau de umezeală, ca date cu lac. Pe o bancă, sub un bec, ședea un bărbat uscățiv, ținînd în dreptul ochilor o colivie. Țuguindu-și buzele, omul fluiera într-un fel anume : „Tiu-tiu-tiu"...

— S-a îmbolnăvit. La aeroportul din Starosibirsk au scăpat jos colivia. S-a lovit pesemne, şi-i fără vlagă. Cu aceste cuvinte îi arătă lui Poperecinîi un ghemuleţ galben şi zbîrlit de pe stinghiuţa coliviei. Hai, de ce taci ? Tiu-tiu-tiu... E de rău. Nu mănîncă nimic. Mi-e să nu moară. Abia acum ridică ochii şi, văzîndu-l pe Poperecinîi, smulse din cap pălăria care nu-i venea bine de loc. Bună dimineaţa, Alexandr Trifonovici ! Am auzit că eşti pe vapor, dar n-am putut să te caut că, uite, l-am tot îngrijit pe bolnavul ăsta al meu.

— Da matale de unde mă cunoşti ?

— Se poate ? Sîntem doar colegi. Scormonesc şi eu pămîntul pe un excavator marca „Ural". Merg pe al cincilea an de cînd lucrez pe Lena.

Mîinile şi chipul omului arătau ciudat : descărnate şi cu pielea trandafirie. Iar părul, sprîncenele şi genele erau atît de albe, încît aveai impresia că se străvede pielea prin ele. Dar mai ales te izbea chipul. Era şters tocmai acolo unde o faţă normală are mai multe culori. Parcă ar fi fost un negativ. Şi fiindcă omul nu găsise cu cale să se recomande, Oles îl botează în gînd — Negativ.

— Nici nu ştii ce bine mi-a părut cînd am aflat că vii şi matale la Divnoiarskoe.

— Şi de ce, mă rog ?

— Păi, mi-am zis aşa : Oles Poperecinîi ştie el ce loc să aleagă ! De altfel, nici la noi nu-i rău : cîştigăm binişor, primim şi spor pentru regiunea polară, numai că-ţi vine să urli de urît. Cum vine noaptea aia nesfîrşită, începe şi votca să curgă gîrlă... N-am nici un chef să rămîn acolo, da mă gîndesc că e timpul să prind şi eu rădăcini undeva ! Da, e timpul !

„Şi ăsta vrea să prindă rădăcini", gîndi Oles. Ganna îi va cere probabil un răspuns, dar el tot nu ştie încă ce să zică, nu ştie dacă ar avea inima să-şi ia rămas bun de la viaţa cu care s-a deprins, să se despartă de prietenii lui vechi şi de „şefii" care se mută ca nomazii de pe un şantier pe altul. Discuţia asta ar trebui amînată cu doi-trei ani, cît vor dura lucrările la Divnoiarskoe. Simţea însă că o hotărîre trebuie neapărat să ia, deşi

i-ar veni greu, tare greu, să-şi schimbe viaţa din temelii.

— Ei, şi cînd am auzit că vii şi matale, mi-am zis: e-n regulă. Care va să zică, e o carte sigură, e rost de pricopseală! Unde mai pui că o să mă pot statornici, în sfîrşit. Care-s tarifele?

— N-am idee. O să aflăm acolo.

— Ia nu mai fă pe misteriosul! Sîntem doar între noi, ce dracu! Mie poţi să-mi spui. De ce te fereşti, ce, sînt de la ziare?! Îl dojeni Negativ. Doar n-o să mă faci să cred că ai pornit la drum, cu căţel, cu purcel, cu toată familia, fără să ştii dacă-ţi convine. N-are de ce să-ţi fie ruşine! Las' că şi în comunism o să fie bani. Acum: fiecăruia după munca lui...

— Zău dacă ştiu, se zăpăci Oles. Sînt sigur însă că n-o să ne nedreptăţească, şi asta mi-ajunge.

— Mă rog, pe un Poperecinîi n-o să-l nedreptăţească nimeni. Cu mine însă, e altceva. În definitiv, ce mai încolo-încoace, peştele caută unde e mai adînc, iar omul unde e mai bine. Asta nu-i oprit.

În glasul lui Negativ era dojană. Dar cum ar fi putut Oles să-i explice unui necunoscut ceea ce nu ştia să-i explice nici Gannei? Doar n-o să-i răspundă cu cuvintele pe ca.e i le puneau în gură de obicei ziariştii veniţi să discute cu el: „Misiunea nobilă", „Bucuria creaţiei", „Răspunderea morală", şi alte formule ca astea, atît de banalizate, încît şi-au pierdut aproape complet semnificaţia adevărată, înălţătoare. Oles avea oroare de ele, dar altceva nu găsea. Ca să schimbe vorba, întrebă arătînd canarul zgribulit:

— Cîntă frumos?

— Cine, Seriojka? Unul ca el nu găseşti în toată Siberia. Îţi trage nişte triluri... Tiu-tiu-tiu... Vai, ce nenorocire! E bolnav rău! Şi frumos mai cînta! Artist, nu alta! Ştii, i-am zis Seriojka în cinstea lui Serghei Lemeşev. Dimineaţa ciripitul lui ne trezea... Da, era să uit. Cum stăm la Divnoiarskoe cu de-ale gurii? Nici asta n-ai aflat? Nu face nimic. Seriojka şi cu mine o să ne vînturăm nitel pe acolo şi o să mirosim cum şi ce fel. Dacă nu e de noi — înapoi pe Lena, că sîntem deprinşi cu votca.

Oricît de ciudat ar părea, discuţia asta cu Negativ a avut darul să-l liniştească pe Poperecinîi. Mai fumă o ţigară, aruncă mucul în apă şi se întoarse în cabină. Se dezbrăcă pe întuneric, se culcă şi cînd Ganna, fără să se trezească, îl cuprinse pe după gîtul vînos şi zbîrcit cu mîna-i plinuţă, simţi în inimă atîta pace, încît pe loc îl fură somnul. Un somn fără vise.

4

La drum te obişnuieşti repede cu tot felul de zgomote. Ticăitul roţilor de tren, zumzetul gros al motoarelor de avion, zdupăitul zbaturilor, chiar şi urletele sirenei încep parcă să facă parte din tăcere. Alt zgomot însă decît acelea cu care era deprins, un zgomot alarmant îl trezi pe Oles.

Afară, zorile leşietice abia prinseră a mijî. Apa clipocea melodios de-a lungul bordurilor. Pe puntea de sus însă răsunau paşi grăbiţi şi voci emoţionate. Tropăituri. Strigăte. Sirena urla nervos. Să fi ajuns la Divnoiarskoe ? se miră Oles, ridicîndu-şi încordat capul. Nu se poate. Trebuiau să ajungă acolo abia pe la nouă, iar acum nici nu se crăpase de ziuă. Deodată, i se păru că deosebeşte în larma de strigăte cuvîntul „arde". Apoi auzi limpede cum cineva, bocănind pe punte cu cizmele, înjură grosolan şi mormăie : „...Trebuie să fie acolo vreo douăzeci de benzi din astea cu film". Pe culoar un glas de femeie ţipă plîngăreţ : „Unde a dispărut stingătorul, doamne dumnezeule ? !"

Oles sări din pat ca luat de vînt. Dar în clipa următoare, cu un efort, îşi recăpătă stăpînirea de sine. O trezi pe Ganna şi-i spuse cît putea de liniştit :

— Nu ştiu ce arde acolo. Îmbracă copiii şi, dacă se întîmplă ceva, duceţi bagajele pe punte. Mă întorc numaidecît. Ieşi glonţ şi alergă într-un suflet spre pupa, de unde venea un miros greţos de vopsea de ulei arsă.

Ştia ce înseamnă un incendiu pe un vas. În timpul războiului se aflase cu o unitate de pionieri la o trecere

peste Volga şi văzuse cum a ars un vapor căruia i-au dat foc nişte „Messerschmidt"-uri. Pe vas erau copii evacuaţi din oraş. Ziceai că pluteşte un rug pe fluviu în jos. Din cînd în cînd, prin fum şi flăcări, se aruncau în apă fete, băieţi, educatoare şi marinari cu copilaşi în braţe. Avioanele de vînătoare cu cruci negre pe aripile galbene se roteau într-una deasupra pălălăii. Înfruntînd ploaia de gloanţe, pionierii s-au repezit cu pontoanele şi pescarii cu bărcile să scoată oamenii din apa neagră, în timp ce rugul uriaş, însoţit de adevărate trombe de foc, se depărta din ce în ce. Toată scena aceea sinistră îi apăru în minte cu o claritate uimitoare. Fără să mai stea pe gînduri, Oles năvăli în culoarul îngust plin de fum, unde secundul îmbrăcat într-o tunică albă, proaspăt spălată, dar desculţ, se căznea ajutat de cîţiva marinari să înăbuşe flăcările cu stingătoarele. Pe punte, mai mulţi pasageri tineri — băieţi şi fete — acţionînd disciplinat şi cu spor, sub comanda taciturnului Sirmais, demontau cu cîngile un perete de lemn care luase foc. Din fumăraie izbucni o voce disperată: „Apa, unde e apa?" Focul prindea puteri, se înteţea, duduia, învăluind pe îndrăzneţii ce încercau să se apropie într-o dogoare de nesuferit şi în rotocoale de fum înecăcios.

Tunica secundului fumega, părul îi era pîrlit, iar pe obraz avea sînge. Oles rămase o clipă ţintuit locului. Îşi simţea cămaşa jilavă şi rece. Apoi picioarele îl duseră parcă singure din acest coridor cuprins de flăcări spre celălalt capăt al vasului unde îi era familia. Deocamdată, însă, ai lui se aflau în afară de orice primejdie. Focul era departe. Îşi ordonă să se oprească. Chiar în clipa aceea cineva, care fu cît pe ce să-l dea jos, înjură şi-i răcni la ureche:

— Ce te învîrţi printre picioare?

Era secundul. Aruncase un stingător gol, care mai fîsîia încă, pentru a apuca un altul.

— Cu ce vă pot fi de folos? întrebă Oles.

— Nu te rog decît să nu ne încurci! îl repezi marinarul. Ei, Titov, Kuprianov, trageţi-i cu furtunul acolo unde-i focul mai mare, să-i dăm la cap! Recunoscîndu-l abia acum pe Oles, spuse obosit: E de rău, rău de tot! Nici n-avem unde acosta. Apoi, amintindu-şi ceva,

adăugă poruncitor: Am pentru matale o treabă. Coboară în cală. Era acolo o femeie cu un băieţaş. Mi se pare că e rănită sau are o fractură. Au adus-o cu targa şi au culcat-o într-un colţ. Du-te şi vezi dacă au apucat s-o scoată.

Sirena vuia lung, răguşit, sfîşietor. Parcă erau răgetele unui monstru antediluvian, cuprins de spaima morţii. Dar Oles nu mai auzea nimic. Sărind mai multe trepte deodată coborî în cabina comună, unde fusese cu puţin înainte. De acolo răbufneau vălătuci de fum înăbuşitor. Nu vedeai la doi paşi. Chemă de cîteva ori. Nu răspunse nimeni. Poate că sirena acoperea vocile sau poate cabina era goală. Fumul era atît de înecăcios, încît, aducîndu-şi aminte de pîrjolurile din timpul războiului, Oles se lipi de duşumea ca să-şi mai tragă răsuflarea.

— Ei, e cineva viu aici?

Acum, cînd sirena amuţise, auzi gemete. Se tîrî într-acolo şi fu cît p-aci să dea peste o femeie care zăcea pe jos, cu un picior răsucit într-un mod ciudat.

— Minka, Minka, băieţaşul meu, a rămas acolo, horcăi femeia arătînd spre un colţ al cabinei.

Oles se repezi orbeşte în bezna colcăitoare şi se lovi de cineva.

— Uşor, uşor. Am un copil în braţe, auzi o voce de fată. Unde-i ieşirea? Ajutaţi-mă, vă rog, să ies pe punte! Nu văd nimic.

Fără să-i pună întrebări, Oles luă în braţe fata cu copil cu tot şi, poticnindu-se de bănci, urcă scara. Pe punte, îi culcă pe duşumea. Rămase cîteva clipe nemişcat să mai prindă puteri, cu fruntea lipită de peretele rece şi gîfîind.

— Nu te mai mişti de aici! Mă întorc îndată cu mama copilului.

— Vin şi eu... Aşteaptă-mă aici, Mişenka... Nu te duce nicăieri. Acuşi vine şi mămica, îl dăscăli fata pe băieţaşul care o privea cu ochii măriţi de groază, strălucind pe feţişoara lui neagră de funingine. Era chiar fata care în ajun cîntase la vioară, dar părea foarte schimbată. Ce anume se schimbase în înfăţişarea ei Oles nu înţelese. Pe cînd coborau în goană scara, fata îl apucă deodată de mînă.

— Mai încet, vă rog.
— Da ce ai ?
— Nu văd nimic.
— Minka, Minka, Mişenka ! se auzea prin fum. Femeia se tîra spre adîncul cabinei.
— E rănită, ţine-o în aşa fel să nu mişte piciorul, porunci Oles, luînd femeia în braţe.

Şi astfel, cu femeia în braţe, şi cu fata cu copilul de mînă au ajuns pînă la cabina familiei Poperecinîi. Oles deschise uşa cu o lovitură de picior. Soţia şi copiii şedeau îmbrăcaţi pe valize, lîngă uşă, strînşi unul lîngă altul. Văzîndu-i, Ganna scoase un ţipăt, dar înţelese imediat situaţia. Cu o mişcare rapidă dădu la o parte pătura de pe cuşeta de jos.
— Culc-o aici. Uşor. Ce-a păţit ?
— Nu ştiu ce are la picior. Era gata să se înăbuşe.
— Dă fuga la postul de prim ajutor, să vină o infirmieră ! porunci Ganna băiatului ei, iar fetiţei îi spuse : Soneciko, apă. Adă o carafă din salon.

Culcară femeia în pat şi deschiseră hubloul, să intre aer.
— Ce se aude acolo ? E rău ? întrebă Ganna, silindu-se să aşeze femeia cît mai comod.
— Luptă să stingă focul, lămuri Oles. În tot cazul e departe de aici. Tocmai în celălalt capăt.
— Unde o fi dispărut diavolul ăsta de fată ? Da matale ce stai şi te uiţi ? Na, ţine termosul şi dă fuga la rezervorul de apă, se răsti Ganna la tînăra cu costum portocaliu, acum ars în mai multe locuri.
— Eu nu văd nimic : mi-am pierdut ochelarii... Nici nu vă închipuiţi ce-i acolo ! Şi un fum... era să mă înăbuş.

Pe obrajii bucălaţi ai fetei curgeau lacrimi. Cînd o vedeai atît de pierdută, tremurînd toată, nu-ţi venea să crezi că abia cu cîteva minute înainte coborîse în infernul fumegînd, ca să salveze un copil.
— Cum de l-ai găsit ? întrebă Ganna, aşezîndu-se între fată şi băieţaş şi îmbrăţişîndu-i pe amîndoi.
— Mi-a rămas vioara în cabină. Am vrut... ştiţi... a fost groaznic ! Nici nu ştiu să înot...

Pe ușă dădu buzna infirmiera — o femeie grasă cu o trusă la fel de pîntecoasă, pe care se vedea o cruce roșie. Începură s-o oblojească tustrele pe rănită. Și de data asta familia Poperecinîi acționa ca după grafic. Sașko aduse repede niște cearșafuri, iar Nina ținea ligheanul cu apă, uda bandajele. Erau cu toții atît de absorbiți, că nu mai luau în seamă strigătele ce năvăleau pe fereastră, nici vălmășagul de zdupăituri, nici urletele sirenei.

— N-o să ajungă pînă aici, îl sting ei... spuse fără prea multă convingere Oles, care se frămînta în picioare lîngă ușă, neîndrăznind totuși să plece. Ganna avu un surîs crispat.

— Of, ce bine te cunosc ! Nu te mai perpeli, omule, fugi, aleargă acolo să ajuți, că fără tine nu se poate. Dar la o adică, să vii aici la noi, că acum trebuie să avem grijă și de ei ! încheie ea, arătînd femeia și copilul.

Croindu-și anevoie drum prin mulțimea ce fremăta, îmbulzită în mijlocul vasului, Oles ajunse pe punte. Între timp se luminase de-a binelea. „Ermak" trepida tot, storcînd din bătrînele-i mașini și bruma de vlagă ce o mai avea. Vaporul tîra după el o trenă de fum alb cu reflexe sidefii. Prin perdeaua asta sinistră soarele abia se străvedea ca în viziunile apocaliptice ale iconografilor de pe timpuri — un disc sîngeriu, cu margini pîlpîitoare, precis conturate. Iar pe rîu în jos, se deslușea în lumina portocalie a zorilor o insulă lunguiață. Coama ei șerpuitoare, punctată de căsuțele unui sat măricel, părea coloana vertebrală a unei balene. Era limpede că „Ermak" se îndrepta spre această insulă. Pe cînd străbătea într-o goană puntea de sus, Oles auzi cum cineva striga pe punte :

— Dar e o nebunie ! Încăpățînarea asta stupidă pune în primejdie sute de vieți ! Bagă de seamă ! Mă auzi ? Vei da socoteală puterii sovietice pentru fiecare pasager ! Și pentru oameni, și pentru vas. Dă ordin imediat să arunce ancora și să lase bărcile la apă !

O altă voce, groasă, dar stinsă, de parcă venea dintr-un fund de fîntînă, spuse nu pe un ton de comandă, ci așa cum vorbești acasă, între ai tăi :

— Vasea dragă, un pic mai la stînga... Konstantin Sergheevici, mă auzi ? Scoate tot ce poţi din maşini ! Pricepi ? Tot ce poţi !

— Nu eşti nebun, ci criminal ! Acostează imediat ! Cu cine vorbesc ? Numele meu e Petin. Primul secretar al comitetului regional ţi-a spus cine sînt. Am aici sute de oameni. Răspund de ei. Acostează imediat ! Ei, dumneata, de la cîrmă, ia-o spre mal !

La care aceeaşi voce răguşită şi stinsă spuse încet :

— Şterge-o, cară-te de aici ! Apoi imploră : Dă-i bătaie, Kostea. Pentru numele lui dumnezeu ! Iar tu, Vasili, ţine drept spre limba aia de pămînt...

Ori cei de pe insulă fuseseră înştiinţaţi, ori observaseră singuri că e foc pe vas, fapt e că pe firişoarele cărărilor se vedeau gonind spre debarcader o puzderie de puncte negre. Se şi desprinseră de mal mai multe bărci. Un tractor roşu şi deşirat încărca nu se ştie ce maşină pe un barcaz. Dar insula era încă departe, iar focul răzbise în pîntecul vasului, unde erau maşinile şi rezervoarele cu petrol. Glasurile ce răbufneau de acolo trădau groaza.

— Ce mai aşteptaţi ?

— Bărcile... Să lase bărcile la apă... Vreţi să ardem de vii ? Nemernicilor ! Ticăloşilor !

O femeie se zbătea într-o criză de isterie.

La pupa, lupta cu focul continua. Secundul zăcea pe duşumea : cînd s-a prăbuşit peretele, l-a rănit la cap. Şuviţele de sînge tulbure, ce i se prelingeau într-una sub gulerul cămăşii, îi înroşiseră tunica. Dar omul acesta, care cu puţin înainte fusese ţinta atîtor glume, nu înceta să comande, cu spatele rezemat de perete. Un tînăr în salopetă, purtînd chipiu de marinar al flotei fluviale, cu calota perfect rotundă, transmitea comenzile oamenilor care, înfelindu-se cu o prelată umedă, se repezeau pe rînd în gheena focului pentru a împlînta jetul de apă în inima lui de jar. Dar furtunurile erau subţiri, iar pompa — veche şi neputincioasă. Au reuşit doar să depărteze focul de sala maşinilor, să-l împiedice să ajungă la rezervoarele cu petrol. Tinerii pasageri, în frunte cu Sirmais, îi ajutau cît puteau pe marinari. Aşezaţi pe două rînduri de-a lungul bordurilor, scoteau din rîu găleţi de apă, pe care le treceau

din mînă în mînă pînă la omul din capul şirului ce se afla mai aproape de foc. Acesta îşi făcea vînt şi zvîrlea apa în flăcări. Oles se aşează şi el verigă într-unul din aceste lanţuri vii. Deodată, prin vuietul şi trosnetul pîrjolului, auzi un ţipăt de femeie. Tresări : n-o fi Ganna ? Nu. Altcineva striga după ajutor.

Oles se repezi în direcţia de unde veneau ţipetele şi fu cît pe aci să se lovească de Muică. Încorsetat ca într-o platoşă în pieptarul de salvare din plăci de plută, strîngînd o valiză uriaşă în mînă şi acordeonul sub braţ, Muică alerga zăpăcit pe punte, cu ochii holbaţi de groază. Văzîndu-l pe Oles, fugi înapoi. Pe puntea de sus, lîngă o grămadă de geamantane stătea Dina Vasilievna Petina. Recunoscîndu-l pe omul care-i fusese prezentat pe chei, îl pironi cu ochii ei cenuşii.

— Bărbatul meu, unde-i bărbatul meu ? îngînară buzele ei palide. Viaceslav Ananievici... a spus că nu lipseşte mult, dar... nu s-a întors... Apoi a venit unul, nu-l cunosc... şi mi-a smuls centura de salvare. Eu nu ştiu să înot. E tare adînc aici ? Vai, ce mă fac ! Dar unde o fi bărbatul meu ? Poate i s-a întîmplat ceva ? Vă rog din suflet, nu mă lăsaţi singură...

Îşi încleştă degetele pe braţul lui Oles.

— Hai, liniştiţi-vă ! Soţul dumneavoastră n-are nimic. Chiar adineaori l-am văzut. Îi învăţa pe căpitan ce are de făcut. Vi-l aduc numaidecît... Dar femeia nici gînd să-i dea drumul. Tremura vargă, de i se făcu milă de ea. Nici apa nu-i adîncă şi, uitaţi-vă, focul e pe cale să se stingă... Ştiţi ce ? Haideţi la noi în cabină. Lîngă Ganna mea o să fiţi în siguranţă. Mergem ?

Cu degetele încleştate într-un spasm pe braţul lui Oles, Dina îl urmă ca un automat. În cabină era mare înghesuială. Pe cuşeta cealaltă, gemea şi scrîşnea din dinţi tînărul operator cinematografic. Din cabina lui pornise focul. Cum a izbucnit, de la ce, nu ştia să spună. L-au trezit flăcările, care şi apucaseră să cuprindă cîteva cutii cu peliculă. Încercase să le stingă, zvîrlise pe fereastră cutiile ce nu luaseră încă foc, dar fumul înecăcios îi tăia răsuflarea. Se prăbuşise şi ar fi ars de viu de nu l-ar fi scos afară un marinar care, simţind miros de ars, venise să vadă ce se întîmplă.

Femeile îl culcară cu faţa în jos şi-i tăiară cu foarfeca pantalonii şi cămaşa. Corpul îi era acoperit de băşici stacojii. Ganna şi infirmiera scoteau dintr-un borcănel o alifie rău mirositoare şi-i ungeau arsurile cu tampoane de vată. Cu faţa îngropată în pernă, omul urla de durere.

Lîngă uşă şedea pe podea fata în trening portocaliu, cu copilaşul în braţe. Plîngeau amîndoi şi lacrimile le lăsau dîre albe pe feţele înnegrite de funingine.

Năucită de spaimă, furioasă pe Viaceslav Ananievici şi pe ticălosul care-i luase centura de salvare, Dina nu vedea ce se întîmplă în jur. La un moment dat însă, privirea îi căzu pe spinarea încordată şi plină de arsuri a nenorocitului căruia mîinile femeilor îi stîrneau o durere insuportabilă. Îngăimă nehotărîtă :

— Vai, dar nu se poate aşa ! Ce faceţi...

Cele două femei cu privirea obosită îi cercetară înciudate pantalonii pescăreşti, puloverul bătător la ochi şi părul ondulat, care încadra cochet faţa delicată.

— Lăsaţi-mă pe mine, urmă Dina şi, suflecîndu-şi mînecile, răsturnă din borcan un bulgăraş, îl strînse uşor în palmă şi, cînd alifia începu să se prelingă între degete, o aruncă repede peste băşici. O mînecă îi lunecase şi o împiedica. Ridică braţul. Hai, ce staţi ! Suflecaţi-mi-o ! Fiindcă mîinile ei mici, îngrijite şi manicurate aveau mişcări ogoitoare, îndemînatice, şi din ce în ce mai sigure, Ganna se execută numaidecît. Mai dă-mi nişte alifie, soră dragă... La arsurile de gradul trei se aplică un strat gros... Ce vă miraţi aşa ? Sînt medic...

Dina le rugă s-o lege la cap cu un prosop, ca să nu-i cadă părul peste ochi. Dintr-un cearşaf i-au improvizat un halat. Terminînd cu operatorul, Dina se apropie de femeia care gemea încetişor. Bandajul de ghips se spărsese şi se fărîmiţase. Sub cioburile colţuroase mustea sîngele. Îl trimise repede pe Saşko să-i aducă din cabină teul lui Petin pentru a face din el atele între care să strîngă piciorul bolnav al femeii.

Cînd s-a întors cu teul, Saşko a adus vestea că insula e aproape de tot, că au venit cîteva lunare pescăreşti şi o barcă mare, mare trasă de o şalupă. În barcă era

o mașină și oameni cu căști de pompieri. Absorbite cum erau de ocupația lor, femeile n-au dat prea multă atenție veștilor îmbucurătoare aduse de băiat. Numai Dina, care tocmai punea atelele, îi zise bolnavei :

— Ai văzut, draga mea ? Totul o să fie bine. Acuși te trimitem la... Șovăi, pentru că nici ea nu știa unde ar putea s-o trimită, apoi își sfîrși vorba : La policlinică.

Tocmai în momentul acela mașinile au stopat lăsînd să se audă trosnetul focului, zumzetul bătrînei pompe, strigătele alarmate, tropăiturile. Un glas nefiresc, cu rezonanțe metalice, rosti, probabil prin megafon :

— ...Hei, bărcile, ferește roata !... Acolo, pe punte, depărtați-vă de borduri ! Apoi același glas strigă : Atențiune !...

Fundul vasului scrîșni surd. Un pîrîit, un țipăt isteric, apoi liniște. Bătrînul „Ermak" încălecase un banc de nisip. Izbucniră strigăte sălbatice, urmate de un potop de înjurături. Cei de pe punte văzură cum căpitanul, care pînă atunci stătuse tot timpul nemișcat, la comandă, bine proptit pe picioarele depărtate, ca un monument de voință și îndărătnicie, lăsă să-i cadă mîna cu megafonul și muindu-se parcă dintr-o dată se așeză pe o treaptă a scăriței. Omul acesta, care-și scosese chipiul și-și ștergea capul ras cu mîneca tunicii, nu mai părea un brav marinar, ci un biet moșneag pe care abia îl țineau picioarele.

Timonierul veni fuga aducînd o carafă cu apă. Căpitanul bău mult, cu lăcomie, de-a dreptul din carafă. Fără să se scoale, ridică pîlnia de tablă :

— Băieți, bărcile la apă ! Kosîh și Marcenko răspundeți de ordine pe schela de debarcare !... Hei, bărcile pescărești ! Apropiați-vă pe rînd ! Mai mult de șase persoane nu intră în barcă !... Nu vă înghesuiți !

Urmă, adresîndu-se unui bărbat de statură mijlocie, uscățiv și oacheș, cu nas vulturesc, care ședea la pupa unei șalupe :

— Îți mulțumesc, Innokenti Savvateici, că mi-ai sărit în ajutor... M-am căznit din răsputeri să ajung pînă aici, știam că n-o să mă lași la nevoie. Ei, care ești acolo în barcaz, leagă parîma de roată. Halal pom-

pieri ! Căşti v-aţi pus, dar nu vă duce capul că mai întîi trebuie să feriţi maşinile !

Pompa puternică de pe barcaz a şi intrat în funcţiune. Doi voinici cu salopete albastre şi căşti cu creste strălucitoare, procedînd cu precizie şi metodă, împlîntau jeturi sfîrîitoare de apă în ferestrele cabinelor cuprinse de flăcări. Asaltul năvalnic şi susţinut al apei colora văpăile în stacojiu, iar fumul negru se prefăcu în nori bucălaţi de abur, care ţîşneau spre tării.

— Atenţie la scări, evitaţi îmbulzeala ! Ei, Kosîh [1], unde îţi sînt ochii ? Ce păzeşti acolo ?

La drept vorbind nu mai era nevoie de aceste comenzi. Jos coroiatul din şalupă conducea calm şi cu multă chibzuială toată operaţia, iar la scări se postară, ca să-i ajute pe marinari, bălanul Sirmais cu chipiul de miciman pus fercheş pe o ureche şi veselul inginer Pşenicinîi, care participa în modul cel mai activ la toate acestea.

— Ho, nu toţi o dată, nu puteţi fi cu toţii primii... Respectaţi rîndul, făcea el pe miliţianul. Tonul lui glumeţ, zîmbetul care părea nedezlipit de chipul său rumen aveau darul să potolească pînă şi spiritele cele mai îndărătnice.

Jos, proptită zdravăn în barca ce se legăna pe valuri, pe pasageri îi ajuta să coboare o fată voinică, purtînd cizme de cauciuc, scurtă vătuită şi un şal gros de bătrînă pe care şi-l pusese parcă anume ca să iasă mai bine la iveală, prin contrast, tenul gingaş, uşor îmbujorat al chipului ei rotund. Pesemne că în graba cu care plecase nu avusese timp să-şi strîngă coada de păr auriu. Aceasta îi tot cădea pe piept şi o stingherea, iar fata încerca s-o arunce pe umeri cu o mişcare smucită a capului. Sprîncenele-i catifelate erau îmbinate sever la rădăcina nasului. Făcea totul cu un calm straşnic.

Fata dădu să ia un copilaş din braţele unei femei cînd, deodată, mulţimea de pasageri prinse parcă a clocoti. Croindu-şi drum cu coatele, lupta să răzbată

[1] De la *kosoi* — saşiu (în l. rusă).

spre scară un găligan cu moţ strengăresc pe frunte. Tîra după el o valiză cît toate zilele şi un acordeon. Înainte ca Sirmais să intervină vlăjganul înghionti femeia cu copilul, coborî ca o vijelie scara şi se pregăti să sară în barcă. Dar fata nu-i întinse mîna să-l ajute. După o scurtă ezitare, el sări totuşi şi rămase o clipă la pupă, făcînd sforţări disperate să-şi ţină echilibrul. Apoi ţipă îngrozit. Fata, în loc să-l ajute, îşi duse mîinile la spate. Fără să-şi lase avutul din mîini, găliganul zbură în apă şi se scufundă îndată, de nu i se mai văzu nici moţul. Izbuti apoi să iasă la suprafaţă şi începu să ţipe din nou, disperat, înnebunit, cum ţipă în plin cîmp un iepure încolţit de un cîine. Dar fata din barcă nici nu se uita la el.

— Nu-ţi fie frică, adă aici copilaşul, o îndemnă ea pe femeia care venea la rînd.

— Se îneacă, se îneacă omul ! strigă cineva de pe vas.

Între timp, fură aruncaţi în apă cîţiva colaci de salvare.

— Se îneacă pe dracu ! mormăi fata, luînd în braţe copilul şi fără măcar să întoarcă ochii. Apa e mică aici.

Într-adevăr, apa îi venea găliganului pînă la piept. Cu valiza ridicată deasupra capului şi urmărind din ochi acordeonul pe care curentul îl tîra spre vîrtej, ţipa cu o voce subţire, rea, de muiere, adresîndu-se celor de pe vas, din bărci, întregii omeniri de acolo :

— Huo, mama voastră de parşivi şi de nenorociţi ! Vă arăt eu vouă !...

De cum ieşi pe punte, Dina îl recunoscu. Era individul care-i smulsese din mînă centura de salvare, aruncîndu-i obraznic : „Ad-o la nenea, că o pierzi !“ Şi, totuşi, acum era indignată că bărcile care se îndreptau spre mal îl ocolesc.

— Mai mare ruşinea ! Ei, tovarăşe, tovarăşe ! îl strigă ea pe omul cu nas coroiat, care supraveghea îmbarcarea. Luaţi-l în şalupă ! Se îneacă.

— Cine a mai văzut drac mort ! răspunse acesta înciudat.

În momentul acela Dina auzi glasul soţului ei în care desluşi bucurie, şi nelinişte, şi mirare. Viaceslav

Ananievici se uita îngrozit la cearşaful plin de sînge care-i ţinea Dinei loc de halat.

— Ce-i cu tine ? Eşti rănită ?

— N-am nimic... Ştii, am fost acolo, la Poperecinîi... Am dat şi eu o mînă de ajutor celor care au avut de suferit de pe urma focului.

Petin răsuflă uşurat.

— Se poate să faci una ca asta ? ! O caut peste tot, iar dumneaei... poftim. Mi-am făcut tot felul de gînduri...

— Bine, dar sînt medic, se scuză Dina.

— Viaceslav Ananievici a fost nespus de îngrijorat, confirmă Pşenicinîi, care se nimeri să fie prin preajmă.

— Valizele zac pe punte, iar tu nicăieri. Cum să nu-mi treacă prin cap tot ce poate fi mai rău... Hai, scoate o dată asta, urmă Petin, arătînd cearşaful însîngerat, mînjit cu alifie. Iuri şi cu mine te coborîm în şalupă fără să mai stai la rînd. Totul e aranjat... Uite ce mîini ai !...

Acum, cînd cei care aveau nevoie de îngrijire şi femeia cu ochi negri erau departe, Dina fu din nou cuprinsă de groază. „Incendiul ! Nu l-au stins încă... Dacă ajunge la rezervoarele cu păcură, dacă..." De teamă să rămînă iarăşi singură, Dina smulse cearşaful şi-şi şterse cu el mîinile.

— Da, în barcă. Hai mai repede în barcă... Du-mă de aici, dragul meu. Eu nu ştiu să înot...

În clipa aceea, trîmbiţîndu-şi voios sosirea, apăru de după insulă un vas mic, negru, semănînd cu un fier de călcat, tîrînd în urmă o coadă înfoiată de fum prinsă parcă de coşul scurt, aplecat îndărăt. Ajungînd lîngă „Ermak", ambarcaţiunea vira cu multă graţie şi veni mai aproape dinspre partea de unde bătea vîntul. Numele vasului, pe care Viaceslav Ananievici izbuti să-l descifreze, era „Energeticianul". Pe pupa semirotundă mai era şi o altă inscripţie : „Onistroi" [1].

— Vine să mă ia pe mine, adică pe noi ! se bucură el.

[1] „Oniconstrucţia", adică : Şantierul de pe Oni (în lb. rusă).

De pe „Energeticianul" o voce striga la radiodifuzor :

— Atenţie pe vapor ! Degajaţi bordul stîng ! Toată lumea se depărtează de bordul stîng...

Şi, înainte ca pasagerii îngrămădiţi lîngă schela de debarcare să apuce să se tragă îndărăt, un torent de apă se prăvăli peste pupa vasului, bîntuită de flăcări, măturînd scaune, şezlonguri şi colaci de salvare. Presiunea năprasnică a vînei de apă doborî un perete aproape carbonizat. Din gaura ce se căscase ţîşni ca dintr-un coş de locomotivă un nor fierbinte, şi aburul învălui vasul ce se cutremura sub asaltul hidromonitorului.

— Sparge cabinele în care arde, ordonă aceeaşi voce, şi marinarii asupra cărora se revărsau acum cascade de apă, ferindu-i de dogoarea aceea mistuitoare, se năpustiră cu cîngile pe culoar, făcînd drum puhoaielor. Pompele micului vas inspirau atîta încredere, încît o dată cu focul se potoli de la sine şi panica. Galbeni la faţă, nedormiţi, tresărind şi acum la orice zgomot mai puternic, pasagerii aşteptau tăcuţi lîngă scări. Luntrile colhoznicilor şi bărcile de salvare se depărtară la o distanţă respectabilă. Rîul în care se năruiau trîmbele de apă ce treceau peste vapor părea că fierbe.

Acum, cînd această intervenţie drastică pecetluise soarta incendiului, privirile tuturor se îndreptară spre cei doi inşi de la pupa micului vas. Ei nu luau parte la operaţiile de stingere. Unul, înalt, negricios, avînd pe cap o şapcă largă şi o pipă între dinţi, stătea neclintit lîngă balustradă, scrutînd chipurile pasagerilor de pe „Ermak" şi aplecîndu-se din cînd în cînd pentru a spune ceva celuilalt, un bărbat vînjos şi îndesat, aproape pătrat, într-o scurtă cu buzunarele tăiate piezîş. Şapca dată pe ceafă, cum nu se mai purta de mult, îi dădea tăbultocului un aer ştrengăresc. Bine proptit pe picioarele-i scurte, depărtate, scormonea şi el cu ochii prin mulţime. Cînd îi descoperi pe soţii Petin, zîmbi fericit şi începu să le facă semne cu mîna.

— Salut bolşevic lui Viaceslav Ananievici ! strigă el cu un glas surprinzător de subţire la un bărbat atît de solid. Omagiile mele soţiei !

— Bine aţi venit ! strigă şi celălalt.

Duse două degete la tîmplă cu un gest neglijent, care vădea o îndelungată obişnuinţă, de parcă avea pe cap nu o şapcă, ci un chipiu marinăresc.

— Ce zici, Dina, de primirea asta ? A venit personal !

— Cine, Litvinov ? Care e ?

— Bondocul, fireşte.

— Aha, ăsta !

Era dezamăgită. Şi-l închipuise cu totul altfel pe Litvinov despre care auzise atîtea şi acasă, la Moscova, şi pe drum. Se aştepta să vadă un bărbat impozant, îngrijit, cu tendinţă spre îngrăşare şi voce profundă de bas. Un fel de leu în pragul bătrîneţii. Iar acesta aducea mai curînd a luptător de circ scos la pensie. Îşi aminti deodată ce le-a povestit despre el la Starosibirsk cineva de la comitetul regional. Înainte de începerea lucrărilor, Litvinov comandase la cooperativă o placă de fontă cu inscripţia : „Oni, supune-te bolşevicilor !" Cînd a fost gata, s-a ridicat cu elicopterul împreună cu nişte comsomolişti deasupra curmăturii dintre stîncile Malul Frumos şi Capul Taurului şi a aruncat placa în apă, acolo unde se va înălţa barajul. Auzind de această ispravă, Viaceslav Ananievici zîmbise cu superioritate. Dina fusese însă plăcut impresionată. Acum nu-i venea să creadă. Cum să-i treacă prin cap acestui scrin îmbrăcat într-o scurtă păroasă o idee atît de năstruşnică şi de romantică ?... Trebuie să fie un tip vulgar, mare amator de anecdote, care zbiară la oameni şi înjură de mamă... Ce nedreptate ca un asemenea ipochimen să conducă şantierul, iar Viaceslav Ananievici, cu talentul, cu energia lui, cu felul lui de a gîndi atît de actual, cu mintea lui ageră, să aibă un rol secundar !

După ce hidromonitoarele au venit de hac focului şi dinspre pupa mutilată nu se mai auzea decît pîrîitul uşor al scîndurilor arse, vasul ce semăna cu un fier de călcat începu să manevreze ca să vină şi mai aproape. Acum desluşeai şi feţele oamenilor de pe punte. A lui Litvinov era bine conturată, voluntară, cu pomeţii proeminenţi. Fruntea destul de îngustă se boltea deasupra nasului scurt, iar ochii mici şi traşi spre tîmple erau străşiniţi de sprîncene stufoase, galben-cenuşii. Avea o gură mare, cu linie fermă, iar masivitatea bărbiei ro-

tunde era uşor atenuată de o gropiţă lunguiaţă ce o despica în două. „Ce figură grosolană ! se miră Dina. Totuşi are un nu ştiu ce care îi dă un aer aparte, ironic parcă, sau poznaş, batjocoritor ? Pesemne că din pricina zbîrciturilor care-i încadrează gura ca două paranteze."

— Bravo, nu te-ai speriat de taiga ! o felicită zgomotos Litvinov. Am toată stima pentru... cucoanele curajoase... O să te simţi la noi ca Albă ca Zăpada între pitici... urmă dînd cu cotul bărbatului înalt de lîngă el. Lado Ilici şi cu mine v-am pregătit un cort „prima lux". Pe lîngă el, „Metropol"-ul doi bani nu face. Este, Lado ?

Negriciosul schiţă un început de zîmbet. Dina bănui că el dezaprobă glumele de un gust îndoielnic ale lui Litvinov, ca şi obiceiul de a tutui o femeie pe care o vezi pentru întîia oară. Privi cu recunoştinţă figura serioasă şi prelungă a brunetului pe care ar fi preferat-o fără firicelul de mustaţă neagră ce-i umbrea buza de sus. Între timp, Litvinov continua să vorbească în gura mare, fără să-i pese că îl aud şi ceilalţi pasageri :

— Îmi închipui ce de grozăvenii ţi s-au povestit despre taiga... Cică aici umblă urşii pe stradă. Am ghicit ? E drept că în primăvară s-a rătăcit unul pe la noi. L-o fi răzbit foamea, ori poate l-am trezit cu tărăboiul pe care-l facem. A şterpelit dintr-o sanie un but de berbec... De atunci n-a mai venit, se teme de miliţie. Ori poate credeai că nu avem miliţie ? Ba avem, şi încă destulă... Că acu nu mai sîntem o prăpădită de cutie poştală nr. cutare, ci ditai întreprinderea „Onistroi". Cum îţi place numele ăsta ? Nici nu încerca să-l pronunţi pe inima goală.

Dina trase cu ochiul la bărbatul ei. Tăcut şi închis în el, reprobînd, ba chiar detestînd excesul de sociabilitate, zîmbea în silă. „O să-i vină tare greu să lucreze cu limbutul ăsta bătrîn şi cam bădăran !" Dar şi ea căuta să pară cît mai prietenoasă. Provinciali, ce să le faci !

Soarele se ridicase destul de sus. Cerul curat, de parcă cineva ar fi măturat norii, îşi scînteia azurul pal. Ştîncile plecate peste ape şi net reliefate de primele raze

piezişe, care accentuau pînă şi cele mai mici cute, nu mai păreau mohorîte şi ameninţătoare ca în timpul nopţii. Sus, erau străjuite de şiruri de brazi care, ceva mai încolo, coborau în goană pînă aproape de apă, ca un cîrd de copilandri zburdalnici, cîrlionţaţi.

Marinarii şi pescarii îi transportau pe pasageri şi bagajele lor, fără grabă, pe marea insulă înveşmîntată în blana miţoasă a pădurii şi care oferea ochiului o gamă întreagă de culori calde — roşu-aprins, castaniu, brun şi galben surîzător, străpunse ici-colo de albăstriul crestelor de brazi. Peste puntea umedă şi jarişteа neagră, stăruia un abur unduitor. Fire scînteietoare ca de păianjen pluteau în seninul molcom, deasupra vasului bătrîn şi mutilat.

Sub supravegherea Gannei, marinarii au adus în şalupă targa pe care zăcea femeia rănită. După ea a coborît Ganna cu Mişka în braţe, apoi Poperecinîi cu Şaşko, împovăraţi de saci şi boccele de care femeia întreba mereu, de ziceai că-i pasă acum mai mult de ele decît de piciorul ei rupt şi de copil. Noaptea cumplită prin care trecuseră o înrudise parcă pe Dina cu această familie şi dădu să alerge spre ei, dar tocmai atunci „Energeticianul" atinse bordul lui „Ermak" şi bătrînul vapor tresări.

— Vino, draga mea, sîntem aşteptaţi, spuse blînd Viaceslav Ananievici, luînd-o de braţ. Apoi, către Pşenicinîi : Dacă nu-ţi este prea greu, Iura, vezi te rog şi de bagajele noastre.

Fără să aştepte să se lege parîmele, Litvinov sări pe vapor cu o graţie de urs, surprinzătoare totuşi la un om ca el, strînse mîna Dinei cu atîta putere, încît ea abia îşi stăpîni un ţipăt, apoi îl îmbrăţişă pe Viaceslav Ananievici şi îl sărută solemn de trei ori, după datină.

— Îţi mulţumesc că ai venit. Îmi crăpa buza după un om ca tine. Atîta amar de vreme am tras în trei — eu la mijloc şi cracii la ceatlău... Acu să vezi treabă !... Îl împinse uşurel pe celălalt spre Petin. Faceţi cunoştinţă : Kapanadze, Lado Ilici, secretarul nostru de partid. Marinar ! I-au dat crucişătorul la fier vechi. Se mai încurcă el uneori pe uscat, aşa-i pînă învaţă omul, dar

cînd e vorba să dea comanda „toată lumea pe punte", nu-l întrece nimeni. Straşnic îi mai strînge pe toţi!

Cu acelaşi zîmbet reţinut, Kapanadze desfăcu pachetul învelit în foiţă pe care-l avea în mînă. Era un buchet de flori de cîmp, potrivite cu atîta gust de jurai că-s din grădină.

— Lamara mea vă trimite aceste flori, spuse Kapanadze Dinei, cu un pronunţat accent gruzin, şi-i sărută mîna.

— Ce drăguţ din partea ei. Dar cînd a avut timp să le culeagă? Îmi închipui cum v-aţi grăbit să ne veniţi în ajutor!

— Da de unde, ne-am adunat cu toţii pe chei ca să vă întîmpinăm. Era şi Grigol, băiatul meu, dar cînd aţi lansat „SOS"-ul a trebuit să renunţăm la partea festivă a programului...

Între timp, Litvinov îşi băgase nasul în fiecare colţişor, ca să vadă ce pagube a făcut incendiul, şi vorbise cu căpitanul care şedea greoi în acelaşi loc. Acum striga ceva, cu mîna pîlnie, bărbatului oacheş cu profil acvilin. Dina ciuli urechea.

— ...Ţi-o pasăm ţie, Innokenti Savvateici. S-a făcut? Nu prea mult... Ce-ai spus? Pare să fie o muieruşcă de treabă.

Dina se aprinse la faţă. Cum de îndrăzneşte, cine i-a dat voie! Dar cuvintele care urmară o mai îmbunară:

— Nu cred să-ţi dea bătaie de cap. Nu orice femeie ar avea curajul să-şi urmeze bărbatul „în greu surghiun siberian", ca pe vremuri cneaghina Volkonskaia.

Cine-o fi omul cu profil de pasăre de pradă căruia Litvinov vrea să i-o „paseze". Vreun ştab de prin partea locului? Pescarii nu ies din vorba lui... „Cneaghina Volkonskaia." Are haz caraghiosul bătrîn!... Dina îşi aduse aminte de poemul lui Nekrasov. O femeie curajoasă străbătînd într-o căruţă cu coviltir stepa sălbatică, drumeagurile taigalei. Cum o chinuieşte bătrînul guvernator... Nimic nu rezistă farmecului feminin... „Să ştii că scrinul ăsta bătrîn nu-i chiar atît de simplu. Numai că lui Viaceslav Ananievici îi va fi foarte greu să se înţeleagă cu el! Tare greu!" Uite-i pe amîndoi alături.

Lui Litvinov nu-i tace gura o clipă, iar Petin dă din cap, răbdător. Despre ce vor fi discutînd ? Despre un inginer, Nadtociev. Un nume ciudat. Dar parcă îl mai auzise undeva... Ce i-o fi zicînd ?

— Cum să nu, Feodor Grigorievici, îl cunosc. După părerea mea, nu-i un om pe care să pui bază, spune Viaceslav Ananievici.

Sprîncenele groase şi împreunate ale lui Litvinov zvîcnesc şi suie spre fruntea bombată, ochii de un albastru intens devin sfredelitori, iar buza de jos se repede înainte, dîndu-i un aer de încăpăţînare.

— Ai lucrat mult cu el ?

— Nu prea.

— Te-a jignit cu ceva ? Că are o gură... Parantezele ironice se sapă mai adînc.

— Nu-i vorba de asta. Nu ne-am înţeles în probleme de principiu. Inginerul Nadtociev a făcut odată greşeala să uite că trăim într-un stat socialist, iar eu, fiind comunist şi superiorul lui, am fost nevoit să-l lămuresc...

— Aşa-a ?! Cutele din jurul gurii se accentuează. Nu-i nimic, Viaceslav Ananievici, aici n-o să-l lăsăm noi doi să uite acest lucru. Ce, e după el ?

Cu toate că Litvinov vorbeşte pe tonul cel mai serios de pe lume, Dina bănuieşte în glasul lui ironia îngăduitoare cu care adulţii vorbesc copiilor. A, uite că şi-a adus aminte : numele acesta ciudat de Nadtociev l-a auzit chiar de la soţul ei. Da, da, i-a spus că pe şantier va fi şi acest satelit al lui Litvinov, pe care bătrînul îl cară mereu după el şi se zvoneşte chiar că vrea să-l facă adjunct... Vai, ce de complicaţii îl aşteaptă aici pe Viaceslav Ananievici, care-i atît de intransigent, de principial, de exigent şi obişnuieşte să spună lucrurilor pe nume !

Însoţiţi de Pşenicinîi, coboară toţi cinci în şalupă unde îi aşteaptă la cîrmă bărbatul cu profil de uliu. Aproape toţi pasagerii au ajuns pe insulă. Se vedea cum îi urcă în nişte autobuze mari, trimise de pe şantier. „Ermak" e ca o jarişte părăsită. Pe punţi cîţiva inşi îşi caută bagajele rătăcite în învălmăşeală. Dintr-o cabină

se aude o femeie plîngînd... Spaimele nopţii mai plutesc prin aer. Miroase a ars. Dina face un efort ca să nu-şi întoarcă privirile.

— Dînsul este Innokenti Savvateici Sedîh, preşedintele colhozului „Plugarul roşu", stăpînul insulei Kreajoi, îi prezintă Litvinov pe omul din şalupă.

Fără o vorbă, Sedîh se înclină uşor. Poartă un chipiu militar şi bluză strînsă în talie cu o centură de ofiţer. Faţa lui oacheşă e arămită şi de soare, iar cînd îşi scoate chipiul ca să facă semn şoferului, care coboară cu grijă spre debarcader la volanul unei limuzine mari, negre, i se vede pe frunte dunga pronunţată marcînd hotarul zonei bronzate, iar părul ca pana corbului e presărat cu fire argintii.

— Milionarul ăsta e un zgîrie-brînză, ceva de speriat, urmează Litvinov cu prezentările. Să-i ceri în toiul iernii un pumn de zăpadă şi tot n-o să ţi-o dea... Ia spune, Innokenti Savvateici, cum stai cu clubul ? Construieşti ?

Dina îşi dă seama că această întrebare nevinovată ascunde alta, mai cu tîlc.

— Construiesc, Feodor Grigorievici, răspunde celălalt cam în silă. Construiesc tot ce-i trebuie colhozului, tot ce a aprobat conducerea.

— ...Şi ai să arunci banii colhozului pe fereastră, ascultă ce-ţi spun.

— Asta rămîne de văzut...

— Şi Tolşa al tău zice că e păcat. Zice că mai bine aţi construi de la bun început la ei, la Novo-Kreajovo.

— Pentru vorbele astea o să-i tragem lui Tolşa o săpuneală, chiar la prima adunare, de n-o să uite cîte zile o avea.

Sedîh conduce cu gesturi ferme, aproape fără să se uite. Supusă comenzilor, şalupa sprintenă ocoleşte bancurile de nisip ascunse sub apă.

Fără să înţeleagă despre ce este vorba, Dina putu deduce totuşi, din acest scurt schimb de cuvinte, că relaţiile de serviciu nu sînt singurele care îi leagă pe aceşti doi oameni atît de diferiţi : directorul uriaşului şantier şi preşedintele colhozului de pe insulă.

La debarcaderul de scînduri, de-a lungul căruia bărcile se frămîntau ca peştele în vîrşă, le ieşi în întîmpinare un bărbat vînjos, de statură potrivită, îmbrăcat într-o scurtă de piele şi ţinînd în mînă nişte mănuşi de piele cu manşete înalte. Legănîndu-se în mers cu o cochetă nepăsare, îşi mişca trupul masiv atît de uşor, de nici nu se auzea apa clipocind sub scîndurile ce se îndoiau. Faţa lui lătăreaţă, cu ochi căprui, bulbucaţi şi buzele roşii aveau o expresie de şiretenie.

— Daţi-mi voie să raportez, rosti omul pe jumătate în glumă, pe jumătate serios, luînd poziţie de drepţi în faţa lui Litvinov. Camera pentru dumnealor e pregătită. Glafira le-a gătit o masă pe cinste : ciorbă de peşte, colţunaşi cu carne crudă şi nişte pateuri de-ţi lasă gura apă. Cît despre „carburanţi" s-au adus, precum aţi poruncit, în cantitatea necesară.

— Ia valizele şi bagă-le în port-bagaj. Iar pe tînăr o să-l ducă la destinaţie Innokenti Savvateici, adăugă Litvinov arătîndu-l pe Pşenicinîi.

— *Jawohl!* făcu scurt omul cu haina de piele săgetată de fermoare.

Luînd cu îndemînare toate cele patru valize, două subţioară şi două în mîini, urcă fuga treptele săpate în povîrnişul de lut al malului abrupt.

— E şoferul meu. Toată lumea îi zice Petrovici. Numele şi pronumele şi le-o fi uitat şi el. Litvinov îl urmări cu o privire blîndă, pînă ce şoferul dispăru după creastă. E grozav de descurcăreţ. Şi are o voce... O să vedeţi, îl punem să vă cînte la masă...

Tot vorbind, Litvinov întinse Dinei mîna lui păroasă cu degetele scurte. Dar înainte de a i-o prinde, Dina călcă greşit, scoase un ţipăt şi ar fi căzut în apă, dacă nişte braţe de fier n-ar fi apucat-o de subţioară, pentru a o ridica fără nici un efort vizibil şi a o depune cu grijă pe mal, dincolo de podişca debarcaderului. Pînă să se dezmeticească Dina, directorul, cu un aer de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic, se întoarse spre podişcă să-l ajute şi pe Viaceslav Ananievici, care urmărise scena galben de spaimă şi nu-şi revenise încă.

În timp ce Litvinov își înghesuia trupul masiv pe banca din față a mașinii, Petrovici deschise portiera din spate și, învăluind-o pe Dina într-o privire cam prea galeșă, o pofti :

— *Bitte driette.*

5

Drumul cu avionul de la Moscova s-a scurs aproape pe nesimțite pentru soții Petin. Curînd după decolare, Dina adormise, ca să se trezească chiar în clipa cînd puternica navă aeriană, împungînd văzduhul cu una din aripile sale ascuțite, descria un viraj scurt deasupra unui aeroport. Pilotul, un om în vîrstă, le zîmbea din ușa cabinei.

— Bun venit la Starosibirsk.

Pasagerii își puneau trenciurile și fulgarinele și-și luau bagajele de mînă, fără să manifeste nici cea mai mică emoție, ca și cum n-ar fi străbătut într-o singură noapte o distanță pentru care lui Anton Pavlovici Cehov i-a trebuit cîndva mai mult de o lună, ci s-ar fi anunțat doar că au ajuns la stația Bolșevo sau Monino din apropierea Moscovei. Fără să simtă măcar oboseala călătoriei, Dina își potrivi în grabă părul, își dădu cu ruj pe buze și coborî zîmbind oamenilor necunoscuți și vînjoși veniți să-i întîmpine. Cît despre cele două zile petrecute pe „Ermak" cel cu ghinion, și ele au fost un fel de evadare din timp. Abia cînd s-a văzut pe insula Kreajoi, în odăița curată și mobilată într-un chip neobișnuit pentru ea (odăița căreia i se spunea în casa lui Sedîh „iatacul"), și-a dat seama ce departe a dus-o avionul într-o singură noapte. Abia acum încerca Dina chinuitoarea senzație a diferenței de ore.

Casa familiei Sedîh se cufunda în somn. De după perete se auzea sforăitul obosit al lui Innokenti. În ciorapii ei groși de lînă, Glafira pășea fără zgomot dintr-o odaie într-alta, dar bocănea cu lemnele pe care le așeza lîngă sobă, sau isca o foșnitură cînd arunca jos

surcelele. Acum, iat-o că a învîrtit comutatorul şi nici răsuflarea nu i se mai aude, de parcă ar fi înghiţit-o întunericul. Lumina lunii aşternea un covoraş albăstrui şi odată cu razele ei intrau pe fereastră, răzbătînd din uliţă, cînd mai încet, cînd mai tare, cuvintele unui cîntec : tinerii mai petreceau. După o vreme se potoliră însă şi ei. Zăvorul de la poartă zăngăni încetişor, apoi scîrţîi duşumeaua din tindă şi se auziră şoapte înfundate. Erau Vasilisa şi Vanea, copiii lui Innokenti. Aşa cum făceau întotdeauna cînd se întorceau acasă tîrziu, ca să nu-l trezească pe tatăl lor, se dezbrăcară încetişor, furişîndu-se apoi în vîrful picioarelor pînă la paturile lor. Nu trecu mult şi îi cuprinse şi pe ei somnul : li se auzea răsuflarea liniştită, egală.

După ce mai hoinări prin sat, amuţi şi armonica. Izbucni atunci cîntecul cel dintîi al cocoşilor. Se curmă apoi şi el cu strigătul întretăiat al unui cocoşel întîrziat, dar musafira din Moscova tot se mai întorcea de pe-o parte pe alta pe salteaua ei de fulgi, şi somnul ce cuprinsese satul acela, cît era el de mare, o ocolea cu încăpăţînare.

Rămase cu ochii deschişi pînă la următorul cîntat al cocoşilor. Se trezi tîrziu, cînd soarele de toamnă se ridicase cît putea de sus, luminînd în depărtare stînca Malul Frumos ce se vedea ca în palmă pe vreme senină, iar afară nu se zăreau decît găinile stîrnind colbul în jurul casei.

Veni Vasilisa de la rîu. Se apucă în grabă să pună masa.

Era fata aceea mîndră, cu părul bălai împletit într-o coadă groasă şi cu bujori în obrajii vîrtoşi, care ajutase pasagerilor să coboare de pe vapor în barca de pescar. Fata care refuzase să întindă mîna vlăjganului ce-i smulsese Dinei centura de salvare.

Cînd surprinzător de serioasă pentru vîrsta ei, cînd de o copilăroasă naivitate, fata asta, uneori visătoare, alteori de o nestăpînită voioşie, îi fu simpatică soţiei lui Petin din prima clipă. Vasilisa îi accepta prietenia cu o calmă demnitate. În familia ei de oameni oacheşi, uscăţivi şi iuţi în mişcări, Vasilisa era, cum zicea singură, un fel de „cioară albă". Mîinile fetei, mari, cu

palmele bătucite şi cu pielea înăsprită, crăpată în vîrful degetelor, contrastau cu obrazul ei gingaş, uşor împurpurat, pe care soarele nu izbutea să-l înnegrească.

Într-o zi, ploaia a început de dimineaţă şi n-a mai încetat pînă seară. Nu se putea trece rîul pentru a merge la cules şi Dina a stat toată ziua cu Vasilisa. În cîteva ore a aflat de la ea atîtea despre natura şi obiceiurile Siberiei, încît tinerei femei, născută în Rusia Centrală şi crescută la Moscova, i se dezvălui o lume nebănuită pînă atunci. A doua zi, însă, ploaia a stat la fel de brusc cum începuse, şi din zori toţi ai casei au plecat pe ogoarele de dincolo de rîu. Dina a rămas iarăşi singură în satul aproape pustiu.

Norocul ei că, în aceeaşi curte, era găzduit într-o magazie scundă de bîrne groase, cu uşă de stejar prinsă în balamale străvechi, arheologul din Starosibirsk, sosit şi el cu „Ermak".

— Onici, Stanislav Sighismundovici Onici, vecinul pe care vi l-a hărăzit soarta, se prezentă ceremonios arheologul, lipindu-şi călcîiele în cizmoaie de cauciuc. O informă imediat că este nepotul polonezului Ondjievski care fusese surghiunit pe aceste meleaguri, iar dinspre mamă, stră-strănepotul decembristului Bestujev-mezinul, adică al celui mai mic dintre cei patru fraţi decembrişti. Corespondenţele pe care le trimitea de aici ziarelor liberale din Varşovia şi Moscova, polonezul le iscălea Onici, adică sălăşluitor pe ţărmurile Oniului. Cu Stanislav Sighismundovici, care e holtei, neamul Onicilor se stinge. Dina a aflat, de asemenea, că e colaborator ştiinţific la muzeul regional, că lucrează la o disertaţie despre primii ruşi aşezaţi în acest ţinut şi că acum venise să adune, cît mai era timp, vestigii istorice, căci nu va trece mult şi tot ce se vede aici — el îşi însoţi cuvintele cu un gest circular — va deveni fundul unei mări noi, Marea Siberiană.

— ...Mai mică, ce-i drept, decît Caspica, dar mai ceva totuşi ca Marea de Azov. Da, da, mai ceva, acesta e cuvîntul.

Se prea poate că în alte împrejurări ar fi plictisit-o limbuţia acestui omuleţ exaltat, cu figură şi gesturi de maimuţă şi o chelie mare lucioasă, aureolată cu spice de

păr pufos. Pînă şi Vasilisa, atît de curioasă din fire, căuta să-l evite. Dar ţinutul original în care nimerise o interesa, o pasiona tot mai mult pe Dina, aşa încît arheologul găsea în persoana ei un auditoriu în faţa căruia putea să desfăşoare cea mai rodnică activitate.

Uite şi acum. După ce se topi în depărtare zumzăitul surd al motoarelor barcazuriior cu care se duceau la muncă colhoznicii, Dina înghiţi la iuţeală micul dejun ce o aştepta pe masă şi ieşi în curtea închisă poditâ cu scînduri şi mărginită din cîteşipatru zările de casă şi acareturi. Onici răsări îndată în uşa reşedinţei sale şi veni spre ea cu paşi săltăreţi şi un aer enigmatic. Îşi ţinea mîinile ascunse la spate.

— Dina Vasilievna, am pentru dumneavoastră o surpriză care vă va zgudui pînă în adîncul inimii. Scoase la iveală un drug de fier mîncat de rugină. E un paloş mongol din secolul al XIII-lea. Mi l-a trimis Tolşa aseară. Pe cînd săpau gropi pentru conservarea nutreţului de iarnă, au descoperit la doi metri jumătate adîncime mormîntul nemaipomenit de interesant al unui nobil războinic. Tolşa mi-a scris...

— Dar cine e acest Tolşa ?

— Cum, nu ştiţi ? Agronomul colhozului de-aici. Ăla de construieşte în plină taiga, pe rîul Iasnaia, satul Novo-Kreajovo...

— Care Novo-Kreajovo ?

— Asta-i bună ! Sînteţi aici de atîtea zile şi n-aţi auzit nimic ? Un sat nou, socialist. Bineînţeles, deocamdată îi zice, pur şi simplu, tabăra brigăzii de tineret a colhozului „Plugarul roşu". Şi, cum vă spuneam, au dat de o gropniţă din vremuri străvechi, mai bogată ca toate cîte s-au descoperit aici... Deocamdată, mi-a trimis numai splendoarea asta de spadă... Onici vorbea cercetînd cu ochi de îndrăgostit fierul ros de rugină. Şi ştiţi cum mi-a trimis-o ? N-o să ghiciţi niciodată ! Într-un toc de armă, bîne înfăşurată în paie. Deştept băiat ! Deştept foc ! Rar găseşti unul ca el !

— Staţi puţin, cine e deştept foc ?

— Ah ! Vă bateţi joc de mine, zău aşa ! Păi, nu vorbim de Anatoli Subbotin, sau cum i se spune aici, Tolşa ? ! Logodnicul frumoasei noastre Vasilisa ? Ce bine

i se potrivește acest nume : Vasilisa ! Nu-i așa ? Fiindcă veni vorba, Dina Vasilievna, am uitat să îndeplinesc astăzi un ritual foarte important, nu v-am sărutat mînuța. Străbunul meu nu mi-ar fi iertat-o niciodată...

Punînd jos, cu multă băgare de seamă, drugul de fier, Stanislav Sighismundovici își șterse dreapta de poalele mantalei de ploaie, scorțoasă de trosnea la fiecare mișcare, și plecîndu-se spre mîna Dinei, își întîrzie pe ea buzele groase și calde ceva mai mult decît prevedea eticheta cavalerească.

— Cadrele mele sînt astăzi pe cîmp. Cînd a auzit Sedîh că o să dea bruma, a mobilizat pînă și puștimea. Da, da, pînă și pe școlari, de la a cincea în sus. Așa că eu, neavînd „mînă de lucru", sînt la dispoziția dumneavoastră. Da, da, acesta e cuvîntul ! Vă rog să dispuneți de mine cum doriți. Își lipi din nou călcîiele și se înclină făcînd să-i foșnească impermeabilul.

— Îmi pare bine, se bucură sincer Dina.

În puținele zile de cînd se afla aici, Dina apucase să vadă o sumedenie de lucruri interesante pe malurile acestui rîu din taiga ce-și mîna apele cristaline și reci tocmai de pe crestele Saianilor cu atîta repeziciune, încît, dacă te uitai cîteva clipe țintă, aveai impresia că nu apa se rostogolește la vale, ci dimpotrivă, insula gonește pe rîu în sus, ca o navă. Numai serile, înainte de a se îngropa în salteaua ei caldă, se mai gîndea o clipă la casa din Moscova unde rămăsese mamă-sa. Aici totul era de o intensitate care-ți tăia răsuflarea. Întîlneai neprevăzutul de cum ieșeai de pe poarta casei, meșterită cu tradiționalul și străvechiul desen în zigzag și care se închidea cu un zăvor cît toate zilele.

Cîndva, încă înainte de război, Dina își petrecuse vacanța într-o tabără de pionieri, undeva prin împrejurimile Moscovei. După căminul muncitoresc al combinatului „Triohgornaia Manufaktura" unde familia ei avea o cameră, în tabără totul o încînta : și gîrla vîrstată cu bancuri de nisip auriu, și pajiștile îngrădite cu pari, și codrul de brazi, și surîzătoarele crînguri de mesteceni albi cu frunza mătăsoasă și tremurătoare, care îi aminteau de un cîrd de fete la balul de promoție, și zăduful desișurilor îmbălsămat de izul pătrunzător al cimbrișo-

rului. Desculță, cu picioarele julite, numai în șort și cu cravata roșie la bluza albă, Dina alerga cît era ziua de mare pe nisipul cald, pe covorul lunecos din ace de cetini, trăgînd în piept miros de rășină și minunîndu-se la vederea ciorchinilor de afine, crude încă și cu un început de rumeneală strălucitoare, apoi se scula cu noaptea în cap ca să vadă cum se stinge ultima stea pe cerul verzui. Lumea descoperită în codru îi apărea într-o risipă de culori necuprinsă și nespus de darnică!

Aici, în Siberia, își amintea însă de ea, ca de ceva mic și sărăcăcios. Satul Kreajoe nu semăna de fel cu obișnuitele sătucuri din bîrne, așa cum casa în care stătea acum nu-i amintește nici pe departe de cele de prin părțile unde s-a născut. La drept vorbind, nu era o casă, ci mai multe construcții alcătuind un patrulater, care încadra o ogradă așternută cu scînduri. Numai fațada aripei locuite, cu acoperișul în formă de cort, și poarta dădeau pe uliță. În dreapta și în stînga erau grajdurile, iar în fund magazia lui Onici și șopronul — un acoperiș de draniță pe niște popi — unde se uscau acum năvoadele și atîrnau fel de fel de unelte de pescuit. Totul era solid, făcut să dăinuie veacuri. În fiecare ușă — belciuge zdravene pentru lacăte. Iar din afară totul — și giurgiuvelele, și coamele acoperișurilor, și poarta — erau dichisite cu horbota greoaie a ciubucelor de lemn.

— Sat de kerjaci, oameni de rit vechi, povestea Onici. Buni și cumpătați gospodari. Lucrul cel mai mărunt, la ei era făcut pe cinste. De la duhoborii[1] deportați pe aceste meleaguri a pornit satul. Ca în versurile lui Nekrasov.

Și Onici recită cu glasul său cam dogit:

...Mai de mult, un pîlc de ruși
Ce, pe vremi, s-au răsculat,
În surghiun toți au fost duși
Pe-un meleag îndepărtat,

[1] Sectă religioasă în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea, în sudul Rusiei.

Iar acolo li s-a dat
Libertate și pămînt ;
Bine seama nici n-au luat
Și s-a scurs un an, curînd.
Vin pe-acolo comisari,
Ce să vezi ? Se-ntinde-un sat,
Magazii, hambare mari,
La fierar, ciocane bat
Că și moară-ndat' or face.

. . . . . .

Și astfel, treptat-treptat,
Într-o jumătat' de veac
Mare tîrg au înălțat ;
Lucruri minunate fac
Om și munca-n libertate ! [1]

— Da, da, minuni — acesta e cuvîntul. Noi, cealdonii, adică siberienii get-beget, sîntem tari ai dracului. Aici nu s-a știut ce-i iobăgia. Oamenii au trăit liberi. Unde mai pui și selecția naturală. Exact cum a spus Darwin. Bolnavii, plăpînzii, fricoșii nu ajungeau pînă aici, mureau pe drum. Numai cei puternici și curajoși au apucat să se așeze și să prindă rădăcini...

Satul își depăna pe creastă cele două uliță. Curțile — adevărate cetățui — așezate răzleț, erau împodobite pe din afară cu ciubuce în lemn, cu urme de vopsea. Cu timpul vopseaua s-a cojit, a fost mîncată de vînt, dar satul mai păstra și acum o înfățișare îngrijită. Pe o poartă se vedea desenată umbra întunecoasă a unui călăreț cu căciulă mare, mițoasă, galopînd pe fondul cerului albastru. Desenul era copiat după o cutie de țigări „Kazbek".

— Totuși, gardurile prin care nu se vede nimic, porțile masive, zăvoarele, toate acestea au ceva deprimant, se plînse Dina. Cu totul altfel arată satele din inima Rusiei : căsuțe vesele cu grădiniță în față, din care nu

[1] Fragment din *Bunicul* de N. A. Nekrasov. În romînește de Miron Radu Paraschivescu.

lipseşte, bineînţeles, mălinul, garduri mici din ostreţe, cumpenele fîntînilor...

— Existenţa determină conştiinţa, Dina Vasilievna. Or aici existenţa n-a fost de loc uşoară. Pe vremuri ţăranul nu se încumeta să plece la drum fără topor. Da, da, nu se încumeta. Nu v-aţi întrebat niciodată de unde atîtea cîntece despre tîlhari, despre tot soiul de vîntură-ţară ?... Apropo, pantalonii aştia vă prind foarte bine. Eu, unul, am oroare de femeile care-şi pun acest articol vestimentar eminamente masculin, dar cu o siluetă ca a dumneavoastră...

— Mulţumesc pentru compliment, dar parcă îmi vorbeaţi despre siberieni.

— Vai, dar nu e un compliment, ci constatarea unui adevăr absolut care nici nu se cere demonstrat. Sînt convins că dacă ar mai există dueluri, o dată cu apariţia dumneavoastră, o bună parte din populaţia masculină din Divnoiarskoe ar fi fost expediată „ad patres".

— Aţi spus că Vasilisa e logodită, ori mi s-a părut ?

— Da. Cel puţin aşa crede opinia publică din colhoz. Da, da, acesta e cuvîntul — opinia publică, în cap cu Innokenti Savvateici, tatăl Vasilisei. Eu însă, ca istoric, deprins să analizez numai faptele, ca să spun aşa, consumate, nu vă pot spune dacă asta este şi părerea fetei. Pentru Innokenti ar fi înainte de toate o căsătorie, hai să zicem aşa, dinastică. Tolşa, fiul unui bun prieten al său, e un excelent agronom. Innokenti este pur şi simplu îndrăgostit de băiat şi speră să-l lege pe vecie de „Plugarul roşu" şi să-i lase moştenire, cînd o veni ceasul, „buzduganul şi moşia". Dar toate astea nu sînt decît simple ipoteze. Cînd încerc să discut chestiunea cu Vasilisa, imediat schimbă vorba. O dată numai i-a scăpat : „Mai am cinci ani de institut, iar în cinci ani, ce de oraşe o să răsară aici. Cîte nu se pot întîmpla." Acum însă, deoarece a căzut la germană, problema a devenit pare-se iarăşi actuală.

— Doar n-au s-o mărite cu forţa ? ! se sperie Dina. Ţinea tare mult la fata asta căreia îi găsea o sumedenie de calităţi.

— Mă prind că l-aţi citit pe Mamin-Sibiriak, zîmbi cu ironie Stanislav Sighismundovici. Ei bine, prin părţile

Oniului nici în vremurile de demult nu-i puteai porunci unei femei... Erau puține și nici una nu se temea că o să rămîie singură : dacă o lăsa bărbatul, numaidecît o lua bucuros altul... Auzi, cu forța ! Onici începu să rîdă în hohote, un rîs subțire care îi aduse broboane de sudoare pe fruntea pleșuvă, scuturîndu-i și inelele de puf din jurul cheliei. Exista aici de mult un obicei, urmă el. Îi zicea „botezul". Dacă un bărbat își bătea nevasta — o dată, de două ori, de trei ori — femeile îl prindeau, îi puneau un sac în cap, îi treceau o frînghie subțioară și hop cu el într-o copcă. Îl îmbăiau așa o dată, de două ori, de trei ori — cu socoteală, apoi îl scoteau și se împrăștiau ca potîrnichile. Ajuta. Și încă cum !... Femeile nici nu știau de 8 Martie, dar impuneau egalitatea. Onici adăugă în șoaptă, plecîndu-se la urechea Dinei : Mi-a spus cineva că Innokenti ar fi pus la cale toată povestea cu Novo-Kreajovo — un sat de tineri pe malul rîului Iasnaia — tocmai ca Vasilisa și Tolșa să se apropie mai mult... Dar nu cred să-i meargă. Tineretul de azi, cum prinde olecuță de puteri — fiuuu ! — a și zburat din casa părintească și drept la oraș se oprește...

— Ce ochi frumoși are Vasilisa : albaștri și atît de puri, spuse Dina visătoare. Mergeau de o oră și mai bine și aceeași uliță se tot desfășura în fața lor, mărginită parcă de aceleași ogrăzi — fortărețe după care se zăreau grădinile. Și rămînea mereu departe coama fumurie a pădurii prin care clipea strălucitor rîul, cînd în dreapta, cînd în stînga.

— Dumneavoastră aveți ochi mai frumoși ! sări Onici. Ca ferestruicile de pe luciul mocnit al smîrcului. Știți ce cred ? Un fel de oglinjoare strălucind îmbietor în verdele crud al plantelor. Dar cînd te apropii, te trag la fund.

În ziua aceea au mers pînă la capătul insulei. Au văzut aici construcții patrate, cu pereți groși din bîrne, din care trei aveau ambrazuri lunguiețe : erau forturile streliților de pe vremea lui Ivan cel Groaznic. S-au strecurat înăuntru prin ocniță și arheologul i-a povestit Dinei cum mai tîrziu, cînd hotarul statului rus s-a întins spre răsărit și s-a întărit, aceste fortărețe deveniseră temnițe unde au lîncezit în diferite epoci oameni care

au rămas în istorie. Aprinzînd cu un pocnet uşor lanterna de buzunar, Onici îi arătă nişte inscripţii făcute cu scriere slavonă, fel de fel de semne şi crucile cu patru braţe ale rascolnicilor. Toate acestea erau săpate în bîrnele necioplite pe care se aşternuse mucegaiul. Dina nu izbutea să desluşească nimic, dar el îi citea inscripţiile din memorie şi visa cu glas tare că, pînă se vor apropia apele viitoarei mări, va reuşi să ducă la Starosibirsk aceste cule şi alte monumente, ca să le monteze acolo în parc pentru a putea fi văzute de generaţiile viitoare.

— N-o să reziste mutatului, spuse Dina urmărind curioasă fîşia de lumină. Totul e atît de vechi, de şubred.

— Şubred ? ! Onici se prăpădea de rîs. Scoase de sub mantaua sa foşnitoare o bardă mică şi o întinse Dinei. Loviţi într-o bîrnă, loviţi cu toată puterea, fără teamă. Ia, în asta de jos, bunăoară.

Dina izbi o dată şi simţi în mînă o durere de parcă toporul s-ar fi lovit de o piatră. Pe arheolog îl pufni din nou rîsul ; rîdea sacadat, cu ha-ha-uri întretăiate.

— Lemn de zadă. Timpul şi apa îl împietresc. Aici totul e solid. Tatăl lui Innokenti — Savvateici-şchiopul, nu-l cunoaşteţi ? — s-a făcut acum prisăcar. E şi ăsta o figură. Trebuie că merge pe optzeci şi, totuşi, acum doi ani a venit de hac unui urs. În împrejurări cam ciudate, ce-i drept... Chiar eu m-am delectat din friptura ursului cu pricina. Da, da, acesta e cuvîntul — m-am delectat...

Cînd au ajuns acasă, soarele scăpătase după Malul Frumos. Stînca părea poleită toată cu aur şi Dina desluşi chiar un brăduţ ciufulit care părea de departe un norişor ancorat pe pisc.

Toată familia era acasă. În cadrul ferestrei deschise se vedea chipul tras al Glafirei cu o rumeneală morcovie, parcă monahală, pe obrajii negricioşi. Sedîh tocmai răcnea în receptor : „...Nici o grijă, o scoatem noi la capăt ! Numai să nu ne zoriţi ! Lăsaţi-ne barem o zi de capul nostru... Cît am spus, atîta o să facem... Mai mult ? Auzi vorbă ! Nu, nu mă prind să fac peste cît ne-am angajat. Pe naiba ! «Plugarul roşu» să tragă pentru nişte chiulangii. Am spus nu !" În cerdac, fără

jachetă şi bluză, se bălăcea la spălătorul de lut Vasilisa. Onici încremeni locului privind cu sinceră admiraţie gîtul lung, frumos, umerii rotunzi şi braţele pline ale fetei. Cu clăbucii de săpun pe faţă, ea nu-l băgă de seamă, dar cînd deschise ochii şi-i surprinse privirea încîntată, îşi aruncă prosopul pe umeri şi-l repezi.

— Hai, vezi-ţi de drum !

Spre mirarea Dinei, omul acesta, de obicei cu replica atît de promptă, făcu ascultător stînga împrejur şi o luă către magazia lui.

— Burunduc ce eşti, zvîrli Vasilisa în urma lui cu dispreţ şi făcu o strîmbătură ce aduse chipului ei o schimbare fulgerătoare. Cu gura lăbărţată şi dinţii de sus ieşiţi afară, îl maimuţărea straşnic pe Stanislav Sighismundovici.

— Burunduc ?

— Da, e un fel de veveriţă de pe la noi.

Dina remarcă din nou obiceiul fetei de a surprinde la cei din jur trăsături care aminteau de diferite sălbăticiuni sau păsări şi animale domestice. Astfel, despre Glafira spusese o dată că e ca un „bîtlan", pe Petrovici îl făcuse „bursuc" explicînd şi de ce : toamna bursucii prind osînză, sînt puturoşi, de li-e lene să se scarpine, şi înfulecă pe rupte.

— Dar eu cu cine seamăn ? întrebă Dina în timp ce intrau amîndouă în casă.

Vasilisa prinse prosopul într-un cui de lemn, aşeză pe policioară săpuniera şi peria de dinţi, apoi îşi întoarse faţa proaspătă, îmbujorată, şi se uită la musafiră, fără a încerca să-şi ascundă ghiduşa ironie din ochii de cicoare... „N-ai dreptate, Nikolai Kuzmici ! tocmai striga în receptor Innokenti Sedîh. Ce socialism e ăsta — unul grapă, altul papă ? ! Socialism e cînd fiecare primeşte după cît munceşte. Atîta lucru ştim şi noi... Ce face ? Nu eu, ci meşterii în ticluirea situaţiilor şi păcătoaselor alea de cifre medii nenorocesc colhozurile. O să dau cît ne-am angajat, şi atît. Trebuie să construiesc. La raionul de partid ? N-ai decît. Dar vezi că mai există şi un comitet regional !" Sedîh trînti receptorul şi scuipă cu năduf.

— Iar trebuie să dăm pentru nişte trîntori ? întrebă Vanşa, care tocmai îşi freca cu o cîrpă muiată în gaz mîinile pline de noroi negru, lipicios.

— Tu nu te băga. Mai învaţă să-ţi ţii gura. Bine zice bunicu-tău : cine vorbeşte seamănă, cine ascultă culege. Mai bine ajut-o pe Glafira să ducă ceaunul.

Vasilisa tot o mai scruta pe Dina, iar aceasta aştepta. Ţinea mult să afle cu cine seamănă.

— Ei ?

— Dar nu te superi ? Adică tot nu spun. Şi Vasilisa se apucă să scoată din dulăpior farfuriile, tacîmurile, sarea, piperul...

Sîmbătă seara veni de pe şantier Viaceslav Ananievici. Cînd apăru în uşă, faţa Dinei se lumină de bucurie. Fără să-i dea răgaz să se odihnească, îl duse să-i arate satul şi-i povesti ce a făcut în aceste zile, ce a aflat de la Onici şi Vasilisa. El asculta distrat, gîndindu-se la ale lui. Apoi s-au aşezat sub pini, pe nişte rădăcini noduroase, pe muchia malului înalt şi povîrnit, privind apusul liniştit care prevestea pentru a doua zi vreme bună. Trombe de ţînţari se învîrtejeau în văzduh. Dina vorbea mereu, dar Petin asculta numai cu o ureche. Cutele verticale de pe fruntea lui se adînciră..

— Dar treburile mele nu te interesează de loc ? întrebă el deodată, alungînd enervat ţînţarii.

— Cum să nu, firește. Ei, te-au aranjat bine ? Cum îi găseşti pe noii tăi colegi ? Ce mai face sucitul de Litvinov ?

— Nu-i sucit de loc, draga mea... Ce hram ţine, în ce ape se scaldă, asta încă n-aş putea să ţi-o spun. Un lucru însă e clar : în materie de sforării e ca un şahist de forţă, prevede totul la o distanţă de cinci mutări.

— Ce vrei să spui cu asta ? A şi început să-ţi pună beţe în roate ? se alarmă Dina. Să ştii că bătrînii în pragul declinului devin extrem de susceptibili, mereu le e frică să nu-i eclipseze cineva... Asta-i vrut să spui, da ?... Te conjur să fii foarte prudent...

— A, nu, deocamdată mă lasă în pace, zîmbi Petin cu un colţ al gurii. Are nevoie de mine. Vorba lui Iura Pşenicinîi : vrea să se îndoape cu gîndurile şi ideile mele şi apoi să le dea drept ale lui... Cu mine e ama-

bil. Nici nu ştii ce curte îmi face. Dar cînd i-am prezentat lista oamenilor de care am aici absolută nevoie, mi-a tăiat-o scurt: „Am oroare cînd cineva vine cu codiţe după el"... Totuşi pe Iuri, pe Guranov şi pe Vlasov, care au sosit, i-a încadrat fără vorbă. Ştii, Iuri îl imită, să mori de rîs, o să vezi.

— Dar cu cortul nostru „prima lux" ce se aude?

Viaceslav Ananievici schiţă un zîmbet.

— Să vezi ce figură a făcut amicul. Cînd i-au terminat vila, a găsit cu cale să facă un gest nobil: ne-o cedează nouă, iar dumnealui rămîne în cort... În orice caz, aşa mi-a zis să-ţi transmit, „împreună cu cele mai respectuoase omagii".

— Ce drăguţ din partea lui!

— Drăguţ? Zău, Dina, eşti un copil. Viaceslav Ananievici o mîngîie protector pe umăr. N-am fi marxişti dacă n-am distinge şi baza ce se ascunde sub această suprastructură drăguţă. Pentru că baza există, draga mea. Ca să-şi facă reclamă, stimabilul şi-a pus în cap să creeze un oraş socialist model: Divnoiarsk. Bulevarde, pieţe, terenuri sportive, ba chiar şi troleibuze. Troleibuze în plină taiga. Nici mai mult, nici mai puţin. După cum era şi de aşteptat, pînă la urmă n-a ieşit mai nimic. De aceea, mă înţelegi, vrea să petreacă şi iarna asta într-un cort din Orăşelul Verde, „ca să nu se rupă de mase" sau, mai precis, ca să scape de praftură. O manevră: cică duce tot greul deopotrivă cu oamenii... Iată şi mobilul mărinimosului gest: poate o să se creadă că a făcut-o, ştiu şi eu, din pură curtoazie faţă de tine.

Tot ce spunea Viaceslav Ananievici părea vrednic de crezare. Dina se întristă: uneori e plăcut să-ţi faci iluzii. În seara aceea Petin a fost foarte atent şi drăguţ cu gazdele. A rămas peste noapte. Aşternură pe jos salteaua „de familie" — generosul dar al gazdelor. Dina dormi buştean şi, cînd se trezi, Petin plecase de mult, iar gazdele erau duse la muncă. Pe masă, un bileţel: „Mă aşteaptă treburile. Voi încerca să-ţi grăbesc mutarea. Te voi chema în fiecare seară la telefon. Nu te gîndi la necazurile mele. Pentru un bolşevic nu există cetate de nebiruit."

Seara, cînd s-au întors bacurile de pe malul celălalt, Dina reluă cu Vasilisa discuţia din ajun :

— Dar bărbatul meu cu cine seamănă ?

Vasilisa era atît de obosită, încît nici nu se aşeză să mănînce. Se sili totuşi să zîmbească.

— Dumnealui nu ştiu cu cine o fi semănînd, dar matale... hai, zău, Dinocika Vasilnocika, n-o să te superi, nu ? Semeni cu o pisicuţă, cu o pisicuţă dulce pe care îţi vine s-o mîngîi.

— Cu o pisicuţă ? se miră Dina.

— Ei na, te-ai şi supărat, făcu Vasilisa cu glas stins, obosit. Se ridică în culcuş, apoi se întinse cu voluptate. Noapte bună. Cum pun capul jos, cum am adormit !...

„De ce tocmai pisicuţă?... se întreba Dina răsucindu-se în aşternut. Stătea culcată ascultînd corul de sforăituri de după perete, ţîrîitul greierului, picurul stropilor ce cădeau în albie şi avea mereu înaintea ochilor deschişi o mîţă pufoasă, cu fundă roz şi pisoi ca nişte ghemuri de lînă iţindu-se într-o pălărie de paie. Imaginea îi apărea cu o claritate litografică, aidoma tabloului în ramă ovală ce atîrna în holul apartamentului lor din Moscova. Viaceslav Ananievici păstra tabloul în amintirea ultimei etape a războiului, şi Dina îl tolera cu toate că idila asta pufoasă îi făcea rău.

Vizita scurtă a soţului îi răscoli atîtea amintiri, încît în noaptea aceea somnul nu se prinse de ea. În cei cinci ani şi mai bine de căsnicie nu s-a întîmplat niciodată să fie despărţită mai multă vreme de Viaceslav Ananievici şi acum îi ducea dorul ; se formase un gol pe care nimic nu-l putea umple şi care se făcea tot mai simţit.

La drept vorbind, Dina era încă un copil cînd Viaceslav Ananievici apăruse în viaţa ei. Tocmai primiseră — mama şi cu dînsa — la intervale foarte scurte, două înştiinţări : caporalul Vasili Zaharov şi soldatul Vladimir Zaharov, amîndoi de la combinatul „Triohgornaia Manufaktura", care se înrolaseră voluntari în miliţia teritorială din Moscova, au căzut luptînd vitejeşte pentru oraşul Viazma. Dina n-apucase încă să se obişnuiască cu gîndul că tatăl şi fratele ei nu mai sînt

în viaţă, cînd o bombă a dărîmat aripa uriaşului cămin al textiliştilor, unde stăteau ei.

La Moscova, în timpul războiului, dacă rămîneai fără adăpost, erai cazat în apartamentele celor evacuaţi. Ţesătoarea şi fiica ei au primit cheia de la apartamentul unui inginer, care se evacuase împreună cu institutul unde lucra. S-au instalat în cămăruţa destinată femeii de serviciu, iar comitetul sindical le-a trimis două paturi de fier, două taburete, o măsuţă şi un dulăpior. Pe atunci nimeni nu se gîndea la confort şi ar fi putut spune că s-au aranjat destul de bine, de n-ar fi fost chinuitoarea aşteptare a momentului cînd se va întoarce locatarul de drept. Fără să fi auzit ceva despre el, mama şi fiica aproape că începuseră să-l urască şi se gîndeau ce să-i spună şi unde să se plîngă, dacă va încerca să le dea afară...

Cu capul vîrît în perna caldă, Dina retrăia acum clipa cînd l-a văzut pentru prima oară pe cel ce avea să-i fie soţ.

...Se întorceau de la cantina fabricii. Cum au deschis uşa, au încremenit ; în antreu era lumină, iar într-un colţ, aşezate frumos, mai multe valize, un pîntecos portpled şi nişte lădiţe. Mirosea ispititor a friptură de porc. S-a întors totuşi !

Adevăratul locatar al apartamentului ieşi din camera de baie şi veni spre ele într-un halat pestriţ şi în papuci pe piciorul gol. Era ras proaspăt, pieptănat cu grijă şi mirosea a săpun de calitate, de dinainte de război.

— Iată, aşadar, cine s-a instalat în apartamentul meu ! Tonul său liniştit şi prietenos fu pentru ele o surpriză. Să facem cunoştinţă. Viaceslav Ananievici Petin...

Chiar şi acum, după atîţia ani, Dina încearcă un sentiment de recunoştinţă amintindu-şi de clipa aceea. Ceva mai tîrziu trecură în bucătărie. Mama l-a tratat cu ceai gruzin (păstrase cu sfinţenie un pacheţel bine pitit sub saltea). Petin aduse o pungă de caise uscate foarte gustoase şi, anume pentru Dina, un baton de ciocolată „Banderola aurie". Mama se grăbi să-l asigure că n-au de gînd să rămînă aici o veşnicie. Îndată ce se va reconstrui aripa căminului, vor elibera camera.

— Vai, se poate? protestă Viaceslav Ananievici. E adevărat că aş putea să vă evacuez imediat, pentru că funcţia pe care o am îmi dă drept la o locuinţă separată. Dar nu văd de ce aş face-o. E război, şi fiecare e dator să-şi ajute semenii cu ce poate... Rămîneţi pînă se termină războiul, iar apoi om vedea... Numai să apucăm ziua aceea. Cred că azi-mîine îmi vine şi mie ordin de mobilizare...

Mama şi fiica primiră cu recunoştinţă. Într-adevăr, după puţină vreme, Viaceslav Ananievici plecă pe front. Camerele lui rămîneau de obicei încuiate, locatarele însă dereticau în ele, udau florile. După război Petin a servit în unităţile de ocupaţie. Dar oricînd şi la orice oră ar fi sosit la Moscova, descuia liniştit uşa de la intrare, ştiind că va găsi totul în ordine, că îl aşteaptă o ambianţă de caldă intimitate — îngrijirea femeii acesteia în vîrstă, atît de blîndă, cu tot glasul ei răsunător, şi visătorii ochi cenuşii ai fetiţei roşcovane, care se aprindea la faţă ori de cîte ori îi spunea ceva, ca apoi să-l privească pe furiş...

Ghemul aducerilor aminte se depăna mai departe, acompaniat de trîmbiţele cocoşilor. Dina avea impresia că Viaceslav Ananievici nu îmbătrînise de loc, ba că nici nu se schimbase din clipa cînd le-a spus: „Să facem cunoştinţă". Ea însă a trecut, sub ochii lui, printr-o serie de metamorfoze. Fetiţa voinicuţă, cu obrăjorii bucălaţi şi o vîlvătaie de păr cîrlionţat peste ochii puţin oblici de orientală, apoi copilă de vîrstă ingrată, cu braţele şi picioarele ca nişte beţe şi, în sfîrşit, studentă la institutul de medicină, zveltă şi graţioasă...

6

S-a deprins de mică să-l considere pe Viaceslav Ananievici ca pe un membru din familie, ceva intermediar între frate mai mare şi unchi, cineva cu care poţi să glumeşti, să discuţi, cineva care la nevoie poate

să-ţi dea un sfat sau să-ţi servească de confident... Doamne, ce toantă a fost dacă a putut să-i vorbească despre o decepţie pe care a avut-o în dragoste ! Nu înţelegea atunci de ce s-a supărat şi s-a posomorît deodată omul acesta întotdeauna atît de calm şi de stăpîn pe sine. Gîndise : „Uite cum pune la inimă durerea mea". Chiar şi mai tîrziu, cînd Viaceslav Ananievici a început să-i aducă flori, să-i cumpere de ziua ei pantofi, bijuterii — un ceas şi o broşă — s-o ducă la concerte şi la meciurile de fotbal, ea le primea pe toate ca dovezi de prietenie şi bunătate. Uneori o lua cu maşina de la institut şi se duceau direct la teatru sau la un local. Nici în asta nu vedea ceva neobişnuit, deşi se simţea măgulită cînd colegele de an, vorbind despre Viaceslav Ananievici, spuneau „al tău".

Mamă-sa tot ofta, tot se frămînta. „Nu mai eşti copil, încearcă să fii serioasă, să judeci unde duc toate acestea, ce primejdie te pîndeşte." Primejdie ? Ce rău ar putea să-i facă Viaceslav Ananievici, acest unchi blajin, acest frate mai mare atît de inteligent, dar pe care atenţiile de îndrăgostit îl făceau niţel caraghios... La local, unde vezi tot felul de lume, cînd dansau, o conducea de parcă n-ar fi fost o studentă oarecare, cum găseşti cu sutele în orice sală de curs, ci crăiasa din poveste... Dar cînd într-o seară, în maşina care-i aducea spre casă, el se întoarse deodată şi, prinzîndu-i mîinile, îi mărturisi că o iubeşte de mult şi că visul său cel mai drag e să se căsătorească cu ea, Dina se zăpăci şi-i răspunse prosteşte :

— Bine, dar institutul ? Şi apoi, să ştii că nici nu sînt bună de soţie. Uite, mama se plînge că nu ştiu să fac nimic.

— Ba o să fii nevasta minunată pe care mi-o doresc de mult. Îţi jur, Dina, că o să fac din tine o soţie ideală. Vom fi fericiţi...

...Se aude tic-tacul ceasului. Doi greieri ţîrîie pe întrecute în colţuri opuse... Fericiţi !... Viaceslav Ananievici a avut dreptate. Ca de obicei. Cu toate că în primele săptămîni de căsnicie Dina se jena să intre fără să bată în camera unde se afla el, şi se pomenea mereu spunîndu-i „dumneavoastră", el era mulţumit.

Pînă la urmă, Dina a devenit o soţie bună. Ce-i drept, cu preţul cîtorva sacrificii. Bunăoară, Petin s-a împotrivit categoric ca ea să lucreze la clinica raională unde fusese repartizată după terminarea institutului. A stăruit să aştepte un post mai bun, promiţîndu-i să intervină unde trebuie. Dar repartizarea întîrzia... Acasă, avea treabă pînă peste cap... În cele din urmă, totuşi, îşi găsi un loc la o clinică. Tocmai atunci se ivi însă perspectiva unei detaşări în Germania pentru mult timp... Prietenii lui Viaceslav Ananievici au sfătuit-o să se înscrie la un curs de limbi străine şi mai ales să înveţe temeinic germana. Petin trimitea maşina s-o ducă şi s-o aducă. Sîrguincioasă de felul ei, a absolvit mai repede decît prevedea programul. Dar cînd şi-a luat diploma — cu distincţie ! — de care Dina a fost grozav de mîndră, s-a lămurit că nu mai pleacă... „O meserie mai mult nu strică", obişnuia să spună tatăl Dinei. A ascuns diploma aceasta în casetă, să-i ţie tovărăşie celei dintîi. Nu face nimic. S-ar putea să-i prindă bine o dată... În schimb, ce mîndru era Viaceslav Ananievici că are o nevastă atît de învăţată !... Şi cînd omul acesta curajos, înzestrat cu atîta spirit de sacrificiu, i-a mărturisit într-o zi, ca şi cînd i-ar fi cerut sfatul, că ar vrea să plece în Siberia, în taiga, în primele linii ale construirii comunismului, Dina i-a răspuns fără să stea pe gînduri :

— Vin cu tine !

Şi iată-l acum acolo, pe şantierul acela, absorbit de treburi, frînt de oboseală ; e lipsit pînă şi de cel mai elementar confort şi-i duce probabil dorul, iar ea trîndăveşte pe Kreajoi, ca o vilegiaturistă, şi nu este în stare să-l ajute. Merita să se despartă de mama, să plece din Moscova, să facă atîta drum ca să rătăcească fără treabă, de dimineaţă pînă seara, între aceşti oameni ocupaţi, cărora puţin le pasă de ea ?

— ...Of, ce zăpuşeală, se plînse Dina întorcînd din nou perna. Nu-i chip să dormi pe căldura asta...

Sări din aşternut şi deschise larg fereastra. Aerul răcoros al toamnei, cu un uşor iz de bălegar şi de benzină, îi risipi pe dată frămîntările. Dina se vîrî iar în culcuş, se înveli bine şi adormi numaidecît. Cînd

o trezire niște glasuri ce răsunau chiar lîngă fereastră, afară era ziuă.

— ...Mi-a ieşit părul prin căciulă tot aşteptîndu-te, Pavel Vasilievici ! spuse Innokenti Sedîh. Parcă mi-ai retezat braţul drept, nu alta ! Cînd a dat dumnezeu şi a sosit în sfîrşit dieselul, în loc să-l pornim, îi dăm tîrcoale ca pisicile la cratiţa cu mîncare. Iar maşina zace ! Pe Vanşa nu l-a mai răbdat inima şi s-a repezit să desfacă lăzile. I-am ars una peste urechi şi i-am spus aşa : pînă nu vine Vasilievici, să nu pui mîna, că-i vai de tine... Îţi mulţumesc, totuşi, că le-ai dat aşa de repede de rost...

— Mare lucru... Ba dacă vrei să ştii, eu trebuie să-ţi fiu recunoscător, răspunse o voce groasă cam răguşită, care pronunţa mai accentuat vocala „o". Dina mai auzise parcă vocea asta. Iar pe Vanea rău aţi făcut că nu l-aţi lăsat să umble la motor : are băiatul stofă de mecanic. Ori eu, ori el, tot aia e.

— Ba nu-i aşa, Vasilici. Uite, şi icoana şi lopata îs meşterite din acelaşi lemn. Dar la icoană omul se închină, iar cu lopata strînge bălegarul... Ziceai că l-ai văzut pe Petin ?

— L-am văzut cînd se urca în maşină plecînd de la voi. Urmă un oftat adînc. Mereu acelaşi. Oamenii de soiul ăsta nu se schimbă, de parcă ar avea în vine antiger în loc de sînge.

Apoi au vorbit despre motoare, despre carburanţi, despre niște piese de schimb pe care era musai să le „smulgă" cuiva, au pomenit de Vanşa, de Petşa. Innokenti îşi pipăra vorba cu savuroasele zicale siberiene. Dar Dina nu mai asculta. Încerca să identifice glasul acesta răguşit, care accentua atît de caracteristic „o"-urile. Mînată de curiozitate, lunecă din aşternut şi, desculţă, se apropie în vîrful picioarelor de fereastră. Se aplecă să vadă mai bine şi fu cît p-aci să dea un ţipăt. În penumbra zorilor care prinseră a contura bînalele din curte, se vedeau chiar sub fereastră două capete : unul brun, al lui Innokenti, celălalt, mai mare, blond, cîrlionţat, al bărbosului care i-a răspuns Dinei atît de grosolan cînd îl rugase să-i vîndă ciupercile, ca apoi să le dea pe degeaba Gannei Poperecinaia. Cu-

vintele care urmară i se împlîntară ca niște ace în urechi :

— Dar chiriașa cum e ?

— Pare să fie de treabă. A legat prieteșug cu Vasilisa. După o scurtă tăcere adăugă : Și totuși rău a făcut Petin că și-a adus muierea, mai ales acu, cînd iarna bate la ușă. Știi, e ca o floare de odaie — dacă o trage curentul, s-a dus...

Ascunsă după perdeluță, Dina își mușca buzele de ciudă... Bună impresie le-a mai făcut ! Cei doi vorbeau mai departe.

— Și pe ea am văzut-o, mormăi bărbosul. Frumoasă femeie.

— Vorba ceea — în a altuia muiere a pus dracu atîta miere.

— Nu e ce crezi, Innokenti Savvateici. Îmi aduce aminte de a mea... oftă. Cînd Olga era studentă și abia începusem să ne iubim... Eh, dar la ce bun...

— Într-adevăr, la ce bun. Omul amărît nu are spor la treabă... Iar noi trebuie să ne scoatem pîrleala, că din pricina ta, Vasilici, am pierdut o grămadă de timp...

Căutînd să calce fără zgomot, Dina se duse spre pat și se așeză, sau mai bine zis se trînti în perna caldă cuprinzîndu-și genunchii cu brațele. Rămase pe gînduri : „Unii spun că-s pisicuță... alții că-s o floare de seră..." Se poate oare să-l judeci pe om numai prin prisma zilelor-muncă, fără să-l cunoști măcar ? Iar bărbosul... De ce o fi așa de pornit împotriva lui Viaceslav Annievici ? Trebuie să fie vreun mizerabil pe care Petin l-a dat în vileag, și acum îi poartă pică. Avea în el totuși ceva care o făcea pe Dina să se gîndească mereu și la întîlnirea de pe vas, și la vorbele surprinse adineaori... E un om puternic și frumos. O frumusețe, cum s-ar spune, solidă, rusească. Un adevărat siberian ! Și cu cît respect îi vorbește Sedîh !

Dina se îmbrăcă repede, strînse patul și se așeză la masă împreună cu Vasilisa și cu fratele ei. Innokenti plecase între timp.

— Cu cine vorbea Innokenti Savvateici în curte, dis-de-dimineață ?

— Pesemne cu Pavel Vasilievici Diujev, mecanicul nostru, răspunse Vasilisa scoţînd cu o coajă de pîine, din cană, caimacul lucios, rumenit. Iar cînd Vanşa dădu să adauge ceva, se vede că o vorbă de laudă, soră-sa îl săgetă cu o privire care îi opri cuvintele în gît. Bîigui doar atîta: „La maşini e doctor".

— Dar cu soţia lui ce s-a întîmplat?

Cei doi schimbară o privire. Băiatul sări de la masă şi, pe cînd îşi punea salopeta, mormăi:

— De familia lui nu ştim nimic, că nu sîntem de la cadre.

Încălecară pe biciclete şi duşi au fost. Tăcerea se întinse în ogradă. Onici dispăruse şi el. Munca pe ogoare nu mai dădea atîta zor şi arheologul izbutise să înjghebeze din elevii dintr-a şaptea o echipă cu care plecase la Novo-Kreajovo, într-un camion obţinut cu destulă stăruinţă de la Sedîh, pentru a continua săpăturile. Dinei îi era tare urît singură. Făcu cîţiva paşi prin curtea deşartă. Scîndurile sunau a pustiu. Peste tot uşi groase... ivăre... zăvoare... dar nici unul nu-i pus. Fratele şi sora plecaseră fără să fi tras măcar portiţa după ei şi vîntul o zgîlţîia de-i ţiuiau balamalele masive. Dina o închise trîntind-o cu un pocnet scurt şi se întoarse în casă unde arhaica mireasmă de lemn uscat, grîne proaspete şi boabe ce se uscau pe cuptor se amesteca cu mirosul pătrunzător de benzină. Paşii o purtară spre bucătărie — domeniul Glafirei. Aici totul strălucea, de curăţenie, fiecare lucru îşi avea locşorul lui. Taciturna femeie apucase să aprindă focul, să gătească de mîncare şi, ca de obicei, să se facă nevăzută. Părea atît de stranie în familia asta de oameni comunicativi şi buni de gură... Dina deschise maşinal uşiţa care dădea într-un fel de celar, o chichineaţă unde te pălea de cum intrai un miros înţepător de ierburi. O lumină firavă se strecura printr-o ferestruică de două palme, tăiată într-o bîrnă groasă. După ce se obişnui cu semiîntunericul, Dina văzu un pat îngust, iar într-un ungher o icoană a Maicii Domnului, veche de abia mai desluşeai la lumina tremurătoare a candelei chipul uscăţiv, negricios, închis şi sever. Leit Glafira.

De-a lungul pereților se uscau prinse în cuie mănunchiuri de ierburi și rădăcini. De la ele venea mirosul acela înțepător... „Ciudat, își spuse Dina. Președinte de colhoz, membru în comitetul raional de partid și — ia te uită ! — într-o chichineață dosnică din casa lui o icoană și ierburi pentru farmece..." Se simțea prost, ca atunci cînd comiți fără să vrei o indiscreție. Din odăjdiile de argint înnegrit, de o lucrătură foarte veche, chipul tras căta sever, de parcă i-ar fi citit și condamnat gîndurile. Dina ieși de acolo și, urmărită de mirosul obsedant, tulburător al ierburilor, se refugie în „iatac". I se păru însă că și aici miroase a pădure și a pajiște. Îi veniră în minte cuvintele pline de entuziasm ale lui Onici : „E un ținut uimitor, fără seamăn. Da, da, acesta e cuvîntul — fără seamăn..." Se pare că și oamenii sînt aici cu totul altfel. Uite, de pildă, bărbosul acela de Diujev... Unde l-o fi întîlnit totuși pe Viaceslav Ananievici ? Ce s-o fi întîmplat între ei ?...

Dina știa că nu toată lumea e încîntată de soțul ei. Chiar el i-a spus-o. Aceasta pentru că e cinstit, principial, spune fără înconjur ce gîndește și nu iartă nimănui nici o slăbiciune. Da, dar el n-a fost niciodată aici și nici n-a lucrat la țară. Atunci de unde îl poate cunoaște mecanicul ăsta de colhoz ? „Frumoasă femeie..." Ce știe el ce-i frumusețea ?... Dina se apropie totuși de oglinda ovală. Această oglindă minunată, în rama ei scumpă de mahon sculptat, nu se potrivea de loc cu interiorul modest al casei. Să fi nimerit aici încă pe vremurile cînd erau devastate conacele moșierești ? Adică nu. Onici i-a spus că pe aici n-au existat moșieri... Frumoasă ! Aș, nimic deosebit. O față palidă, uscățivă și claia de păr ondulat de un castaniu-aprins, din pricina căruia avusese la școală atîtea necazuri : băieții o necăjeau zicîndu-i „roșcata". Are nasul în vînt de i se văd nările. Poate doar ochii... Ochii aceștia erau mîngîierea ei. Înguști, cenușii, bătînd în verde, un pic oblici, ca la orientale, îi dădeau, după părerea ei, un aer enigmatic... Frumoasă !... Da de unde... Totuși vajnicul coborîtor din neamul decembriștilor e și el de părerea asta... „Sau poate că preaînțeleptul Innokenti Savvateici are dreptate : în a altuia muiere dracu pune

atîta miere... Mai ales cînd este vorba de o muiere al cărei soţ e departe şi-i prins de treburi, că nici să răsufle n-are timp. Vai, ce de prostii pot să-mi treacă prin minte!" Discuţia surprinsă întîmplător sub fereastră îi răsuna mereu în urechi, jignitoare, enervantă, dar şi tulburătoare.

Ţîrîitul strident al telefonului îi risipi gîndurile. Recunoscu glasul plin al lui Iuri Pşenicinîi:

— Vă mutaţi chiar azi, Dina Vasilievna. Viaceslav Ananievici are o şedinţă de la care nu poate lipsi şi m-a rugat să vă telefonez că vine o maşină să vă ia. Trebuie să vă spun, Dina Vasilievna, că aveţi o vilă... Iuri a vrut să mai adauge ceva plăcut, pesemne, însă în clipa aceea i-au întrerupt. Fără să mai aştepte să se restabilească legătura, Dina năvăli valvîrtej în „iatac" şi începu să-şi arunce rochiile în valize, claie peste grămadă. Pînă şi rochiţa preferată o făcu ghem şi o îndesă într-un colţ. În timp ce-şi făcea bagajele, cînta maşinal, în gura mare, cupletul care o sîcîia atîta pe vapor:

Ne cheamă depărtarea, prieteni dragi, pe noi,
Să fim în noi oraşe, locuitorii noi.

7

Valizele aşteptau în tindă. Familia Sedîh se întoarse la prînz şi toată lumea şedea la masă cînd, deodată, geamurile zornăiră scurt şi o maşină trase „la scară". Nu era automobilul „bun pentru orice teren", săltat sus de tot pe cele patru roţi ale lui şi poreclit de aceea „ţapul", cu care venise deunăzi Viaceslav Ananievici, ci limuzina neagră a lui Litvinov, stropită toată cu noroi argilos. Din maşină coborî, parcă rostogolindu-se de-a dura spre uşă, Petrovici, vechea cunoştinţă a Dinei. Jacheta de piele, mănuşile lungi, chiar şi faţa lui rumenă — toate erau pline de acelaşi lut roşietic. Ca să-şi ascundă fîstîceala vădită ce-l cuprinsese, afişa un aer de dezinvoltură cam tras de păr:

— Pogoare-se pacea peste acest sălaş, glăsui el, parodiind dialectul local. Apoi adresîndu-se Dinei : Vă cer iertare, însă mult pătimit-am în afurisitul ăsta de lut. Viaceslav Ananievici voia să trimită „ţapul", dar Feodor Grigorievici să n-audă : „ZIM-ul să plece", scurt pe doi. Aşa că am ţopăit ceva pe la hopuri, ţopăi-l-ar dracii pe preşedintele comitetului executiv pe lumea ailaltă, pe un asfalt ca ăsta siberian.

Glafira îi puse dinainte o strachină umplută ochi cu borş de peşte ce aburea îmbietor, şi o lingură de lemn.

— Uite cine-mi înţelege sufletul ! se bucură şoferul. Înghiţi o lingură de borş şi pe fizionomia lui rotundă se întipări numaidecît o expresie de supremă beatitudine. Mormăi însă rînjind : Înţelege, dar nu prea. Parcă mai lipseşte ceva.

Buzele încleştate ale Glafirei, care parcă nici nu ştiau să zîmbească, se desfăcură anevoie :

— Pofta-n cui, gură spartă ce eşti, că doar nu pleci singur la drum.

Petrovici suspină resemnat.

— Că bine zici. Înfuleca de zor, dar gura nu-i tăcea de loc. Feodor Grigorievici şi cu mine am mîncat borş de peşte şi pe Nipru, şi pe Bug, şi pe Dunăre — acolo-i zice ciorbă... Ba chiar şi pe Spreea, dracu s-o ia. Ne-au gătit acolo o sărăcie de *kindersuppe* din nişte ghigorţi, numai oase... Şi borşul de pe Volga nu-i de lepădat, dar cel siberian, în interpretarea maestrului emerit al poloniculuiGlafira Potapovna — *mein Gott* ! ! îşi împreună mîinile a rugă şi cu ochii îndreptaţi hoţeşte spre tavan şopti : Extra !...

Cînd se ridică de la masă, spuse galant : *„Danke schön"*, iar cînd deschise portiera în faţa Dinei rosti veşnicul său : *„Bitte driette"*. Turuia într-una şi trăgea mereu cu coada ochiului la femeia de alături. Dina avea impresia că omul acesta cunoaşte pe toţi şi toate. Dar cînd încercă să-l tragă de limbă despre treburile direcţiei, despre colegii bărbatului ei, despre impresia pe care a făcut-o sosirea lui Petin, îi răspunse doar atît : „Eu ce pot să ştiu ? Cînd nu-s la volan, mănînc, cînd nu mănînc, sînt la volan."

Conducea artistic. Mîinile-i înmînuşate abia atingeau volanul şi, totuşi, gonind nebuneşte pe un drum groaznic, maşina grea străbătu terasa îngustă săpată în stîncă, sus de tot deasupra apelor învolburate, stopă în plină viteză chiar la capătul podului plutitor, după ce trecuse neînfricată ca un bolid, gata-gata să atingă un uriaş autocamion basculant. Moscovita deprinsă cu asfaltul ca în palmă de pe bulevardele capitalei, cu oglinda de beton a şoselelor din apropierea oraşelor mari, se convinse repede că omul acesta cam caraghios şi în aparenţă neîndemînatic, care parcă se credea obligat o dată pentru totdeauna să distreze pe toată lumea, îşi cunoaşte la perfecţie meseria. „Să fie un fel de Sancho Pancha ? se întreba Dina cu obiceiul ei de a căuta în literatură un corespondent pentru persoanele care dintr-un motiv sau altul îi trezeau interesul. Nu. Nu se potriveşte. Atunci, poate Švejk ? Nici. Are însă cîte ceva din amîndoi. Din această simbioză a rezultat o figură destul de originală şi interesantă."

— Însurat?

— Nu.

— Cum aşa ?

— Să vedeţi. Potrivit recensămîntului, Dina Vasilievna, avem cu douăzeci de milioane mai multe femei decît bărbaţi. De astea cine să aibă grijă ? E o misiune foarte importantă !

— Şi nici n-ai fost vreodată ?

— Poate că am fost... Nici eu nu mai ştiu...

— Trebuie să ai totuşi o casă, o locuinţă ?

— Cum să nu. O car cu mine, ca melcul. Şi pe front, şi pe şantiere... Unde a acostat *laiva* [1] mea, acolo mi-e şi casa... Şi-i bine aşa, fie vorba între noi... Adăugă apoi, întorcîndu-se spre ea : Trebuie să ştiţi că mi-am pus în cap să trăiesc pînă la o sută de ani.

„Cine-mi eşti ! De trăncănit, trăncăneşti, dar nu scot nimic de la tine. Mare pişicher ! Cu siguranţă ştie tot."

— Lucrezi de mult cu Feodor Grigorievici ?

[1] Ambarcaţiune cu vele folosită în Golful Finic.

— De multişor. Am pus noi în multe locuri cicatrice pe mutra globului. „Cicatrice" e o vorbă a lui... Şi grozav îi mai place Bătrînului îndeletnicirea asta.

— Dar ce fel de om e ? Cunoscînd mentalitatea şoferilor „personali", zîmbi în sinea ei, convinsă că va urma un panegiric menit să ajungă la urechile „şefului".

— Bătrînul ? Om ca toţi oamenii... Cu două picioare.

„Ehe, Vasilisa, cu Petrovici n-ai nimerit-o, gîndi Dina aducîndu-şi aminte că fata îl asemuise cu o sălbăticiune lacomă şi caraghioasă. Nu, drăguţă, ăsta numai prostănac nu e." Maşina tocmai gonea prin pădure pe un drumeag tăiat probabil de curînd. Filtrate prin frunziş, razele verzui ale soarelui făceau ca toate să-ţi joace pe dinaintea ochilor. Cioatele ascuţite ale rădăcinilor izbeau cauciucurile. Ca să nu-şi muşte limba, Dina strînse din dinţi. „Şi în privinţa mea te-ai înşelat, Vasilisa. Auzi, eu pisicuţă ! Sînt curioasă totuşi să ştiu cu ce dihanie l-ai compara pe mecanicul ăsta, Diujev, parcă aşa îl cheamă."

— Petrovici, ce-i aia antiger ?

— Antiger ? se miră acesta. O soluţie pe care o punem în radiator cînd dau gerurile. Nu îngheaţă. Dar ce v-a venit ?

— Aşa... Mi-am adus aminte, nu ştiu de ce.

Pădurea se curmă pe neaşteptate. Aveai impresia că maşina a ţîşnit dintr-un tunel. Soarele la scăpătat îi împroşcă deodată cu o lumină orbitoare silind-o pe Dina să strîngă din ochi. Iar cînd ridică pleoapele, maşina gonea pe un drum drept profilat de gredere, care spinteca cîmpul tuns scurt cu combinele. Departe, în zare, zumzăind otova se tîrau ca nişte gîndaci două tractoare ţesînd din aurul miriştii catifeaua neagră a arăturii. Lîngă drum, se mai vedea un tractor cu pluguri, iar alături — o motocicletă şi un om care cerceta cu atenţie o piesă de metal. Auzind maşina, omul întoarse capul şi Dina simţi inima zvîcnindu-i cu putere în piept : era bărbosul la care se gîndise adineaori.

Petrovici opri maşina şi, scoţîndu-şi afară capul rotund, se milogi :

— Fă-ţi pomană, Pavel Vasilievici, toarnă-mi olecuţă de benzină ! Pînă să ajung la voi în colhoz, am

ars-o toată — ştii şi matale cum e drumul — şi acum merg cu rezervorul gol-goluţ, trag mai mult pe bază de ambiţie, zău aşa!

Cu mişcări domoale, bărbosul puse la o parte piesa şi-şi şterse mîinile cu nişte cîlţi curaţi. Văzînd-o pe Dina, se încruntă, sau poate i se păru ei aşa, dar totuşi o salută politicos. Apoi, îşi vîrî capul prin portieră şi, uitîndu-se la tabloul de bord, aruncă poruncitor, dar fără să ridice tonul:

— Ia-o din loc.

— Zgripţorul dracului! mîrîi Petrovici, pornind maşina. Părea însă mai curînd stînjenit, decît furios.

— Cine e? întrebă Dina cu prefăcută indiferenţă.

— Un aborigen de pe-aici! Cel mai mare zgîrie-brînză din raion. Şi bea de stinge. Dar nu ca omul: vii seara acasă niţel cherchelit, iar a doua zi te scoli ca o floare şi n-ai nici pe dracu. Ăsta cînd se porneşte ţine o săptămînă: îşi ia puşca şi haide în taiga. Sedîh îi ticluieşte apoi cîte o delegaţie — cu dată anterioară. Îl acoperă! Or fi făcut împreună războiul, mai ştii...

— Dar cu familia lui s-a întîmplat ceva rău?

— Ce familie la ăsta! Burlac toată ziua. Şi nici locuinţă n-are. Stă în gazdă la o baborniţă. Ea-i găteşte, îi spală...

— Nu-i aşa că-i siberian get-beget?

— Diujev? Petrovici zîmbi. Nu-i ăsta siberian cum nu sînt eu popă. N-aţi auzit cum îl pronunţă pe „o"? Rotund ca... volanul ăsta. Ia-o din loc. Pe cînd ăştia de aici vorbesc de ar fi parcă gîngavi: li se încurcă „ţ"-urile sub limbă şi se aude „s". Urmă imitîndu-l perfect pe Innokenti Sedîh: „A prins Vanşa un sipar, o mîndrese! Siparul siparilor!" Încurajat de rîsul Dinei, Petrovici născoci pe loc un mic dialog — o adevărată operă lingvistică. Venim noi într-o zi la moş Savvatei la prisacă. Savvatei-şontorogul e tatăl lui Innokenti. „Ce mai nou, moşule?" „Am noutăsi, zice. Mergea deunăzi Vanşa călare pe «sap», iar căselusul înhasă lupul de picior, dar nu-l poate dovedi. Vanşa pune frîna «sapului», se repede şi bagă lupului degetele în ochi. Auzisi-l pe lup cum urlă în şură la mine"...

Atît povestea, născocită pesemne chiar atunci şi spusă cu o voce de moşneag, cît şi interpretarea vădeau un talent real. Erau foarte bine redate particularităţile graiului localnicilor, pe care le remarcase şi Dina.

Iată că se termină şi cîmpul, şi din nou prinseră a se perinda caleidoscopic, de-o parte şi de alta a maşinii, privelişti de o sălbatică frumuseţe, stranii pentru ochiul unui om venit din centrul Rusiei. Era frumuseţea romantică a întinderilor nemărginite, a potecilor neumblate şi a pădurilor unde fiarele nu au auzit niciodată foc de armă. Obosită de această bogăţie de impresii nesfîrşite, Dina închise ochii şi-l revăzu pe Diujev cu care atît de ciudat li se încrucişau drumurile...“ „Are antiger în vine.“ Antigerul e un lichid care nu îngheaţă. Ce-o fi vrut să spună ? Dina bănui deodată în viaţa lui Diujev o tragedie cumplită, în care s-ar putea ca soţul ei să fi avut vreun amestec. Dar despre ce poate fi vorba ? Viaceslav Ananievici, pentru care toată lumea are atîta consideraţie, nu e în stare să facă vreun rău unui nevinovat. De bună seamă că Diujev a comis vreo boroboaţă... Va trebui totuşi să-l întrebe pe soţul ei. Să facă un efort, să caute să-şi aducă aminte. Trebuia s-o facă pentru binele lui, pentru mai multă siguranţă. Cine ştie de ce ispravă e în stare bărbosul ! Aici te poţi aştepta la orice...

Tot gîndindu-se, o toropi somnul şi se trezi abia cînd Petrovici frînă brusc. La marginea drumului stătea un bărbat voinic cu braţul ridicat. Era în capul gol, iar de gît îi atîrna, ca un saxofon, o armă de vînătoare. Tolba pe care o purta în spate părea plină de pene multicolore ; avea aninate şi la centură cîteva păsări frumoase. La picioarele omului, gîfîind cu limba de un cot, era întins pe iarbă un cîine flocos, cu urechi pleoştite şi părul negru mătăsos.

— Bună vînătoare, Sacco Ivanovici ? îi strigă Petrovici coborînd geamul. Ce ai acolo ? Raţe ?

— Şapte bucăţi ! răspunse mîndru vînătorul. Mă duci pînă acasă ?

În timp ce Petrovici o întreba din ochi pe Dina, celălalt se apropie de maşină şi, deschizînd puţin portiera, se prezentă :

— Sînt purtătorul ciudatului nume de Sacco Nadtociev. Greu de pronunţat ! Se înclină fără să întindă mîna. Şuviţe de păr negru îi căzură pe frunte, şi Dina găsi că omul seamănă foarte mult cu Maiakovski. Buzele mari, energice, strîngeau o ţigară. Glasul îl avea la fel de tunător ca al poetului, aşa cum e înregistrat pe placa „Glasurile scriitorilor sovietici". Iar dumneata nu trebuie să te mai recomanzi : eşti „femeia rusă" care, precum cneaghina Volkonskaia, şi-a urmat iubitul în pustietatea Siberiei şi despre care Bătrînul vorbeşte numai în ditirambi.

— Dar cum de m-aţi recunoscut ? întrebă Dina care, după cîte îi povestise soţul ei despre Nadtociev, şi-l închipuia cu totul altfel.

— Îţi explic totul cu lux de amănunte dacă vei avea bunătatea să mă culegi de pe drumuri... Dar nu cumva ţi-e sete ? E un izvoraş, aici, la doi paşi, mai ceva ca vestitele ape minerale din Caucaz.

— Mi-e tare sete, spuse Dina dîndu-se jos. Mă întreb însă cum o fi apa asta cînd în jur sînt atîtea mlaştini...

— Îmi pare rău, dar izvoraşele cu apă fiartă au rămas la Moscova, o îngînă Nadtociev, dînd la o parte cana de aluminiu pe care Petrovici i-o întinse prevenitor Dinei. Grăit-a cineva în vremuri de mult apuse : apa rece de izvor nu se bea cu un ulcior.

Izvorul susura nevăzut prin iarba verde, grasă, stropită parcă din belşug cu vopsea portocalie. Erau nişte carpeniţe pe care Dina le cunoştea. Cineva îngropase lîngă izvoraş un butoi de stejar, fără fund. Umplîndu-l, apa se revărsa peste doagele înverzite şi o lua clipocind spre albioara de nisip a unui pîrîiaş firav care dispărea îndată în iarbă, aşa că-i ghiceai fuga numai după locurile unde vegetaţia era mai bogată.

— Apleacă-te şi bea, o îmbie Nadtociev.

Apa era rece, de o tăie la dinţi. Şi cu toate că pe luciul ei tremurător pluteau rotindu-se aşchii de coajă de copac, scame de la seminţele de flori şi surcele, i se

păru delicioasă. Pe loc înviorată, Dina voi să se spele pe mîini şi pe ochi.

— Să nu faci una ca asta de faţă cu siberienii. Nu se cade. Dacă vrei să te răcoreşti, ai pîrîul. Că din izvor n-ai voie decît să bei apă, şi numai cu gura.

Aplecîndu-se, bău şi el cu înghiţituri mari.

Dina se supără :

— Mulţumesc pentru lecţie.

— Nu face nimic, răspunse cît se poate de simplu noua ei cunoştinţă. Mai ai multe de învăţat aici. Au ei obiceiuri bune de care noi ăştia, din Rusia Centrală, habar n-avem.

După ce-şi zvîrli la nimereală prada în maşină, Nadtociev se aşeză pe canapeaua din spate. Cîinele sări după el fără să aştepte invitaţie şi se instală alături de stăpînul său. Blana-i strălucitoare părea pictată cu tuş negru. Femeia încercă numaidecît senzaţia, pe care avea să şi-o controleze mai tîrziu prin oglinjoara din faţa şoferului, că este cercetată fără nici o jenă de două perechi de ochi negri : ai omului şi ai cîinelui. Se răsuci puţin ca să-şi schimbe poziţia. Ochii dispărură.

— De ce ? întrebă omul din spate.

— Nu-mi place să fiu fixată.

— Ba nu-i adevărat, îţi place.

— Cum adică, nu-i adevărat ? izbucni Dina, încercînd să se arate jignită.

— Nu există femeie bine să nu-i placă să fie privită. Dumneata eşti o femeie bine, deci... Numai că decorul nu ţi se potriveşte...

Maşina gonea acum pe o şosea largă şi netedă, asfaltată probabil de curînd. Marginile mai păstrau urmele buldozerelor. Dincolo de pămîntul acela răscolit, taigaua se întindea neagră. Arborii pîrjoliţi şi ciungi se zbîrleau ca nişte ferigi gigantice din alte ere.

— Da, decorul nu ţi se potriveşte de loc, repetă bărbatul. Ar merge poate pentru o brună frapantă cu o gură roşie de vampă. Ştii, ca să apari, cum s-ar zice, în toată splendoarea, trebuie să stai într-un fotoliu, cu un covoraş sub picioare şi un pled pe genunchi. Aş mai adăuga pentru a întregi atmosfera un păhărel de băutură nu prea tare şi ecranul unui televizor... Mă

înscriu printre admiratorii dumitale. Sper că încă nu e prea lungă lista. Eu al cîtelea sînt ?

„Are haz şi pare destul de simpatic, hotărî Dina. Pe mine mă amuză."

— Hai să fim prieteni, propuse ea din senin.

— Nu cred în prietenia dintre bărbat şi femeie. Buzele mari mutară ţigara stinsă dintr-un colţ al gurii în altul.

— Dar eu cred. Am printre bărbaţi prieteni buni.

— Imitaţiile din vitrinele măcelăriilor parcă ar fi şunci şi salamuri veritabile şi, totuşi, nu se pot mînca. Este, Burun ? îşi consultă el cîinele. Spune mai bine cum îţi place prietenul meu. Ce ochi, ce privire ! De ar fi om ar avea un glas de tenor, muieruştile exaltate ar organiza o ligă a „burunistelor" şi, cu ţipete isterice, i-ar face ferfeniţă vestele şi batistele ca să aibă un suvenir de la el.

Nadtociev tăcu. Dina aţipi din nou. Cînd deschise ochii tovarăşii ei de drum cîntau ceva lin, visător. Petrovici avea un glas plăcut de tenor, iar Nadtociev un bariton grav.

...Pribeagul îşi blestemă soarta
Pornind cu desaga la drum.

Pe Dina o fură iarăşi somnul, iar cînd se trezi la un hop, cei doi stăteau de vorbă. Ascultă fără să deschidă ochii, fără să-şi schimbe poziţia. Vorbeau despre nişte oameni pe care ea nu-i cunoştea. Nadtociev îi lua pe toţi în tărbacă : „...ăsta îşi scarpină urechea stîngă cu mîna dreaptă", „ăla, măcar că îşi zice doctor în ştiinţe tehnice, nu-i nici măcar felcer, poate doar «frate de caritate»", sau „unii ştiu ce cîntă, alţii cîntă ce ştiu. Ca individul nostru bunăoară..."

Ridicîndu-şi brusc pleoapele, Dina întrebă cu o voce trează :

— ...Zi aşa, Sacco Ivanovici, oameni de treabă nu există pe aici ?

Nadtociev se făcu roşu ca racul. Mucul stins îi scăpă.

— Ca să vezi cum ne-a prins ! mormăi el după ce-şi mai veni în fire. De acum înainte, mă Burun, atenţie mărită...

— Te-am întrebat ceva.

— Ei bine... după cum vezi, flora este aici superbă. Cu fauna însă stăm mai prost... Mai zicem un cîntec, Petrovici ?

Au cîntat despre lacul Baikal considerat de siberieni marea lor. Cîntecul acesta pe care, de mult, îl cînta tatăl Dinei împreună cu fratele ei şi cu vecinii de la cămin, aici, pe şoseaua încă tînără de tot ce spinteca hăţişurile taigalei, răsuna ca un imn înălţat dîrzeniei şi neînfricării. Cu toate că nu avea voce, la cor o puneau totdeauna la urmă — fără să-şi dea seama li se alătură şi ea. I se părea că-l cunoaşte de cînd lumea şi pe pehlivanul de Petrovici, şi pe inginerul care seamănă cu Maiakovski.

— De unde vine numele ăsta atît de ciudat, Sacco ? întrebă Dina.

— A, e o istorie întreagă. Părinţii mei au ţinut să-şi manifeste în felul acesta solidaritatea proletară internaţională. S-a brodit ca frate-meu — care e numai cu un sfert de oră mai mare — şi cu mine, să venim pe lume tocmai în ziua cînd în America, pe baza unor învinuiri mincinoase, au fost electrocutaţi doi fruntaşi sindicali. Eu pot încă zice că am avut noroc. Pe ăl mare însă îl cheamă Vanzetti. Vanzetti Ivanovici ! Se potriveşte ca nuca în perete ! La şcoală ne-au poreclit creioane. Ştii, există o fabrică de creioane „Sacco şi Vanzetti".

Şoseaua dreaptă, ca o sfoară întinsă, aici suia colinele nisipoase, aici cobora în şanţul larg ce despica podişul, iar dincolo de marginile golaşe, zăceau, rînduri-rînduri, cioturile uriaşe, smulse pentru a face loc drumului. Cu rădăcinile împletite păreau nişte caracatiţe gigantice zvîrlite de valuri pe mal. Ici-colo taigaua fusese bîntuită de incendiu, acest cumplit flagel al şantierelor din păduri. Focul mistuise toate culorile în afară de cea neagră, aşternînd parcă un sinistru zăbranic peste pămînt, peste scheletele copacilor carbonizaţi, peste cioturile arse. Vîntul mîna de-a curme-

zişul drumului pulberea tăciunie cu reflexe albăstrii învîrtejind-o în trombe şi repezind-o cînd şi cînd spre cerul albastru.

— Priveliştea asta are ceva marţian, nu-i aşa ? spuse Dina gînditoare, observînd că Nadtociev se aşezase din nou în aşa fel ca s-o poată privi drept în faţă, prin oglindă.

— Puţină răbdare... Curînd nava noastră cosmică va trece de zona interplanetară şi se va întoarce pe pămînt... Ai ochi verzui. Şi aşezaţi ca la o zeiţă budistă. E frumos... Orientală ?

— Nu, moscovită.

— Asta nu înseamnă nimic. Mongolii au fost şi la Moscova.

Ochii întunecaţi ai lui Nadtociev o priveau mereu. N-o mai enerva, dar se simţea destul de stînjenită.

Şirurile de cioturi se curmară şi, pe neaşteptate, se făcu lumină. De o parte şi de alta a drumului se perindau pîlcuri de verdeaţă scăpărînd în văpaia asfinţitului. Petrovici începu un alt cîntec. Nadtociev îi ţinu isonul :

Pe al Irtîşului ţărm sălbatic...

— Priveşte, priveşte, Dina Vasilievna, cum este acest „ţărm sălbatic", spuse nu fără mîndrie inginerul, oprindu-se brusc din cîntat. Îi arătăm, Petrovici, ce zici ?

Maşina opri la marginea drumului. Coborîră. Se aflau în vîrful unui deluşor lin. De aici se vedea pînă în zare. Copacii, care se căţărau înghesuindu-se pe colină, păreau că vor să ia cu asalt ridicătura. Dincolo de spuma aurie a coroanelor lor, scînteia rîul Oni, albastru ca o vînă umflată pe un braţ încordat. Ceva mai jos izbindu-se din goană de pragul Buinîi şi cuprins de o mînie cumplită, Oni răzbea spumegînd prin meterezele acestuia, pe cînd deasupra se arcuia graţios şi limpede un curcubeu împletit din culori intense. Săpînd şanţul, constructorii şoselei scalpaseră parcă creştetul colnicului. Între nisipurile pieptănate de buldozere, lăsaseră însă neatins un locşor patrat unde se înălţa, ca pe un piedestal, un copac bătrîn ce părea

că se cramponează cu rădăcinile de bucata asta de pămînt. De trunchi bătuse cineva de mîntuială, nițel strîmb chiar, o scîndurică pe care scria cu litere scălîmbe : „Comunismul este puterea sovietică plus electrificarea întregii țări. Lenin." Vrăjită de curcubeu, Dina nici nu băgă de seamă scîndura înegrită de vînturi.

— Uită-te mai bine încoace. A scris-o și a prins-o aici vreunul din prima echipă de muncitori care și-au croit cu securea drum prin taiga... Bătrînul a dat poruncă să nu se atingă nimeni de copac sau de scîndură. Să stea aici, monument înălțat primilor constructori.

— Care bătrîn ?

— Litvinov. Așa-i spune aici toată lumea. Află, Dina Vasilievna, că e un tip foarte romantic. Așa sînt ei, pionierii. Așa ar trebui să răspundă și la întrebarea „profesiunea dumneavoastră ?" din formularele de anchetă : romantic.

Era ciudat să-l auzi pe Nadtociev vorbind astfel.

— Prin urmare, și dumneata ești romantic, nu ? întrebă Dina și, spre surprinderea ei, îl văzu din nou roșind.

— Da de unde. Sînt un bădăran și, pe deasupra, și cinic. Un cinic de importanță locală. Scuipă departe în nisip chiștocul morfolit și adăugă morocănos : Lasă curcubeul. E un fleac pe lîngă ce se vede acolo ! Îi arătă ceva pe rîu în jos.

Iuțindu-și goana, apele rîului treceau între două stînci uriașe, care le strîngeau ca într-un clește. După micul pin ce se înălța pe una din ele și semăna cu un norișor care și-a aruncat acolo ancora, Dina recunoscu Malul Frumos. Cealaltă stîncă aducea întocmai cu o frunte de zimbru aplecată amenințător. Trebuie să fie Capul Taurului, bănui ea.

După cum juca lumina soarelui pe suprafața încrețită a apei, după petele de spumă lunguiețe și scămoșate îți dădeai seama că Oni gonește vijelios între stînci. În jur pămîntul era scurmat, răscolit și vîrstat în lung și în lat. De pe vîrful stîncii căreia i se zicea Capul Taurului, fusese aruncat peste ape un fel de dispozitiv metalic dantelat. Din locul unde se afla Dina oamenii nu se

vedeau, dar deslușeai mașinile ce grăbeau pe drumuri încoace și încolo cărînd ceva. Ai fi zis că e un mușuroi forfotind de uimitoare gîngănii preocupate nevoie mare și zorind să săvîrșească un lucru grozav de important pentru ele, dar de neînțeles pentru om.

— Și șantierul unde e ? întrebă Dina.

Șoferul și inginerul se uitară unul la altul, apoi își întoarseră ochii iscoditori la Dina... Nu cumva își rîde de ei ? Nu, nu glumea. Numai că soțul ei îi spusese de atîtea ori că se duc la una dintre cele mai măreț construcții din cîte a întreprins vreodată omul ! Perla septenalului ! Un șantier grandios. Știa că aici se muncește de un an și mai bine, și ardea de nerăbdare să vadă mai repede totul. Cînd colo, nu vedea nimic în afară de rîu, stînci și furnicile acelea tîrîndu-se într-un neîncetat du-te-vino pe pămîntul răscolit.

Diplomat cum era, Petrovici zîmbi pe sub mustață și se aplecă, chipurile, să ridice ceva, iar Nadtociev bătu din palme într-un gest expresiv, exclamînd : „Ah, cucoanele, cucoanele astea !"

8

Familia Poperecinîi luase de atîtea ori viața de la început, cîteodată departe de orice așezare omenească, încît noua schimbare a smuls-o numai pentru puțină vreme din făgașul obișnuit. Repartizați în așa-numitul Orășel Verde, se instalaseră în „colțul familiștilor", despărțiți printr-un perete de restul unui cort uriaș. „Colțul" era de patru metri pe șase și prezenta un avantaj : o ferestruică „proprie", tăiată strîmb în foaia de cort, cu un oberliht minuscul, iar la intrare — un godin, numai al lor. Soții, care mai văzuseră în viața lor șantiere luînd naștere pe meleaguri pustii, socoteau că pentru început s-au aranjat binișor.

Curînd li s-au adus de pe vasul naufragiat bagajele și celebra mobilă demontabilă. O singură seară le-a fost de ajuns ca s-o monteze și, în timp ce ceilalți lo-

catari trebuiau să se mulţumească cu un pat de campanie, o noptieră, un taburet la două persoane şi o masă comună ce stătea la mijloc, familia Poperecinîi avea tot ce trebuie pentru viaţa unui menaj, inclusiv patul conjugal — fala acestei „garnituri ţigăneşti" — pe care ziua îl puteai ridica asemenea cuşetelor din vagoanele de dormit, aşa că nu ocupa prea mult loc.

Venind într-o seară la Poperecinîi — cu care se cunoştea de mult — ca să se sfătuiască ce măsuri trebuie luate în legătură cu apropiata sosire din Ural a noilor maşini, Nadtociev nu-l găsi acasă. În „colţul" familiştilor se afla numai Ganna cu fetiţa. Inginerul se opri în prag, uimit de cele ce vedea. Ferestruica era chenăruită cu un ştergar înflorat. Podeaua de humă era aşternută cu scoarţe din fire de bumbac de diferite culori, iar pe masă zumzăia un ceainic electric. La masă şedea o femeie cam scundă, plinuţă, cu părul închis, împletit în coade şi adus cunună pe creştet. Părea că de la dînsa porneşte acel nu ştiu ce care dădea interiorului o notă de caldă intimitate. Văzîndu-l pe inginer, se ridică şi spuse cîntat :

— Bună seara !

— Jupînul nu-i acasă ? întrebă inginerul, care nu-şi revenise încă din mirare. Într-adevăr, nu înceta ei să se întrebe, cum de au izbutit să încropească un cuibuşor atît de intim în colţul acestui cort nici arătos şi nici curat, unde ferestrele filtrau aşa de zgîrcit lumina, abia reuşind să smulgă întunericului paturile aşternute de mîntuială, ghetele îngrămădite în jurul sobelor, şi unde duhnea a obiele, năduşeală, rufărie nespălată şi mîncare sleită.

— E dus prin apropiere, răspunse femeia şi, ştergînd în grabă cu poala şorţului scaunul şi aşa curat, îl pofti : Staţi jos, tovarăşe Nadtociev.

— De unde mă cunoaşteţi ?

— Uite că vă cunosc. Faţa rotundă a femeii se întunecă. Nu matale, ca să zic aşa, mi-ai ademenit bărbatul, ne-ai smuls pe toţi de pe locul unde apucaserăm să prindem rădăcini ? Saşko, săracu, iar o să-şi piardă timpul de pomană, că nu-i şcoală pe aici.

— Iar eu m-am lăsat de muzică, se plînse fetiţa cea grasă, aruncîndu-şi cu un gest capricios pe spate codiţa roşcovană. Şi pianul meu tot zace în ladă...

Dar femeia ştia, se vede, să se stăpînească. Îşi descreţi fruntea şi din nou zîmbetul îi lumină faţa rotundă.

— Staţi jos. Să vă dau o ceaşcă cu ceai. Chiar acum am pus proaspăt. Iar tu, Soneciko, sufleţelule, dă fuga şi cheamă-l pe tăticu, spune-i că a venit tovarăşul inginer Nadtociev. De ce nu beţi? Ori poate vi-e teamă să nu vi se strice tenul? Aveţi un ten sănătos...

— Dacă e să bem, apoi să bem în lege, spuse pisoiul şi se înecă în găleată, glumi musafirul clipind poznaş către fetiţă. Dar straşnic v-aţi mai aranjat aici.

— Păi, ca ţiganii, oftă femeia, deshami calul, ridici hulubele, şi gata casa...

— Unde ziceai că e jupînul?

— S-a dus cu Saşko să sape un bordei.

— Un bordei? Pentru ce? Staţi foarte bine aici.

— Bine pe dracu! Să iernăm în devălmăşie? Aici, ori îngheţi cu toţi ceilalţi, ori faci focul pentru toţi.

Orăşelul Verde luase fiinţă pe malul stîng, în plină taiga. Au doborît copacii şi i-au cărat cu tractoarele, au smuls cu macarale şi explozive cioturile, au nivelat pămîntul cu buldozerele şi au ridicat între tufişurile de zmeură, pe un teren pe alocuri trandafiriu de atîtea afine roşii, rînduri de corturi mari, cu tindă, din pînză dublă, izolate termic. Deasupra orăşelului brazii şi zadele foşneau ca şi pînă atunci.

Înspre răsărit, teritoriul orăşelului era curmat brusc de o rîpă adîncă pe al cărui fund gonea spre Oni un pîrîiaş gălăgios şi grăbit foarte. În pieptul malului povîrnit al rîpei, care te ferea de vînturile nordice, ochise Oles Poperecinîi un loc potrivit pentru bordeie.

Om umblat, ştia că pîrîiaşele acestea zburdalnice nu îngheaţă de tot nici pe cele mai năprasnice geruri. Spargi o copcă, şi scoţi apă. În jur ai la copaci doborîţi cît vrei, aşa că nu duci lipsă de material pentru pereţi şi acoperiş. Cîte vizuine ca astea a făcut genistul Poperecinîi pe malurile rîurilor şi fluviilor din Rusia, Bielorusia, Polonia şi Germania! Le ştia deci

rostul. Noroc şi de băiat, că s-a mai săltat şi poate să-i dea o mînă de ajutor. Aşa slăbănog, tăpălăgos, cam deşirat şi cu braţele lungi, Saşko era destul de voinic pentru vîrsta lui şi, ca şi taică-său, punea mult suflet în tot ce făcea. Şi acum, pînă or să monteze acolo, în Ural, excavatoarele perfecţionate, pe baza propunerilor lui Poperecinîi, pînă or să le încarce piesă cu piesă, pe vagoane-platformă, şi au să le aducă aici, cei doi Poperecinîi vor da gata două bordeie : unul pentru familie, celălalt pentru echipaj. Săpau cu nădejde, profitînd de fiecare zi frumoasă. Văzîndu-şi pentru prima oară băiatul muncind cu adevărat, tatăl nu mai putea de bucurie : uite sprijinul la bătrîneţe ! S-a gîndit chiar că dacă pînă la iarnă n-o să i se construiască şcoala, să-l ia pe băiat în echipaj, bineînţeles, fără nici o plată : să ajute la montarea maşinilor, să se deprindă cu meseria.

Groapa pentru primul bordei era aproape terminată. Săpînd într-una, Oles tot cumpănea în mintea lui cum să dureze pereţii de bîrne, aşa ca fereastra să dea spre miazăzi, iar uşa să nu lase să treacă frigul cumplit al iernilor de aici. De cînd au sosit, totul părea reintrat în normal. Totuşi Oles nu era liniştit. Tulburarea stîrnită în suflet de discuţia avută cu nevasta, în noaptea aceea de pomină, nici gînd să se potolească. Ea n-a mai adus vorba despre asta, dar Oles parcă a devenit mai ager de atunci, îşi dădea seama că nevastă-sa n-a uitat nimic după o sumedenie de mărunţişuri — după cum privea îndelung, crezînd că n-o vede nimeni, fotografia căsuţei pe care au părăsit-o, după felul cum spunea : „La noi, la Ust", sau după cum rostise o dată răspicat, fără să se adreseze cuiva anume, uitînd parcă unde se află : „Fie, mai răbdăm noi pentru ultima oară..." O înţelegea şi-şi zicea : „Are dreptate : ajunge, destul am pribegit !"

— Şi cu asta, basta ! se pomeni el vorbind singur parcă pentru a curma şirul gîndurilor chinuitoare.

— Ai spus ceva, tăticule ? întrebă nedumerit Saşko, ocupat să arunce la vale pămîntul pe care-l scotea din groapă Oles.

— Am spus, n-am spus, vezi-ţi de treabă ! bombăni Poperecinîi, opintindu-se şi mai vîrtos în hîrleţ. În foşnetul visător al arborilor îngînduraţi, amestecat cu ciripitul rar şi tomnatic al păsăretului, se împletea acum şuierul tăios al fierului. Oles vedea, parcă aievea, doi ochi ca două mure, plini de durere şi obidă : „Ori poate vrei să te facă şi erou la bătrîneţe ?!" îi tot suna în urechi. „Eh, Ganna, Ganna ! Aşa gîndeşti despre mine, după şaisprezece ani trăiţi împreună ?! Auzi, erou !"

Gînduri negîndite pînă atunci îl năpădeau înghesuindu-se şi fugărindu-se. Dacă nu banii şi nu gloria, atunci ce te-a făcut să vii în taiga, omule ? Să schimbi bunătate de casă aranjată pe vizuina asta de fiară ? Să te auzim !

— De ce ţii neapărat să fii un vîntură-ţară ? se întrebă el din nou cu glas tare.

Saşko îl privi din nou mirat, dar nu-l mai întrebă nimic. Ce ciudat era tata de la o vreme. Niciodată n-a fost atît de repezit, de nervos. Ba a început să vorbească şi în somn. Uite şi acum...

— Ai albit, dar nu te laşi, lua-te-ar dracu ! repetă Oles cuvintele soţiei sale. Ţopăi de colo-colo ca un purice !

Nu, nu, e mai bine să nu-l întrebe nimic. Uite, şi mama la fel. Parcă-şi ascund ceva unul altuia. Ce de zbîrcituri are tata pe frunte ! Avea şi înainte, dar numai cînd era trudit. Acum parcă i le-a tăiat cineva cu cuţitul.

— Dă-i bătaie, băiete, că vine malul peste tine ! îi strigă Oles, înfigîndu-se voinicește. Apoi se opri din nou, proptit cu pieptul în coada de lemn, şi stătu de se uită la vîrfurile brazilor, ori poate la norii albi, ca ieşiţi atunci de la spălat, dar faţa lui, departe de a exprima pacea şi îngîndurarea omului care priveşte cerul, trăda zbucium şi descumpănire.

Înainte totul se explica foarte simplu : construim socialismul, comunismul. Realizările măreţe cer fiecăruia anumite sacrificii. Dar ce, acolo, la Ust, unde avea şi muncă, şi casă, şi cîştig bun, şi cinstire, oare acolo la uriaşa hidrocentrală nou-născută nu se fău-

reşte septenalul, nu se construieşte comunismul ? Te pomeneşti că Ganna are dreptate — nu cumva toate astea or fi mai potrivite pentru tineri, pentru burlaci ? Ei, na ! Parcă el este singurul om mai în vîrstă din acest Orăşel Verde, în care te îndopi cu afine roşii şi zmeură ce creşte chiar pe „străzi". Cîţi constructori pe care-i cunoscuse încă pe şantierele de pe Nipru, de pe Volga, de pe Irtîş a întîlnit aici pe Oni, printre „boboci". Sau chiar Bătrînul... Se apropie de şaizeci. Deodată îi apăru în minte o mutră cam vulgară, căpăţîna rotundă, bretonul de puşti, braţul plin de tatuaje şi auzi glasul de tenor înăbuşit, jalnic :

Ca frunze de toamnă
Gonim pe furtună.
Şi vîntul ne mînă
Stingheri, fără ţel...

— „Frunze de toamnă." Ptiu ! Furios, Poperecinîi înfipse cu sete cazmaua în nisip. Văzînd că băiatul se uită la el speriat, îi spuse : Mi-a intrat o muscă în gură, fire-ar să fie !

— Tăticule, tăticule ! se auzi de sus glăsciorul fetiţei. Te cheamă mămica. A venit Nadtociev la noi, bea ceai şi pune cîte trei bucăţi de zahăr în ceaşcă... A spus mămica să vii repede.

— Ei, Saşko, ajunge pentru azi ! Venim îndată, Roşculeţ !

Soarele scăpătase între cetini şi o dată cu palele de ceaţă scămoşată se căţăra pe clină, agăţîndu-se de aluni şi ienuperi, amurgul înmiresmat. Raze trandafirii se împlîntau în pămînt învăpăind o frunză căzută, o crenguţă frîntă ori bureţii ruginii. Umezeala înserării îmbiba şi mai mult aerul cu iz de răşină, iar în liniştea ce se lăsa, zumzetul ţînţarilor răsuna şi mai ameninţător. În afară de oboseala fizică plăcută, Oles îşi simţea capul greu, de parc-ar fi petrecut ziua nu săpînd în taiga, ci într-o cameră înecată în fum de ţigară, la o şedinţă interminabilă şi plicticoasă.

Iuţi pasul spre cort. Cu cîte avea pe cap, n-ar fi venit el, Nadtociev, netam-nesam la o ceaşcă de ceai.

Într-adevăr, inginerul i-a adus o telegramă: proba excavatoarelor pe banc s-a terminat. Rezultatele au întrecut toate aşteptările. Acum maşinile sînt demontate şi pregătite pentru lunga călătorie. Şi iată-i pe bărbaţii ăştia doi, unul inginer, celălalt muncitor, plecîndu-şi capetele deasupra mesei demontabile, pe care era aşternut planul staţiei de mărfuri, neîmpînzită încă cu liniile de garaj. Uriaşele maşini trebuiau recepţionate, descărcate şi montate. După lungi discuţii, hotărîră să le monteze chiar aici, pe loc. Mai departe, titanii de oţel au să meargă singuri. Pentru aceasta însă trebuia croit un drum pînă la cariere. Cei doi se contraziceau, se îndîrjeau, făceau schiţe pe care le tăiau nervoşi cu creionul. În această încăpere prost aerisită, se risipi parcă de la sine greutatea pe care o adunaseră în capul lui Poperecinîi gîndurile neobişnuite pentru el şi atîtea întrebări care aşteptau răspuns.

9

Ca mai toţi cei prinşi tot timpul în vîltoarea unor preocupări şi înfăptuiri mereu noi, Feodor Grigorievici Litvinov uita că nu mai e de loc tînăr. Ziua îi era rînduită după un program stabilit o dată pentru totdeauna încă din anii tinereţii, pe şantierul Dneprostroiului. Se scula ca ţăranii o dată cu găinile, obişnuia să facă duşuri reci vara şi iarna şi, oriunde l-ar fi aruncat viaţa nomadă de constructor, căra după el două greutăţi pîntecoase, de pe timpuri: una — de 32 kilograme şi cealaltă de 16. Prima o ţinea acasă, iar cea mai mică o avea pitită cu grijă în birou. Dimineţile, înainte de a se spăla, făcea exerciţii cu greutatea mare, iar pe cea mică o scotea din ascunzătoare cînd prindea un moment de răgaz, după ce încuia uşa biroului. Spunea că-şi „aerisește creierii".

Scund şi îndesat, cu gîtul scurt, avea pieptul lat şi bombat, năpădit de păr creţ şi la orice mişcare îi vedeai muşchii jucînd pe braţele groase, cu degete scurte.

îi plăcea să meargă sîmbăta la baia de abur. Aici se biciuia înverşunat cu măturica. Din această cauză, pe banca de sus, se făcea abur atît de fierbinte, încît cei care pîndeau un prilej ca să-i frece spinarea tovarăşului director, veneau jos de-a rostogolul şi se tîrau de-a buşilea spre uşă. Iar el rămînea acolo, sus, în năbuşeala dogoritoare şi, oftînd de plăcere, implora :

— Mai dă-i, mai dă-i !

De sănătate n-avea de ce să se plîngă. Iute de picior, umbla mult pe jos în lungul şi latul şantierului, purtînd o scurtă, nişte pîslari înalţi cu talpa de piele şi şapca dată pe ceafă, pe care o lepăda numai cînd îl răzbea gerul, ca să-şi pună şi el căciula cu clape. Cînd te aşteptai mai puţin, te trezeai cu el pe schele, în baracă, în magazie, la frizerie, sau făcînd coadă la autobuz. Ajungea la birou pe la unsprezece, izbutind să rezolve pînă atunci o sumedenie de treburi. Între timp, i se pregăteau hîrtiile pentru semnat, se fixau orele întîlnirilor şi şedinţelor, se comandau convorbirile telefonice.

Hotărît, omul acesta n-ar fi putut să se plîngă că anii îl obosiseră. Şi cu toate că porecla de „Bătrîn" îl urma de pe un şantier pe altul, el nu se socotea de loc îmbătrînit.

În timpul rarelor şi scurtelor sale deplasări la Moscova, se întîlnea cu prietenii lui din tinereţe, de care-l legau atîtea amintiri despre Dneprostroi, şi ei toţi — conducători de direcţii generale şi de trusturi, activişti de frunte ai partidului, unii chiar membri ai Comitetului Central — îşi spuneau „mă, băieţi", sau „fraţilor", iar cînd se întîmpla să se strîngă mai mulţi, la vreunul din ei acasă, se porneau să cînte într-un glas cîntece comsomoliste de pe timpuri.

Un singur lucru îi amintea tot mai stăruitor ce vîrstă are : în jurul lui oamenii întinereau într-un mod ciudat. Inginerii, hidrologii, geologii, mecanicii, medicii, chiar şi secretarul comitetului regional Starosibirsk, membru supleant al CC-ului, îi păreau tineri de tot. Iluzie optică care îi juca şi unele feste. Într-o zi, de pildă, Feodor Grigorievici i-a spus unui tovarăş, ditai doctor în ştiinţe tehnice, venit din Moscova în

cadrul unei comisii ştiinţifice : „Ascultă, băiatule, ce-ţi spun eu !"

...În dimineaţa aceea Litvinov, care şi apucase să treacă pe la două-trei sectoare ale marelui şantier, se urca grăbit în autoşenileta lui, cînd trei fetişcane în pufoaice şi pantaloni vătuiţi se apropiară într-un suflet şi se milogiră de el :

— Ne iei şi pe noi pînă la fundaţie, moşule ? Dacă întîrziem, e jale. Ne-am luat cu somnul...

— Hai, suiţi-vă, nepoatelor ! îngădui Litvinov şi, prinzînd cu urechea glasul uneia : „Vai, fetelor, e Bătrînul", adăugă îmbufnat : Mişcă odată, eu n-am timp de pierdut cu voi !

De altfel, de cum se văzură în maşină, înghesuite pe banca incomodă de metal, fetele uitară de el şi se puseră să foarfece într-o şoaptă aprinsă pe unul Iura care, ziceau ele, se fandoseşte cu o pălărie verde, românească, pe cap şi prea se crede, apoi pe Murka de pe malul drept, după care nu se ştie de ce se prăpădesc băieţii, deşi nu e decît o maimuţă sulemenită, iar pieptănătura „Hai cu mine în cavernă" şi laţele ei morcovii o fac pur şi simplu caraghioasă.

— Sînteţi de la fabrica de beton ? întrebă directorul, care niciodată nu pierdea prilejul să stea de vorbă cu oamenii.

— Nu, sîntem cu mecanizarea. Lăcătuşi.

— Şi cum merge ?

— Ce să meargă ? Mai mult stăm şi fluierăm a pagubă. Pînă o să vină piesele excavatoarelor din Ural, ardem gazul de pomană. Pe ştabi îi doare în cot. Vestitul vostru Poperecinîi, ca să se afle în treabă, s-a apucat să sape nişte bordeie. Îi dă mîna, că, de ! leafa-leafă. Nu ca noi, bietele, care lucrăm la normă. Iar conducătorii... conduc.

Fetele rîseră înveselite de acest joc de cuvinte.

„Trebuie să vorbesc cu Nadtociev, îşi notă în minte Litvinov, dar imediat îl săgetă un alt gînd : Moşule, ai ? Sună atît de ciudat. Mă rog, nu-i vorbă, am patru nepoţi. Totuşi... Tii, cum zboară anii ! Mîine-poimîine împlinesc vîrsta de pensionare. Cîţi dintre băieţii noştri au şi ieşit la pensie !"

Oftă.

Acesta este, pesemne, ultimul său şantier. Acum e rîndul tineretului — aşa e linia. O linie în general justă. Parcă el n-a fost şef de şantier la douăzeci şi cinci de ani? Dar pe care din ţîngăii ăştia îl ţin balamalele să-şi facă de cinci ori cruce cu o greutate de 16 kilograme în mînă, fără să răsufle? Nadtociev? Aş! Petin? Kapanadze? Pe naiba! Cu un aer victorios se răsturnă pe scaun şi, cu toate că-l zgîlţîia cumplit la hîrtoape, porunci:

— Mînă mai repede, Petrovici, că doar nu duci oua!

„Lasă, lasă. Cînd terminăm la Divnoiarskoe, aş putea să fac una şi la Ust-Cernavskaia."

Ust-Cernava, treapta cea mai mare a cascadei, care venea imediat după Malul Frumos, era visul cel mai drag al lui Litvinov. „S-o mai trîntesc şi pe asta, încă o cicatrice pe glob, să mai fac o bucurie poporului, pe urmă... n-au decît să mă scoată la pensie... «Moşule», ai? Încă nu se dă moşul bătut..."

În curtea serviciului de mecanizare, fetele săriră din maşină lîngă barăcile joase de scînduri, aruncînd din fugă: „Mulţumim, Feodor Grigorievici. Drum bun! Şi iertaţi-ne că v-am deranjat!"

Maşina porni mai încet. Litvinov era muncit de aceleaşi gînduri: „Moşule! Să ştii că au dreptate. Prea s-au îmbulzit zbîrciturile de la o vreme. Naiba să le ia! Dar, la urma urmelor, nu zbîrciturile de pe faţă, ci cele de pe inimă contează. Inima să-ţi fie tînără!" I-a plăcut ideea: o inimă fără zbîrcituri! Căută să şi-o întipărească în minte. S-ar putea să-i prindă bine cîndva. „Orice-ai zice, drăcovenia asta de viaţă e dureros de scurtă. Abia îi dai de gust, abia prinzi şi tu nitică minte, şi gata, trebuie să dai în primire."

— Nu vă necăjiţi, Feodor Grigorievici. Sînteţi proaspăt ca un castravecior, spuse deodată Petrovici, cotind spre o bina din bîrne cu două caturi, direcţia şi administraţia întreprinderii „Onistroi".

— Ce face? tresări Litvinov. Nu ştia să se prefacă şi se răsti la şofer: Tu ce te bagi? Te poftesc să-ţi ţii gura! Se aude?

Secretara îi raportă că nu-l chemase nimeni la telefon pentru vreo chestiune importantă, că nu are hîrtii urgente de rezolvat. Îşi lăsă şapca şi scurta în „tinda hamamului", cum spunea el, şi, în loc să apuce spre biroul său, intră la Petin căruia i se dăduse cea mai mare şi mai însorită cameră din clădirea administraţiei, unde înainte se ţineau adunările generale. La intrarea directorului, oamenii care aşteptau în anticameră se ridicară. Toţi în afară de doi. Pe aceşti doi Litvinov îi cercetă dintr-o ochire : un tinerel cam firav, cu faţa palidă, presărată aşa de tare cu pistrui aprinşi, că semăna cu un ou de cuc, şi o fată voinicuţă, tunsă băieţeşte, cu o pereche de ochelari pe năsucul cîrn. Înainte de a dispare în biroul lui Petin, mai avu timp să observe că în rama de culoare închisă a ochelarilor e o singură lentilă.

Calm şi oficial, Petin şedea îndărătul biroului său impunător acoperit cu postav verde, pe care se afla doar o lampă cu tub fluorescent, un suport pentru stilou şi o mapă cu hîrtii.

Haina inginerului atîrna pe speteaza scaunului. Avea pe el un pulover din a cărui răscroială se vedea gulerul bine scrobit şi imaculat al cămăşii albe, iar pe braţe, nişte mînecare de satin. În faţa lui Petin, şedea pe un colţ al scaunului intendentul Orăşelului Verde, un ofiţer demobilizat. Tunica lui cam ponosită era călcată cu grijă. La intrarea lui Litvinov, cei doi tăcură. Intendentul dădu să se retragă, dar directorul îl opri : „Continuaţi, continuaţi". Se îndreptă în vîrful picioarelor spre fundul camerei şi se aşeză la capătul mesei lungi în jurul căreia se ţineau de obicei şedinţele.

— ...Mă văd nevoit să-ţi dau o mustrare, spuse Petin fără să ridice tonul. Asta deocamdată. Nu-ţi îndeplineşti îndatoririle, tovarăşe. Urmă, întorcîndu-se spre Litvinov : Se poate ? Partidul i-a încredinţat unul din cele mai importante sectoare, organizarea condiţiilor de trai ale oamenilor. Viaţa unor oameni vii. Acolo însă, în Orăşelul Verde, sobele fumegă, în cor-

turi bate vîntul, iar dumnealui nu numai că nu a terminat reparaţiile, dar nici nu le-a început...

— Bine, tovarăşe Petin, dar dumneavoastră cunoaşteţi situaţia, nu mi se dau oameni, nu mi se dau materiale. Vorbind, îi întinse lui Petin nişte hîrtii. Uitaţi-vă numai de cîte ori am raportat direcţiei...

Fără să ia hîrtiile, Petin se ridică cu un aer hotărît :

— Ajunge. Cînd mi se încredinţează ceva, îmi asum toată răspunderea. La fel trebuie să faci şi dumneata. Clar ? Dacă nu, nu mai poţi rămîne nici o singură zi în această funcţie. Cred că am fost destul de lămurit, nu ?

— Am înţeles, spuse intendentul cu glas stins, lovindu-şi maşinal călcîiele. Avea acum pete roşii pe faţă şi i se vedeau muşchii zvîcnind sub pielea învineţită a obrajilor raşi cu perdaf. Se va face...

— Poţi pleca.

— Nu, stai puţin ! dădu glas Litvinov. E adevărat ce-ai spus despre cererile de materiale ? Ia să-ţi văd arhiva. Ochii lui înguşti, albaştri îl sfredeleau pe intendentul care se oprise şovăitor în mijlocul încăperii. Litvinov se lovi peste buzunare : uitase ochelarii în biroul său. Ţinînd la distanţă foaia de hîrtie se căznea s-o citească. Cum poţi spune, omule, că „se va face" ? Din ce ? Eşti un fricos, o cîrpă... Un bolşevic n-are voie să facă sluj în faţa nimănui... Trebuia să răspunzi aşa : nu se va face nimic pînă nu-mi veţi da atîtea şi atîtea cărămizi, atîta şi atîta cherestea, scînduri subţiri, cuie... Iar tu... „se va face !" Sau poate ai avut de gînd să furi de undeva materialele astea ?... Mai faci o cerere şi o aduci la mine... Oameni însă să nu aştepţi, n-o să-ţi dăm. Mobilizează-i pe locatari : ori reparaţi, ori îngheţaţi ! Uite, se zice că Oles Poperecinîi cu flăcăul lui au şi gătat două bordeie : pentru el şi pentru echipaj. Ia exemplu ! Şi acum, stînga împrejur !

Cînd uşa se închise, spuse cu un aer vinovat :

— Iartă-mă, Viaceslav Ananievici, că mă amestec... Dar îi ştii pe ăştia cum sînt — tipici reprezentanţi ai tagmei militare... Li se aduceau materialele la nas cu toptanul, cum s-ar zice, şi dumnealor s-au dezvăţat să-şi bată capul ca să le scoată din pămînt, din iarbă

verde. Poate să-l iertăm de mustrare, că de, e la prima abatere, ai ?

Celălalt nici nu voi să audă :

— Nu se poate, Feodor Grigorievici. Dimpotrivă, insist să i se dea o mustrare scrisă. Mai ales că redacţia ziarului *Luminile taigalei* ne-a trimis o scrisoare primită de la un cititor. Poftim. „Orăşelul nu este pregătit pentru iarnă"... *Luminile* mai treacă-meargă, dar ce ne facem dacă cineva ne încondeiază la *Pravda* sau la *Izvestia ?* Ştiţi cum este lumea astăzi ! Atunci nu pe intendent o să-l tragă la răspundere...

— Acum, că i-ai spus, procedează în consecinţă, se învoi Litvinov cu jumătate de gură. Deodată umerii i se pleoştiră a oboseală. Scrisoarea siberienilor ai citit-o ? Ce spui de asta ?

— Nişte oameni ciudaţi. Patriotism local. Petin luă de pe birou o hîrtie împestriţată de sublinieri făcute cu creionul. Vor să intre în comunism cu o mentalitate feudală !

Litvinov luă hîrtia şi începu s-o parcurgă din ochi ţinînd-o la distanţă. Era copia scrisorii adresată Comitetului Central al partidului şi Consiliului de Miniştri. Acest document întocmit cu competenţă se ocupa de pagubele pe care le-ar aduce regiunii Starosibirskului, care a început să se industrializeze într-un ritm vertiginos, inundarea unor întinse suprafeţe populate şi fertile din lunca rîului. Terenurile ameninţate sînt astăzi adevărate grînare şi ferme, îndestulînd multe oraşe vechi şi noi din acest ţinut îndepărtat cu pîine, lapte şi carne. Potrivit proiectului centralei din Divnoiarskoe, Marea Siberiană ar urma să acopere o parte din aceste pămînturi cultivate încă de pe vremea lui Ermak. Va trebui nimicită gospodăria multor colhozuri aşezate mai sus de viitorul baraj, şi zeci, dacă nu chiar sute de mii de oameni vor fi siliţi să-şi părăsească satele, ba chiar şi un orăşel, şi s-o pornească spre pustietăţile din inima taigalei.

Litvinov înţelegea pe deplin toate acestea. Era atît de strîns legat de proiectul măreţ, încît putea, cu ochii închişi, să-şi închipuie întreg complexul energetic — in-

dustrial care cu cîţiva ani mai tîrziu urma să ia naştere pe ţărmurile Mării Siberiene, mare ce deocamdată nu exista decît pe hîrtie. Dneproghes, Magnitka, Komsomolsk-pe-Amur, toate aceste construcţii care au frămîntat minţile omeneşti în zilele tinereţii lui păreau neînsemnate în comparaţie cu perspectiva renaşterii acestui ţinut bogat şi sterp în acelaşi timp. Vechi bolşevic, el ştia însă că se poate gîndi şi altfel, că pentru oamenii care privesc măreţul proiect ca pe un vis abstract inundarea luncii rîului Oni poate părea chiar şi o acţiune antistatală.

Recitind documentul la care erau anexate calcule, tabele, ba chiar şi o hartă a pămînturilor ce urmau să fie inundate, Litvinov nu-şi putea stăpîni tulburarea. Totul era convingător, mai ales harta pe care o mînă pricepută trecuse toate colhozurile ce urmau să fie mutate şi însemnase cu roşu — culoarea pîrjolului — ogoarele sortite inundării. Petin trăgea cu ochiul la director („E totuşi greoi la minte de vreme ce-l buchiseşte atîta, cînd îl ştie pe de rost"). Degetele lui subţiri băteau nervos toba pe cristalul biroului. Sună telefonul. Ridică şi aşează receptorul în furcă. Secretarul băgă capul pe uşă, dar Petin îi aruncă tăios : „Sînt ocupat". În sfîrşit, Litvinov termină de citit. Semnăturile se întindeau pe o jumătate de pagină. În cap se afla iscălitura lui Innokenti Sedîh, preşedintele colhozului „Plugarul roşu".

— M-de... făcu Litvinov dus pe gînduri.

— Of, îndărătnicia asta a ţăranului ! Petin încerca să se stăpînească, dar nu reuşea. O mentalitate de proprietar privat, acum în pragul comunismului ! Pe rîul acesta este pe cale să se înfăptuiască un adevărat miracol care va trezi la viaţă tot ţinutul, iar dumnealor, poftim, refuză să se dea la o parte, ca să-i facă loc ! Plecîndu-se peste masă, întrebă în şoaptă, arătînd harta : Spune, Feodor Grigorievici, n-ai impresia că-i montează cineva ? Că altfel, de unde la ei calcule, schiţe, hartă... Eu, desigur, nu prea cunosc lumea de aici, dar trebuie să admiţi şi dumneata că termeni ca „factor de utilizare"... „debitul balanţei agricole pe regiune...", sau „căile transformării economice" nu prea

se folosesc în colhozuri. Or, ăştia au ştiut foarte bine unde să bată, ba chiar sînt la curent şi cu discuţiile care au avut loc la Moscova. Aş vrea să ştiu cine a ticluit toate astea. Degetele lui Petin băteau toba mereu, tot mai nervos.

— ...Da, Innokenti Savvateici, vechiul meu prieten, ne-ai înfipt cuţitul în coastă, spuse îngîndurat Litvinov. De aia s-a apucat el din nou să construiască clubul acela pe insulă. Ce club — cogeamite cluboi! Nu ridici o căsoaie ca asta ca s-o înece apele. Şi nu suflă o vorbă... M-da. E grav... Vor să ne întoarcă la prima variantă : barajul mai jos, lacul mai mititel şi să inundăm cît mai puţin. Litvinov se strîmbă. Nu avea de loc la inimă primul proiect, foarte prudent, care transforma hidrocentrala de la Divnoiarskoe dintr-o realizare unică într-un mare sistem hidrotehnic, aşa cum mai sînt destule în ţară, şi care nu poate trezi la viaţă acest ţinut...

— Îţi invidiez calmul, spuse Viaceslav Ananievici, iscodindu-l cu privirea pe directorul care răsucea mereu scrisoarea între degete. Iar în gîndul lui : „O cam scaldă. S-o fi speriat ? Ori poate a mirosit că se întîmplă ceva în sferele înalte şi vrea să manevreze, să schimbe macazul ?"

— Chestiuni ca asta nu se pot discuta decît calm... răspunse gînditor Litvinov. Ai auzit, cred, de savantul acela — un savant cu renume — care la Dneprostroi s-a aruncat în apă de pe baraj cînd am inundat insula Sagaidacinîi.

„...Te pomeneşti că e sincer ? gîndi Petin, uitîndu-se cu oarecare compătimire la Litvinov, la umerii lui căzuţi, la capul rotund, plecat în pămînt. Te-ai cam fleşcăit, amice. Nu te mai ţine cureaua să construieşti o hidrocentrală ca asta în zilele noastre." Spuse însă pe un ton împăciuitor :

— Bine, dar au trecut ani de atunci. Între timp, noi am construit socialismul. Au crescut generaţii de oameni noi, ai societăţii socialiste, oameni care nici n-au respirat vreodată aerul capitalismului...

— M-da, cred totuşi că nici în comunism nu-i va fi uşor omului să-şi părăsească cuibul, mormintele străbunilor...

— ...Ei, asta-i ! Mie mi se pare straniu altceva — ce caută în partid acest Sedîh, cu mentalitatea lui ? Mi-a povestit soţia — de altfel ai văzut şi dumneata — la el parc-ar fi o curte de chiabur, zău aşa. Uşi de stejar, peste tot lăcăte şi zăvoare... Icoana precistei, sau cum i-o fi spunînd, candelă, iarba fiarelor... Şi asta în secolul sputnicilor !

— Curte de chiabur ? glasul lui Litvinov deveni strident. Dar consoarta dumneavoastră nu v-a raportat că aceşti oameni — şi tatăl, şi fiul — sînt cei mai buni vînători din ţinut şi că în timpul războiului, cînd oamenii mureau de foame, ei cărau la Starosibirsk bărci întregi de vînat, iar cu toţi banii cîştigaţi au plătit un tanc pentru armată ? Aşa-i şi spunea tancului : „Vînătorul de pe Oni". Candela aţi observat-o îndată, dar scrisoarea prin care şeful guvernului îi mulţumeşte pentru tancul acela nici n-aţi băgat-o de seamă, măcar că atîrnă înrămată în „iatac", la loc de vază. Se poate ? De ce n-aţi întrebat-o pe consoarta dumneavoastră...

Petin fusese prevenit a ce miroase cînd sprîncenele astea, groase ca nişte omizi, prind a se frămînta pe fruntea bombată şi cînd directorul începe să-ţi spună „dumneavoastră", iar glasul îi devine strident. Despre izbucnirile de furie ale Bătrînului se povesteau legende, care îl însoţeau de la un şantier la altul. Cînd l-a prins pe un inginer oarecare cu minciuna, a trîntit un pumn în masă de a crăpat tăblia. A înhăţat mîna unui hoţ, prinzîndu-l cu mîţa-n sac, şi cînd i-a strîns-o o dată, i-a sfărîmat degetele. De altfel, chiar Petin fusese de faţă la şedinţa aceea a colegiului ministerial, rămasă de pomină, cînd un tovarăş — persoană sus-pusă — începuse să îndruge acuzaţii, întemeindu-se pe procesele-verbale nu prea cinstite ale unei anchete părtinitoare. Litvinov sărise ca ars, trîntindu-i de la obraz cîteva vorbe pe care nimeni nu s-a încumetat să le repete atunci cînd incidentul a fost discutat pe linie de partid...

— ...Eu sînt nou aici, dumneata îi cunoşti desigur mai bine, o lăsă mai moale Viaceslav Ananievici. Şi, totuşi, îmi îngădui să-ţi dau un sfat : să-l pui la respect pe Sedîh. Toată povestea asta trebuie curmată din capul

locului. Dumneata eşti învestit cu mari împuterniciri, eşti cunoscut sus la centru.

— Şi el e cunoscut. E Erou al Muncii Socialiste.

— Bine, dar eroi sînt mulţi, pe cînd directorul întreprinderii „Onistroi" e unul singur.

— Aici toată lumea îl respectă. E un cap ! Vorbind în faţa siberienilor unul din conducători a spus despre el că e un far.

— Serios ? făcu Petin, schimbînd îndată tonul. Nu ştiam... Dacă-i aşa, trebuie să fim cu băgare de seamă.

— Adu scrisoarea, îi tăie vorba Litvinov. Ascunse cele cîteva file în buzunarul de la piept. Cu oamenii trebuie să stăm de vorbă omeneşte. Să-i convingem, să demonstrăm... Ia stai... Mîine e duminică. Ce-ar fi să mă reped eu pînă la Sedîh ? Poate-i fac să retragă scrisoarea... Se ridică greoi şi întrebă netam-nesam, de-a dreptul : Spune-mi, şi ce-ţi face soţia ? I-o fi urît, sărăcuţa... Poate că ar amuza-o să vină şi ea la Kreajoi, să-şi revadă prietenii ? Hai şi dumneata. Ce zici ? Acum, ochii de un albastru intens erau zîmbitori şi blajini. Poate că eşti curios să vezi casa aceea de chiabur, zăvoarele, candelele. Şi-ţi făgăduiesc că o să mănînci la ei o ciorbă de peşte, cum nu s-a dovedit pe tot globul. Una specială. Îi zice „ciorbă călugărească".

Dădu să iasă, dar se întoarse din uşă.

— Şi te mai rog ceva : interesează-te ce se aude cu expedierea excavatoarelor din Ural. Trebuie să-i zorim, că aici... Îşi aduse aminte de fetişcanele zburdalnice care-l făcuseră moşneag şi încheie zîmbind : Ne-a ieşit vorba că stau oamenii cu mîinile în buzunare.

10

Şi a fost o zi lungă, grea, încărcată de treburi, unele mai mult, altele mai puţin importante, dar care trebuiau rezolvate toate, o zi plină de vrafuri de hîrtii, de telefoane cu Starosibirskul, cu Moscova şi cu alte oraşe, de unde veneau încoace, spre satul Divnoiarskoe, ce nu fi-

gura încă pe nici o hartă la scară mare, maşini, materiale, convoaie de oameni. Totuşi, perioada începutului trecuse. Vremea cînd pe o întindere de kilometri, în tuspatru zările, fremăta taigaua neatinsă de secure şi neumblată de picior de om, iar Oni, ca şi cu un milion de ani în urmă, răzbătea tunător, cu apele-i repezi, peste meterezurile negre ale pragului Buinîi, cînd nici chiar cele mai amănunţite planuri şi calcule nu-ţi îngăduiau să-ţi imaginezi exact ce va fi aici după numai patru ani — vremea aceea trecuse.

Pe fereastra biroului, Litvinov zărea printre ramurile bogate ale brazilor, înfundîndu-se în taiga, drumeagul străjuit de amîndouă părţile de case de lemn cu două caturi. Asta se vedea deocamdată. Ici-colo s-au înfipt în trupul pădurii ateliere, garaje, parcuri de maşini, şantiere, fabrici de beton, de cherestea. Treptat toate vor creşte, se vor întinde, îngemănîndu-se într-un armonios complex industrial. Aşa cum se întîmplă în primii ani, munca mergea cu poticneli : ba nu erau destui oameni, ba lipseau maşini, ori materiale. Mecanizarea nepusă încă la punct mai lăsa de dorit. Dar timpul cînd toate aceste unităţi atît de diferite erau conduse printr-un telefon de campanie, sau chiar prin curieri, trecuse. Acum, fiecare sector avea în frunte un om pe care Litvinov îl cunoştea şi pe care avea să-l cunoască din ce în ce mai bine, cu scurgerea zilelor. Pentru el, conducătorul, toate aceste focare de făurire a noului, împrăştiate pe o suprafaţă de zeci de kilometri, erau ca o prelungire a propriului său organism. Aproape că simţea fiziceşte unde doare, unde strînge, unde nu circulă bine sîngele, unde e nevoie de aer. Începuse perioada care-i plăcea cel mai mult : conducînd, avea posibilitatea, cum s-ar spune, să creeze din mers.

Iată de ce grijile nu-l mai apăsau atîta şi nu mai punea aşa la inimă greutăţile ce se iveau pe neaşteptate, reclamînd soluţii rapide, neobişnuite. Dimpotrivă, îl stimulau. Toate ca toate, dar ce te faci cu scrisoarea aia ? Of, scrisoarea aia ! Pentru Petin totul e foarte simplu. Te cred ! Abia a venit, nu cunoaşte pe nimeni. Are înaintea ochilor două proiecte şi hotărăşte senin : al doilea e mai bun,

deschide mai multe perspective. Litvinov îi are însă înaintea ochilor pe oamenii care au scris hîrtia asta, pe care-i ştie cinstiţi şi inteligenţi. Mai mult, îi înţelege, ştie că se zbat nu numai pentru cuiburile lor, nu numai pentru satele lor, ci pentru interesele întregului popor, văzute însă dintr-un alt punct de vedere. Trei deputaţi ai comitetului regional, doi Eroi ai Muncii Socialiste. Auzi, „pune-i la respect!" Ei sînt stăpîni peste acest ţinut. S-ar putea ca la Moscova să precumpănească părerea lor.

Nu, trebuie să-i convingă cu orice preţ, să-i facă să înţeleagă. Cel puţin pe Innokenti Sedîh, căci cine altul dacă nu el e capul răutăţilor. Să convingă! Uşor de spus. Să demonstrezi oamenilor că trebuie să părăsească tot ce au cucerit cu atîta trudă, locurile unde au prins rădăcini, şi să plece în taiga ca să ia totul de la început?

Litvinov vedea ca aievea silueta uscăţivă a acestui bărbat cu profil vulturesc. Stîncă! Pas de-l întoarce din ale lui...

Scrisoarea asta zdruncinase rînduiala obişnuită a muncii. Spre sfîrşitul zilei, pe Litvinov l-a apucat durerea de cap. I-a trimis vorbă lui Petrovici că se duce pe jos acasă, apoi, posomorît şi îngîndurat, a ieşit din birou. Treptele de lemn gemură sub călcătura lui greoaie. Dădu să pună mîna pe clanţă, cînd două siluete ţîşniră din semiîntunericul vestiarului şi îi aţinură calea.

— Ce-i cu voi? mormăi Litvinov, recunoscîndu-l pe flăcăiandrul slăbănog şi pe fata cu ochelarii care aveau o singură lentilă.

— Avem de discutat o chestiune importantă, tovarăşe director, raportă milităreşte tînărul pocnindu-şi călcîiele.

— O chestiune personală şi extrem de importantă. Vă rugăm numai să nu ne trimiteţi la cadre. De trei ori am fost acolo. Şi nici la tovarăşul Petin — am fost o dată, şi ne ajunge, rosti dintr-o suflare fata, căutînd să ţină pasul cu Litvinov şi pîndindu-i privirea. Vă rog să ţineţi seama că este vorba de toată viaţa noastră: sînteţi pur şi simplu dator să ne ascultaţi. Sînteţi... ultima instanţă.

Ochiul drept al fetei, cel protejat de lentilă, ruga, implora. În schimb stîngul, dilatat, privea furios şi po-

runcitor. În ochiul acesta miop şi lipsit de apărare era atîta obidă, încît directorului îi trecu pe loc supărarea.

— Ei, uite, ultima instanţă vă ascultă. Dar, cu o condiţie, fraţilor : scurt, din mers. Întîi că ultima instanţă e obosită, al doilea — e leşinată de foame. Şi mergînd înainte, cu mîinile vîrîte în fundul buzunarelor, Litvinov întrebă : De fapt, cine sînteţi ?

— Eu sînt Valia, iar el e Igor.

— Daţi-mi voie să raportez, tovarăşe director : nu ne-au primit la lucru, vorbi atunci Igor. Pe ceilalţi care au sosit cu noi, i-au angajat mai pe toţi, dar pe noi ne-au refuzat. Din două motive. Primul, pentru că am venit de capul nostru, neorganizaţi.

— Şi al doilea ?

— Al doilea... interveni Valia, pentru că eu sînt mioapă, iar el, Igor, a fost eliminat, adică nu tocmai aşa, mai precis nu l-au primit la şcoala de ofiţeri după ce a absolvit şcoala „Suvorov" : vedeţi, are plămînii cam şubrezi. Valia, energică, îl apucase pe Litvinov de mînecă şi acesta era nevoit să-şi potrivească mersul după paşii ei mărunţi. Or, noi vrem să muncim aici, la Divnoiarskoe. E drept că n-am fost recrutaţi, dar am venit, cum scrie în ziare, ascultînd de imboldul inimii. Şi izbucni deodată : N-o să plecăm nicăieri, v-o spun categoric ! O să ne plîngem împotriva dumneavoastră ! O să scriem la C.C. !

În glăsciorul fetei Litvinov auzi o îndrăzneală şi o energie cunoscută, care îi amintiră anii de demult. Se înseninâ pe neaşteptate şi întrebă :

— Sînteţi soţ şi soţie, sau ce ?

Tinerii se opriră în loc de uimire, şi la lumina palidă a lunii nou născute, îi văzu pe amîndoi roşind.

— Noi ? De unde aţi scos-o ? Sîntem tovarăşi de nenorocire, atît, bîigui Igor.

— Petin al dumneavoastră ştiţi ce ne-a spus ? Feţişoara rotundă, băieţoasă a fetei exprimă o superioritate îngăduitoare. Mă surprinde, tinerilor, zice, cum de nu înţelegeţi situaţia ? Comsomolul îşi trimite pe şantier elita, pe cînd voi...

De bine ce îl maimuţărea pe Viaceslav Ananievici, Litvinov izbucni în rîs. În timp ce Valia şi Igor se priveau nedumeriţi, directorul se mai stăpînise puţin, ca să

exclame apoi din nou : „Auzi, elita !“ şi să se pornească din nou. După o ultimă explozie de rîs („Elita ! Uf ! nu mai pot“), redeveni brusc serios.

De o parte şi de alta a drumului desfundat zăceau cioturile smulse. Bruma parcă sărase din belşug totul în jur. Crai-nou îşi filtra lumina plăpîndă prin coroanele pleşuve ale zadelor aşternîndu-le la picioare un covor ţesut din pete de lumină tremurătoare. Gerul zbicise glodul de pe drum. Tinerii se împleticeau la tot pasul, în timp ce bătrînul scundac mergea înainte fără habar, călcînd iute şi legănat de parcă avea ochi de pisică.

În sfîrşit, lîngă două mormane de rădăcini scoase din pămînt, unde drumul se resfira în poteci, văzură luminile mocnite ale orăşelului de corturi. Apucînd pe o cărăruie pe care numai el o vedea în întuneric, Litvinov îi călăuzi spre un cort în dreptul căruia se deslueşea silueta ciolănoasă a unei autoşenilete.

— Iată-mă şi acasă, spuse directorul şantierului oprindu-se la marchiza de scînduri.

— Dar cu noi cum rămîne ? întrebă Igor cu glasul stins.

— Să nu credeţi că vă lăsăm aşa. Nu-i drept ce faceţi. Hotărîtă, Valia se proţăpi în faţa uşii, barîndu-i calea. Nu scăpaţi de noi, stărui fetişcana băieţoasă. Sînteţi doar ultima instanţă. N-om fi noi chiar elita şi-i adevărat că nimeni nu ne-a recrutat. Totuşi, eu am absolvit şcoala cu medalie de aur, iar Igor cu distincţie. Ca cetăţeni sovietici, avem dreptul...

— În primul rînd, aveţi dreptul să beţi o ceaşcă de ceai ca să vă încălziţi, o întrerupse Litvinov tot muncindu-se să-şi aducă aminte cu cine naiba o fi semănînd perechea asta îndărătnică. Haide, intraţi odată, urmă el pe un ton de poruncă deschizînd uşa. La ceai, o să vadă ea, ultima instanţă, ce-i de făcut.

Înăuntru era foarte cald. Unica lentilă din ochelarii Valiei se aburi îndată. După ce o şterse bine, fata văzu că interiorul este împărţit în două printr-un perete subţire de scînduri. Acolo unde se aflau ei, era un godin, în care ardeau duduind nişte rădăcini de zadă îmbibate cu răşină, un pat aşternut soldăţeşte şi o masă cu cîteva farfurii acoperite cu un şervet. În cele din urmă Valia

zări un bărbat voinic şi îndesat, îmbrăcat într-un pulover şi pantaloni vătuiţi vîrîţi în pîslari. Avea o faţă rotundă, cu nasul, buzele şi obrajii de asemenea rotunzi. Ba Valiei i se păru chiar că omul acesta, cu braţe şi picioare scurte, e şi el rotund. „Un cub şi o sferă", gîndi ea. Sfericul se uită chiorîş la oaspeţii aceştia neaşteptaţi. Nu scoase nici o vorbă în tot timpul care se scurse pînă să apară dinapoia paravanului Litvinov, care îşi pusese între timp un costum de schi albastru ponosit, iar în picioare nişte pîslari lăbărţaţi.

— Hai, ce staţi în picioare ? Luaţi loc, îi pofti directorul şi urmă adresîndu-se celuilalt : Şi-acu, să te văd, Petrovici. Cu ce-i tratăm pe musafiri ?

— O ceaşcă cu ceai se găseşte, altceva...

— Caută bine, zgîrie-brînză ce eşti... Vi-i foame, nu ? se întoarse el spre musafiri. Aceştia tăceau mîlc. Văzuşi ? Sînt lihniţi ! Ascultă, Petrovici, dacă nu ne faci ceva la iuţeală scotocesc eu prin tainiţele tale.

— S-a marcat, bombăni Petrovici în silă şi ieşi fără grabă arătînd prin întreaga sa înfăţişare că socoate cu totul deplasată această vizită tîrzie. După ce dădură gata jumările de ouă, ce sfîrîiau în untură de porc, servite într-o tigaie cît roata carului, Petrovici le puse dinainte cîte o stacană de ceai tare, iar în mijlocul mesei, un coşuleţ cu fursecuri.

Litvinov mînca uitîndu-se cînd la băiat, cînd la fată. Nu reuşi să-şi amintească cu cine semănau, dar, oricum, îi erau grozav de simpatici.

— Şi acum, instanţa superioară vă ascultă. Care va să zică, vreţi să munciţi. Dar cu calificarea cum staţi ?

Valia răspunse pentru amîndoi :

— Deocamdată, în nici un fel...

— Bănuiesc însă că nici dumneavoastră nu v-aţi născut constructor de hidrocentrale, i-o trînti Igor.

Petrovici se uită speriat la director, dar pare-se că lui Litvinov răspunsul acesta îi mersese drept la inimă.

— Bineînţeles că nu. Întîi am fost plutaş. Tata, fraţii şi cu mine doboram iarna pădurea de la Selijarovo — e un sat acolo unde începe Volga — apoi căram buştenii pînă la fluviu şi îi legam în plute. În treacăt fie spus, tinere, am totuşi şi o diplomă de inginer.

— Bine, dar noi nici nu avem pretenţia să fim numiţi directori de şantier, prinse curaj Valia. Muncim unde ne puneţi.

— Aici, la combinatul de învăţămînt, sînt atîtea cursuri de betonişti, de şoferi, de excavatorişti, de şefi de echipe. Imposibil să nu se găsească şi pentru noi cîte un locşor ! Poftim diploma mea. Cu distincţie !

Luînd poziţie de drepţi, Igor întinse directorului un carneţel negru cu chenar auriu şi stea roşie la mijloc.

Litvinov ridică braţele.

— Mă predau. M-aţi convins. Dar să fim înţeleşi : la orice muncă, oriunde or să vă pună, oriunde o să fie nevoie... Şi tu, cîrno, ce-mi umbli cu un singur geam la ochelari ?

— Vai, dacă aţi şti ! se plînse Valia, străduindu-se să-şi ascundă zîmbetul de triumf. Era cît pe-aci să nu văd de loc. Cînd a luat foc vaporul — a fost groaznic — mi-am pierdut ochelarii. Apoi mi i-a găsit cineva, dar o sticlă s-a spart. Iar aici, cine să-mi pună alta nouă ? Şi asta încă nu e tot. Mi-au spart şi vioara.

— Vioara ?

— Păi, da. Ştiu să cînt niţel. Mama zicea : ia-o, o să te chinuie mai puţin dorul de casă. Dar pe vas, în învălmăşeală, cineva a călcat peste vioară şi — trosc ! — i-a spart gîtul...

— Vioară... hmm. Cum de te-ai încumetat să vii cu vioara, aici în Siberia ?

— Şi ce-i ? Primăvara, înainte de examenul de absolvire, Iulia Osipovna, o profesoară de-a noastră, ne-a dat să scriem o compunere cu tema : „Ce vreau să fiu". Eu am scris despre Divnoiarskoe şi am luat cinci ! Ca să fiu sinceră, pînă atunci nici nu m-am gîndit la asta, dar cînd am văzut că-mi pune 5, mi-am spus : asta ţi-e soarta, Valka... N-o să uitaţi de noi, tovarăşe director ? Nu-i aşa ?

Deodată se uită la ceas şi, dîndu-şi seama că au zăbovit prea mult, sări în picioare. Amîndoi începură să se îmbrace grăbiţi.

— Mulţumim pentru ceai. V-am răpit prea mult timp ! Îmbrăcată, Valia se mai întoarse o dată şi, arătînd spre greutatea pîntecoasă de treizeci şi două de kilograme,

ce stătea modestă într-un colţ al cortului : Nu vă supăraţi dacă vă întreb. La ce foloseşte greutatea asta atît... de caraghioasă ?

— Mă antrenez cu ea în fiecare dimineaţă, răspunse nu fără mîndrie directorul.

Valia împinse greutatea cu vîrful ghetuţei cochete, îmblănite. Nici nu se urni. Igor încercă şi el s-o clatine, cu acelaşi rezultat.

— Glumiţi ?

— Da de unde. Litvinov se apropie, se propti bine pe picioarele depărtate şi cu o mişcare scurtă smulse greutatea de pe podea şi o săltă în sus, o dată, de două ori, de trei, de patru... Se făcu roşu la faţă, iar la rădăcina nasului îi apărură broboane de sudoare. Aşeză la loc greutatea şi zîmbi mulţumit. Aţi văzut ?

În ochii băiatului — de un cenuşiu-deschis şi parcă pistruiaţi ca şi faţa — lucea o sinceră admiraţie.

— Îmi daţi voie să încerc şi eu cu amîndouă mîinile ?

— Dă-i drumul !... Dar n-o să meargă. Esti cam şubred.

Imitîndu-l pe Litvinov, tînărul îşi depărtă şi el picioarele, smulse cu amîndouă mîinile greutatea de pe duşumea, o ridică pînă la brîu, dar imediat o puse la loc. Roşindu-se pînă în vîrful urechilor, repetă încercarea, fără succes însă.

— Asta nu se capătă dintr-o dată, frate, îl consolă indulgent Litvinov. Trebuie să mai prinzi puteri.

Dar Igor a mai apucat o dată greutatea. I s-a tăiat răsuflarea şi îşi simţea genunchii moi. Nu se gîndea la nimic şi nu vedea nimic în afară de drăcovenia asta pîntecoasă în care era bătută proba veche de aramă : „două puduri". O prinse de toartă, o ridică pînă la brîu şi, încleştîndu-şi fălcile, tremurînd tot de încordare, simţind cum sudoarea îi ţîşneşte prin toţi porii şi îi curge şiroaie pe faţă, se lăsă puţin pe vine, se opinti şi împinse greutatea în sus. Izbuti, dar în ultimul moment ea îi scăpă din mînă şi bufni, crăpînd o scîndură a duşumelii.

— Na-ţi-o frîntă că ţi-am dres-o, mormăi furios Petrovici, cu ochii la gaura din duşumea.

— Nu te lua după el, aşa te vreau, băiete ! Bravo ! strigă Litvinov şi-l pocni pe Igor peste umăr, cît pe-aci

să-l trîntească jos. Află, drăguță, că mașina face ea multe, mă rog, ce-i al ei e al ei, dar puterea, îndemînarea omului nu sînt nici ele de lepădat. Uite, cînd eram ca voi, sau poate ceva mai măricel, m-am întors acasă, la Selijarovo, de la facultatea muncitorească. Ei, bucurie pe mama cînd m-a văzut, iar tata a pus votcă pe masă — așa-i la plutășie. Am băut. Și nu știu ce mi-a venit, cînd m-am matosit zdravăn, ce credeți că am făcut ? Am luat vătraiul, l-am răsucit, uite-așa, și l-am legat nod. Dimineața, cînd dormeam dus, poc ! mă arde cineva pe spinare. Sar ca ars. Era tata. Într-o mînă avea o curea de la ham, în cealaltă vătraiul cu pricina. „Te dezvăț eu să mai faci pe nebunul !" Și mai arde-i una cu cureaua... Apoi a desfăcut nodul — cu mîna, fără ciocan — a îndreptat frumos vătraiul și zice către mama : „Nu mai boci, nevastă, că singură ești de vină. Putere i-ai dat flăcăului, dar minte ioc !"

— Ei, noi am plecat, spuse Valia cu hotărîre întrerupîndu-l nu tocmai politicos pe director, care prinsese chef de vorbă.

Litvinov ieși să-i conducă, așa cum se găsea, în capul gol și numai în haină. Cît băuseră ceai, stînd la taifas, afară ninsese. În jur totul era alb. Cortul, mașina, trunchiurile arborilor se desenau limpede în întunericul albăstriu. Era o tăcere de parcă așternuse cineva niște covoare pufoase. Zăpada nouă mirosea plăcut, a proaspăt, ca rufele bine spălate.

— Ei, tovarăși de nenorocire, o să găsiți drumul ? îi mai întrebă Litvinov. Nu vi-e frică de lupi ?

— Nimerim noi, răspunse din întuneric Igor.

— Aici nu sînt lupi, se auzi și glăsciorul fetei.

Cînd ajunseră la o oarecare distanță, izbucniră amîndoi în rîs, cine știe din ce pricină. Litvinov tot mai privea în urma lor. Într-un cort, o femeie își adormea copilul... Un difuzor al rețelei de radioficare transmitea un cîntec napolitan. Undeva, un glas de om beat, repeta cu încăpățînare : „Ei, Vaska, m-auzi, urîciosule ?! Nesimțitul dracului ! Eu vin la el cu toată inima, iar el îmi întoarce spatele..." Într-un alt cort se auzea la radio sau la magnetofon un concert al lui Rahmaninov, în care se împletea un glas țivlit de femeie, flecărind cu cineva în taină :

„I-am spus de la obraz : degeaba îi ații calea, că tot n-o să fie al tău, nu ți-l cedez". Și toate acestea, pe fundalul impunătoarei liniști albe, în licărul lăptos al craiului-nou care-și împlinea crugul deasupra taigalei...

„Ce mi-a venit să fac pe grozavul în fața mucoșilor ăstora ? se miră Litvinov. Și din nou reveni obsedantă întrebarea : De cine naiba îmi aminteşte perechea asta caraghioasă ? Poate de propria-mi tinereţe. Mai ştii ?"

11

— ...Ştii, scumpa mea, Litvinov al nostru are categorie o slăbiciune pentru tine, rosti Viaceslav Ananievici, cînd soția îi servea masa, dînd cuvintelor un anume tîlc.

— Nu mai spune ! se miră cu o nepăsare jucată Dina Vasilievna, încremenind cu polonicul în aer.

Încet-încet se obişnuia cu rolul de stăpînă a vilei de pe drumeagul tăiat în plină taiga. Deocamdată nu era aici decît o singură căsuță. Pentru celelalte abia se defrișau parcele. Vila era cocoțată pe un povîrniș păduros căruia i se spunea Chei, măcar că pînă la rîu aveai de mers vreo trei-patru kilometri prin pădurea deasă. Dar, ca toate aceste drumeaguri pe care abia se înfiripau construcțiile, povîrnișul avea un nume al lui.

În căsuța unde plutea un iz de rășină și de tencuială, Dina se străduise să creeze un interior cît mai plăcut, mai intim. În primul rînd a smuls de la ferestre și uși perdelele și draperiile grele de catifea pluşată, a scos pe terasă tot ce era de prisos din mobilierul masiv și desperecheat. Toate acestea, împreună cu reproducerile în ulei, de un gust îndoielnic, după celebrele pînze „Dimineața într-o pădure de pini" și „Popasul vînătorilor" și cu tabloul contemporan „Bătrîneţe fericită" într-o ramă groasă aurită, Dina le-a înapoiat șefului serviciului administrativ, care, după propriile lui cuvinte „s-a făcut luntre și punte" ca să execute cît mai bine ordinul directorului de a asigura familiei Petin „un interior plăcut,

ca în capitală". În camerele goale a prins la ferestre perdeluţe din stambă înflorată, iar la uşi, în locul draperiilor, nişte scoarţe pestriţe, dintre acelea pe care femeile de prin partea locului le aştern pe duşumelele răzuite şi spălate.

Dina pusese mult suflet în dichisirea căsuţei lor. Rînduise pe policioarele meşterite după schiţele ei de bătrînul teslar din satul Divnoiarskoe oalele, ulcioarele şi farfuriile de lut pe care le cumpărase la piaţă şi care nu se „mai poartă" de mult în colhozuri. Tablourilor cu rame grele, daurite, le luase locul afişul „Te vom supune, Oni", opera unui pictor local imprimată la tipografia ziarului *Luminile taigalei*. Şeful serviciului administrativ, care se apucase cu atîta tragere de inimă „să le creeze condiţii", era un bărbat corpolent, chel ca-n palmă, cu ochii mici, neobişnuiţi de negri. Fire blajină, se dovedea totuşi foarte descurcăreţ. Era celebru prin plăcerea pe care o avea de a face bine fiecăruia cu ce putea. Mai că vedea în aceasta raţiunea lui de a fi. Cînd îţi făcea rost de indiferent ce — de un aparat telefonic mai acătării, un calendar de masă, tipărit la imprimeriile monetăriei, de un cristal mai gros cu muchii teşite, pentru birou, sau de vreun alt obiect mai aparte, spunea cu faţa numai zîmbet, făcînd gropiţe în obraji : „Am procurat-o special pentru dumneavoastră". Din aceste cuvinte complicate ghiduşii întreprinderii i-au ticluit porecla de Specipendev.

Acum însă, dezinteresatul Specipendev fusese rănit în amorul său propriu. „Să vezi numai de ce mobilă i-am făcut rost. Un bufet sculptat din Germania ! Un studio din Riga ! O vitrină din Ungaria ! Ce, astea se găsesc aici pe toate drumurile ? Sau să luăm tablourile. Mă rog, de „Ursuleţii la exploatările forestiere" sau de „Pălăvrăgeala" nu zic nimic. Sînt nişte reproduceri şi le vezi peste tot. Dar „Bătrîneţe fericită" ?! O revistă ilustrată, nu mai ştiu care, a publicat-o pe o coală întreagă, ba s-a şi scris despre ea undeva. Artă ! Se vede fiecare fir de păr. Sau hainele. Aproape că-ţi vine să întinzi mîna ca să pipăi stofa. Era să mă iau la bătaie cu directorul teatrului din Starosibirsk care ţinea morţiş să cumpere tabloul pentru foaier. Şi acum... poftim... dumneaei a

aruncat tabloul pe terasă şi a pus în locul lui o sărăcie de afiş pe care-l vezi pe toate gardurile. Ce ştie asta de mobilă fină, de opere de artă ?" Aşa gîndea Specipendev, adînc rănit, fără să-şi destăinuiască însă nimănui frămîntările, pentru că în general nu obişnuia să vorbească pe cineva de rău, darămite pe superiori sau pe rudele lor.

Din toate cîte i le procurase Specipendev cu atîta trudă, Dina şi-a oprit — după părerea lui — nişte nimicuri : scaune, fotolii, studioul din furnir gros şi o lampă cu picior potrivită. Iar în cabinet a atîrnat o fotografie veche a soţului ei, într-o ramă îngustă de aramă, făcută în Germania în ultima zi a războiului : Petin şedea în curtea unui castel şi o tînără frizeriţă îi rădea mustaţa. Ca şi la Moscova, fotografia spînzura deasupra biroului lui Viaceslav Ananievici.

Terminînd cu aranjarea căsuţei, Dina Vasilievna s-a apucat de gospodărie. Bărbatul ei, care nu pregetase să plece din capitală în pustietatea asta, trebuia să sufere cît mai puţin de pe urma acestei schimbări. Se străduia deci să-i gătească aceleaşi feluri ca la Moscova şi, ca să reediteze pînă în cele mai mici amănunte felul de trai de acolo, îi scrobea gulerele şi manşetele, avea grijă ca dunga pantalonilor să fie întotdeauna fără greş.

Tot trebăluind, căuta să uite, şi uneori reuşea, că totuşi se plictiseşte, că aproape toată ziulica e singură, numai în tovărăşia fetei din casă, o tinerică din satul Divnoiarskoe, care nu ştia să facă nimic, se mira de orice, spărgea mereu din veselă şi în orice clipă liberă citea şi făcea însemnări într-un caiet, visînd să fie primită la cursul de pontatori de la combinatul de învăţămînt al şantierului...

Ceea ce-i spusese soţul ei despre Bătrîn aducea cît de cît o variaţie în existenţa ei monotonă.

— Rîzi de mine, probabil ? aruncă Dina într-o doară, fără să arate că o interesează. Auzi, Bătrînul are o slăbiciune pentru mine ! El, care-mi vorbeşte de parcă aş fi o puştancă.

— Vai, draga mea, eşti groaznic de distrată, o întrerupse soţul. Am stabilit doar de atîtea ori să nu-mi pui în farfurie mai sus de semn.

— Oh, iartă-mă, dragul meu, m-am luat cu vorba, stai să iau puţin... Hai, mănîncă. O să-mi răspunzi cînd termini.

Treptat, în familia Petin se statornicise de la sine un adevărat cod pe care Dina căuta să-l respecte întocmai. De pildă : dacă n-aveau musafiri, nu vorbeau la masă. Şi cu toate că ardea de nerăbdare, trebui să aştepte pînă ce Viaceslav Ananievici îşi termină supa. Pedant cum îl ştia, era exclus să uite să-i răspundă.

— Nu glumesc de loc, spuse el în sfîrşit, împingînd farfuria la o parte. Nu e dimineaţă ca şeful să nu întrebe de sănătatea ta, nu e zi să nu-ţi trimită respectuoase salutări, aşa că şi atunci cînd eu uit să ţi le transmit, să ştii că le ai. Iar acum — ce dovadă mai bună vrei — te invită să mergi cu el pe insula Kreajoi ca să-ţi revezi prietenii, cum a binevoit să se exprime.

Dina asculta nemişcată, cu tigaia în mînă.

— O să se răcească chiftelele, draga mea, o dojeni bărbatu-său cu blîndeţe.

Trezindu-se parcă, îi servi repede felul doi şi se aşeză de partea cealaltă a mesei, arătînd prin întreaga-i înfăţişare că aşteaptă amănunte. Fără să-şi ia de la dînsa privirea plină de duioşie, Viaceslav Ananievici rupea metodic chifteluţele cu furculiţa, le muia în sos, punea un pic de muştar, lua niţel piure, cîteva boabe de mazăre şi expedia totul în gură.

—... Te plictiseşti, draga mea. Da, da, am observat, rosti în cele din urmă Viaceslav Ananievici, ştergîndu-şi buzele cu şervetul. La drept vorbind, nici n-am ce să-ţi povestesc. Directorul se duce la Kreajoi să pună la punct o chestiune destul de neplăcută. Colhoznicii ăştia ne-au făcut o figură, de nu ştim pe unde să scoatem cămaşa. Iar lui Litvinov, în loc să aranjeze totul pe linie de partid, i-a trăsnit să aplice metoda convingerii. Se întrerupse pentru a se scobi în dinţi, acoperindu-şi cuviincios gura cu palma. Ştii, urmă Viaceslav Ananievici, mi-e din ce în ce mai greu să lucrez cu el. Pluteşte undeva în trecut, în perioada primelor cincinale. Cînd trebuie să dea un ordin se roagă, cînd trebuie să bată cu pumnul în masă — se apucă să parlamenteze. Alteori, dimpotrivă, e încăpăţînat ca un catîr. Chiar şi povestea asta cu căpitanul

Rakov, îţi aminteşti, bătrînul acela din pricina căruia era să ardem de vii. Eu am scris unde trebuie despre neghiobiile lui. Ei, şi ce crezi ? Cînd a venit o comisie de la întreprinderea de navigaţie, Litvinov i-a luat apărarea. Eu care am fost pe vapor, care eram cît pe aci să-mi pierd viaţa în catastrofa aceea, spun una, iar dumnealui spune alta : că, vezi doamne, îl cunoaşte bine pe căpitan, că acesta i-a trecut nu ştiu ce vase prin pragul Buinîi, şi cîte şi mai cîte. De-a dreptul revoltător... M-a pus într-o postură idioată. Spune, scumpa mea, ţii chiar atît de mult să te duci cu el pe insulă ?

— Sper că nu m-a invitat numai pe mine ?

— Bineînţeles. Dar... ştii, articolul la care lucrez... de atîtea ori mi-au telefonat de la Moscova ! Şi apoi şantierul, nu putem pleca amîndoi... Dar văd eu că vrei să te duci. Viaceslav Ananievici oftă şi se întunecă la faţă. În sfîrşit, dacă ţii neapărat... du-te, deşi o să-mi fie urît fără tine... tare urît.

— Dar n-o să te superi ?

— Sigur că nu ! Deşi, ca să fiu sincer, nu ştiu ce ai căuta tu acolo...

... Şi acum, în automobilul care gonea pe drumul cunoscut, căruia Dina îi spunea în gînd „marţian", se străduia să-şi amintească, frază cu frază, discuţia din ajun întrebîndu-se dacă soţul ei s-o fi supărat, ori nu. Dacă da, de ce anume : pentru că îi este urît într-adevăr singur, sau pentru că a plecat cu Bătrînul ? Dacă asta e cauza, se mai naşte şi o altă întrebare : îl necăjeşte gîndul că soţia s-a împrietenit cu omul care-l împiedică să-şi pună în valoare talentele şi aptitudinile, sau este pur şi simplu gelos ? Dar este stupid să fii gelos pe acest burduhan caraghios şi plin de toane...

— ... Ce zici de spendoarea asta ! spunea Litvinov, întorcîndu-se spre ea. Îţi creşte inima de bucurie, nu-i aşa ? Priveşte, numai într-o singură noapte totul s-a schimbat ca decorul la teatru.

Metamorfoza se datora puiului de ger din noaptea trecută. Zăpada nu se aşternuse încă cu temei, dar totul era presărat cu cristale de promoroacă : drumul flancat de mormane de rădăcini, copacii, tufişurile, iarba... Deasupra taigalei, cerul se întindea fără nori. Soarele scălda

priveliştea într-o lumină rece, iar foioasele luate pe nepregătite, şi care nu-şi lepădaseră încă găteala, împestriţau albul neprihănit cu pete aurii, roşii, stacojii şi de un verde crud. Cîte o frunză ucisă de ger se desprindea la cea mai mică adiere, se rotea molcom între crengile nemişcate, atingînd alte frunze, care o urmau în căderea-i lină, asemenea unui şir de fluturaşi. Ziceai că se scurge din pomi frunzişul în mii de pîrîiaşe, iar drumul, cînd se adîncea în taiga, părea aşternut cu stambă înflorată. Litvinov lăsă jos geamul şi vîntul năvăli în maşină aducînd o răcoare umedă, încărcată de miresme îmbătătoare.

— Cîtă frumuseţe în acest ţinut ! Ochii mici de un albastru intens, faţa masivă, brăzdată de încreţituri subţiri, străluceau de mulţumire. Azi cînd se crăpa de zi am ieşit din cort. În jur, linişte. Auzeai pînă şi frunza rotindu-se în văzduh. Deodată m-a fulgerat un gînd : peste vreo doi ani, aici în această pustietate, în aceste locuri unde n-a călcat picior de om, totul va fi tumult, duduit, vuiet... O să trîntim aici un complex industrial cum nu se mai află poate altul pe lume... De cîte ori a mai fost asta, şi totuşi nu mă pot obişnui... De parcă ar fi mereu pentru întîia oară... Este, Petrovici ?

— *Jawohl !* aruncă nepăsător, din vîrful buzelor, şoferul. Mă gîndesc, Feodor Grigorievici, că v-ar face bine să hoinăriţi olecuţă cu puşca pe puiul ăsta de ger. Cică iepurii fac aici coadă la vînător. Anul ăsta n-aţi fost măcar o dată în pădure.

Între timp, maşina părăsi şoseaua şi se opri la poalele unui colnic pleşuv. Dina îl recunoscu numaidecît : uite şi bătrîna zadă înfiptă ca pe un piedestal în pătratul de pămînt neatins, iată şi scîndurica pe care o mînă nu prea îndemînatică aşternuse cuvintele lui Lenin despre electrificare. S-au păstrat în nisip chiar şi urmele aproape şterse ale unor ghetuţe de femeie şi ale ciubotelor lui Nadtociev.

De aici a văzut Dina pentru întîia oară şantierul. A fost dezamăgită : nimic deosebit. I-a şi spus-o lui Viaceslav Ananievici. Acesta a ascultat-o zîmbind şi i-a promis să-i arate totul a doua zi. Dar, prins de treburi,

n-a reuşit să-şi facă timp, şi a încredinţat misiunea asta lui Iuri Pşenicinîi. Tînărul inginer se aclimatizase foarte repede şi legase o sumedenie de cunoştinţe. I-a fost un ghid priceput, dîndu-i toate explicaţiile vesel, cu multă plăcere, ca o gazdă ospitalieră care caută să-şi distreze musafirul. Abia atunci i s-a dezvăluit moscovitei adevărata măreţie a celor se ce înfăptuiesc acum în Siberia.

De jur împrejur, oriunde îţi întorceai ochii, taigaua îşi păstra chipul vechi de cînd lumea. Cu atît mai izbitoare, mai surprinzătoare apăreau în mijlocul acestei naturi virgine şantierele : uriaşe construcţii de beton, unele terminate, cu geamurile puse şi cu coşurile fumegînde, altele ca un fel de horbotă de piatră sau abia mijindu-şi din pămînt temeliile, ca o plantă care atunci a dat în colţ. Peisajul era dominat de scheletele macaralelor mai înalte decît brazii cei mai falnici. Maşini cît o casă cu două etaje săpau pămîntul... Apoi drumul se înfunda ca într-un tunel în hăţişul cu bolta din ramuri împletite. Şi deodată privirea luneca în adîncurile ameţitoare ale unei uriaşe zănoage artificiale. Pustie cum părea, aducea cu un crater de pe Lună, în fundul căruia forfoteau numai maşini. Apoi, din nou taigaua prin care goneau în toate sensurile autobasculante de un tip cum nu mai văzuse Dina pînă atunci. Îl auzea pe Pşenicinîi explicînd : fabrica de beton... atelierul de prefabricate... combinatul de prelucrare a lemnului... balastiera... Rostea cifre, probabil impresionante. Dina şedea tăcută şi nemişcată, sorbind din ochi priveliştea prin fereastra cu geamul lăsat.

Maşina prinse a sui panta, gemînd sfîşietor şi trepidînd în încleştarea făgaşelor împietrite ale drumului însăilat cu rădăcini. Se opriră în vîrful unui deluşor. După brăduţul răsucit la marginea povîrnită a micului tăpşan, Dina recunoscu creasta stîncii Malul Frumos. Cuprinsă de o inexplicabilă tulburare, privi în jos. Nu-şi putu reţine o tresărire : cîtă zare e aici. Acolo, departe, unde rîul Oni, gîtuit de stînci, îşi iuţea goana şi valurile plumburii îşi fluturau coamele de spumă, i se dezvălui o priveliştе nebănuită : într-o uriaşă cupă de pămînt, pe care un stăvilar de piatră o despărţea de rîu, trudea un furnicar de oameni şi de maşini. Forfota asta ne-

încetată sugera imaginea unui cazan în clocot. Nu-i venea să-şi creadă ochilor.

— Cînd au apucat să facă toate astea ? exclamă ea fără să vrea. Acum un an şi jumătate nu exista aici chiar nimic ?

— Septenalul înaintează cu paşi de şapte poşte ! rosti patetic Pşenicinîi şi începu să-i descrie ce-o să fie acolo peste doi, peste trei, peste cinci ani.

Dina nu asculta. Privea copleşită, spunîndu-şi că trebuie să fie grozav de greu să conduci toată omenirea asta, puzderia de maşini, torentul de materiale, de mijloace de transport. Şi înainte era mîndră de bărbatul ei, de munca lui. Aici însă, pe creasta Malului Frumos, înţelegea cu adevărat, poate pentru întîia oară, ceea ce face el, simţind parcă întreaga măreţie a străduinţelor lui.

— Să ne întoarcem acasă, Iura, spuse încet.

— Bine, dar n-am văzut încă malul drept, adică tocmai ce-i mai important, protestă Pşenicinîi.

— Nu, ajunge, făcu ea cu glas obosit, şi la întoarcere nu mai privi pe fereastră.

...Cînd Dina văzuse pentru întîia oară panorama şantierului de pe dealul acesta decapitat, îi făcuse impresia unui muşuroi. De atunci nu se schimbase nimic, nu se adăugase nimic. Prima impresie mai stăruia şi acum, şi Dina se simţea o biată furnică rătăcită între construcţii ciclopice, al căror rost nu-l cunoaşte. Gîndurile îi fură întrerupte de glasul lui Litvinov.

— Uite, de acolo, de la Capul Taurului, o să pornească stăvilarul drept spre Malul Frumos. Ce zici ? Încă o cicatrice pe globul pămîntesc... Cînd mă gîndesc, măi Petrovici, ce de cicatrice o să rămînă după noi doi, şi mari şi mici. Da, Dina Vasilievna, nu trăim degeaba pe lumea asta.

„Uite la el cum se umflă în pene."

Drumul se prăvăli pînă la rîu şi se desfăşură mai departe de-a lungul malului pe o fîşie îngustă. De o parte se înălţa ameninţător zidul negru al stîncilor de diabaz, iar de cealaltă vuia şi clocotea cataracta Buinîi. Un fel de abur plutea peste apele spintecate de colţii ascuţiţi. În jur totul părea îmbrăcat într-o blană moţoasă, albă ca neaua.

— Vezi niște inscripții pe stînci ? întrebă Litvinov cînd se dădură jos din mașină.

Într-adevăr, sus, pe stîncile stratificate, unde nu ajungeau stropii de apă și chiciura n-avea de ce să se agațe, scria ceva.

— Sînt nume de piloți. Care cum trece un vas peste Buinîi, își lasă aici autograful... Așa au apucat din bătrîni. Iar acum, Dina Vasilievna, privește spre copăcelul de colo.

Unele inscripții se puteau descifra. Pe stînca ce o arăta degetul scurt și gros al directorului, se vedea scrijelit cu litere slavone : „Evtihi Rakov. Un convoi de vase pentru stăpînire." Și data : „1780". Iar mai jos, înghesuită între două crăpături, chiar deasupra drumului, o altă inscripție cu litere de tipar ca acelea cu care se scriu titlurile la gazeta de perete : „Alexei Rakov. Șase șalupe." Dedesubt data : „Mai 1958". În jur se mai deslușeau iscăliturile lăsate de alți Rakovi, dar Dina se uita țintă la inscripția cea mai de jos, cu litere de gazetă de perete.

Rakov ? ! Alexei Rakov ? ! Parcă așa îl chema pe bătrînul căpitan al lui „Ermak", din cauza căruia erau să-și piardă viața cu toții. Aducîndu-și aminte de discuția pe care o avusese în ajun cu soțul ei, întrebă surprinsă :

— Vrei să spui că e una și aceeași persoană cu... nepriceputul ăla...

— Chiar așa, chicoti Litvinov frecîndu-și mîinile. E de prin partea locului. Cîrmaci din tată în fiu. Degetul scurt arătă inscripția de sus. Uite de unde se trage... Am trimis după el un avion special ca să ne treacă vasele peste pragul Buinîi pe bieful inferior. Artist, nu alta ! Noi stăteam aici și ne apuca frica doar uitîndu-ne, iar el a trecut unul, al doilea, al treilea, al cincilea vas... și, bagă de seamă, fără nici un răgaz... Vezi acolo un stei ? Seamănă cu un dinte. Noi îi spunem Cazmaua. Piatra aceea turtită, o vezi ? Mi-a prins puhoiul o șalupă și drept spre el a tîrît-o. Gata, zic, zob o face. Dar... și pe aia a trecut-o cu bine.

— Dar cum poate trece pe-aici o șalupă ? se miră Dina întrebîndu-se dacă nu cumva Litvinov glumește.

E în stare. Sfîrtecat de zimții de piatră, Oni gonea atît de vijelios că te lua ameteala. Îți rîzi de mine, Feodor Grigorievici, nu-i așa ? Cum vrei să cred că poate trece un vas pe aici ?

— Acolo unde dumneata și cu mine n-am fi în stare să trecem nici o coajă de nucă, piloții siberieni conduc vase. Ei cunosc toate portițele între steiuri, simt parcă orice cotitură a curentului. Rakov, după ce a trecut ultimul vas, a coborît pe mal, s-a așezat pe piatra de colo și a stat așa nemișcat preț de un ceas. Arăta ca unul sculat din mormînt. Apoi mi-a cerut un camion, să plece cu oamenii acasă, la Divnoiarskoe. Are o soră acolo, bătrînă și ea. Îi trimisese vorbă și-l aștepta cu baia pregătită. După ce aburul fierbinte le-a mai alungat oboseala, căpitanul, cîrmaciul și șeful de echipaj, tustrei băștinași de prin partea locului, au băut împreună un kilogram de spirt și s-au culcat să doarmă pe cuptor. Dimineața, cînd s-au sculat oamenii, au găsit inscripția asta. Iar echipajul — fiuuu ! — a întins-o la Starosibirsk. A trebuit să le trimit recompensa cu un mandat poștal. Așa s-a întîmplat, draga mea... Este, Petrovici ?

— *Richtig*, încuviință șoferul pronunțînd stîlcit vorba germană. Pramatia ceea de căpitan mi-a arătat în taiga un rîușor. La o azvîrlitură de băț de aici. Un prăpădit de pîrîu de scuipi peste el, dar goneşte peste pietre de parcă îl mînă dracu... Are bulboane mici și în ele, ei bine, n-o să mă credeți, e plin de lipani.

— Și totuși, nici nu mai știu de cînd n-am avut la masă ciorbă de pește.

— Da, parcă mai poate merge omul la pescuit ! Din an în paști îmi dați liber !

Dina își amintea foarte bine drumul pe care gonea acum mașina. Cu toate că bruma schimbase culorile, recunoscu și șipotul din care băuse, și cotitura unde s-a urcat Nadtociev, și ogorul unde l-a văzut pe mecanicul bărbos. Numai că în locul băiețașului moțat conducea bacul o bătrînă încotoșmănată, care-și omora timpul împletind o jachetă. Lăsîndu-l pe Petrovici să se descurce singur cu fixarea mașinii pe bac, femeia porni motorașul bîlbîit.

— Ce cauţi aici, eşti pe post de rusalkă ? glumi Litvinov, luîndu-i cîrma din mînă.

— Păi, dacă duhurile apelor au plecat pe malul ălălalt. Şi pe Petka-podarul tot acolo l-au mînat. Au dat gerurile, vezi matale, şi cî-î-î-te hectare au rămas necosite... Degeaba te duci, Feodor Grigorievici, că satu-i gol.

— Mergem la Innokenti Savvateici.

— Pe preşedinte s-ar putea să-l găseşti, deşi nu cred. I-am auzit, ce-i drept, barca ţîrîind în vreo două rînduri... Dar ăilalţi au plecat cu noaptea-n cap.

Într-adevăr, Kriajoe părea mort. Numai dindărătul gardurilor se auzeau zăvozii hămăind în urma maşinii, iar în curtea creşei zburda un cîrd de copilaşi. Nici pe şantierul clubului nu se vedea ţipenie de om, dar ochiul ager al lui Litvinov desluşi sus cîteva rînduri de bîrne aşezate de curînd, şi în jur pospaiul de zăpadă era presărat cu talaş auriu. „Nu se lasă cealdonul afurist !" Nu, aşa nu mai merge ! Cum o să dea de preşedinte, o să-i vîre scrisoarea sub nas şi o să-l întrebe pe şleau : e isprava ta, Savvateici, da ori ba ?

Casa preşedintelui era tăcută şi ea. Bătură, dar degeaba. Noroc că Dina îşi aduse aminte unde pun ai casei vărguţa de fier cu care ridică piedica. Inelul zornăi şi portiţa se deschise.

Străbătură ograda poditä — chiciura aşternută peste scînduri era plină de urme de paşi — şi intrară în casă. Tic-tacul pendulei părea asurzitor. Pe pervaz telefonul zbîrnîia cu disperare, apoi se potolea o clipă, ca numaidecît să se pornească şi mai tare.

Litvinov ridică receptorul, şi de la celălalt capăt al firului izbucni o voce mînioasă. Răspunse :

— Innokenti Savvateici nu-i acasă. E pe cîmp. Toată lumea e pe cîmp. Eu nu sînt de aici. Sînt... un particular. Vocea clocoti să spargă receptorul. Spuneţi că în Ţara Sovietică particulari nu mai există ? Din păcate mai există şi încă destul de mulţi. A, că n-ar trebui să fie, sînt de acord. Cine face aici filozofie ? Litvinov. Păi bine, tovarăşe secretar al comitetului raional, nu-ţi mai cunoşti cadrele ? Nici măcar pe un membru al biroului pe care cu onoare... Păi, ţi-am spus, Litvinov. Te-am

recunoscut îndată după glas, Nikolai Kuzmici. Se aude de la o poştă. Ştiu şi ce vrei. Fii pe pace : sînt toţi pe cîmp. Unde ? Uite, asta n-o mai ştiu. Bănuiesc că-s acolo unde trebuie... Stai niţel, văd aici un bilet. Dă-mi, te rog, bileţelul. Apoi citi în receptor : „Pavel Vasilievici, am fost prin sat de două ori, dar nu te-am găsit. Întinde-o numaidecît cu depanarea la Rîpa Ursului. Numerele doi, şase şi şapte stau. Rulmenţii. Mă reped pînă la taică-meu, la prisacă. Dacă e nevoie de mine, trimite pe Vanşa... Mama lui de ger !" Nu, nu-i iscălit, dar cred că l-ai recunoscut după stil.

Urmă o scurtă tăcere, apoi Litvinov, care tot răsucea biletul între degete, adăugă :

— Şi-a mutat postul de observaţie, ca să zic aşa, în primele linii. Mă duc la el. Ai ceva să-i comunici ? Ce caut eu acolo ? Ochii mici, albaştri se îngustară. Colţunaşi cu carne, tovarăşe secretar !... Sînt mort după colţunaşi. Şi mai buni ca la scumpul meu prieten Innokenti Sedîh nu găseşti, să umbli cît îi lumea ! Ei, rămîi sănătos.

Puse încetişor receptorul în furcă şi-i spuse Dinei, clipind cu şiretenie :

— Ai văzut ? Vrea să ştie cam ce treabă am cu Sedîh...

12

Un drumeag năpădit de buruieni şi rădăcini noduroase i-a adus la prisaca colhozului „Plugarul roşu". Poiana întinsă, înconjurată de jur împrejur de taiga, era împestriţată de stupi de diferite culori, părînd nişte piese pe o tablă de şah. Într-un colţ, chiar sub streaşina pădurii se vedea o căsuţă lîngă care se gîrbovea un temnic. Din şopronul care prelungea căsuţa, un bătrîn uscăţiv privea la maşina ce se apropia, cu mîna streaşină la ochi. Dulăul lăţos, întins la picioarele lui, prinse a mîrîi şi dădu să se repeadă, dar după un „ţiba, potaie" poruncitor reveni la locul lui privind bănuitor spre oamenii care coborau din maşină.

Prisăcarul nu se clinti de lîngă masa de tîmplărie. Pletele lui negre încă, dar presărate din belşug cu argint, erau prinse pe frunte cu o cureluşă. Avea în mînă o rindea şi de jur împrejur totul era acoperit cu talaş înfoiat cum e clăbucul de săpun. În sfîrşit, porni şontîc-şontîc în întîmpinarea oaspeţilor.

— Ian te uită ! Feodor Grigorievici ! Aud de departe motorul şi-i zic lui Rex : pe cine ne trimite sfîntul ?

— Văd că nu m-ai uitat, Savvatei Mokeici. Litvinov scutură zdravăn mîna uscăţivă şi încă vînjoasă a prisăcarului. Ţii minte cum ne-a prins viscolul în taiga ? De nu erai matale, ehe...

— Of, de la o vreme îs cam uituc. Şi apoi, prin cîte viscole n-am trecut ! Da nu zici că ce-a fost mai demult, ehei, sau în timpul războiului ţivil, ţin minte tot. Şi mai ţin minte cum l-am băgat noi pe Kolceak sub gheaţă. Dar ce-a fost mai încoace, ieri, alaltăieri, nu mă întreba, că nu ştiu. Parcă aş avea ciur, nu cap.

Pare-se însă că bătrînul nu stătea chiar atît de prost cu memoria. Astfel, îl întrebă pe Petrovici care se apropia cam stînjenit :

— Mereu pe drumuri, *Wasistdas* ?

— Dacă asta mi-e meseria — tot pe drumuri. Ei şi, e rău ?

— E, că pe vremuri, cînd puneau mîna pe un saregarduri de teapa ta, bărbaţii îl omorau în bătăi ca pe un hoţ de cai.

— Da pe mine de ce să mă bată ? Dimpotrivă, sînt, cum s-ar spune, un membru util al societăţii şi... Se uită cu coada ochiului la Dina şi schimbă sfîrşitul frazei : Şi... la o adică, mă pricep şi eu să dau...

— Laudă-mă, gură... Pe vremuri aveam şi noi o vorbă : voi ăştia din Iaroslavl aţi adus aici tot fierul din Rusia, cu fiarele de la picioare... Dar bagă de seamă, băiete, aici nu eşti la Iaroslavl, aici sînt meleaguri pentru oameni serioşi, aşa că vezi ! Apoi, aţintind asupra Dinei ochii lui negri, pătrunzători, cu albul cafeniu, întrebă cu acea lipsă de jenă pe care o au unii bătrîni : Dar asta cine mai e ? N-o cunosc.

Ca şi fiul său, prisăcarul era un bărbat de statură mijlocie, uscăţiv, oacheş, cu un profil de pasăre de

pradă. Şi cu toate că trăgea un picior, se mişca destul de sprinten.

— Eu, însă, am auzit multe despre dumneavoastră, Savvatei Mokeici. Fără să vrea, Dina vorbi mai tare ca de obicei. De la Vasilisa, de la tuşa Glafira...

— Nu zbiera, că nu sînt surd, îi tăie vorba bătrînul şi deodată se lumină la faţă. Aha, matale ai stat la noi în gazdă ? Mi-a vorbit Glaşka, mi-a vorbit, cum de nu ! Îmi ziceam, cine o fi asta în nădragi, da nu mi-a trecut prin cap... Apoi, întorcîndu-se spre Litvinov, întrebă verde : Ce vînt ?

— Ai strîns multă miere, taică ? se interesă acesta, făcîndu-se că n-aude.

— Aşa şi aşa. Cu dogoarea aia din luna lui cuptor au tot zburat albinele de pomană... Doar de cînd s-a mai răcorit olecuţă şi-au scos ele pîrleala, mai cu răsgoage, mai cu iarbă-neagră. Glaşka a socotit că o să luăm vro cincizeci şi cinci de chile de familie, una peste alta.

— Ia te uită, cincizeci şi cinci de chile ! se miră Litvinov, sau poate se prefăcea ca să-l măgulească pe bătrîn. Înmulţit cu cît ?

— Cu o sută cincizeci, ca să fie socoteala rotundă.

— Ptiu ! Aţi văzut ? Eşti o comoară la casa omului, Savvatei Mokeici.

— Azi nu mai sînt bun de nimic, Feodor Grigorievici ! Mai demult, în brigada de vînători sau în cea de pescari, am făcut treabă, nu zic ba. Da acum... Numai reumatismele m-au silit să primesc munca asta de sihastru. Repetă întrebarea cu glasul dintr-o dată ferm, fără nimic bătrînesc : Şi, totuşi, ce vînt te-aduce ? Afară de mine nu-i nimeni aici. Glafira şi Vanşa sînt pe cîmp, iar Innokenti s-a dus şi el acolo, de cum s-a crăpat de ziuă. Aşa că sînt singur în prisacă, şi cu mine ce treabă ai putea să ai ?

În timp ce spunea toate acestea, mîinile nu-i stăteau nici o clipă : bătrînul îşi dezlegă cureluşa de pe frunte, o strînse frumos şi o puse în buzunar. Scoase şorţul, îl scuturâ de rumeguşul auriu şi-l atîrnă în cui, apoi luă un tîrn din ramuri de ienupăr şi, vorbind într-una, mătură într-un colţ talaşul răsucit ca un resort. Dina

avu impresia că, deşi le vorbea prietenos, moşneagul se ţinea tot timpul în gardă. Aflase de la soţul ei despre scrisoarea cu pricina şi îşi dădea seama că şi bătrînul e la curent. Să fie asta cauza uităturilor cu care-l săgetează pe Litvinov ?

Tot rostogolindu-se pe cerul alburiu, spălăcit, soarele ajunsese la zenit, punct care aici nu e chiar atît de sus. Se încălzise binişor şi numai la umbra casei, a copacilor şi a stupilor, mai stăruiau petele de brumă ca nişte năframe albe precis conturate. Totul în jur se coloră într-un verde strălucitor. Pluteau peste ţarini fire de păianjen, salbe scînteietoare din pulbere de rouă. În văzduhuri se auzi parcă un scîrţîit de car cu roţile neunse : plutea-n adîncul boltii un stol de cocostîrci.

— Ştii, fiind duminică, Petrovici şi cu mine ne-am propus să-i arătăm Dinei Vasilievna Siberia adevărată, zise Litvinov îngustînd-şi ochii. Şi unde o mai vezi, dacă nu la moş Savvatei... Ţin să-ţi spun, Savvatei Mokeici dragă, că arăţi foarte bine.

— Bine pe dracu ! Ca o mîţă leşinată.

— Aş vrea să arăt şi eu aşa la vîrsta matale ! Dar cînd oi ajunge la anii ăştia, o să mă adune de jos cu fărăşul. Şi întorcîndu-se către Dina : Îl vezi pe dumnealui ?... Află că trecuse de multişor de şaptezeci cînd, împreună cu un buriat, ne-a călăuzit prin taigaua nebătută încă de picior de om şi nu s-a rătăcit niciodată. Aşa-s oamenii de pe-aici.

— Ho, că nu sînt fată să mă îmbrobodeşti cu laude, bombăni moşneagul. Hai mai bine în casă, ce să stăm afară. Pentru Dina era limpede : moşul înţelegea că Litvinov înadins vrea să amîne discuţia pentru care venise. Înţelegea şi se preta la acest joc.

Frigul care se lăsase pe neaşteptate, taigaua gătită cu chiciură, satul pustiu, prisaca şi căsuţa în inima codrului, bătrînul acesta pe care, după obiceiul ei de a găsi tuturor oamenilor corespondenţe în literatură, Dina îl şi descoperise printre personajele lui Leskov, şi mai ales faptul că directorul unui imens şantier, de care depindea în mare măsură tot ce se întîmplă în acest ţinut, se străduieşte să intre în graţiile acestui moşneag

— toate erau pentru dînsa atît de noi, încît avea impresia că într-adevăr nimerise într-o altă lume.

În căsuţa scundă era aproape întuneric. Două ochiuri de geam risipeau umbrele numai la jumătatea încăperii. De cum intrai, te învăluiau miresmele înăbuşitoare ale ierburilor şi rădăcinilor aninate mănunchiuri sub grindă, amestecate cu iz tare de miere şi de ceară. Pe cuptorul rusesc, care ocupa o bună parte din odaie, se vedeau perne în feţe roşii şi un cojoc de oaie. Pat nu era. Pe perete atîrnau alături un barometru aneroid, strălucitor, de ultimul tip şi un ornic din alte vremi pe care era desenat un ţăran cherchelit, cu o armonică de gît, jucînd cu foc. În loc de greutăţi ceasornicul era pus în mişcare de două crampoane din cele folosite pentru fixarea şinelor pe traverse. Un aparat de radio hîrîia pe o laviţă, alimentat de la termocuplul instalat pe o lampă cu petrol. La mijlocul peretelui, la locul de cinste, atîrnau două puşti : una foarte veche cu patul plin de crestături, de parcă slujise de răboj, cealaltă modernă, cu două ţevi din cele scumpe. Aceasta avea o plăcuţă de argint pe care Dina citi : „Constructorii hidrocentralei în semn de recunoştinţă lui S. M. Sedîh care i-a călăuzit pe aceste meleaguri". Într-un ungher, pe raftul unde stătuseră probabil odinioară icoanele, şi acum se vedeau pe el pete de ceară, erau cărţi. Citi pe cotoare : *Enciclopedia apicultorului, Plante medicinale.* Pe bancă însă zăceau înfoiate şi mirosind uşor a untdelemn *Vieţile sfinţilor.*

Acest straniu amalgam de nou şi vechi, de modern şi arhaic o făcu pe Dina să mai scotocească o dată cu privirea prin colţuri. Dar deşi totul — ierburile de leac, *Vieţile sfinţilor,* luciul orbitor al vaselor de aluminiu — trăda prezenţa Glafirei, icoane nu erau. Dintr-o cadră veche, atîrnînd acolo de cine ştie cînd, privea Lenin, cu şapcă şi cu o fundă roşie la butonieră...

Petrovici, care se opri modest în uşă, trase cu zgomot aerul pe nas şi îngăimă :

— Mmmm, ce mai miroase a mied !

— Ai şi simţit, diavole ? Ai tu nas la muieri şi la băutură ! îl apostrofă prisăcarul.

Scoase dintr-un dulăpior rudimentar niște cupe de plastic, după numărul oaspeților, le puse pe masă, apoi luă o carafă și trecu lîngă unul din butoiașele așezate într-un colț. Trase cepul și lăsă să curgă în carafă un lichid cam tulbure, gros, cu miros pătrunzător de miere. Turnă în pahare și oferi fiecăruia, spunînd :

— Miroase așa tare că e făcut cu miere din urmă. Și o preveni pe Dina : Bea și matale, da ușurel, că nu-i cvas.

Aroma puternică a băuturii răcoroase, dulce-amăruie și un pic mentolată îi umplu nările. Miedul părea inofensiv și se lăsa băut. Dar după puțin timp Dina se simți ușoară și sprintenă ca o fetișcană, iar toți cei din jur, chiar și lățosul de Rex, care nu-i slăbea din ochi pe musafiri, îi părură deodată veseli, simpatici și prietenoși. Se așeză pe masă și, bălăbănindu-și picioarele, ceru să i se mai toarne. Fără o vorbă, gazda se duse la butoi.

— N-o să fie prea mult ? se îndoi Litvinov.

„Ce caraghios ! De ce s-o fi speriat ? Doar nu sînt copil !" Dina bău voinicește pînă la fund. Își mai turnă un pahar și-l dădu pe gît dintr-o sorbitură. Brusc, o păli somnul. Rîse. Cu un gest de nepăsare se ghemui pe laviță cu picioarele sub ea și închise ochii... Cînd se trezi, razele soarelui se strecurau pieziș prin ferestruică. Era o lumină galbenă sleită. Litvinov și prisăcarul curățau și tăiau pește aruncînd bucățile mari într-o găleată cu apă, înnegrită de foc. Mîinile le erau pline de solzi argintii. Dina își simțea capul ca de plumb, iar ochii cîrpiți de somn. Prin toropeală îl auzi pe Litvinov spunînd :

— Am mîncat, Savvatei Mokeici, borș de pește unde vrei și unde nu vrei, dar gustos ca ăsta de pe Oni n-am pomenit. Știi, pe Volga în jos, peștele-i lăsat să fiarbă în zeamă de găină. Ca să vezi...

Abia acum observă Dina că are sub cap o pernă cu față roșie, care miroase plăcut a ierburi de pădure, iar picioarele-i sînt învelite cu un cojoc de oaie. Și ea care n-a simțit nimic. Al dracului mied. Între timp, cei doi tăifăsuiau.

— Zeamă de găină, zici ? Deh, n-o fi rău nici aşa... Dar zeamă mai bună ca de ghigorţ mărunt nu există ! decretă prisăcarul, spintecîndu-dintr-o mişcare burta unui peşte gras şi storcîndu-l ca să scoată mărunţaiele ca de muşama. Ciorba asta de peşte au născocit-o călugării de prin schiturile de staroveri. În ce-l priveşte pe dumnezeu, nu mă amestec, că nu mă pricep, dar la crăpelniţă erau meşteri călugării — să nu mă audă Glafira, că-mi sare în cap. Şi azi i se spune „ciorbă călugărească". Da numai prin părţile noastre poţi s-o mănînci, că nicăieri nu găseşti peşte, uite, ca ăsta. Sau lipanul, sau ghigorţul pe care-l prinzi aici cu găleata. O să zici că ce mare lucru ghigorţul ! Întocmai ca şi cucuruzul de zîmbru — mai mult arunci decît mănînci. Ei, află că eu unul nu dau ghigorţul nici pe a mai grasă găină ! Iac-aşa ! Unde dracu o fi băgat Glafira foile de dafin ?! Şi deodată, fără nici o tranziţie, întrebă : Ei fi căutînd pe fecioru-meu pentru ţidula ceea, ai ? Te pomeneşti că te-ai grăbit încoa să-i dai ghes ?!

Curioasă, Dina se ridică într-un cot să vadă cum va reacţiona Litvinov, care ţinea în mod vădit să nu amestece pe nimeni în tratativele sale cu Innokenti Sedîh. Iată însă că Litvinov îşi scutură mîinile de solzi şi răspunse netulburat :

— Ai ghicit, Mokeici, ai ghicit. Nu ţi se poate ascunde nimic.

— Păi, e la mintea cocoşului. Că nu eşti dumneata omul să baţi taigaua numai ca să plimbi cu maşina o femeiuşcă cu lipici.

Dina închise bine ochii şi-şi îngropă obrazul în pernă.

— Păcat însă de benzină, tovarăşe director... Cîte n-am făcut pentru dumneata ! Ţi-am cărat inginerii prin taiga, cu instrumente cu tot, ţi-am dat bărci cînd n-aveai nici de unele, v-am hrănit pe toţi — ne rupeam de la gură... Aşa cum a poruncit puterea sovietică, aşa am făcut. Dar ca să ne îneci, să avem iertare, asta nu. Şi află că sîntem al dracului de îndărătnici. N-o să ne părăsim locurile astea unde ne-am aşezat de veacuri. Încearcă să ne îneci ! Cuvintele din urmă bătrînul le aruncă sfidător.

Apoi vorbi Litvinov. Niciodată nu şi-ar fi închipuit Dina că omul acesta pătrat şi cam din topor are atîta putere de convingere. Din cîte i-a povestit soţul ei despre şantier, credea că şi-a făcut o imagine clară atît asupra amploarei lucrărilor, cît şi asupra importanţei complexului industrial Divnoiarskoe-Taighinsk ce urmează să răsară la sfîrşitul septenalului în jurul hidrocentralei. Dar abia acum, ascultîndu-l pe Litvinov povestind toate acestea bătrînului prisăcar, îşi închipui limpede cum va arăta într-un viitor apropiat ţinutul prin care şi astăzi poţi umbla luni de zile fără să întîlneşti picior de om, fără să auzi glas omenesc. Foarte interesată, se aşeză cu picioarele pe laviţă şi, împletindu-şi mîinile pe genunchi, se puse să asculte. În timp ce directorul vorbea, Savvatei dădea distrat pe palmă cu cuţitul şi aşa tăios ca un brici.

— Asta cam aşa-i, încuviinţa el din cînd în cînd. Deodată îl întrerupse pe Litvinov pentru a-i arunca în faţă cu o ironie răutăcioasă : Cum s-ar zice : dă-i muierea ta lui nenea, iar tu du-te... Dar băgînd de seamă că Dina ascultă, înghiţi vorba tare ce-i venise pe buze şi încheie :... iar tu du-te la cumătra... Aşa-i ? Nu ! O dată cu capul ! N-o să ne luăm înapoi scrisoarea, că doar n-am trimis-o în America, ci guvernului nostru. Să hotărască guvernul cine are dreptate. De acolo, de sus, el vede mai bine, că doar are toată ţara sub ochi...

Şi vrînd să arate pesemne că a încheiat discuţia, luă găleata cu peşte şi spuse :

— Hai să punem zeama pe foc, că acu trebuie să pice şi Keşka. Uite ce întuneric s-a făcut. Ridică fitilul în lampă, ceea ce făcu să răsune mai tare muzica în difuzor şi, urmat de Litvinov, ieşi din casă. Dina rămase singură privind jocul vîlvătăilor pe tavan : afară au aprins focul. „Chiar dacă nu cunoaşte toate aceste probleme, specific siberiene, oricum, Viaceslav Ananievici are dreptate, gîndi ea. La ce să discute ? S-a văzut om să-şi părăsească casa şi pămîntul de bunăvoie, fără luptă, dacă nu i se porunceşte s-o facă ? Să-l sileşti, da, asta se poate, dar să-l convingi..." Aţipi din nou şi fu trezită de zgomotul unui motor care făcea să zdrăngăne geamurile. Lumina albă a farurilor mătură

o clipă tavanul, apoi se auzi hămăitul lui Rex care se schimbă aproape îndată într-un schelălăit vesel. În jurul focului de lîngă fereastră răsunau voci bărbăteşti.

Uşa se deschise şi în prag se ivi ca întotdeauna, fără nici un zgomot, silueta dreaptă şi înaltă a Glafirei. Cu faţa trasă, uscăţivă şi buzele strînse, chiar şi în îmbrăcămintea obişnuită de lucru — pufoaică, cizme de cauciuc, capul înfăşurat în broboadă — aducea a călugăriţă. O salută pe Dina scurt, din cap. După ce-şi trase cizmele lîngă uşă, aşezîndu-le aproape de sobă, se întinse de-i trosniră oasele şi se lăsă pe laviţă, unde încremeni cu bărbia în piept.

— Obosită ? Ţi-a fost frig ?

Fără să răspundă, Glafira se apropie de un butoiaş aşezat pe un suport cu picioare, alături de cel din care adineaori îi cinstise moşul, îşi turnă o carafă plină de un lichid la fel de tulbure şi de gălbui pe care-l bău dintr-o răsuflare.

— Mied ? şopti Dina cu teamă şi admiraţie.

— Cvas, răspunse Glafira şi, luînd de pe poliţă o strachină mare de lemn şi nişte linguri smălţuite, îi aruncă din prag : E gata zeama. Îmbracă-te şi vino afară. Aşteaptă bărbaţii.

În curte, focul îşi tremura ultimele pîlpîiri. În găleata aşezată pe trei pietroaie fierbea ciorba care dădea şi în foc, făcînd să sfîrîie tăciunii. Litvinov şi prisăcarul şedeau faţă în faţă şi gustau cu rîndul suflînd în lingurile lor de lemn.

— E gata, afirmă Litvinov.

— Lasă să mai fiarbă niţel, hotărî Savvatei şi deşertă în găleată o jumătate de pahar de votcă. Să taie mirosul de ghigorţ.

Innokenti Savvateici nu lua parte la fiertul ciorbei. Şedea ceva mai încolo pe nişte lemne privind ţintă flăcările. Era obosit şi nu încerca s-o ascundă. Se uită nepăsător cum tatăl său şi directorul şantierului ridică găleata cu un băţ, aducînd-o pe masa ce fusese scoasă în faţa uşii, apoi cum Glafira toarnă ciorba în strachinile de lemn şi aşază lingurile, punînd separat o farfurie de faianţă şi o lingură de metal pentru musafiră.

Şi numai cînd Savvatei Mokeici bătu de cîteva ori cu lingura în masă a invitaţie, Innokenti îşi ocupă şi el locul. Mîncau în tăcere. Nici votca nu reuşi să le dezlege limbile. Tăcerea devenea apăsătoare. Dina înţelese că, înainte de a fi ieşit ea în curte, se petrecuse ceva între oamenii ăştia. Îi era foame, dar ciorba grasă era atît de fierbinte, încît lingura îi frigea buzele. Atentă, Glafira care stătea deoparte cu mîinile încrucişate pe piept aduse o lingură de lemn, o şterse cu prosopul şi o întinse musafirei. Aşa a mers mai bine.

— Şi pe mine nu m-a dus capul, se căină Petrovici, care expedia în gură cîte două linguri pînă să înghită ceilalţi una. Mmm, ce ciorbă, Dina Vasilievna. *Hände hoch!* Neputînd îndura probabil tăcerea, începu să turuie cu un pronunţat accent din Iaroslavl: Au aici o chimie a lor, în toată regula, Dina Vasilievna. Uite, să-ţi confirme şi Feodor Grigorievici, că nu te mint. Dacă mănînci dintr-o farfurie de lemn şi cu lingura de lemn, ciorba e mult mai gustoasă. Adăugă încetişor, făcînd cu ochiul spre Glafira: Cică înainte nici nu se spălau străchinile după ciorbă. Le puneau aşa, murdare, pe poliţă: să mănînce gîndacii ce-a rămas. Ziceau că asta-i dă un gust şi mai bun.

Dar Glafira îl auzi:

— Nu ţi-e ruşine obrazului să vorbeşti aşa la masă?! Să nu-l credeţi. E atîta adevăr în vorbele lui cîtă apă-i în ciur. Mai tacă-ţi morişca!

Bărbaţii îşi ascundeau zîmbetul. Savvatei bătu solemn cu lingura pe marginea strachinii şi toţi începură să pescuiască bucăţi de peşte. Albe, mustoase, aburinde, erau într-adevăr delicioase.

Cît a durat masa, Innokenti n-a scos o vorbă. Şi numai cînd musafirii dădură să se urce în maşină, îl opri pe Litvinov:

— Vrei să ne frîngi aripile, Feodor Grigorievici! Nici nu începurăm bine a zburătăci, că ne şi dai la cap! Şi adăugă răspicat: Scrisoarea n-o luăm înapoi. Matale eşti bolşevic, şi eu sînt bolşevic. Să judece partidul cine are dreptate. Poate că am să încasez pentru scrisoarea asta, dar eu tot nu mă las. Vorba aceea: cine se teme de femeie n-o să aibă copii...

— Mă rog, răspunse Litvinov, care spre mirarea celorlalţi nu părea de loc furios. O să ne războim, Innokenti Savvateici... Totuşi ar fi bine s-o laşi mai moale cu clubul, ce zici ?

— Aşa era înainte pe aici, Feodor Grigorievici ; taigaua era legea, iar ursul procuror... Vîntul spulberă pleava, nimic de zis. Dar noi nu sîntem pleavă. Noi hrănim toate uzinele din ţinutul ăsta. Moscova a auzit şi de noi cîte ceva. Iar carnete de partid toţi avem la fel.

Dina avu din nou prilejul să fie surprinsă : acest Litvinov, un om care nu suferea să fie contrazis şi a cărui impulsivitate ajunsese proverbială, întinse primul mîna preşedintelui...

A fost o zi lungă şi bogată în impresii noi. Ghemuită într-un colţ al maşinii, cu degetele vîrîte adînc în mîneci, Dina adormi îndată. Auzea prin vis frînturi de fraze, clipocitul apei cînd trecură rîul, un cîntec pe care-l ziceau amîndoi bărbaţii, dar nu se îndura să deschidă ochii. Chiar cînd şoferul îşi scoase scurta ca să-i învelească picioarele, nu făcu decît să-şi mişte alintat obrazul pe pluşul spetezei. Şi brusc, fără nici o trecere, ca făcînd parte din vis, irupse în conştiinţa ei o scenă de coşmar...

Maşina stopă scrîşnind din frîne. Dina văzu prin parbriz chiar în faţa radiatorului cum o fată, fără să-i pese de lumina farurilor, cîrpeşte peste obraz un bărbat înalt şi spătos. Jap, jap ! Dă şi ţipă la el, înfuriată. Apoi bărbatul îşi face vînt şi-o loveşte, cu sete. Fata se prăbuşeşte, dar numaidecît sare în picioare şi se repede din nou. El o trînteşte la pămînt dintr-o lovitură şi tabără asupra ei cu pumnii. Fata încearcă să se apere, acoperindu-şi obrazul cu mîinile !

— Faţa... Să nu dai peste faţă... Secătură !

În mănunchiul de raze apare Petrovici. Rotund, îndesat, se apropie încet, dar hotărît de necunoscutul mătăhălos, iar acesta, turbat de furie, bagă mîna în buzunar.

— Domnul caută stiloul ? îl ia peste picior Petrovici şi în mîna lui apare o cheie franceză. Stau nemişcaţi, gata să se repeadă unul la celălalt. Dina recunoaşte deodată mutra asta vulgară, capul tuns, bretonul care acoperă fruntea.

El e! Banditul care i-a smuls colacul de salvare. Mîna pe care o ţine în buzunar strînge ceva. Simţind literalmente că i se face părul măciucă, Dina scoate capul din maşină şi strigă :

— Are un cuţit în buzunar !

Chiar în clipa aceea, apare în fîşia luminată şi Litvinov. Îl împinge la o parte cu cotul pe Petrovici şi se propteşte în faţa vlăjganului. Parcă s-a tras brusc la faţă, ochii nu-i mai sînt decît două crăpături înguste, nările-i tremură. Dina nu prea îşi dă seama ce se petrece. Vede numai cum degetele directorului strîng ca într-un cleşte încheieturile mîinilor celuilalt, şi găliganul care se uită la Litvinov de sus în jos se răsuceşte deodată mugind de durere şi se străduieşte să scape din strînsoare. Cu o scăpărare de fulger, cuţitul cade în mijlocul drumului. Litvinov îl azvîrle cu un şut cît colo. Dar abia acum se întîmplă ceva neaşteptat. Fata, pe care banditul o maltratase cu cîteva clipe înainte, se repede la Litvinov şi-l loveşte cu pumnii peste mîini, apoi se apleacă şi, probabil, îl muşcă. Profitînd de aceasta, vlăjganul se smuceşte şi, străbătînd dintr-un salt zona luminată, se face nevăzut.

— ...Aşa care va să zică, puişorilor, doi pe unul ? ! Las' că vă pun la pastramă pe amîndoi ! O să-mi picaţi voi, colea, în palmă, unul cîte unul ! se aude din întuneric.

Abia acum Dina o vede bine pe victimă. O fată de statură potrivită, bine făcută, îmbrăcată foarte ciudat : o jacheţică cochetă de blană şi... cizme mari de cauciuc cum poartă constructorii. Părul ei bogat, bătînd în portocaliu şi pieptănat „Hai cu mine în cavernă" se despletise şi-i acoperea toată faţa. Stînd în lumina farurilor, plîngea de furie şi ameninţa cu pumnul bezna care-l înghiţise pe găligan. Litvinov o luă de umeri şi o împinse uşurel spre maşină.

— Urcă !

Fata îl recunoscu abia atunci pe directorul şantierului şi se potoli pe dată. Tremura, scîncea, smiorcăia cu zgomot. Îi curgea sînge din nas. Cînd se lăsă lîngă ea pe banca din spate, Dina se dădu instinctiv la o parte, apoi, biruindu-şi dezgustul, îi întinse o batistă. Cealaltă

o refuză, scuturîndu-şi pletele de foc, şi scoase şi ea o batistă, tot curată. Maşina porni. Tăceau cu toţii. Bărbaţii gîfîiau, nemulţumiţi probabil de deznodămînt. Iar Dina se tot trăgea la o parte, de parcă ar fi dorit să intre în peretele maşinii. Vecina ei îşi veni în fire destul de repede. Aprinse beculeţul, îşi scoase oglinjoara şi-şi şterse bine faţa însîngerată. Apoi cercetă cu atenţie vînătaia uriaşă ce i se întindea deasupra ochiului, ca un nor de furtună. Lipi oglinda de vînătaie şi suspină cu amărăciune. „Auzi, lighioana... Schizofrenicul... Idiot nenorocit!" şopteau buzele tremurătoare.

Încă o privire în oglinjoară, încă un suspin şi apoi se apucă să-şi pună la punct pieptănătura! Acum, cînd îşi mai venise în fire, se vedea că e tînără şi nostimă, chiar frumoasă. O faţă oacheşă cu oval plăcut şi năsucul în vînt, care-i dădeau un aer ştrengăresc. Gura era cam mare şi buzele niţel umflate, dar asta nu-i strica de loc. Mai bombăni o dată, acum însă fără ură: „Las' că-ţi arăt eu!" Apoi îşi trecu rujul pe buze, cu acea îndemînare pe care ţi-o dă o lungă obişnuinţă.

Remarcînd imediat fizicul atrăgător al noii sale pasagere, Petrovici reacţionă prompt.

— Mai întîi transportăm victima, nu? îl întrebă el pe Litvinov şi, primind un răspuns afirmativ, se adresă fetei: Coordonatele dumneavoastră, dacă nu vă supăraţi?

— Lăsaţi-mă aici, o să merg pe jos pînă acasă...

— Numai trecînd peste cadavrul meu viu... De vreme ce am ordin de la şef să vă transport, trebuie să-l execut. Să vă las aici! Ce nonsens...

— Iar pe individul ăla îl găsim noi, n-ai grijă... interveni Litvinov. Auzi, banditul... Umblă cu cosorul în buzunar... Da las' că acum i s-a înfundat. Matale îl cunoşti?

Nici un răspuns.

— Mi se pare că eu l-am recunoscut, începu Dina, dar simţi mîna vecinei strîngînd-o de cot.

— Nu-i bandit, şi numai eu sînt... Aţi văzut şi dumneavoastră cînd l-am luat la palme. Fata părea foarte agitată. Deodată spuse poruncitor: Ia, Nonsens,

opreşte maşina. Şi, fără să aştepte ca Petrovici să frîneze, deschise portiera şi sări în noapte.

— Colţoasă rău, zîmbi Litvinov privind urmele de dinţi pe mînă. Vorba ceea : cînd doi se ceartă, al treilea... plăteşte oalele sparte.

— Tipul e precis de la „drept comun". Semne particulare : tunsoarea „abia ieşit din puşcărie", iar pe braţ — o întreagă galerie de tablouri, diagnostică Petrovici care văzuse multe la viaţa lui. Parcă spuneaţi că l-aţi recunoscut, Dina Vasilievna.

Aducîndu-şi aminte de rugămintea mută a fetei, Dina începu s-o scalde că parcă l-a zărit o dată în holul unui cinematograf. Această întîlnire o convinse definitiv că destinul o aruncase într-un ţinut cu totul neobişnuit, între oameni pe care greu îi poate înţelege, între care se simte străină şi că va mai trece probabil o bună bucată de vreme, pînă să-i cunoască. I se făcu deodată dor de micuţa vilă de pe inexistenta stradă a Cheiului, unde izbutise să creeze cu atîta trudă „microclima" lor obişnuită şi unde o aştepta soţul — omul cel mai inteligent şi mai clarvăzător din lume.

13

În sfîrşit, după patru zile şi patru nopţi de muncă, combinele colhozului „Plugarul roşu" au tuns şi ultimele hectare ale cîmpului prins de ger, într-un sector valorificat de curînd, departe, tocmai lîngă Rîpa Ursului. În felul acesta, izbutiseră să smulgă iernii sosită fără veste şi ce-a mai rămas nestrîns din recoltă. Aceste patru zile îl sleiseră pe Innokenti şi nu-l mai chemase pe Vanşa cu maşina.

Simţea nevoia să se odihnească după nopţile fără somn, după discuţia aceea penibilă cu Litvinov şi spera să mai scape puţin de gîndul chinuitor — ce nu-l părăsea nici o clipă — că poate în curînd satul său drag, fîneţele grase, păşunile din lunca rîului, pe care încă străbunii le răpiseră taigalei, toate acestea în care pu-

sese, de cînd era preşedinte, atîta trudă, atîta suflet, vor fi cotropite de ape, ajungînd pe fundul unei mări noi — Marea Siberiei.

În zilele din urmă, oboseala fizică alunga gîndurile negre. Dar vizita neaşteptată a directorului zgîndărise rana. Ca să-şi înăbuşe durerea, hotărî să se întoarcă la Kreajoe prin taiga, călăuzit de potecile vînătorilor pe care numai un ochi deprins le poate desluşi. În loc de cizme îşi puse nişte pîslari moi, specific siberieni, pe care-i găsise la taică-său, şi îşi aruncă pe umeri o traistă cu lucruşoarele pe care le are la el orice vînător — o găleată mică, chibrituri învelite în muşama, un borcănaş cu sare, un cocoloş cu răşină de zadă — dacă se va întîmpla să se rănească. Se încinse strîns peste scurtă cu cartuşiera şi aşa, cu puşca în spate şi simţindu-se pe puţin cu cincisprezece ani mai tînăr, porni voinicește la drum.

— Ei, preşedinte, vezi ce faci de scînduri, că-s pe isprăvite! Trimite-mi ceva cu Vanşa, îi strigă prisăcarul din prag.

— Fii pe pace, n-o să uit...

Era tot ce şi-au spus la despărţire tatăl şi fiul. Petrecînd din ochi silueta ce se depărta repede, Savvatei, care deprinsese de la o vreme obiceiul de a vorbi de unul singur, mormăi:

— Du-te, du-te, mămuca-taiga vindecă ea de toate relele.

Mergînd cu pas spornic, Innokenti se cufundă în pădure. Adică se cufundă e un fel de a spune, căci dincolo de poiana cu ştiubeie taigaua arăta tot aşa ca şi la o depărtare de sute de kilometri. Era vremea cînd se bate toamna cu iarna. La umbra copacilor, bruma nu mai apuca să se topească. Stăruia un iz pătrunzător de frunze răpuse de ger şi ciuperci putrede.

Cît de familiare, cît de ogoitoare erau şi tăcerea solemnă, şi această mireasmă îmbietoare cum e cea de pîine caldă. Pe vremuri, în prag de iarnă, cînd în lumina dimineţii pînă şi cele mai mici urme le vezi ca desenate pe hîrtie, Savvatei îşi lua feciorii — Innokenti, căruia pe atunci toţi îi ziceau Keşka, şi

Alexandr, mai marele — şi colindau tustrei săptămîni în şir taigaua, vînînd veverițe, dihori siberieni ba, uneori, le pica şi cîte un jder în capcană. Tatăl îi învăța să împuşte veverițele drept în ochi ca să nu strice blăniţa, să vîneze ursul numai în doi cu cîinele şi să-l doboare dintr-un foc tras în plin, cînd ogarul, apucîndu-l din spate, va întărîta fiara abătîndu-i atenţia. Iar cursele pentru jderi să le pună nu unde se văd urmele micii sălbăticiuni, atît de rare, ci acolo unde zăpada ascunde o sărătură care nu îngheaţă peste iarnă, şoarecii putînd astfel să scurme între rădăcini.

De atunci a învăţat Innokenti să citească în cartea tainică a taigalei. Fără busolă, călăuzindu-se numai după coroanele arborilor, după muşchiul de pe trunchiuri, după rumeneala coacăzei şi după o sumedenie de alte semne, se orienta fără greş şi descîlcea întortocheata împletitură a urmelor diferitelor lighioane. Acum, cînd conducerea acestui colhoz, mare cît o plasă de pe timpuri, îl ţinea uneori legat de sat, ducea dorul taigalei cu glasurile, miresmele, foşnetele şi vieţuitoarele ei. Se folosea de orice zi liberă ca să viseze de unul singur lîngă foc în mijlocul acestei lumi neatinse de mîna omului. El înţelegea această lume, iar lumea taigalei îl înţelegea pe el.

Aşadar, Innokenti mergea cu pas spornic, strecurîndu-se prin tufăriş, sărind peste trunchiurile căzute, năpădite de muşchi, ocolind gropile vechi, rămase de la copacii smulşi şi doborîţi cu rădăcini cu tot şi împurpurate pe alocuri de afine roşii. Trecu sprinten pe o bîrnă aruncată pod peste un pîrîu vijelios, fără nume, privi gînditor cum se învolburează apele într-o bulboană. Frigul trimisese la fund algele şi pîrîul era limpede ca lacrima, de se vedeau şi peştii ca nişte umbre negricioase. „Să tot pescuieşti", suspină Innokenti, care încă în copilărie învăţase de la bătrînul său să arunce cu precizie ostia.

Dar nici amintirile nu-i spulberară gîndurile chinuitoare. Căci toate acestea — pîrîiaşul cu bulboacele pline de peşte, brazii, pinii, molizii, zîmbrii, tot ce încîntă aici ochiul şi hrăneşte toată mulţimea asta de

sălbăticiuni şi păsări, şi care ar putea hrăni şi mii de oameni — vor zăcea curînd sub apă.

Şi cînd te gîndeşti cît s-a bucurat aflînd la o plenară a comitetului regional Starosibirsk că în luncile de dincolo de Buinîi s-a hotărît să se construiască o hidrocentrală ! S-a întors acasă voios ca de la o serbare şi, sărind din şalupă, a povestit chiar acolo pe debarcader vecinilor ieşiţi să-l întîmpine cum se va schimba la faţă ţinutul.

— Zici că va fi o apă cît o mare ? Dar ce o să se întîmple cu căsuţele noastre ? îl întrebase tatăl său, care pe atunci mai locuia în sat.

Innokenti îşi aminteşte deseori de această întrebare. Pe atunci, de mult, nu se ştia decît prima variantă. Hidrocentrala nu urma să fie chiar atît de gigantică, şi un sistem întreg de diguri ferea de inundare o bună parte a luncii. Unde mai pui că toate acestea deschideau colhozului perspective extraordinare : el va aproviziona cu lapte, carne şi legume uriaşul şantier, iar după aceea şi oraşul ce se va înălţa lîngă centrală. Agronomul Anatoli Subbotin primise dispoziţia să repartizeze altfel culturile. Însufleţit de cele aflate, el plecase pe dată în colhozurile din împrejurimile Starosibirskului să înveţe din experienţa acestor gospodării situate în apropierea unui mare oraş. Dar se întorsese dezorientat, abătut, aducînd vestea că proiectul a fost revizuit. Va fi o construcţie uriaşă, iar lacul de acumulare se va aşterne cît o mare pe care n-o mai poţi stăvili cu nişte biete diguri. Pămînturile vechi ale colhozurilor sînt condamnate.

„...Apă cît o mare... Dar ce-o să se întîmple cu căsuţele noastre ?“ Acum această întrebare era pe buzele tuturor. „Constructorilor ce le pasă ? Sînt un fel de vîntură-ţară. Azi aici, mîine în altă parte. Construiesc şi pleacă. Atîta grijă au : să dea mai repede în exploatare obiectivul. Cît despre cei care au scăldat acest pămînt cu sudoarea lor, despre fermele colhozurilor şi celelalte clădiri, ridicate cu atîta trudă, despre ogoarele mănoase, despre recoltele pe care nu le obţii chiar atît de uşor în clima asta aspră — nu e treaba lor.“ După părerea lui Innokenti, revizuirea

proiectului era nu numai o nedreptate, ci şi o gravă eroare, ba poate chiar o crimă, pe care apoi vor trebui s-o plătească scump de tot. Uriaşul colhoz „Plugarul roşu" nu era pentru el un artel agricol oarecare, ci satul său natal. I se perindă prin minte fiecare familie, fiecare locuitor. Pentru gospodăriile unor văduve sau ale unor bătrîni, inundarea va fi o adevărată năpastă...

Aşa i-a şi spus-o aseară, verde, lui Litvinov, cînd a refuzat o dată cu capul să retragă scrisoarea.

Şi pentru că Bătrînul, om iute la mînie, n-a sărit cu gura, n-a început să zbiere cum îi era obiceiul, ci dimpotrivă, s-a rugat de el, Innokenti a înţeles că directorul nu este de loc sigur de victorie. „Eh, dacă Moscova şi-ar pleca urechea la glasul nostru ! Bătrînul nu neagă că se mai poate reveni la prima variantă. Ea îşi are partizanii ei şi la comitetul regional de partid, şi la direcţia agricolă. De altfel, şi la Moscova... Da, bine ar fi !" Ceva mai înseninat, Innokenti iuţi pasul. Instinctul de vînător îl făcu să părăsească drumul drept şi îi călăuzi paşii spre un lac nu prea mare, unde ştia el că se încrucişau drumurile păsărilor migratoare. Gîgîituri îndepărtate îl vestiră că a avut noroc.

Gîsca e o pasăre foarte prudentă. În vremuri depărtate, călugării din secta duhoborilor, temîndu-se să nu le cadă pe cap uriadnicul, creşteau gîşte. Pe om îl fură somnul, cîinele mai moţăie şi el ; gîsca însă, cum simte pe cineva, dă alarma. După gîgîit, Innokenti înţelese că pe lac a poposit un cîrd întreg. Înaintă cu atîta fereală, încît nu auzea nici el decît propria-i suflare înăbuşită. Iată şi lacul sclipind prin răchitiş. Un lac rotund ca o farfurioară, oglindind răsturnat în apa-i lină, cu o nemaipomenită claritate, şi tufărişul, şi dîmbul, verde de atîta brădet, şi cerul spălăcit. La cîţiva metri de mal, lărmuia cîrdul. Un ditai gîscanul, căpetenia pesemne, trona pe o buturugă înţepenită în mijlocul apei, şi-şi prefira repede penele cu ciocul, ca pentru a le aranja mai frumos. Ţinîndu-şi firea, Innokenti luă arma de pe umăr.

Gînsacul ăsta trebuie să fie numai grăsime, că doar cîrdul e în drum. Desfăcu cu băgare de seamă ramurile, şi ridică ţeava. O smicea, ce-i scăpase din mînă, se îndreptă şuierînd şi-l pocni peste faţă. Nu zise nici pîs şi se piti cît putu mai bine. Dar gînsacul simţise că ceva nu-i în regulă şi întinse gîtul ascultînd. Pasărea asta, pe care o avea în bătaia puştii, era tare frumoasă. Vînătorul îşi spuse cu amărăciune că lacul micuţ, care servise poate milenii în şir de popas pentru gîştele pornite în călătoria cea mare, va dispare şi el, iar păsările se vor roti zadarnic în înălţimi căutîndu-l. Mîna-i tresări şi încărcătura nu-şi ajunse ţinta. Gînsacul scoase un strigăt prelung, apa se învolbură, răscolită de aripi, şi păsările se înălţară una cîte una. Iată-le sus de tot, de-abia li se mai aude zvîrîitul aripilor. Fiind acum în afară de orice pericol, gîştele trecură cîrd deasupra vînătorului mofluz, parcă înadins pentru a-l necăji. „Să-mi scape la distanţa asta... se căina Innokenti. Aşa ceva încă nu mi s-a întîmplat."

Curînd stolul dispăru după creasta pădurii. Cu un oftat, îşi încărcă la loc arma şi ocoli lacul. Dincolo se întindea o pădure de zîmbri. Iată primii coloşi stînd gravi sub cuşmele lor buhoase, prin hăţişul surîzător al plantelor tinere. Apoi lăstărişul se curmă făcînd loc codrului des. Măcar că iarna bătea la uşă, aerul era îmbălsămat de mirosul de răşină ca într-o nămiază de vară. Lîngă un izvoraş, ce susura între rădăcinile noduroase ale unui arbore, Sedîh aprinse un foc, agăţă deasupra ceaunaşul, îşi făcu culcuş din crengi şi, aşternînd haina peste el, se trînti cu faţa la pămînt.

Cu toate că ramurile albăstrii ce se profilau limpede pe cerul alburiu erau nemişcate, stăruia aici un zvon lin, uniform, ca atunci cînd duci la ureche o scoică mare. Oftă din adînc. Bine zice tata : „Între brazi să munceşti, între mesteceni să joci şi între zîmbri să te rogi lui dumnezeu"... Bietul bătrîn ! Pe el cît îl doare ! Dar vezi că n-a uitat nimic : i-a pus într-o cîrpuşoară peşte fiert, pîine, un drob de slănină, nişte sare într-o cutiuţă de la acele de patefon şi piper într-un tub de tablete... Totuşi, nu mai e cel de altă-

dată. De la o vreme șchioapătă rău de tot. Și ce iute de picior era! Nu te puteai ține după el!

Ceaiul mirosea un pic a fum. Sorbind încetișor din băutura fierbinte la umbra arborilor falnici, care se și aflau probabil aici în vremea cînd tot satul lor de pe Volga, sat de rascolnici, a fost deportat, cu mic, cu mare, în Siberia, și s-a așezat pe insula Kreajoi, Sedîh simțea cum, încet-încet, în sufletul lui coboară tihna și pacea. Te pomenești că zîmbrii aceștia sînt și mai bătrîni, încă de cînd s-au ivit aici primii glotași ai Rusiei, coborînd pe Oni în bolozalele lor cu catarg. Și, totuși, o să-i doboare și pe uriașii ăștia ai codrului... Gîndul îl înfioră, făcîndu-l să se zgribulească ca de frig. Acum cetina fremăta a jale, iar ceaiul vînătoresc cu miros de fum nu mai avea nici un haz! Deodată îi ajunse la ureche un zgomot ca atunci cînd lovești cu un lemn în lemn — tac-tac-tac-tac — ba i se păru chiar că aude și glasuri. De acolo pînă la Kreajoe erau vreo zece kilometri buni, iar pînă la Divnoiarskoe, douăzeci și cinci. „Strîng conuri. N-o fi cineva din ai mei? Am telefonat ieri la raion că trimit oameni și mașini să-i ajute pe cei din Divnoiarskoe, care au rămas de căruță cu secerișul. Să știi că în loc să dea ajutor s-au lăcomit unii la sămînță de zîmbru! Fire-ar ai dracului!"

De fapt, ceea ce se făcea acolo nu era brăcuială. În timpul liber orice colhoznic putea să strîngă cîte conuri voia. Îl indigna însă că cineva trîndăvește, în loc să-și ajute vecinii. Sări în picioare, înăbuși focul călcînd peste el, turnă pe tăciuni resturile de ceai și, cînd se convinse că s-au stins, porni în direcția de unde veneau zgomotele acelea, abia perceptibile, dar care se auzeau tot mai limpede pe măsură ce se apropia. Acum putea deslușì și glasurile — glasuri de bărbați și unul de femeie, sau poate de copil. Innokenti sări un pîrîu și-i văzu: erau patru flăcăi și lucrau doi cîte doi. Cu un ciocan mare de lemn cu coada proptită în pămînt izbeau trunchiul copacului, iar al cincilea — un băiețandru de vreo cincisprezece ani — alerga de colo-colo, strîngînd într-un coș conurile mari cît

pumnul. Ceva mai la o parte, lîngă o surlă improvizată din cetină tînără, într-un loc însorit erau împrăştiaţi, ca să se usuce mai repede, o puzderie de cucuruzi. Tot aici se vedea o motocicletă, iar în ataşul motocicletei şedea tolănit un găligan avînd pe cap o şapcă cu un năsturaş la mijloc. Moţul tuns breton ce-i ieşea de sub cozorocul scurt îi acoperea fruntea. Lîngă el — cîţiva saci burduşiţi, pregătiţi pentru „expediere". Ca unul care crescuse în taiga, Sedîh se dumiri dintr-o ochire : ăştia-s de meserie. Oamenii nu-s de la „Plugarul roşu". Da ai cui or fi ? De vreme ce găseşti zîmbri cît vrei de-a lungul rîului, trebuie că sînt din Divnoiarskoe, adică din colhozul căruia „Plugarul roşu" i-a trimis ieri ajutoare.

— Pst ! Uite-l pe preşedintele din Kreajoe ! se sperie puştiul.

Sedîh simţea crescînd în el o ură năprasnică. Le-a trimis în ajutor oameni sleiţi, nedormiţi, care munciseră pe rupte în ultimele zile, maşini care trebuie reparate, iar ei... Dumnealor umblă după ciubuc, îşi umflă buzunarul !

Dar taigaua e taiga, şi Sedîh îi cunoştea bine rînduielile nemiloase. Veni mai aproape, le dădu bineţe, le spuse „doamne-ajută", după datină, şi îi întrebă, aşa cum cerea codul local al manierelor elegante, cum merge treaba. Flăcăii nu prea se simţeau la largul lor. Încremeniseră lîngă arbori, privindu-l în tăcere.

— Ce mai face preşedintele vostru, tot se mai războieşte cu reumatismele ? întrebă Innokenti ca într-o doară.

— Ba cu ţoiul se războieşte, mormăi unul dintre flăcăi, dar îşi înghiţi vorbele înţelegînd că s-a dat de gol. Era însă prea tîrziu.

— Da aţi lăsat multe grîne sub zăpadă ? stărui Sedîh, fără să-şi mai ascundă ironia.

Atunci huiduma cu breton, cel de şedea tolănit în ataşul motocicletei, se ridică cît era de lung şi cu puşca în mînă se apropie în pas legănat de Innokenti.

— Ia ascultă, cetăţene, uşcheşte-o de-aici. Legea nu ne opreşte să culegem cucuruzi şi n-avem chef să ne pierdem timpul cu tot felul de încurcă-lume. Vorbind, mută cu un aer semnificativ puşca din mîna dreaptă în cea stîngă.

— Ei, dacă n-aveţi timp... spuse paşnic Sedîh, plimbîndu-şi buricul policarului pe cureaua armei sale cu două ţevi. Ştii ce, flăcăule, lasă mai bine jos puşca, să nu ia foc. Că vorba aia, la o adică şi grebla trage... E drept că nu dobori un om cu alice pentru zburătoare, dar nici să mă aleg cu mutra ciupită n-am chef.

— Alice, rînji flăcăul. De unde ştii mătăluţă că e încărcată cu alice ?

— Uite că ştiu ! răspunse Innokenti, cu acelaşi zîmbet. Întreabă-ţi fîrtaţii. Sînt vecinii mei, oameni din partea locului. O să-ţi spună că o puşcă ca a ta nu se încarcă cu gloanţe.

Deodată puşca îi alunecă ca de la sine de pe umăr şi acum o avea în mînă. Adresîndu-se, de astă dată nu vlăjganului cu breton, ci parcă prin el celorlalţi, aruncă răstit :

— Iar voi, porumbeilor, închideţi mustăria şi marş la colhoz. Şi spuneţi-i preşedintelui cînd o să vină de la bufet, că n-o să mai tragem pentru voi. Chiar acum dau ordin să se întoarcă oamenii şi maşinile pe care le-am trimis...

— Noi nu ştim nimic, noi nu sîntem colhoznici, bîigui posomorît unul dintre tineri.

— De unde aţi scos că am fi din Divnoiarskoe ? mormăi şi celălalt, care o cam băgase pe mînecă.

— Păi, dacă voi mi-aţi dat adresa : mi-aţi spus că preşedintele e un beţivan. Mai limpede nici că se poate. Aşa că scurt, mişcarea...

— Bă, nu mai fă pe grozavul, că nu-ţi merge, făcu ameninţător huiduma cu bretonul, răsucindu-şi puşca în mînă. Iar voi, gata, a început să vă ţîţîie ? Sîntem în taiga, ce mai staţi de vorbă cu ăsta ? Păi, nici nu ştie cum vă cheamă.

— Da ce, motocicleta n-are număr ? îl înfundă fără să se tulbure Sedîh. Nu sîntem la Moscova. Aici motocicletele le numeri pe degete. Cu cine vorbesc ? Hai,

ridicați pînzele! Apoi spuse batjocoritor celui cu bretonul: Iar tu, străine, ia aminte, nu te mai juca cu puşca în taiga, c-o păţeşti. Întreabă-i pe ăştia şi-o să-ţi spună că de la zece metri nimeresc veveriţa drept în ochi.

Şi se depărtă cu pasul lui spornic, fără a mai întoarce capul şi fără să se mai abată din drumul pe care şi-l fixase. „Ca să vezi, Nikolai Kuzmici, unde duce «într-ajutorarea socialistă», continuă el în gînd vechea lui dispută cu secretarul comitetului raional. Iată ce ascunde «media pe raion». Unii cu lingura, alţii cu plugul. Unii s-au înhăitat cu hoţii ca să-şi umple pungile fără să muncească, alţii, osteniţi, vlăguiţi, s-au dus să le strîngă recolta de pe ogoare... Auzi, onoarea raionului! «Onoarea» asta plodeşte trîntori şi-i deşălează pe cei care trudesc. Lasă că vezi tu «onoare» cînd o să rămînem fără bucate!"

Se înserase bine cînd zări licărind printre arborii pădurii rărite, dincolo de fîşia neagră a apei, luminile satului Kreajoe. Cît se bucura în alţi ani, cînd după zile întregi de hoinăreală prin codru, cu popasuri prin surle şi masuri în jurul focului, auzea deodată prin freamătul arborilor hămăit de dulăi, trîmbiţele cocoşilor şi glasuri de femei, de pe podişca unde ieşeau ţărăncile să bată rufele cu maiul, iar nasul devenit atît de fin în pădure adulmeca aroma fumuleţului cu iz de mîncare, ce se ridica din hornuri, sugerînd calda intimitate a căminului. Acum însă îşi simţea inima zbuciumată; toate acestea vor trebui să dispară curînd, şi peste un an, doi, sau peste trei, deasupra insulei lor vor pluti vase.

Gîndul acesta era atît de chinuitor, încît, intrînd în curte, Innokenti nu s-a descălţat potrivit obiceiului, nu s-a dus să se bălăcească la spălător, nu i-a poruncit lui Vanşa să facă focul la baie, ci a trecut direct în casă, a aruncat la întîmplare cartuşiera şi haina şi, fără să-şi tragă pîslarii jilavi, s-a lăsat să cadă pe un taburet. Glafira observă imediat şi dezordinea, şi tolba goală, ca şi chipul posomorît al cumnatului. Fără o vorbă îi puse dinainte un ulcior cu cvas, o strachină cu ciorbă şi un codru de pîine. Innokenti

bău cu sete, de-a dreptul din ulcior. Ciorba abia dacă o gustă. Împinse strachina, se descălţă, dar înainte de a se sui pe cuptor întrebă :

— Ei, Glafira, printre buruienile alea de leac n-ai şi vreuna care te face să dormi ?

Întrebarea o surprinse. De obicei cumnatul îşi bătea joc de rădăcinile şi ierburile ei. Dar înţelese îndată despre ce este vorba. Îl privi lung şi oftă.

— Ceva am eu, dar degeaba ţi-aş da. Nu te ajută. Nici pe mine. Mă perpelesc şi eu nopţi în şir fără să închid ochii, tot din pricina aia. Şi pe neaşteptate, femeia asta, de obicei atît de tăcută şi cu vorba ştearsă, abia şoptită, răbufni : Bine, Innokenti, dacă năvăleşte marea, o să-l înece şi pe *el*, şi pe *ei*. Nu-i aşa ?

Sedîh dădu din cap şi se sui pe cuptor.

14

Iarna s-a abătut peste şantier pe neaşteptate şi cu o furie puţin obişnuită, chiar şi pentru aceste ţinuturi aspre. În ajun încă, înălţîndu-se deasupra pămîntului scurmat şi răscolit, soarele încălzea binişor, topind către amiază şi pojghiţa subţire aşternută de ger peste nisipul îmbibat de ploi al carierelor. Dar iată că s-a pornit vîntul de miazănoapte, pe care constructorii îl botezaseră „Vîjîilă". Cerul însă rămînea senin, şi nici un nor nu veni să întunece discul palid al soarelui ce scînteia cît îi îngăduiau puţinele-i puteri, iar noaptea toate stelele fură prezente la apel. „Vîjîilă" a suflat fără ostoi şi cînd a doua zi dimineaţă răsăritul portocaliu birui lumina reflectoarelor, tot pămîntul era înzăuat într-o armură de gheaţă.

Ca piatra se întărise pămîntul. Dinţii excavatoarelor nu izbuteau să muşte din el, alunecau, scăpărînd scîntei. Lucrările s-au încetinit. „Vîjîilă" nici gînd să se potolească. Nisipul, parcă lansat de nişte aparate de sablare, şfichiuia feţele oamenilor.

Pe la amiază, suprasarcinile neprevăzute rupseră cablul la excavatorul doi. Către sfîrşitul zilei s-a oprit şi excavatorul unu. Oles Poperecinîi care, pînă să sosească maşinile perfecţionate din Ural, lucra provizoriu pe un excavator „cinci", mai izbutea cu chiu cu vai, numai el ştia cum, să scoată pămîntul de sub chiurasa de gheaţă. Dar şi la el productivitatea scăzuse la jumătate. Nimeni nu putea să ştie cît o să bată vîntul. Tînărul inginer Mark Aronovici Berşadski, şeful carierei de pe malul drept (muncitorii îi spuneau mai scurt Makaronîci), după ce se consultă cu Nadtociev, hotărî să facă uz de explozive. Maşinile fură duse mai încolo, şi seara, constructorii auziră, prin şuierul sec al vîntului, o serie de explozii care aminteau celor care luptaseră pe front primele salve de pregătire ale artileriei.

Au muncit toată noaptea, iar în zori cînd, abia tîrîndu-şi picioarele, Berşadski ajunse în sfîrşit în cortul său, înăuntru nu era mai cald ca afară. Colocatarii, toţi ingineri tineri ca şi el, sforăiau în cor sub păturile peste care îngrămădiseră tot ce aveau. Lîngă godin, o movilită de lemne aduse de cu seară. Sobiţa, încărunţită de promoroacă, era atît de rece şi inginerul atît de obosit, încît ar fi fost zadarnic să încerce să facă focul. Urmînd exemplul celorlalţi, îşi puse pe el aproape tot ce avea în materie de îmbrăcăminte şi, fără să-şi tragă barem pîslarii, se încolăci sub pătură şi încercă să adoarmă. Dar, ciudat, somnul nu se lipea de el. Trupul vlăguit se încălzea încet-încet, nu mai tremura, şi totuşi nu izbutea să adoarmă. Avea mereu înaintea ochilor crestele zbîrlite, albe-colilii de brumă, vîrtejurile de nisip îngheţat, chipurile mînioase ale oamenilor ce blestemau de mama focului lîngă cablul rupt de care li se lipeau mîinile din pricina gerului. Se vedea şi pe el — o siluetă deşirată, colţuroasă, într-o haină de piele, vînzolindu-se neputincios de colo, colo, cu nasul îngropat în gulerul de blană.

Cariera de pe malul drept era primul loc unde a fost trimis după terminarea institutului, să-şi încerce puterile. Iarna asta neaşteptată şi atît de aprigă era pentru el un examen dintre cele mai grele. Stătea rău

de tot. Uite, Poperecinîi a găsit o soluţie. Cu tot vîntul ăsta turbat, reuşeşte să scoată ceva. Numai că Poperecinîi e unul singur. Ceilalţi nu fac nici o ispravă. E drept că lucrările pot fi continuate cu ajutorul explozivelor, dar trebuie să existe totuşi şi o altă cale. Trăgîndu-şi bine pătura peste cap, Berşadski recapitulă în minte tot ce învăţase la institut. Deodată avu o revelaţie: da, da, într-un manual este descrisă o metodă de excavare în condiţiile aspre ale regiunilor polare! Şi fără exploziv. Ei, drăcia dracului! cum de nu-i trecuse prin minte — căutătorii de aur nu încetează lucrul nici cînd dau cele mai cumplite geruri! Asta e!

Berşadski sări în picioare, aruncînd cît colo tot ce îngrămădise peste el: i se făcuse cald. Temîndu-se să nu-i scape soluţia pe care era pe punctul s-o dibuiască, dintr-un salt fu lîngă masă, împinse la o parte resturile unei cine frugale, se înfăşură în plapumă şi, străduindu-se să-şi stăpînească clănţănitul dinţilor, aşternu schematic pe hîrtie ideile menite să-l biruie pe „Vîjîilă" şi nu numai aici în ţinuturile Divnoiarskului, ci în toată ţara. Cînd tăcerea fu deodată străpunsă de ţîrîitul polifonic al deşteptătoarelor, vestind o nouă zi de muncă, cei cinci „colocatari" ai lui Berşadski, care săriseră din aşternut de parcă cineva ar fi aruncat peste ei apă rece, văzură miraţi la masă o siluetă încovoiată. Şezînd turceşte pe taburet, cu pieptul rezemat de tăblia mesei şi înfăşurat în plapumă cu cap cu tot, şeful carierei de pe malul drept dormea, iar în jurul lui — pe masă şi pe jos — zăceau ghemotoace de hîrtie.

Era o dimineaţă leşietică. „Vîjîilă" se mai potolise, dar pămîntul tot mai era cetluit de ger. Exploziile se înmulţiseră şi, cu toate că lucrările n-au putut fi reluate în ritmul lor obişnuit, Berşadski nu-şi mai încăpea în piele de bucurie. Avea în buzunar schema noii metode. O şi vedea aplicată, şi-şi închipuia cum va apare într-o impunătoare revistă ştiinţifică articolul său cu doctul titlu *Contribuţii la organizarea excavaţiilor în condiţiile iernilor aspre*. Se înţelege că toţi specialiştii vor remarca modesta semnătură: „Ing.

Mark Berşadski, Divnoiarskoe pe Oni". „Cine e acest Berşadski ?", „Cum, nu ştiţi ? Un tînăr inginer din Divnoiarskoe. E talentat, nu glumă !"

— Ce-o fi cu Makaronîci al nostru, de străluceşte ca o sobă încinsă ? îl întrebă Boris Poperecinîi pe Oles, dar acesta îi făcu semn să tacă. Urmărea cu sufletul la gură mişcarea braţului de oţel pe care-l silea să scurme pămîntul sub crusta durată de ger. Luînd-o înaintea maşinilor expediate, echipajul lui Poperecinîi sosise din Ural şi lucra deocamdată pe un alt excavator.

Treptat, şi ceilalţi excavatorişti se deprinseră să taie şi să ridice blocuri mari de sol îngheţat. Mark Aronovici însă, fără să sufle cuiva o vorbă, îşi vedea de proiectul său. După terminarea lucrului se suia în primul camion ce-i ieşea în cale şi se ducea la clubul oraşului din apropiere, care nu avea încă nume. Aici, în cabinetul tehnic, ghemuit lîngă sobiţa de tuci, instalată provizoriu şi în care îşi făceau foc cititorii singuri, răscolea vrafuri de literatură sovietică şi străină, studia schiţe şi planuri. De notat că nu numai „colocatarii", dar nici Vika, o fată slăbuţă şi palidă, cu o mutrişoară simpatică iţită dintr-o claie de păr bogat de culoare cenuşie, nu înţelegea ce se petrece cu el, deşi socotea că are dreptul să ştie tot, tot despre viaţa lui Mark Aronovici.

În sfîrşit, într-o seară, pîndind un moment cînd Nadtociev rămăsese singur în cabinet, inginerul Berşadski se înfăţişă înaintea lui, gătit, bărbierit şi trăsnind a colonie de frizerie. Cu mîinile în buzunarele vindiacului, cu ţigara lipită parcă de buza de jos repezită în afară, Nadtociev măsura cu paşi mari încăperea aproape goală (o masă, două scaune, nişte piese de maşini într-un ungher, iar pe pereţi — scheme).

— Stai jos, îl pofti Nadtociev, fără să se oprească. Duşumeaua scorojită trosnea sub picioarele încălţate în nişte ghete mari cu talpa groasă.

— Aţi văzut proiectul meu ? îndrăzni în sfîrşit inginerul, poticnindu-se la fiecare cuvînt. Se aşteptase că, de cum va intra, Sacco Ivanovici îl va prinde în braţe şi-l va copleşi cu mulţumiri.

— De unde iei colonia asta infectă? strîmbă din nas Nadtociev. Tot umblînd prin cameră, scoase din sertarul biroului schiţa pe care celălalt o recunoscu numaidecît, o despături, după părerea lui Berşadski cu o jignitoare neglijenţă, şi, după ce mai făcu cîţiva paşi dus pe gînduri, se proţăpi în faţa autorului, cu picioarele depărtate şi mutînd dintr-un colţ în celălalt al gurii mucul morfolit: Poţi să-l iei. Îmi pare rău, ai dat greş...

— Sacco Ivanovici, se rugă jalnic tînărul. Mi se părea... credeam... speram... Slab, cu chica-i roşcovană ciufulită şi cu faţa şi mîinile spuzite de pistrui, era icoana vie a deznădejdii. Vă rog din suflet să vă mai uitaţi o dată... Am chibzuit asupra fiecărui amănunt.

— Dacă-ţi spun că nu merge. Să zicem că în condiţiile noastre dinamita e un anacronism inadmisibil şi, în plus, costisitor. Asta-i drept. Numai că dumneata ai căutat nu acolo unde trebuie şi de aceea nici n-ai găsit ce trebuie. Vorbind la figurat, Makaronîci dragă, dumneata propui să încrucişăm un şarpe cu un arici, ca să obţinem un metru jumătate de sîrmă ghimpată. Iată în esenţă proiectul dumitale.

Cu toate că Berşadski gusta şi răspîndea pe şantier vorbele de duh ale superiorului său direct, nu bănuise vreodată că ele pot răni atît de adînc. Sări ca ars:

— Nu veţi tăgădui totuşi că proiectul are cel puţin un sîmbure raţional.

Căuta să vorbească răspicat, dar tremurul buzelor şi glasul spart îl trădau. În mîna lui îngustă acoperită de păr auriu, planul făcut sul juca de parcă ar fi prins viaţă.

— E un sîmbure, numai că nu-i al dumitale şi n-o să prindă la noi. Ceea ce se potriveşte la extracţia nisipului aurifer, devine în condiţiile şantierului nostru, şi date fiind proporţiile săpăturilor, o risipă inadmisibilă. E drept că avem şi noi „deştepţi" gata să hrănească vacile cu frişcă, ca apoi să se laude în rapoarte că au mărit procentul de grăsime al laptelui... Dar ştii cum sfîrşesc de obicei chestiile astea...

— Asta-i tot ce aveţi să-mi spuneţi? întrebă tînărul, abia ţinîndu-şi tremurul care-l dădea de gol.

— În privinţa asta — tot. În general însă, Makaronîci, aş vrea să stăm de vorbă. Eşti un băiat talentat. Mă gîndesc că împreună cu Poperecinîi... O ţigară ?

— Tovarăşe Nadtociev, eu nu am timp pentru discuţii „în general". Şi, răsucindu-se pe călcîie, îşi dădu toată silinţa să se retragă în mod onorabil, cu un aer calm. De cum trecu pragul, auzi în urma lui o voce ironică :

— Dacă vrei să mă reclami, du-te la Petin. Ăla nu mă poate suferi.

Berşadski se opri şi strigă :

— Nu numai el. E bine s-o ştiţi.

Tînărul inginer avea multă consideraţie pentru Petin, cu toate că încă nu avusese prilejul să-l cunoască personal. N-avea de gînd să se plîngă nici lui, nici altcuiva. Dar legase atîtea speranţe, atîtea visuri de această primă lucrare independentă, pusese atîta suflet în ea şi ajunsese să cunoască pe de rost pînă şi articolul pe care ar fi urmat să-l publice o revistă de specialitate de mare răsunet ! În definitiv, n-avea nici un drept să renunţe la o idee care ar putea elibera o dată pentru totdeauna excavările de teroarea gerurilor, numai pentru că nu i-a plăcut unui oarecare Nadtociev ! Încă din ajun, el şi cu Vika — de care am mai pomenit — îşi dăduseră întîlnire în faţa casei pentru oaspeţi, sub difuzorul ce zbiera din zori şi pînă în noapte, fără pauză la prînz. Inginerul îşi spuse însă că interesele obşteşti trebuie să precumpănească asupra celor personale (sau, în cuvinte mai puţin umflate, Vika poate să aştepte niţel) şi, nu fără emoţie, ciocăni la uşa cabinetului lui Petin.

Acesta tocmai îşi scosese mînecarele de satin şi se pregătea să-şi pună haina, cînd răsări înaintea lui silueta deşirată a tînărului inginer. Viaceslav Ananievici îşi consultă foarte elocvent ceasul, dar îndată ce auzi de discuţia pe care o avusese adineaori autorul proiectului cu Nadtociev, îl pofti să ia loc, se aşeză şi el înapoia biroului şi-l ascultă, numai urechi. Berşadski căuta să expună lucrurile cît mai obiectiv, dar Petin, căruia nu-i scăpa nici un cuvînt, exclama din cînd în cînd, plin de indignare :

— Să te porţi în felul acesta cu un tînăr specialist! Te rog să nu omiţi nimic, nici un amănunt!

Pocnetul uşii de la intrare, însoţit de tînguirea scripetelui care-o închidea, se auzea din ce în ce mai rar. În sfîrşit, uşa amuţi de tot, dar Petin cerea mereu alte amănunte. Într-un tîrziu, izbucni:

— Să se întîmple aşa ceva în anii septenalului, pe unul dintre cele mai mari şantiere ale ţării! Ah! Cînd o să-i învăţ pe oamenii de-aici să aibă o atitudine partinică faţă de tînăra noastră intelectualitate tehnică!

Sosind la jumătate de oră după aceea la locul convenit sub neobositul difuzor, mai înainte ca Vika, ninsă şi îngheţată, să deschidă gura ca să-l certe, Berşadski îi povesti pe nerăsuflate ce bădăran şi ce nesimţit e acest Nadtociev, şi ce om cumsecade, inteligent, înţelegător şi mai ales principial este Petin.

— Vai, dar e o capacitate! se extazia Berşadski, întinzînd paşi mari prin vîrtejurile de zăpadă, cu Vika spînzurată de braţul lui. I-a fost de ajuns o privire ca să pătrundă esenţa ideii mele. A înţeles totul... Acum Petin şi cu mine o să-l descompunem pe nea cutare ăsta în elementele sale componente.

15

Încet-încet, ca şi de multe alte ori, totul a reintrat în normal. Ganna şi copiii s-au deprins cu bordeiul săpat în costişa străjuită de arbori falnici, fremătînd zi şi noapte, cu gerurile siberiene, cu vijeliile care în unele nopţi îţi baricadează uşa cu troiene. S-au învăţat să ia cu ei la pîrîu nu numai găleţi, dar şi spargheţul şi nici nu s-au speriat prea rău cînd o sălbăticiune, care lăsase în zăpadă urme ca de cîine, le-a furat din tindă lostriţa congelată pe care în ajun o cumpărase Ganna la piaţă de la nişte pescari.

Tatăl şi feciorul săpaseră nişte bordeie de toată frumuseţea. Cu ferestre duble, ce priveau din zidul de

bîrne spre miazăzi, cu sobe în aşa fel meşterite, încît, înainte de a ieşi pe horn, fumul trebuia să facă o adevărată călătorie prin coşul răsucit sub tavan, cedînd astfel încăperii toată căldura. Mobila demontabilă îşi ocupase locul obişnuit, mai rămînînd o parte din ea şi pentru a dichisi, de bine de rău, bordeiul burlacilor, unde se instalase echipajul : se găsise un locşor lîngă sobă chiar şi pentru fotoliul „adevărat", atît de drag Gannei.

Oriunde i-ar fi aruncat soarta, Ganna, care avea o adevărată pasiune a ordinei şi curăţeniei, căuta să creeze un interior cît mai plăcut. Aşa şi aici : aşează pe scaune şi atîrnă pe pereţi ştergare înflorate, iar deasupra fotoliului, la locul de cinste, prinse în cui un gobelin înfăţişînd o troică în zbor fugărită de o haită de lupi.

Într-o seară, pe cînd copiii şedeau la masă şi beau ceai, se auzi un ciocănit. Deschiderea uşii intrînd în atribuţiile ei, Nina ieşi glonţ din odaie pentru ca după o clipă să reapară în prag, într-un nor de abur, urmată de Kapanadze, secretarul organizaţiei de partid. Mai trecuse pe la ei şi în alte dăţi. De cînd au dat gerurile, stăpînul casei cu echipajul său nu se întorceau de la lucru decît la căderea nopţii şi, tot aşteptîndu-l pe Oles, secretarul se împrietenise cu restul familiei şi le devenise atît de simpatic, încît Ganna îl socotea ca de-al casei.

— ...Al meu e cam scump la vedere, se plînse femeia. Se tot drăgosteşte cu maşinile alea şi nici nu mai vrea să ştie de noi... Vai, eşti plin de zăpadă. Întoarce-te puţin în tindă. Soneciko, sufleţelule, dă lui nenea o mătură să-şi scuture blănurile, că de cald ce-i la noi o să se facă leoarcă.

Ca unul ce venise din sudul ţării şi suporta greu gerurile, secretarul purta o şubă din piele de viţel îmblănită pe dinăuntru şi pe din afară şi o căciulă cu clape din blană de cîine. „Cealdon sadea", glumea el, cu toate că nici unul dintre siberienii care lucrau pe şantier nu umblau înfofoliţi aşa.

— Al meu încă nu s-a întors, mai spuse o dată Ganna, oferindu-i un scaun. Stai jos, Lado Ilici, şi

ia cu noi o ceşcuţă de ceai... Soneciko, ce trebuie să faci cînd ne vine un musafir ?

Bondocelul pistruiat scoase din dulăpior un pahar cu suport, pe care era înfăţişat Teatrul Mare, şi-l puse în faţa lui Kapanadze.

— Şi mai ce ?

Fetiţa rămase o clipă pe gînduri, cu sprîncenele scurte adunate la rădăcina nasului, apoi îşi aruncă smucit coada pe umeri, se repezi la dulăpior şi aduse o carafă şi un păhărel. Le aşeză şi pe astea pe masă, se mai gîndi puţin şi hotărî :

— Cînd vrei să te încălzeşti, bei fără mizilic, nu-i aşa ? Apoi se aşeză cu aerul unui om care şi-a făcut datoria.

Ganna se roşise ca focul. Se aşternu o tăcere stînjenitoare. Saşko se ascunse după cartea pe care o citea şi scîncea căutînd să-şi ţină rîsul.

— Trebuie să mai dai şi o linguriţă, gemu Ganna.

Kapanadze se făcu că nu observă nimic.

— Uite cine înţelege inima gruzinului, spuse el zîmbind. Trase mai aproape carafa şi paharul, dar nu-şi turnă. De data asta am o vorbă cu dumneata, dragă Ganna Gavrilovna, nu cu Alexandr Trifonovici ! Locuinţa voastră e cea mai bună dintre toate. Ştiu, singuri v-aţi făcut-o, cu mîinile voastre. Tocmai de aia ar fi bine să vă împărtăşiţi experienţa şi altora.

— Ce experienţă ? ! se zbîrli femeia, uitîndu-se mereu chiorîş la fetiţă. Experienţă... Urmă cu lacrimi în glas : Experienţa asta nici duşmanului... Rătăcim ca nişte ţigani şi nu prindem nicăieri rădăcini... Experienţă... Arz-o focul de experienţă ! Toată viaţa asta demontabilă aş schimba-o cu dragă inimă pe o căsuţă cît de prăpădită, pe un colţişor lîngă o sobă adevărată.

Kapanadze îşi sorbea ceaiul în tăcere. Saşko se uită surprins la maică-sa, iar Nina, care nu-şi făcea niciodată probleme, trăgea cu coada ochiului la omul acela vesel, oacheş, şi se strîmba la el în joacă.

— Toate astea matale le-ai brodat ? întrebă musafirul arătînd ştergarele ce împodobeau camera. Apoi privirea i se opri asupra gobelinului : Din timpul răz-

boiului ? Direcţia Königsberg ? De la magazinul militar ?

— Da de unde ştiţi ?

— Am acasă unul la fel. Care va să zică, Oles a luat parte la cucerirea Königsbergului ? Şi eu. Noi, marinarii, am mers împreună cu infanteria.

— Am fost şi eu acolo, murmură Ganna cu ochii în pămînt.

— Dumneata ?

— Da, eu... La batalionul sanitar. Am fost infirmieră.

— Aşadar, cum s-ar spune, sîntem tovarăşi de arme ? Kapanadze se apropie de covoraş şi-l mîngîie dus pe gînduri. Amintire din război ?

— Amintire din război, repetă maşinal Ganna simţind cum i se strîmbă buzele. Amintire din război ! izbucni ea deodată şi, spre groaza copiilor, o înecă plînsul.

Covoraşule, covoraşule, cîte amintiri sînt legate de tine ! Oles i-l dăruise într-un tîrguşor german, pîrjolit aproape tot, cu un nume ghimpos, greu de rostit, în ziua pe care amîndoi o socotesc data cununiei lor. El mai avea puţin şi împlinea treizeci şi cinci de ani. În unitatea lui de pionieri era socotit unul dintre cei mai pricepuţi artificieri, şi superiorii îl preţuiau pentru curajul îmbinat cu un extraordinar sînge rece, pentru iscusinţa cu care punea mîna exact unde trebuie, ca şi pentru dibăcia cu care descoperea minele, oricît de bine ar fi fost ele camuflate. Ganna mergea pe douăzeci. Ca pe atîţia alţii, fasciştii o aduseseră cu sila din Ucraina în Germania. A argăţit la o moşie... apoi a fost dădacă... A lucrat la fabricarea muniţiilor... Fugea de peste tot luptînd să răzbată spre casă. Cînd au prins-o ultima oară, a treia, au închis-o într-un lagăr de concentrare. Unitatea lui Poperecinîi i-a eliberat pe deţinuţi. Toţi ardeau de nărăbdare să plece cît mai repede în patrie. Ganna a declarat însă că vrea să lupte. A ajuns pînă la comandant, şi astfel a reuşit să intre infirmieră la batalionul sanitar unde într-o zi fusese adus Oles, rănit în luptele din Polonia. Avea o rană gravă, dar temîndu-se să nu se piardă de unitate, se

ţinuse de capul medicilor să nu-l trimită la un spital din spatele frontului. După ce a părăsit patul, venea la ei să-şi continue tratamentul şi, ca să-şi justifice într-un fel existenţa, căuta să le fie de folos.

Din prima zi îi fu simpatic Gannei bărbatul acesta modest, care, deşi tînăr încă, adunase multe din înţelepciunea vieţii şi părea să ştie toate meşteşugurile din lume. Se pricepea şi la automobile, şi la complicatele aparate medicale, iar cînd izbuteau să facă rost de nişte făină capturată cocea pentru răniţi lipii ori plăcinte. Mai pingelea cizmele prietenilor, iar cînd îţi pregătea el baia, te topeai de plăcere în norii de aburi.

Dar din toate meritele lui, sanitara tinerică, pe care o sorbea din ochi pînă şi medicul-şef al spitalului, preţuia mai cu seamă modestia acestui concetăţean, care deşi-i arăta multă afecţiune „se purta civilizat", „îşi ţinea mîinile acasă" şi nu-i spunea ca atîţia alţii : „Ei, surioaro, o viaţă avem ! După război, o să se şteargă totul cu buretele."

Nici n-ar putea spune că Oles îi făcuse cine ştie ce curte. Ea singură i-a dat prima întîlnire, singură i-a întins gura să i-o sărute, singură şi-a culcat capul pe umărul său, acolo în umbra ruinelor, iar cînd s-a întîmplat ce era fatal să se întîmple, el nu i-a făgăduit nimic, n-a încercat s-o încînte cu vorbele, dar nici să dea bir cu fugiţii, ci i-a spus doar atît în melodiosul grai de pe meleagurile Ucrainei :

— Să-mi trăieşti, nevestico ! Cînd s-o face pace, să vezi trai pe noi !

În ziua aceea, i-a dăruit gobelinul nemţesc cumpărat de la magazinul militar. De atunci, în toate locuinţele pe care le-au avut, îl punea la locul cel mai de cinste.

Frontul ajunsese în Germania şi teritoriile a două state îi despărţeau de ţara lor, unde şi-ar fi putut oficializa unirea. Totuşi, sergentul, aşa modest şi paşnic cum era, ştiuse să pună lucrurile la punct şi nici cei mai vestiţi crai din batalion nu îndrăzneau să atingă calea infirmierei durdulii şi drăgălaşe, „nevasta de război" a lui Oles Poperecinîi.

Cînd i s-a vindecat piciorul, Oles s-a întors la unitate. Acum venea foarte rar şi mai mult nopţile la „nevestica" lui, şi în puţinele ore furate războiului visau amîndoi la o căsuţă albă, cu o cuşmă de paie drept acoperiş, unde se vor aşeza cînd s-or întoarce în patrie, la pămîntul mănos al Ucrainei, la viaţa din colhoz unde după război se va găsi destulă treabă şi pentru mîinile lui iscusite, şi pentru hărnicia pe care Ganna o simţea adunată în trupul ei mărunt... Cu cît dor visau la toate acestea, lenevind unul în braţele altuia pe iarba uscată, de mai an, între cărămizi sparte şi înnegrite, pe malul unei gîrle cu apa stătută şi slinoasă, pe care stăruiau pete de culoarea curcubeului. Se auzeau bătînd tunurile, iar undeva aproape de tot cînta o privighetoare zurlie, care uitase pesemne că e război.

Dacă i-ar fi fost dat să-şi vadă visul cu ochii! Totul a ieşit însă altfel! La început lucrurile au mers bine — soţii au venit în colhoz, oamenii au primit-o cu multă dragoste pe tînăra lor consăteancă, pe care aproape că nu mai sperau s-o revadă — şi care între timp rămăsese grea — ca şi pe bărbatul ei meşter la toate. Părinţii Gannei muriseră, dar căsuţa, deşi mîncată de ploi, a rezistat. În doi timpi şi trei mişcări Oles o făcuse ca nouă şi se apucase să repare maşinile stricate şi cu piesele împuţinate în cei patru ani. Avea de lucru pînă peste cap. Iată însă că acum, cînd aveau şi casă, şi un petic de livadă cu vişini, la care visaseră atîta, şi micul iaz al colhozului toropit în văiugă sub răchite, cu o iezătură, unde-i atît de plăcut să te odihneşti după lucru, pe înserat, Oles, altădată atît de potolit, se făcuse din senin repezit, fără astîmpăr, cum e cocorul înainte de a-şi lua zborul. Tot timpul părea cu gîndul în altă parte. Iar cînd într-o zi a venit preşedintele colhozului şi i-a propus să-l facă şef de brigadă, Oles a luat poziţia de drepţi, ca atunci cînd raportezi unui superior, şi i-a răspuns aşa:

— Mulţămim frumos, bade Petre, dar nu se poate. Plecăm pe şantierul de pe Nipru. Mi-i dor de meseria mea, mi-i dor de maşini.

Aceste cuvinte izvorîte din adîncul inimii fură pentru Ganna ca tot atîtea cuţite. Şi astăzi îi sună în urechi pînă şi tonul cu care au fost rostite.

— Gîndeşte-te bine, Oles. Şi colhozului îi trebuie oameni!

— M-am gîndit bine, bade Petre, şi m-am tot gîndit. Da de vreme ce mi-au sfărîmat nemţii, ca să spun aşa, cristelniţa, unde am primit botezul în muncă, cine s-o facă la loc dacă nu eu...

De atunci sărmanul covoraş n-a mai împodobit decît scurte răstimpuri cîte o casă ca lumea. Nici nu apuca bine Ganna să atîrne gobelinul într-un colţişor mai intim, deasupra dragului ei fotoliu, că trebuia să-l scoată, să-l împacheteze şi să-l care cu ea spre alte zări, unde niciodată nu ştia ce-o aşteaptă.

Şi, deşi izbutise să facă din acest bordei ceva ce aducea oarecum a locuinţă, totul era altfel decît îşi închipuise ea în timpul războiului, cînd a avut norocul să dea de Oles al ei în mulţimea aceea de oameni rupţi de casele lor. Înainte, bărbatul se întorcea barem mai devreme de la lucru. Acum, de cînd sosise din Ural fratele său Boris, cu tot echipajul, şi mai ales de cînd au dat gerurile, întîrzia tot mai mult şi venea aşa de obosit, că îmbuca la repezeală ceva şi adormea... Nu-i spunea şi ei o vorbă bună, n-o întreba cum îi merge, nimic. Ganna era de-a dreptul geloasă pe maşina căreia îi dăruia tot timpul şi toate gîndurile sale. De multe ori, trezindu-se în puterea nopţii, Oles o vedea plîngînd.

— Ce-i cu tine? Ce ai, inimioară?

— N-am nimic. Am visat urît. Dormi.

El adormea îndată, dar pe ea o durea că s-a liniştit atît de repede, că nu înţelege, sau poate nu vrea să înţeleagă, cît suferă ea. Ganna se căznea să nu se gîndească la toate acestea, dar covoraşul îi răscolise tot amarul.

— Experienţă... arz-o focul de experienţă! O viaţă ca asta n-o doresc nici celei mai ticăloase muieri...

Băiatul şi fetiţa se uitau miraţi la mama lor, neînţelegînd de ce plînge, ce a putut să-o îndurereze atît de rău, iar secretarul de partid se ghemuise lîngă

sobă, de parcă nici n-ar fi băgat de seamă, şi potrivea cu vătraiul lemnele uscate ce ardeau trosnind.

— E foarte plăcut la voi, dragă Ganna Gavrilovna, spuse într-un tîrziu, cînd femeia îşi şterse ochii şi-şi aranjă părul. Dar de ce e plăcut, de ce e bordeiul vostru atît de primitor? Numai datorită dumitale.

— Mie? Da de unde... Oles a făcut totul. El e un cineva, o celebritate. Pe cînd eu ce treabă am? Îmi petrec viaţa cîrpind, cosînd, spălînd... Parcă interesează pe cineva ce spun, ce fac?

Glasul ei era plin de obidă nemărturisită. Celălalt însă, făcîndu-se că nu observă nimic, îi zicea înainte:

— În munţii noştri — ştii, sînt dintr-un sat de munteni — e o vorbă: „Fără bărbat nu-i acoperişul acoperiş, fără nevastă nu-i casa casă". La noi, dragă Ganna Gavrilovna, bătrînii închină primul pahar în sănătatea stăpînei casei, a mamei copiilor... Într-o zi, ne-am apucat să colindăm Orăşelul Verde, cum i se spune. Ei bine, cînd intri într-un cort unde stau femei, e cald şi-i o curăţenie de ţi-e mai mare dragul — paturile frumos aşternute, pe noptiere şerveţele brodate şi altele. La doi paşi e un cort locuit de bărbaţi. Ţi-e şi scîrbă să-i treci pragul: frig, murdărie, umezeală, miros greu... Într-un cui e un afiş: „Să luptăm pentru curăţenie şi ordine!", iar dedesubt nişte huidume lenevesc pe pat fără să-şi fi scos măcar cizmele. Zic: „Pînă o să porniţi «lupta pentru curăţenie» mai daţi cu mătura". Ei de colo: „N-avem mături". „Cum n-aveţi, zic, că-i plină taigaua de ienupăr? Cîteva ramuri... şi gata mătura." Iar ei: „Că altă treabă n-avem, să ne dea de la magazie", sau „Să ne trimită o femeie să ne facă curat." Ai mai pomenit aşa ceva, dragă Ganna Gavrilovna?

— Am pomenit, Lado Ilici... Aşa-i la început pe şantiere, oameni veniţi din toate părţile şi care nu ştiu încă nici ei dacă rămîn ori îşi iau tălpăşiţa. Noroc că aici e frig, că altminteri i-ar năpădi ploşniţele şi gîndacii...

— Dar nu s-ar putea fără acest „început"? Ce zici? Că de-aia am venit la matale. Să împrumut experienţă. La şedinţa pe care am ţinut-o anume, tova-

răşul Litvinov a spus că matale nici nu laşi omul să-ţi intre în bordei pînă nu se descalţă. Că musafirii îşi lasă încălţămintea la uşă ca la moschee.

— De unde-o fi ştiind ? se minună Ganna bătînd din palme. Auzi, ca la moschee... Păi, Feodor Grigorievici nici n-a fost la noi...

— Ba-i adevărat, se băgă în vorbă Nina. Chiar tu, mămico, mă înveţi mereu că nu-i frumos să mint. Da, da, îi pune pe toţi să se descalţe. Iar tăticu spune că la noi e casa spilcă.

— Aţi văzut, buna mea prietenă îmi dă dreptate, zîmbi Kapanadze, clipind către fetiţă. Aşa că vă rugăm cu plecăciune să aveţi puţină grijă şi de ceilalţi.

— Cum adică, să umblu cu mătura prin corturi, ori poate să agăţ peste tot afişe : „Toată lumea la luptă pentru curăţenie" ? ! Era pornită, dar în acelaşi timp şi interesată.

— De ce cu mătura, dragă Ganna Gavrilovna ? De ce cu afişe ? Ai uitat de puterea exemplului ? Bătrînul, adică, iartă-mă, tovarăşul Litvinov, zice că Ganna Gavrilovna Poperecinaia e o soţie-model.

— Matale rîzi de mine.

— Iar tăticu spune că mămica noastră e cea mai dulce, sări fetiţa.

— Ninka ! o repezi maică-sa. În loc să trăncăneşti vrute şi nevrute, mai bine ai trece în bordeiul băieţilor, să mai înveţi să scrii litere în caiet. Adăugă fîstîcită : Zău dacă ştiu ce să vă răspund, Lado Ilici... Că şi aşa spăl şi cos pentru tot echipajul. De n-aş fi cu ochii pe ei, i-ar mînca şoarecii.

— Care va să zică, ne-am înţeles, se bucură Kapanadze înfofolindu-se în blănuri. Să auzim de bine, model de nevestică dulce... Pofteşte şi pe la noi, la biroul organizaţiei de partid.

Uşa pocni, lăsînd să intre rotocoale de aer rece şi miros de taiga ; zăpada scîrţîi sub paşii care, încet-încet, se topiră în depărtare. Undeva cînta un radio, iar mai aproape, peste pîrîu, urla un lup hămesit. Femeia privea ţintă gobelinul prins de bîrnele mustind a răşină. Ochii negri erau plini de zbucium şi suferinţă.

16

Demult, încă înainte de revoluție, exista prin stepele kazahe un fel de telegraf special. I se spunea „uzun kulak" adică ureche-lungă : trecînd din gură în gură bîrfa și noutățile purtate de călăreții care măsurau drumurile, în pasul cailor, se răspîndeau cu o repeziciune uimitoare, pe întinderi imense. Un fel de „uzun kulak" există și pe șantierele îndepărtate unde o mulțime de oameni, pe care deocamdată nu-i leagă decît munca lor, sînt nevoiți să trăiască în pustietăți, rupți de viața orașelor mari.

Și iată că în plină iarnă, cînd și în scurtele zile cu soare, și în nopțile lungi sinilii, semănate cu stele de gheață, deasupra uriașului șantier stăruiau vălătuci vîrtoși de aburi, prin acest telegraf, neștiut de fizicieni, se răspîndi vestea că directorul are mari necazuri. Nimeni nu știa precis despre ce este vorba. După unii, Moscova ar fi nemulțumită de Bătrîn pentru că acesta renunțase la barăci și, chiar din prima etapă a construirii hidrocentralei, începuse să construiască și orașul, proiectînd lucrări de o amploare cu adevărat socialistă : bulevarde, piețe, cheiuri, cluburi, un teatru, un stadion, ba și un bazin de înot. Schițele care înfățișau ansamblul acestui oraș și machetele în relief, executate de un grup de tineri arhitecți, erau expuse în sala clubului. La club, caloriferul nu funcționa încă ; toată activitatea era concentrată în cîteva camere încălzite cu godinuri. Seara, tinerii care umpleau pînă la refuz sala cea mare — o adevărată ghețărie — ca să danseze în sunetele unui picup, așa cum veneau de la lucru, în pîslari și scurte vătuite, priveau schițele de străzi și piețe, machetele clădirilor zvelte din beton și sticlă. Orașul abia se înfiripa, nici nume n-avea încă, dar toată lumea-i spunea — Divnoiarsk. Și acest cuvînt suna mîndru.

Născociseră chiar și un joc care se chema : „Unde-i apartamentul meu ?" Legau pe unul la ochi, îl puneau în fața schițelor, îl răsuceau de cîteva ori, iar el tre-

buia să arate cu degetul la nimereală. Acum umbla zvonul că Divnoiarskul a fost găsit „prematur" şi că pe Bătrîn îl freacă „de-i merg fulgii", imputîndu-i-se fondurile irosite.

După alţii, Divnoiarskul, ale cărui ansambluri deocamdată răzleţe au şi început să se contureze în inima pădurii virgine, n-avea nici o legătură cu povestea, scandalul izbucnind din pricina unui articol publicat într-un ziar central, în care se spunea că pe şantier este nesocotită marea mecanizare. Articolul apăruse în pagina a doua şi sărea în ochi de cum deschideai ziarul. „Atotştiutorii" mai adăugau cu tîlc: asta nu se întîmpla fără un telefon venit „de sus" şi vor să-l facă pe Bătrîn să înţeleagă acest lucru.

Alţii, în sfîrşit, pretindeau că Moscova e supărată, dar că n-ar fi la mijloc nici Divnoiarskul şi nici mecanizarea, care se prezintă în general destul de bine, dar că colhoznicii de pe Oni au trimis „sus" o scrisoare, protestînd împotriva variantei a doua a proiectului, iar Litvinov, care fusese cu trup şi suflet pentru varianta asta, trage acum ponoasele...

Nimeni nu ştia nimic precis. Colac peste pupăză, de la o vreme şantierul, despre care pînă atunci se scrisese atîta, aproape nici nu mai era pomenit în ziare, fapt ce părea unora o dovadă sigură că într-adevăr Moscova s-a mîniat pe Bătrîn. Amatorii de pronosticuri — care se găsesc în orice instituţie — se împărţiseră în două tabere. Unii susţineau că, dacă-l vor scoate pe director, au să trimită pe altcineva în locul lui, alţii că va fi numit cineva din personalul şantierului. Şi, bineînţeles, acest cineva nu putea fi decît Viaceslav Ananievici Petin.

Între timp, şantierul mergea înainte. Mărturia cea mai grăitoare că aici viaţa îşi urma cursul normal erau ştirile apărute la rubrica „Cronici" în *Luminile taigalei*: „Fabrica de beton de pe malul drept şi-a dublat producţia de elemente celulare"... „Petreceţi revelionul la club. Va avea loc un bal mascat. Sala încălzită"... „La combinatul de învăţămînt continuă înscrierile pentru şcoala tehnică fără frecvenţă şi pentru institutul de construcţii, precum şi pentru cursurile pregătitoare"...

„Pianistul Sviatoslav Richter va da trei concerte în sala mare a clubului — Garderobă şi calorifer"... „Brigada excavatoristului Poperecinîi a primit titlul de colectiv al muncii comuniste"... „O librărie cu autoservire s-a deschis pe strada Capul Taurului (malul drept)"... „Din Ural au sosit în 52 de vagoane noile excavatoare perfecţionate pe baza propunerilor prezentate de fraţii Poperecinîi"... „În sala de lectură a combinatului de învăţămînt, marele maestru Tal a susţinut simultan patruzeci de partide. Rezultatul: treizeci şi două victorii, şapte remize şi o partidă pierdută în faţa inginerului Nadtociev S. I."... „Duminică, cercul de vînători al clubului a organizat o vînătoare de lupi, cu fanioane, împuşcînd într-o singură zi şaptesprezece fiare"... „Poetul Alexandr Tvardovski, laureat al Premiului Lenin, vizitează şantierul"... „La maternitatea complexului spitalicesc, Nina Berezina, soţia unui macaragiu, a născut trei gemeni. Noii locuitori ai Divnoiarskului se simt cîteşitrei excelent şi se dezvoltă bine"...

Frunzărind *Luminile taigalei* îţi dădeai seama că pulsul şantierului bate normal. Totuşi zvonurile nu conteneau de loc, şi pînă la urmă chiar şi oamenii cei mai serioşi, care aveau oroare de trăncăneli şi bîrfe, îşi spuseră că ceva trebuie să fie adevărat. Aproape fără să-şi dea seama, aceşti oameni serioşi începură să pîndească fiecare pas al celor doi eroi principali. Totuşi nu surprindeau nimic care să îndreptăţească vreo concluzie într-un sens sau altul.

Litvinov se scula ca şi înainte, cu noaptea-n cap, şi făcea exerciţii cu haltere. Dimineaţa îl putei întîlni în orice colţişor al imensului şantier şi, după ce „lua caimacul", la zece jumătate punct îşi făcea apariţia la direcţie. Mulţi ingineri vedeau în aceste inspecţii matinale ale directorului un fel de atavism, o reminiscenţă a primelor cincinale. Petin le botezase în batjocură „trambalare". Bătrînul îşi respecta însă cu sfinţenie programul.

Viaceslav Ananievici avea o vorbă: „Direcţia este creierul. Or, creierul trebuie să stea la locul lui."

Așa lucrau, fiecare în felul său. Într-o dimineață Litvinov, cu obrazul ars de vînt și cu stropi de promoroacă topită în sprîncenele-i stufoase, dădu buzna în cabinetul lui Viaceslav Ananievici și, trîntindu-se pe un scaun, hîrîi: „Am înghețat ca un cîine". Ceru să i se aducă ceai fierbinte pe care-l sorbi frigîndu-se. Avînd grijă ca glasul să nu-i trădeze disprețuitoarea compătimire pe care o simțea pentru acest om, Viaceslav Ananievici spuse:

— Dumneata nu te cruți de loc. Direcția trebuie să lucreze ca o mașină de calcul de cea mai mare precizie. O mașină analitică, Feodor Grigorievici, care primind informația necesară, încearcă într-o fărîmă de secundă toate variantele posibile, alege soluția cea mai bună, cea mai judicioasă. Și nu greșește niciodată. Așa trebuie să conducem și noi. Știind totul, prevăzînd totul, ca să fie excluse orice soluții hazardate.

Mușcînd cu dinții lui puternici din bucățica de zahăr și sorbind zgomotos ceaiul, Litvinov își trecu mîna prin părul tuns perie și răspunse cu o licărire poznașă în ochii albaștri:

— Obișnuința, dragul meu Viaceslav Ananievici, obișnuința! După terminarea politehnicii cînd ne-au trimis direct la Dneprostroi — eram niște boboci — ce mașini am găsit acolo? Lopeți, tîrnăcoape, roabe, tomberoane. Sărăcia aia de excavator american, cu abur, „Marion" ni se părea pur și simplu o minune a tehnicii. Venea lumea din împrejurimi și se holba ca la o alta aia... Uf, spune să mai aducă un pahar! Grozav se pricepe secretarul tău să facă ceaiul, nu ca mingea mea de fotbal — parcă mi-ar da fiertură de mătură, zău așa... Ei bine, după cum îți ziceam, într-o zi, pe cînd asudam noi acolo în carieră, deodată, sus, pe malul gropii se opresc doi inși. Unul mai bătrîior, cărunt, cu țăcălie, celălalt — militar. Se uită ei ce se uită, apoi ăla cu țăcălie sare jos în carieră și strigă: „Ce naiba păzești, inginerule? Nu vezi cum țin oamenii lopata? Halal cosinus!" Își scoate haina și mi-o întinde mie: „Fii bun, tinere, ține asta și ia aminte, uite-așa trebuie să stea un săpător, și așa trebuie să arunce pămîntul". Cît ai zice pește, a și umplut o

roabă. „Şi acum, zice, să te văd!" M-am făcut roşu ca focul, mai ales că ceva mai încolo nişte săpători bărboşi se uitau la mine şi rîdeau. Mi-am dat toată silinţa. „Uite, acum parcă-i mai bine. Ce institut ai terminat, tinere?" „Institutul politehnic din Moscova", zic. „Iar eu, cel din Kiev. Ne-au învăţat acolo că inginerul trebuie să ştie să facă singur orice muncă. Clar?", „Clar", zic... Ştii cine era? Alexandr Vasilievici Vinter, unul dintre cei mai celebri hidrotehnicieni. Lenin îl cunoştea.

Litvinov termină ceaiul şi, cu un aer victorios, puse paharul pe masă.

— Dumneata singur spui că asta s-a întîmplat în anii primului cincinal, ţinu să-i amintească Viaceslav Ananievici.

— Da. Şi?

— Dumneata singur recunoşti că pe atunci toată tehnica se rezuma la lopeţi, tîrnăcoape şi tomberoane.

— Da. Şi?

— Bine, dar astăzi zboară sputnicii, maşinile de calcul îţi rezolvă cît ai clipi orice problemă la care sute de matematicieni s-ar căzni o sută de ani.

— Da. Şi?

— Ce-ţi trebuie lopată dacă excavatorul lui Poperecinîi face el singur cît o mie de lopeţi?

— Şi ce-i cu asta? Omul a fost şi rămîne un geniu al creaţiei. Bunul meu prieten Maxim Serghiuk — mare ştab la institutul unde se născocesc maşinile astea „gînditoare" — zice: o maşină îl bate la sigur pe un şahist mediocru, pe un maestru însă niciodată. Îi lipseşte, ca să spun aşa, impulsul creator. Nu-i în stare să născocească ceva nou, nu-i în stare să inventeze, nu-i în stare, la o adică, să tragă şi o cacialma!

Sorbind lacom din ceaiul fierbinte şi despicînd des aerul cu mîna, Litvinov îi dădea înainte, cu glas piţigăiat:

— Nu-i vorbă, informaţiile precise sînt foarte bune. Dar crezi că ele vor înlocui vreodată legăturile vii dintre oameni? Căci miile şi miile de oameni nu mai pot fi înglobaţi în vechea categorie de forţă de lucru, ci reprezintă tot atîtea personalităţi bine conturate,

care raţionează, ca dumneata, ca mine. Deocamdată nici o maşină nu-ţi va spune precis la ce gîndeşte omul, ce anume îi place, ce-l însufleţeşte, ce-i taie elanul. Toate acestea, dragă Viaceslav Ananievici, trebuie să le *descoperi* singur, să le *simţi*. Tot timpul. Zi de zi, ceas de ceas. Numai aşa poţi prevedea, numai aşa poţi şti totul dinainte.

— Dragul meu Feodor Grigorievici, dar la mine vin mai mulţi oameni decît la dumneata, răspunse Petin zîmbind condescendent. Mă iartă, dar există o statistică !

— Din punct de vedere statistic e adevărat, făcu faţă atacului Litvinov pe un ton de băieţandru poznaş. Dar vin numai cei care au nevoie de dumneata, nu cei de care ai dumneata nevoie... Pe cînd eu stau de vorbă şi cu unii, şi cu alţii...

Asemenea discuţii izbucneau destul de des şi, de fiecare dată, întorcîndu-se în cabinetul său, Litvinov îşi spunea încîntat : „Ăsta ajunge departe. Are un cap !" Dar, după o clipă de gîndire, adăuga : „Numai că e înşurubat cam aiurea". Iar Petin, sorbind în fotoliul de sub lampă cafeaua pe care Dina i-o servea după masă, povestea cu un surîs îngăduitor :

— Azi i-am făcut iarăşi nitică educaţie lui ăsta... Cum e în nemţeşte mai mult ca perfectul ?

— *Plusquamperfektum ?*

— Exact ! I se potriveşte grozav... Merge greu. Nu vrea să-şi bage în cap nici cele mai elementare adevăruri din zilele noastre. E un încăpăţînat fără pereche. Imposibil să-l smulgi din perioada primelor cincinale... Acum, cînd şi navele cosmice sînt conduse cu aparate, dumnealui, ditai directorul, aleargă toată dimineaţa prin cariere...

Bîndu-şi tacticos cafeaua şi mîngîind din ochi trupul zvelt şi graţios al soţiei, vorbea ca şi cum ar fi gîndit cu glas tare :

— Uneori încăpăţînarea lui mă scoate din sărite şi trebuie să fac un efort ca să mă stăpînesc... În fond, e un om de treabă, dar suferă, ca să spun aşa, de uzură morală. Întocmai cum se învechesc maşinile cînd

zac la depozit, chiar dacă nimeni nu le foloseşte... Mă tem că o să termine prost. Prea e în urmă cu moda...

Toate acestea nu-i erau indiferente Dinei. Zvonurile care circulau pe şantier trezeau în inima ei simţăminte contradictorii ; avînd multă consideraţie pentru bărbatul ei şi multă încredere în talentele sale, se bucura la gîndul că poate îşi vor vedea visul cu ochii. Petin va deveni, în sfîrşit, director, şi atunci va putea să arate de ce e în stare. Pe de altă parte, îi părea rău de Bătrîn, de omul acesta original, niţel caraghios, care, orice s-ar spune, îi primise atît de frumos şi se purta atît de drăguţ cu ei amîndoi.

De la o vreme, în căsuţa familiei Petin mai apăruse o fiinţă : pechinezul Cio-Cio-San, pe care la rugămintea lui Viaceslav Ananievici îl descoperise, îl cumpărase şi-l adusese Pşenicinîi de la Leningrad, cînd fusese acolo în interes de serviciu.

— Bătrînul nu-i om rău, nu-i aşa, Cio ? spunea Dina, şi căţeluşa îi dădea dreptate : „Hau, hau !"...

Într-o zi, de cum a intrat pe uşă, chiar în antreu, fără să aştepte ceasul plăcut al după-amiezii, rezervat schimbului de noutăţi, Viaceslav Ananievici s-a grăbit s-o informeze că directorul a fost chemat de urgenţă la Moscova. L-au prevenit că s-ar putea să întîrzie ceva mai mult în capitală şi i-au spus că, deocamdată, să-i lase lui Petin conducerea şantierului. Viaceslav Ananievici povestea toate acestea cu glasul său liniştit de totdeauna, dar Dina simţea cît e de încordat şi că abia reuşeşte să-şi ascundă bucuria.

Ea se întunecă deodată şi Petin, văzînd-o posomorîtă, nu mai putu să tacă.

— Sărmanul Feodor Grigorievici, urmă el, n-o să-i fie uşor. Bănuiesc că e în legătură cu scrisoarea aceea. Ţii minte ? Pentru care v-aţi dus, atunci, în colhoz... Ce să-i faci, fetiţo dragă, capul face — capul trage. L-am sfătuit să curme totul în germene. Dar el... că nu se poate, că oamenii aceştia „au în felul lor dreptate", că trebuie să-i convingă, să le demonstreze... Şi uite ce bine a reuşit. Să văd cum o să convingă acum, nu nişte ţărani siberieni, ci forurile în drept.

— Bine, dar am auzit cu urechile mele cum a discutat cu ei. Sincer, deschis, ca de la om la om, spuse Dina înduioşată.

— Vezi, asta e: a discutat! Dacă comandanţii, trimiţîndu-şi compania la atac, le-ar vorbi oamenilor cam aşa: „Tovarăşi soldaţi, vă rog frumos să fugiţi în întîmpinarea gloanţelor. Nu este exclus să vă omoare. Dar aveţi bunătatea şi nu vă gîndiţi la asta. Nici nu ştiţi cît este de important să cucerim această cotă." Am fi cîştigat oare războiul? Ar fi fluturat steagul nostru deasupra Berlinului? Disciplină, o disciplină de fier, ordine care se execută fără nici un fel de discuţii... Numai aşa reuşeşti. Mi-e necaz cînd sînt nevoit şi eu să spun uneori: „Mai gîndiţi-vă," „Mai studiaţi", „Mai cumpăniţi"... N-ai idee cît timp pierzi şi cît te obosesc chestiile astea. Mai ales că sînt absolut inutile, lipsite de sens.

— Şi, totuşi, îmi pare rău de el.

— Da, fiindcă eşti bună la inimă şi ai vrea ca toţi să fie fericiţi. Or, află, draga mea, că aşa ceva nu se poate. De cînd lumea, noul sfărîmă vechiul, altfel viaţa s-ar opri în loc. Şi apoi — în glasul lui Viaceslav Ananievici tremura o mîhnire sinceră — şi apoi, dacă ţi-e milă de el, nu ţi se pare că nu-ţi este de fel milă de mine?

...Litvinov a plecat cu noaptea în cap. Pînă la aerodrom erau vreo patruzeci de kilometri. Nu-i plăcea să fie condus cu alai, de aceea nu spusese nimănui la ce oră pleacă, şi se arătă surprins recunoscînd pe peronul aerogării, în construcţie încă, silueta masivă a lui Nadtociev alături de cea subţire şi mlădioasă a Dinei. Cu căciula-i buhoasă de blană model „Ivanuşka cel prost", cum o definise Petrovici, Nadtociev părea monumental. Lîngă el, Dina, într-o scurtă de blană ciucotă, care se îmbracă peste cap, şi garnisită cu piele, cu cizmuliţe îmblănite şi căciulă de ren, părea un ursuleţ...

— Încotro aţi pornit cu noaptea-n cap? se miră Litvinov care spera să rămînă puţin singur, ca să mai treacă o dată prin sită cele două variante, să-şi rînduiască argumentele într-o înlănţuire logică.

— Am venit să vă conducem, răspunse simplu Dina.

— Ai vrut s-o ştergi englezeşte, ai ? îl dojeni în glumă Nadtociev. Fără să vezi splendoarea asta de haină care-i vine atît de bine Dinei Vasilievna ? Uită-te numai la ea, te rog, te implor, te somez ! Un pui de eschimos progresist dintr-un film montat de un regizor sovietic după o povestire de Jack London...

Pasagerii, care aşteptau avionul pentru Starosibirsk, se înghesuiau pe terasă, deoarece în clădirea neterminată era mai frig ca afară. Treptele terasei se propteau într-o stivă de buşteni.

— Treptele pe care le vedeţi vor coborî spre mare, explică Nadtociev această ciudăţenie arhitectonică. Vorbesc serios, înainte de a ateriza, avioanele vor trece razant deasupra mării, care se va aşterne uite acolo, în vale.

— Ba dumneata mă iei la vale ! se îndoi Dina.

— Uite că mai vine un necredincios, mormăi Litvinov, arătîndu-l pe Innokenti Sedîh, care în clipa aceea cobora din autoşenilată. E atît de sigur că n-o să se întîmple aşa, încît construieşte un club la Kreajoe. Şi înfuriindu-se brusc : Ce să mai vorbim ! Tot n-o să înţelegeţi !

Abia acum observă Dina cît s-a tras la faţă şi cît a îmbătrînit în ultimele zile directorul.

— Atenţiune, aer ! strigă Petrovici ca la armată.

Toată lumea înălţă capul. Din cer cobora, ca pe derdeluş, un „IL-14" — ciunt, bondoc, semănînd cu o lostriţă umflată de icre. Mîrîind furios, străbătu în goană pista croită de buldozer, învîrtejind zăpada înghеţată.

— Ei, drum bun. Sînt convins că o să reuşeşti, îi ură Nadtociev.

— Bate-n lemn ! se alarmă Litvinov, superstiţios ca orice vînător. Apoi, întorcîndu-se către Petrovici : Să nu te prind că-mi aduci muieri în cort. Strînse uşor mîna Dinei : Complimente soţului dumitale. Îi telefonez mîine din Moscova...

Avionul se ridică în văzduh şi-şi urmă ruta. De sus, taigaua se vedea ca o mare cu talazurile încremenite.

Curînd apărură în zare, net conturate pe fundalul albverde, case de tip orăşenesc înşiruite de-a lungul drumeagurilor tăiate în pădure, clubul, sala de sporturi, încă neacoperită, cinematograful lîngă care roia o droaie de oameni, şi grămada de clădiri albe ale complexului spitalicesc... Ca un joc de cuburi risipite prin iarbă de nişte copii. Iar dincolo, rîul sticlind între stîncile zbîrlite, asemenea unor voinici gata să se repeadă în luptă. Iată şi groapa de fundaţie... plăgile căscate ale carierelor — totul învăluit în nori de abur, de fum, de nisip galben învolburat.

Îşi aduse aminte că pe aici, pe undeva la nord de Malul Frumos, aruncaseră ei mai demult o placă de fontă pe care scria: „Oni, supune-te bolşevicilor!" Lupta abia începe, dar pînă la urmă măreţul Oni se va supune, aşa cum s-au supus bolşevicilor şi alte ape pe ale căror maluri muncise Litvinov. Ochii-i dibuiră Orăşelul Verde, şiragul de corturi, căutînd însă zadarnic „casa" lui. Casa lui... Aici, totul era casa lui, viaţa lui, frămîntările şi speranţele sale... Ce se va alege din toate astea dacă... se va întîmpla aşa cum cobesc atîţia în ultimele săptămîni? „Poate că de aici înainte vor lucra fără mine. Poate le văd toate acestea pentru ultima oară." Întoarse capul. „Onistroi" se topise în depărtare. Umbra avionului gonea prin taiga, desluşindu-se bine de aici de sus, asemenea unui peşte într-o apă limpede cu albie de prund.

„Fără mine." Litvinov închise ochii pe jumătate şi se răsturnă pe speteaza fotoliului.

— ...Nu vă simţiţi bine, tovarăşe Litvinov? Doriţi tablete contra răului de aer? se auzi o voce îngrijorată.

Feodor Grigorievici deschise ochii. Era însoţitoarea de bord — tînără mărunţică şi gingaşă, iakută după înfăţişare — o fetişoară rotundă şi turtită, cu ochi înguşti şi piezişi. Mînuţele-i subţiri ca de porţelan îi întindeau, la alegere, un plic şi o cutiuţă cu tablete.

Se sili să zîmbească cît mai senin.

— N-am nimic, nu te deranja. Totul e în ordine, totul e în cea mai perfectă ordine.

PARTEA A DOUA

1

Viaceslav Ananievici cam strîmbă din nas, cînd, la cină, soţia îi ceru maşina ca să se ducă a doua zi la aerodrom să-l conducă pe Litvinov. Iar cînd află că Dina se întîlnise acolo cu Nadtociev şi că inginerul o adusese acasă cu automobilul lui, se supără de-a binelea. Nevrînd să se înjosească pînă la o vulgară scenă conjugală, amînă discuţia pînă dimineaţa. Războindu-se la oglindă cu un buton îndărătnic, care refuza să intre în butoniera gulerului scrobit, îi aruncă Dinei ca într-o doară :

— ...Da, scumpa mea, să ştii că m-ai mîhnit. Uiţi cu totul de situaţia noastră aici. Toţi ştiu că Nadtociev este omul lui Litvinov. Îl cară mereu după el, e al treilea şantier unde sînt împreună. Flecarul ăsta îi este credincios ca un cîine. Tocmai cu el ţi-ai găsit să cochetezi? Eu te cunosc, dar ce-o să zică lumea... Uf, nu ţi se pare că de data aceasta ai scrobit gulerul prea tare... Stătea cu gîtul întins şi se părea că numai lupta cu butonul recalcitrant îl preocupă. Partea cea mai proastă e că tocmai acum va trebui să am o discuţie serioasă şi cam neplăcută cu stimabilul Sacca, cum îi spun curierii.

Dina se arătă plăcut surprinsă.

— Mi se pare că eşti gelos ? ! În sfîrşit !

Viaceslav Ananievici se întoarse mirat :

— Da de unde ! Aşa ceva nici nu încape între noi doi... Şi apoi pe cine să fiu gelos ? Pe neisprăvitul, pe caraghiosul ăla ?... Ştii... îţi cam supraestimezi farmecele.

În sfîrşit, butonul binevoi să-şi ocupe locul. Mulţumit, Viaceslav Ananievici îşi suci de cîteva ori gîtul, apoi mînuind uşor pieptenele încercă să acopere cu părul de la tîmple creştetul pleşuvit. Dina nu mai scoase o vorbă şi parcă se vestejise deodată. I se făcu milă de ea.

— Nu m-ai înţeles bine. Am vrut să-ţi spun numai că sînt mai presus de sentimentul geloziei. Nu-i altceva decît dezgustătorul simţ de proprietate, şi dă-mi voie să pretind că nu pot fi învinuit de una ca asta... Dar să nu crezi că nu te înţeleg, scumpa mea. Eu sînt atît de ocupat, de tracasat, de hărţuit... Ştii, cu răspunderea pe care o am... iar tu... Tu te plictiseşti singură. Ei, uite, poţi să te vezi cu cine vrei, chiar şi cu Sacco ăsta. Am în tine o încredere absolută. Un singur lucru te rog : să nu uiţi ce situaţie ocup. O situaţie care ne creează multe obligaţii.

Îşi potrivi cravata, se mai cercetă o dată în oglindă şi, după ce depuse o sărutare pe fruntea soţiei, se îndreptă spre uşă. Dina dădu să alerge după el, dar se opri şi ascultă scîrţîitul paşilor lui în curte, apoi portiera maşinii trîntită cu un pocnet scurt.

Legănîndu-se pe făgaşuri, „Volga" lui Petin şuşuia pe drumul înzăpezit. Ceaţa groasă de aseară se risipise şi în bătaia soarelui taigaua păru gătită într-un val pufos, presărat cu paiete trandafirii. Umbre violete marcau marginile troienelor care ici-colo se întindeau şi pe drum. Satul Divnoiarskoe, care se vedea foarte clar, răsărea dintre nămeţi, cu cozi de fum bîrligîndu-se din hornuri, iar dincolo, peste pragul Buinîi, pe care nu-l potoleau nici cele mai năprasnice geruri, se învîrtejeau rotocoale de aburi, de parcă un nor care făcuse imprudenţa să coboare din cer fusese prins de gheţuri şi se zbătea să scape din încleştarea lor.

Dimineaţa aceasta rece şi liniştită era nespus de frumoasă. Dar Viaceslav Ananievici nu vedea nimic. Iat-o, aşadar, ziua multaşteptată : Litvinov a plecat şi printr-un ordin venit de sus şantierul a rămas pe mîna lui. Se vede că, acolo, sus, a fost în cele din urmă apreciată fapta lui nobilă. Ei, acum, cînd nu-l stinghe-

reşte nimeni, va putea în sfîrşit să se dezlănţuie, să-şi dea drumul. Nu-i vorbă, pe vremuri şi Litvinov era bun. Dar, cum era de aşteptat, a căzut victimă propriilor sale concepţii, metode şi obiceiuri iremediabil învechite. De fapt, nu se întîmplase nimic ! Că un proiect aprobat acolo „sus" ar putea fi revizuit din pricina unei scrisori, una ca asta Viaceslav Ananievici refuza să creadă. Scrisoarea avusese pesemne rolul hîrtiei de turnesol, relevînd adevărata fizionomie a directorului.

Ce gafă ! El, Petin, n-ar fi făcut niciodată aşa ceva. Lăsînd la o parte ce se scrie prin ziare, în materie de conducere trebuie să ai mînă de fier. Întîi şi întîi, va înlătura fără cruţare toate obstacolele. Au să-l urască ? N-au decît ! Rar om pornit pe fapte mari se bucură de simpatia celor din jur. Numai de-ar afla ce vînt bate acolo, sus, numai de-ar şti ce va hotărî Moscova !

De cum a venit la birou, Petin a făcut mai multe comenzi telefonice — ţinea să vorbească cu cîţiva hidrotehnicieni din Moscova, care se numărau printre cunoştinţele sale. Dar spre mirarea lui nici unul din numerele chemate nu răspunse. Abia atunci îşi dădu seama că la Moscova e noapte şi că doar peste vreo şase ore are şansa să găsească pe cineva la serviciu.

Îi trebui un serios efort de voinţă ca să reintre în normal : tacticos îşi scoase haina, o atîrnă grijuliu pe speteaza scaunului, îşi puse mînecarele de satin, parcurse din ochi lista telefoanelor primite, pe care i-o pregătise secretarul, şi aşează pe masă programul zilei întocmit de cu seară. La punctul unu era scris : discuţie cu Nadtociev.

Peste cîteva minute veni şi acesta. Văzînd pe perete dreptunghiul de carton care avertiza „Aici nu se fumează" şi de care uita întotdeauna, îşi scoase ţigara din gură, roti privirea după o scrumieră şi, negăsind-o, deschise oberlihtul şi o aruncă afară. Petin îl invită să ia loc. Discutară despre treburile şantierului, despre excavatoarele care nu mai soseau de la Sverdlovsk, iar cînd veni vorba despre Litvinov, „care, la ora asta, doarme probabil la Moscova", Petin oftă şi-şi exprimă

speranţa că totul se va sfîrşi cu bine. Ca de obicei era de o amabilitate rezervată şi poate doar cînd răspundea la telefon rostea prea răspicat : „La aparat, locţiitorul temporar al directorului". Nadtociev zîmbea în sinea lui : „Toţi sînt la fel. O apă şi-un pămînt !" Cînd se ridică să plece, Petin îl reţinu :

— Un moment, Sacco Ivanovici, mai avem de discutat o chestiune, ca să spun cinstit, tare neplăcută. Nadtociev se întoarse şi se opri lîngă birou. Stai jos, te rog. Într-o zi a venit la mine inginerul acela tînăr de la carieră, de pe malul drept, uite că-mi scapă numele ...

— Makaronîci ? zîmbi strîmb Nadtociev. Cu proiectul ? ! A venit să se plîngă ?

— A venit să facă contestaţie, îl corectă Petin, bătînd toba cu degetele în cristalul mesei. Mi-a lăsat mie proiectul...

— ...în care demonstrează în mod strălucit că cozonacul e mai gustos ca pîinea... Băiat de treabă acest Makaronîci, deştept, dar... ca să-l parafrazăm pe Krîlov, de data aceasta cocoşelul tot scurmînd prin gunoi n-a găsit, vai ! — nici un mărgăritar... Ceea ce ai constatat, sper, şi dumneata...

Petin descuie fără grabă sertarul şi scoase un sul, pe care Nadtociev îl recunoscu numaidecît.

— ...Dimpotrivă, am impresia că a făcut o descoperire extrem de importantă. Şi nu numai pentru noi, pentru şantierul nostru, dar şi pentru toţi cei care trebuie să execute săpături în condiţiile unor ierni aspre. Tînărul acesta... ă-ă-ă...

— Makaronîci... Nu te uita aşa la mine. Băieţii de la carieră l-au poreclit aşa, nu eu. Pe numele lui adevărat e Mark Aronîci...

— Ei bine, Mark Aronîci este un inginer capabil, cu un dezvoltat simţ al noului. Consider că propunerea lui reprezintă un aport preţios la tezaurul septenalului...

— Într-un fel ai dreptate, tocmai mă gîndeam să-l împerechez cu Poperecinîi, ştiinţa cu experienţa practică, şi atunci poate...

— Ca să obţii sîrmă ghimpată ? îi tăie vorba Petin cu un glas rece care te punea în gardă. Cam aşa mi se pare ai binevoit să te exprimi ca să-ţi baţi joc de un tînăr specialist care ţi-a adus primul său proiect.

Nadtociev sări ca ars.

— Ei, să ştii că asta nu mai e sportiv. Joci neregle-mentar.

Petin se ridică şi el şi, împlîntîndu-şi privirile în ochii celuilalt, continuă să bată darabana în cristal.

— Nu sîntem pe stadion, ci în cabinetul locţiitorului temporar al directorului, şi nu vorbesc cu un „microbist", ci cu un inginer pe care pînă acum l-am socotit un lucrător serios, dar care şi-a permis, acum, în anii măreţului septenal, să procedeze într-un mod inadmisibil, şi am curajul să spun — antipartinic. Da, da, antipar-tinic...

— Antipartinic ? !

Voinic, cu faţa masivă, cu braţele vînjoase şi cu pi-cioarele bine proptite în duşumea, Nadtociev se uita buimac la omul uscăţiv şi palid care-l fixa netulburat, dinapoia biroului.

— Ăsta sînt, dragă Sacco Ivanovici. Obişnuiesc să spun lucrurilor pe nume. Partidul ne învaţă să spri-jinim orice iniţiativă valoroasă, în timp ce dumneata...

În glasul lui Petin nu era nici urmă de mînie sau iritare, iar tot ce spunea era absolut just. Frazele co-recte, clare, auzite şi citite de atîtea ori sunau însă în gura acestui om ca o jignire, ca o profanare...

— Nu se poate, Viaceslav Ananievici, ca dumneata, un constructor experimentat, să nu-ţi dai seama că singurul lucru valoros din tot proiectul este doar tema. Realizarea lui ar necesita o groază de material uman şi investiţii colosale. Iar rezultatul ar trebui să-l pri-vim cu microscopul electronic, ca să distingem ceva. Dă-mi voie să-ţi fac o mică socoteală. Nadtociev scoase din buzunar o riglă de calcul şi începu să bolborosească de unul singur. Socotea repede. Uită-te şi dumneata cam cît ar costa un metru cub de pămînt şi la cît ne-ar reveni distracţia asta...

— Distracție ? Nu, dragul meu Sacco Ivanovici, nu-i o „distracție", să fim înțeleși. Este răspunsul dat de un tînăr inginer inteligent la una din întrebările fundamentale ale septenalului. Mă văd nevoit să te oblig...

„Ce l-a apucat ? Ce vrea, în definitiv... Numai de-aș reuși să-mi țin firea, numai să nu mă ia gura pe dinainte, să nu-i zic una care să facă pe viitor imposibile orice relații între noi", se frămînta Nadtociev privind cu mirare cum Petin, om rece și pedant, dar în fond cinstit, energic și inteligent — așa cum îl socotise pînă atunci — se transforma sub ochii lui, lăsînd să i se vadă o altă față, pe care nu i-o bănuia nimeni și pe care, probabil, o ascundea cu cea mai mare grijă. De n-ar fi fost femeia aceea cu ochi înguști, cenușii, Nadtociev ar ști cum să-l pună la punct ! Dar așa... Stătea cu capul în pămînt, împietrit de încordare fizică : de n-ar fi fost ea...

l-a fost simpatică încă din ziua aceea de septembrie, cînd întîmplarea a vrut să gonească împreună, cu mașina, prin taigaua împestrițată de toate culorile toamnei. Era burlac și, tot colindînd șantierele, nu apucase să-și încropească ceea ce se cheamă o gospodărie. Stătea prin cămine, prin casele pentru oaspeți sau la hotel, dacă găsea unul. Mînca la cantine, sau mezelicuri, ca omul neînsurat. Un ceainic electric, o tigaie și o mică mașină de gătit pentru turism — asta îi era tot „menajul". Cît despre femei, visa o iubire înălțătoare, o prietenie adevărată, dar toate „romanele" sale legate de vacanțele petrecute la stațiunile de odihnă, sau deplasările de serviciu, n-aveau, la drept vorbind, nimic comun cu dragostea sau cu prietenia. Două-trei scrisori postrestant, felicitări de Anul Nou, un mic colet poștal și atîta tot.

Și iată că-i apare în cale o femeie care seamănă mai curînd cu o fată. În viața inginerului Nadtociev se petrece ceva cu totul neobișnuit : universul îi dezvăluie parcă zări nebănuite, altfel sună muzica, culorile sînt mai vii. Bărbatul acesta căruia îi ieșise vorba — ce-i drept fără temei — că-i îndrăzneț, ba chiar obraznic

cu femeile, devine grozav de sfios, îi tremură glasul cînd cere la telefon numărul cu pricina şi recurge la stratageme nemaipomenite, uneori de-a dreptul ridicole, ca s-o mai întîlnească o dată pe Dina „din pură întîmplare" la bibliotecă, la magazin, la club, pe stradă sau să stea alături de ea la concert. Şi noaptea visează aceste întîlniri, dar cînd e lîngă ea se încruntă, devine cinic şi chiar grosolan.

Numai că Dina ştia să deosebească masca de adevărata faţă. Singură toată ziulica, murea de urît. O amuza să-l ştie alături pe bărbatul acesta totodată puternic şi slab, sfios şi veninos, să-l vadă cum roşeşte şi se pierde deodată în prezenţa ei, să-i simtă focul mocnit al privirii.

Ca să poată veni măcar din cînd în cînd la familia Petin, Nadtociev încerca să se împrietenească şi cu soţul, iar discuţia asta putea compromite totul. Te pomeneşti că Petin a provocat-o înadins pentru a începe o ceartă şi a-i închide uşa în nas... „Nu, nu. Rabdă şi taci. Taci de dragul ei!" îşi poruncea Nadtociev încremenit într-o poziţie incomodă, cu un chip încordat, împietrit.

— ...Aşa că, stimabile Sacco Ivanovici, ia proiectul şi dă-l în studiu. Contez să am toate datele în zece zile, ba nu, în şapte. Întoarse cîteva file ale calendarului de pe masă şi notă cu scrisul său clar : „Ora zece — Nadtociev, despre proiectul lui Berşadski".

— Din coadă de cîine... strecură printre dinţi Nadtociev.

Ochii negri ai lui Petin nu exprimau nimic şi o clipă Nadtociev avu impresia că se află în faţa unei maşini : ori te dai la o parte, ori te striveşte.

— Iartă-mă, dragă Sacco Ivanovici, dar nu-ţi gust de loc umorul. Şi te sfătuiesc, cînd vii la mine, miercuri la ora zece, să-ţi laşi spiritele acasă. Apoi, fără să mai aştepte răspunsul lui Nadtociev, apăsă pe buton să vină secretarul : Următorul, te rog.

În sala de aşteptare era multă lume, şi Nadtociev îşi spuse cu scîrbă : „Să fi fost cîine, mă vedeau toţi cum plec în modul cel mai dezgustător, cu coada între pi-

cioare". Iar cînd se întoarse în cabinetul său pustiu, încremeni în mijlocul încăperii, fulgerat de un gînd : „Dacă-l lași să te calce în picioare în așa hal, Sacco băiatule, să știi că ești îndrăgostit lulea".

2

Petrovici avea o vorbă : „Principalul în arta militară este să știi s-o ștergi la timp". Nici nu apucase bine să dispară avionul cu Litvinov, și șoferul, direct de la aerodrom, porni glonț spre ateliere, fără să mai treacă pe la garaj. Datorită firii sale vesele reușea întotdeauna să intre în grațiile „oamenilor utili". Unde mai pui că era și un fotograf pasionat, or, fotografiile sînt o cheie care deschide multe inimi... Iată cum se face că reușise să se învîrtească din timp de un bon pentru reparații preventive.

Cînd Petin ceru să i se tragă limuzina la scara administrației, șoferul ia-l de unde nu-i. Trecu cam multișor pînă aflară că e la atelier. Mașina cu motorul demontat era pe cric deasupra gropii. Petrovici veni la telefon așa cum se afla, îmbrăcat în salopetă și cu mîinile mînjite de ulei. Se șterse fără grabă, ținînd receptorul cu umărul.

Locțiitorul directorului își exprimă dorința de a-i trage personal un frecuș acestui element nedisciplinat. Din receptor răbufneau vorbe mînioase. Petin n-avea de unde să știe că, în loc să-l asculte, obiectul perdafului arunca ocheade și făcea bezele, prin geamul cabinei, unei tinere dispecere rumene ca o rodie, și doar din cînd în cînd mormăia în receptor :

— 'nțeles ! Îmi pare rău. Se face... N-aveți nici o grijă...

Spre deosebire de șeful său, șoferul nu-l avea la stomac pe Petin și considera simpatia lui Litvinov pentru acesta ca o slăbiciune, o rătăcire. I se rupea inima de Dina Vasilievna — pentru care avea multă prietenie — tocmai fiindcă e măritată cu „candriul" ăla. Iar

cînd la un nou „'nțeles... se face...", care pesemne că se potrivea cu întrebarea ca nuca în perete, receptorul începu să tune și mai amenințător, Petrovici clipi șiret dispecerei și prinse a turui repede-repede, înșirînd pe un ton plîngăreț un întreg pomelnic de defecțiuni — cutare piesă trebuie schimbată, alta are joc, iar motorul „s-a paradit". Îi răspunse o tăcere încărcată de mînie, pocnetul sec al legăturii întrerupte și, numaidecît, tonul obișnuit al telefonului. Atunci așeză receptorul în furcă, cu un : *„aufwiedersehen!"* satisfăcut, și se duse să-i tălmăcească prin viu grai fetei semnele pe care i le făcuse prin geamul cabinei telefonice.

În toate diminețile Petrovici o lua agale, cu pași de promenadă, spre atelierele autobazei. Ori de cîte ori trecea prin dreptul gropii de fundație, atenția îi era atrasă de un glas de femeie ce răsuna din difuzoarele centrului de dispeceri. Un glas de stentor, am putea spune, căci umplea văile dintre munții de nisip și metal, se izbea de colosii de beton, zbura departe peste rîul înghețat, pentru ca apoi să se întoarcă în chip de ecou. La drept vorbind, glasul acesta puternic nu spunea nimic interesant : șeful de echipă Mustață este chemat urgent la inginerul Berșadski ; șoferii să tragă mai repede cu camioanele la excavatorul lui Poperecinîi ; mașinile cu beton să circule ritmic. Și iarăși era căutat acel Mustață intrat parcă în pămînt, apoi urma ordinul să vină de îndată un camion „de opt" și unul „de zece" dinspre partea de sud a carierei.

Dar nu era vorba de sensul acestor dispoziții banale, ci de forma lor, de ton.

— Ei, Mustață, m-auzi, Mustață, unde ai dispărut ? spunea o voce poznașă de fată. Te informez oficial : Makaronîci este gata să explodeze. Așa că, vezi, păzește-ți mustața... Ei, tovarăși șoferi, ați adormit sau ce dracu ? Visați gagici ? Faceți ochi și dați-i bătaie. Uite-l pe Poperecinîi, văd cum vă face semn cu pumnul din cabină... Voi, acolo, cu betonul ? ! Mînați mai cu vlagă, că nu duceți ouă !

Uneori, se auzea un suspin : „Uff, mi-ați mîncat sufletul, să vă ia dracul de tolomaci !"

Potopul acesta de cuvinte, amplificat de difuzoarele puternice, se revărsa fără întrerupere deasupra malului drept, aducînd zîmbete pe buze. „Arde-i, Murka, nu-i lăsa !" rîdea şeful de echipă Mustaţă, pornind trap spre biroul inginerului... „Asta cînd te ia la trei păzeşte, e jale !" rîdeau şoferii accelerînd. „Parcă aş trăi toată ziua într-un foileton", se văita inginerul Berşadski seara, mîngîind mîna îngustă şi rece a Vikăi, în întunericul cinematografului, cel mai bun loc de întîlnire al îndrăgostiţilor în ţinutul acela friguros.

Murka, cum îi spuneau toţi fără excepţie ajutoarei de dispecer, era la fel de celebră pe şantier ca cel mai cunoscut comentator de la radio-Moscova. Puţini ştiau cum arată la faţă, dar spiritele şi unele expresii puse în circulaţie de „Murka de pe malul drept" treceau din gură în gură. Ajunseseră atît de populare, încît la rubrica de satiră şi umor a „Gazetei vii" a clubului, Murka figura ca un fel de personaj literar.

Dar pe Petrovici începuseră să-l intrige nu comentariile, şi nici forma lor, ci glasul fetei. Putea să jure că-l mai auzise undeva. De fiecare dată cînd hîrîitul difuzoarelor anunţa că „Murka transmite", se oprea în loc şi, ridicînd capul, îşi încreţea fruntea, căznindu-se să-şi aducă aminte. În cele din urmă, ca să scape de obsesie, hotărî să facă cunoştinţă cu posesoarea „glasului obraznic".

Şi iată-l la căderea serii dînd tîrcoale birourilor sectorului de pe malul drept — o clădire gen vilă, cu terasa deschisă, încoronînd Capul Taurului. De aici se aşternea privirilor o vastă panoramă a rîului şi a întregului şantier. Dar lui Petrovici nu-i ardea de peisaje. Întrebă unde lucrează dispecerul de serviciu şi se îndreptă cu pasul hotărît spre o gheretă înjghebată din lăturoaie. Plăcuţa de la uşă interzicea strict „intrarea persoanelor străine". Petrovici nu se considera nicăieri „persoană străină", totuşi, din anumite motive, nu socoti că e necesar să intre, preferînd să strecoare o privire pe ferestruică. Se trase imediat înapoi : în încăperea minusculă, unde doi oameni n-ar fi avut cum să se întoarcă, şedea fata cu părul ca morcovul pe care o salvase de pumnii unui huligan. Avea în faţa ei, pe un pupitru, nişte hîrtii,

şi alături, la îndemînă, două telefoane — unul alb şi unul negru — iar de pe perete şerpuia spre gura ei suportul articulat şi flexibil al microfonului.

„Care va să zică, iată cine e celebra Murka de pe malul drept!"

Fata purta o jachetă de un verde-viu, iar unghiile de la mîna care ţinea în momentul acela receptorul erau date cu lac aproape albastru. Petrovici înmărmuri de admiraţie. Între timp, fata puse la loc receptorul, trase spre ea microfonul şi în aceeaşi clipă îşi luă zborul deasupra carierelor glăsciorul ei poznaş, niţel răguşit:

— Visaţi la primă, tovarăşi şoferi de la „MAZ"-uri? Pas de mai crede în vise! Hai, întindeţi-o spre carieră, scurt mişcarea! Că în loc de urs, şeful o să arboreze pe radiatoare cîte un măturoi! Copăcel, domnişorilor! Copăcel!

Împinse în lături microfonul şi abia atunci observă mutra rotundă care o privea prin geam. Recunoscu numaidecît ochii căprui, cu o licărire şmecheră. Scuturîndu-şi cochet buclele portocalii, sări pe masă şi deschise oberlihtul.

— Ce doreşti, Nonsens? Aici nu se serveşte.

N-a mai stat să aştepte răspunsul, poate pentru că frigul năvălise în gheretă, aburind pe dată geamurile. Iar cînd o cîrpă muiată într-o soluţie cu sare le-a redat limpezimea, mutra rotundă nu mai era acolo. Lui Petrovici îi venise o idee genială. Acum stătea la marginea drumului ţopăind de nerăbdare şi pîndind o „ocazie" care să-l ducă la ateliere.

La terminarea schimbului, cînd oamenii în haine vătuite, cu pîslari şi clapele căciulilor trase peste urechi răsăreau din gropi, se îngrămădeau la staţia de autobuz, bătînd din picioare ca să se mai încălzească, sau porneau pîlcuri-pîlcuri pe jos, de-a lungul şoselei, iată că în faţa gheretei de scînduri trase elegant, scînteindu-şi lacul, limuzina tovarăşului director. Iar cînd în prag apăru ajutoarea de dispecer portiera limuzinei se dădu în lături, şi Petrovici o pofti galant:

— *Bitte driette!*

Fata se opri. Toaleta ei, alcătuită dintr-un palton „sac" la modă în acel an, căciuliţă mitoasă, tricotată,

tip „pudel", pusă pe sprînceană — totul copiat întocmai după ultimele modele din *Ogoniok* — şi nişte pîslari mari cu talpă groasă, era de-a dreptul impresionantă. Gestul curtenitor al lui Petrovici făcu să crească simţitor acţiunile acestuia în ochii ajutoarei de dispecer. Fata şovăi o clipă, apoi, scuturîndu-şi smucit şi capricios pletele portocalii, spuse pe un ton zeflemitor :

— Mă copleşeşte această amabilitate !

— Te implor, pentru mine e un fleac... Dacă vrei, te duc şi în Lună, cu viteză cosmică.

— Dacă află directorul, o să zbori cu o viteză... că pînă te dezmeticeşti, te-ai şi plasat pe orbită, ripostă fata cu tonul folosit în emisiunile ei de pe malul drept.

— Directorul e plecat la Moscova ! strigă Petrovici cu glasul unui om care se aruncă în apă, fără să ştie să înoate.

— Iartă-mă, dar sînt aşteptată, spuse politicos fata, punînd astfel punct discuţiei, şi se depărtă purtîndu-şi uşor trupul zvelt pe care nu reuşeau să-l pocească nici chiar capodoperele modei. După cîţiva paşi, întoarse capul, îşi flutură mîna protejată de o mănuşă cu un deget în culori vesele şi aruncă jucăuş : Pe curînd !

Ca un făcut, motorul refuza să pornească. Petrovici luase maşina de la atelier sub cuvînt că vrea să facă o probă, promiţînd că se întoarce repede. După ce repară, de bine, de rău, defectul, făcu cale întoarsă. La o cotitură, unde o plăcuţă prinsă pe trunchiul unei zade golaşe informa că acolo este „staţia autobuzului nr. 6, Cariere-India", îl zări pe derbedeul care o bătuse atunci pe fată. Purta nişte cizme noi, cu tureatca armonică, şubă de dihor pe care o lăsa descheiată şi veşnica lui şepcuţă cu nasture ; se ţinea ceva mai la o parte de ceilalţi oameni care aşteptau autobuzul. Avea sub braţ un pachet, iar din buzunar îşi scotea gîtul o sticlă. „Aha, mîrîi Petrovici, rănit în amorul său propriu. Şi ce-o fi găsit la el ? Are un bot ca un călcîi. Mutră tipică de borfaş şi deţinut de drept comun." Oftă cu amărăciune şi începu să fluiere aria clasică despre inima schimbătoare a femeii.

A doua zi, a muncit cum trebuie şi nici n-a scos nasul din atelier : Petin putea să-l cheme în orice moment. Spre seară, un lăcătuş veni să-i spună că s-a anunţat la radioul centrului de dispeceri ca, spre sfîrşitul schimbului de seară, şoferul tovarăşului director să se prezinte cu maşina pe malul drept. La început Petrovici nu înţelese, apoi, fericit, îl prinse în braţe pe lăcătuşul buimăcit şi-i strigă :

— Fugi că minţi !

— De ce aş minţi ? se miră omul. Fii atent, probabil că o să repete comunicarea.

Într-adevăr, glăsciorul „obraznic" şi atît de cunoscut repetă ordinul pe un ton oficial, fără glume şi aluzii ironice. Petrovici goni ca vîntul spre Orăşelul Verde. La ora fixată, limuzina era trasă la scară. Prin geamurile luminate ale gheretei, Petrovici vedea cum fata predă nişte hîrtii unei colege, care intra în tură, cum scoate oglinjoara şi-şi dă cu ruj pe buze. Apoi spuse ceva celeilalte şi, rîzînd, îşi strivi nasul de geam, uitîndu-se afară. După o clipă coborî în fugă cele cîteva trepte şi trăgînd cu ochiul spre fereastra gheretei, se apropie cu atîta siguranţă de maşină, încît Petrovici deschise portiera, uitînd să mai rostească formula lui obişnuită în asemenea ocazii.

— Cinci minute întîrziere, îl mustră fata, aşezîndu-se lîngă el. Stai prost cu disciplina, nu e bine, tovarăşe Nonsens.

Totul era atît de neobişnuit, încît Petrovici care, după cum afirma Glafira, avea să se înfăţişeze şi la judecata de apoi fluierînd şi cu mîinile în buzunare abia îngăimă :

— Unde mergem ?

— Orăşelul Verde, Palatul nr. 28, îi porunci pasagera.

Petrovici sorbea din ochi, adică mai curînd cu coada ochiului, profilul ei cam vulgar, năsucul scurt, obraznic, buzele niţel căscate „vraişte", cum îşi spuse el în gînd, şi care îi dădeau un aer încrezut şi capricios.

— Ce ar fi să trecem pe la mine, să ne încălzim puţin, să bem un ceai ? E în drum... îndrăzni el să

propună, dar atît de încet, încît trebuia să faci un efort ca să-l auzi.

— La dumneata ? Stai desigur într-o vilă somptuoasă, nu ? îl întrepă fata.

— Hm, stau într-un cort cu... încă cineva. Numai că omul acela e plecat... Acum sînt singur, aşa că nu deranjăm pe nimeni.

— Nu ştiu dacă se cade ? şovăi fata, luînd deodată un aer grav.

— De ce nu ? prinse inimă Petrovici. Avem patefon... Punem nişte discuri.

— Şi, mă rog... cine este acest „cocorturar" ?

— Ăăă, să vezi, e... şeful meu. Oriunde ne trimite, stăm împreună. Încă din război.

— O, dar e şic ! exclamă fata lungind cuvintele, şi ochii căprui pe care-i ţinea întredeschişi, cu un aer plictisit, scînteiară.

Petrovici era gătit de zile mari : caschetă specială „gruzină", cu cozoroc lung, jachetă din piele îmblănită, cu fermoare, mănuşi cu manşete lungi, cum nu se mai fabrică de mult nicăieri. Se îmbrăca aşa numai cînd trebuia să plimbe nişte străini pe şantier. Arăta prezentabil, dar şi un pic teatral. Fata îl măsură cu o uitătură batjocoritoare.

— Parcă ai fi dintr-un film. Numai ochelarii îţi mai lipsesc. Apoi, pe neaşteptate, se hotărî : Fie. Să mergem. Să văd şi eu cum stau ştabii. Bătrînul mai are şi alţi servitori în afară de dumneata ?

Servitor ! Să fi îndrăznit altcineva să-i spună una ca asta ! Dar fetei cu părul portocaliu i-a răspuns smerit că în afară de el nu stă nimeni cu directorul, aşa că, Bătrînul fiind plecat, o să fie numai ei doi. Îşi sublinie cuvintele cu o privire plină de tîlc, şi fata încuviinţă din cap. Contrar aşteptărilor se dădea repede pe brazdă ! Nici nu şi-ar fi închipuit că o să meargă aşa de uşor. Totuşi, Petrovici nu încerca acel sentiment de superioritate, care îl făcea încrezut, obraznic şi întreprinzător. Fără să-şi mai vorbească au ajuns la micul cort, răzleţit de celelalte, la marginea Orăşelului Verde. Coborîră în tăcere din maşină, şi Petro-

vici, încătuşat de o sfială pe care nu şi-o cunoştea, deschise uşa.

În lumina becului se văzu o masă pusă. Pe masă o sticlă de porto marca „777", la care se holba o scrumbie cu un fir de ceapă verde în bot. În jur, farfurii cu salam tăiat felioare, brînzeturi şi sardele afumate. În sfîrşit, în cele două capete opuse ale mesei, două tacîmuri.

— Toate astea-s ale dumitale sau ale stăpînului? se interesă ironic fata, încălzindu-şi mîinile deasupra sobiţei călduţe.

— *Übersetze*, ce înseamnă această întrebare? se supără Petrovici, care tocmai băga nişte lemne în godin.

— În primul rînd, nu *übersetze*, ci *bitte übersetzen sie*. În al doilea rînd, după cum ştii eu înţeleg destul de bine şi ruseşte. În al treilea rînd, dacă sînt ale jupînului, plec. Cu aceste cuvinte, întinse mîna după palton.

— Vai, se poate?! Le-am cumpărat pe bănuţii mei, uite în colţ hîrtia de la ambalaj, protestă rugător Petrovici şi dădu s-o poftească, cum obişnuia el: „*sitzen*", dar se răzgîndi şi spuse: Stai jos, te rog.

După ce nu mai avu nimic de văzut în prima jumătate a cortului, musafira ridică perdeaua şi strecură o privire dincolo. Văzu o masă de lucru pliantă, pe care zăceau, cu braţele în sus, nişte ochelari de bătrîn, în ramă de culoare închisă, iar pe perete — un raft cu cărţi. Patul îngust era aşternut îngrijit, ostăşeşte. Alături, o noptieră, exact ca acelea din cămine. Numai puştile, tolbele şi alte accesorii vînătoreşti, care atîrnau în cuiele bătute pe un suport special, precum şi rama de mahon de pe masă dădeau interiorului oarecare variaţie. Curioasă, fata luă rama, dar în loc de fotografie văzu o telegramă. Cu toate că literele erau aproape şterse, izbuti s-o descifreze: „Fulger. Oficial. Dneprostroi. Lui Feodor Litvinov, şeful brigăzii de betonişti. În cinstea marii sărbători, tovarăşul Vinter, directorul şantierului, a promis guvernului să dubleze producţia de beton Stop Sper să fiţi la înălţime Stop Salutări Stop Comisarul poporului Ordjonikidze"...

Cu un gest dispreţuitor, puse rama la loc.

— Uite, stai şi te întrebi cîteodată cum or fi locuind ştabii ? Ce să-ţi spun !

— Depinde de ştab... Noi însă, pînă sînt gata primele străzi, locuim întotdeauna în corturi. Ca să nu ne rupem de mase, o lămuri Petrovici.

Fata îi plăcea din ce în ce mai mult : spirt curat. Îşi scosese în prag pîslarii uriaşi, rămînînd numai în ciorapi. Avea picioare mici şi graţioase, iar umbletul mlădios şi uşor. Dar, o dată cu admiraţia, lui Petrovici îi creştea şi sfiala. Se simţea prost, de parcă îl strîngeau ghetele.

— Ce-ar fi... să bem un păhărel din ceaiul ăsta ? propuse el pe un ton rugător, schiţînd un gest ca şi cînd ar vrea să desfunde sticla de porto.

— Aş prefera votcă, dacă ai.

— Votcă ?! se bucură Petrovici bătînd din palme. Lacrima sfintei născătoare de dumnezeu !... Cum să n-am, păcatele mele. Se poate ?!

Dibui sub pat o jumătate neîncepută şi două păhărele din sticlă groasă. Fata cercetă cu un ochi critic paharele, apoi scoase o batistuţă, o udă un pic cu apa din ceainic şi le şterse bine. Singură turnă votca în pahare, şi pentru ea, şi pentru Petrovici, şi bău pînă la fund, fără să clipească, de parcă ar fi fost apă minerală. Apoi bîjbîi cu furculiţa după o felie de peşte.

— Mmm... nu-i rău. Cine a pregătit toate astea ?

— Nu aşteptăm să ne pice nimic din cer. Băiatul să trăiască, se lăudă Petrovici. Băutura îi dezlega limba, făcîndu-l mai îndrăzneţ. Află, Murocika... iartă-mă, nu-ţi cunosc numele adevărat...

— Maria, Marusia.

Cînd se aghezmuia, Petrovici ţinea să-şi etaleze limbajul „intelectual".

— Află, Marusenka, că sînt un produs al nep-ului... N-am nici mamă, n-am nici tată. De la vîrsta de cinci ani trăiesc pe bază de gospodărie chibzuită. Ca în cîntecul acela : „Urgisit sînt din pruncie, am rămas de mult orfan..." Mai ia puţină scrumbie. E fala artei culinare ruse, specialitatea casei... Ehe, să vezi o masă silvită de mine după tot dichisul diplomatic. Îţi stă

ceasul ! Cînd a venit Averell Harriman... Ai auzit de el, nu ? Un rechin al capitalismului ! Mă cheamă Bătrînul şi zice : „Ai grijă, Petrovici, să nu se silvească la noi ca la ţară". Eu, de colo : „S-a marcat, şefule, las' pe mine..." A înfulecat rechinul, cît a intrat în el, şi a plecat mulţumit... Vai, ai o guriţă ! Mor de dorinţă să te sărut. E un fenomen ciudat, nu-i aşa ?

Fata mînca cu poftă şi nu părea de loc ameţită, deşi bea la fel cu Petrovici. Cînd, pregătindu-se de asaltul hotărîtor, Petrovici dădu să-i mai toarne, fata acoperi paharul cu palma şi nu-l mai lăsă nici pe el să-şi pună.

— Ajunge, vrei să te tîrăşti pe sprîncene pînă la maşină ? Nu pot să sufăr cînd cineva se îmbată criţă în prezenţa mea ! Dar văzînd că stăpînului casei i-a pierit deodată cheful, izbucni în rîs şi-i trînti o strigătură de-ai fi zis că-i ţărancă get-beget :

Avem noi un şofer Volodea
Al dintîi din sat la joc
Ţopăie strîngînd o sticlă,
Nu o fată de mijloc !

Iar cînd Petrovici, luîndu-şi inima în dinţi, a încercat s-o îmbrăţişeze, fata îi lunecă din braţe, rîse şi-l întrebă de la obraz :

— Ce, vrei să-ţi plătesc trataţia ? Prefer în bani... şi după ce scotoci prin poşetă îi zvîrli pe masă o bancnotă.

Jignit şi descumpănit la culme, Petrovici nici nu ştia ce să mai facă.

— Cînd un om subţire vrea să te mîngîie puţin, te superi, da... cînd te mardea jigodia, nu ziceai nimic.

— Cine-i jigodie ? Muică ? întrebă fără să se tulbure, privindu-l printre gene. Află tu, „Maşină la scară", că pe lîngă el eşti un nimic. Pe Muică dacă-l arunci într-o hazna, iese de-acolo... şi c-o ştiucă vie în mînă pe deasupra. În seara aceea, de nu era şeful tău, cotlet de porc te făcea... Hai, dă-mi paltonul şi îmbracă-te şi tu. Să mă conduci.

Şi iată strălucitoarea limuzină oprindu-se „în şoaptă" lîngă cortul nr. 28. Farurile speriară o tînără pereche

care ţîşni chiar de sub botul radiatorului, refugiindu-se la umbra unui pin falnic. Petrovici, a cărui privire rămînea ageră, cu toată obida ce clocotea în el ca smoala în cazanele iadului, îl recunoscu pe inginerul Berşadski, însoţit de o tînără slăbuţă. Din cort dădură buzna cîteva fete. Printre ele era una mărunţică, rumenă, cu un costum de schi portocaliu, şi care din cauza ochelarilor semăna cu o bufniţă : fata care băuse o dată ceai în cortul lor împreună cu un băieţandru pistruiat.

— Bună, fetelor ! strigă Murka din maşină şi-i aruncă peste umăr lui Petrovici : Mulţumesc ! Eşti liber, Nonsens ! Duci maşina la garaj. Azi nu mai am nevoie de dumneata...

Manevrînd ca să întoarcă, Petrovici auzi hohotele de rîs ale fetelor şi-şi spuse că de cînd e nu luase o plasă ca asta.

3

Unul după altul, căzură pe capul lui Sacco Nadtociev trei necazuri.

Într-o dimineaţă, la şapte zile după discuţia aceea de pomină, Petin îl întrebă la telefon ce s-a făcut pentru realizarea propunerii lui Berşadski. Aflînd că nu s-a făcut nimic, murmură un „da" semiironic semimirat şi închise, fără să-i mai asculte explicaţiile.

Nu trecu mult, şi în ziarul *Luminile taigalei* apăru un articol despre creaţia tehnică a tinerilor specialişti, în care Nadtociev era făcut cu ou şi cu oţet pentru nesocotirea propunerilor unui tînăr inginer. Articolul era semnat „Un grup de tovarăşi". Semnătură care dădea de gîndit.

Nadtociev i-a telefonat redactorului, care întotdeauna îi arătase multă simpatie şi-i ceruse adeseori materiale în diferite probleme. Omul i-a răspuns cu un oftat : n-a fost chip să nu publice articolul, dar îl sfătuieşte să

ia cît mai repede toate măsurile necesare, promiţînd să-şi informeze de îndată cititorii.

— Propunerea asta e o aiureală, e un balon de săpun!

— Îţi cunosc părerea, dragul meu, răspunse abătut redactorul. Dar la întreprindere ne-am consultat cu tovarăşi dintre cei mai competenţi... şi ei...

— Bine, dar nu ne putem permite luxul să aruncăm bani pe fereastră lansînd nişte baloane de săpun de mare efect, numai ca să ne meargă vestea că sîntem nişte inovatori grozavi!

— Faci cum crezi, Sacco... În receptor se auzi un nou oftat... Eu îţi doresc numai binele şi te sfătuiesc să nu te încăpăţînezi...

A doua zi, şedeau în trei — Kapanadze, Nadtociev şi redactorul — în camera dreptunghiulară cu pereţi din bîrne a comitetului de partid. Nadtociev urmărea prin fereastră lungul şir de camioane cu cherestea, scurgîndu-se între ghirlandele de sîrme argintate de brumă, care mărgineau de amîndouă părţile viitoarea stradă. Maşinile fornăiau învăluite într-un fumuleţ albăstrui. Redactorul părea foarte interesat de petele de răşină aurie de pe pereţi, iar Kapanadze şedea la masă, plimbîndu-şi maşinal degetul de-a lungul rîndurilor suspomenitului articol din *Luminile taigalei*, pe care-l băgase sub cristal. Cei trei bărbaţi ţineau unul la altul, şi de cîte ori aveau timp se duceau împreună la pescuit. Cu atît mai prost se simţeau acum.

— Lasă, frate, nu te mai încăpăţîna. Chiar tu ziceai că e mai bine să ai păr în cap decît pe pieptene. Atunci de ce nu-ţi păzeşti chica, dragul meu? Petin e pentru, presa e pentru, activul de partid e pentru. Şi numai tovarăşul Nadtociev e contra. Stă umflat în pene, ca un pan în seimul polonez de pe vremuri, şi strigă: nu dau voie... Crezi că e bine ce faci?

— Vreau să mă înţelegi, Lado, şi tu, presă, înţelege-mă. Tot proiectul e apă de ploaie. O să vă convingeţi cu toţii după ce o să ne coste o grămadă de bani... I-am făcut şi un calcul elementar. E ca şi cînd ai prinde de perete o copeică cu un cui de o rublă.

E o prostie, aiureală curată... El e — pentru ! Las' că știu eu ale cui cuvinte le repetă acest „grup de tovarăși". Lui Petin îi place să fie citat la tot pasul, de parc-ar fi sfînta scriptură. Aflați însă că eu sînt un necredincios. N-am nevoie de citatele nimănui ! Am și eu cap ! Petin ! O să mai vedeți ce hram poartă ăsta. Petin e un „lucru în sine"...

— Sacco, dragul meu, știi cît țin la tine. Spune, sîntem sau nu sîntem prieteni ? stăruia Kapanadze și, pentru că rostise aceste cuvinte cu un pronunțat accent gruzin, Nadtociev înțelese că este foarte tulburat. Sîntem, nu ? Ei, dacă-i așa, las-o dracului de încăpățînare, și fă cum îți spun eu. Oricum, nimeni n-o să-ți dea dreptate. Comuniștii or să te dezaprobe. Nu procedezi în mod bolșevic.

— Dar ce, să te temi de ce-o să zică șeful, să-ți calci pe conștiință numai pentru că majoritatea se înșală și gîndește altfel înseamnă să procedezi în mod bolșevic ? Bolșevismul înseamnă în primul rînd principialitate, cinste, și nicidecum o coloană vertebrală flexibilă.

Sări în picioare, înalt, masiv. Începu să alerge de colo, colo prin cameră și scîndurile dușumelei gemeau sub pașii lui. Redactorul frămînta între degete un bulgăraș parfumat de rășină și se uita cu teamă la secretarul comitetului de partid. Kapanadze își ieșea uneori din fire, și-i era frică să nu izbucnească. Dar acesta se încruntă numai, continuînd să-și plimbe mașinal degetul în jurul articolului.

— ...O să luați în discuție „cazul" meu ? Poftim. Dar vă previn, o să mă bat. Scîndurile dușumelei scîrțîiră din nou cu furie. O să mă prelucrați ? Vă stau la dispoziție. Dar, băgați de seamă, am și eu dinți — și nu sînt falși ! O să-mi dați o mustrare ? N-o să fiu nici primul, nici ultimul. O să se îmbogățească organizația de partid cu încă un purtător de mustrări. O să mă dea Petin afară ? Ei și ? N-am prins rădăcini aici. Îmi arunc rucsacul în mașină, îl fluier pe Burun și... rămîneți sănătoși !

Kapanadze îl întrerupse cu un zîmbet trist :

— Într-o zi, Grigol, băiatul meu, i-a răspuns și mai grozav nevestei mele, Lamara : „O să stau afară pînă

îmi degeră nasul, ca să-i fac tatii în ciudă". E şi el un tovarăş foarte principial, nu ? Mai gîndeşte-te, frate, mai gîndeşte-te... Şi de la un fleac de zgîrietură poţi da în cangrenă...

Dar Nadtociev nici gînd să dea înapoi. La cîteva zile după aceea, au reluat discuţia în cinci, de astă dată în cabinetul locţiitorului temporar al directorului. În afară de cei de rîndul trecut, se aflau aici Petin şi preşedintele comitetului sindical. Spinările ţepene şi pauzele apăsătoare trădau cît erau de stingheriţi. Numai titularul cabinetului era calm şi oficial, ca întotdeauna.

— Tovarăşi, am sperat la început că voi reuşi să rezolv chestiunea, ca să spun aşa, pe parcurs, în mod operativ, fără să atrag atenţia opiniei publice, vorbea Petin. Sacco Ivanovici însă, pe care-l preţuim cu toţii ca pe un inginer talentat şi energic, dă dovadă în cazul de faţă nu numai de un inadmisibil spirit conservator, dar şi de o încăpăţînare care depăşeşte puterea mea de înţelegere. Nu voi permite, o declar *oficial* colectivului de conducere în faţa reprezentantului presei — nu am dreptul să permit, ca astăzi, cînd întregul popor munceşte cu atîta avînt, cînd fiecare se străduieşte pe măsura puterilor sale să-şi aducă prinosul în măreţii faguri ai septenalului...

„Volga se varsă în Marea Caspică... Fumatul este dinamita sănătăţii... Laptele este un produs folositor... repeta în gînd Nadtociev numai să nu audă aceste fraze ultracorecte, frumos rotunjite, care-l scoteau din fire. Poate că ar vrea să explodez, să-i trîntesc cîteva de la obraz. Ce-o fi urmărind în fond ? Ce i-a trebuit toată halimaua asta ?..."

— N-ai uitat, sper, Sacco Ivanovici, cum te-am rugat să ai faţă de tinerii comunişti, faţă de contribuţia lor creatoare, nobilă — chiar dacă deocamdată este modestă şi timidă — la cauza noastră comună, o atitudine de comunist, iar nu de guvernator-despot descris de Şcedrin, continua între timp Petin, pîndind cu coada ochiului efectul pe feţele celorlalţi. Acum îţi cer cu toată insistenţa acelaşi lucru în faţa conducerii de partid şi sindicale, în faţa presei... Tovarăşii îmi sînt martori că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă

ca să nu ajungem la această discuţie penibilă. Zadarnic! Acum voi fi nevoit să redactez un ordin în consecinţă, ordin pe care vi-l voi trimite — aici schiţă o mică plecăciune în direcţia redactorului — ca răspuns la articolul foarte just şi foarte binevenit pe care l-aţi publicat... Sînt dezolat, Sacco Ivanovici, dar chiar dumneata m-ai silit să recurg la această măsură. Sper că ea te va ajuta să-ţi înţelegi greşelile şi că pe viitor vei da mai multă atenţie creaţiei tinerilor dumitale confraţi, care prezintă propuneri valoroase...

— De ce la plural? Dacă nu mă înşală memoria, este vorba de un singur proiect, despre proiectul inginerului Berşadski? interveni Kapanadze punîndu-se în gardă.

— Din păcate, nu, Lado Ilici, se lamentă Petin. Apoi, luînd de pe masă o foaie de hîrtie, înşiră fără să ridice tonul alte cîteva propuneri cu totul lipsite de importanţă, care mai fuseseră respinse în diferite perioade.

— Dar bine, de ce ai tăcut pînă acum, că doar nu lucrez la o sută de kilometri de aici? gemu Nadtociev, înghiţindu-şi cu greutate un „dracu să te ia", care-i venea pe limbă pentru a sfîrşi fraza.

— Luată separat, nici una dintre aceste propuneri nu necesita o intervenţie la nivelul direcţiei, şi nici acum n-aş fi pomenit de ele dacă secretarul organizaţiei noastre de partid nu mi-ar fi pus — şi pe drept cuvînt — această întrebare. Nu-i vorba de fapte, ci de fenomenul în sine. În calitate de conducător temporar al şantierului, consider de datoria mea...

Nadtociev nu-şi lua ochii de la boturile pătrate ale ghetelor lui uriaşe. Ce de cuvinte usturătoare, biciuitoare îi stăteau pe limbă. Cu cîtă plăcere le-ar fi aruncat — fie ce-o fi! — drept în obrazul ăsta smead, palid, cu buze subţiri, livide. Chinuit de muţenia la care era constrîns, ajunse să se dispreţuiască. „Numai să mă pot ţine, numai să nu izbucnesc..." Deodată îi veni o idee care i se păru salvatoare. Se ridică brusc şi bîigui, cu ochii în pămînt:

— Iertaţi-mă, mi s-a făcut rău.

— Cum ? se fîstîci Petin, întrerupt la mijlocul uneia din frazele sale de manual.

— Mi-e greață de la stomac, adăugă Nadtociev răspunzînd privirii alarmate a lui Kapanadze. Mă tem că am înghițit un gîndac la cantină... Așa că... vă rog să continuați fără mine...

Ieși cu pas împleticit, lăsînd conducerea și presa să-i hotărască soarta. În ziua aceea, la stația care n-avea încă nici o denumire oficială și se intitula doar atît : „Gara", erau așteptate două excavatoare din Ural. Nadtociev găsi pe birou un bilețel care-l anunța că garniturile respective s-ar putea să sosească mai repede decît erau așteptate. Se îmbrăcă și, trecînd pe lîngă mașina sa parcată la intrare, o luă în jos spre gară.

Deși era, cum obișnuia să spună, „cetățean fără domiciliu stabil", îi creștea inima văzînd cum răsare treptat de-a lungul drumeagurilor ce brăzdau taigaua un oraș nou, ca atunci cînd developezi un film color cu fundal verde. Înainta în capul gol, cu pasul mare și cu nelipsita-i țigară între dinți, pe bulevardul Entuziaștilor, spre Piața Hidroconstructorilor care, cu timpul, urma să devină centrul noului oraș. Dinspre gară veneau autocamioane încărcate cu grinzi și scînduri, autobasculante joase, în ale căror bene betonul se agita ca o smîntînă cenușie. Mugind și lăsînd în urmă dîre de fum albăstriu, MAZ-uri puternice trăgeau platforme pe care stăteau pachet, între garnituri de oțel, ca niște planșe în mapa unui pictor, pereții viitoarelor case cu ușile și ferestrele gata montate. Nadtociev avea o imaginație tipică de constructor. Acolo unde ochiul neinițiat vedea doar mormane de nisip, gropi de fundație și ziduri mohorîte, lui i se dezvăluiau ansambluri armonioase, i se dezvăluia viitorul care îl încînta ca o melodie fermecătoare.

După proiectul Bătrînului, orașul care se năștea văzînd cu ochii în taigaua virgină nu avea să izgonească de tot pădurea. Copacii erau înlăturați numai pentru a face loc pieților, bulevardelor și străzilor. Alături de o clădire în construcție, își răsfira ramurile un zîmbru înalt. Taigaua care mărginea din ambele părți viitoarele străzi era un foarte reușit fundal pentru case,

dînd ansamblului un farmec cu totul original. Unul din pini se înălța chiar lîngă trotuar, alături de cubul unui bloc în construcție. O mînă grijulie înfășurase trunchiul copacului în carton gudronat, ca să nu fie vătămat în timpul lucrărilor. Trecînd prin fața pinului, inginerul observă o șuviță de zăpadă scuturîndu-se pe trotuar. Înălță capul și văzu un ghemotoc foind între ramuri, apoi solzii negricioși ai unui cucuruz sfîrtecat căzură rotind lin. Uită pentru o clipă toate necazurile și surîse simpaticei sălbăticiuni : „Nu-i nimic, tovărășică veveriță, trece și asta".

Aerul curat îi risipi încetul cu încetul senzația de apăsare. Îl obseda însă o presimțire sumbră, o bănuială. „Un inginer cu experiență de talia lui nu poate să nu-și dea seama că bietul Makaronîci a ouat un ou gol. Atunci de ce vrea cu tot dinadinsul să mă sileacă să fac din el omletă ?... Aș ! Nu vrea nimic... Totul e pentru că tu, Sacco băiatule, ți-ai expus bordul drept în fața vasului inamic, și era fatal să ți-l găurească cu o ghiulea. Ia stai, de ce «inamic» ? O fi gelos ? N-are nici un motiv..."

Muncit de gînduri, n-a observat mașina care l-a ajuns din urmă și a stopat alături. Era limuzina neagră a lui Litvinov. Prin geamul automobilului surîdea fața rotundă, ca luna plină, a lui Petrovici. Apoi o voce care-l făcu să tresară și să roșească întrebă :

— Încotro, Sacco Ivanovici ? Nu cumva avem același drum ? Mă duc acasă. Uite ce pește am cumpărat — îți lasă gura apă numai cînd te uiți la el. Nu pare mare, și totuși trage șase chile... Am avut un noroc formidabil... Vii ?

— La drept vorbind, mă duceam la gară, dar ca să merg cu dumneata am totdeauna același drum, răspunse Nadtociev blestemîndu-se în sinea lui pentru răspunsul acesta banal, și pentru că nu reușise să-și ascundă bucuria de ochii pramatiei de Petrovici, care se lăfăia lîngă volan.

— Sau, știi ce ? reluă femeia. E o zi atît de superbă, că e păcat să mergi cu mașina. Petrovici o să ducă trofeele acasă, iar noi o s-o luăm pe jos. De acord ? Nu pierzi nimic, fiindcă prin strada Cheiului ajungi mai

repede. Avu o clipă de îndoială : Da, dar casa e goală, Klavdia a dat bir cu fugiţii... Stai că mai am o idee. Petrovici, drăguţule, sufleţelule, ţine cheia. Pui asta unde vrei, în frigider bunăoară, iar peştele — dihania nu încape în frigider — ştii ce, îl pui între geamuri. Dina îi atinse rugător braţul cu mîna înmănuşată. Hai, spune, nu te deranjez prea mult ?

— S-a marcat, Dina Vasilievna, răspunse voios Petrovici şi clipi cu înţeles către Nadtociev : „Nu fi fraier" !

— ...Vai, ieri am avut o zi groaznică. De dimineaţă Klavdia şi-a prezentat demisia : s-a înscris la cursul de pontatoare. Eu una îi dau perfectă dreptate — a făcut opt clase, e nostimă, tînără... de ce să-şi piardă timpul slugărind prin case ? Dar ce să mă fac fără femeie ? Katiuşa s-a înscris la cursul de betonişti, Tamara vrea să se facă electrician, iar asta — pontatoare ! Ştii, Sacco Ivanovici, am bocit aseară ca o şcolăriţă.

— O speţă în dispariţie, bombăni Nadtociev. Ca să n-o silească să meargă prea repede, păşea des şi mărunt, ceea ce îl făcea puţin caraghios.

— Cum ? Ce-ai spus ?

— Spun că zimbrii, pelicanii, ferigile mari şi femeile de serviciu sînt specii rare pe cale de dispariţie.

— Crede-mă că nu-mi arde de glumă. Şi nu că aş avea nevoie de ajutor, dar mi-e urît singură acasă. Înţelegi ? Se luminează tîrziu, se întunecă devreme. Nici n-ai cu cine „să-ţi ascuţi limba la telefon", cum se spunea la noi la combinat... Astăzi însă, ei bine, au dat peste mine toate noroacele. Dar de ce mă priveşti aşa ?

— Pentru că îmi placi nespus.

— Iar începi ? Ai acceptat doar condiţiile mele... Ei, stai să-ţi spun. Ajung la Divnoiarskoe şi mă apuc de tîrguieli. Am luat de toate : carne, ceapă, miere, nişte şosete groase de lînă, să le port în casă, cînd deodată văd o figură cunoscută. E unul din Kreajoe : un uriaş cu o barbă *à la* Marx, ba poate chiar mai ceva. Un adevărat Ermak Timofeevici.

— Şi ?

Se silea să nu privească faţa ei îmbujorată de ger şi de vînt, şi genele lungi, de care se aninaseră minuscule cristale de brumă.

— O, e o poveste întreagă. Era încărcat cu undiţe sau nade, nu ştiu cum le spune, şi ţinea în mînă un peşte pîntecos, sferic, ca un aerostat. Gospodinele, buzna pe el : „Cum dai peştele ? Cît e chilul ?“ Omul parcă nici nu aude. Dar cînd dă cu ochii de mine, mă recunoaşte, se înclină, uite aşa, şi văd mijind un zîmbet prin hăţişul care-i ascunde faţa. Sar şi eu : „Îl vinzi ? Cît ceri ?“ Iar el : „Un pitac“. „Ce ? Cinci ruble ? Sau poate cincizeci ?“ „Un pitac“. Şi atunci mi-am adus aminte că...

— Că era Ermak Timofeevici în carne şi oase ?

— Nu rîde, Sacco Ivanovici. Pare să fie un om de treabă, dar fără noroc... Cînd a spus „pitac“ mi-am adus aminte că i-a dat nevestei lui Poperecinîi un coş întreg de ciuperci, tot pe cinci copeici. Scotocesc prin poşetă, dar ca un făcut nu găsesc nici un gologan de cinci. Atunci omul îmi dă peştele, şi ce crezi că-mi spune ? „O să-mi plătiţi cînd treceţi pe la Kreajoe.“ Şi a plecat fără să se întoarcă.

— Bine că n-ai scăpărat un chibrit, rînji Nadtociev.

— Nu pricep.

— Ermak al dumitale ar fi luat foc şi ar fi ars cu o flacără albastră. E îmbibat de spirt... M-am întîlnit cu el la vînătoare. E mecanic în colhoz. Bea de stinge. Cînd intră în picaj, cum spun aviatorii, o ia razna...

— Să ştii că m-ai indispus ! se posomorî Dina. Totul îmi părea atît de romantic, iar dumneata... „bea de stinge“, „o ia razna“... Ce limbaj ! Dar să trecem peste asta. Ascultă mai departe. Şirul meu de noroace nu s-a terminat. O luăm spre casă, ştii, pe drumul acela care ocoleşte. Deodată văd înaintea maşinii, mergînd în aceeaşi direcţie, o fată înaltă, mlădioasă, îmbrăcată într-un cojocel negru, garnisit cu blană cenuşie, şi cu o năframă roşie pe cap. Ştii cine era ? Vasiliok !

— Vasiliok ?

— Da ! Vasilisa, fata lui Sedîh. Îi cunoşti. Aia la care am stat în gazdă. Mi-a spus că tocmai predase nişte blăniţe la centrul de achiziţii şi a primit în schimb

praf de puşcă, alice sau gloanţe, ce ştiu eu. Mi s-a părut necăjită. „Ce-i cu tine" ? Trecuse pe la direcţia învăţămîntului să întrebe cînd se fac înscrierile pentru cursul de germană, şi i s-a răspuns că o să fie numai curs de engleză. Trebuie să ştii că la ei, la Kreajoc, a murit „nemţoaica" şi o promoţie întreagă a terminat şcoala fără să cunoască vreo limbă străină. De aia n-a reuşit Vasilisa să intre la institutul de medicină.

— Dar parcă vorbeai de un şir de noroace, se miră Nadtociev, luînd-o delicat la braţ. Femeia îl respinse blînd.

— Nu-i voie. Nu sîntem la Moscova. Aici sînt atîţia ochi ! Unde mai pui şi oribilul „uzun kulak"... Chiar mîine o să trăncănească toţi că inginerul Nadtociev se plimbă la braţ, în orele de producţie ! cu soţia locţiitorului temporar al directorului.

— Şi ce, ţi-e frică ?

— Nu că mi-e frică. Viaceslav Ananievici e mai presus de sentimentul geloziei. Dar ştii, poziţia noastră obligă, totuşi... Şi, brusc, începu să turuie repede, repede, ca o fetiţă, ca să nu-i dea timp s-o întrerupă : Fii atent. Aşa se întîmplă numai în filme, în filmele proaste. Aşadar, fata vrea să înveţe limba germană, iar subsemnata este posesoarea unei diplome de la Cursurile de limbi străine. Ne-am înţeles din două vorbe : Vasilisa se mută la mine şi mă ajută la gospodărie, iar eu o prepar pentru examen. Ca să vezi ce bine s-a brodit ! E o fată simpatică, deşteaptă şi foarte fină. Şi e un vînător clasa întîi. Ştii, la început nu-mi venea să cred că poţi nimeri o veveriţă cu o singură alice. Odată a luat puşca din perete, mi-a arătat un con pitit departe între ramurile unui pin, şi... poc ! praf l-a făcut. Dar ce zici ce drăguţă e... Ştii, abia acum înţeleg vorba cîntecului : feţişoara lui spuma laptelui.

Fără să-şi dea seama, tăifăsuiau de multişor lîngă gardul grădiniţei troienite din faţa casei. La una din ferestre, atîrna pe un şnur peştele pîntecos care părea din aluminiu. Era ger. Pe Nadtociev îl durea fruntea şi-i îngheţaseră urechile, dar se ferea să ducă mîna la

ele şi nici nu scutura chiciura din păr. Numai să nu plece ea, să mai stea...

— Nu-i fata aceea care-i botează pe toţi cu nume de sălbăticiuni ? Mă întreb ce poreclă ar fi găsit pentru mine frumoasa dumitale Vasilisa.

— Află că a şi găsit, rîse Dina. Încă de cînd aţi venit (ea spune — „aţi tăbărît") cu toţii la Kreajoe. Elan ! O dihanie mare, puternică, sperioasă şi... proastă.

Cu o nouă explozie de rîs, smuci portiţa şi fugi spre casă.

— Dar dumneata ce poreclă ai ? strigă Nadtociev.

— Asta-i secret ! veni răspunsul din pragul casei unde femeia micuţă, în haină ciucotă, descuia uşa. Dinăuntru o întîmpină un lătrat vesel...

Lăsînd la o parte necazurile personale, a fost o zi bogată în impresii plăcute : simpaticii montori din Ural — jurai că-s ingineri — şi „băieţii" lui Poperecinîi, care în cinstea musafirilor din Sverdlovsk îşi lepădaseră surtucele roase şi pantalonii largi cît o pînză de corabie, purtate la lucru, şi-şi puseseră salopete ; inscripţiile făcute cu creta pe conteinere : „Muncitorii din Ural îi salută pe constructorii Divnoiarskului", „Vă trimitem din toată inima...", „Să le stăpîniţi sănătoşi" ; uriaşele subansambluri strălucitoare îmbinate cu meşteşug ; camaraderia înfiripată între montorii din Ural şi excavatorişti, încă de cînd se fabricau aceste maşini... Tot ce vedea îl încînta, dar peste toate stăruia imaginea femeii slăbuţe, înfofolită în blănuri, toate se mistuiau în rîsul ei, în strălucirea ochilor ei. Inginerul Nadtociev nu dorea nimic decît această senzaţie vagă, această intuiţie că ea este undeva prin apropiere, în mulţimea de oameni atît de feluriţi, veniţi din toate colţurile ţării pentru a deştepta meleagurile acestea din somnul lor milenar.

4

Feodor Grigorievici Litvinov avea tot dreptul să se considere moscovit get-beget. Fiu de plutaş din Selijarovo, de pe Volga-de-Sus, era încă un băieţandru cînd

a venit la Moscova. Aici, a învăţat la facultatea muncitorească, apoi la institut şi a ieşit inginer. Tot la Moscova s-a însurat cu comsomolista Stioşa, colegă de curs. A dus-o de braţ de la căminul unde stăteau la o casă de naşteri de pe Nikitskaia şi pe urmă înapoi la cămin, în colţişorul pe care băieţii l-au despărţit de dragul lor printr-o foaie mare de placaj. Aici şi-a adus primul său copil care avea să se prăpădească apoi dintr-o răceală : la cămin trăgea ca la o răscruce de vînturi. Iar în treizeci şi doi, după ce a intrat în funcţiune Dneproghes-ul, tot la Moscova s-a întors — într-o clădire mare, mohorîtă, din strada Cikalov, pe care se vede acum o placă de granit amintind oamenilor că aici a locuit pe vremuri marele aviator sovietic. În această clădire stătea familia lui, sau mai precis Stepanida Emelianovna. Dacă te luai după cartea de imobil, ai fi putut crede că în acelaşi apartament stau şi copiii — băiatul, Valeri, care construieşte şi el hidrocentrale lucrînd acum în republicile baltice, şi fiica, Svetlana, soţia unui diplomat acreditat în Italia. De fapt însă singură stăpînă în casă este Stepanida Emelianovna. Ea s-a „recalificat" de mult în funcţia de bunică, îşi creşte nepoţeii şi de aceea apartamentului i se mai zice şi „comuna nepoţilor".

Şi, totuşi, Feodor Grigorievici se simţea musafir la Moscova. Cînd se întîmpla să vină aici în interes de serviciu, făcea mai întîi cu Stepanida Emelianovna şi cu tot cîrdul de nepoţi „turul mic", adică se duceau la teatrul de păpuşi pe care îl îndrăgeau cu toţii, la circ şi — dacă aveau noroc — vedeau şi ansamblul Moiseev. Se duceau bineînţeles la matineu. Apoi făceau rost de un automobil încăpător şi treceau în revistă, în goana maşinii, cartierele în curs de construcţie. Litvinov înregistra cu încîntare toate noutăţile, se amuza şi făcea gălăgie la rînd cu nepoţii, iar uneori se abătea pe la arhitecţi să vadă noile planuri şi proiecte. „Turul" se încheia întotdeauna cu o masă la restaurantul gruzin „Aragvi" şi, la intrare, Feodor Grigorievici făcea invariabil aceeaşi glumă devenită tradiţională :

— Deştept bărbat Iuri Dolgoruki, a ştiut el unde să întemeieze Moscova !

După ce gusta din plăcerile capitalei, dacă n-avea nici o treabă urgentă, Litvinov începea să se plictisească. Soţia sa, care avusese tot timpul să-l studieze în cei treizeci şi cinci de ani de căsnicie, îi făcea atunci valiza, avînd grijă să-i pună şi cîteva rînduri de rufărie nouă : bărbatul ei, cînd trăia singur pe şantier, avea obiceiul să poarte rufele pînă se rupeau...

De data aceasta venise pe neaşteptate şi nu în deplasare, nu la o sesiune a Sovietului Suprem, şi nici la o consfătuire convocată de minister. Era nervos, posomorît şi, întîmpinîndu-l la aeroport, Stepanida Emelianovna înţelese că nu era cazul să se zbată ca să facă rost de bilete la spectacolele pe care le frecventau de obicei.

— Dă-le încolo de păpuşi ! izbucni el de la primele cuvinte şi plecă la baia de aburi. Aici, căţărat pe banca de sus, mai uită puţin de griji. Dar cînd aburul începu să dogorească atît de tare, încît îşi simţea părul scurt mişcîndu-i-se pe cap, îl fulgeră un gînd : „Îmi pierd aici timpul de pomană, pe cînd el umblă probabil peste tot, stăruie, pledează, ca să-i cîştige pe ăi de sus de partea lui". Într-o clipă, îi pieri tot cheful. Se lăsă la vale de pe banca unde se cocoţase şi, renunţînd pînă şi la halba de bere rece cu care se încheiau de obicei „deliciile" de la baia de aburi, se îmbrăcă la iuţeală.

— N-au telefonat din Divnoiarskoe ? o întrebă pe soţia mirată că-l vede întorcîndu-se atît de repede.

— Păi, acolo e noapte, răspunse femeia scoţînd ţigara din gură. Ce, ai uitat ?

— A, da. Nu m-a căutat nimeni ?

— Ba da. A telefonat unul, Sedoi... sau aşa ceva.

— Sedîh ? ! tresări Litvinov. Ţi-a spus să-mi comunici ceva ?

— A lăsat vorbă că a tras la „Moskva". Uite numărul camerei. Stepanida Emelianovna veni mai aproape şi-l privi iscoditor în ochii albaştri, acum încordaţi şi plini de îngrijorare. Hai, dă-i drumul, spune ! Ce s-a întîmplat ?

— Lasă-mă acum, îţi spun eu mai tîrziu, aruncă el pe un ton enervat, repezindu-se la telefon, şi ea înţelese că situaţia e mai gravă decît îşi închipuise.

Litvinov formă un număr şi, cînd auzi în receptor vocea cunoscută, spuse :

— Eu sînt, Innokenti Savvateici ! Noroc ! Ai fost pe undeva ? Nici eu. Ascultă, soţia te invită să iei un ceai cu noi. Chiar adineauri ai băut ? Nu face nimic, o ceaşcă mai mult nu strică. Şi apoi, eu de cîte ori am fost la tine... Am şi eu obraz, ce dracu !... În regulă. Te aştept. Puse receptorul în furcă. Stioşa, pregăteşte ceva la iuţeală. Acuma pică.

— Cine e ? Secretarul regiunii de partid ? se interesă Stepanida Emelianovna, care nu-l slăbea din ochi.

— Nu, e preşedinte de colhoz. Sîntem vecini. Un om şi jumătate ! Ia zi, încă n-aţi desfiinţat samovarul ? Atunci pune samovarul, e mai bine aşa.

— Fedka, nu încerca să schimbi vorba... A ieşit vreo încurcătură ? Răspunde odată, ce s-a întîmplat ! ?

Stepanida Emelianovna îl privea îngrijorată şi ţigara tremura în mîna ei mare, puternică.

— Încurcături ! Ăsta vrea să mă înjumătăţească !

— Cum adică, să te înjumătăţească ? ! Ce tot îndrugi, omule ?

— Lasă că-ţi explic eu mai tîrziu. Pregăteşte totul de ceai, că vine acuşi...

Cînd se auzi soneria, Litvinov îşi dădu nepoţii la o parte şi se duse să deschidă singur. Cîteva clipe, directorul şantierului şi preşedintele colhozului rămaseră în antreu, fără să scoată o vorbă, privindu-se scrutător, fiecare încercînd să ghicească ce a întreprins partea adversă. Nu şi-au pus nici un fel de întrebări. Nici acolo, şi nici la masă. Zumzăia plăcut samovarul, căruia băiatul lui Litvinov îi montase un fluier de invenţie proprie, ca să „cînte" ca unul adevărat. Puneau samovarul numai cînd se aduna toată familia în jurul mesei. Turnînd ceaiul, Stepanida Emelianovna trăgea cu coada ochiului la musafirul lor, întrebîndu-se ce-o fi pus la cale acest preşedinte de colhoz, de se teme de el directorul unuia dintre cele mai mari şantiere ale ţării ? Lui Sedîh şi soţului ei le turnă în ceşti. Bînd din farfurioară, musafirul sufla şi sorbea cu zgomot, ceea ce acasă nu făcea niciodată.

— Chiar dacă nu e distins, aşa ceaiul e mult mai gustos, spuse el pronunţînd cuvintele cu un vădit accent siberian.

— Uite, şi pe Volga tot aşa... îşi aminti Litvinov. La Tver, n-o duceam ca voi în Siberia. Aveam ceai numai la zile mari. Beam patru sau chiar cinci căni cu o bucăţică de zahăr... Cum trăgeam plutele la debarcader, ne făcea socoteala ; apoi o întindeam spre Slobozia Roşie — aşa-i zicea suburbiei din apropierea fabricii — şi hai la tractir. Comandam ceai şi ne aducea cîte un ceainic de căciulă şi un pic de esenţă pentru patru inşi... Apă chioară...

Spre mirarea Stepanidei Emelianovna discuţia lunecă spre generalităţi — diferitele feluri de a prepara şi consuma ceaiul, noile construcţii din Moscova, uneltirile imperialiştilor în Berlinul Occidental, avantajele şi dezavantajele sovhozurilor. Vorbeau pe îndelete, ca tot rusul cînd pune ţara la cale, la o ceaşcă de ceai. Fină observatoare, femeia îşi dădu seama că ei discută despre toate acestea numai ca să se afle în treabă. Neliniştea îi crescu şi mai mult. Abia cînd musafirul se ridică să plece, Litvinov aduse vorba în antreu despre ceea ce îl interesa cu adevărat :

— Şi zi aşa, nu te-au chemat nicăieri ? N-ai fost nicăieri ?

— Păi, dacă abia am sosit. Dar dumneata ?

— Nici eu.

— Ascultă, Feodor Grigorievici, ce-ar fi să încheiem toată povestea asta prin bună înţelegere ? Gîndeşte-te cît norod o să nenoroceşti cu marea dumitale.

— M-am gîndit şi m-am tot gîndit, Savvateici, răspunse Litvinov cu glasul sugrumat de emoţie. Numai că dumneata priveşti lucrurile, ca să zic aşa, din trecut, iar eu din viitor... Ai un car de minte. Nu degeaba s-a spus despre matale că eşti un far ! Dar în chestiunea asta, nu mi-o lua în nume de rău că ţi-o spun, mergi cu călcîiele înainte. Ba ţi-ai pus şi oamenii la cale să ticluiască scrisoarea cu pricina. Pentru ce ai făcut-o ?

— Păi, unul singur nu poate să cînte în cor, i-o întoarse Sedîh cu un zîmbet care se voia nepăsător.

— Ţine minte ce-ţi spun, Savvateici, într-o zi o să-ţi crape obrazul de ruşine pentru atitudinea dumitale de acum.

— Nu-mi purta de grijă, Feodor Grigorievici. Eu nu mai am ce pierde. Şi de vreme ce tot sîntem aici, să judece Moscova cine are dreptate. Ea le vede pe toate de sus, mai limpede.

— Fie cum zici.

Fără să fi prins miezul acestor vorbe, Stepanida Emelianovna observă că bărbatul acela uscăţiv, pirpiriu — o fărîmă de om — stă înfipt în faţa soţului ei, de parcă ar fi prins rădăcini în duşumea. A observat-o şi Litvinov şi şi-a spus : „Pe cealdonul ăsta nu-l scoţi cu una cu două din ale lui".

— Mulţumim gazdei pentru trataţie şi primire.

Innokenti se înclină cu demnitate în faţa Stepanidei Emelianovna şi ieşi. Cînd uşa se închise în urma lui, femeia se minună :

— Stîncă, nu alta.

— Zi-i siberian, şi pace, răspunse Litvinov pe gînduri, şi fără ca ea să-i mai pună întrebări, îi povesti, pe un ton de parcă i s-ar fi plîns, despre conflictul cu cei din lunca Oni.

Moscova acorda o atenţie deosebită acestei probleme. Şi înainte se discutase despre asta la Comitetul de Stat al Planificării şi la Consiliul de Miniştri. Acum însă devenise obiectul unor preocupări deosebite. În legătură cu aceasta, s-au ţinut mai multe consfătuiri la care au luat cuvîntul reprezentanţii Ministerului Centralelor electrice şi ai Ministerului Agriculturii. Fiecare parte aducea argumente, care mai de care mai convingătoare, şi n-avea de gînd să dea înapoi nici cu un pas. Şederea în capitală se prelungea.

Litvinov nu-şi găsea locul : cum o fi mergînd fără el la Divnoiarskoe ? Ce s-o fi întîmplat pe acolo de cînd a plecat ? Îşi petrecea nopţile lipit de telefon şi, încercînd să vorbească cît mai încet, şuiera cuvintele de răsuna casa : „Betonul merge din plin ? Dar cu viiturile ce se aude ? Nici o primejdie ? Bun. Au sosit excavatoarele din Ural ? Cu oamenii cum staţi ?" Se auzea prost, îl întrerupeau des. Litvinov era numai nervi.

Asigurările lui Petin că totul este în cea mai perfectă ordine n-aveau darul să-l liniştească. Iar cînd vorbea cu Nadtociev, avea impresia că acesta îi ascunde ceva...

— Ăsta minte, cum te văd şi cum mă vezi. Precis că s-a întîmplat ceva acolo. Nu se poate să lipsesc atîtea zile, se plîngea el soţiei, în toiul nopţii, şi deodată o repezea : Nu mai fuma atîta, că mi-ai afumat şi sufletul ! M-am dezobişnuit de duhoarea de tutun.

Femeia se ridica, fără o vorbă, şi-i aducea din bucătărie un pahar cu apă :

— Hai, bea... ăi de-acolo n-or fi ei mai proşti ca tine.

Fără să se pronunţe asupra fondului problemei, Moscova a numit o comisie dintre cele mai competente cu misiunea de a mai cerceta o dată la faţa locului, de a cumpăni bine lucrurile şi de a prezenta cît mai repede un raport amănunţit.

— Întîmplă-se orice, numai să mă văd o dată acasă... îl luă gura pe dinainte pe Litvinov.

— Acasă ? Da acum unde eşti ? se supără femeia.

Încercă s-o dreagă cu o glumă :

— Îmi pare rău, nu mai fac, cum spune Petrovici al meu.

— Şi nici nu-mi propui măcar să viu cu tine.

— Unde să te chem, Stiopuşka ? Într-un cort ?

— Da pe-a lui Petin ai ştiut s-o instalezi cu tot dichisul ! îl luă la rost Stepanida Emelianovna care, ca toate femeile din lume, în ciuda anilor ce s-au scurs de cînd se luaseră, era geloasă şi pe treburile care-i răpeau tot timpul soţul, şi pe eventualele rivale.

Se aflau la aeroport. Innokenti Sedîh stătea lîngă ei.

— Ia mai lasă-mă în pace ! se întunecă Litvinov, care nu putea suferi asemenea discuţii. Apoi o luă la o parte şi se rugă frumos : Vezi de mă ţine la curent. Ţi-am lăsat zece taloane pentru convorbiri telefonice. Cheamă-mă zilnic. Dacă afli ceva interesant, faci comandă urgentă. Promiţi ?... Încearcă s-o tragi de limbă pe Klavocika, ministreasa. Dacă scoţi ceva de la ea... tot aşa — comandă urgentă. Ne-am înţeles ?

— Bine, fie, o să-ţi telefonez, promise îngăduitoare Stepanida Emelianovna, privindu-l cu blîndeţe, de parcă ar fi fost unul dintre nepoţi...

Aşadar, „părţile" se întorceau împreună acasă. Drumul dura vreo zece ore, cu escale cu tot. Dar Glafira care, de cînd e, nu plecase nicăieri din Divnoiarskoe, era convinsă că Moscova e undeva la dracu în praznic şi că numai la Kreajoe femeile ştiu să gătească mai ca lumea. De aceea îl aprovizionase pe cumnatu-său cu merinde de i-a rămas şi pentru întoarcere. În luxoasa cabină a unui „TU-104", Sedîh aşternu pe măsuţa lustruită un ziar pe care-şi îngrămădi proviziile. Om umblat, ştiind toate rosturile în avion, dispăru pentru cîteva minute în micuţa cabină a bufetului, ţinînd în mînă un săculeţ din care se auzea un fel de zornăit, de parcă ar fi fost nişte pietricele dintr-alea de le adună copiii pe malul mării ca să se joace. Şuşoti în taină cu însoţitoarea de bord, şi în curînd se răspîndi prin cabină aroma îmbietoare de pelmeni — delicioşii colţunaşi siberieni cu carne crudă.

Glafira îi umpluse valiza cu colţunaşi congelaţi. La Moscova Innokenti n-avusese ce să facă cu ei, dar, bun gospodar, ţinuse săculeţul atîrnat pe o sfoară între geamuri, aşa că tot congelaţi îi ducea înapoi... „Păcat că n-am în buzunar o decizie", se lamenta în gînd fiecare „parte", înfulecînd la colţunaşi.

La Starosibirsk s-au urcat într-un avion mai mic. Acesta nu era atît de confortabil, semănînd mai degrabă cu un vechi vagon de cale ferată, fără locuri de dormit. Pasagerii care umpleau pînă la refuz acest „vagon zburător" erau foarte amestecaţi : geologi zgomotoşi şi răguşiţi, purtînd cămăşi în carouri, căutători de aur cu chipuri arse de vînt şi buze crăpate, ingineri palizi din Moscova, care se duceau să monteze diferite utilaje furnizate de uzinele unde lucrau, un cîntăreţ celebru, ale cărui concerte au şi fost anunţate la Divnoiarsk, două studente iakute care se întorceau din vacanţă...

Imediat se legară cunoştinţe şi tot norodul acesta pestriţ se grupă pe specialităţi şi preferinţe. Nu trecu mult şi în partea din faţă unii începură să joace domino — se auzeau pietrele trîntite cu zgomot pe o valiză transformată în masă de joc — la mijloc se încinsese o partidă tare de „douăzeci şi unu", iar în coadă —

cîntăreţul şi un căutător de aur se ghemuiră pe vine, deasupra unei table de şah aşezată pe podea.

Între bărbaţii aceştia gălăgioşi, care oriunde se simţeau la largul lor, însoţitoarea de bord — o fetişcană cu un chip de păpuşă, într-o uniformă de operetă şi cu coade negre şi groase — era ca o floare de seră rătăcită în bălării. Mişcîndu-se cu îndemînare de colo-colo, în intervalul dintre fotolii, se uita mirată la cei doi bărbaţi mai vîrstnici care şedeau alături şi tăceau.

Litvinov privea pe fereastră taigaua fără de sfîrşit care părea, de sus, o mare verde, învolburată, rostogolind valuri cu coame înspumate. Cît vezi cu ochii, nici un sat, nici un fum care să vestească o uşurare. Singura mărturie a prezenţei omului — şoseaua dreaptă, ca tăiată cu sabia, de-a lungul căreia mărşăluiau în şir indian pilonii de metal ai reţelei electrice. Dar Litvinov, în mintea căruia se întipăriseră de mult toate planurile de construcţie a hidrocentralei, vedea ca aievea, pe fondul naturii virgine, barajul care va stăvili apele vijelioase, Marea Siberiei la fel de întinsă ca vestitul Baical, iar pe ţărmurile ei, uzine, oraşe, cheiuri de beton, de-a lungul cărora se înşiră o puzderie de nave.

Cînd şi cînd, se uita pieziş la vecinul său. Aşa gîrbovit cum şedea, Sedîh semăna mai mult ca oricînd cu un vultur bătrîn. Un vultur cam plouat, ce-i drept. Şi Litvinov ar fi dat mult să ştie ce-i în capul acestui om... Că doar n-o fi vrînd ca în locurile astea totul să rămînă ca pe vremea lui Ermak.

— Ce de forţă zace aici, murmură ca să deschidă vorba, arătînd în jos. Celălalt aruncă o privire şi nu spuse nimic. Dacă am trezi-o, cîte n-am putea da ţării ! Sedîh — nimic ! Litvinov nu se mai putu stăpîni : Ce, nu mai ai loc aici ?

— Nu-i vorba de loc, Feodor Grigorievici... Da spune şi matale, dacă ţi s-ar smulge de oriunde o bucată de carne, ai ţipa ? Uite, de aia ţipăm şi noi.

N-au mai vorbit nimic, au coborît tăcuţi din avion, s-au suit în maşinile care îi aşteptau şi, cu un scurt semn de bun rămas aruncat de la distanţă, s-au despărţit.

5

De cum se înghesui în maşină, pe banca din faţă, Petrovici îl anunţă că Oles Poperecinîi e la spital.

— Dar ce-a păţit ? se alarmă directorul.

— L-a strivit o bară la staţia de mărfuri. Cînd au început să descarce piesele excavatoarelor, a venit şi el... Se putea să lipsească ? ! Nu l-a omorît, dar nici mult n-a lipsit să-i ia piuitul. Acu zace la chirurgie.

— Ce-i vorba asta : „să-i ia piuitul" ? Parcă mi-ai vorbi despre o găină, nu despre un om ! îl repezi Litvinov şi ordonă furios : La spital !

— Bine, Feodor Grigorievici, dar vă aşteaptă la direcţie. Tovarăşul Petin i-a adunat pe toţi să vă întîmpine.

— Leagă căţeaua ! După o lungă tăcere, întrebă : Ce mai ştii despre Poperecinîi ?

— Mai nimic... Că l-a pus pe Borka, frate-său, să-i ţină locul. Fiţi pe pace, Feodor Grigorievici. Toată medicina e adunată în păr, joacă la căpătîiul lui. A venit cu avionul şi un chirurg din Starosibirsk...

Aşa cum era de la drum, în blană cu guler de castor, cu pălărie pluşată, îndesată pînă peste urechi, schimbat la faţă, directorul şantierului dădu buzna în pavilionul de chirurgie al spitalului, care semăna cu un ban nounouţ. N-au găsit un halat pe măsură, şi acela pe care i l-au dat îi venea prea lung. A intrat în salon, tîrînd după el poalele halatului ca pe o trenă. Oles era culcat în fund, lîngă fereastră. Sub barba ţepoasă, înspicată, chipul îi era palid şi tras. În răscroiala gulerului părul se încîrlionţa alb de tot, trădînd o vîrstă pe care de obicei nu i-o dădea nimeni acestui bărbat uscăţiv, energic şi iute în mişcări.

— Se poate să-mi faci tu una ca asta, măi frate-miu ? îl dojeni Litvinov în dialectul vioi numit în sudul ţării „surjik", un amestec de rusă şi ucraineană.

— Cînd îşi bagă dracu coada, răspunse Oles cu un aer vinovat.

— Să vă spun eu cum a fost, Feodor Grigorievici, se amestecă în vorbă un alt bolnav cu sprîncenele şi genele

albe, care păreau străvezii. Macaraua a agăţat volantul şi a început să-l ridice cînd, deodată, s-a înţepenit cablul. Motorul trăgea înainte, iar cablul se resfira, gata-gata să plesnească. Unul din Ural, care stătea tocmai sub volant, nu observase ce se întîmplă. De nu sărea Alexandr Trifonovici să-l tragă de-acolo, terci îl făcea. Pe ăla l-a salvat, dar el s-a prăbuşit ca secerat, lovit de un drug.

— Bine, mă, altă surpriză de bun sosit n-ai putut să-mi pregăteşti ? spuse cu durere Litvinov. Ăştia ce zic că ai ?

— Fractură gravă, o fisură la articulaţia omoplatului şi o leziune tibio-tarsiană, raportă medicul care răsărise în spatele directorului.

— Şi cînd îl puneţi pe picioare ?

— Am auzit că s-ar putea să-mi înţepenească mîna dreaptă, se băgă în vorbă Oles, silindu-se să zîmbească, dar buzele nu-l ascultară şi o strîmbătură jalnică îi schimonosi faţa.

Era ora prînzului. Pe culoare prinseră a-şi tîrşîi tîrlicii bolnavii în halate albastre de molton, scorţoase de noi ce erau şi mirosind a scrobeală. De undeva venea un clinchet de farfurii. Acoperind toată gama de mirosuri pătrunzătoare de farmacie, se împrăştia peste tot aroma mîncării simple, de spital. Aceste zgomote şi mirosuri îl enervară pe Litvinov, nici el n-ar fi putut spune de ce.

— Cum adică, n-o să poată mişca mîna ? îl întrebă sever pe doctor. Să mi-l dregeţi la loc, ca să poată dansa şi în „Lacul lebedelor". Nici nu ştiţi ce om e ! Apoi, către Oles: Dar în general, cum te simţi, neamule ?

— Spuneţi-mi mai bine ce s-a hotărît la Moscova.

— Care va să zică, se ştie... Bănuiam eu... Află, Oles, că încă nu s-a hotărît nimic. Se gîndesc... Ei, norocire bună, cum se spunea la noi la Dneproghes. N-ai uitat ? Vezi de te înzdrăveneşte cît mai repede. Dacă ai nevoie de ceva, caută-mă la telefon.

Încruntîndu-şi sprîncenele stufoase, aurii, Litvinov ieşi din salon. Pe culoar, bolnavii care puteau părăsi patul mîncau la o masă lungă, comună. Se opri :

— Poftă mare ! Bună mîncarea ?

— Nu-i rea... Merge... Mulţumim, răspunseră cîteva glasuri răzleţe.

Dar în sala de aşteptare i-a ţinut calea o femeie mărunţică, plinuţă, cu ochii negri ca murele, care i se păru cunoscută. Din spatele ei se ţea o fetiţă roşcovană.

— Nu ne lăsaţi, Feodor Grigorievici. Sînt nevasta lui Oles Poperecinîi, spuse ea cîntat, ca prin părţile Poltavei. Spuneţi-le să ne primească pachetul. Cică mîncarea de aici are destule calorii. Or fi ele destule, da numai cînd o vezi îţi trece pofta. Iar omul meu e învăţat cu mîncare de acasă. Noi două, fata şi cu mine, i-am adus niţel borş, nişte colţunaşi. Şi ei nu vor să ni le primească !

— Cu mîncarea de aici nici nu mori, dar nici nu trăieşti, rosti răspicat fetiţa, repetînd, de bună seamă, cuvintele auzite de la cineva. Zvîcniturile energice ale codiţei flăcăroase îi subliniau spusele.

— Ce judecător sever, spuse medicul primar, care-l conducea pe director, încercînd să transforme totul într-o glumă.

Litvinov se opri şi, după o scurtă ezitare, se întoarse în coridorul unde mîncau bolnavii. Ceru să i se facă loc şi se aşeză la masă.

— Ia să gust şi eu din caloriile alea.

— Soră, mai pune un tacîm, porunci medicul primar păstrîndu-şi cu greu sîngele rece. N-aţi prefera, Feodor Grigorievici, să poftiţi la mine în cabinet ? O să ne aducă acolo o probă.

Ochii mici, albaştri, îl săgetară cu o ironie veselă.

— Nuuu ! Prost e comandantul care gustă mîncarea la bucătărie, iar nu din gamela soldatului ! Şi adresîndu-se bolnavului de lîngă el : Ia dă-mi lingura, prietene. Fii liniştit, doctore. Sînt sănătos tun, aşa că în privinţa microbilor nici o primejdie.

Nu mai mînca nimeni. Bolnavii se uitau cu o bucurie răutăcioasă la medicul primar, la sora gospodină care nu ştia ce să facă cu tacîmul pe care-l ţinea în mînă, la bucătăreasa cu bonetă înaltă, care adusese fuguţa un sufertaş. Aici, la masa comună, Litvinov gustă din felul întîi, apoi din felul doi, sorbi din pahar chiseliţa apoasă

şi spălăcită, mormăi un „mde" şi, smulgîndu-se din loc, se depărtă. Auzea tărăboiul ce se iscase în jurul mesei după plecarea lui.

— Aţi nimerit într-o zi proastă. Ştiţi, e sfîrşit de trimestru... Am epuizat fondurile... şi în general de cîteva săptămîni merge foarte greu cu aprovizionarea, îngăimă sora căznindu-se să-şi potrivească pasul după al directorului.

— V-aţi plîns ? i-o reteză scurt Litvinov, oprindu-se deodată. Cînd ? Unde ? Cui ? Între sprîncene i se şănţuiră cute verticale, iar privirea i se întunecă.

— Am ridicat de cîteva ori problema asta, interveni medicul-şef, care ştia cam la ce te poţi aştepta cînd ochii albaştri ai directorului se întunecă.

— Unde, cînd, pe cine aţi asaltat cu problemele voastre ? De ce nu-i hrăniţi ca lumea pe constructorii bolnavi ? Cui v-aţi plîns că nu vă aprovizionează bine ? Pe cine aţi reclamat ?

Se aprinsese rău de tot Litvinov, dar, văzînd cum s-au crăpat cîteva uşi, se stăpîni cu un efort vizibil.

— O să mă internez şi eu pentru o lună, urmă el pe un ton mai potolit, ca să dau jos cîteva kilograme. Un regim de slăbire ca la voi, mai rar. Iar pachetele cu alimente trebuie să le primiţi, pînă o să staţi bine cu caloriile.

— Dar regulamentul aprobat de minister...

— Oamenii sînt pentru regulament sau regulamentul pentru oameni ? îi închise gura Litvinov şi, fără să-şi ia rămas bun, porni spre ieşire. Se mai opri o dată lîngă fetiţa durdulie cu codiţă roşcovană : Află, frate, că din toţi care-s aici, tu eşti a mai principială. În loc să ridici probleme, ceri ce ţi se cuvine. Scurt şi cuprinzător. Cum te cheamă, bondocel ?

— Nina.

— Nina ? Hm. Păcat, Nina, că n-ai studii superioare în medicină, că ieşea din tine un medic-şef clasa întîi. Şi bun gospodar, şi înfipt. Cu o privire spre halatele albe, care se învîrteau prin preajmă, încheie cu furie : Şi mai ales principial.

6

De cîte ori se întorcea de la Moscova — de la o sesiune a Sovietului Suprem, sau de la o consfătuire unională în problemele agriculturii — Innokenti Sedîh aducea alor săi şi prietenilor diferite daruri. Valiza lui de placaj, strînsă în curele roase, era de obicei atît de burduşită de „atenţii", că de-abia o puteai ridica.

De data aceasta, coborînd din avion, îşi ducea valiza ca pe un fulg. Vanşa veni să-l întîmpine, i-o luă din mînă şi diagnostică pe loc : goală. Şi cu toate că Sedîh îl întrebă, ca întotdeauna cînd se întorcea de undeva, cum merg treburile în colhoz, iar faţa lui oacheşă, uscăţivă era, ca de obicei, de nepătruns, Vanşa înţelese îndată două lucruri : că trebuie să-şi ia gîndul de la mulineta ultramodernă pe care şi-o dorea de mult, şi că tată-său nu reuşise să facă nimic la Moscova.

Ca tot tineretul din Kreajoe, Vanşa n-avea nimic împotrivă să se mute în alte locuri. Cu trei ani în urmă, conducerea colhozului „Plugarul roşu" se apucase să construiască din proprie iniţiativă, în taiga, pe malul rîuşorului Iasnaia cătune pentru tinerii căsătoriţi. Se lucra cu chibzuială după un plan adus de Innokenti Sedîh din Moscova. Casele rînduite pe două şiruri erau aidoma celor din oraş : ferestre mari, balconaşe, scări. Mai interesant e că n-aveau curţi, pentru că se hotărîse ca în cătunele tineretului, peste care îl puseseră mai mare pe agronomul Anatoli Subbotin, oamenii să nu ţină vite proprii. Laptele îl cumpărau de la fermă cu bani peşin şi au deschis o cantină de unde puteai lua mîncare pentru acasă dacă nu voiai să serveşti masa acolo.

Vanşa se ducea deseori la Novo-Kreajovo cu autoşenileta ca să-l aducă pe agronomul colhozului, căruia toţi îi spuneau Tolşa şi la care taică-său ţinea foarte mult. Băiatul avea acolo mulţi prieteni. Tinerii trăiau ca o singură familie. În micuţul lor club, cu numai trei încăperi, era mai multă însufleţire şi veselie decît la căminul cultural al colhozului, transformat dintr-o casă de rugăciuni a staroverilor. Auzind mereu văicărelile

vecinilor, care veneau la taică-său, nesfîrşitele şi chinuitoarele discuţii despre strămutarea de pe locurile unde prinseseră rădăcini, băiatul nu înţelegea de ce se cramponează aşa colhoznicii de această insulă devenită de mult neîncăpătoare, unde vara te mănîncă de viu, în trei schimburi, tot felul de gîngănii : ziua — tăuni pîntecoşi, cu bîzîitul gros, spre seară — muştele, iar de cum se înnoptează şi pînă dimineaţa — nişte afurisiţi de ţînţari. Ce s-or fi amărînd aşa pentru ţarinile astea strîmte, roase de apă, pentru ogrăzile posomorîte ? Aşa că pe Vanşa nu-l interesa chiar atît de mult ce hotărîse Moscova, dar era necăjit că taică-său nu i-a adus mulineta promisă. De cînd văzuse cîteva la inginerul Nadtociev, cu care se dusese toamna trecută să pescuiască lipani în Iasnaia, îi rămăsese inima la ele.

Conducîndu-şi „ţapul" pe drumeagul cu făgaşuri adînci croit în pădure, flăcăul arunca cîte o privire lui taică-său. Innokenti şedea cu bărbia în piept. „Cu ce-o fi venit totuşi, ce l-o fi frămîntînd ?" Dar în familia lor nu se obişnuia să pui întrebări unuia mai în vîrstă ca tine, pînă nu deschidea el vorba. Vanşa tăcea, ros de curiozitate.

— Au mai săltat ceva clubul nostru ? întrebă în sfîrşit Sedîh.

— Ultima săptămînă a mers cam prost cu scîndurile. Abia ieri au tăiat nişte buşteni la gater şi i-au adus... I-am auzit bocănind cînd veneam să te iau.

Innokenti oftă şi se închise iar în muţenia lui. Într-un tîrziu mai puse o întrebare :

— Da cu Pavel Vasilievici e în ordine ?

— Diujev ? Parcă... În tot cazul, n-am observat nimic. L-a mai apucat o dată, da a trecut repede. Cică a prins lîngă praguri un peşte, uite atîta, şi ce crezi că a făcut ? L-a dat pe degeaba unei muieruşti la Divnoiarskoe... Acum e treaz. Ştiu precis. Uneori, stau şi mă întreb : ce-o fi avînd ăsta de bea aşa ?

— Nu-i treabă de capul tău, i-o reteză scurt Sedîh. Ş-apoi ştii cum zice bunicu-tău : să taci la timp e la fel cu a spune o vorbă înţeleaptă. Maşinile se repară ?

— Cu viteză cosmică. Transportorul pentru furaje din Novo-Kreajovo e gata. L-au şi încercat. E straşnic.

Să le fi auzit pe fete cum ţipau de bucurie. Totuşi Pavel Vasilievici i-a pus să-l demonteze şi nu ştiu ce mai vrăjeşte la el. Aia de la fermă numai că nu i-au ridicat statuie, dar el tot nemulţumit e: zice că încă nu-i ce trebuie.

Mai tăcură preţ de vreo zece kilometri, apoi tatăl întrebă din nou:

— Şi zi, se construieşte clubul?

— Se dă bătaie...

Înainte de a amuţi din nou, de data aceasta pînă la rîu, Innokenti Sedîh icni abătut. „Să ştii că-i de rău, îi tare posomorît, se alarmă Vanşa atent la maşina care se strecura prin făgaşurile adînci, împietrite de ger. El încă se ţine bine, dar ţaţa Glafira se topeşte pe picioare şi s-a făcut neagră cum e tăciunele. De la o bucată de vreme înnoptează în taiga." Toate aceste gînduri îi trecură prin minte în timp ce conducea cu băgare de seamă maşina ca să coboare pe panta bătătorită de cauciucuri şi şenile, spre braţul rîului. Oftă şi el.

— Da tu ce eşti aşa plouat? îl iscodi Sedîh, trezindu-se parcă.

— Că nu mi-ai adus mulineta, răspunse Vanşa.

— Fi-ţi-ar mulineta să-ţi fie! se răsti la el Innokenti. Vor să ne taie capul, iar ţie-ţi pare rău după pieptene. Auzi de ce-i arde, mulinetă!

„Ce s-o fi petrecînd cu el? Ce gînduri l-or fi muncind tot drumul?" se frămînta băiatul, în timp ce, de-a lungul celor treizeci de kilometri de drum, Innokenti era ros de presimţirea unor schimbări neîndurătoare, apropiate. Încercă să se liniştească, spunîndu-şi că în definitiv nu se hotărîse încă nimic; că la Moscova păsul lor a fost ascultat cu cea mai mare atenţie; că o dată cu comisia vine şi un instructor al C.C.-ului, care mai înainte lucrase la Starosibirsk şi fusese nu o dată la Kreajoe. Aşadar, un om care cunoaşte situaţia de aici. Dar drumul acesta, pe care-l bătuse de atîtea ori în copilărie şi în alţi ani, drumul care trezea în el atîtea amintiri îi zgîndărea rana sîngerîndă.

Trecutul, care întotdeauna pune stăpînire pe omul ajuns la o anumită vîrstă, şedea parcă îndărătul lui, pe

bancheta din spate a mașinii și, privind împreună cu el pe fereastră, îi șoptea la ureche :

„Îți mai aduci aminte, Keșa ? S-a întîmplat în timpul războiului civil. Acolo, în căsuța din vîlcea a lui moș Andrei Reabîh, sub bradul acela rămuros, au poposit pentru mai multă vreme partizanii. Tu erai încă copil. Goneai cu schiurile, avînd grijă să faci un ocol ca să ți se piardă urma, cu două benzi de cartușe încrucișate pe piept, cu o tașcă de grenade în mînă, ori cu un săculeț de sare sau cu alte lucruri de care partizanii aveau nevoie în pădurile acestea unde se războiau cu albii"...

Vedea ca aievea izba mică, pătrată, din bîrne, chipurile trase și bărboase ale oamenilor cu cușme de iepure, simțea parcă și dogoarea focului încălzind un ceaunaș de șătrari, cu zeamă lungă ; îl vedea și pe frate-său mai mare, Alexandr Savvateici, mecanic pe afumatul remorcher „Sfînta Elena", înalt, cu părul bălai, leit mămuca, dumnezeu s-o ierte.

„Uite și zîmbrul cu coroana albă de chiciură unde bandiții lui Kolceak l-au împușcat pe Alexandr împreună cu alți trei tovarăși de-ai lui. Ții minte, nu ? șoptea trecutul punînd tot mai multă stăpînire pe președintele colhozului «Plugarul roșu». Petșa Bobîl, cel de tîlhărea odinioară prin potecile pe care se duceau staroverii spre tainicele lor schituri, i-a denunțat pe partizani. Casa a fost împresurată. Treziți în toiul nopții, partizanii săriră afară numai cu ce aveau pe ei și, trăgînd foc după foc, se afundară în inima taigalei. Bandiții au adunat răniții, printre care era și Alexandr, i-au tîrît spre zîmbrul ăsta și i-au împușcat. Poate despre ei spune cîntecul «Grenadele grindină scurmă țărîna»... Cîntecul tinereții tale, Innokenti. Acum, cînd ți se întîmplă să evadezi din biroul de președinte, pe o zi senină și geroasă, te cufunzi în taiga, și schiurile tale iuți te duc lîngă acest zîmbru. Zăbovești îndelung aici, mîngîindu-i scoarța zgrunțuroasă. Anii au ascuns sub brîurile vîrstei urmele gloanțelor care l-au ciuruit pe fratele tău și pe tovarășii lui. Dar plumbii aceia mai sînt și azi împlîntați în trunchi..."

Drumul se deapănă tot înainte pierzîndu-se în desişurile îmbrăcate în promoroacă, iar trecutul continuă să strecoare la urechea lui Sedîh într-o şoaptă fierbinte :

„Dar zada sub care partizanii l-au osîndit şi l-au executat pe Petşa Bobîl cel de-i vînduse pe un clondir de votcă şi nişte mizilic ? Tovarăşii fratelui tău i-au hotărît o cazină cumplită. În pragul desprimăvăratului, cînd taigaua e numai freamăt, cînd vîntul prinde un iz jilav, cînd sălbăticiunile pornesc jocurile primăverii, iar lupii se fac răi şi îndrăzneţi, partizanii l-au legat pe Bobîl de zada asta, şi cînd s-au întors după o vreme n-au mai găsit în omăt decît o grămăjoară de cîrpe sfîşiate. Nici oase n-au mai rămas...

Iar cum treci de vîlcea, dai de un pîlc de zîmbri bătrîni. Îi ştii, nu ? Cum să nu-i ştii, că doar acolo a prins viaţă visul tău cel mai drag. Te întorceai de la vînătoare cu trei cocoşi de munte graşi la brîu. Uite, pe drumul de colo. Deodată te-a strigat cineva. Era Elena — pe atunci încă Olionka Graci — cocoţată pe o movilă de saci plini de plesneau. Alde Graci veniseră tot neamul să strîngă cucuruzi, că s-au făcut anul acela, ceva de speriat... Bătrînul tocmai plecase spre insulă cu două căruţe încărcate, şi Olionka era singură. Cu ce glas te-a îndemnat : «Şezi puţin cu mine. Mi-e urît.» Ţi-ai simţit inima zvîcnind o dată scurt şi apoi prăvălindu-se undeva.

Se împlinea anul de cînd tot dădeai tîrcoale curţii cuprinse de gospodar a lui Graci, şi nu o dată te-au prins zorile pe o stivă de bîrne, mîngîind mînuţa cu pielea înăsprită de muncă a Lenkăi. Era o fată voinică şi îţi luneca din braţe ca o zvîrlugă. Tu îţi pierdeai capul, simţeai sîngele zvîcnind la tîmple, iar ea îţi rîdea în nas. Avea un rîs de parcă ar arunca cineva un pumn de pietricele pe scîndură, iar tu te simţeai ca şi cînd ţi-ar fi răsturnat în cap o găleată cu apă rece. În pădure era o linişte adîncă, cum numai toamna poate să fie, şi mirosea tare a răşină. Deodată, fără s-o îndemni, fata şi-a pus căpşorul pe genunchii tăi şi ţi-a spus : «Trimite peţitori».

Mare ţi-a fost bucuria, dar şi mînia. Îţi mai aminteşti ? «Peţitori ? Un comsomolist să trimită peţitori ? Poate vrei să mergem şi la biserică, şi să ne cunune popa ăla al vostru ?...» «Altfel n-o să mă dea după tine. Tata o să ne blesteme, o să ne omoare»... «Las'că şi pe taică-meu au vrut să-l omoare cînd, sub Nicolai al II-lea, a furat-o pe mama dintr-un bîrlog de kerjaci. L-au nimerit în picior, de aia e şchiop. Şi au trăit rău ?... Hai, nu-ţi mai fie frică, ce dracu !...»

Pe Elena o podidiseră lacrimile. Tu ai prins-o în braţe, i-ai strîns uşurel capul între palme şi-ai sărutat-o. Şi acolo, sub arborii bătrîni, aţi uitat şi de vrăjmăşia dintre familiile voastre, şi de blestemele staroverilor, şi de morala comsomolistă. Şi n-aţi trăit bine ? Eh, Elena, Elena ! Prin cîte ai trecut în timpul războiului ! Tata şi cu tine aţi rămas să gospodăriţi Kreajoe, devenit sat de muieri. Se vede că povara a fost prea grea. Ai dispărut pe nesimţite, aşa cum plecai întotdeauna, călcînd uşor, fără zgomot, să nu superi pe nimeni... Ce mult îţi lipseşte acum, Innokenti, nevasta ta, atît de aşezată, de chibzuită, ce bine ţi-ar prinde sfatul ei, mintea ei limpede, cu judecata cumpănită..."

În locul acela l-a întrebat Innokenti prima dată pe băiat dacă se mai lucrează la club... De cînd se statornicise bunăstarea în colhozul „Plugarul roşu", au vrut să trîntească un club să-i meargă buhul. Un club cum nu e altul mai frumos pe tot rîul şi cum nici în vis n-a visat satul Divnoiarskoe, cît e el de centru raional. Innokenti nu se îndoia nici o clipă că va izbuti să ferească insula de inundare şi de aceea, pentru el, clubul era nu numai club, ci şi un simbol al aceleiaşi credinţe la consătenii lui...

„Clădesc, care va să zică. Foarte bine. Sau poate nu e bine ? Poate aruncăm banii pe fereastră şi ar fi mai cuminte să-i ţinem pentru mutat ? Cum o să fie dacă va trebui s-o luăm de la capăt, pe un loc nou, într-un sat care încă nici nu există ? Un sat nou... Iar tot ce văd acum o să piară sub apă ?"

Cînd de pe malul înalt, prăvălatic se aşternu sub ochii lui panorama luncii, a insulei albe cu arbori zbîr-

liți sub brumă și aurită de razele asfințitului, trecutul se plecă iarăși spre urechea președintelui șușotindu-i :

„Dar mai ții minte, Innokenti Savvateici, dimineața de toamnă cînd i-ați izgonit pe chiaburi ? După ce au pus foc hambarului obștii, de au ars semințele lăsate de la prima recoltă trudită în devălmășie ?

Mai fumegau sub buștenii tăciunați grămezile mocnite și, o dată cu cenușa, vîntul împrăștia pe uliți mirosul amărui de grăunțe arse, semănînd cu cel de mîncare ce s-a prins. În noaptea aceea, Savvatei, cu alți tovarăși din conducere, și cu miliția, au luat la rînd casele celor ce trebuiau alungați din sat. Bocete sfîșietoare de muieri, plînsete de copii, hămăit de zăvozi, mugetele vitelor flămînde... Înainte de a pune piciorul în barca unde se înghesuise toată familia lui, socru-tău, bătrînul Graci, mai cuprinse o dată satul cu privirea, se închină la crucea casei de rugăciuni, apoi luă un pumn de țărînă și o înveli într-o basma roșie, cu picățele.

În capul gol, într-o cămașă roșie de satin, cu un singur picior încălțat, așa cum l-au scos din casă, a coborît fără vorbă în barcă și a rămas acolo tăcut. Numai scrîșnetul măselelor îi trăda simțămintele. La picioarele lui s-a ghemuit, tot tăcută, soacra ta, cernită ca de înmormîntare. Serenka, fratele mai mic al Elenei tale, un băiețaș de vreo șapte anișori, cu păr cînepiu, și Poliușka, și mai mică, se strîngeau lîngă maica lor. Copiii erau desculți și numai în cămășuțe, cum i-au ridicat din așternut. Milițianul a spus să-i îmbrace pe copii, dar Graci n-a dat voie : «Să se ducă mai repede pe lumea ailaltă, să nu mai vadă una ca asta sufletele lor nevinovate». Erați șase în barcă : tu la vîsle, taică-tău la cîrmă, iar socrul, soacra și copilașii — îngrămădiți la mijloc. Vîntul năprasnic izbea coastele bărcii cu valuri reci. Oni era plumburiu și mînios. Băiețașul sughița tot timpul, iar Poliușka, amorțită de frig, te privea drept în ochi, tremurînd mărunt. Șchiopul Savvatei nu s-a mai putut stăpîni. Își smulse cojocul și înveli plozii.

«Nu-ți dau voie, antichristule, să pîngărești niște suflete curate !» răcni bătrînul Graci, trăgînd cu furie cojocul de care se agățaseră cu disperare micuții. «Dacă

mai pui mîna, te omor ! şuieră printre dinţi Savvatei ridicînd arma. Te omor, banditule !» Săriră amîndoi în picioare cu chipurile schimonosite de ură. Gîfîiau, sfredelindu-se cu privirea, şi încordarea acestor doi oameni gata să se repeadă unul la altul făcea să tremure barca smolită.

Îţi aminteşti cum ai urmărit acest duel mut ? Multe ţi s-au dezvăluit în puţinele clipe în care tatăl tău şi socrul tău se înfruntau cu priviri crîncene. În cele din urmă, bătrînul Graci lăsă ochii în jos şi murmură : «De data asta ai cîştigat tu». Se întoarse cu spatele şi nu mai scoase o vorbă pînă la Divnoiarskoe. Şi aşa cum în taiga, pe sacii plini de cucuruz, ai aflat ce-i dragostea, în barcă ţi-a fost dat să te întîlneşti cu ura..."

Copleşit de amintiri, Innokenti nu mai vedea drumul. Cînd se dezmetici, maşina gonea pe ulicele satului. În depărtare se auzeau izbind ritmic topoarele. Satul îi întîmpină cu fumurile prietenoase ale hogeagurilor încolăcindu-se în văzduh. Trecutul rămase undeva în drum, lăsînd iarăşi locul aceloraşi frămîntări şi griji ale zilei de azi.

— La club ! porunci el băiatului. Cînd acesta opri maşina în faţa unei clădiri posomorîte şi scunde căptuşită cu şindrilă — fosta casă de rugăciuni, atîta doar că în loc de cruce avea pe cupola pîntecoasă un steag decolorat şi pleoştit — Innokenti se supără de-a binelea : Unde m-ai adus, cap sec ?! Mînă la clubul nostru, la şantier !

Sări sprinten în zăpada prin care talaşul şi aşchiile puneau pete aurii, îl chemă pe brigadier şi-l lăudă pentru macaraua pe care constructorii o meşteriseră singuri, iar cînd omul îl întrebă : „Bine, sănătos ?" răspunse : „Nu mă plîng". Dar cînd să urce în maşină, se întoarse cu faţa îngîndurată :

— Zic totuşi, pînă una-alta, să oprim zidăria...

— Cum, Innokenti Savvateici, va să zică Moscova ne-a... ? Brigadierul desenă o cruce în aer.

— N-am spus asta, băiatule, Moscova se mai gîndeşte. Dar ne-a poruncit şi nouă să nu umblăm cu capul între urechi... Clar ?

7

După vizita neașteptată a directorului, care provocase atîta agitație, pe Oles Poperecinîi îl mutară din salonul comun într-o rezervă improvizată la iuțeală într-una din camerele de gardă. De cum se văzu acolo, îl năpădi urîtul.

În apropierea spitalului trecea șoseaua. Autobasculantele goneau încolo și încoace transportînd pietriș și nisip de la cariere la fabrica de beton. Ziua, greutatea lor făcea să zăngăne geamurile, iar noaptea, cînd toate sunetele se amplifică, li se mai adăuga și lumina farurilor. Scăpărau brusc brăduți zugrăviți de ger pe geamuri, iar în tavan se învălurau învăpăieri alburii. Ai fi zis că șantierul caută să-i amintească tot timpul lui Oles că-i aproape de el, că nu se odihnește nici ziua, nici noaptea. Culcat pe spate, nemișcat, Poperecinîi se frămînta că undeva, pe aproape, băieții lui, împreună cu cei veniți din Ural, montează excavatoarele, în timp ce el zace aici ca un buștean, din cauza unui accident idiot, și nu-i poate ajuta nici măcar cu sfatul.

Mașinile treceau, treceau mereu speriindu-i somnul. Îl chinuiau gînduri negre. Dar dacă o să rămînă invalid ? Dacă nu va putea munci ? Cine are nevoie de un excavatorist invalid ! De rămas pe din afară, n-o să rămînă ; au să-i dea o brigadă ori o echipă, sau au să găsească altceva pentru el. Nici de leafă n-are el grijă. Cînd ai stat însă treizeci de ani în cabina excavatorului, cînd ai mutat din loc munți de pămînt, te mai rabdă inima să fii șef de echipă ?

Să le ia dracu de basculante ! Cum urlă ! De n-ar fi urletul ăsta, ar putea barem să tragă la aghioase ca să-și scoată pîrleala pentru toată viața. Merge pe cincizeci, da numai o dată a zăcut la spital — în timpul războiului, pe Vistula. Dar, ce, aia a fost rană ? Aia a fost internare ? După zece zile țopăia în cîrje și-și făcea de lucru — lipea străchini, repara mobilă, scria scrisori pentru răniți, într-un cuvînt trăia ! Unde mai pui că alături era Ganna, ucraineanca oacheșă, cu ochii negri,

care gusta atunci din plin bucuria libertății redobîndite. Se simțea răspunzător pentru viața ei tînără, care fusese frîntă cu atîta brutalitate și care abia începuse să-și revină. Aveau încă tot viitorul înaintea lor.

Mașinile treceau într-una. Pulsul șantierului bătea egal și puternic. Ce le păsa dacă Oles Poperecinîi vine sau nu la lucru. Poate l-au și uitat. Vorba ceea : ochii care nu se văd... Suspină abătut de propria-i neputință, chinuit de o obidă imaginară, de necunoscutul care-l aștepta. Fir-ar a dracului de treabă ! Măcar de ar auzi pe cineva respirînd sau chiar sforăind alături, de-ar auzi un pat scîrțîind sub trupul cuiva.

Avea un organism viguros, și somniferele nu făceau decît să-l amețească fără să-i aducă liniștea. Torturat de insomnie, în noaptea a treia a apucat clopoțelul și a început să-l zgîlțîie cu furie.

— Culcați-mă unde vreți, numai să fiu între oameni ! se răsti el la sora de gardă care, buimacă de somn, nu înțelegea ce dorește. Aici e o liniște de parcă-s la morgă, fir-ar să fie !

Au trebuit să-l ducă înapoi în salon, unde se mai aflau patru bolnavi, și să-l culce lîngă fereastră, alături de un cetățean poreclit „Negativ", căruia cu puțin înainte îi scoseseră apendicele. „Negativ" nu putea pricepe în ruptul capului de ce ținuse Oles să fie mutat înapoi „în balamucul ăsta, unde ziua nu te poți odihni de atîta vorbărie, iar noaptea de sforăituri și... dracu mai știe de ce". Dar în timp ce ipochimenul se mira astfel cu glas tare, cum îi era obiceiul, Oles dormea somn adînc, fără vise. Nu s-a trezit pentru micul dejun, iar cînd l-au sculat la douăsprezece, a înfulecat ceva la repezeală și a adormit din nou bușteau.

N-a auzit cînd au adus în salon un tînăr mătăhălos și așa de greu, că arcurile patului gemeau sub el. Proaspăt operat, noul-venit era atît de slăbit, că trebuiră să pună o soră să facă lîngă el de gardă. De la sora asta — o tînără stagiară, care se așezase lîngă pat, cu o carte în mînă — aflară ceilalți că numele bolnavului e Tretiak, că nu are nici o ocupație și că l-a adus miliția cu Salvarea. Avea în piept o rană de cuțit. Lama tre-

cuse la numai un deget de inimă. Bolnavul lupta să scape din hăţişurile somnului, în care îl cufundase narcoza. Gemea încetişor şi bolborosea cuvinte fără şir.

— La cărţi, pe mine ?!! Să-l pierzi pe Muică la cărţi ? Acuşi îţi fac maţele coadă de zmeu !... Deodată gemu adînc şi rosti abia auzit : Mamă, mămico... Am terminat, nu mă mai ţin de pungăşii.

— ...Bolnavule, încetează, te rog, nu trebuie... se zăpăci de tot copila cu boneţică albă.

Cei din salon urmăreau delirul noului lor vecin, pîndindu-i fiecare vorbă. Pesemne că tot paviliionul aflase de el, căci uşa se crăpa mereu, lăsînd să apară cîte un cap curios. La un moment dat cînd omul, agitat, aruncă pătura jos, văzură că pieptul îi e acoperit de tatuaje. „Negativ" se ridică şi se apropie de patul lui.

— Ei, ce are acolo ? se auziră şoapte nerăbdătoare.

— Dracu să înţeleagă ! Ceva ciudat ! O inimă, o săgeată şi un lanţ. Şi... parcă scrie ceva. Nu se vede bine sub bandaj. Aha : „Prieten pînă la moarte, iar de mă îndîrjesc — moarte !" M-da, e din ăia, încheie „Negativ" cu tîlc.

Era clar că bolnavul face parte din lumea celor certaţi cu legea. Acum îşi băteau capul să descopere sensul enigmaticului desen şi al inscripţiei şi nu înţelegeau cum poate fi cineva „pierdut la cărţi" — după cum reieşea din cuvintele bolborosite în delir.

Care mai de care venea cu o altă presupunere.

Tocmai cînd discuţiile erau în toi, bolnavul îşi reveni. Cînd deschise ochii lui mici, albaştri, cu gene incolore de viţel, trupul i se încordă tot ca pentru o săritură. Apoi, dîndu-şi seama unde se află, îşi aminti probabil ce i se întîmplase şi, observînd că are pieptul gol, se înveli repede pînă la bărbie.

— Vă salut, cetăţeni, rosti el cu o voce slabă, subţire, care nu i se potrivea de loc. Primiţi-mă în gaşca voastră. Şi către soră : Ce zici, fetiţo ? O mierlesc acum, ori am obţinut o amînare ?

Oles sforăia ritmic, încetişor lîngă fereastră. Pe înserat, de cum deschise ochii, îl întrebă pe „Negativ" dacă s-a transmis ceva nou la radio. După răspunsul

amănunţit al acestuia, se răsturnă mulţumit pe pernă şi abia atunci văzu că mai fusese adus un pat din care îl fixează o pereche de ochi mici cu gene de viţel. Recunoscu îndată şi ochii, şi mutra lăţoasă. Numai bretonul ştrengăresc dispăruse — capul rotund era tuns chilug. Recunoscîndu-l şi el pe Oles, bolnavul cel nou începu să se frămînte în aşternut.

Cînd Oles îl salută din cap, nu observă sau se făcu numai că nu vede. Sau poate căzuse iar în toropeala dinainte. Seara avu febră mare şi se porni din nou să aiureze. Acum se zvîrcolea pe pat, înjurînd cu o adevărată virtuozitate. Firul de glas căpătase brusc tărie şi clocotea de ură. Ameninţa pe cineva. De cîteva ori rosti limpede un nume : „Murka". Din potopul de blesteme şi înjurături se desprinseră cîteva cuvinte spuse în şoaptă, dar foarte limpede : „Te rog să mă crezi, mămico, sînt o canalie dacă te mint, o să-ţi trimit ziarul..." Apoi răcni ca din gură de şarpe : „Te-am ginit, şleampătule ! Nu te apropia, că te zugrăvesc tot !!"

Acum îl ţinea un sanitar, să nu se zvîrcolească. Tot salonul asculta cu suflarea tăiată delirul acesta sinistru. Numai Oles Poperecinîi dormea senin, şi te mirai de unde sforăitul ăsta voinicesc în trupul lui puţin şi uscăţiv.

8

De cînd Vasilisa Sedîh se mutase în căsuţa de bîrne de pe drumeagul tăiat în pădure şi botezat cu anticipaţie „Strada Cheiului", parcă intrase ceva nou în viaţa Dinei Vasilievna.

Înaltă, bine făcută, cu o rumeneală delicată pe obrazul ca dăltuit, deşi nu-şi pierduse rotunjimea copilărească, mai independentă ca majoritatea fetelor de vîrsta ei, rămînînd însă în multe privinţe de o naivitate mişcătoare, săritoare din fire, dezgheţată la vorbă, dar şi ascunsă, Vasilisa o privea pe Dina, ca să spunem aşa, în două feluri : uneori ca pe o femeie cu expe-

rienţă de la care poţi deprinde multe lucruri ce nu strică să le ştie o fată, alteori, ca pe o copiliţă care în ce priveşte viaţa de toate zilele mai are de învăţat pînă şi unele adevăruri elementare.

Îi impunea mai ales faptul că Dina e doctoriţă. Fiindcă Glafira o deprinsese de mică să adune ierburi tămăduitoare, scoarţă de copaci, răşină şi s-o „asiste" în tainele simplelor ei doftoriciri, în Vasilisa se deşteptase interesul pentru medicină. Visa să ajungă la institut, şi ştia că această femeie cu ochii cenuşii putea s-o ajute. Asta o înălţa foarte mult pe Dina în ochii fetei. Dar, fire practică, nu putea înţelege în ruptul capului de ce o asemenea diplomă, la care ea visa atîta, zace zadarnic fără a aduce vreun folos nici Dinei, şi nici oamenilor.

— Se poate una ca asta, Dinocika Vasilnocika ? Eşti ca zgîrcitul de şade călare pe sipetul plin de galbeni, spunea ea cu o sinceritate la care n-aveai ce răspunde.

Sub privirea deschisă a acestor ochi albaştri, Dina se simţea destul de prost.

— Vezi tu, există oameni deosebiţi, cutezători, ca Viaceslav Ananievici, de pildă ; dar există şi muritori de rînd, oameni neînsemnaţi, ca mine. Şi dacă se întîmplă ca în viaţă drumurile lor să se încrucişeze, cei mici, neînsemnaţi, trebuie să-i ajute pe cei mari în minunatele lor înfăptuiri. Să-i ajute cu tot ce pot. Uite, pentru mine, adăuga cu un oarecare patetism, e o fericire să ştiu că-l ajut pe Viaceslav Ananievici să se realizeze, să-şi desfacă aripile puternice. Mă mîndresc cu asta.

Se pomeniră discutînd pentru a nu ştiu cîta oară în jurul acestui subiect, într-o zi senină de martie. După ce bătuseră o bună bucată de timp taigaua, se odihneau pe un buştean putred. Călduros îmbrăcate amîndouă, dar fiecare din ele într-alt fel, erau încinse cu cartuşiere drept cingătoare. Schiurile zăceau alături, înfipte în zăpadă. Dina rezemase de un brad puşca ei germană, cu repetiţie — şase focuri — vestita marcă „Trei inele" pe care i-o cumpărase bărbatu-său încă la Moscova, cînd au hotărît să plece în Siberia, iar Vasilisa, după obiceiul oamenilor din taiga, îşi ţinea carabina pe genunchi. Găsiseră o sumedenie de urme prin zăpadă, to-

tuşi tolbele le erau goale. Călăuzind-o pe Dina pe o cărare din taiga, Vasilisa spunea cu tonul unui orăşean care citeşte firmele :

— Un iepure fugărit de o vulpe. Caută s-o încurce, sărăcuţul... Iar astea-s ale cumătrii — şi-a tîrît coada prin zăpadă... Uite lupul ! Tot ăla, singuraticul... E al treilea an de cînd dă tîrcoale pe aici jivina : a omorît doi berbeci chiar lîngă fermă. Cît s-a tras în el şi tot degeaba. Vezi ? E şchiop. O arată urma. Cînd ajunseră la marginea pădurii, fata se lăsă brusc în genunchi, cercetînd cu atenţie un şir de urme mici, cu desen filigranat. Zău că e un jder ! Uite, uită-te bine, se încălzea la soare. Şi nu demult. Ieri, la asfinţit... Aşadar, mai sînt jderi pe aici. Şantierul nu i-a gonit pe toţi.

Poate pentru că nu mergeau cu destulă băgare de seamă şi vorbeau tot timpul, ori pentru că nu le era gîndul la vînătoare, n-au văzut nici măcar o veveriţă poposind pe un buştean putred. Şi iată, fără să fi avut prilejul să tragă măcar un singur foc, se odihneau acum pe buturuga putredă, ascultînd cu luare-aminte cum în jur cetinele îşi foşneau melodios crestele ţuguiate.

— Uite, chiar şi în plină amiază e frig. Gerul pişcă, dar tot sîntem în prag de primăvară, iat-o ! spuse Vasilisa întinzînd palma să prindă un strop de soare.

Pădurea necuprinsă tăcea. Doar vîntul, răzbind arar prin zăplazul des al coroanelor, le şfichiuia feţele cu zăpadă îngheţată care foşnea în văzduh.

— Te înşeli, mai e mult pînă se desprimăvărează. Viaceslav Ananievici mi-a adus ieri buletinul meteorologic pentru o perioadă mai îndelungată : şi martie, şi aprilie vor fi friguroase. Iarna asta, care se arată lungă, îi nelinişteşte pe toţi foarte mult, ripostă Dina.

Vasilisa clătină din cap şi zîmbi a îndoială. Cînd pleca în taiga, îşi strîngea cozile cunună şi îndesa deasupra o căciulă cu clape, ceea ce o făcea să semene cu un flăcăiaş zvelt şi chipeş.

— Vezi cum e zăpada ? Albăstrie. Dar umbrele ? Sinilii. Iar tufişul de colo bate în trandafiriu... Ascultă la ce-ţi spun, iarna e pe ducă... Răsuflă adînc. Ei ? Parc-ai bea nectar ! Pas de respiră aşa în toiul iernii.

Fata lovi cu patul puştii buturuga pe care şedeau. Scoarţa, care părea destul de tare, plesni dezvăluind lemnul atît de mîncat de carii, că părea o movilă brăzdată de tranşee şi şanţuri de comunicaţie din care parcă dădeai în nişte cazemate minuscule. Dintr-una din aceste cazemate în miniatură se iviră antenele unei gîngănii, se mişcară în dreapta şi în stînga, şi isprăvind cu recunoaşterea dispărură.

— Ai văzut ? triumfă Vasilisa. Furnica are un alt buletin, ea nu e institutul meteorologic, ea nu se înşală niciodată. Nici eu. De cîte ori tata ascultă la radio timpul probabil, îl întreabă pe moş Savvatei : „Ai de adus unele rectificări ?" Şi deodată, fără nici o tranziţie, trînti : Să ştii că n-ai dreptate — oameni mari, oameni neînsemnaţi... aripi... Orice pasăre are aripi.

— Da, dar nu toate păsările zboară, i-o întoarse Dina ca să mai amîne răspunsul. Şi întrebă la rîndul ei : Spune, Vasiliok, ai fost vreodată îndrăgostită ?

— De multe ori, nu se tulbură de loc fata. Cu unul m-am şi pupat. Am fost colegi pînă-n ultima clasă. Acum e la marină, sau în marină, nu ştiu cum se spune corect.

— Ei, astea au fost copilării. Dar cu adevărat ai iubit vreodată ?

— Cu adevărat ? Îngîndurată, Vasilisa ştergea cu mănuşa zăpada de pe ţeava armei. Suspină şi plecă fruntea. Cu adevărat ? Tătîne-meu vrea să mă dea după Tolşa Subbotin, agronomul.

— Cum adică „vrea să te dea ?" E doar comunist, iar tu eşti comsomolistă ! se miră Dina.

Vasilisa rîse încetişor.

— Nu te speria ; e un fel de a spune. El ţine foarte mult ca Tolşa şi cu mine să ne luăm... Să-ţi spun drept, în familia noastră şi moş Savvatei, şi tata s-au însurat cu nevestele lor fără cunună religioasă, cu toate blestemele părinţilor... Aoleu, a intrat zăpadă în ţeavă... Mi-e să nu rugunească.

Scotoci prin buzunar pînă dădu de un briceag, tăie o nuieluşă dreaptă de ienupăr, o descoji şi începu s-o cioplească.

— Fac o vergea să-mi curăţ puşca.

— Cum adică, toate blestemele ? De ce ?

— Pentru că aşa s-au brodit lucrurile. Şi bunica şi mama mea au fugit de acasă fără să aştepte binecuvîntarea părinţilor. Dragostea, bat-o vina. La staroveri, ăsta era un păcat de moarte... Ştii, neamul nostru, Sedîh, se întindea pe o uliţă întreagă de la un capăt la altul. Ei bine, în sat li se spunea — Sedîe blestemaţii. N-ai auzit ?

— Ia spune-mi mai bine altceva. Acest Anatoli ţi-e drag ?

— Tolşa ? E băiat bun, arătos... În cătunul tineretului l-ar lua bucuroasă orice fată... Moş Savvatei spune că tata vrea să-l pună pe Tolşa preşedinte în locul lui. Şi că de-aia îl mustruluieşte.

— Cum adică, îl mustruluieşte ?

— Cum îşi învaţă puii o căţea deşteaptă sau vulpea să sară la păsări sau la alte dihănii... Ai !

Vorbind, Vasilisa cioplea într-una nuieluşa. Dînd de un nod mai îndărătnic, lama ascuţită lunecă şi îi despică fetei palma aşa de rău, încît îi desprinse aproape o bucată de carne. Cît ai clipi, mîna se făcu roşie de sînge. Dina răsuci bine o batistă şi strînse încheietura cu acest bandaj improvizat. Acum sîngele nu mai curgea aşa tare. Arătînd din ochi un brad alb stufos din apropiere, fata strecură printre dinţi :

— Adă un pic de răşină de la bradul de colo. Grăbeşte-te. Glasul ei suna calm şi hotărît.

După ce sări peste un troian de zăpadă, Dina văzu pe partea însorită a trunchiului şuvoaie de răşină limpede ca lacrima. Luă un bob de răşină cît o alună şi se întoarse repede la Vasilisa. Fata şedea în aceeaşi poziţie, şi numai faţa ei, tot calmă, era albă ca hîrtia.

— Încălzeşte-o niţel în palmă.

Cocoloşul parfumat se făcu moale şi lipicios. Slujindu-se de o singură mînă, fata plămădi o turtiţă pe care o aplică cu o mişcare fulgerătoare pe rană... Sîngele se opri numaidecît.

Rămaseră amîndouă tăcute şi nemişcate cîteva minute. Apoi, ţinînd întins înainte braţul rănit, Vasilisa se ridică, închise fără grabă briceagul, apăsînd de

genunchi muchia netăioasă a lamei, şi-l lăsă să lunece în buzunar. Îşi puse schiurile, luă bastoanele subţioară şi comandă :

— Haide !

Dina era impresionată de efectul miraculos al răşinii, de calmul fetei, ca şi de faptul că Vasilisa înainta fără bastoane de-a lungul pîrtiei pe care o croiseră la venire, şi atît de repede, încît tînăra femeie abia reuşea să se ţină după ea. „Ţinutul acesta minunat e locuit de oameni extraordinari", gîndea Dina, luptînd să nu rămînă în urmă. Străbătură un luminiş întins, şi atenţia le fu atrasă de nişte pete negricioase mişcîndu-se în rămurişul mestecenilor scăldaţi în zarea trandafirie a asfinţitului. Vasilisa privea vrăjită, cu nările palpitînde.

— Cocoşii sălbatici, murmură ea abia auzit. Au venit la mugurii de mesteacăn... Ce-ar fi să încerci ? Eu rămîn aici. Bagă de seamă cum calci... În perioada asta gotcanul aude al dracului. Mi-e să nu scîrţîie zăpada.

Dina se revoltă :

— Să te las aici rănită, pentru nişte cocoşi-de-munte...

Ca un răspuns la cuvintele ei, se auziră bătăile de aripi ale acestor păsări greoaie. Iată-le zvîrlind spre adîncul pădurii şi numai chiciura cernută de pe ramuri, trandafirie în soare, mai amintea de prezenţa lor.

Restul drumului l-au făcut în tăcere. Numai cînd pîrtia le scoase la drumeag, iar apoi la şoseaua „marţiană", pe care goneau vuind în ambele sensuri autobasculante uriaşe, şi a cărei culoare tăciunie nu reuşea s-o ascundă nici zăpada, fata se opri, o aşteptă pe Dina şi, cînd aceasta veni lîngă ea, întrebă încetişor :

— Da lui i-ai vorbit despre teoria asta cu oameni mari şi oameni neînsemnaţi... despre aripi ?

— Cui, lui Viaceslav Ananievici ? Bineînţeles. Adică nu tocmai. Am discutat cu el despre asta, dar numai aşa, în linii mari. Dina simţea că roşeşte. Hai, să mergem. Acasă îţi schimb pansamentul, îţi spăl rana şi-ţi pun leucoplast.

— Nu-i nevoie, Dinocika Vasilnocika. Rășina e și plasture, și dezinfectant... Dar, iartă-mă că întreb iar... El e de acord ?

— Cu ce să fie de acord ?

— Că el e un om mare, iar dumneata un om mic și neînsemnat ?

Dina își luă un aer sever :

— Nu te supăra, Vasilisa, dar sînt întrebări pe care nu se cade să le pui.

Din clipa aceea Vasilisa se retrase în găoacea ei ca un melc. Cînd se întîmpla așa, puteai să te căznești mult și bine s-o scoți din mutenie. Mergeau tăcute prin partea de taiga care acum răsuna zi și noapte de zgomotul topoarelor, fierăstraielor, al ciocanelor pneumatice și al motoarelor. Dina se întreba de ce față de Viaceslav Ananievici fata e atît de încordată, ostilă chiar.

E drept că în ziua cînd Vasilisa a venit să stea în căsuța de pe strada Cheiului, s-a iscat o mică neînțelegere. Fericit că se rezolvase în sfîrșit atît de bine „blestemata problemă" a femeii de serviciu, Viaceslav Ananievici și-a sfătuit soția să spună exact fetei — din capul locului — toate îndatoririle pe care le va avea în această casă și ce leafă va primi.

— Cum leafă ? ! Am invitat-o să stea la noi ca s-o meditez la germană și, în general, zău, nu merge... Leafă...

Viaceslav Ananievici o întrerupse cu un zîmbet :

— Nu cunoști de loc viața, scumpa mea. Cît e el de colhoznic, țăranul tot țăran rămîne. Cînd ai stat la Sedîh, nu le-am plătit și pentru casă, și pentru mîncare ? Sau, ții minte, cînd ai plecat, ți-au dat pește și miere. Ei bine, și pe astea i le-am plătit lui Vanșa. Vasilisa o să refuze la început, de formă, dar apoi o să accepte, n-ai nici o grijă. Și în general, nu văd ce e rău în asta. Trăim în societatea socialistă, banii n-au fost desființați și, la urma urmelor, sînt comunist și nu pot admite ca cineva să-mi muncească pe gratis...

În fața unor argumente atît de convingătoare, Dina trebui să se dea bătută. Îl rugă numai să aranjeze el singur totul. Bărbatul dădu din umeri : mă rog...

A doua zi Vanşa a adus-o pe soră-sa cu maşina. Îmbujorată de drum, Vasilisa trecu prin camere împreună cu Dina, privind totul cu o calmă curiozitate. La un moment dat, Viaceslav Ananievici aduse vorba „de partea materială", cum se exprimă el. Fata se uită nedumerită la Dina :

— Nu ne-a fost vorba aşa.

— Bine, dar noi nu avem nici un drept să te exploatăm, Vasilisa Innokentievna. Conştiinţa mea de membru de partid nu-mi permite să profit de munca unui om fără să i-o plătesc. Ai auzit, cred, de o ştiinţă care se numeşte economie politică.

— Am auzit.

Dina se zgribuli toată, ca şi cum cineva ar fi zgîriat cu unghia o hîrtie cretată. Se rugă de ea :

— Învoieşte-te, Vasiliok. Viaceslav Ananievici are dreptate. Ţi-a spus doar — nu are dreptul... Nimeni nu ridica tonul, dar Dina simţea plutind în aer o înverşunare, gata să răbufnească. Să vezi ce bine o s-o ducem, Vasiliok... Tu o să mă ajuţi pe mine, iar eu pe tine... Hai, de dragul meu...

— Fie, se învoi fata.

Petin se uită cu satisfacţie la soţia sa.

— Şi care e simbria ?

— Fii liniştită, Vasilisa Innokentievna, n-o să te nedreptăţim... Nu ţii minte, scumpa mea, cît primea Klaşa ?

— Vai, dar ce importanţă are ? ! strigă Dina, roşindu-se ca focul.

— Ba nu, e foarte important, interveni pe neaşteptate Vasilisa. Că şi eu m-oi duce chiar mîine la combinatul de învăţămînt să aflu cît e taxa pentru o lecţie de limbă străină. Dacă e cu plată, să plătim amîndouă. Trebuie să ştiu dacă îmi ajunge cîţi bani am la mine, ori trebuie să mă reped pînă la Kreajoe...

În cele din urmă au lăsat-o încurcată. Dar se vede că Vasilisa nu poate să uite această scenă : altfel ce-ar putea să aibă împotriva lui Viaceslav Ananievici ? Cînd el e acasă, n-o recunoşti : devine tăcută, retrasă. Petin se poartă frumos cu Vasilisa, glumeşte cu ea, uneori o întreabă la germană, ba o şi meditează cînd

are timp. Şi e un pedagog straşnic. Păcat de ziua asta minunată. I-a vorbit atît de frumos despre primăvară, ca acum s-o sîcîie cu întrebările astea ciudate. Cu Litvinov sau cu Nadtociev Vasilisa e cu totul alta. Ca adusă de aceste gînduri, o maşină trecu pe lîngă ele şi frînă scurt la cîţiva paşi, făcînd să scrîşnească zăpada.

Era limuzina lui Litvinov. Pe fereastra cu geamul lăsat, apăru capul directorului.

— Aţi obosit, Dianelor ? Hai, urcaţi-vă, să nu spuneţi că sînt om rău. Dar mi-e că n-o să intre în maşină atîta vînat...

Îl pufni rîsul. Între timp, Petrovici le luă armele şi prinse schiurile de scara maşinii. Vasilisa tăcea cu încăpăţînare. Ca să salveze situaţia, Dina prinse a turui pentru amîndouă :

— Cum, Petrovici, nici nu ne spui *„hitte driette“ ?* Să ştii că ne-am supărat de atîta lipsă de atenţie...

— Lăsaţi-ne în pace ! Sîntem amorezaţi ! se amestecă cu un scurt chicotit Litvinov. Da, da, Dina Vasilievna, Petrovici al nostru e îndrăgostit lulea ! Înainte, nici cu puşca nu-l băgai în baie. Acum se îmbăiază în fiecare sîmbătă şi mi-a împuţit maşina cu apă de colonie. Ştiţi cine-i respectiva ?

Şoferul îi tăie vorba :

— Feodor Grigorievici, nu-i frumos ceea ce faceţi ! Te surprindea tonul de obidă al acestui mucalit, de obicei aşa de slobod la gură.

— Bine, bine, tac, îl linişti Litvinov, care se amuza copios. Apoi fredonă cu un glas gîtuit parcă de suferinţă :

Ah, de ce această noapte
Are atîta vrajă-n ea
Şi se-aud într-una şoapte
Sfîşiindu-mi inima...

Deodată, însă, ghicind după nişte semne numai de el ştiute starea sufletească a fetei, întrebă :

— Da tu ce eşti supărată, mîndră Vasilisa ? Că te-ai tăiat la mînuţă ? Sau ai un alt of la inimioară ?

9

În zilele de vizită la pavilionul de chirurgie nu era voie să vină la un bolnav decît doi vizitatori o dată. Ganna Poperecinaia își aducea copiii cu rîndul.

Bondocelul de Nina se împrieteni repede cu toată lumea și mereu i se auzea guriţa în salon. Saşko, dimpotrivă, se pierdea în această ambianţă și se întîmpla să stea tăcut tot ceasul cît dura vizita, răsucind bentiţele halatului ieșit la spălat. În afară de: „Bună ziua, tată" și: „La revedere, tată", nu scoteai nimic din el.

Cu toate opreliștile, celebrul echipaj al excavatoristului făcea ce făcea și se prezenta *in corpore*. Numai Boris Poperecinîi, înalt, gălăgios și cu glas de bucium, umplea încăperea cît o mulţime întreagă. Cînd se înșiruiau gard lîngă patul lui Oles nu mai aveai loc de ei. O dată cu excavatoriștii, năvălea parcă în salon viaţa plină de freamăt a șantierului, atmosfera înfierbîntată a întrecerilor. Oles se însufleţea și se colora la faţă. Era o familie închegată, cu grijile, frămîntările și preocupările ei, ba chiar și cu un grai al ei, pe care pînă și „Negativ", cît era el de excavatorist, nu-l pricepea întotdeauna. Omul acesta straniu înlemnea în patul lui, străduindu-se să nu scape o vorbă. Nu se amesteca în discuţie, dar după ce plecau toţi spunea cu invidie:

— Eşti un om norocos, Alexandr Trifonovici. Băieţii matale mănîncă jăratic... Ai mei, însă, ce să mai vorbim... Exact ca desertul de aici: nici compot, nici chiseliţă. Ţi-e și scîrbă să-l mănînci. Și fiecare trage spuza pe turta lui. Adăuga oftînd: Uite, ce de bunătăţi ţi-au adus. Ai mei nu s-au gîndit să-mi trimită, nu zic mult, dar barem niște covrigi, ori să-mi scrie o carte poștală: mai trăieşti, sau ai crăpat?

— Niciodată să nu-i vorbeşti de rău pe oameni. Nici că se poate ceva mai urît, zicea Oles înciudat, aducîndu-și aminte cît se căinase omul acesta pe vas cînd i s-a îmbolnăvit canarul. Nici ortacii mei nu s-au născut aşa. Fă-i să se împrietenească între dînșii, atunci

să vezi că lucrul o să meargă strună. Prietenia e o forţă de neînvins...

Hotărît, vecinul său de pat îl enerva. Dar îi era şi milă de omul ăsta descurajat, care nu mai crede în nimic. Furios pe toată lumea, cum ar fi în stare să-i înflăcăreze pe alţii ? Totuşi nu pare nici leneş, nici prost. Tînjind după muncă, Poperecinîi îi povestea ore în şir despre meşteşugul lui, despre cîte învăţase şi deprinsese. „Negativ" asculta dînd din cap, ba chiar notîndu-şi cîte ceva într-un caieţel.

— Asta aşa e, Alexăndr Trifonovici... îl auzeai zicînd. Numai că ai dumitale sînt nişte şoimi, nişte lei ! Pe cînd ai mei, ptiu !... nişte curci plouate...

Ceilalţi din salon urmăreau cu scepticism eforturile lui Poperecinîi. Cînd „Negativ" ieşea, oamenii spuneau :

— Îţi pierzi timpul de pomană. O să ajute ca tămîia la mort...

— Mi-e şi scîrbă să vă ascult ! striga Tretiak din patul de alături. Organismul său puternic biruise, şi rana stătea gata să se închidă. Acum Tretiak îşi băga nasul în tot ce se întîmpla în spital. Ăsta-i un amărît de păduche, bun să-l striveşti în pieptene. Matale eşti baftos. Cred că vezi la biştari... căcălău ! Mă rog, fiecare cu bafta lui... Să-ţi fie de bine dacă-i a matale ! Dar pe ăsta de ce ţii cu tot dinadinsul să-l tragi după mata, tovarăşe Isus Hristos ?

Oles avea o slăbiciune pentru „ţepoşii", cum spunea el, care se luau la harţă cu toţi. Numai să ştii cum să-i iei, că pînă la urmă se făceau oameni de ispravă. Dar pe Tretiak nu-l avea de loc la inimă. Şi nu din pricina trecutului acestui tînăr şi nici a prezentului, poate tot atît de tenebros, ci pentru că pe Tretiak nu-l preocupa nimic altceva decît propria-i persoană, rana lui, sănătatea lui. Era în stare să cerceteze ore în şir în oglinjoară o bubuliţă ce-i apărea pe mutra inexpresivă.

— Nu-i aşa că arăt rău astăzi ? se alarma el dimineaţa. Am visat că mi s-au desfăcut cusăturile... Da, da, să ştiţi că se întîmplă... Ăştia te coase aşa, de mîntuială, să scape mai repede... Precis că s-au desfăcut !

Se făcea galben la faţă şi, cuprins de spaimele morţii, se apuca să zgîlţîie clopoţelul. Sora de serviciu venea într-un suflet.

— Vreţi să mă trimiteţi pe lumea ailaltă ?!! ţipa el cu o voce de muiere isterică.

Veşnic i se părea că doctorii nu-i dau destulă atenţie, că mîncarea din farfuria lui e mai puţină şi mai apoasă decît a celorlalţi, că surorile îi răspund urît. Dezlănţuindu-se, începea să urle, să înjure, striga să vină directorul, ameninţa că o să scrie „sus de tot", c-o să-i demaşte pe toţi... O dată îmbrînci atît de tare pe sora care, fără să vrea, îi stîrnise durerea pansîndu-l, că biata fată răsturnă noptiera. În sinea lui, cum avea obiceiul, Oles îl porecli „automontor isteric", adică unul care se montează singur. Nu înţelegea ce l-a adus pe Tretiak pe acest şantier, cum de-l rabdă inima să umble fără treabă printre oamenii care munceau pe rupte şi să fie ca un fir de păr în supă.

Într-o zi, fiind numai ei doi în salon, Oles se hotărî să-i vorbească deschis. Tretiak tocmai citea o scrisoare, dar cînd Poperecinîi ajunsese la patul lui o vîrî sub pătură.

— Ce vrei ? întrebă, fixîndu-l cu ochii lui mici şi răi.

— Vreau să te întreb ceva.

Tretiak se ridică într-o rînă, la pîndă.

— Dacă ai venit să-mi faci educaţia, circulă ! Sînt gata reeducat. Am un buletin — pahar ! Aşa că, valea !... cum spune fîrtatul meu, şi el ucrainean de-al vostru.

— Vreau să te întreb doar atît : ce te-a făcut să vii aici ?

— Păi, mi-e totuna unde lucrez, numai să nu muncesc, răspunse Tretiak cu o veselie prefăcută şi privirile îi deveniră şi mai bănuitoare.

„Lunecos, ţiparul, nici n-ai cum să-l apuci !" îşi zise Poperecinîi, care simţea o dorinţă crescîndă de a-l „descoase" neapărat pe omul ăsta.

— Uite, eu, dacă ar veni cineva să-mi spună : „Mă, Oles, na pensie de general, na parcelă, na împrumuturi, fă-ţi o casă şi trăieşte după pofta inimii", l-aş trimite la plimbare, zău aşa. Mai bine o slujbuliţă, oricare ar fi, numai să muncesc... Mă întreb cum de-i rabdă inima pe

unii militari... Om la patruzeci şi cinci, cincizeci de ani, cum s-ar spune bărbat în putere, de îndată ce iese la pensie şi primeşte ce are de primit, se bagă în bîrlog ca ursul şi-şi suge laba. Măcar că-i zdravăn de ar putea să care buşteni...

Prin crăpăturile subţiate ale pleoapelor, ochii mici iscodeau : Tretiak căuta să ghicească ce urmăreşte omul acesta de obicei nu prea vorbăreţ.

— Da şi eu mă uit la matale şi mă întreb : copoi să fie, sau face pe sfîntu ?!... Noroc că te cunosc...

— Mă cunoşti ? De unde ?

— Păi, am construit împreună Volga-Donul.

— Volga-Donul ? ! se miră, ba chiar se bucură Oles. Tu pe care şantier ai fost ? La Krasnoarmeiski, la Kalaci sau înspre Ţimlea ?

— Stai, ia-o mai uşor. De construit, l-am construit împreună, numai că matale erai de o parte a sîrmei, iar eu de-ailaltă... Ai bunghit cum devine cazul ? Cînd ne mîna pe şosea treceam prin dreptul portretului dumitale... Cunoştinţe vechi, ce mai... Şi dacă e pe asta, te rog să-mi explici şi mie ceva, să nu mor prost. Urmă cu un gest în direcţia şantierului : Acolo, înţeleg de ce te zbăteai — ziare, radio, onoruri : „cunoscutul", „celebrul", „stimatul"... Dar acum, că ai ajuns aici, stai liniştit. Ba din contră, trebuie să te bucuri că ei n-o scot la capăt fără matale — umblă de colo-colo ca nişte căţei care n-au făcut încă ochi. Cînd o să te întorci o să le pui toate la cale de o să zbîrnîie, să vadă ei cine e Oles Poperecinîi. Dar dumneata le dai mură în gură. Lămureşte-mă şi pe mine, omule, ce interes ai ?

Acum, că-şi lepădase masca de prostănac, Tretiak părea şi mai de neînţeles. Oles era foarte intrigat, dar, experimentat în relaţiile cu oamenii, nu lăsă să se vadă nimic. Puteai să juri că singurul lucru care îl preocupa în clipa aceea era să-şi facă un turban dintr-un prosop.

— Mă rog, să zicem că te zbaţi pentru echipaj, de dragul lui Borka, care ţi-e frate, că sîngele apă nu se face, dar de ce-ţi pierzi timpul cu spelbul ăla cu ochi de iepure ? Parcă-i găurit : oricît bagi în el, tot se scurge... Un pisălog, un... scuipat nenorocit ! Cînd îl aud cum

bîzîie, îmi vine să dau cu carafa în el... Eh ! nu există pe lume animal mai parşiv decît omul... Şi dumneata îţi baţi capúl cu scîrba asta.

Poperecinîi netezi frumos turbanul pe genunchi, apoi şi-l puse în cap să-l încerce : îi venea exact. Îl aduse pe-o ureche ca pe-o bonetă ostăşească, ceea ce-i dădea un aer strengăresc.

— Îţi fac şi ţie unul ?

— Da ce, nu poţi să stai fără treabă ?

— Chiar aşa. Uite, tu spui că ţi-e totuna unde lucrezi, numai să nu munceşti... Eu însă zic invers : orice muncă să fac, numai să nu stau degeaba. Că numai în coşciug, măi băiatule, îi şade bine omului cu mîinile încrucişate... Vreau să te mai întreb ceva : ai de gînd toată viaţa să umbli prin lume ca un ban fals ? Să trăieşti cu mîinile încrucişate ?

— Cu mîinile încrucişate ! Tretiak se aşează în capul oaselor. Că multe ştii matale ! Şi deodată izbucni : Da ce vrei să fac ? Am un buletin — prima lux. Da cînd vreau să mă bag şi eu la serviciu, hodorogul de la cadre începe să-l întoarcă pe toate feţele, să-l miroasă şi spune : „Treci peste vreo două săptămîni". Vin peste două săptămîni şi aud : „O să pleci în taiga cu nişte geologi, să sapi puţuri, să hrăneşti ţînţari şi să cari instrumentele unei mucoase de geodezistă..." Că buletinu-i curat, asta-i un fel de a spune... Stă de vorbă cu tine şi mereu trage cu ochiul să nu mangleşti împuţita lui de pufoaică ! Şi-ţi vorbeşte de sus, ca să nu-i iasă vorba, cumva, că e bun cu „elemente" ca subsemnatul. Zi că nu-i aşa, dom' şef ?

Speriindu-se parcă de propria sa sinceritate, Tretiak se întoarse cu faţa la perete.

Aceasta puse punct discuţiei. De atunci Tretiak n-a mai ieşit din găoacea lui, dar ceea ce auzise Oles i-a fost de ajuns. Antrenîndu-şi cu îndărătnicie braţul schilodit, se surprindea deseori gîndindu-se la flăcăul acesta, la firea lui bănuitoare, la tristu-i obicei de a vedea numai partea rea a lucrurilor... Da, pe ăsta nu-l repari uşor... Mai întîi trebuie să-l demontezi tot, piesă cu piesă. Cînd s-a mai nimerit o dată să fie numai ei doi îl rugă să-i explice cuvintele : „Prieten pînă la moarte, iar de mă îndîrjesc

— moarte !“ pe care le avea tatuate pe piept. Tretiak răspunse cu un puhoi de înjurături atît de murdare, că Oles simţi nevoia fizică să facă un duş...

...Era ora vizitelor. Lîngă patul lui Poperecinîi — mare îmbulzeală. În afară de Ganna cu fetiţa şi de întreg echipajul, mai veniseră să-şi ia rămas bun şi montatorii din Ural, care după ce au condus excavatoarele asamblate pînă la primul front de abataj se întorceau acasă. Deodată se auzi o voce plîngăreaţă, dogită de milog :

— ...Fraţi şi surori, tătici şi mămici, fac apel la proverbiala voastră bunătate, ajutaţi-mă, fiecare cu ce poate... Făceţi loc şi mai strîngeţi-vă rîndurile, lăsaţi să intre o biată fată care şi-a pierdut orice răbdare !

Jelania unui cerşetor de meserie din trenuri era aşa de bine imitată că toţi întoarseră capul, surprinşi. În uşă stătea o tînără drăgălaşă, înotînd parcă într-un halat enorm de spital. De sub bucata de tifon cu care se legase la cap, evadau zulufi morcovii.

— Murka ! se minună unul.

— Aveţi perfectă dreptate, numai că nu mă cheamă Murka, ci Maria Filipovna. Ce vă înghesuiţi aici ca la pomană ? Nu vă înghesuiţi degeaba, că nu avem bere la halbă.

În clipa cînd toate privirile erau îndreptate spre uşă, Oles se uită din întîmplare la Tretiak. Mutra lui rotundă strălucea de bucurie.

— Şi, zi aşa, Kostea, nici pe lumea ailaltă nu vor să te primească ?! spuse Murka, aşezîndu-se pe patul lui Tretiak şi punînd nişte pachetele pe noptieră. Vinul mi l-au oprit la poartă. Cică mi-l dă înapoi la ieşire. Asta n-o prea cred. Clipind poznaş, fata scoase de sub poala halatului o sticlă şi o strecură în noptieră. Ce vă uitaţi aşa ? Credeţi că o să-i facă rău ? Ei, aş ! Nu demult îmi trăgea clopotele un învăţat — şi nu un fitecine, ditai candidat în ştiinţe medicale. A încercat să mă îmbete şi se jura că vinul negru, vinul de Cahors, nu e băutură alcoolică, ci medicament... un întăritor. Apoi, uitînd parcă de cei din jur, se aşează pe patul lui Tretiak. Aşa cum şedea, picior peste picior, lăsînd să i se vadă de sub halat un genunchi mic şi rotund, anunţă : E ora de închidere ! Rămîn numai rudele şi prietenii...

Cînd excavatoriştii şi montorii dispărură după uşă, tropăind şi rîzînd, Murka sări sprinten pe pervazul ferestrei şi se ridică în vîrfuri ca să ajungă la oberliht :

— E cineva contra ? În ordine ! Băgaţi-vă sub pături. Strîmbînd din născioru-i scurt, adăugă mirată : De ce-or fi mirosind aşa rău bărbaţii, de cum se strîng grămadă ?...

Într-adevăr, ora vizitelor era pe sfîrşite. Bolnavii, care nu erau ţintuiţi la pat, se întorceau din sala cea mare şi-şi aranjau pachetele în noptiere. Cele trei femei însă nu se îndurau să plece. Erau convinse că vorbesc în şoaptă, dar tot salonul auzea ce spuneau :

— Intru, Oles dragă, în cortul ăla... sfinte Sisoe ! Cocină de porci, nu alta ! se indigna Ganna. Duhoare, murdărie, paturi răvăşite... Iar prin colţuri... n-o să mă crezi : troiene de gunoi ! Auzi, frate ! Lîngă godin un maldăr de lemne, dar godinul... gheaţă. „Corturarii" şed cu toate ţoalele pe ei, ca într-o gară din stepă. Şi cînd m-am luat de ei : „Ce-i aici, puişorilor, gheţărie ?! Ei, tu, voinicosule, decît să zaci, mai bine ai face focul !" „Asta nu-i treaba mea !" „Aha, nu-i treaba ta ? Nu-i nimic, o să muncesc eu pentru tine, trîntore, parazitule !..." Îmi suflec mînecile, iar comisia stă în prag şi cască gura la mine, nu ştie ce să facă.

— Mai încet, Ganusia. Zău, parc-ai fi Boris. Se aude în tot spitalul.

— Ştii, tată, mămica a sărit la unul cu măturoiul... interveni Nina. Ăla că aşa, că pe dincolo, că „n-aveţi dreptul !" Iar mămica : „Cînd ţi-oi arde una, neruşinatule, să vezi drept !..."

— Nu mai vorbiţi aşa tare... Ia spune mai bine, cum o duceţi ? Ce mai nou pe acasă ?

— Păi, eu ce-ţi spun ? se minună Ganna.

— Tocmai asta-ţi şi povestim... întări fetiţa.

Oles se uita la amîndouă cu dragoste şi mirare.

— ...Vika asta îşi dă nişte aere, se auzea o altă voce îndrăzneaţă şi puţintel răguşită. Se piaptănă „păduchelniţă", ştii, pieptănătura aceea ca un cozonac. Cînd ai nişte laţe ca ale ei ! Şi se plimbă cu Makaronîci la braţ... Mai are tupeul să spună, paparuda : „Nadtociev îmi face ochi dulci !" Că mare nevoie are de ea !... Numai să vreau, i-l suflu şi pe Makaronîci, cît ai zice peşte. Dar

tu mă ştii... să nu-i văd pe roşcovani. Auzi, Nadtociev îi face ochi dulci ! Părul îl are frumos, ce-i al ei e-al ei. Dar e o scoabă, o urîtă şi o scorpie cum nu s-a dovedit ! Pînă şi Valka noastră — o ştii, telefonista care cîntă la vioară... Fată serioasă, dreaptă, care nu vorbeşte pe nimeni de r[illegible], pînă şi ea îl plînge pe Makaronîci... Stai să-ţi mai spun una, să rămîi paf...

— Tovarăşi, vizitele s-au terminat ! anunţă sora de salon.

— Vai, ce păcat ! Nici n-am apucat să-ţi spun ce-i mai interesant, se văită Murka înfăşurîndu-se bine în halat. Ţi s-a închis rana, Muică, s-a închis bine ?

— S-au uitat ăştia mai zilele trecute şi ziceau că s-a închis.

— Da ţine ? Întoarse deodată capul spre ceilalţi. Şi-acum, cetăţeni, ascultaţi vestea cea mare : Murka de pe malul drept se mărită ! Făcu o piruetă între paturi şi-şi scutură pletele morcovii. De ce citesc mirare pe chipurile voastre ? E o lege a naturii, o lege implacabilă.

— Cu cine ? întrebă încet Tretiak.

— Cu un bărbat.

— Cum e ?

— Exact cum îmi trebuie. Ce te holbezi aşa ?

— Glumeşti ! mîrîi sumbru Tretiak, ridicîndu-se în capul oaselor.

— Crezi ? Ochii căprui îl săgetară cu ironie. Află că în momentul acesta respectivul, la volanul unei limuzine superbe, „ţine tira" chiar sub fereastra asta. Bolnavii care sînt „pe picioare" se pot convinge. Cum cobor o să-ţi claxonăm, cum scrie la uşile apartamentelor comune : de două ori lung şi o dată scurt.

Se mai drapă o dată teatral în halat, se răsuci scurt pe tocuri şi, purtîndu-şi uşor trupul zvelt, porni spre uşă în întîmpinarea surorii de gardă care o fixa cu severitate pe vizitatoarea aceasta turbulentă.

— Pa la toată lumea ! mai spuse Murka, trimiţîndu-le bezele. Ajungînd lîngă soră, exclamă în extaz : Vai, ce broşă adorabilă ! Pariez că e din Letonia. Şi ce bine vă stă !...

Ţăcănitul mărunt al tocurilor se stinse pe culoar şi, peste cîteva minute, se auzi pocnind portiera unei ma-

şini ; imediat după aceea răsună melodios claxonul : două semnale lungi şi unul scurt.

— Auzi, putoarea ! mormăi Tretiak, cu o intonaţie greu de definit.

10

Ganna Poperecinaia se număra printre puţinele femei cărora nenorocirea, în loc să le doboare, le dă dimpotrivă puteri noi. Nu se mai gîndea la bunătatea de casă pe care o părăsiseră, la mobilierul vîndut în pripă, nu se mai frămînta că, uite, bărbatul ei merge pe cincizeci, şi la patru inşi cîţi sînt nu au măcar o singură adresă fixă. Obida care i se lipise de suflet ca o mîzgă, şi era cît p-aici s-o înstrăineze de Oles, se topi fără urmă, lăsînd loc celei mai înduioşătoare griji pe care i-o arăta soţului ei ţintuit la pat.

Kapanadze, organizatorul de partid, care fusese de faţă cînd s-a întîmplat accidentul, hotărî să aducă el însuşi trista veste familiei lui Poperecinîi. Avînd însă oroare de lacrimi şi crize de isterie, de cum apucă pe poteca ce ducea la bordei, fără să vrea încetini pasul. Şi deodată o văzu pe Ganna urmată de Saşko, care se făcuse un băieţandru înalt şi deşirat, urcînd în goană costişa. Grăsana de Nina se căznea să se ţină după ei.

— Încotro, Ganna Gavrilovna ?

— Cum încotro ? La el, la spital.

Şi abia atunci observă Kapanadze că obrajii ei plini se scofîlciseră. Dar ochii ca murele erau uscaţi. O singură întrebare citi în ei. Întrebare care cerea stăruitor răspuns : ce are, cum îi este ?

— Chirurgul mi-a spus că nu-i grav. E drept că va trebui să zacă cam mult, dar viaţa nu-i este în primejdie, răspunse Kapanadze la această întrebare mută. Şi adăugă : Sînt cu maşina.

— Te rog, cît mai repede, murmură femeia. În timpul drumului n-a plîns, n-a pus întrebări. Repeta într-una : „Mai repede ! Mai repede !"

În bordeiul lui Poperecinîi nu se schimbase nimic. Duşumelele erau frecate şi spălate la fel de des ca şi pînă atunci ; dacă veneai la ei, erai obligat să-ţi laşi galoşii sau pîslarii la uşă. Viaţa acestei familii, unde fiecare îşi cunoştea precis îndatoririle, îşi urma cursul obişnuit. Şi tocmai buna orînduială, stabilită o dată pentru totdeauna, şi pe care Ganna o aducea împreună cu mobila demontabilă, de pe un şantier pe altul, aşa cum melcul îşi cară căsuţa, o ajuta acum să înfrunte cu mai mult curaj năpasta ce dăduse peste ei.

Puteai să fii liniştit pentru familia excavatoristului. Echipajul lui Oles, care stătea în bordeiul de alături, n-a lăsat-o pe Ganna la nevoie, iar Ganna continua să aibă grijă de „băieţi". Vorba aceea — împreună la bine şi la rău. Cu toate că de cînd îi era bărbatul la spital Ganna avea mai multă treabă, deretica în bordeiul vecinilor, ca şi pînă atunci, şi le cîrpea rufele băieţilor...

Ziua mai mergea cum mergea. Venea însă noaptea. Copiii adormeau în paturile lor suprapuse. Se aşternea o tăcere adîncă, tulburată numai de răsuflarea lor şi de freamătul vestitor de primăvară al taigalei. În ceasul acela, se simţea copleşită de griji. Ce-o fi făcînd Oles ? E atît de îmbătrînit, de slăbit ! Bolnavii o informează pe furiş, să n-audă el : se omoară cu gimnastica. Toată ziua întinde arcurile alea, de parcă ar vrea să le rupă, dar degeaba. Numai de nu i s-ar usca braţul, de nu i-ar cădea nevolnic de-a lungul trupului ! „Că ce avem noi ? Un bordei, mobilă demontabilă, patru guri de hrănit şi un libret de economii. Dar cît e pe libretul ăla ? Cît am pus deoparte ! Rîde de «Negativ» că ţine copeica cu dinţii. Numai ce-l auzi : «Nu-i nimic, la noi, ziua şi pîinea, că doar nu trăim în America». Dar banii se duc... ca apa... Ei, dar mai dă-i încolo de bani. Numai să-l văd sănătos pe sufleţelul meu, pe iubitul meu... Greu mi-e cu tine, dar cînd nu eşti aici, parcă nici nu mai trăiesc !"

Se căznea să adoarmă, pentru ca dimineaţa să se scoale înaintea tuturor, să dea de mîncare copiilor şi să-i trimită la şcoală, să facă curat, să gătească. De aceea, Kapanadze fu foarte surprins, ba chiar speriat, cînd o văzu pe Ganna aşteptînd în anticamera lui.

— Prieteni, dumneaei e soţia lui Oles Poperecinîi. Vă rog să nu vă supăraţi că o primesc înainte de a-i veni rîndul, spuse el, dîndu-se la o parte din uşă. Poftește, Anna Gavrilovna. Înainte de a se aşeza la biroul său, întrebă : S-a întîmplat ceva cu bărbatul dumitale, sau acasă ? De ce stai în picioare. Ia loc, ia loc, te rog...

— Veneam de la piaţă şi, fiind în drum, mi-am zis : hai, să intru, bîigui femeia, arătîndu-i plasa din care se iţea, între pungi şi pachetele, o coadă de peşte. Acasă totu-i bine, mulţumesc. Sfiala îi pieri numaidecît. Ieri, Borka, cumnatu-meu, care se ţine aici cu o fetişcană, mi-a spus că în unele corturi e o mizerie, de-ţi vine să-ţi iei lumea-n cap. Trăiesc ca nişte porci. În cortul unde stă fata aia, s-a rupt prelata, şi suflă vîntul ca afară. Se îmbolnăvesc pe capete, bietele de ele. Se opri o clipă să-şi tragă sufletul şi urmă : Îţi mai aduci aminte că ai venit la noi astă-iarnă ? Sau poate ai uitat ?

— Ba n-am uitat de loc. Dar m-am gîndit că acum... cînd aveţi necazuri atît de mari, nu-i momentul...

Kapanadze se uita cu un aer încurcat la femeia mărunţică ce şedea modest lîngă birou.

— Noi am discutat problema, urmă el. Vinovaţii au primit o săpuneală. În baza hotărîrii adoptate, comsomoliştii au pornit o campanie pentru un trai sănătos. De asemenea şi sindicatul...

— Ştiu, ştiu : am văzut afişele. Chiar şi pe bordeiul nostru au lipit un coşcogea afiş, de ne-au astupat fereastra : „Pentru constructorii comunismului — condiţii de viaţă sănătoase !"... E întuneric în casă, dar să-l scot nu mă lasă inima, că de, agitaţia vizuală... Luă plasa de pe genunchi şi o puse pe masă, apoi adăugă în şoaptă, de parcă i-ar fi împărtăşit o taină : Crede-mă, Lado Ilici, e păcat de hîrtia pe care s-au mîzgălit afişele alea ! Îşi luă seama : Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, vorbesc şi eu ca o muiere proastă ce sînt.

Secretarul de partid o asculta cu un interes crescînd pe această femeie „eminamente casnică", cum o calificase în gînd. Cît zbucium e în sufletul ei şi, totuşi, se gîndeşte la alţii. De cînd a lovit-o nenorocirea, n-a cerut nimănui nimic. „Nu-i nevoie, avem tot ce ne trebuie." Iar acum, poftim, numai că nu-ţi sare în cap de grija altora.

— ...Iar intendentul nostru... zi-i militar, şi pace. Că militarul ce ştie ? I s-au rupt pingelele — iei cizme noi de la magazie... De vrednic, e vrednic, nimic de zis, dar unul singur ce poate ? M-am dus la el şi am făcut un tărăboi, că, uite, în cortul ăla toate fetele s-au îmbolnăvit. A doua zi nu zici că s-a apucat singur să coasă pînza cu un ac mare, pentru saci ? Ce rînduială mai e şi asta ?

„Cunoaşte la oameni, gîndea secretarul. Ce ţi-e şi cu femeile astea ! Ba plînge pentru un covoraş, ba se apucă să dăscălească organizaţia de bază."

— Află că şi eu am stofă de militar, spuse Kapanadze. Pînă astăzi am senzaţia că umblu pe puntea unui vas şi nu pe pămînt... Cît despre intendent, să ştii că ai dreptate. Şi acum, să te auzim, ce sfat ne dai ?

— Eu să vă dau sfaturi ? se sperie femeia şi, împurpurîndu-se la faţă, lăsă ochii în pămînt. Păi, Lado Ilici, eu nu sînt membru de partid. Aşa că n-am nici un drept...

— Şi, totuşi, ai venit la organizaţia de partid.

— Da unde era să mă duc ? Cînd vezi fetişoarele astea zdravene ca nişte iepe — iartă-mi vorba — că nici nu spală podeaua, nici nu dau cu mătura şi nici nu-s în stare să coasă o pînză de cort, ci aşteaptă s-o facă intendentul pentru ele... nu-ţi vine să urli ? Dacă-i sare vreuneia un ochi la ciorap, îndată îl unge cu scuipat şi se căzneşte să prindă firul. Dar cînd se rupe cortul, trebuie să vină un bărbat să-l coasă.

Se opri pentru a mai prinde curaj.

— ...Nu-i bine aşa, Lado Ilici, şi socot că voi, comuniştii, sînteţi de vină. Drăguţa aia a lui Borka al nostru e candidată de partid, dar n-o duce capul să-şi mobilizeze fetele. Şi încheie răspicat, ca şi cînd ar fi bătut un cui pînă-n floare : Nu-i bine !

— Da, da, ai dreptate. Comunistul trebuie să... Kapanadze nu se simţea de loc la largul său. Vizita asta era nu numai neaşteptată, dar şi neobişnuită, şi nu-i venea să răspundă femeii cu fraze de-a gata. Aşadar, ce sfat ai da dumneata organizaţiei de partid ?

— Mai ţii minte ce am discutat noi amîndoi astă-iarnă ? Ei bine, daţi-mi mie o comisie, dar nu din secre-

tari şi preşedinţi, ci din muieri bune de gură. Eu să le aleg. Cît ai bate din palme, facem corturile spilcă...

Chiar în ziua aceea, au ţinut împreună şedinţă comitetul de partid, comitetul sindical şi comitetul de Comsomol. Pe înserat, cînd mai toată populaţia Orăşelului Verde era acasă, o comisie ciudată a luat corturile la rînd. În cap venea Ganna ţinînd în mînă un teanc de reclamaţii primite de la locatari de către diferite organizaţii. Intendentul, care-şi pierduse complet ţinuta militară, se tîra în coadă.

Fără nici o jenă, gălăgioasa comisie intra în cort şi aprindea lumina. Luaţi prin surprindere, cei care apucaseră să se dezbrace o zbugheau sub pătură.

— Aţi înnebunit ? Oamenii s-au dezbrăcat. Nu-i voie...

— Ba-i voie, că sîntem comisie... Şi nu ne uităm la voi, credeţi că vrem să vedem izmene murdare ! ?...

— Ne întoarcem puţin cu spatele, iar voi îmbrăcaţi-vă şi daţi socoteala : ce-i cocina asta de porci ? De ce colo în ungher e o barbă de ţurţuri ? De ce nu faceţi focul ? Care eşti tu ăla, mă, de-ai făcut plîngerea la organizaţia de partid ? Că nu vi se deretică în cort, că nu vi se „asigură condiţii de igienă"... Baraşkin, ia să te vedem la faţă. Aha, mătăluţă eşti Baraşkin ? Fă-te încoa, porumbelule, ieşi de sub pătură !

Apariţia comisiei avea efectul unui uragan dezlănţuit din senin.

— Te-ai plîns, Baraşkin, că trăieşti în murdărie, vociferau femeile. E nemulţumit dumnealui ! Da dacă pui mîna pe mătură, să faci puţină curăţenie, tuşeşti ?

— Dar ce v-a apucat ? Aţi băut gaz ? ! îi sări ţandăra lui Baraşkin. De ce să mătur ? Am venit aici pe bază de contract, şi administraţia-i obligată să mă asigure cu tot ce trebuie.

— Şantierul are nevoie de muncitori să facă treabă şi nu să umble cineva cu hîrtiuţa după alde tine, ca să vă şteargă la... pardon de expresie !

— Mă, puturoşilor, mă jegoşilor ! Vă bălăciţi în noroi ca nişte porci ! V-au năpădit păduchii ! Uite la ei cum se scarpină ! acoperea larma vocea groasă a Oxanei, ne-

vasta unui şef de echipă, o ucraineancă trupeşă, bună prietenă cu Ganna.

Pe femeile astea Ganna le alesese pe sprînceană : tot una şi una, aprige, voinice, din familii vechi de constructori, deprinse cu pribegiile şi pricepute, ca şi dînsa, să înfiripe ceva care să semene a cămin chiar şi în perioada grea a traiului în corturi. Şi fiindcă, aşa cum am mai spus, femeile din comisie erau şi bune de gură, locatarii corturilor murdare şi friguroase se transformau pe loc din reclamanţi în acuzaţi. Judecătorii aceştia neînduplecaţi şi gălăgioşi îşi cunoşteau meseria. Degeaba protestai, că tot nu te auzea nimeni în hărmălaia asta. Aşa că acuzaţilor nu le rămînea decît o singură şansă : să încerce să se dezvinovăţească.

— Vouă vă dă mîna să ţipaţi şi să vă bateţi joc, că aveţi bărbaţi emeriţi... „Ţine, nea cutare, cheia apartamentului şi stăpîneşte-l sănătos", îndrăznea să le ţină piept cîte unul.

— Cheia apartamentului ? îi sărea în cap comisia. Da de Oles Poperecinîi ai auzit ? De ăla care de cu toamnă a săpat cu fecioru-său, de le-au ieşit ochii, două bordeie — pentru el şi pentru echipaj ? Au muncit în doi, n-au venit la nimeni să se căciulească ! Vrei casă ? Cere intendentului o cazma, şi uite taigaua !

— Şi mai scrie aici : „...noptierele stricate, n-ai unde să ţii briciul şi săpunul".

— Chiar aşa ! Uite : praf s-au făcut. Nu mai sînt bune decît de pus pe foc... Asta din cauza umezelii... Întrebaţi-l pe intendent, că-i aici, de faţă, de cîte ori i s-a spus să...

— ...E adevărat. S-au primit cereri... bîigui intendentul, dar o femeie trecută de tinereţe, înaltă şi slabă, nevasta unui mecanic de locomotivă electrică — spaima vînzătorilor din magazine — ale cărei observaţii sarcastice împodobeau multe condici de sugestii şi reclamaţii, se înfipse hotărîtă între el şi locatari :

— Da voi ce, n-aţi văzut niciodată ciocan şi cuie ? Ori poate sînteţi prinţi moştenitori ! ţipă ea. Acasă, dacă ţi se desprinde o bucăţică de placaj de la şifonier, imediat o lipeşti frumos la loc, o freci cu şmirghel şi-i mai dai şi lustru... Este ? Iar aici se desface

dulăpiorul în care-ţi ţii toate alea şi nu mişti un deget ! Ori poate aştepţi să ţi-l repare intendentul ? !

— Păi, dacă-i al statului... ce să-l reparăm ?

— Ahaaa ! Care va să zică, dacă-i al statului, las' să se strice ? ! Mai bine să-ţi înghesui calabalîcul sub pat decît să pui mîna pe ciocan !...

— Oameni buni, vă furaţi singuri căciula, le spunea pe ton sfătos Ganna. Alegeţi pe unul dintre voi, să fie mai mare peste cort, puneţi plantoane. Luaţi exemplu de la copiii din grădiniţă. Zău că ar fi bine să învăţaţi de la ăi mici... Ei ? Ce tăceţi ? V-aţi înghiţit limbile ? !...

Pe loc, „corturarii" ruşinaţi alegeau un responsabil, numeau plantoane, numai să scape mai repede de comisia asta colţoasă. Încercau să le îmbuneze pe muieri, paşnic de data asta :

— Ce v-aţi luat de noi... că n-om fi mai răi ca alţii. Duceţi-vă la număru patruzeci, sub pomul ăla rupt... Nici nu poţi deschide uşa de cît gunoi s-a strîns înăuntru...

— N-ai grijă. O să ne ducem şi la ei, şi la alţii. Le vine la toţi rîndul. Dar băgaţi de seamă, o să ne mai întoarcem şi aici.

— La ce bun ? Că doar nu ne vrem singuri răul. O să muncim cîte două schimburi, numai să nu mai dăm ochi cu voi... De drăguţe ce sînteţi...

Comisia îşi continua rondul, iar cineva spuse îngîndurat :

— Mă tem că au dreptate leliţele.

— Asta cam aşa e... Ce-ar fi să facem ordine ?

Cel mai rău a păţit-o cortul în care locuiau fetele şi unde se afla şi drăguţa lui Boris Poperecinîi. Aici comisia şi-a dat drumul la gură... chiar ca la uşa cortului, şi „discuţia" pe care a avut-o cu fetele ar putea fi publicată numai după multe amputări.

— ...Auzi, frate, ploşniţe în cort, în toiul iernii ! ! se indigna nevasta mecanicului. Unde le clociţi pe frigul ăsta ? ! În sîn, sau... mai ştii, poate într-un ciocşor şi mai cald.

— Am făcut reclamaţie la sanepid... Au venit, ne-au afumat, au dat cu pompa...

— De ce n-aţi reclamat undeva să vină să vă spele şi laţele ! ? ! le luă în tărbacă Oxana. Zău dacă n-ar fi bine să se deschidă cursuri speciale pentru voi — să mai învăţaţi să clătiţi o rufă, să vă spălaţi pe gît... Aşa şleampete şi lăieţe, n-o să vă măritaţi în veci ! Ganna Gavrilovna, spune-i cumnatului dumitale să nu mai dea pe aici, că dacă-ţi aduce o ploşniţă în casă... te-a văzut dumnezeu !

Şi-aşa, seară de seară, comisia de femei colinda fără grabă Orăşelul Verde. Le-a mers faima că nu li-e frică de nimeni şi că dacă le spui o vorbă... ele ţi-o întorc cu vîrf şi îndesat. Pe seama lor circulau diferite istorioare, se povesteau întîmplări melodramatice, iar la cozi erau repetate spiritele cele mai pipărate. Murka de pe malul drept — nu Murka adevărată, care îşi ducea existenţa enigmatică în căsuţa din scînduri, ci un „alter ego" al ei, de pe scena clubului — a consacrat campaniei un întreg program artistic, iar *Luminile taigalei* au publicat un foileton intitulat „Raidul casnicelor". Printr-un joc de cuvinte, „casnicele" s-au transformat în „domovoi", cuvînt cu aceeaşi rădăcină (casă-dom), dar care înseamnă „spiriduşul căminului".

Şi de atunci, aşa i-a rămas numele neobişnuitei comisii înjghebată de Ganna : „domovoi". E îndoielnic ca, pînă şi în cele mai vechi timpuri, acest duh, care sălăşluia după sobă, să fi inspirat cuiva atîta groază şi să se fi bucurat de atîta cinstire ca grupul de femei energice şi curajoase care şi-au propus să facă bună rînduială în anevoiosul trai din corturi. Fără să mai aştepte venirea comisiei — molipsiţi de însufleţirea şi rîvna generală — oamenii puneau mîna pe mături, pe ciocane şi pe tîrnăcoape, alegeau şefi de baracă şi afişau liste de plantoane. „Mai bine aşa, decît să intri în gura acestor muieri afurisite !" Dar acum nu era numai frica, ci şi conştiinţa : de ce să trăim mai rău ca alţii ?

„Domovoii" nu s-au limitat însă la Orăşelul Verde. După puţină vreme *Luminile taigalei* au anunţat că nevasta lui Poperecinîi cu femeile ei „au dat o raită" prin cantinele şi bufetele de la cariere. Ziarul urmărea activitatea comisiei pas cu pas, intitulînd-o oficial

„inspecția sanitară obștească". Femeile de pe malul stîng n-au vrut să rămînă nici ele mai prejos. Au început să apară „domovoii" și în diferite sectoare ale șantierului. Directorul dădu dispoziție ca această mișcare să se bucure de tot sprijinul.

Ganna Poperecinaia nu-și mai vedea capul de treburi. Cînd venea să-și vadă bărbatul, în loc să-i povestească ce mai e pe acasă, cum ar fi vrut el, îl lua la întrebări :

— Uite, Oles, tu îmi tot spui — comunism, oameni noi, și cîte și mai cîte. Da fă bunătatea și lămurește-mă : de ce ține omul la lucrul lui, chiar dacă-i un hîrb bun de aruncat, iar cînd e vorba de ce-i al societății îl doare în cot ? Să luăm, de pildă, o salopetă — veche, ponosită, numai petice. Dacă-i a ta, o bîrîi pe nevastă la cap : coase aici, cîrpește colo, cînd o speli să nu pui multă sodă că se taie, calc-o mai bine. Iar dacă-i de la stat — puțin îți pasă... N-are decît s-o fiarbă și în vitriol. Zi că nu-i așa. Și parcă noi am fi mai buni. Hainele pe care ți le dă de la întreprindere le rupi cîte două rînduri pe an, iar ale tale, mai ții și azi... Și, totuși, ești ditai comunist. De ce-i așa ? Fii bun și lămurește-mă.

Oles se întreba uimit ce s-a întîmplat cu nevasta lui. Își închipuia că o cunoaște pînă la cea mai mică aluniță, cînd colo descoperea în ea ceva nou, sau poate nu nou, dar neobservat de el mai înainte. Un fel de neastîmpăr, de nemulțumire. Despre casă îi spunea doar atît : sîntem cu toții sănătoși, copiii se duc la școală, învață binișor... Și iar începea :

— Cu cît mă gîndesc mai mult, cu atît văd mai bine că așa este. Și foarte rău faceți voi, comuniștii, că nu vreți să știți de chestiile astea. Uite, chiar tu... Nu ridica tonul, dar glasul ei trăda multă amărăciune. Noi colindăm corturile. Abia au fost aduse, da să vezi cum arată — mai mult ața decît fața. Oare de ce ? Intră apa în ele — intră ! Putrezește prelata — putrezească ! Las' că statu are el de unde să ne dea altele noi... Dar dacă ar fi cortul lor, ehe... de cum s-ar rupe nițeluș, imediat ar pune petic. De, proprietate ! Tot așa și cu casele noi. Azi primești cheile,

mîine faci cerere pentru reparaţii. Iar statul plăteşte şi iar plăteşte. Parcă tu nu ştii, da te faci că nu vezi nimic, în loc să ţipi în gura mare!

„De unde la ea toate astea? Pînă acum bocea pentru casa ei, acum se frămîntă pentru ale tuturor!" se mira Oles, cercetînd cu îngrijorare faţa ei rotunjoară, căreia, după părerea lui, nu i se potrivea de loc nici tonul, şi nici preocupările acestea noi.

— Ia spune, ce te-a apucat? o întrebă el o dată, în loc să răspundă la una din nesfîrşitele ei întrebări.

— Ceea ce te-a apucat şi pe tine, veni prompt replica. Numai că tu n-ai ochi decît pentru maşina ta. „Comunism", „proprietate socialistă", „avutul poporului"!... Iar în jur auzi: „ducă-se, că nu-i al meu!", „dacă-i a statului, statul să aibă grijă..." „Că-s fraier să mă omor!"... Să nu spui că n-ai auzit! Numai că pe-o ureche ţi-a intrat şi pe alta ţi-a ieşit. Este? Lozinci, afişe!... Ştii, uneori cînd mă întorc în bordei, după un nou „rond", îmi vine să cred că omul primitiv se îngrijea mai bine de peştera lui decît unii cetăţeni din Orăşelul Verde. E cu putinţă ca voi, comuniştii, să nu vedeţi nimic? Ce-ar fi să scriem undeva despre toate astea?... Tu ce zici?

11

În afară de munca lui, inginerul Nadtociev avea două slăbiciuni: Burun, cîinele său de vînătoare, cu urechi lungi, păr bogat şi lucios, şi ochi trişti de filozof oriental şi automobilul. Nu o maşină de o marcă anume, cu un număr anume, ci automobilul în general.

Datorită lui Burun, învăţat şi la păsări, şi la sălbăticiuni, oriunde venea să lucreze — pe malurile joase ale Donului, prin lunca Ahtubei, în munţii Urali, sau aici, în Siberia, Sacco Ivanovici gusta din plin plăcerile vînătorii. Iar automobilele le schimba mereu: a schimbat un „Opel-Cadet" pe un „Moskvici", „Moskviciul" pe o „Pobeda", iar acum stătea

„în contumacie" la o coadă interminabilă ce se formase la Moscova, vrînd să înlocuiască „Pobeda" cu o „Volga".

Deşi străbătuse destui kilometri pe drumeagurile desfundate din preajma marilor şantiere, „Pobeda" lui era ca nouă. Caroseria maşinii strălucea ca părul unui cal bine îngrijit. O sumedenie de inovaţii — de la mici vase de flori prinse de geamuri cu nişte aplice de cauciuc, pînă la un fel de cleşte-capcană care punea în funcţiune claxonul şi ţi se împlînta în picior dacă încercai să apeşi pe pedala ambreiajului, fără încuviinţarea stăpînului — micşoraseră spaţiul maşinii.

Cînd se nimerea să aibă o seară liberă, Nadtociev îşi chema cîinele şi se duceau amîndoi la micul garaj cocoşat, din tablă ondulată. Maşina era scoasă afară. Foarte demn, Burun sărea imediat pe bancheta din faţă. Cu geamul de lîngă volan coborît şi motorul — cu care inginerul îşi făcea de lucru ori de cîte ori vroia să-şi alunge proasta dispoziţie — funcţionînd „în şoaptă", maşina ieşea încetişor în drumul mare.

La început mergeau destul de încet, privind în dreapta şi în stînga, doar-doar se va ivi de undeva silueta subţire, în blană cafenie. Amîndoi, şi stăpînul şi cîinele, scrutau zăpezile înecate în umbrele serii, forfota de pe trotuare, mulţimea din faţa clubului, a cinematografului, a vitrinelor. Cîteodată îi înşela vreo asemănare, şi atunci omul îngusta ochii, iar cîinele ciulea urechea. Apoi, dezamăgit, Nadtociev ofta şi apăsa cu furie pe accelerator.

Iată şi strada Cheiului. Uite şi casa (acum nu mai era singuratică) — prima din şirul de clădiri din care unele erau încă în curs de construcţie. Drumul de pămînt, bătătorit de cauciucuri, aici se transforma într-o stradă adevărată. La colţ, pe un felinar împodobit cu nişte aripi, ceea ce-l făcea să semene cu o pasăre gata să-şi ia zborul, scria: „Strada Cheiului nr. 1". O clipă, maşina îşi încetineşte mersul de zici că vrea să stopeze. Pe pospaiul de zăpadă de pe potecuţa îngrijită, care duce de la portiţă spre intrare, se văd urme: unele mici, abia vizibile, de la cizmuliţele de blană, altele bărbăteşti, întipărite net, la intervale egale.

Ea e acasă, dar ce folos ! O dată nu s-a întîmplat să se apropie de fereastră. Sacco Nadtociev este un om cu ghinion. Uite, dacă ar opri, precis că *el* şi nu *ea* ar observa maşina şi Nadtociev s-ar pomeni strigat din uşă :

— Ai treabă cu mine, tovarăşe Nadtociev ? Îţi stau la dispoziţie.

Parcă-i aude glasul inexpresiv rostind aceste cuvinte. Striveşte pedala şi maşina ţîşneşte înainte. În dreapta şi în stînga se perindă într-o goană căsuţe, unele terminate, altele abia răsărind din zăpadă, apoi îi învăluie deodată liniştea solemnă a taigalei.

— Stăm prost, Burun, prietene. N-avem noroc în viaţă, şi pace, se plînge omul, şi cîinele îl priveşte înţelegător.

Acolo unde drumul suie un dîmb, maşina se opreşte. Coboară amîndoi. Departe, la o margine de cer, se topeşte şi ultima şuviţă a asfinţitului. Sub arbori se adună întunericul cenuşiu, iar umbrele serii ies tîrîş din tufişuri, coborînd treptat drumul. Dincolo, mai pîlpîie în crestele copacilor învăpăieri trandafirii. Un brad mai falnic ca ceilalţi, care mai vede încă soarele, scînteiază în penumbră. Apoi se întunecă şi el, şi pe bolta verzuie se aprind stelele.

— Ei, să ne întoarcem, bătrîne, spune Nadtociev şi Burun, luîndu-i-o înainte, sare în maşină.

Aprinde farurile. Taigaua înzăpezită, care ziua te uimeşte printr-o caleidoscopică varietate a peisajelor, în lumina asta artificială capătă o frumuseţe nouă, deşi cam monotonă. Vîntul năvăleşte prin fereastra cu geamul lăsat, îi şfichiuie şi-i înţeapă obrazul, izgonind căldura din maşină.

Geamurile se acoperă cu ace de promoroacă, dar caloriferul le face să-şi recapete limpezimea. Acum, maşina goneşte pe o stradă ce abia se naşte. O casă mare, înaltă, în care s-au şi mutat locatarii, clipeşte prietenos cu ferestrele luminate. Pe bulevardul Entuziaştilor, juri că te afli într-un cartier periferic al Moscovei. Pietoni pe trotuare, la o intersecţie băieţi şi fete bătîndu-se cu zăpadă. Alţi tineri se plimbă îmbrăţişaţi şiruri, şiruri, de-a curmezişul străzii, şi

deasupra lor plutește cîntecul trist : „Sînt mulți flăcăi la noi în sat, dar eu iubesc pe-al alteia".

— Vezi, Burun, cîte fete ! Da, și există un nerod pe lumea asta care n-o vrea decît pe una anume. Tocmai aceea pe care nu trebuie s-o iubească și care nici nu vrea să se uite la el. Nadtociev vorbește cît se poate de serios. S-a obișnuit de mult să discute cu tăcutul său prieten cele mai complicate probleme de viață. Nu-ți vine să rîzi de nătărăul acela ? Ce dracu s-a aprins în halul ăsta ? !

Deodată, pe fundalul orașului nimbuit de pălălaia gălbuie a șantierului, în fîlfîietoarele plete albe ale unui început de viscol, i se desfășură înaintea ochilor filmul unor întîmplări recente, culminînd cu o scenă pe care n-avea s-o uite...

De la o vreme Nadtociev începuse să-l urască pe Petin. Era o pornire oarbă, pe care însă n-o mai putea înăbuși. Și nu din cauza mustrării care tot se mai lăfăia în dosarul lui personal. Cînd lucrezi în construcții, aproape că nu e chip să nu te alegi cu mustrări, uneori fără să ai vreo vină. Dar povestea cu propunerea lui Berșadski l-a făcut să-și dea seama cam ce zace în Viaceslav Ananievici. Asta-i tot. Și era convins că e așa.

Viaceslav Ananievici avea o faimă solidă de promotor al noului, de neînduplecat luptător împotriva rutinei, a prosternării în fața Occidentului, pentru preamărirea științei sovietice. La toate acestea, Iuri Pșenicinîi mai adăuga că Petin demascase fără teamă niște revizioniști oploșiți la minister și știuse să pună răspicat problemele importante tocmai cînd trebuia și acolo unde trebuia. Unde mai pui — și asta o știa oricine — că plecase din proprie inițiativă din capitală, ca să vină aici, la dracu în praznic. Și, totuși, Nadtociev, care trecea prin sită fiecare gest, fiecare cuvînt al lui Petin, avea impresia de la o vreme că toate acestea nu sînt decît tot atîtea măști sub care se ascundea un conformist abil, cu un simț extraordinar cînd e vorba să miroasă încotro bate vîntul, înzestrat cu o adaptabilitate de cameleon și care se pricepe să cînte în struna cui trebuie și cînd trebuie, să arunce la momentul po-

trivit o vorbă potrivită, să strecoare un articolaş, să manifeste iniţiative de care să uite imediat lăsînd pe alţii să le traducă în viaţă. Un fel de reptilă rece şi alunecoasă, aşa îl vedea acum Nadtociev.

Într-o zi n-a mai putut răbda şi l-a întrebat pe şleau cum se face că şi-a pierdut tot interesul pentru propunerea lui Berşadski. Petin l-a privit mirat :

— Sînt surprins să aud această întrebare de la cineva pe care l-am sancţionat tocmai pentru desconsiderarea proiectului.

— Bine, dar mustrarea pe care am primit-o n-a rezolvat problema săpăturilor în condiţiile iernilor aspre ? !

— Şi mai mult mă surprinde că trebuie să-ţi explic unele lucruri elementare : sîntem în pragul primăverii şi nu are nici un rost să cheltuim banii poporului pentru inovaţii de care ne putem dispensa. Ochii negri surîdeau cu indulgenţă.

Răspunsul era cît se poate de logic, dar şi în el Nadtociev bănui o manevră abilă, un joc pe care nu reuşea încă să-l descifreze. Îl mira că ceilalţi nu-şi dau seama cu cine au de-a face. Nici măcar Bătrînul, care, oricît, avea destulă experienţă. De aceea, se întreba cu îndoială : poate sînt orbit de jignirea suferită ? Sau poate — ar fi trist să fie adevărat ! — poate nu-i decît cea mai ordinară gelozie faţă de soţul femeii pe care o iubesc ? În definitiv, am vreo dovadă ?

Nu, n-avea.

O dată, ieşindu-şi din fire, mărturisi secretarului organizaţiei de partid că-i e silă să vadă cum încearcă Petin să-i cumpere pe oameni. Unuia îi dă locuinţă, pe altul îl avansează sau îl premiază. Şi toţi ăştia ţipă că-i grozav de talentat, îl citează la tot pasul — „tovarăşul Petin a spus, tovarăşul Petin a scris"... La care înţeleptul Kapanadze, bun prieten cu Nadtociev, răspunse zîmbind şiret pe sub mustaţă :

— Şi ? Există o vorbă, dragul meu Sacco : chiar şi sfîntul din cer are nevoie de clopote... Un om ca Petin are tot dreptul să se înconjoare cu...

— Cu indivizi care să-l „popularizeze" ?

Kapanadze clătină din cap. Privirea ochilor lui bulbucați era plină de repros:

— Nu e frumos, Sacco prietene. Nu zic, Petin, ca oricare dintre noi, are și lipsuri. Nu vei tăgădui însă că e un bun tovarăș.

— Ba voi tăgădui. De n-ar fi decît pentru că un bun comunist nu are dreptul să se creadă buricul pămîntului.

— Bine, Sacco dragă, dar concret nu ai ce să-i reproșezi... A adus el prin aceasta vreun prejudiciu muncii? Cînd? Cum? Ai măcar o singură dovadă?

— O să am și dovezi, te asigur.

— Atunci o să stăm de vorbă. Deocamdată, dragul meu, permite-mi să-ți dau un sfat: lasă-l în pace pe Petin. Continuă aproape în șoaptă: Și s-o lași în pace și pe ea. Promiți?... Aici trăim cu toții la vedere, ca în palmă. Nu e bine.

— Ascultă, secretarule, asta nu-i treaba ta! Clar?

— Ba nu-i clar de loc, răspunse Kapanadze. Și mai spuse o dată răspicat: Nu e clar de loc!

Fire deschisă, nepriceput în ale vieții, total lipsit de experiență în relațiile administrative, impulsiv și incapabil să-și ascundă sentimentele, Nadtociev i-a expus o dată fățiș directorului toate aceste gînduri și îndoieli. Litvinov, care ghicise — încă pe cînd construiau canalul Volga-Don — în inginerul tînăr și moțat un hidrotehnician „înnăscut" și îi arăta întotdeauna o deosebită simpatie, l-a ascultat de data aceasta cu capul plecat, ca un taur gata să se repeadă și, ferindu-și ochii îndărătul sprîncenelor stufoase, a-nceput să mestece din fălci. La un moment dat, sări în picioare și trînti cu pumnul în masă:

— Taci! Să nu te mai prind cu asta! Mucegai! La Moscova toți îl respectă pe Petin. Și nu niște țîngăi ca tine! Izbi din nou cu pumnul în masă: Nu permit!

Nadtociev se simțea foarte abătut. Nu pentru că Litvinov țipase la el — știa că aceste explozii de furie nu lasă nici o urmă — dar pentru că nu avea ce să răspundă directorului.

— A mai venit unul la mine să-l toarne pe Petin. „Să vedeți, cînd ați fost plecat, tovarășe director,

dînsul aşa şi pe dincolo"... Canalia dracului ! Nu permit aşa ceva ! După ce se mai potoli puţin, continuă pe un alt ton : Ascultă, Sacco, eu ţin la tine. O să mai lucrăm mult împreună ; te sfătuiesc să nu mai aduci vorba... Îşi plimbă degetul scurt şi gros sub nasul inginerului şi încheie încet de tot : Să zicem că nici n-ai fost la mine astăzi. Tu nu mi-ai spus nimic, iar eu n-am ţipat la tine. De acord ?

„Bătrînul cunoaşte la oameni şi rar i se întîmplă să se înşele. Să fie nervii mei de vină ? Toate acestea să nu existe decît în închipuirea mea ? Sau poate Lado are dreptate şi numai Dina e cauza ? Unde sînt dovezile pe care le caut, unde ? Ce-ar fi să-mi iau un concediu ?"

— ...Tu ce spui, Burun ? îşi întrebă Nadtociev cîinele, care-l aştepta pe bancheta din faţă a maşinii. Ce ne facem ?

Burun nu i-a dat nici un sfat. Curînd după aceea Nadtociev a fost cu Dina Vasilievna la cinematograf. Pe cînd o conducea acasă, mergînd cu paşi mici, deopotrivă cu ai ei, făcu o gafă pe care avea s-o plătească scump.

— ...Ai văzut, Sacco ? Şi de data aceasta Viaceslav Ananievici a avut dreptate. Moscova nu mai vrea să audă de scrisoarea aceea idioată a siberienilor, spunea Dina. Acum toată insula nu se mai gîndeşte decît la mutare. Sedîh s-a supărat foc şi a trimis după Vasilisa. Biata fată, nu voia de loc să plece... Totuşi siberienii ăştia parcă-s de piatră.

— Ai fost greşit informată, bombăni Nadtociev. Innokenti Sedîh şi-a retras scrisoarea. Cum de nu ţi s-a spus nimic despre asta ?

Trebuia să fii înzestrat cu mult curaj civic ca să-ţi retragi scrisoarea care a făcut atîta vîlvă şi asta tocmai acum, cînd comisia din Moscova era aşteptată de la o zi la alta. Şi nu numai s-o retragi, dar să şi recunoşti în auzul tuturor că n-ai avut dreptate !

— Sedîh a reuşit să-i convingă şi pe ceilalţi că s-au înşelat. Îmi închipui ce a fost în sufletul lui...

Dina nu asculta. Se gîndea la Vasilisa, de care trebuise să se despartă.

— ...Am devenit bune prietene... Are un talent extraordinar pentru limbi străine. A ajuns să citească singură — ce-i drept, cu dicţionarul — istorioare mai simple... Şi ce bine reuşeşte să-l caracterizeze pe fiecare, comparîndu-l cu cîte un animal.

— Mi-ai mai spus-o. Potrivit acestei clasificări, în faţa dumitale se află un elan.

— Iar în faţa dumitale... ştii cine? O pisicuţă.

Nadtociev nu simţi amărăciunea din glasul Dinei, şi îl pufni rîsul...

— Bravo, Vasilisa! Să ştii că a nimerit-o... Eşti o pisicuţă dulce, pufoasă, care seara toarce încolăcită pe divan, dînd căminului o notă de caldă intimitate.

— Nu, Sacco, ea n-a spus aşa ceva. Tonul Dinei era sever, ochii însă parcă cereau îndurare. Nici de data aceasta Nadtociev nu observă nimic.

— Să ştii că e o fată deşteaptă! Bagă de seamă: n-a spus pisică, ci pisicuţă. Că pisica mai prinde şoareci, fată pui, fură smîntînă. Pisicile se caţără pe acoperişuri, te înnebunesc noaptea cu concertele lor. Dumneata, însă, eşti exact ca o pisicuţă pe care-ţi vine s-o mîngîi. Şi nu ţi-ai îngădui niciodată vreo poznă din alea pisiceşti!

— Sacco!

— Pisicuţele ascund sub pernuţele catifelate ale lăbuţelor gheare ascuţite şi primejdioase pentru toţi, în afară de stăpînul lor care le dă lăptic şi de aceea are voie să le mîngîie, să le alinte.

— E trivial ceea ce spui, tovarăşe inginer Nadtociev! izbucni Dina iuţind deodată pasul şi călcînd mai apăsat.

Nadtociev abia se ţinea după dînsa, dar îi zicea înainte cu o încăpăţînare prostească:

— Unde mai pui că te complaci în rolul ăsta de pisicuţă. Adică nu chiar de pisicuţă, că, oricît, pisica e o fiinţă independentă. Uite, primăvara ea poate sări pe fereastră şi se suie pe acoperiş. Eşti mai curînd o preoteasă păgînă care şi-a născocit un idol, care îşi închină viaţa adorării acestui idol, o preoteasă păgînă cu diplomă de medic, şi pe deasupra şi cu una de profesor... O preoteasă păgînă cu studii superioare...

Dina rămase locului, înlemnită. Ochii ei cenuşii se dilatară. Îndărătul genelor pufoase, argintate de brumă, Nadtociev desluşi nu mînie, ci o tulburare adîncă.

— Sper că n-ai vrut să mă jigneşti ? Idol... preoteasă păgînă... diplome... Îl imploră deodată cu lacrimi în glas : Te rog să nu mă conduci. Ajung şi singură. Bine ? Şi încă ceva. Să nu-mi mai telefonezi. Ai auzit ? Şi acum, pleacă !

Îl împinse uşurel şi, părăsind bulevardul Entuziaştilor, luminat ca ziua, coti în ulicioara „Capul Taurului" — numită astfel după stînca pe care după puţin timp o vor îneca apele.

— Uite, Burun, aici s-a întîmplat. Chiar în locul unde ne aflăm, spuse Nadtociev oprind maşina la răscruce.

Viscolul se înteţea. În bătaia farurilor, văzduhul părea brăzdat de dungi tremurătoare, încrucişate. Fîşiile de lumină abia izbuteau să străpungă perdeaua aceasta mişcătoare. Nu se vedea nici la doi paşi şi, ca să nu calce pe cineva, Nadtociev conducea foarte prudent, scoţînd capul afară şi pîndind cu urechea crîmpeie de fraze, de rîsete ori de cîntece răsfirate de vînt, ce se auzeau din bezna albă.

— Da, Burun, n-avem noroc, bătrîne. Nici nu mai avem voie să zăbovim un pic la fereastra ei pentru a-i ura din maşină „noapte bună". Asta-i situaţia...

Ningea cu fulgi mari, lipicioşi şi jilavi. Ninsoare din prag de primăvară.

12

Dintr-un nume trecut pe planul de sistematizare, strada Cheiului s-a transformat într-un şirag de căsuţe cochete de lemn, aşezate la intervale destul de mari. Cerdacurile şi portiţele grădiniţelor dădeau într-o alee de zade tinere de curînd transplantate aici din taiga. Balconaşele şi terasele micuţe din cealaltă parte priveau deocamdată spre pădurea ce cobora în goană

costişa. Dar ochii romanticilor ziditori ai oraşului, pe care lumea îl şi botezase Divnoiarsk, desluşeau de pe acum, printre arbori, ţărmul sudic al mării noi, siberiene.

În căsuţa de la nr. 2, vecină cu a Petinilor, s-a mutat din cort directorul şantierului împreună cu „credinciosul său Lichardo", cum îl poreclise Sacco Nadtociev pe Petrovici.

— Ce mobilier porunciţi ? întrebă Specipendev, fericit că are prilejul să-şi arate talentele.

— Din care vrei ! răspunse indiferent Litvinov.

Pe şantier se muncea de zor. De la gurile rîului veneau într-una ştiri vestind apropierea revărsărilor. Şi, ca întotdeauna în astfel de cazuri, s-a constatat în ultimul moment că ici-colo ar mai fi cîte ceva de pus la punct, că au mai rămas materiale şi maşini în sectoarele expuse. Jucînd în palmă cheile de la noua lui locuinţă, Litvinov adăugă :

— Sfătuieşte-te cu Petrovici. Mie nu-mi arde de asta.

Specipendev şi Petrovici au ţinut sfat. Şi într-o noapte, cînd Litvinov, obosit şi preocupat de grijile pe care i le aducea primăvara, împinse uşa ce se deschidea încă destul de greu şi intră în casă acompaniat de scîrţîitul duşumelei, i se înfăţişă tot „luxul" pe care nu demult îl dăduse afară fără milă din casă Dina Petina.

Pereţii zugrăviţi „imitaţie moar", perdele şi draperii de pluş, mobilă din lemn scump. Iar de-a lungul pereţilor — toată garnitura clasică de reproduceri în rame masive, daurite. Nu lipsea, bineînţeles, „Dimineaţa într-o pădure de pini" de Şişkin şi nici „Popasul vînătorilor" de Perov. Mai era şi „Necunoscuta" lui Kramskoi. Aceste reproduceri erau însă „modernizate" : cucoana din landou avea drept fundal... hotelul „Moskva". Cum era şi de aşteptat, la loc de cinste, atîrna tabloul original „Bătrîneţe fericită".

Litvinov străbătu camerele în pas de defilare, însoţit de cei doi maeştri de ceremonii. Se opri în cabinet, întrebîndu-se ce va spune de toate acestea Stepanida Emelianovna. „Probabil c-o să-i placă", conchise el şi abia atunci rosti mulţumit :

— Mde, nu-i rău.

— Ne-am dat toată silința, se bucură Specipendev, etalîndu-și într-un surîs toate gropițele de pe obraji și din bărbie. Uitați-vă numai, Feodor Grigorievici, la această capodoperă ! Un adevărat Rafael ! Un Rafael al zilelor noastre ! Ce culori ! La Starosibirsk era să mă iau la bătaie cu directorul casei de cultură, pentru tabloul ăsta... Priviți, priviți, parc-ar trăi. Și ochii, juri că se uită la tine... Bătrînului de colo îi poți număra pînă și firele de păr. Asta zic și eu artă !

Bătrînii de pe pînză, de ambele sexe, aveau obrajii roșii ca de marțipan. Expresia de mulțumire bovină pe care le-o imprimase pictorul îi făcea să semene între dînșii ca niște frați. Juna cu părul negru și ochii negri, care oferea bătrînilor fructe, i se păru cunoscută lui Litvinov. Imediat își aduse aminte de unde picase aceasta în societatea bătrînilor cu obrajii de marțipan.

— Află, frate, că Rafael al tău are și ceva din Briulov, rînji Litvinov. Pipăi covorașul pictat pe același tablou : Dibaci !... Dacă Rafael ăsta o să se apuce să imite și hîrtiile de o sută, o să juri că-s veritabile.

— Păi, n-am spus eu ? se topea de fericire Specipendev. Parcă trăiește ! Te uiți la hainele lor și numaidecît îți dai seama din ce stofă îs făcute și cît costă. Zău așa ! Dacă nu le spuneam că-i pentru dumneavoastră...

Țîrîitul telefonului păru supărător de strident în odăile nelocuite. O voce citi radiograma primită de la izvoare : revărsările se apropie...

— Să-mi raportați la fiecare jumătate de oră, porunci Litvinov. Unde ? Cum unde ? Acasă la mine... Chicoti mulțumit. Da, da, m-am mutat : Cheiului 2. Ne-am înțeles ?

Rostea cu plăcere noua sa adresă. Puse receptorul în furcă, mai trecu o dată prin camere, zăbovi la ușa terasei prin care se vedeau clipind stelele și, în albastrul tulbure al zăpezilor, arborii cu coroanele întunecate păreau să coboare în goană dealul.

— ...E bine că are balcon. Răsuci cremona și smuci de mîner. Din tavan plouă cu tencuială. O dată cu miresmele jilave ale zăpezii, pătrunse în odaie freamă-

tul primăvăratic şi tulburător al taigalei. Pentru asta, da, mulţumesc !

Fredonă din *Cneazul Igor* : „... Pieirea pîlcurilor mele ce pentru Rusia s-au jertfit".

Din balcon se vedea foarte bine căsuţa familiei Petin. La fereastra luminată a sufrageriei, după perdeluţă, se mişca o umbră. Litvinov formă un număr de telefon. Glăsciorul gutural răspunse imediat : „Da-a..."

— Salut, vecinico ! Ce fac ? Îmi inspectez bîrlogul. Aruncă o privire spre Specipendev şi Petrovici, care ascultau mîndri nevoie mare, şi adăugă : Băieţii m-au instalat grozav. Ştii ce ? Ia-ţi bărbăţelul şi poftiţi la mine la o ceaşcă de ceai. Închise şi-şi mai roti o dată privirea prin casă. Să puneţi şi în cabinet o priză pentru telefon. Iar lîngă priză, patul meu de campanie. Auzi, Petrovici ? Ăla din cort.

— S-a marcat, Feodor Grigorievici !

Cel mai mulţumit era Petrovici. Prinzîndu-l pe director în toane bune — tocmai aflase că colhoznicii cu Sedîh în cap renunţaseră la pretenţiile lor — Petrovici îi ceru voie să construiască lîngă garaj o „gheretă de gardă". Primind aprobarea, se înarmă cu aparatul fotografic, imortaliză pe cîte unii „ştabi" dintre constructori şi, fericindu-i cu o colecţie de fotografii, se învîrti, în locul „gheretei de gardă", de o cameră cu două ferestre şi două uşi, din care una dădea în garaj şi cealaltă în stradă.

Aşadar, lîngă garajul în care odihnea pentru prima oară cu tot confortul multîncercata, dar mereu tînăra şi neobosita limuzină a lui Litvinov, şoferul avea o garsonieră în toată regula. Atotputernica artă fotografică l-a ajutat să-şi mobileze locuinţa şi s-o împodobească tot cu urşi şi vînători, dar în reproduceri litografiate. Avea şi o cămară în care îşi aranjase un laborator-foto. Văzînd cum s-a întors aprobarea pe care i-a dat-o, Litvinov clătină din cap : dat dracului, pezevenchiul ! Dar nu i-a spus nimic.

Petrovici avea un vis al lui. Frumoasa şantierului, al cărei glăscior răsuna toată ziulica peste cariere, monopolizase pe nesimţite inima preaiubitoare a şoferului.

Cînd văzu că încercarea de a o cuceri printr-o „șarjă de cavalerie" a eșuat, Petrovici trecu la o ofensivă metodică, culminînd cu un asediu în toată regula. În nopțile punctate de nenumăratele lumini ale șantierului și spintecate de fulgerele în zigzag ale sudurii electrice, întîlneai deseori silueta lui sumbră dînd tîrcoale gheretei de scînduri. La sfîrșitul schimbului, cînd lumea se scurgea în pîrîiașe spre autobuze, Petrovici, solemn și ceremonios la volanul mașinii, își conducea drăguța prin dreptul stațiilor de autobuz, pe drumuri unde ajunsese să cunoască fiecare pietricică. Statornicia nu se număra printre virtuțile Murkăi de pe malul drept. Îi plăcea să flirteze, să danseze, să petreacă într-o societate veselă, nu se dădea în lături nici de la un păhărel. La dans, curtezanii roiau în jurul ei, și tînărul care o conducea acasă nu era aproape niciodată cel de data trecută. De la o vreme, însă, se cuminți se și, spre mirarea colocatarelor din cort, fetele dintr-al „28-lea neînvins", primea cu plăcere curtea rotofeiului poreclit de ele „Gogoașă".

Purtarea celor doi nu dădea loc la bîrfeli. La urma urmei, ce mare lucru dacă o conduce acasă sau dacă au fost văzuți de vreo două-trei ori la „Cosmos", noul local din Piața Hidroconstructorilor ? Dar ca să se ducă la el acasă, să se plimbe în doi pe potecile mărginașe pe care le bătuseră zeci de perechi de îndrăgostiți în jurul Orășelului Verde, asta nu ! Cînd Petrovici, care suferea din cauza regimului drastic la care a fost supus, se văita că nici n-au unde să se așeze ca să stea puțin de vorbă, fata îi răspundea pe șleau :

— Las' că știm noi cum se stă de vorbă... L-ai citit pe Pușkin ?... Citit... Și pe Șolohov ? Și ! După această conversație intelectuală... hop ! îți și scapă o mînă în sîn...

— Mi-e moralmente imposibil să aud de la dumneata asemenea cuvinte, se necăjea Petrovici.

— Dacă ți-e imposibil, du-te la alea cu care e posibil ! Și, fiindcă sîntem buni prieteni, o să-ți dau vreo două adrese ca să te despăgubesc pentru timpul pierdut cu mine.

— *Dankischon*, mă descurc şi fără adresele dumitale !

— *Danke schön*, îl corecta fata. De cîte ori te-am rugat să nu mai poceşti limba germană... Armata sovietică a avut ea grijă să-i pedepsească pe cotropitori... „*Dankischon* !"... Parc-ai ţine cu tot dinadinsul să arăţi cît eşti de incult !

— S-a marcat ! încerca Petrovici să scape cu o glumă.

— Nici asta să n-o mai aud. De ce te maimuţăreşti ? Clovnul de la circ primeşte leafă... Dar pe dumneata cine te plăteşte ? Şi cu ce te plăteşte ?

— Ia nu mă mai repezi atîta ! îi sări într-o zi ţandăra lui Petrovici. În definitiv, n-ai nici un drept !

— Vai, băieţelul s-a supărat ! îl luă în batjocură fata şi, smulgîndu-şi mîna dintr-a lui, o rupse la goană după autobuz, sări pe scară şi îi strigă, fluturîndu-şi degetele înmănuşate : Pa şi pusi !

A doua zi, în ghereta dispecerilor zbîrnîi telefonul.

— Maria Filipovna ! M-am purtat ca un mojic. Te rog din suflet să mă ierţi. Vocea din receptor era cît se poate de serioasă.

O dată, în drum spre direcţie, limuzina sări la un hop şi, de după retrovizor, căzu şi se risipi pe genunchii lui Litvinov un teanc de fotografii. De pe fiecare privea o faţă poznaşă de fată, cu zulufii ciufuliţi, cu două linii subţiri, arcuite, în locul sprîncenelor, cu un năsuc scurt, în vînt şi buze cărnoase. Indiferent dacă chipul acesta rîdea, zîmbea, se încrunta, privea visător, melancolic, sau chiar trist, expresia de sfidare nu-l părăsea niciodată. Cînd îşi aduse aminte unde a mai văzut-o, Litvinov îşi privi maşinal mîna, căutînd urmele dinţilor ascuţiţi.

— Ea e ?

Roşind, Petrovici ascunse fotografiile în buzunar şi se uită cu coada ochiului la şeful său.

— Ce să-i faci, frate. Hoţul fură pînă îl mănîncă puşcăria, spuse acesta.

— Zău că nu-i de rîs, Feodor Grigorievici. Mă simt ca un peşte prins în cîrlig dublu. Mă joacă cum vrea. Dacă mă smucesc, mai dă niţeluş drumul la sfoară,

apoi iarăşi trage încetişor... Eu mă zbat, sfoara-i tot mai scurtă, şi parcă mă şi văd în ciorpac... Iar matale rîzi.

— Ţi-ai găsit naşul, ai ? Zi, cel puţin e fată bună ? Adu-o, frate, s-o vedem. Căi tot eu o să-ţi fiu nun...

— ...I-am spus, dar nu vrea. Nu-i place, ca să spun aşa, dispozitivul meu în viaţă. Zice că aş fi un fel de valet.

— Valet ? Auzi ?! Să ştii că nu-i proastă de loc... Dar cine e, în definitiv ?

Petrovici se fîstîci şi mai rău.

— Cum cine ? Toată lumea o cunoaşte. Poate aţi auzit şi dumneavoastră de dispecera de pe malul drept.

— Ei, fugi ! Asta-i vestita Murka ?! Ia adă aici pozele ! Le luă şi le desfăcu evantai. Care va să zică, asta-i Murka... Interesant ! Ei, foarte bine ! Principalul în viaţă e să ştii să rîzi. Rîsul e ca usturoiul. Înghiţi cu el orice porcărie, ba te mai lingi şi pe degete. Ca să vezi !

Urmă o pauză. Directorul răspunse cuiva la salut, făcu cuiva semn cu mîna...

— S-o aduci neapărat ! Ne-am înţeles ? Dacă nu vrea, spune că trimit miliţia după ea. Şi, zîmbind, fredonă un crîmpei de arie, tot ce ştia în materie de operă : „Pieirea pîlcurilor mele"...

13

La Divnoiarskoe se aşteptau revărsările. Toată lumea se pregătea pentru ele. În locurile expuse năvalei gheţurilor şi apei s-au adus mormane de nuiele pentru fascine, nisip, grinzi de oţel, trotil. O unitate de genişti sosită din Starosibirsk şi-a ridicat corturile lîngă Orăşelul Verde. Ostaşii au cercetat malurile şi au întins între sectoarele expuse firele telefonului de campanie. Comsomoliştii au instalat posturi speciale în ajutorul geniştilor. Dar revărsarea se lăsa aşteptată şi, seara, lîngă corturile militare, pe zăpada bine bătă-

torită, se dansa în sunetele armonicii. Fetele veneau în pîlcuri.

Revărsările au început cum numai în Siberia se întîmplă. În zori, cînd totul era învăluit într-o pîclă rece, trandafirie, tăcerea fu spartă de un bubuit surd. Zgomotul se apropia, creştea... Comsomoliştii care stăteau de veghe pe amîndouă malurile văzură deodată cum în dreptul pragului Buinîi, care nu se domolea nici iarna, platoşa de gheaţă începe să se umfle. Bubuitul se repetă şi, pe luciul gheţii înzăpezite, mai întîi la mijloc, apoi spre maluri, ţîşniră şerpuitoare crăpături verzi din care răbufni apa. Pînă să apuce să ia legătura cu „statul-major", pe întreaga întindere de la Buinîi pînă la cele două stînci, la picioarele cărora se executau lucrări, voinicul Oni, cu o clipă înainte nemişcat şi adormit, fu numai zbucium şi clocot, mînîndu-şi vijelios la vale apele tot mai mari.

În cîteva minute apa crescuse cu mai mulţi metri acoperind şi inscripţia „Te vom supune, Oni !", dăltuită de comsomolişti în pavăza de beton a uriaşei săpături de fundaţie şi care, fotografiată de nenumărate ori, făcuse ocolul presei sovietice. Nu trecu mult şi totul — stîncile, malurile povîrnite, fiecare cută, fiecare ieşind — păreau presărate cu icre, atîta lume venise într-un suflet să asiste la redeşteptarea uriaşului siberian.

De data aceasta, Oni a fost destul de cuminte şi n-a jucat nici o festă hidrologilor. Ca un şarpe care iese din pielea lui cea veche, rîul a sfărîmat crusta groasă de gheaţă, s-a tîrît afară, a înghiţit aproape toate meterezele pragului Buinîi şi a prins a curge calm şi maiestuos în dreptul construcţiilor pe care apucaseră să le execute oamenii. Sute de ochi urmăreau zi şi noapte mirele tărcate, care indicau nivelul apei. Punctul de comandă al tuturor măsurilor luate în legătură cu revărsările se instalase în birourile de pe malul drept, şi pe reţeaua de radio a dispecerilor nu se mai auzeau spiritele muşcătoare ale Murkăi, ci glasul lui Nadtociev, şeful „statului-major".

În tot timpul revărsării Litvinov n-a părăsit căsuţa cocoţată pe coama malului. Mereu atent la mişcarea

gheţurilor, el conducea de aici tot şantierul. Aici veneau la el oameni cu treburi urgente, de aici vorbea la telefon cu Moscova şi Starosibirskul. Abia în dimineaţa celei de a treia zile, cînd rîul s-a mai domolit şi zimţii lui Buinîi, învăluiţi în spumă clocotitoare, reapărură la suprafaţă, Litvinov adormi pe divanul de muşama.

Cineva închise uşa şi prinse pe ea o hîrtiuţă : „Linişte ! Bătrînul doarme." Dar putea şi să nu-l pună pentru că în seara aceleiaşi zile, Petrovici a avut prilejul să constate că nu-l poţi trezi pe director, cu una cu două.

— Feodor Grigorievici, Feodor Grigorievici, repeta el într-una ca un telefonist pe front, care speră că pînă la urmă legătura se va restabili. Feodor Grigorievici, e timpul să mergem acasă !

— Hmmm... Du-te dracului ! bombăni directorul, trăgîndu-şi peste cap cojocul paznicului.

— Treziţi-vă, Feodor Grigorievici ! Hai... Deodată îi veni o idee. Spuse, nu prea tare, dar cu o nelinişte bine jucată : Apa dărîmă digul...

Litvinov sări ca împins de un resort. Faţa rotundă, năpădită acum de păr ţepos, cărunt, pierdu orice urmă de toropeală, ochii priveau ageri, sfredelitori :

— Digul ? Unde, în ce sector ?

— ...Ce dig, păcatele mele ? făcu Petrovici cu aerul cel mai nevinovat. V-am sculat ca să mergem acasă. Uitaţi-vă în oglindă. Parcă aţi avea o perie şi nu obraz...

Întinzîndu-se cu voluptate şi scărpinîndu-se cu unghiile pe pieptul păros, Litvinov spuse căscînd :

— Am visat că cineva strigă : „Săriţi"... Ştii ce, frate ?... Cară-te şi lasă-mă să-mi fac somnul.

— Nu se poate, Feodor Grigorievici. Avem musafiri. Aţi uitat ?

— Musafiri ? Ce, nu ţi-e bine ? !

— Păi... vine... *ea,* răspunse cu înţeles Petrovici. De bunăvoie, fără să aştepte intervenţia miliţiei. M-a întrebat numai dacă e adevărat că aţi invitat-o. Şi, văzînd că directorul tot mai şovăie, începu să se văicărească : De ani de zile bat drumurile cu dumneavoastră, am şi uitat de cînd n-am avut, nu zic, concediu, da măcar

o zi liberă, iar dumneavoastră nu vă îndurați să-mi faceți și mie un pustiu de bine.

Litvinov se ridică și, din obișnuință, căută în zadar din ochi greutatea de treizeci și două de chile, pe care o avea întotdeauna lîngă pat. Văzu însă într-un colț un acumulator mare, adus aici pentru eventualitatea că se va întîmpla ceva cu lumina. Îl ridică de cîteva ori cu amîndouă mîinile, apoi cu dreapta și în sfîrșit cu stînga. Îl așeză la loc, scoase mîna pe fereastră, luă un pumn de zăpadă, se frecă bine pe obraji și se șterse cu mîneca.

— Să mergem, Romeo!

— Vă rog foarte mult, adică vreau să vă previn... Lăsați-o cu Romei și etîcî...

Directorul îi dădu dispoziții lui Nadtociev, care se afla în camera de alături, să încheie activitatea „statului-major" și coborî dîmbul.

— Uitați-vă, e colivioara ei, spuse cu duioșie Petrovici arătînd ghereta de scînduri. Nici nu vă închipuiți cît e de populară...

În sufrageria vilei în care Litvinov nu apucase încă să ia masa de prînz, se aprinse, scînteindu-și zorzoanele, o lustră masivă. Masa pusă pentru trei persoane pe o față de masă bine scrobită era aranjată cu atîta meticulozitate și artă, încît directorul înlemni în prag.

— Totul e din bănuții mei, se grăbi să-l asigure șoferul. Numai sarea și piperul sînt ale dumneavoastră. Iar veselă am împrumutat de la Dina Vasilievna. I-am spus că astăzi așteptați un oaspete de vază.

Litvinov își trecu degetele prin părul tuns perie. Îi era să nu iasă vorbe prin șantier că directorul primește cu atîta pompă pe „populara" Murka. Nu spuse însă nimic și intră la baie să se bărbierească, permițîndu-i lui Petrovici să se repeadă cu mașina s-o aducă pe invitată. Ce-i drept, în decursul anilor, șoferul i-a scos destui peri albi. Îl supăra pentru că era comod, sibarit și afemeiat. De cîte ori, exasperat de vreo „figură" a acestuia, i-a făcut vînt pe ușă, ba l-a amenințat chiar c-o să-l dea pe mîna justiției. Abia acum începea însă să înțeleagă ce reprezintă pentru el acest om cu care a străbătut o bună bucată din viață. „Mda...

de data asta cred că nu scapă..." gîndea el în hîrşîitul briciului, care tăia părul aspru. La un moment dat se auzi din antreu glăsciorul îndrăzneţ şi un pic răguşit, atît de cunoscut muncitorilor de pe malul drept :

— Chiar m-aţi invitat, tovarăşe director, ori m-a minţit dumnealui ?

— Ba te-am invitat. Eram curios să văd pe cine plimbă „dumnealui" cu maşina mea, fără să-mi ceară voie, bombăni Litvinov urmărind în oglindă (uşa era crăpată) cu cîtă dezinvoltură aruncă musafira în braţele lui Petrovici paltonul „sac", ultimul răcnet al modei, cum sare afară din pîslari şi-şi pune pantofiorii pe care-i adusese într-un ziar, cum îşi scutură zulufii de o culoare abracadabrantă, şi cu cîtă siguranţă îşi drege rujul pe buzele pline. „Nu-i lipsit de gust Petrovici... are ea un ce..."

Fata îi întinse mîna şi se prezentă cam afectat :

— Maria. Să facem cunoştinţă.

— Păi, ne cunoaştem. Ai nişte dinţişori tare ascuţiţi-matale... zîmbi Litvinov.

— A !... Musafira nu se fîstîci de loc. Nu merită să vă aduceţi aminte... Îmi daţi voie să văd casa ?

Urmată de Petrovici, trecu în revistă toate încăperile şi, cînd se întoarse, avea în mînă telegrama înrămată pe care o găsise în cabinet :

— Dar asta ce-o mai fi, că o ţineţi în loc de fotografie ?

Fără să se lase rugat, Litvinov îi povesti cum a primit această telegramă încă pe cînd era tînăr inginer pe şantierul hidrocentralei de pe Nipru, şeful unei brigăzi comsomoliste de betonişti.

— De la Sergo, comisarul poporului. Pricepi, cîrno ? De la comisarul poporului ! O duc cu mine peste tot, de treizeci de ani, ca să nu uit cum trebuie să se poarte un bolşevic cu oamenii. Apoi către Petrovici : Tu eşti gazda, aşa că poftеşte-ne la masă. După cît am tras azi, un păhărel şi o felioară de scrumbie o să-mi prindă foarte bine.

Fiecare om nou, ieşit din comun, era pentru Litvinov o problemă, o problemă pe care căuta s-o rezolve. Şi cu cît era problema mai complicată, cu mai multe

necunoscute, cu atît îl pasiona mai mult. Aşa şi acum. Mînuind de zor cuţitul şi furculiţa, fără să uite nici paharul, o iscodea pe fată cu uitături furişe : nu-i proastă ! Vorbirea ei era un amalgam bizar de argou hoţesc şi de expresii proprii unui intelectual. „Face înadins pe grozava afişînd manierele astea prea îndrăzneţe, îşi zicea Litvinov. Dar în ce scop ? De unde atîta siguranţă la ea ? Ce vîrstă o fi avînd ? N-o fi dintre acelea care după ispăşirea unei pedepse caută să-şi facă rost de o autobiografie nouă, pe şantierele îndepărtate, unde eşti apreciat nu după ce ai fost ieri sau alaltăieri, ci după ce eşti azi... Nu, nu pare, prea e sigură de ea..."

Din ce în ce mai intrigat, Litvinov îşi privea cu un zîmbet ironic şoferul. Petrovici era în vervă. Îşi legase o cîrpă albă drept şorţ şi făcea pe amfitrionul.

— Zice că nu-i poate suferi pe bărbaţii graşi. Spuneţi şi dumneavoastră, Feodor Grigorievici, dacă am fost gras, acolo, pe front. Mă încingeam fără curea, numai cu catarama. Vă rog să confirmaţi, că Maria Filipovna nu mă crede, turuia el fără încetare. Iar corpolenţa mi-a venit de la caloriile imperfecte pe care le consumăm aici : numai crupe şi făinoase care, după cum se ştie, depun grăsime... Şi apoi, gabarit mare înseamnă inimă bună, un articol deficitar, nu prea se găseşte.

„Da, frate, acum nu mai scapi", gîndea directorul cercetînd din ochi „problema nedezlegată" pentru care totuşi simţea multă simpatie.

14

De obicei, apele revărsate nu acopereau insula Kreajoi. După ce inunda limbile de nisip năpădite de răchită roşie, rîul se strecura prin văgăuni, îneca luncile şi se proptea în malurile rîpoase ciuruite de cuiburi de lăstuni. Satul Kreajoe, ce şerpuia de-a lungul crestei, rămînea totdeauna uscat. În anul acela însă,

deşi nu se desprimăvărase peste tot odată, rîul cetluit între diguri s-a umflat mai mult ca în alte dăţi, inundînd pînă şi şoproanele unde colhozul îşi avea atelierul pentru repararea şalupelor.

Bătrînii, veniţi pe creasta malului să vadă ciudăţenia asta, priveau posomorîţi apele ce se revărsaseră cît cuprindeai cu ochii.

— Ne alungă Litvinov, lui trebuie să-i mulţumim...

— Deunăzi a venit Şenşa de la raion. Zice că Buinîi nu se mai vede de loc, numai Cloanţa şi Cornul Diavolului se mai iţesc niţel din apă...

— Păi, dacă sîntem pe fundul mării ! Prea multe născoceşte omul, de aia s-a mîniat şi tătucul Oni... Vai şi amar !...

— Mă, fraţilor, e de rău ! Nu mi-e de case, de calabalîc... Ducă-se ! Da ce-o să fie cu mormintele ? Să-i lăsăm să-i înece pe bunii şi străbunii noştri ?

Innokenti Sedîh venise să vadă cum se descurcă lăcătuşii de la atelier, care, surprinşi de năvala apelor, luptau să salveze cu bărcile utilajul inundat. Insula părea că pluteşte pe apă, scăldată în lumina soarelui. Pămîntul, grădinile, pătrunse de umezeală, luceau unsuros. Răchita se zbîrlea trandafirie din apă, învăluită parcă într-o pîclă uşoară. Din tării, o ciocîrlie îşi revărsa trilurile peste toată nemărginirea asta.

Cînd întoarse capul, lui Innokenti i se păru că ziua senină se întunecase deodată. Nu mai recunoştea priveliştea cu care fusese deprins de mic. Vatra răscolită a satului semăna cu aşezările fără număr prin care trecuse în timpul Marelui Război. Numai că ochiul soldatului e învăţat, ştie că pe front e prăpăd oriunde te-ntorci — şi în faţă, şi în spate... Acum însă vedea ruinele satului în care s-a născut şi a trăit atîta amar de ani, hornurile zbîrlindu-se de-a dreptul din pămînt, acolo unde mai ieri se înşirau case. Ici-colo, gospodinele care n-apucaseră încă să se mute găteau de mîncare şi din coşuri se ridica un fum cîrlionţat. Toate acestea, în lumina strălucitoare a soarelui, în foşnetul gheţurilor purtate de ape, în plescăitul şuvoaielor care rodeau malurile...

— ...Da, spuse un moşneag. Da, a fost un sat, cum nu e altul pe tot întinsul rîului.

— Ei, şi? i-o întoarse un glas tînăr. Am trăit pe insula asta ca expediţia lui Papanin pe banchiză! După ce să ne pară rău? După ţînţari, după muşte, după tăuni?

— Aşa sînteţi voi, ăştia de azi. Unde te opreşti, acolo ţi-e şi casa... Nici nu-ţi pasă de locul unde te-ai născut.

Oricît de cătrănit era, Innokenti nu-şi putu reţine un zîmbet: mereu aceeaşi poveste — părinţii şi copiii; sufletul ţăranului care, asemeni unei sălbăticiuni, tînjeşte după locul cu care e deprins şi, pe de altă parte, năzuinţa asta tinerească spre nou. Nu-i nimic dacă acest nou e atît de neobişnuit şi-ţi cere să înfrunţi greutăţi. Principalul e să-l pui la cale aşa cum îţi vine ţie mai bine. Totuşi, în adîncul inimii, le dădea dreptate bătrînilor. De ce s-ar preface în faţa lui însuşi? Cînd a făcut scrisoarea aceea, cînd a umblat să strîngă iscălituri, cînd s-a căznit să-şi asigure sprijinul celor de la regiune era îmboldit nu numai de interesele gospodăriei şi ale statului, dar şi de dragostea pentru satul în care s-a născut, pentru casa şi ograda în care a crescut, pentru pămîntul pe care au trudit bunii şi străbunii lui.

Dar la Moscova, cînd se lua în colţi cu Litvinov — între patru ochi sau în birourile unor oameni de stat — cînd stătea să-i cumpănească argumentele simţea cum îl năpădeşte îndoiala. Are sau nu are dreptate? Te pomeneşti că el, Innokenti, şi consătenii lui se uită numai unde calcă, în loc să aibă privirile aţintite spre viitor. La Moscova îndoielile se topeau în focul luptei pentru luncile acestea. Dar de cum s-a întors acasă, ele l-au copleşit: spune drept, Innokenti, nu cumva din pricina copacilor nu vezi pădurea? Nu cumva ţii mai mult la orătăniile din ograda ta decît la vitele de la fermă?

Cîte samovare de ceai au deşertat în trei — Pavel Diujev, Anatoli Subbotin şi cu dînsul — întorcînd pe toate feţele problema! Tînărul agronom a fost din capul locului împotriva scrisorii: indiferent ce fel de

centrală se va construi — mare ori mică — așa cum au trăit pînă acum nu se poate să mai trăiască. Și dacă tot trebuie să se mute, să aleagă barem un trup de pămînt întins cît vezi cu ochii, că aici nu stă nimeni să ți-l drămuiască. Uite, Novo-Kreajovo ce cusur are? Nu trebuie să treci cu barca de pe un cîmp pe altul, că în jur e numai pămînt. Pămînt cît îți poftește inima! Diujev nu spunea nimic. Îl ajutase la întocmirea scrisorii, la calcule, dar cînd îl întrebai n-avea decît un singur răspuns:

— Eu îs musafir aici... E treaba celor de aici să hotărască...

Și numai cînd o dată, în puterea nopții, Innokenti Sedîh îl trezi și-i spuse, fără să aprindă lumina, cu glasul gîtuit de emoție, că toată povestea cu scrisoarea a fost o greșeală și că pînă să vie comisia ar trebui să-i convingă pe ceilalți s-o retragă, Diujev îl îmbrățișă și-i strînse mîna atît de zdravăn, de-i înțepeniră degetele.

Toate îndoielile care l-au muncit atîta amar de vreme, legîndu-l de mîini și de picioare, se topiră ca prin farmec. Așa cum obișnuia pe vremuri, Innokenti aproape că nu mai cobora din mașină. Însoțit de Tolșa, tînărul agronom la care ținea atît de mult, gonea prin împrejurimi, cercetînd văile rîurilor și vîlcelelor, studiind hărți în căutarea unor pămînturi prielnice pentru grîne și pentru creșterea animalelor. A făcut apel și la știință, punîndu-i pe foc pe cercetătorii de la Institutul de agronomie, și la practica reprezentată de moș Savvatei și de ceilalți vînători bătrîni, care cunoșteau ca în palmă fiecare poieniță, fiecare pîrîiaș, pe o rază de o sută de kilometri. În sfîrșit, pe malul povîrnit al rîului Iasnaia, ceva mai sus de locul unde Anatoli Subbotin a așezat așa-zisele cătune ale tineretului, a găsit un loc care era aproape și de apă, și de șoseaua cea nouă.

Atunci a arătat omul acesta, trecut de tinerețe, de ce este în stare. I-a făcut să înțeleagă pe consătenii săi că, de vreme ce tot trebuiau să se mute, să facă în așa fel încît uriașul colhoz „Plugarul roșu" să devină o gospodărie-model, aprovizionînd cu lapte și legume orașul Divnoiarsk pe cale să se nască. Ideea a

făcut impresie şi la raion, şi la regiune. Tot fluturînd-o, energicul preşedinte a obţinut de la Litvinov tractoare şi materiale de construcţii, iar la regiune — credite. Innokenti a fost primul care şi-a demontat casa şi toate acareturile, rămînînd să locuiască, pînă va isprăvi cu mutatul, la taică-său, la stupină, sau la Novo-Kreajovo. Tot aici au venit să stea, pînă una-alta, la neamurile lor mai tinere şi alţi colhoznici.

Toate lucrările ce mai trebuiau făcute pe insulă le lăsase în grija lui Diujev, el rămînînd să vadă de locul cel nou, să „instaleze" casele mutate, fiecare pe parcela ei, să conducă construcţiile. Nu venea la Kreajoe, ca să nu-şi zgîndărească durerea pe care munca şi oboseala i-o mai potoleau. Dar trecutul, de care încerca să fugă, l-a înhăţat totuşi, pentru ultima oară, lovindu-l fără milă.

Cei rămaşi la Kreajoe să demonteze casele oamenilor şi construcţiile gospodăreşti ale colhozului dădeau mereu de diferite monumente ale trecutului îndepărtat din partea locului. Ca toate acestea să nu se piardă a fost trimis de la Starosibirsk un arheolog. S-a nimerit ca acesta să fie Stanislav Sighizmundovici Onici, vechea noastră cunoştinţă. După puţin timp de la venirea lui, s-a descoperit sub clădirea care adăpostise pe timpuri casa de rugăciuni, şi care a servit ani de zile de club, o hrubă ai cărei pereţi erau căptuşiţi cu bîrne. Înăuntru erau izvoade aşternute cu o scriere slavă veche, zidite în temelia clădirii, coşciuge cioplite în piatră şi un pergament aproape distrus de mucegai, de care Onici nu lăsa pe nimeni să se atingă.

Apoi, în curtea lui Graci, socrul preşedintelui, acela pe care, după focul de la hambarul colhozului, Innokenti şi taică-său l-au dus cu barca la raion cu toată familia lui, s-au făcut descoperiri de-a dreptul macabre. Într-un colţ al ogrăzii, în spatele grajdului, s-a găsit o tainiţă pietruită, semănînd cu un ghizd, ca acelea în care rascolnicii chiaburi îşi păstrau lucrurile de preţ. Pe fundul ascunzătorii zăceau două schelete: unul mai mare şi altul mai mic — de bărbat şi de femeie — cum a constatat imediat Onici, venit la faţa locului. La un alt capăt al ogrăzii s-a găsit, în temelia

de cărămidă, o casetă mare de fier de tip cazon, cu teancuri de bancnote şi multe monezi de aur de pe vremea ţarului.

De Innokenti au dat abia spre seară. El a oprit maşina chiar lîngă dărîmăturile casei socrului, a poruncit oamenilor să pună caseta înapoi în taină şi să nu se atingă de nimic, pînă o să vină miliţia chemată de Diujev, şi a pus doi tineri cu puşti de vînătoare să facă de pază. În jur se îngrămădise mulţimea tăcută. Innokenti îşi croi drum şi, cu tot întunericul, îl recunoscu pe Onici după foşnetul impermeabilului.

— N-are nimeni o lanternă?

Arheologul i-o întinse pe a lui. Sedîh coborî în hrubă. Lumina crudă a lanternei scoase la iveală două schelete, pe care se mai vedea şi un rest de zdrenţe putrede. Sedîh se aplecă spre a cerceta scheletul mai mare. Ridică un obiect pe care-l răsuci în mînă. Era un cartuş de puşcă, verde de coclealâ, de care se vedeau prinse o rotiţă zimţată şi un lănţişor subţire de argint cu un plumb la capăt.

— Ce-i asta? întrebă nerăbdător arheologul, semănînd în clipa aceea cu un cîine de vînătoare care a dat de un cuibar de gotcă.

— Pare să fie o brichetă soldăţească, veni calm răspunsul. Cum îşi meştereau catanele din cartuşe, încă în războiul imperialist. Sedîh aruncă obiectul, se şterse pe degete şi ieşi din groapă.

— E groaznic... Dumneata ce crezi despre asta? se auzi din întuneric şoapta surescitată a arheologului.

— Nu cred nimic, răspunse preşedintele şi, fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, porni pe uliţa satului, adică mai precis pe ceea ce fusese odată uliţă, căci văpaia lunii nu lumina decît două rînduri de mormane. Undeva însă, între dărîmături, glasuri de fete ziceau, în acompaniamentul armonicii, nişte cuplete pipărate pline de haz.

Îl ajunse din urmă Vasilisa. Era într-o scurtă vătuită şi cizme de cauciuc. Preşedintele o cuprinse după umeri şi porniră mai departe alături. Nu-şi vorbeau, dar pe amîndoi îi obseda un singur lucru.

— Tată, ai văzut acolo, la Graci?

— Am văzut. E Nikolai, unchiul tău după mamă. Şi Xiuşa, nevastă-sa. Dar pînă una, alta să nu spui la nimeni. Să taci.

15

În timp ce apele zbuciumate ale Oniului goneau clocotind prin dreptul insulei, foşnind din gheţurile mari şi mici, iar la Kreajoe erau demontate şi pregătite pentru mutat ultimele case, în fundul unei hrube, păzite cu rîndul de flăcăi voinici, zăceau îmbrăţişate parcă două schelete. În prima noapte, oamenii au stat grămadă în jurul gropii, strecurînd cîte o privire înăuntru şi întrecîndu-se în presupuneri care de care mai fantastice. Gura satului făcea să crească din oră în oră suma găsită în caseta de fier: o mie de galbeni, cinci mii, zece mii... Dar s-a făcut ziuă, toţi s-au dus să demonteze casele, iar flăcăii puşi de pază au lăsat puştile, şi-au scos cămăşile şi s-au întins pe scînduri să se prăjească la soare.

Innokenti Sedîh a dormit în magazia pompierilor. Sinistra descoperire părea să nu-l mai intereseze: o să vină cine trebuie şi o să descurce totul. Dimineaţa a rătăcit printre ruinele casei sale, a dat un şut într-o găleată ruginită, a ridicat o păpuşă de cîrpă strivită sub o scîndură, a scuturat-o, a privit-o lung şi, zîmbind, a băgat-o în buzunar. Nu s-a mai întors acolo. Restul timpului a stat în magazia pompierilor, sfătuind cu Diujev despre satul pe care aveau să-l construiască, schiţînd, rupînd şi refăcînd o sumedenie de planuri. Aici l-a găsit Onici.

— Iertaţi-mă că vă deranjez, Innokenti Savvateici. Arătaţi atîta grijă sărmanei noastre ştiinţe arheologice! Da, da, ăsta-i cuvîntul... Fiţi atît de bun şi iscăliţi scrisoarea aceasta, adresată comitetului executiv regional. În scrisoare, dumneavoastră cereţi fonduri pentru demontarea acestor cule atît de preţioase — exem-

plare admirabil conservate ale arhitecturii medievale ruse... Le-au durat „ai Rusiei Columbi", cum spunea, şi pe drept cuvînt, Gavril Romanovici Derjavin... Nu e nevoie să citiţi. Garantez eu pentru ortografie. Poftim stiloul.

— Nu e nevoie.

— Cum aşa ? Vă rabdă inima să lăsaţi aceste monumente pradă apelor ?! se îngrozi Onici, bătînd din palmele-i plinuţe. Veţi îngădui ca istoria să le piardă, aşa cum a pierdut la Divnoiarskoe pe surorile lor, folosite în mod barbar ca lemne de foc în timpul războiului civil ?

Sedîh zîmbi. Îi plăceau oamenii devotaţi trup şi suflet muncii lor.

— Nu e nevoie, pentru că am şi scris... Chiar în ziua cînd am rugat să trimită pe cineva. De altfel, nici noi n-am stat degeaba. Uite, Pavel Vasilievici a pus să se fotografieze totul, iar bîrnele să fie numerotate. Cînd se potoleşte revărsarea, le expediem pe apă. Toate cele o să încapă într-un şlep...

— Innokenti Savvateici, aveţi un cap de ministru ! Da, da, acesta e cuvîntul...

— Să fim serioşi, se încruntă Innokenti şi-i întoarse spatele.

În ziua aceea s-a hotărît ca o şalupă cu miliţia şi cu organele de anchetă să încerce să răzbată pînă la insulă. La înapoiere, şalupa urma să treacă pe celălalt mal cîţiva colhoznici. Printre aceştia era şi Innokenti. Privea cu nerăbdare mica ambarcaţiune care se apropia în zigzag, manevrînd între gheţuri. Înăuntru era un bărbat în uniformă de miliţian, un civil pe care nu-l cunoştea şi o femeie într-un vindiac de un roşu-aprins şi căciuliţă mitoasă. Uitîndu-se bine, o recunoscu pe soţia lui Petin. „Numai asta mai lipsea !" îşi zise preşedintele şi se ascunse după spinările celorlalţi, bombănind.

Cînd venise iarna — perioadă de acalmie în colhoz — şi Vasilisa l-a rugat s-o lase să stea un timp la Petin, Innokenti nu s-a împotrivit : e bine să înveţe limba germană şi nu strică să fie prin preajma unei orăşence, să se mai cioplească... Dar de cum a început

mutatul, l-a trimis pe Vanşa să-şi aducă sora : aveau nevoie de braţe.

Prinsă de tevatura de loc veselă a mutatului, Vasilisa a uitat repede de căsuţa de pe strada Cheiului. Dina îi ducea însă dorul. Cuibuşorul cochet pe care-l aranjase după gustul ei i se părea acum pustiu. Viaceslav Ananievici, mereu ocupat, venea acasă obosit, ursuz şi pornit împotriva a tot şi toate. Tînăra femeie n-avea cu cine să schimbe un cuvînt şi după exemplul lui Nadtociev vorbea cu căţeluşa, cu micuţa Cio. Nu o dată îşi exprimase dorinţa s-o aducă pe mamă-sa aici, dar Viaceslav Ananievici se opunea, ce-i drept pe un ton blînd, dar categoric :

— Ce vorbă-i asta, s-o „aducem" ? Nu uita că e o femeie în etate, obişnuită să trăiască în anumite condiţii, pe care numai oraşul i le poate oferi... Se poate, scumpa mea, s-o lipseşti pe mama de tabieturile ei, de confort, numai pentru că uneori ţi-e urît singură ?

Toate acestea le spunea cu glasul lui de totdeauna, dar Dina, care învăţase să-l cunoască, îşi dădea seama că discuţia asta îl agasează.

— Confort ? Toată viaţa a stat cu tata într-o baracă a fabricii de textile. Ştii ce-i aia o baracă, nu ? E ticsită de lume. Mama se plictiseşte singură în apartamentul pustiu din Moscova.

— Nu, hotărît nu. Moralmente n-avem dreptul s-o aducem. Ştii că pentru tine aş face orice. Dar asta să nu-mi ceri. E vorba de un om, ca să spun aşa, venerabil, care după ani şi ani de muncă merită să trăiască în linişte...

De curînd „au intrat în funcţiune", cum se spunea aici, alte două străzi cu nume ciudate : „Vijelioasa" şi „Capul Taurului". De dimineaţă pînă seara, prin faţa ferestrelor, se perindau, venind din Orăşelul Verde, autocamioane încărcate cu mobilă şi bagaje. Deasupra erau cocoţate femei şi copii, cu feţe fericite. Fericirea asta care defila prin faţa Dinei o făcea să se simtă şi mai singură, şi mai străină.

O dată, Petin a venit acasă vesel ca niciodată. În seara aceea era neobişnuit de distrat. La masă a pus muştar pe o felie de castravete şi, contrar obiceiului,

fără să aştepte ora siestei pentru a vorbi, i-a adus Dinei la cunoştinţă că Moscova a adoptat modificările lui la varianta a doua a proiectului. E drept că academicienii au fost împotrivă, au umblat cu sforării, dar nu le-a mers. Ce necaz pe duşmanii lui ! Profesorul Tolstikov o să se îmbete de ciudă, în compania celebrei sale secretare... O să vadă toţi cine e Petin ! Eh, de n-ar fi fost Bătrînul, de-ar fi putut să-şi dea drumul !

— ...Mi se pare că nu te bucuri de loc, scumpa mea.

— Cum poţi spune asta ! Bineînţeles că mă bucur, se grăbi să-l asigure Dina, descoperind cu mirare în sinea ei că prea puţin îi pasă cum va reacţiona profesorul Tolstikov faţă de victoria soţului ei...

Şi, în general, avea senzaţia stranie că trăieşte pe fundul mării. La suprafaţă bîntuie furtuna, apele se zbuciumă, străluceşte soarele, suflă vîntul. Aici însă e linişte şi pace. Tresare în somn Cio, încovrigată într-un colţişor al divanului, zumzăie radioul şi de trei zile se plimbă pe tavan o muscă apărută de cine ştie unde, în toiul iernii.

Uneori parcă voia cu tot dinadinsul să-l scoată din sărite pe Viaceslav Ananievici. La masă nu-i tăcea gura o clipă, nu-i curăţa ghetele de noroi nici chiar atunci cînd, frînt de oboseală, se întorcea noaptea tîrziu de la birou. Dimineaţa, Petin era nevoit să răzuiască singur cu cuţitul glodul care apuca să se usuce. Iar cînd, după-masă, se trîntea să se odihnească o oră, Dina se plimba fredonînd prin camere sau vorbea tare cu Cio. Soţul se prefăcea că nu observă nimic şi era plin de răbdare şi de duioşie, dar prin asta nu reuşea decît s-o întărîte şi mai rău. Dina se uita cu oroare la Petin cum mestecă încet şi metodic mîncarea, cum îi trece dumicatul prin gît făcînd să se mişte mărul lui Adam, cum îşi şterge tacticos cu şervetul buzele subţiri şi palide.

— ...Lasă că ştiu de ce nu vrei s-o aduc pe mama, izbucni Dina o dată cu un glas ascuţit, care o surprinse şi pe ea.

Tocmai se sculaseră de la masă. Petin se scobea între dinți, acoperindu-și cuviincios gura cu palma făcută căuș. Mirat, ridică din sprîncene.

— Chiar eu ți-am explicat de ce...

— Nu acesta este motivul, răspunse Dina pe un ton și mai iritat. Te temi că, dacă pleacă mama, o să ți se fure lucrurile din casă!

— Vrei să spui, lucrurile noastre... Doar știi foarte bine că dezgustătorul instinct de proprietate îmi este cu desăvîrșire străin. Tu le-ai strîns însă cu atîta dragoste, te-ai bucurat atît de mult la fiecare cumpărătură... Spune că nu-i așa.

Dina tăcea. Ce ar putea să răspundă? Uf! De ce are el întotdeauna dreptate?

— Uite ce este, scumpo, urmă într-un tîrziu Viaceslav Ananievici, ștergînd scobitoarea de șervet și ascunzînd-o în portvizit. Ți-e dor de Vasilisa asta a ta. De aici și nervii, și restul. Îmi amintesc foarte bine; discuțiile au început chiar în ziua cînd susnumita junǎ a trebuit să plece de la noi. Dacă vrei, îți dau mîine mașina să te duci pe insulă. Am citit în *Luminile taigalei* că arheologii au descoperit acolo ceva interesant... O să-ți dau bani, stai și tu un timp la Sedîh...

Și iat-o pe Dina în șalupa care, strecurîndu-se între ghețuri, se apropia încet de insulă. „Dar ce s-a întîmplat aici? Unde e satul? Nu se văd decît ruine... Movile de piatră... Vetre cu hornuri sub cerul liber... Așa arătau satele în timpul războiului, după ce au fost izgoniți hitleriștii. Să se fi mutat cu toții? Atît de repede? Dacă-i așa, n-avea rost să vin, la cine mă duc? Nu, nu, uite, oameni pe mal... Dar dacă Vasilisa nu-i printre ei?" Întoarse capul. „Uite, a și plecat mașina". Chiar ea spusese șoferului să se întoarcă pe șantier, de îndată ce pornește șalupa.

Dar băiețandrul mînjit cu negru, care curăța lîngă debarcader piesele unui motor, a liniștit-o: Vasilisa Sedîh e pe insulă. Lucrează în brigada care demontează la ferme instalațiile pentru prepararea nutrețuiui.

— Cît despre ferme, fiuuu ! s-au dus. Matale ia-o drept înainte şi, cum treci de rîpă, dai de Vasilisa, spuse băieţandrul, măsurînd-o ironic.

Într-adevăr, costumul Dinei nu era cel mai potrivit. Pantaloni înguşti, vindiac roşu, căciuliţă semănînd cu un arici zbîrlit — toate acestea trebuiau să pară caraghioase oamenilor obosiţi şi cătrăniţi, care îşi dărîmau cu mîna lor casele. Dar nu mai e nimic de făcut. Maşina a plecat. Şalupa s-a depărtat şi ea de debarcader. Iar de şosea o desparte braţul acesta de rîu, pe care gonesc sloiurile.

Întîlnirea cu Vasilisa n-a avut darul s-o înveselească. Cînd o recunoscu în mulţimea de siluete întunecoase care trebăluiau tăcute lîngă un cazan, Dina se repezi s-o îmbrăţişeze. Dar Vasilisa se trase înapoi, ducîndu-şi mîinile la spate.

— Ai grijă, că sînt murdară ca dracu...

Flăcăii şi fetele se uitau la amîndouă cu priviri curioase, fără să-şi ascundă zîmbetele ironice. Munca s-a oprit.

— Am venit la voi... la tine... nu ştiam... mi-am închipuit... se bîlbîia Dina, roşind sub privirile acelea iscoditoare.

Vasilisa se legăna de pe un picior pe altul şi Dina simţi că fetei îi e ciudă şi ruşine, şi că nu ştie cum să se descotorosească de ea.

— Mă întorc îndată, îngăimă Vasilisa, roşindu-se şi ea. Numai s-o conduc. Se poate ?

Un tînăr în salopetă, pesemne mai-marele, încuviinţă din cap. Dar Vasilisa îşi dădu seama că spusese o prostie.

— Dar unde te-aş putea duce ? Asta-i întrebarea... Că unde a fost casa noastră nu mai e decît loc gol. Dormim cu toţii într-o magazie.

Rămase o clipă descumpănită şi pe faţă i se citea clar : „Dracu te-a adus acum pe capul meu !“ Apoi zîmbi :

— Mi-a venit o idee ! Avem aici un arheolog care scormoneşte peste tot, ajutat de copii. Îl cunoşti. A stat la noi în gazdă mai an, toamna... Unu aşa, caraghios,

care seamănă cu o veveriţă. Te duc la el, apoi vedem noi ce facem... În regulă ? Haidem mai repede, că am treabă pînă peste cap.

O luă pe Dina de braţ şi porniră repede spre locul unde nu demult se aflau culele, iar acum zăceau stive de bîrne vechi, numerotate cu vopsea albă. Cînd au ajuns, fata strigă : „Stanislav Sighizmundovici, ai oaspeţi !" şi, fără să-şi ia rămas bun, fugi înapoi. „Nimeni n-are nevoie de mine. Peste tot sînt de prisos", se necăji Dina.

Într-adevăr, pînă şi galantul Onici o primi de data aceasta „nu aşa ca de obicei". Era ars de soare, năduşit, şi o batistă înnodată în colţuri îi ocrotea chelia. Cînd a dat cu ochii de Dina, şi-a ridicat a mirare sprîncenele scurte, stufoase.

— Vai, ce surpriză ! făcu el fără pic de entuziasm, aplecîndu-se totuşi să-i sărute mîna. Te-ai făcut şi mai frumoasă. Pe onoarea mea ! Imediat se întoarse îngrijorat spre băieţii şi fetele care scurmau pămîntul şi strigă : Băgaţi de seamă, umblaţi mai cu grijă ! Fetelor, să fiţi cu ochii în patru. Nimic să nu vă scape — nici o surcică, nici un ciot putred ! Apoi, grăbit, către Dina : Iartă-mă o clipă...

Fugi spre ceata de şcolari şi începu să le explice ceva, vorbind repede şi dînd din mîini. Dina se simţi atît de jignită, încît i se aşeză un nod în gît. Dar Onici se întoarse numaidecît. Cum era să scape prilejul de a vorbi cuiva despre ultimele descoperiri !

— Culele au fost demontate şi vor fi trimise la Starosibirsk, sau poate chiar la Moscova. Da, da, la Moscova, în capitala patriei noastre. Am găsit o sumedenie de lucruri, care de care mai interesante... E ceva unic... Gîndeşte-te numai, aceste descoperiri constituie o concludentă confirmare a celor susţinute de mine încă în disertaţie pe baza unor simple deducţii. O confirmare dintre cele mai concludente ! Dintre cele mai grăitoare !

O luă de mînă şi o conduse ceremonios spre locul unde zăceau pe nişte saci aşternuţi frumos grămăjoare de cioburi, bucăţi de fier ruginit, mărgele, o bucată

de lemn roasă de umezeală şi care semăna cu un pat de armă. Ridica cu băgare de seamă obiectele şi i le arăta cu o plăcere nespusă.

— Şi acum să-ţi explic, se însufleţi Onici, dar nu apucă să-i explice nimic şi porni galop spre tinerii lui săpători: Doamne, dumnezeule! Ce faceţi acolo! Încetaţi imediat! Nu vedeţi că aţi dat de cărbuni? E un strat care păstrează urmele vieţii. Lasă hîrleţul şi caută cu mîinile, cu pensulele...

Dina se apropie de el, hotărîtă:

— Vreau să sap şi eu.

— Dumneata! se îngrozi Onici.

— O lopată, ceru Dina pe un ton poruncitor şi, fără să mai aştepte, luă un hîrleţ din mîna unui băieţandru. Arată-mi ce trebuie să fac. Ei?

Onici contempla cu o extatică încîntare cîteva bucăţele de cărbune pe care le ţinea în palmă. Îşi desprinse cu un efort privirea.

— Da, da, cum să nu. Înlături stratul superficial, ghidîndu-te după ţăruşii ăştia... Ştiinţa va fi recunoscătoare acestor mînuţe graţioase... Da, da, acesta e cuvîntul...

— Dă-te la o parte şi lasă-mă să lucrez.

Dina împlîntă hîrleţul şi aruncă pămîntul chiar la picioarele lui Onici. Ştia să sape. În timpul războiului muncise destul în grădinile de zarzavat din împrejurimile Moscovei. Se apucă de treaba asta cu atîta îndîrjire, încît se încălzi numaidecît. Îşi scoase vindiacul şi căciuliţa, dar şi cu puloverul îi era cald. După un moment de ezitare, îl dădu jos, rămînînd în bluziţă. Onici, care se tîra prin ţărînă ca o cioară în căutare de rîme în brazda proaspăt răsturnată, îi arunca priviri pline de admiraţie.

— Domol, domol! Băşicile nu constituie podoaba cea mai potrivită pentru mînuţe atît de frumoase!

— A se slăbi! îl repezi Dina, recurgînd cu plăcere la lexiconul barăcii în care crescuse. Săpînd de zor pămîntul jilav, se îndrepta numai ca să-şi şteargă fruntea cu mîneca. Vîntul îi răvăşea părul şi i se părea că soarele e mai scînteietor, pămîntul mirosea atît de gus-

tos şi trilurile ciocîrliei sunau mai argintii ca niciodată.

— De n-ar fi pacostea asta de pantaloni care mă ţin la genunchi şi nu mă lasă să mă mişc în voie! Dracu m-a pus să mă împopoţonez aşa, să mă arate lumea cu degetul, zise ea veselă.

Onici îşi împreună palmele cu pielea crăpată şi făcu o mutră cucernică.

— Dumnezeule mare! Ce limbaj, ce sacrilegiu! În veşmintele astea parc-ai fi un trandafir în...

— Exact. Ca un trandafir într-un lan de secară. Chiar aşa mă şi simt — tîmpită şi caraghioasă...

— Femeia rămîne întotdeauna femeie. Pe cînd dezgropam nu departe de Starosibirsk zidul de apărare al unei vechi cetăţi... ceva super... am găsit, într-o galerie secretă, un schelet de femeie. Ştii ce strîngea în mînă acest schelet? N-o să ghiceşti niciodată!... Henné — vopsea pentru păr... Mai bine-zis, urmele unei punguţe. Dar compoziţia chimică a vopselei a fost stabilită cu precizie. Această descoperire dovedeşte că aborigenii întreţineau legături comerciale cu Orientul arab, probabil prin China... Dar nu asta am vrut să spun... Această fată din secole de mult apuse se furişa printr-o galerie secretă, la drăguţul ei, avînd tot bagajul — o punguţă cu vopsea de păr! Zi-i femeie, şi pace!

Deodată, Onici se pocni peste frunte:

— Doamne, dar scheletele?! Nu ţi-am povestit ce s-a găsit aici, acum trei zile... Chiar nu ştii nimic? E formidabil! Edgar Poe plus Conan Doyle. Trebuie să le vezi neapărat. E drept că e nevoie mai curînd de un agent al miliţiei judiciare, dar şi această descoperire este o ilustrare a istoriei unui ţinut în care, pe vremuri, nu te puteai duce la cumătru-tău din plasa vecină — la botez sau cu alt prilej — fără să-ţi iei puşca sau toporul. Da, da, ori una, ori alta...

După ce dădu o serie de instrucţiuni tinerelor sale ajutoare, Onici o luă pe Dina la braţ şi o călăuzi de-a lungul fostei uliţi, spre fosta casă a lui Graci. Ea nu apucă însă să vadă lugubra descoperire. În vale, acolo unde drumul argilos cobora spre debarcader, izbucniră

țipete. De după un dîmb ieși fuga o femeie cu broboada în vînt și, ridicîndu-și fustele, o luă la goană de-a lungul satului, iscînd învălmășeală. Dina o văzu pe Vasilisa venind într-un suflet, cu privirea rătăcită.

— Nenorocire, Dinocika Vasilnocika! S-a prăbușit o mașină... Erau oameni înăuntru, i-a strivit... Hai, mai repede!

Uitînd de existența lui Onici, Dina o urmă pe Vasilisa. Coborîră în fugă costișa, spre un loc anume unde se îmbulzea mulțimea. Între timp, oamenii ridicaseră camionul și acum îi duceau pe răniți sub un copac. Ei ședeau aici oftînd și gemînd, cu fețele schimonosite de frică și de durere. Dina îl recunoscu îndată pe bărbosul cu umerii lați, care-i dăruise mai demult un pește. În salopetă, cu capul gol, zăcea pe o manta aruncată pe pămînt. Nici un geamăt nu-i scăpa dintre buze, numai ochii albaștri priveau cerul cu o fixitate nefirească și de pe fruntea înaltă sudoarea curgea șiroaie.

Vasilisa o trase pe Dina drept spre bărbos.

— Pavel Vasilievici! M-auzi? Pavel Vasilievici! E doctorul...

Rănitul nu schiță nici o mișcare. Își întoarse doar ochii spre Dina.

— Faceți rost de niște tifon și de fețe. Dacă nu găsiți, aduceți cearșafuri și ștergare curate... Și puneți apă la fiert într-un vas bine spălat. Se aplecă spre rănit și-l întrebă: Mă auzi?

Fără să-și desfacă buzele încleștate, acesta dădu din cap abia perceptibil. Zvîrlind la întîmplare vindiacul fistichiu, Dina își suflecă mînecile, smulse broboada de pe capul Vasilisei și-și legă părul.

— Unde te doare? Bărbosul nu răspundea. Își încleșta fălcile și asuda groaznic. Mă auzi? O mișcare ușoară a pleoapelor îi fu răspunsul. Unde te doare?

Se aplecă atît de aproape, încît simți firele bărbii gîdilîndu-i urechea. Scrîșnetul dinților o făcu să se tragă înapoi.

Între timp, Vasilisa urmată de cîteva fete se întoarse cu o trusă sanitară. Cineva aduse niște lămpi

de sudură şi, cu ajutorul lor, au fiert repede apă într-un lighean smălţuit. Dina îi injectă mecanicului un calmant. Căzînd într-o stare de toropeală, el începu să geamă. Dina îi examină pe ceilalţi. Scăpaseră mai uşor : un braţ scrîntit, răni superficiale, dinţi rupţi... I-au dus în magazia pompierilor şi i-au culcat pe o prelată aşternută peste un strat de fîn. Cînd l-au ridicat pe spătosul mecanic, el s-a trezit şi a încetat să mai geamă. Numai pleoapele, care tresăreau convulsiv, şi sudoarea şiroind de-a lungul obrajilor îi trădau chinul. L-au culcat, i-au administrat din nou un calmant şi el a început iar să geamă. Examenul sumar n-a scos la iveală nimic deosebit. Totuşi, de cîte ori îşi pierdea cunoştinţa, gemetele reîncepeau. Dina se aştepta la tot ce poate fi mai rău : o fractură sau o leziune gravă la şira spinării. Hotărîră deocamdată să-l lase în pace.

Ziua a trecut pe nesimţite. Dina rămase mirată văzînd stelele licărind în pătratul negru al uşii. Cineva aprinse lampa.

Şedea pe un scăunel, la picioarele lui Diujev. Beculeţul, alimentat de acumulator, lumina chipul mecanicului. Fără mustăţile astea stufoase şi barba ce-i cădea în valuri pe piept, ar fi fost probabil un chip tipic de rus, cum întîlneşti la fiecare pas. „Nimic deosebit, gîndea Dina luptînd cu somnul. Are totuşi ceva care te tulbură... De ce Vasilisa se face că nu aude cînd o întreb despre el ?... De ce, se frămînta Dina, de ce m-am gîndit atît de mult la el şi, uite, mă gîndesc şi acum ? Ciudat, foarte ciudat !..."

Îi mai examină o dată pe răniţi, îi luă pulsul lui Diujev, apoi, împreună cu Vasilisa, ieşi la aer. Zăboviră pe mal, ascultînd şuşotitul sloiurilor care, ciocnindu-se şi învîrtindu-se, grăbeau la vale. Parcă se înmulţiseră în cursul zilei. Va mai trece mult pînă să se restabilească legătura cu malul. Oricum, Dina va trebui să rămînă aici cîteva zile, ca să-i îngrijească pe răniţi. O perspectivă care n-o speria de loc...

— Zău dacă ştiu ce ne-am fi făcut fără dumneata, Dinocika Vasilnocika.

Dina o îmbrăţişă în tăcere şi rămaseră amîndouă nemişcate. Răsări luna muind totul în argint. Se făcu rece.

— Hai înapoi, să nu-mi răceşti, se nelinişti Vasilisa.

Se întoarseră şi se aşezară în poartă. Undeva cînta o armonică. Se auzeau fetele ţipînd şi chicotind. Vîntul le aduse la urechi o strigătură :

Badea-i mare pişicher,
M-a vîrît într-un ungher
Şi m-a tot rugat cu foc
Nunta s-o făcem pe loc!

— Nu asculta, se ruşină Vasilisa. Să ştii că avem şi cîntece frumoase. Ca pentru a-i întări spusele, corul se împărţi în voci de bărbaţi şi de femei. Bărbaţii buciumau :

Te voi uita,
Drăguleana mea,
Cînd din piatra tare
Va creşte iarba mare...

Glasurile fetelor se înălţară sprinţare :

Iar eu te voi uita,
Inimioara mea,
Cînd pe piatra tare
Va creşte o dalbă floare...

„Satul e în ruine... Cine ştie ce-i aşteaptă acolo în taiga... Aici, în şură, zac răniţii, iar lor nici că le pasă. Cîntă şi se veselesc... Aşa-i tinereţea !“ gîndea Dina şi îi era în acelaşi timp şi frig şi cald, era şi speriată şi bucuroasă, iar în voioşia ei se strecura şi o umbră de tristeţe.

Mai multe voci prinseră a zice un cîntec care în iarna aceea făcuse ocolul ţării : *Optsprezece ani.* Dina auzise de atîtea ori melodia aceasta nostalgică, încît se

săturase de ea. Aici, însă, pe insulă, sub cerul ciuruit de stele cîntecul suna parcă altfel.

— Cîți ani ai, Vasilisa ?

— Mulți ! Optsprezece bătuți pe muchie...

— Cînd eram de vîrsta ta m-am măritat cu Viaceslav Ananievici... Învățam la institut... Suspină și fredonă visătoare refrenul : „O dată-n viață ai optsprezece ani". O îmbrățișă pe Vasilisa și o trase spre ea. Numai o dată, auzi ? Ține minte ! Ține bine minte !

PARTEA A TREIA

1

Sacco Nadtociev spunea în glumă că oraşul ce se năştea în taiga şi pe care oamenii îl numeau Divnoiarsk, fără să aştepte să fie botezat în mod oficial, era pe cale să devină pasiunea fatală a lui Feodor Grigorievici Litvinov. Bătrînul dăruia şantierului hidrocentralei întreaga sa zi de lucru, a cărei durată nu era îngrădită de nici un fel de norme. Puţinul timp liber care-i rămînea îl consacra oraşului. Directorul coresponda personal cu cei mai reputaţi arhitecţi şi ingineri specialişti în sistematizări şi lucrări edilitare, studia cu de-amănuntul planurile întocmite de aceştia, se interesa de felul cum vor arăta părticică cu părticică străzile şi pieţele, cerceta nemulţumit machetele clădirilor publice, căutîndu-le cusururi. Toată lumea ştia că dacă vrei să potoleşti mînia Bătrînului, trebuie să aduci vorba de oraşul care se construia.

Se zvonea prin direcţie că Iura Pşenicinîi, neîntrecut în arta de a găsi „cheia potrivită" pentru inimile mărimilor, se abonase de la începutul anului la revistele *Arhitectura Sovietică* şi *Gospodăria comunală.*

Pasiunea aceasta îl costa destul de mult pe Litvinov. Nu i-a fost uşor să reziste tentaţiei de a rezolva în doi timpi şi trei mişcări problema locuinţelor, înconjurînd şantierul cu barăci. A rezistat însă ! A avut curajul să creeze „orăşele verzi", adică aşezări din corturi, pentru ca mai tîrziu să poată trece de-a dreptul la construirea unui oraş socialist. Hotărîrea asta a trebuit să şi-o apere cu îndîrjire. Şi la întreprindere, şi la

sindicat, şi la regiunea de partid, mulţi au fost împotrivă.

— Oni nu se poate compara cu Niprul, şi nici măcar cu Volga, spuse secretarul comitetului regional, subţiindu-şi ochii înguşti, ageri şi zeflemitori. Sîntem în Siberia, Feodor Grigorievici. Aici, Moş Gerilă e dat dracului şi nu ştie de glumă. La dumneata pe şantier lucrează oameni din toate colţurile ţării. Mulţi sînt din sud. Doar n-ei fi vrînd să-i congelezi!

— De îngheţat poţi să îngheţi şi într-un palat, i-o întoarse Litvinov. Dar cu răbdarea, treci marea. De aia socot că e mai bine să stai o iarnă — două în corturi încălzite, decît să te chinuieşti apoi ani în şir în barăci.

— De ce ani în şir? îl luă la rost secretarul. Cu ritmul vostru... Cum construieşti oraşul, dărîmi barăcile şi...

— Ei, aş! îi curmă vorba Litvinov. Nu ştii că construcţiile provizorii sînt cele mai durabile? Cît e Moscova de frumoasă, dar, din orice parte te apropii de ea, te întîmpină cu barăci şi şandramale. Zi că nu-i aşa! Ceea ce construim noi aici e o adevărată minune. Ce drept avem să încercuim minunea asta cu nişte hardughii? ! Aprinzîndu-se, Litvinov începu să ţipe cu glas piţigăiat: Refuz să cred că dumneata şi cu mine n-o să-i putem convinge pe muncitori să mai rabde, să stea în corturi, ca apoi să se mute dintr-o dată în case ca lumea. Ori poate ne-am dezvăţat să stăm de vorbă cu clasa muncitoare? Aud? Ai noştri sînt cu toţii oameni cu scaun la cap şi buni gospodari. Ei să nu înţeleagă?

Viaceslav Ananievici Petin îl combătea cu argumente tot atît de serioase.

— Partidul ne-a încredinţat misiunea de a construi în primul rînd o centrală electrică. De aceea sîntem răspunzători în primul rînd pentru respectarea graficului pe acest şantier. Pentru oraş nu purtăm răspunderea. Treaba noastră e să-i cazăm pe muncitori în locuinţe provizorii. Divnoiarskul socialist! Sună frumos, dar de ce să dispersăm mijloacele, eforturile,

atenţia ? De ce să riscăm ?! Mai ales că în problema asta n-au fost şi nici nu există directive speciale.

— Decizii, instrucţiuni, directive ! îl întrerupse Litvinov şi continuă lovindu-se cu palma peste frunte : Dar ce, noi n-avem cap ? Nu trebuie să ne punem creierii la contribuţie ? Am venit aici, aşa cum îţi place să repeţi într-una, nu cu tîrnăcopul şi roaba, ci înarmaţi cu o tehnică şi o ştiinţă de prim rang. Întreaga omenire a secolului nostru ne va admira centrala, iar noi o vom înconjura cu şandramale şi magherniţe ?! Cu ce drept ? Ce sîntem noi, nişte lefegii care nu aşteaptă decît să treacă ziua şi să vină chenzina, sau bolşevici ?

Petin dădea din umeri.

— Dumneata hotărăşti, Feodor Grigorievici. Consider însă de datoria mea să te previn... S-ar putea ca acolo, sus, punctul dumitale de vedere să nu fie înţeles, şi atunci se pot ivi mari neplăceri...

De fapt neplăcerile au şi început. Nu exista adunare să nu se discute problema locuinţelor. Redacţiile erau bombardate cu scrisori. Un ziar din capitală a publicat una din ele sub titlul *Romanţioşii de pe Oni*. Apoi, problema s-a pus cu toată tăria la conferinţa regională de partid. Litvinov şi-a apărat cu înverşunare punctul de vedere. Repeta într-una dictonul lui preferat : „Un bolşevic trebuie să privească prezentul prin prisma viitorului, iar nu a trecutului". Avea credinţa nestrămutată că viitorul este de partea lui, a minunatului oraş care se naşte în chinuri acolo, în taiga. A trimis ziarului care publicase scrisoarea o telegramă încheiată astfel : „Timpul va arăta dacă noi sîntem de-alde Manilov [1], sau domniile voastre de-alde Korobocika [2]".

Trecut prin ciur şi prin dîrmon cum era, îşi dădea seama că şi-a asumat o răspundere uriaşă. Simţind din capul locului importanţa „domovoilor", ca şi a întregii acţiuni iniţiate de Ganna Poperecinaia şi de celelalte femei, s-a gîndit că este exact ce-i trebuie. Cînd construcţia oraşului a luat amploare şi, unul după altul, noile

[1-2] Personaje din *Suflete moarte* de N. V. Gogol.

blocuri au început să-şi primească locatarii, mişcarea „domovoilor" ajunsese să se impună ca o forţă de care nu era chip să nu ţii seama. Litvinov a invitat „inspecţia social-locativă", cum se intitulau acum „domovoii", la o reuniune tovărăşească. Specipendev a primit dispoziţie ca totul să fie la înălţime. Mesele aduse în biroul directorului erau pline de bunătăţi. Litvinov, strangulat de gulerul scrobit, era neobişnuit de solemn. Le ţinu un discurs în toată regula :

— Tovarăşe femei, putem spune că am trecut hopul cel mare. Vremea orăşelelor verzi e pe sfîrşite şi noi toţi — direcţia, organizaţia de partid şi sindicatul — vă mulţumim cu plecăciune pentru că ne-aţi ajutat să ieşim cu bine din această iarnă aspră. Se opri şi se înclină adînc. Acum trebuie să trăim, ca să spun aşa, nu numai în linii mari, dar şi amănunţit. După un moment de gîndire, repetă : Da, asta am vrut să spun : mai amănunţit. Şi conducerea speră să-i daţi o mînă de ajutor şi de acum înainte.

După ce s-a servit ceaiul, Petrovici a fost trimis la palatul de cultură, după acordeonist. Cum sosi acesta, începură cîntecele şi jocurile. Cu vocea lui piţigăiată, Litvinov cîntă *„Pe rîu, devale..."* Încălzit şi, parcă dînd jos vreo treizeci şi cinci de ani, atacă cu foc refrenul :

Popa Serghie, zău, zău, zău,
E un mare nătărău ;
Clopotar la el acasă
E cucoana preoteasă...

Femeile mai tinere tăcură mirate. Noua generaţie nu cunoştea acest refren compus de comsomoliştii primilor ani ai puterii sovietice. Dar cele mai vîrstnice, care şi-au adus aminte de tinereţe, îi ţinură isonul :

...Vuieşte satul despre popa,
Hopa hop şi iară hopa...
Hei, comsomolişti isteţi,
Daţi-i drumul, măi băieţi...

La ultimele strofe, directorul își bagă două degete în gură și șuieră haiducește.

Apoi începu dansul... Cu o sprinteneală surprinzătoare pentru trupul său pătrat, Litvinov se apucă să valseze cu Ganna lui Poperecinîi, mai-mai s-o ia pe sus. Strălucea de voie bună și era clar pentru toată lumea că se distra la fel de bine ca și invitatele lui. Își conduse partenera la loc și, gîfîind, se lăsă pe scaun lîngă Lado Kapanadze:

— Uf, sînt lac de năduşeală! Dar, vorba aia, mai avem noi iarbă în cornece. Deodată, uitînd parcă de veselia ce domnea în jur, spuse pe gînduri: Trebuie să ținem minte totdeauna tinerețea noastră. Totdeauna! Nu ajungi departe cu ordine și rapoarte. Uite, Lado, uită-te bine, forța noastră joacă aici. Dacă-i dai un ordin, s-ar putea să ți se supună, s-ar putea să și realizeze cîte ceva, dar dacă știi să-i miști inima, urnește și munții din loc. Îmi aduc aminte cum am venit o dată acasă la Tver. Eram student. Mergea greu cu învățătura. Înainte de examene eram plin de vînătăi, de mult ce mă ciupeam ca să sperii somnul. Mă duceam la ai mei și mă gîndeam: ei, acu o să mă odihnesc în lege... Cînd am venit, îi văd că s-au apucat să transforme orașul, să tragă linia de tramvai pînă la periferie... Și nu pentru că au primit niscaiva ordine, ci singuri, de capul lor. Lucrau cîntînd și jucînd. Eu am uitat de odihnă. Cu tîrnăcopul și cu lopata mi-am petrecut vacanța.

Secretarul organizației de partid îl privi cu mirare. Litvinov întinerise parcă, lăsînd să se întrevadă pe fața lui masivă ceva din îndrăzneala comsomolistă a băiețandrului de altădată. Directorul strigă acordeonistului:

— Ia zi-i, șefule, una de la noi!

Cu o ușurință surprinzătoare străbătu camera în pași de dans și se opri frămîntînd voinicește duşumeaua în fața nevestei bătrîne și costelive a unui mecanic de locomotivă...

Pe cînd își conducea pînă la ieșire musafirele gălăgioase, Litvinov o întrebă pe nevasta lui Poperecinîi:

— Cînd vă mutați din bîrlogul vostru?

— Mai încolo, Feodor Grigorievici...

— De ce?

— Aşa... Ne-am sfătuit toată familia...

În centrul Divnoiarskului alte patru blocuri prevăzute cu tot confortul îşi primeau locatarii. Fiecare era nerăbdător să se vadă instalat în casă nouă. Poperecinîi cu ai lui primiseră şi ei repartizare, dar ţinuseră sfat, hotărînd să aştepte pînă o să înceapă construcţiile şi în Balta lui Ptiuşka — denumire din bătrîni pe care o moştenise oraşul satelit ce se înjgheba ceva mai la sud de blocurile Divnoiarskului. Urmau să se ridice aici case mai mici, de două şi patru apartamente. Fiindcă le plăcea să grădinărească în timpul lor liber, Ganna şi Oles hotărîseră să se aşeze aici cu temei. Pentru asta trebuiau să aştepte pînă ce noul combinat va începe să producă elemente pentru micile locuinţe-tip, compacte şi comode, după nişte schiţe pe care Litvinov le dibuise în atelierul unui arhitect obscur, dar, după spusele lui, colosal de talentat.

Orăşelul, care avea să devină satelitul Divnoiarskului, exista deocamdată numai sub formă de planuri. Ţăruşii ce se zbîrleau rînduri-rînduri din zăpadă marcau străzile care aveau să poarte nume de arbori meniţi să se înşire pe viitoarele alei de-a lungul trotuarelor. Familiei Poperecinîi, de pildă, i se repartizase casă în strada Mestecenilor nr. 6. Soţii au fost să vadă locul, s-au uitat la ţăruşi. Oles a spus : „merge", şi n-a mai trecut pe acolo. Cînd a ieşit din spital ca să continue acasă tratamentul, a adus cu el un mic aparat foarte simplu, pe care îl strîngea mereu în mînă. Antrenîndu-se aşa, se ducea de dimineaţă la carieră, împreună cu echipajul, intra în cabină şi rămînea acolo ore în şir, lîngă fratele său, ascultînd cîntecul motorului, zăngănitul cupei şi pămîntul căzînd cu zgomot în benele basculantelor. Gimnastică putea să facă şi aici. Era pentru prima oară în viaţă că se afla la carieră ca spectator. Descoperea rezervele nefolosite, dădea sfaturi fratelui său. Braţul prindea puteri, şi Oles se gîndea cu bucurie că se apropie ziua cînd va putea manevra el pîrghiile acestei maşini care i se părea formidabilă.

Se întorcea voios acasă, cu capul doldora de proiecte. Băieţii îl aşteaptă cu nerăbdare, băieţii numără zilele, băieţii ţin la el, au grijă de el.

Într-o zi, Oles se întoarse acasă cu mult înainte de sfîrşitul schimbului. Venise cu motocicleta fratelui şi, fără să arunce o privire maşinii stropită toată cu noroi, smuci uşa şi intră în casă. N-o găsi decît pe Nina, care-şi făcea lecţiile.

— Unde-s ceilalţi ?

— Saşko e la şcoală, iar mama... Vai, ce a păţit mămica astăzi ! Fetiţa lunecă uşurel de pe scaun şi veni lîngă tatăl ei. Mama are un in-ci-dent, spuse ea silabisind ultimul cuvînt. E dusă prin casele de pe Vijelioasa. Ce mizerie e acolo... cade tencuiala, zidurile au făcut băşici, ferestrele se strîmbă la pereţi... Spune şi tu dacă nu e groaznic ! Mămica s-a dus să... să le tragă o săpuneală !

— Bine, Roşculeţ, dar noi ce facem între timp ?

— Noi ? Vai, era să uit. Mămica mi-a spus să-ţi dau de mîncare. Fetiţa scoase o ulcică învelită în nişte ziare, ca să ţină mîncarea caldă. Ai aici nişte borş. Merge bine cu smîntînă, dar mă tem că n-avem. Mai scoase de sub pernă o strachină acoperită cu o farfurie. Iar aici ai colţunaşi cu brînză, dar să nu-i mănînci pe toţi ! Lasă-i şi mămichii. Cînd vine e flămîndă ca un lup... Fetiţa se aşeză iar la locul ei. Ce aştepţi ?...

— Nu ştiu ce am. Mi se opreşte borşul în gît, spuse Oles împingînd farfuria la o parte... Mămica mai întîrzie mult ?

— Doar să le tragă săpuneala şi vine. Vai, ştii ?... Fetiţa se săltă pe scaun. L-am văzut pe Bătrînul vostru ! Pe ăla care zicea că mă pune director peste spital...

„Aleargă pentru alţii, iar eu n-am cu cine să schimb o vorbă", gîndi cu amărăciune Oles, fără să guste din colţunaşi. Se îmbrăcă şi, luînd aparatul cu care-şi antrena mîna şi căruia Nina îi zicea „cîrîitoare", ieşi afară. Se opri cîteva clipe, orbit de soare, cîrîi din aparat şi porni domol devale spre bușteanul care apărea ca o pată neagră pe zăpada fleşcăită. Îi plăcea să stea puţin aici înainte de culcare. În jur — mucuri de ţigări şi chibrituri arse. Picul de zăpadă zgrunţuroasă care mai rămăsese era murdar şi presărat cu ace de

cetină. Ceva mai jos de buştean, pîrîul, care venea tot mai mare, îşi purta apele gălăgioase şi tulburi. Privindu-l Oles căzu pe gînduri. În taiga primăvara nu era călduţă şi mîngîietoare ca prin stepele Poltavei, ci năvalnică, viguroasă, buiacă. Pîrîul care toată iarna a stat pitit cuminte sub gheaţă şi zăpadă, la cîţiva paşi de locuinţa omului, s-a făcut deodată puhoi tulbure, clocotitor. Duduia ca trenul cînd trece peste pod, făcînd să vuiască pînă departe văzduhul jilav înmiresmat de cetina dospită la soare.

Poperecinîi şedea la un pas de puhoi. Pulberea de stropi îi împroşca faţa şi mîinile. După o vreme, auzi pocnind portiera unui automobil. Întoarse capul. La o aruncătură de băţ de pîrîul sălbăticit văzu uşa bordeiului şi pe Nina întinzînd rufe la uscat pe nişte jepi. Ganna cobora sprintenă pe potecuţă. Obosită, în capul gol, se aşeză pe buştean lîngă bărbatul ei, ştergîndu-şi cu un colţ al batistei broboanele de năduşeală de la rădăcina nasului.

— Uf, bine că mă văzui şi eu acasă... De-ai şti, dragule, cîte am pe cap... Barem ai mîncat fără mine? Soneciko! strigă ea fetiţei. Ai grijă şi de plimbăreaţa de maică-ta, dă-i să îmbuce ceva. Se aplecă să-i sărute mîna bolnavă. Tot mai cîrîi? Ştiu că ai fost la carieră. Am văzut motocicleta lui Borka lîngă uşă. Cum s-or fi descurcat fără tine? Vai de capul lor!

Oles ardea să-i povestească ce s-a întîmplat azi la carieră, să-i împărtăşească ideea care i s-a înfipt ca un ghimpe în minte. Dar copleşindu-l cu întrebări, ea n-a mai stat să audă şi răspunsul, ci s-a apucat să-i povestească ce mizerie e în casele noi pe care le-a inspectat, şi cum femeile din comisie l-au chemat pe şeful şantierului şi l-au dat cu nasul în pereţii scorojiţi, ce perdaf i-au tras şefului brigăzii de tencuitori, ce i-au spus, ce-a răspuns ăla încercînd să se dezvinovăţească. Abia trăgîndu-şi sufletul, i-a vorbit despre grădiniţele pe care au hotărît să le sădească în jurul caselor din cartierul Balta lui Ptiuşka şi l-a anunţat, fericită, că staţiunea agricolă experimentală din Starosibirsk a pro-

mis să le trimită pentru grădiniţele acelea nişte meri tîrîtori de un soi special.

— Ştii, cresc întinşi pe pămînt, agăţîndu-se de araci, iar cînd dă iarna îi acoperă zăpada şi nu se tem de ger.

Intrară în bordei şi se aşezară la masă. Înfulecînd de zor, dar fără să ştie ce mănîncă, Ganna îi zicea înainte :

— O să punem şi vişini în grădiniţă... Lamara Kapanadze nu mă sfătuieşte, zice că gerul o să-i ucidă. Dar, vorba aia, încercarea moarte n-are. O să-i învelim peste iarnă şi poate o ieşi ceva. Ţii minte ce frumos e la noi în Poltava cînd înfloresc vişinii ?... Totul se îmbracă în alb... Da ce ai, omule, nici nu mă asculţi ? !

— Ba te ascult.

Oles se sili să zîmbească ca să-şi ascundă supărarea, dar ieşi un zîmbet strîmb, în silă. Ideea care la început i s-a părut fantezistă pusese stăpînire pe el. Ea se cerea discutată, se cerea întoarsă pe toate feţele, iar Ganna turuia într-una despre vişini şi nu observa nimic.

Iată ce-l frămînta pe Oles. Pomenindu-se pentru prima oară pe şantier, ca simplu spectator, a putut să-şi dea seama că e o deosebire izbitoare între felul cum lucrează excavatorul lui şi excavatorul din apropiere, condus de „Negativ", chit că amîndouă maşinile erau de acelaşi tip. A ştiut-o şi mai înainte, dar una e s-o afli din cifre (şi să te bucuri în adîncul inimii că „gospodarii" tăi le-au rupt gura prăpădiţilor de „negativi") şi cu totul altceva e să vezi cum se irosesc de pomană străduinţele oamenilor, cu cîtă furie se uită unii la alţii, şi cu toţii la podoaba lor de şef, şi cum se împrăştie, după terminarea schimbului, cu ochii în pămînt, ca după o faptă urîtă.

— Ar trebui să le dăm o mînă de ajutor, spuse Oles fratelui său.

— Nu merită, se strîmbă Boris. Parc-ar fi alde Şpak. Ţii minte, nu ? Şedeau peste drum de noi. Nu era sărbătoare să nu se ia la bătaie. Îl auzeai pe Şpak, bătrînul, strigînd către feciorul mai mare : „Ei, Saşko, adă toporul !" Saşko îi porunceaăluia mijlociu : „Auzi,

Griţko, adă-i tatii toporul !" Griţko îi striga mezinului : „Mă, Iurko, împieliţatule, n-auzi că tata cere toporul ? !" Ştiu eu cum i-aş ajuta... I-aş mătrăşi cu „Negativ" cu tot de pe şantier, să nu ne facă meseria de rîs.

— Vorbeşti prostii ! se mînie Oles. Oamenii se îneacă, iar ţie nici nu-ţi pasă !

— Ajută-i tu !

— Chiar asta o să fac !

Uşor de spus ! De cîte ori a stat de vorbă cu „Negativ" ! Şi la spital, şi acum în timpul pauzelor. „Negativ" asculta, dădea din cap, era de acord cu toate, ba chiar îşi nota cîte ceva în carneţel. Dar parcă-ai turna apă în nisip — vorbele lui Oles nu lăsau nici o urmă. Azi dimineaţă, însă, Oles s-a suit în cabina excavatorului vecinilor. Îl primiră cu chipuri mirate, nedumerite, ba chiar duşmănoase. Obrajii trandafirii ai lui „Negativ" se colorară în stacojiu, iar părul lui straniu de alb deveni străveziu de tot.

— Încearcă, încearcă, Alexandr Trifonovici ! Gustă şi matale din păhărelul ăsta ca să zic aşa, îl pofti omul cu jumătate de gură, cedîndu-i locul.

În cabină se aşternu o tăcere încordată. Cinci perechi de ochi îi urmăreau fiecare mişcare. Aproape imediat Oles îşi dădu seama că mîna rănită nu-i dă ascultare şi că nu va reuşi să facă mare lucru cu maşina aceasta pe care nu o cunoştea, cu oamenii aceştia pe care-i simţea străini.

— Cam amară băuturică, nu, Alexandr Trifonovici ? rînji „Negativ" şi adăugă cu o smerenie în care se ghicea o bucurie răutăcioasă : Nici mie nu-mi place...

Lui Oles i se urcă tot sîngele în obraz : cum, să se recunoască învins, neputincios ? ! Mîine o să vuiască şantierul ! „Hei, băiete, adună-te !" Concentrîndu-şi toate forţele, Oles se străduia să obţină acea armonie între voinţa lui şi mişcările maşinii, care înseamnă măiestrie. Degeaba. Braţul nu-l asculta de loc şi la fiecare mişcare simţea o durere sfredelitoare.

— Nu te omorî aşa, n-ai voie să faci eforturi, îl pîinse „Negativ", vorbind dinadins tare, să audă toţi.

Un muncitor aruncă în derîdere :

— Na-ţi-o frîntă, că ţi-am dres-o !

Oles se aprinse la faţă. A înţeles că mecanismele şi comenzile maşinii nu sînt puse la punct. Or, fără asta nu poţi face nici o ispravă, mai ales cînd ţi-e braţul beteag. Să se ridice şi să plece ? Mîine o să-l arate lumea cu degetul. „Ei, drăcia dracului... ce să fac ? !"

Auzi aceeaşi voce batjocoritoare :

— La treabă se cunoaşte meşterul...

Oles opri totuşi maşina şi se ridică. „Negativ" îşi feri ochii sub genele străvezii. Ceilalţi nici nu încercau să-şi ascundă zîmbetele ironice.

— Încă nu mi-e braţul vindecat, îngăimă Poperecinîi, ştergîndu-şi fruntea năduşită. Şi imediat auzi :

— Deh, e mai uşor să iei caimacul !...

— Gura ! Ajunge cu trăncăneala ! Ştiţi doar că Alexandr Trifonovici a suferit un accident în timpul serviciului. „Negativ" nu reuşea să-şi ascundă triumful. Coborî împreună cu Poperecinîi din cabină şi-i spuse în şoaptă : Te-ai convins ? Cu şoimii dumitale răstorni tot pămîntul. Ţi-e mai mare dragul să te uiţi ce bine lucrează, chiar cînd nu eşti matale lîngă ei. Ai mei nu-s buni decît să care mortul la groapă.

Deşi vorbea încet, cei din cabină îl auziră, şi replica veni prompt :

— Cînd o să mori tu, o să te cărăm cu plăcere !

„Negativ" se făcu roşu ca racul.

— Ai auzit ?... Mama voastră de puturoşi !...

— Nu trebuie să-i vorbeşti de rău pe oameni, dădu să-l dăscălească Oles.

— Da ce, ăştia-s oameni ? În glasul lui „Negativ" era o mîhnire sinceră. Eu am calculat cam cît se poate cîştiga aici şi am început să construiesc o căsuţă în „India". Dar cu ăştia nu faci nici o brînză... Cu chiu, cu vai am ridicat zidurile, dar nu am bani pentru acoperiş, pentru ferestre. Sînt pe drojdie...

„India" era un cartier de case individuale, încropit la nord de aşezarea principală. Oles nu fusese niciodată acolo, dar îl cunoştea din auzite. Exista chiar o linie de autobuz Cariere-India.

— Sînt dator vîndut, se văicărea „Negativ". Ce ştii matale ! Dacă te-ai sui în cabina mea şi ţi-ai scuipa sufletul cu derbedeii ăştia, imediat ţi-ai pierde penele frumoase, ca un canar prost hrănit.

De cînd era nu auzise Poperecinîi atîtea cuvinte jignitoare : „Iei caimacul", „Ţi-ai pierde penele..." A vrut să-i ajute, iar ei... Fără să întoarcă capul, ajunse la excavatorul lui, încălecă pe motocicleta lui Boris şi, în timp ce gonea nebuneşte pe drumul desfundat, se gîndea cu necaz : „De nu era păcătoasa asta de mînă, le-aş fi arătat eu cum se munceşte !" Deodată, îi veni o idee : „Zău aşa, ce-ar fi să le arăt ? Să-l las pe Borka cu băieţii şi să mă mut pe rabla lor ?"

Acolo jos, lîngă apa care puhoia la vale, rostogolind bolovani şi cărînd crengi doborîte de furtună, Oles a stat să-şi rumege pe îndelete gîndul. Multe erau împotrivă. Nu-i venea uşor, de pildă, să-şi părăsească echipajul, primul echipaj al muncii comuniste de pe şantier... Ce mîndru a fost cînd, urmîndu-i exemplul, au hotărît să se ducă cu toţii pe Oni, s-o ia de la început !... Boris a plecat de la şcoala tehnică unde era în anul trei, iar doi dintre băieţi s-au despărţit de drăguţele lor. Oameni dintr-o bucată ! Cum să-i părăsească ? Da, dar a munci în mod comunist înseamnă a te gîndi şi la alţii. Băieţii au experienţă, muncesc binişor cu Borka, pe cînd ăilalţi... te uiţi la ei, sînt ca un buboi copt : nu-l poţi atinge... „Ce-ar fi să le arăt totuşi diavolilor cum iau eu caimacul ?"...

Frămîntările acestea dorea el să le împărtăşească Gannei, fără grabă, pe îndelete, retrăind împreună cu ea umilinţa pe care o îndurase, gîndurile care la început l-au surprins şi pe el, ca apoi să ajungă să-l obsedeze. Aşa erau obişnuiţi. Tot aşa, pe îndelete, însoţindu-şi spusele cu o mimică sugestivă, îi povestea soţia întîmplările zilei.

— Stai puţin, Ganusia, încercă el s-o întrerupă, dar, văzînd că nu-i chip, i-o trînti de-a dreptul : Mă bate gîndul să-mi las băieţii şi să trec la „negativi".

Ganna căpătă înfăţişarea unui om care s-a oprit în loc din goană, cu răsuflarea tăiată.

— Cred că glumeşti?... făcu ea speriată. Cum se poate una ca asta? De ce?

De ce? Nici Oles n-ar şti să-i explice. Hotărîrea a venit de la sine, desprinsă dintr-un vălmăşag de simţăminte. Fără să înţeleagă încă prea bine de ce o face, Poperecinîi ştia că hotărîrea sa e neclintită şi nimeni nu va putea să-l facă să şi-o schimbe.

— Oles, mă Oles, îl zgîlţîi de umăr nevastă-sa. Zi că ai glumit... Hai, nu mă mai perpeli pe jăratic!... Gîndeşte-te numai, cît o să-i doară pe băieţi! Ei, care abia aşteaptă să se întoarcă Trifonovici al lor! De ce să te legi la cap?!

— Păi... nu trebuie să-i ajuţi pe oameni?

— Mai dă-i dracului de neisprăviţi! Băieţii sînt ca şi copiii tăi. Tu i-ai crescut. Pe cînd ăştia... Ce să te omori pentru ei, mai cu seamă că nici aşa tînăr nu mai eşti... Mai gîndeşte-te şi la tine.

Gata-gata să-i dea lacrimile.

— Lasă, Ganusia, spuse Oles, căutîndu-se prin buzunare după o ţigară. Adăugă oftînd: E un lucru hotărît.

Ieşi afară. Arse trei chibrituri pînă ce reuşi să-şi aprindă ţigara... „Ei, acum ştie şi nevasta. A rămas ce e mai greu — să le spun băieţilor." Pîrîul lărmuia în noapte, de se cutremura pămîntul. Ceea ce fusese mai adineauri un proiect vag, ceva ce abia trebuia chibzuit şi discutat cu nevasta prinsese tărie de stîncă. Băieţii au ieşit la liman şi se descurcă şi fără el, în timp ce „negativii" îi trag pe toţi îndărăt şi, dacă nu le sare nimeni în ajutor, n-au să se îndrepte niciodată. Parcă ar fi nişte păsări cu aripile frînte... Vuietul apei nu reuşea să înăbuşe zvonurile molcome ale primăverii. În tufăriş, un pîrîiaş se strecura, clipocind, spre fratele lui mai mare. Ramurile copacilor, noaptea din jur, totul era plin de foşnete tulburătoare. Prin împletitura de crengi se străvedeau luminiţe palide ce se mişcau toate într-o singură direcţie: locuitorii Orăşelului Verde se mutau în blocurile noi din strada Malul Frumos. Se auzi o maşină stopînd şi imediat răsunară glasuri cunoscute, printre care cel mai tare era al lui Boris. După cum îi era obiceiul, vorbea de răsuna pădurea, poves-

tind ceva ce i se părea foarte interesant. Oles îşi stinse ţigara de unghie : în chestii de astea e mai bine să termini dintr-o dată. Strivi mucul, amestecîndu-l cu noroiul, şi porni hotărît spre luminiţa lanternei care cobora pe cărare.

2

Cîţi oameni, atîtea păreri. Fiecare a primit în felul său ciudata veste că Oles Poperecinîi şi-a părăsit vajnicul său colectiv, care l-a urmat în taiga, şi a trecut la un echipaj care — toţi o ştiau — urma să fie dizolvat.

În seara aceea de primăvară, cînd Oles le-a spus ce-a avut să le spună, băieţilor nu le venea să-şi creadă urechilor.

— Nu se prinde, Alexandr Trifonovici, rosti unul din ei, convins că Poperecinîi glumeşte. Cum să treci la „negativi" ?

— Azi s-a dat chenzina. Dumnealor au întins-o frumuşel spre cîrciumă. Du-te şi matale, Trifonovici, să fii al şaselea, că „Negativ" nu bea. Are ulcer la buzunar.

Iar găliganul de Boris îl prinse pe frate-său în braţe şi-l ridică ca pe un fulg :

— Decît să baţi cîmpii, mai bine ne-ai spune cînd vii la lucru... Numărăm zilele...

Cînd Oles îi aduse cererea, şeful lucrărilor de excavare din sectorul respectiv, Makaronîci, se holbă la el clipind din genele-i arămii :

— Nu văd logica. Cît le lipseşte lor pînă să facă norma, dumneata, Alexandr Trifonovici, recuperezi cu prisosinţă. Şi apoi, e şi neplăcut, că ziarele : Poperecinîi în sus, Poperecinîi în jos şi, deodată... Poperecinîi nicăieri. Dacă ţii cu tot dinadinsul, o să prezint cererea dumitale tovarăşului Nadtociev. Sfatul meu este însă să te mai gîndeşti, să reflectezi bine.

Ca de obicei, Nadtociev se plimba prin birou cu mîinile la spate şi cu ţigara lipită de buză. Cererea lui

Oles l-a surprins. „Ce l-o fi îndemnat ?“ se întreba inginerul. Interesul material ? Exclus ! Vanitatea, orgoliul? În cazul acesta ar fi preferat să rămînă cu băieţii lui. Atunci ? O singură ipoteză rămînea în picioare : vrea să-şi salte fratele.

— Boris Poperecinîi este şi aşa foarte bine văzut, îi spuse Nadtociev. Uite, îţi promit — cum montăm al treilea excavator „Ural“, i-l dăm lui. Cît despre echipajul de care vorbeai, îl dizolvăm... şi gata povestea.

— Cum ? Credeţi că o fac pentru fratele meu ? ! se indignă Oles. Vă înşelaţi. Boris merge bine. Mă gîndesc, Sacco Ivanovici, la prăpădiţii ăia de „negativi“. Că nu-i nimic mai uşor decît să-i trimiţi dracului... Opt, şi cu a brînzei nouă... Aşa se şi face de obicei. Că pe codaş şi cîinii îl latră. Dar nu e bine. Pe cel de rămîne în urmă trebuie, ca să zic aşa, să-l zgîlţîi, să-l faci să înţeleagă că, cu cît ari mai adînc, cu atît joci mai cu foc, cum se spune pe la noi, în Ucraina.

Inginerul îşi întrerupse pentru o clipă plimbarea şi-şi reaprinse ţigara. E al treilea şantier pe care lucrează împreună. Nadtociev ştie că uneori în căpăţîna bălaie, înspicată, a excavatoristului se nasc idei tehnice atît de grozave, că şi un inginer trebuie să-şi scoată pălăria. Unele raţionalizări ale băieţilor lui Poperecinîi au şi fost adoptate de proiectanţii care au modernizat maşinile „Ural“. Dar propunerea cu care a venit acum acest om pare ciudată, chiar absurdă. Se cunoşteau de mult, şi Nadtociev ţinea să-l ferească de un pas greşit.

— Las' că-i ştiu pe „negativii“ dumitale. În echipajul lor a apărut microbul neîncrederii. Pentru un colectiv atît de mic, e o boală cumplită...

Poperecinîi asculta cu fruntea în pămînt, ciupindu-şi mustaţa cînepie şi mişcîndu-şi fălcile.

— Curat microb. Tocmai de-aia. Mi-e să nu-l ducă cu ei în comunism. Ori, poate, la poarta comunismului stă de pază un fel de sîn Petru, şi pe care-i sănătos îl lasă să treacă, iar pe care are boala asta îl trimite la carantină ? Tătîne-meu avea o vorbă : „Omul neînvăţat e ca toporul neascuţit“. Iar toporul neascuţit nu-l arunci, ci-l dai la tocilă. Bine zic ?

— Uneori eşti mai cîştigat dacă-l arunci. Uite, şi unii oameni tot aşa. Să-ţi baţi capul cu ei, e ca şi cînd te-ai căzni să înveţi un papagal să mai rostească un cuvînt. Timp pierdut! Gîndeşte-te, Alexandr Trifonovici, mai gîndeşte-te o dată... După ce o să cumpăneşti totul, să vii să mai stăm de vorbă.

În aceeaşi seară, Nadtociev îi povesti lui Viaceslav Ananievici Petin despre proiectul excavatoristului. Acesta asculta gînditor, întinzînd şi slobozind brusc, cu un pocnet, elasticurile de la mînecare.

— Nu, nu putem admite una ca asta, spuse el în sfîrşit. Oameni ca Poperecinîi nu-şi aparţin. Ei reprezintă fondul de aur al şantierului, şi nu pot fi schimbaţi pe mărunţiş. Poperecinîi, care e un nume, un far, se hazardează deodată în nişte experimente psihologice, şi farul se stinge!... Pînă la urmă, tot în capul nostru se sparge: de ce l-aţi lăsat, de ce nu l-aţi oprit? Dimpotrivă, trebuie să-i creăm condiţii pentru noi şi noi recorduri. Ca să folosesc o expresie a ziariştilor, el este numărul unu din flancul drept, după care se aliniază toţi ceilalţi.

Pînă şi Kapanadze, care de obicei sprijinea cu dragă inimă orice iniţiativă valoroasă, de data aceasta se arătă neîncrezător:

— Uite ce este, spuse secretarul organizaţiei de partid, mîngîindu-şi mustăcioara semănată cu fire albe, tu eşti un om de treabă, bun, dar... de fapt nu văd de ce ţi-aş ascunde: vreau să mă sfătuiesc cu Bătrînul. Treci mîine la patru, şi-ţi dau răspuns.

Dar n-a fost nevoie ca Oles să mai treacă pe la comitetul de partid. La căderea nopţii, cînd copiii au şi ocupat amîndouă etajele complicatului lor pat, iar părinţii se pregăteau şi ei de culcare, de afară răsunară voci urmate de bătăi în uşă.

— Cine e? întrebă Ganna, aruncîndu-şi pe umăr halatul.

— Oameni buni, şoricelul Chiţ-Chiţ şi broscoiul Oac-Oac! răspunse un glas subţire şi nitel răguşit.

— Bătrînul! se sperie Ganna şi dispăru după perdeluţa care ascundea patul lor aşezat în fundul bordeiului.

Lipăind cu picioarele desculțe, Oles se repezi să deschidă. Într-adevăr, împreună cu miresmele ameţitoare ale pădurii, cu freamătul taigalei, năvăli în bordei — năvăli în toată puterea cuvîntului — directorul Litvinov. Odaia se făcu deodată mică şi neîncăpătoare. După el intră Kapanadze, cu şapca în mînă.

— Iartă-ne, prietene, că venim la ora asta, bîigui el.

— Nu te mai scuza, îl întrerupse Litvinov. Prin părţiie noastre se spune că cine a stat o dată cu noi pe cuptor, nu mai e musafir, ci de al casei. Ei, Oles, unde ţi-i nevestica experimental-demonstrativă ? Parcă i-am auzit guriţa.

— Acilea-s, Feodor Grigorievici, spuse cîntat Ganna ieşind la lumină şi potrivindu-şi jacheta.

— Vai, ce gătită-mi eşti ! Uită-te, Oles, la nevasta ta. S-a făcut ca o floare.

— Bine ziceţi, să mă uit, că aproape nu mai văd floarea, se plînse Oles. Între timp, îşi vîrîse picioarele în pîslari şi-şi aruncase pe umeri o manta veche.

— Te muşcă gelozia de inimă, ai ? Las' că-i bine aşa. Dragostea fără gelozie e ca ciorba fără sare.

Oles se uita iscoditor cînd la Litvinov, cînd la Kapanadze. Secretarul de partid îi făcu semn din cap : se aprobă.

— Aţi şi aflat deci ? îndrăzni în sfîrşit Oles.

— Ascultă la mine, neamule, tu ai reuşit să strecori o privire în viitor, răspunse Litvinov şi adăugă cu îndoială : Dar n-o să dai înapoi ? Nu uita că baţi la o poartă necunoscută. O să te ţii tare ?

— Nici o grijă, Feodor Grigorievici, răspunse Oles, încercînd să-şi ascundă zîmbetul fericit.

— Sigur ?

— Sigur !

— Halal de maică-ta că a crescut un fecior ca tine... Iar ţie, Lado, îţi dau un sfat : ţin'te scai de problema asta şi n-o slăbi din ochi. Ştii cum e ? Dacă scuipi pe o scînteie, se stinge, dacă sufli, aţîţi un foc mare... Aşa că... suflă cît te ţin bojocii ! Avem încredere în tine, Oles. Şi sînt convins că n-o să ne pară rău...

...În preajma lui 7 Noiembrie a apărut în *Luminile taigalei* un articol intitulat *Mlădiţele comunismului* —

despre septenal, despre avîntul general din zilele noastre, despre elanul oamenilor sovietici stimulat de planurile gigantice. Dar mai cu seamă articolul se ocupa de o noutate care a doua zi avea să fie comentată în cămine, în cariere, în autobuzele cu care se duceau oamenii la muncă şi la cozi : Oles Poperecinîi şi-a părăsit vestitul echipaj, ca să lucreze cu nişte ageamii. Autorul articolului numea aceasta „iniţiativă nobilă, o mlădiţă a comunismului", un exemplu valoros, demn de urmat. După ce citeau articolul, oamenii rămîneau pe gînduri şi — fiindcă aşa e omul — începeau să-şi dea cu părerea :

— Să ştii că s-a certat cu frate-său. Cît a zăcut bolnav, ăla i-a suflat echipajul...

— Ba nu s-au certat, da moare să-l facă Erou al Muncii Socialiste.

Cei care-l cunoşteau bine pe Oles, care munciseră alături de el, care-l ştiau ca pe un om drept, ridicau din umeri a nedumerire. Iar cînd, la puţin timp după aceea, în graficul realizărilor, băieţii lui Boris Poperecinîi au fost trecuţi pe unul din primele locuri, pe cînd brigada lui Oles nici nu a fost pomenită, au rămas toţi ca trăsniţi.

— Încă nu s-a deprins cu ei, nu şi-a revenit încă după boală, îl scuzau unii pe Oles.

— Ba, a sărit peste cal, se bucurau cu răutate alţii.

Cei mai mulţi tăceau, aşteptînd să vadă ce o să se mai întîmple.

3

În mijlocul verii s-a abătut peste malurile rîului Oni o zăpuşeală apăsătoare.

Nu departe de şantier, a luat foc taigaua. În zăduful greu, neprimenit de nici o adiere, fumul în loc să se resfire se lipea de pămînt, tîrîndu-se pe străzile tînărului oraş, umplînd carierele, săpăturile de fundaţie şi rotocolind încet deasupra apei. Dimineaţa soarele răsă-

rea enorm, stacojiu, ca un glob însîngerat. Apoi, globul căpăta contururi precise şi urca spre crucea cerului. Pe la nămiezi simţeai că te înăbuşi. Fumăraia înecăcioasă te rîcîia în gît, şi-ţi ustura ochii.

Zăpuşeala asta cu iz de fum îi canonea mai ales pe excavatorişti, pe buldozerişti, pe fierarii-betonişti şi pe şoferii care construiau stăvilarul şi se pregăteau să dureze o platformă, un fel de pod de pe care să arunce piatră şi pămînt, pentru a sili rîul să-şi părăsească albia dintotdeauna şi să cotească mai spre dreapta, unde-l aşteptau turbinele viitoarei centrale. Şi tocmai încoace, spre acest sector al şantierului, străjuit de stînca Malul Frumos, împingeau curenţii un fum atît de gros, că uneori oamenii trebuiau să respire prin pînză udă.

La propunerea lui Petin, şef peste acest sector de mare răspundere fusese numit de curînd comsomolistul Mark Aronovici Berşadski. Tînărul şi-a instalat biroul într-un mic vagon de scînduri scos de pe roţi, ca acelea în care stau tractoriştii în toiul secerişului. Aici se înghesuia de obicei personalul său. Cît despre inginer, îmbrăcat în nişte bocanci de alpinist, cu talpa groasă, în chiloţi, cu o batistă înnodată la capete trasă peste chica roşcovană şi cu o portbartă pe umăr, cutreiera cît era ziulica de mare carierele de diabaz şi de nisip, sau supraveghea construirea stăvilarului. Rezolva din mers problemele şi punea în toate atîta suflet, încît uneori aveai impresia că glasul lui înflăcărat răsună în mai multe locuri deodată.

Cînd incendiul se mai domolise şi fumul se rărise într-atîta, încît se putea circula ziua cu farurile stinse, pe capul zburlit al tînărului şef de şantier s-a abătut o altă năpastă : au început revărsările de vară. Se ştia, firește, că vara rîurile siberiene, care-şi au obîrşia în zăpezile Saianilor, cresc vijelios, lucru de care proiectanţii ţinuseră seama. Dar Berşadski, ca unul care crescuse pe meleaguri unde vara rîurile scad ori seacă de tot, se arătă uluit, iar ca inginer mecanic — de-a dreptul îngrozit cînd, în toiul arşiţei, apele nestăvilite ale rîului abia îşi înteţiră goana şi prinseră a se umfla văzînd cu ochii.

Gonind cu o viteză de peste şase metri pe secundă, rîul izbea stăvilarul, care se împlînta ca o stîncă în luciul apei, apoi se spulbera, mugind, de zaua lui de diabaz şi se retrăgea în silă, jucîndu-se cu buştenii plutelor sfărîmate, de parcă ar fi fost nişte beţe de chibrituri.

De pe creasta stăvilarului, Mark Berşadski privea descumpănit răzmeriţa apelor. Ştia mai bine ca oricine că armătura din blocuri uriaşe de diabaz poate rezista şi unor atacuri mult mai năprasnice. Totuşi, cînd auzea vuietul puhoiului dezlănţuit, şi simţea pămîntul tremurînd sub picioare, îl trecea un fior. Stătea şi se uita tot mai intrigat, prin vălul fumuriu, la pescarul bărbos care şedea pe dig, la un pas de apele învolburate, din care smulgea la intervale scurte cîte un peşte scînteietor.

De fapt, nu stăvilarul îl neliniştea pe Berşadski. Dincolo urma să se construiască un pod pe piloni de oţel de pe care se va lucra în anul viitor la închiderea cursului apei. Pentru aceasta trebuiau construite şi coborîte sub apă chesoane, şi inginerul se gîndea că va fi o muncă titanică, costisitoare şi primejdioasă care, pe deasupra, le va răpi şi o groază de timp. E destul să-ţi scape un amănunt oarecare, o nimica toată, pentru ca o revărsare ca asta să provoace un prăpăd.

— Ce forţă, ce forţă ! spuse el cu glas tare, vrăjit de furia năprasnică a apelor.

Pescarul, care şedea la picioarele lui, nici nu întoarse capul. Îşi mişcă numai undiţa şi recăzu într-o încremenire în care se ghicea vînătorul, cu toate simţurile la pîndă.

— Aveţi aici nişte rîuri, unchiaşule ! spuse inginerul. Cîte zile o să mai ţină harababura asta ?

Pescarul smuci undiţa. De data aceasta prinsese un peşte cît palma. Ţinînd băţul subţioară, apucă fără grabă peştele care se zbătea, îl desprinse de pe cîrlig şi, aplecîndu-se, îi dădu drumul în vîrtej.

— Ce faci ? se miră inginerul.

— Las' să mai crească. Apoi întoarse capul, îl măsură fără grabă pe Berşadski, de la bocancii de alpinist de pe picioarele goale şi subţiri, pînă la faţa roşie de căldură, şi adăugă pitind un zîmbet în hăţişurile

bărbii : Află, fiule, că harababura asta o să ţină pînă o să se topească în Saiani toate zăpezile şi la izvoare apa va coborî la normal.

Bărbosul înfipse apoi un vierme în cîrligul undiţei, scuipă peste el şi aruncă sfoara cu momeala la capăt, dincolo de dîra înspumată. Inginerul apucă să observe că ochii albaştri ai omului sînt tulburi, pleoapele înroşite, că mîinile vînjoase îi tremură, ba simţi chiar miros de votcă. „Dacă alunecă în puhoi... s-a zis cu el !" Spuse cu un glas cam nesigur :

— De fapt, aici pescuitul e interzis, cetăţene...

— Interzis ? ! În baza cărei legi ? Bărbosul nici nu întoarse capul. Pescarii amatori au voie să pescuiască cu undiţa peste tot, în ape curgătoare şi în ape stătătoare, cu excepţia celor declarate rezervate, prin deciziile sovietelor locale. Aşa glăsuieşte legea, tinere ! Scoase undiţa şi schimbă netulburat momeala.

Tinere ! Asta era prea de tot...

— Ia ascultă, cetăţene ! Sînt inginer şi şef al acestui sector. Îţi poruncesc să pleci numaidecît. S-a înţeles ? Aici se execută lucrări importante ! Pescarul nici nu se sinchisi. Berşadski îşi ieşi din fire : Pleacă imediat... altfel chem paza !

— Care pază ? Coana-mare de colo ? întrebă bărbosul arătînd din cap spre bătrîna care şedea pe treptele vagonului, împletind un ciorap. Alături, era rezemată de perete o puşcă veche. Cheam-o... Să ştii că devine interesant.

Se apropiase de inginer, şi acum îl privea de sus. În timp ce Mark Berşadski căuta cuvinte cît mai usturătoare, ca să-l pună la punct pe neobrăzat, bărbosul îl întrebă foarte calm, ba chiar cu un fel de blîndă îngăduinţă :

— Spune mai bine, cum aveţi de gînd să stăviliţi rîul ? După metoda geniştilor ? Păcat de timp. Şi abia n-o să faceţi nimic. Te pui cu Oni !...

Tonul său era atît de firesc, încît Berşadski nici nu se întrebă de unde cunoaşte bărbosul aceste subtilităţi ale hidrotehnicii.

— Da de unde ! răspunse el cu un aer de superioritate. Mai venim cu stăvilarul vreo douăzeci de metri, apoi construim podul.

— Cu ajutorul chesoanelor ?

— Păi, cum altfel ?

— Chesoane... Dar v-aţi gîndit cum o să se lucreze în chesoane la adîncimea asta ? Două ceasuri coborîrea, două munca şi două ridicarea la suprafaţă. Ziua de lucru de două ore ! Şi, ia aminte, la o presiune uriaşă. Iar rîul ăsta, îl vezi cum e — într-o oră ţi-a crescut cu un metru şi jumătate... Omul vorbea domol, strîngîndu-şi între timp, cu grijă, undiţa.

— Toate acestea le ştiu şi eu, dar deocamdată tehnica nu cunoaşte altă soluţie, răspunse Berşadski, constatînd cu surprindere că omul acesta care duhnea a peşte, a sudoare şi a votcă trezită îi impune.

— Tehnica cunoaşte, dar dumneata din păcate nu cunoşti, îi întoarse vorba bărbosul, aşezîndu-se pe un bolovan şi făcîndu-i semn să stea lîngă el.

Berşadski se aşeză.

— Ai un creion şi o hîrtie ?

Inginerul scoase un caiet de şcoală, un stilou şi le întinse pescarului. Cu toate că mîinile îi tremurau vizibil, bărbosul aşternu pe hîrtie o schemă, cu mişcări sigure şi precise.

— Makaronîci, la telefon ! strigă cineva din vagon.

— Mark Aronovici, n-auzi ? Te cheamă la telefon, îi atrase atenţia o fată cu un fanion în mînă, care dirija circulaţia autocamioanelor încărcate cu pămîntul excavat.

— Bănuiesc că matale eşti Makaronîci, spuse bărbosul, fără să-şi ia ochii de la schemă. De ce nu răspunzi ?

— Numele meu e Berşadski. Inginer Mark Aronovici Berşadski, se recomandă şeful de şantier, luîndu-şi un aer cît mai grav. Cu mîinile pîlnie, strigă : Nu sînt aici ! Am plecat la direcţie. Să revină peste o jumătate de oră !

— Makaronîci !... Al dracului le mai potrivesc, rîse bărbosul. Inginerul, care privea nerăbdător peste umărul lui, se făcu că nu aude. Chesoanele nu sînt soluţia

cea mai fericită. Ştii cît timp s-a pierdut cu podul de la Starosibirsk ?... Cu chesoanele o să termini tocmai de lăsata morcovului, cum se zice aici.

— Mărturisesc, asta-mi spuneam eu adineauri, dar soluţia...

— Soluţia... Necunoscutul rupse foaia din caiet şi arătă schema. Soluţia, iat-o. Puneţi aici şlepuri sau plute la ancoră fixă. De pe ele coborîţi în apă tuburi cap la cap sau prinse cu buloane... e tot aia. Numai, vedeţi, să aibă un metru în diametru. Le coborîţi pînă la fund. Plimbîndu-şi degetul pe schemă, bărbosul vorbea cu multă siguranţă aşa cum ţine o prelegere un profesor, încredinţat că este urmărit cu atenţie. Aici instalaţi vibratoare puternice — două sau trei. Ele funcţionează sincron şi, cu ajutorul lor, înfigeţi tuburile pînă daţi de stîncă. Apoi coborîţi un burghiu, faceţi o gaură în diabaz şi turnaţi beton. Obţineţi în felul acesta un pilon de beton, fără nici un fel de chesoane. Ai văzut ?

Totul era limpede ca bună ziua şi nespus de simplu. Atît de simplu, încît Berşadski se întreba cum de nu-i venise şi lui această idee. Formidabil !... Economii de milioane. Şi mai ales cît timp cîştigat !

Îşi exprimă încîntarea şi mirarea printr-o expresie adusă de pe băncile şcolii :

— E valabil la maximum !

— Makaronîci la telefon !

— Mark Aronovici ! Nici acum n-ai auzit ? strigă fata cu fanionul.

— Spune-i să se ducă dracului, oricine o fi ! zbieră inginerul prin megafonul palmelor. Continuaţi vă rog. Vă ascult. Ţopăia pe loc de nerăbdare.

— Atîta am avut de spus. O să vă orientaţi după schemă, răspunse bărbosul şi, după ce-i dădu foaia, îşi strînse tacticos undiţele în husa de doc, apoi trase din apă o legătură de peşte şi i-o întinse lui Berşadski : Pentru cunoştinţa noastră.

Berşadski luă mănunchiul de peşti strălucitori, care mai trăiau încă, şi se bătu cu mîna cealaltă peste locul unde s-ar fi cuvenit să aibă buzunare :

— Tii, ce de peşte... După terciul cu care ne îndoapă la cantină, o să fie ceva fain ! Dar... mă tem că n-am bani la mine.

— Nu face nimic... Am un cinci la matale.

— Mark Aronovici ! Nu pot să-l dau dracului, că e şeful ! Tovarăşul Nadtociev... Tună de sparge telefonul !

— O clipă ! Mă întorc imediat. Cu schiţa într-o mînă şi peştele în cealaltă, sări din piatră în piatră şi, strecurîndu-se între autobasculante, fugi într-un suflet spre micul său birou. Dădu buzna pe uşă, apucă receptorul şi, uitînd să dea bună ziua, îi vorbi încîlcit lui Nadtociev despre „propunerea genială" a pescarului.

— Nu te ştiam poet, îl luă în zeflemea Nadtociev. Ascultă, fătul meu. Ia-ţi geniul şi vino. Mai am şi alte treburi cu tine.

Întîmplările din iarnă nu s-au răsfrînt asupra relaţiilor dintre ei, şi Nadtociev, cu toate că mustrarea mai zăcea în dosarul lui, îi arăta ca şi pînă atunci gălăgiosului şi veşnic entuziastului Berşadski o simpatie în care abia se mai simţea o uşoară ironie.

În loc să coboare pe scară, Berşadski, nerăbdător, sări din vagon. Sfoara se rupse şi peştii lunguieţi şi graşi se împrăştiară în praful drumului. Prin perdeaua de fum se zăreau nedesluşit promontoriul stăvilarului şi autobasculantele duduitoare. Pescarul — nicăieri. Nici şoferii, nici paznicul, care-şi vedea înainte de croşetat, nici fata cu steguleţul, nimeni nu văzuse încotro o apucase bărbosul. Pierise într-un mod ciudat, pe neaşteptate, aşa cum a apărut, cum apar şi dispar oamenii în vis. De altfel, totul parcă a fost un vis, deşi peştii se zvîrcoleau în praf, şi Berşadski ţinea schiţa în mînă.

Propunerea necunoscutului era atît de clară, încît o ochire îi fu de ajuns lui Nadtociev ca să-i înţeleagă valoarea.

— E ingenios, spuse el, ieşind dindărătul biroului pentru a-şi relua obişnuita-i plimbare. Colosal de ingenios, ar spune Bătrînul. Mă, Makaronîci, dar e într-adevăr formidabil !... Cîtă siguranţă, cîtă competenţă ! Ăsta e hidrotehnician cum te văd şi mă vezi !

Şi încă unul care a construit ceva poduri la viaţa lui ! Curată vrăjitorie ! Cum de l-ai lăsat să plece ? Şi nici nu ştii cum îl cheamă...

— Să vedeţi, că nici nu i-am plătit pentru peşte. Mi l-a dat...

— Pe un cinci ? ! exclamă Nadtociev, încremenind în mijlocul camerei. Ia spune, nu e un vlăjgan cu ochii albaştri şi faţa numai barbă ?

— Îl cunoaşteţi ? !...

— Dai o sticlă de coniac şi o strachină de colţunaşi? E o siberiancă la „India" care-i prepară straşnic... Omul nostru e Diujev ! Mecanic în colhozul „Plugarul roşu"... Duhnea a votcă ? Pun mîna în foc că el e ! Makaronîci, eşti graţiat ! De data aceasta ai scăpat ieftin. Îşi reluă plimbarea : Hmmm... o mînă de expert... Şi semnele astea convenţionale... De unde le-o fi ştiind ? Am fost cu el la vînătoare. E un ochitor grozav. Iar dacă-l vezi cu puşca sau cu undiţa, e în zodia beţiei, iar peştele sau vînatul îl dă „pe un cinci" cui îi place... A marcat şi vectorii, ca să vezi ! Nadtociev întoarse foaia de hîrtie şi citi mirat pe verso : „Iubitul şi ciufulitul meu Vikuşor. De mult..."

Obrajii pistruiaţi ai lui Berşadski se împurpurară. Smulse foaia din mîna lui Nadtociev, o făcu bucăţele şi o aruncă pe podea.

— Nu vă e ruşine să citiţi scrisorile altora ?

— Dar dumitale, Makaronîci, nu ţi-e ruşine să rupi schiţele altora şi încă atît de importante ?

O fărîmă de secundă rămaseră aşa, privind înmărmuriţi peticile de hîrtie. Apoi Berşadski se repezi să le adune.

— Nu te obosi. Totul e clar şi fără schiţă. Dar ciufulitul de Vikuşor va trebui să stea singură în seara asta. Uite care e diviziunea muncii : dumneata reconstitui schiţa, eu încerc să dau de Diujev. De acord ? Bun. Iar sîmbătă seara facem chef la „India". Să ştii că nu te iert...

Nu era de loc uşor să-l găseşti pe Diujev. Cu Novo-Kreajovo — tînărul sat apărut de curînd pe malul abrupt al rîului Iasnaia — nu exista o legătură perma-

nentă. Abia spre noapte Nadtociev reuşi să vorbească cu „Plugarul roşu". Îl ceru pe mecanic la telefon.

— Cine întreabă ? se auzi o voce de băieţandru.

— Inginerul Nadtociev de la şantierul din Divnoiarsk. În receptor se auzi şoptind : „Vrea cu Pavel Vasilievici. Ce să-i spun ?"

— Ei, mai e cineva la aparat ? Tovarăşul Diujev e în deplasare !

— Unde în deplasare ? stărui Nadtociev şi auzi din nou şoptind : „Întreabă unde. Nu se lasă."

— Ei, mă auzi ? E dus departe, după nişte motoare.

Nadtociev înţelese că bietul om încă nu se trezise din beţie şi fu mişcat de silinţa pe care şi-o dădeau colhoznicii pentru a ascunde această meteahnă a mecanicului.

De altfel, ideea lui Diujev era atît de clară, că putea fi pusă în discuţie şi în absenţa autorului. A doua zi dimineaţă Berşadski şi Nadtociev se prezentară la Petin. Acesta luă schiţa, reconstituită cu migală de Berşadski peste noapte, şi o citi fără să ceară nici un fel de lămuriri. La un moment dat, lui Nadtociev i se păru că Petin e intrigat.

— Interesant, foarte interesant. Cam brut, firește, dar ideea... Îl săgetă pe Nadtociev cu privirea şi rosti apăsat : Am spus întotdeauna că Mark Aronovici e un inginer extrem de capabil, care promite. De data aceasta sper că şi dumneata, Sacco Ivanovici, îmi dai dreptate.

— Nu eu sînt autorul, interveni Berşadski roşind atît de rău, de nu i se mai vedeau nici pistruii de calibru mare. Eu am reconstituit-o numai.

— Aha, făcu Petin pe un ton inexpresiv, dar Nadtociev, care îi pîndea fiecare mişcare, fiecare inflexiune, avu impresia că omul s-a pus în gardă. Atunci cine e autorul ? întrebă Petin cu o indiferenţă prefăcută.

— Un ţăran genial ! izbucni Berşadski. Şedea pe dig şi pescuia...

— Îl cheamă Diujev, interveni Nadtociev, împlîntîndu-şi privirea în ochii negri ai lui Petin. Ura sa înverşunată faţă de acest om, pe al cărui chip nu se clin-

tea un mușchi spre a-i trăda gîndurile, îl făcuse să-l studieze și să-l cunoască poate mai bine decît îl cunoșteau toți ceilalți. Acum era sigur că ceva îl impresionase, îl răscolise pe Petin, ceva în legătură cu proiectul sau cu autorul acestuia. Îl cheamă Diujev, repetă el și observă triumfător cum îi tresar celuilalt pleoapele.

— Diujev? făcu Petin, cu glasul lui din totdeauna. Și, cine e, mă rog, acest... cum ai spus că îl cheamă?... Acest Diujev. Ce învîrte aici?

— E de prin părțile astea. Mecanic într-un colhoz... Ședea pe dig și pescuia... Și, n-o să mă credeți cînd o să vă spun, a făcut schița asta în numai cinci minute, pe portharta mea drept masă...

— Diujev și mai cum? strigă Petin, dar regretînd parcă această izbucnire, adăugă pe un ton șters: De altfel, n-are nici o importanță. Lăsați schița la mine. O să mă gîndesc. O să mă consult cu tovarășii.

— Ce să vă mai consultați?! protestă tînărul inginer.

— Dragă Mark Aronovici, întîi și întîi sînt un inginer de școală sovietică, explică cu răbdare Petin. Sînt comunist și, fără să mă consult cu colectivul, nu am dreptul nici să resping (aici aruncă o privire spre Nadtociev), nici să aprob ceva (o privire spre Berșadski). Făcu sul proiectul și, așezîndu-l pe birou cu un gest care părea să pună punct discuției, se întoarse către Nadtociev: Îmi pare rău, Sacco Ivanovici, dar din nou am avut dreptate. Oles Poperecinîi nu-și îndeplinește nici măcar norma, darmite angajamentele luate. Mai mare rușinea! A fost la mine un reporter de la Moscova să-mi ia un interviu. Cum era și de așteptat, m-a întrebat în primul rînd ce face celebrul Poperecinîi. Noroc că avem doi Poperecinîi și unul din ei e om deștept și nu umblă cu capul în nori. Vezi ce se întîmplă cînd lăsăm sentimentele să învingă rațiunea? În secolul rachetelor, un cavalerist cu sabia scoasă din teacă pare nu numai ridicol, dar chiar lamentabil... Rațiunea, numai rațiunea!... Petin se ridică. Lăsați schița la mine. O voi studia.

4

De la o vreme, în casa din strada Cheiului nr. 2, care, fără a deveni chei cum o arăta numele, își lungise șirurile de vilișoare de lemn, domnea o ordine desăvîrșită.

În fosta cameră a lui Petrovici, de lîngă garaj, se instalase o pereche de oameni în etate : el, ordonat, socotit și cu scaun la cap, conducea mașina directorului, ea — femeie serioasă, vrednică și zgîrcită la vorbă, pe potriva bărbatului său — deretica prin casă, gătea și spăla, într-un cuvînt, îngrijea de gospodăria aceasta de holtei de care înainte se ocupase de mîntuială gălăgiosul și glumețul Petrovici.

Dimineața, după ce pleca directorul, femeia se apuca să măture și să cureţe peste tot, să scuture și să bată draperiile plușate, să șteargă ramele aurite ale tablourilor, pe care le privea cu o încîntare religioasă. Chiar și pîntecoasa greutate de fier, cu care Litvinov făcea dimineţile gimnastică pe balcon, era frecată bine cu șmirghel și așezată pe un covoraș anume.

Amîndoi erau cinstiți și conștiincioși. Venind într-o scurtă vizită pe șantier, soția lui Litvinov înțelese de cum îi văzu că erau oameni destoinici. Directorului îi era însă dor de veselul, ușuraticul și pișicherul Petrovici. Casa aceasta unde fiecare lucruşor își avea acum locul său nu-i spunea nimic. Dimpotrivă, îi era urît aici, iar harnica pereche îi provoca o enervare surdă, cu toate că nu avea nici un motiv să se plîngă de vreunul din ei.

La drept vorbind, ce mare lucru s-a întîmplat ? Are un alt șofer. Ei și ? ! Acum, doi oameni serioși, așezați, îi poartă de grijă. Foarte bine ! La o anumită vîrstă, toate nimicurile capătă importanță. Chiar el spunea în glumă că Petrovici e un fel de Berlin occidental — o rămășiță a războiului. S-au despărțit frumos, fără supărare, șoferul prezentîndu-și singur demisia. Dacă-i așa, ce te rîcîie, clasă muncitoare ? ! cum spunea Stepanida Emelianovna. Aceste gînduri îl munceau pe

Litvinov cînd şedea într-o frumoasă seară de vară pe treptele terasei care odată şi odată vor coborî spre mare, dar pînă atunci... se pierdeau în nişte bălării. Aerul era iarăşi străveziu şi curat, aşa cum fusese înainte ca pîrjolul din taiga să se fi apropiat de şantier. Perdeaua pădurii se rărea din ce în ce — copacii trebuiau scoşi de pe fundul viitoarei mări — şi acum vedeai din balcon şiragurile de căsuţe ale oraşului satelit. Şantierul de construcţii creştea văzînd cu ochii, şi vilele răsăreau ca ciupercile după ploaie. De unde înainte Litvinov nu vedea de pe terasa lui decît una din căsuţele acelea noi, sau cel mult două, acum de cînd s-a risipit pîcla, deslușea în decorul verde al străzilor mai multe vilişoare, ca scoase din cutie. Îi rîdea inima de bucurie : creşte Divnoiarskul meu !

Dar bucuria nu-i era deplină. Din sufragerie venea zgomot de tacîmuri : se punea masa pentru cină. Fără să se uite, şi-o închipuia limpede pe nevasta şoferului, gătită cu un şorţ alb, scrobit, aşezînd solemn farfuriile şi tacîmurile. Îl fulgeră un gînd : „Cum o fi arătînd Petrovici al meu ca om însurat ?“ Se mustră înciudat : „Ia nu te mai gîndi la el, că nu ţi-e nici băiat, şi nici nepot... E un bărbat în toată firea şi pezevenchi pe deasupra ! Oricine ai fi, ăsta te joacă pe degete.“

— Feodor Grigorievici, poftiţi la masă, se auzi chemat de un glas încet, dar stăruitor.

Faţa de masă ca neaua, tacîmurile strălucitoare, furculiţele şi cuţitele — fiecare cu altă destinaţie — aşezate frumos la locul lor. Coşuleţul cu pîine, acoperit cu un şerveţel. Carafa cu votcă aburită, atunci scoasă din frigider. Păhărelul de cristal cu reflexe albăstrui. Lîngă farfurie — cutiuţa cu vitamine : pînă şi de asta avea grijă ! Dar nu-i era nici foame, nici sete. Gustă în silă din cîteva feluri, aruncă şerveţelul boţit şi se ridică de la masă.

— Se poate, păcatele mele ? ! Iar n-aţi mîncat nimic ! Stepanida Emelianovna o să se supere pe mine, are să spună că nu vă hrănesc bine, se alarmă femeia. Zic să vă duceţi la un doctor... Unde s-a pomenit ? Să

munceşti toată ziulica şi să nu pui nimic în gură... Că nu mai aveţi optsprezece ani !...

Optsprezece ani ! Atît a mai lipsit — să-i aducă aminte că-i bătrîn. Are ea grijă, vîrsta, să se facă simţită. Sfîrşeala care-l cuprinde seara. Greutatea care-i apasă pieptul, tăindu-i răsuflarea... Spre sfîrşitul zilei e dărîmat, de parcă ar fi despotmolit nişte plute... Nu e vorba de vîrstă. E surmenat. Atîta tot ! „Dar, lasă... Cum închidem şantierul de pe Oni, şi n-o să mai fie aşa zor, o întind cu Stiopa la Kislovodsk. Aer curat, băşicuţe fîsîitoare, care-ţi gîdilă trupul... Şi totul o să fie ca înainte."

Iese pe terasă şi, ocolind înciudat şezlongul pus acolo pentru el, se aşază pe trepte. Ziua dogorîtoare e pe ducă. Soarele mai luminează doar vîrfurile ascuţite ale celor mai falnici brazi. Din taiga, vin umbrele albăstrui şi jilave ale amurgului care învăluie totul. Îşi aduce aminte pe neaşteptate că într-o seară ca asta, senină şi încinsă, cînd pe cer fiecare steluţă se deslueşte clar, ca o piesă nouă-nouţă, a trăit cea mai cumplită tragedie a vieţii sale. Tancurile germane strivesc holdele în pîrgă. Undeva aproape de tot răsună bubuiturile scurte ale tunurilor antitanc. Apele Niprului, strecurate prin deversor, scînteiază în razele amurgului ca sticla topită. Zgomotul liniştit şi egal al apei, pe care-l cunoştea de mic, i s-a părut a fi răsuflarea ritmică şi sănătoasă a Dneproghes-ului, centrala de pe Nipru. Pe inginerul Litvinov, care a străbătut cu pionerii lui sute de kilometri pe tristele drumuri ale retragerii, îl sperie nu bubuitul tunurilor, ci zgomotul acesta uniform al apelor rostogolite, care i-a însoţit anii cei mai frumoşi din viaţă. El, care a construit Dneproghes-ul şi îl cunoaşte, aşa cum îţi cunoşti casa pe care ai înălţat-o cu mîna ta, a primit ordin să distrugă barajul, pentru ca această fală a ţării să nu încapă pe mîna hitleriştilor.

Aproape în neştire, ca într-un coşmar, arăta ostaşilor părţile cele mai vulnerabile ale barajului, dădea comenzi artificierilor. Şi cînd, în mai multe locuri, săgeţile exploziilor ţîşniră, cutremurînd pămîntul, spre

cerul ce se întuneca, iar apa, neîncrezătoare încă în libertatea dobîndită pe neașteptate, după o clipă de ezitare, s-a năpustit puhoi în breșe, cu o larmă sălbatică și triumfătoare, Litvinov porni să-și ajungă unitatea fără să mai întoarcă capul. Nisipul cald în care i se afundau picioarele scîrțîia monoton. Apoi îi răsună sub tălpi asfaltul umed de rouă. Răsări luna. Subțirică de tot, o așchie de lună, de ziceai că și pe ea a atins-o o explozie. Niprul rămăsese mult în urmă, dar Litvinov tot mai pășea ca într-un vis, și în urechi îi stăruia mereu mugetul victorios al apelor descătușate. Își aduse aminte de bătrînul savant care se aruncase de pe stîncă în Nipru, cînd apele au acoperit insulele unde, pe timpuri, se adunau cazacii zaporojeni. Comsomolistul Litvinov și-a spus pe atunci că e fapta unui bătrîn ramolit, îmboldit de naționalismul său obtuz, neîmpăcat. Dar ce bine îl înțelegea acum inginerul militar Litvinov pe bătrînul acela! Centrala de pe Nipru zace în ruine. Cu mîna lui a distrus-o! Nemții au răzbit pe malul drept... Ce rost mai are viața? Poate că ar fi fost mai bine ca, după ce a executat cumplitul ordin, să se fi aruncat și el în vîltoare ca să nu mai vadă nimic, să nu mai știe de nimic?!

Și-a tîrît cizmele scîlciate, cu carîmbii din foaie de cort, prin răvășitele lanuri de grîu pe care războiul le brăzdase cu drumuri și cărări. Era liniște. Din dreapta se auzeau surd antiaerienele. La intervale inegale treceau camioane prăfuite, cărînd avutul unității. Ostașii mergeau anevoie. Se auzeau cazmalele ciocnindu-se de paturile armelor... Și în spate băteau tunurile: cîteva unități mai luptau probabil în lunca Niprului, pentru a acoperi retragerea. Cerul tremura de învăpăieri stacojii... Litvinov scrîșni din dinți: „Blestemate timpuri, totul se dărîmă! Bine ar fi să cadă un obuz și aici. Un sfîrșit fulgerător e preferabil acestui drum bătătorit prin holde, care duce spre inima țării."

Nu mai știa cîți kilometri a mers așa, cu moartea în suflet. Nici n-a întors capul cînd o mașină, ajungînd în dreptul lui, încetini ca să nu-l depășească.

— Tovarăşe comandant, tovarăşe inginer-maior, îl strigă cineva. Apoi răsună înăbuşit claxonul. Litvinov tresări. Glasul tînăr, energic, stăruia: Urcaţi-vă în maşină, tovarăşe comandant. Vă duc eu.

— Unde mă duci? întrebă Litvinov fixînd absent maşina nou-nouţă, strălucitoare.

— Unde porunciţi... veni răspunsul. Automobilul stopă. Litvinov fu atît de surprins, încît se urcă fără să se gîndească. I se păru că distinge, prin mirosul benzinei, aromă de mere şi de miere de albină. Într-adevăr, pe bancheta din spate era un sac burdușit cu mere, care scîrţîia greoi la hopuri, iar jos văzu o găleată smălţuită cu faguri plini.

— Nu mîncaţi ceva? Cred că nici n-aţi luat cina ca lumea...

Cină?... Ăsta-i nebun!... Auzi ce-i trece prin cap! Se uită mirat la năzdrăvanul şofer. Era un băieţandru de statură potrivită, îndesat, rumen, cu sprîncenele negre, şi părea să fie stăpîn pe volan. Faţa lui respira sănătate. Era primul chip zîmbitor pe care îl întîlnea Litvinov în zilele acelea de restrişte.

— De unde ai picat, mă?

— Din Lvov. Ca şi cînd ar spune: „Din satul de colo".

— A cui e maşina?

— Acum e a dumneavoastră, tovarăşe inginer-maior.

— A mea?... Ce, îţi arde de glumă?

— Ba nu glumesc de loc... N-avea stăpîn, da de-acum încolo se cheamă că dumneavoastră aţi mobilizat-o şi aţi luat-o în unitate. Şoferul avea ochi mari, bulbucaţi şi negri, cu licăriri şirete care nu s-au stins nici chiar în momentele acelea cînd în faţă şi în spate bubuiau tunurile, cînd peste ţarinile sfîrtecate de şenilele tancurilor dănţuiau văpăi albe şi sîngerii, iar armata se retrăgea vlăguită de zăduf, de praf şi de incertitudine.

— Acte ai?

— Am, să trăiţi! Că acu-i mai bine să-ţi pierzi capul decît actele, clipi şmecher şoferul.

Actele erau în regulă. Şi posesorul lor, căruia mai tîrziu, în ciuda tinereţii sale, inginerul şi toată unitatea au început să-i zică Petrovici, i-a spus povestea lui destul de obişnuită. S-a evacuat din Lvov împreună cu „şeful", directorul unui trust. În faţă venea autocamionul cu calabalîcul directorului. Pe drum i-a bombardat de mai multe ori. Apoi, s-au deprins cu bombardamentele, cu stîrvurile de cai umflate de căldură, care zăceau pe marginea drumului, cu maşinile în flăcări, cu satele pîrjolite, din care nu rămîneau decît hornurile şi vetrele. Cînd au ajuns aproape de Nipru, puhoiul de refugiaţi fu răscolit de zvonul că frontul a fost spart şi tancurile germane sînt undeva pe aproape, sau poate chiar în faţă... A început panica, şi drumul s-a blocat. Cînd Petrovici încercase să ocolească dopul format, maşina lunecă de pe rambleu, veni de două ori peste cap, dar pînă la urmă căzu pe o parte. Automobilul n-a păţit nimic. Pasagerii scăpară şi ei teferi.

Înspăimîntat, directorul n-a mai stat să aştepte maşina şi s-a suit în camion... Să laşi nemţilor bunătate de turism !... O maşinuţă clasa întîi, comandă specială, care făcea să crape de invidie toată şoferimea Lvovului ! Pe dracu, s-o lase el nemţilor !

Petrovici îi ură şefului „călătorie sprîncenată !" şi se ascunse prin lanuri, să nu-l cureţe ai lui, crezînd că vrea să treacă la duşman. După ce se scurse jalnicul puhoi, după ce trecură tunurile albe de praf, grăbind spre alte poziţii, Petrovici încropi din crăci o drăcie cu care reuşi să pună maşina pe roţi şi, ca să nu-l înhaţe nemţii sau să-l împuşte ai lui la înghesuială, porni peste cîmp, ferindu-se de şleauri şi şosele şi ţinînd-o mereu spre răsărit. De maşina pe care o salvase vorbea cu duioşie, ca despre o făptură dragă, de directorul care-l lăsase în voia soartei pomenea cu un dispreţ îngăduitor, iar de război — ca despre ceva urît, dezgustător, dar nicidecum extraordinar.

Cînd povestea, ochii negri îi jucau în cap. Îşi încheie povestirea cu următoarea declaraţie :

— Mobilizați-mă cu automobil cu tot. O să fiți mulțumit de amîndoi. Și urmă cu glas tainic : Am în portbagaj un jambon de vreo cinșpe chile și două sticle de votcă. Se gîndi puțin și adăugă : Știu să fotografiez, să cînt...

Și prinse a zice încetișor *Pe cel deal, pe delușor, seceră secerători...* În noaptea luminată de pălălăile incendiilor îndepărtate, glasul lui tînăr părea aproape neverosimil, ca și ciripitul păsărelelor la asfințit în lanurile strivite de război.

Noaptea aceea zăpușitoare, încărcată de miresmele bogate ale toamnei timpurii, semăna foarte mult cu aceasta care cobora acum peste Divnoiarsk. Ca și atunci, pălălaia învăpăiază o jumătate din boltă, ca și atunci zările sînt presărate de licăriri fugare. Numai că pălălaia nu e sîngerie, ci albicioasă, electrică ; iar licăririle nu sînt focurile de armă ale ariergardei, ci scăpărările albastre ale sudurii electrice.

— Bine a spus cine a spus : prietenia legată pe front nu ruginește, oftă Litvinov ridicîndu-se de pe trepte. Se gîndi puțin și se așeză la loc. Ca toți cei care au fost mult timp pe front, ura războiul, dar îi plăcea să-și depene amintirile din anii aceia...

Astăzi, Petrovici i-a telefonat cerîndu-i voie să treacă pe înserat, să-și ia ghitara. Și iată că anii pe care i-au petrecut împreună, străbătînd atîtea drumuri — și cel amar al retragerii de la Nipru pînă la Volga, și cele ale ofensivei, prin glodurile nemărginite ale Ucrainei, pe drumeagurile Poloniei, pe minunatele șosele cehoslovace și pe largile autostrăzi ale Germaniei — i se perindau ca aievea înaintea ochilor. Spre sfîrșitul războiului, unitatea colonelului Litvinov era bogată în mijloace tehnice. Pînă și comandanții de plutoane se învîrtiseră de niște mașini grozave. Litvinov a rămas însă credincios turismului tărcat, cu dungi piezișe verde-deschis și verde-închis, care îl făcea să semene cu un pepene copt, condus tot de plutonierul Petrovici. Pînă în ziua cînd mașina s-a prăbușit în Oder de pe pontonul geniștilor. Au înlocuit-o cu un luxos „Horch" de captură, dar de cîte ori își aduceau

aminte de vechiul lor turism spuneau oftînd : „A fost o maşină straşnică".

— Feodor Grigorievici, mai aveţi nevoie de ceva ? Mă duc la culcare, îi întrerupse gîndurile femeia care, între timp, îşi scosese şorţul.

— Te rog, te rog... Noapte bună ! îi ură uşurat directorul.

...Direct de pe front, purtînd uniforma de general, inginerul Litvinov a plecat să reconstruiască Dneproghes-ul. Mai apoi şi-a scos uniforma, a lucrat pe alte şantiere, în răsărit, în sud, în nord... La volanul maşinii sale era tot Petrovici, care trăia sub acelaşi acoperiş cu el, avea grijă de el. Şofer, om de încredere, prieten...

Printre constructorii de hidrocentrale, Litvinov îşi cîştigase reputaţia de bun cunoscător al sufletului omenesc, priceput să îmblînzească pînă şi firile cele mai îndărătnice. Totuşi, flăcăul acesta dezgheţat şi îndemînatic, în ciuda înfăţişării sale greoaie, rămînea adeptul variantei celei mai uşoare a vieţii. „Toată lumea învaţă, se califică, creşte. Tu ai timp berechet — de ce n-ai învăţa ceva ?" îi dădea ghies Litvinov. Petrovici de colo : „Pentru ce ? Prea multă carte strică tenul... Şi apoi, ce să fac cu diploma ? Să omor muşte ?... Cît despre meseria mea, îl fac marţ pe orice inginer. Spune şi matale dacă nu-i aşa." Avea dreptate, bestia...

— Voinic, sănătos ? Cum îţi merge ? Cu aceste cuvinte îl întîmpină Litvinov pe fostul lui şofer.

— Minunat ! răspunse vesel acesta, ştergîndu-şi picioarele de preş, lucru pe care nu-l făcea niciodată înainte. Rotindu-şi privirea prin cameră, întrebă la rîndul său : Dar dumneavoastră ? Mişcîndu-şi iute picioarele scurte trecu într-un suflet prin cele două odăi. Se opri şi suspină : Curăţenie şi ordine clasa întîi !

Slăbise. Haina veche „de zile mari" atîrna pe el. Fizionomia rubicondă îşi pierduse culorile, iar zîmbetul şmecheresc pălise.

— Ia zi, mă, e mai uşor să citeşti romane de aventuri la scară, decît să tragi la garaj ?

— Ce, ăla-i garaj : douăzeci de maşini ! aruncă Petrovici din vîrful buzelor. Te joci cu ele. În schimb, Maria Filipovna... să-mi fie sănătoasă... Ehe ! Dacă aţi avea o nevastă ca ea, aţi uita de haltere. Credeţi-mă, la mine acasă umblu în vîrfuri, să nu cumva să scîrţîie duşumeaua. Luă ghitara pe care i-o adusese directorul din cabinet, îşi frecu repede degetele peste strune şi, dîndu-şi ochii peste cap, cîntă cu foc :

...Credeam că-i dulce ca şi mierea,
Cînd colo, e... pelin amar !

— Feodor Grigorievici, n-aveţi ceva băuturică ? întrebă el punînd ghitara pe divan. Nu vă deranjaţi, mă servesc singur. Deschise bufetul şi se trase înapoi, uluit. Mamă, mamă, ce de veselă... În toţi anii cît am fost la dumneavoastră, n-am spart atîta !

— Ştii ce, pune-mi şi mie, făcu Litvinov, urmărindu-l cu privirea şi spunîndu-şi că se simţea mult mai mulţumit cînd avea în bufetul pîntecos din lemn sculptat cîteva farfurii şi două căni, drept toată vesela, iar în casă gospodărea bondocul acesta îndemînatic. Şi eu care credeam că, de bine ce te îngrijeşte nevasta, te-ai îngrăşat şi mai rău.

— Nu mai rîdeţi de mine, Feodor Grigorievici ! Murka nu ştie să gătească decît ciorbă, dar îi pune la sare... Aşa că toată bucătăria e pe mîna mea. Ba mai face şi mofturi — asta nu-i place, asta n-are nici un gust... Începe să-i duduie motorul de la o învîrtitură. Ca de obicei, Petrovici se ameţi repede şi începu să vorbească „pe intelectualiceşte" : Asta nu-i viaţă, Feodor Grigorievici, ci... o dejecţie, ca să vorbim ştiinţific.

Îşi aminti deodată altceva.

— Daţi-mi voie să vă ofer un dar, spuse el. Se rostogoli în antreu şi se întoarse cu două sticle de bere şi o legătură de peşte uscat.

Litvinov fu foarte mişcat. Încă de pe front, peştele uscat era mezelicul care le plăcea mai mult.

— Eh, grozavi ar fi acum şi nişte cartofi copţi, ştii tu, cu coaja arsă, ca să scîrţîie între dinţi !... spuse di-

rectorul, strivind peştele băţos între degetele-i puternice, ca să-l mai moaie.

— *Jawohl!* Sper că majordomoaica dumneavoastră are pe undeva acest modest produs al florei rurale.

Se duseră amîndoi în bucătărie şi, în timp ce Litvinov sfîşia peştele şi punea bucăţelele pe farfurie, Petrovici vîrî chibrituri în găurile unei răzători, înfipse în vîrful lor cartofi şi băgă toată combinaţia la cuptor.

— Spune, totuşi, cum o duci?

— Ca unul care s-a aşezat cu chesonul gol într-un furnicar, oftă cu amărăciune Petrovici. Cînd mergeam cu dumneavoastră strîmba din nas. Cică-s valet, şi asta nu corespunde standardului ei de viaţă. Acum sînt mecanic, *persona grata*... iar nu-i place. Parcă ar fi, zice, un stîlp de felinar lîngă care orice javră ridică piciorul... Ştiţi, se referă la reclamaţiile curente... Locuiam lîngă garajul dumneavoastră. Nu i-a convenit: cameră pentru servitori!... Mi s-a repartizat o cameră. Iar nu e bine! Că nu-i separată... că o vecină e şleampătă, iar cealaltă-i cafă... Să-i scot un apartament din pămînt, din iarbă verde!...

Litvinov avu o bănuială:

— Şi pentru asta-i venit?

— Aş! Parcă nu ştiu ce rezoluţie o să puneţi: „Comisiei «domovoi»-lor spre avizare"... Petrovici suci din nas în direcţia maşinii de gătit, de unde venea un miros îmbietor. Acu sînt tocmai buni...

Într-adevăr, cartofii înfipţi pe beţele de chibrit s-au copt, ba chiar s-au ars un pic. Petrovici scoase unul de pe chibrit, îl jucă în palme şi-l strivi cu pumnul. Cartoful se deschise ca o floare. Miezul sfărîmicios mirosea a foc de tabără. Se ospătară cu cartofi şi peşte, sorbind cîte un gît de bere. Petrovici luă din nou ghitara:

...Credeam că-i dulce ca şi mierea
Cînd colo, e pelin amar!

— Vorba dumneavoastră: după faptă şi răsplată. Iat-o! Aghesmuit de-a binelea, Petrovici începu să se văicărească: Nu am trai cu ea: vrea apartament... Atîta m-a tocat... pînă m-am dus la sindicat. Sindi-

catul m-a trimis la comisie. Acolo nevasta lui Poperecinîi a folosit cu mine un lexicon, de-am ieşit ca din praştie. Nevestica — nimic ! Du-te la comitetul de partid !... M-am dus şi m-am spovedit lui Lado Ilici ca la cadre. I-am expus tot memoriul meu : că, uite aşa şi aşa... că a mea e întocmai ca baba din povestea cu peştişorul de aur — orice fac, ea tot nu-i mulţumită.

— Şi Lado ce ţi-a spus ? întrebă Litvinov, ascunzîndu-şi zîmbetul.

— Mi-a spus aşa : cînd nevasta mea i-a citit lui Grişka povestea asta, el nu pricepea în ruptul capului de ce moşneagul acela nerod nu i-a cerut din capul locului peştişorului să-i dea o altă babă...

— Nu te-a sfătuit rău.

— Nu sînt în stare, Feodor Grigorievici... Situaţia creată îmi dictează : lichidează căsnicia şi salvează-ţi pielea... Dar nu pot învinge forţa de atracţie. O iubesc pe scorpia asta boită ! *Versteite ?*... Furişă o privire peste umăr. Nici pe nemţeşte nu mă lasă să vorbesc. Zice că mă fac de rîs.

Înhăţă cu desperare ghitara şi răcni o strigătură, imitînd fetişcanele din Divnoiarskoe :

În locul babei ce-a lăsat,
O fată moşul şi-a luat !
'Ăsta zic şi eu măi, frate,
Luptă pentru calitate !

Numai pentru o clipă reapăru Petrovici cel de odinioară, vesel şi nepăsător, ca de îndată să se ascundă, speriat.

— Şi acum, spune pentru ce ai venit.

— Să-mi iau ghitara. Adică nu, de ce aş minţi. Ea m-a trimis. Acum are o idee fixă : nu mai vreau să fiu Murka de pe malul drept, nu mai vreau să distrez lumea... Şi apoi, ajutor de dispecer nu e o calificare adevărată ! Vreau să mă fac macaragiţă. Una, că e o meserie serioasă — a doua, că ai o bază financiară : dacă eşti fată deşteaptă, îţi ies cinşpe sutare, ca popa !

— Macaragiţă ?

— Îhî... Glasul îi deveni iarăşi plîngăreţ : Ajutaţi-ne, Feodor Grigorievici... Ăia nu-i dau drumul. Deh, toată lumea ţine la ea ! M-am dus personal la cadre. Degeaba ! Cică manevrează bine malul drept. Atunci mi-a spus : tu care te-ai învîrtit atîţia ani pe lîngă director, du-te şi spune că dacă nu vor să-mi dea drumul, plec de tot ! Şi să ştiţi că pleacă... Fără să spună măcar la revedere !

— Ducă-se ! O să te îngraşi iar...

— Dar eu ce o să mă fac ? ! Petrovici întoarse capul şi smiorcăi din nas.

— Asta mai lipsea ! se strîmbă cu scîrbă Litvinov. Nu văd nimic rău în cererea ei. Avem nevoie pentru meseria asta de oameni descurcăreţi, energici, nu de un rahat ca tine — neştiinţific vorbind !... Du-te şi spală-te pe mutră !

Petrovici înghiţi aer şi se şterse cu palma.

— Se vede că am luat un păhărel peste normă, se scuză el ruşinat. Aşa că vă rog să nu uitaţi de... cadra mea... Glasul lui avea accente linguşitoare pe care Litvinov nu le putea suferi.

În antreu, Petrovici închise încetişor uşa, apoi, ieşind în curte, închise cu aceeaşi grijă uşa de la intrare. Şi asta era ceva nou la el.

5

„Avem încredere în tine, Oles !"

Poperecinîi îşi amintea adeseori aceste cuvinte ale dirèctorului. „Avem încredere !"... L-au străfulgerat de cum s-a urcat, după Nadtociev, în excavatorul străin, pe care avea să lucreze de-acum înainte. Zîmbi : „Avem încredere !"... Era sigur că va reuşi. Se simţea în formă. Dimineaţa de primăvară abia prinse a miji deasupra rîului Oni. Mai dormea încă învăluită în umbre verzui uriaşa carieră de nisip pe ai cărei pereţi verticali se vedeau, deosebit de clar în lumina palidă a zorilor, urmele lunguieţe lăsate de dinţii lingurilor. Smulsă întunericului de zorile născînde, priveliştea te făcea să te

gîndești la niște lucrări misterioase săvîrșite de făpturi venite de pe alte planete. Și, ca două asemenea făpturi stranii, adăstau în colțurile opuse ale zănoagei artificiale două mașini uriașe — una dormitînd cu cupa pe pămînt, cealaltă cu laba costelivă dată în lături, de parcă s-ar fi întins în somn.

În timp ce imaginația îi sugera lui Nadtociev această comparație, Oles care venea în urma lui observă că foștii lui „băieți", vrednici ca întotdeauna, se și apucaseră să-și pregătească mașina pentru lucru, iar cei cu care avea să muncească de acum înainte, deși adunați în păr, stau degeaba: doi fumează, rezemați de mal, electricianul — unul mărunțel, cu brațele lungi, semănînd cu o maimuță, acela care avea cîte o zicală pentru orice ocazie, citește revista *Krokodil*, iar lăcătușul — un găligan ursuz și cam ciupit de vărsat — privește pe fereastră cu bărbia în palmă, admirînd revărsatul zorilor.

— Tovarăși, iată-l pe noul vostru șef. Îl cheamă Alexandr, după tată Trifonovici și numele de familie îl știe toată țara. Tovarășul Poperecinîi vrea să vă ajute și, din proprie inițiativă, a trecut să lucreze pe mașina voastră, făcu Nadtociev recomandările.

După voioșia cam silită din glasul lui Nadtociev, Oles înțelese că acest prim contact cu noul echipaj îl impresionase cît se poate de neplăcut pe inginer, deși văzuse ceva șantiere la viața lui.

— Noroc, băieți! Cum o duceți? întrebă Oles, surprinzîndu-se vorbind și el cu o voioșie nefirească.

— E loc de mai bine, răspunse pentru toți cel ce semăna cu o maimuță.

— De ce vă plîngeți? Mașina-i bună, echipajul așijderea — v-am văzut la treabă... Că nu merge totul ca pe roate, asta se întîmplă... Nu-i nimic... facem noi să meargă.

— Sacul gol nu-l pui în picioare, mormăi electricianul. Ce fac, îi dau drumul?

— Dă-i!

Se auzi zvonul subțire al motoarelor. Mașina se deșteptă, pulsul ei începu să bată. Oles întoarse capul. Silueta lui Nadtociev se detașa net în ușă, pe cerul tot

mai luminos. Nu-i vedea faţa, dar după linia încordată a umerilor, după mucul de ţigară lipit de buza repezită înainte, înţelese că inginerul este neliniştit.

Împinse o manetă... Braţul macaralei se puse în mişcare. Ochi cu atenţie şi dădu maşina înainte. Dinţii cupei încercară taluzul. Îşi simţea braţul vindecat, articulaţiile se îndoiau uşor, iar muşchii îşi recăpătaseră vigoarea. Şi, totuşi, un al şaselea simţ îi spunea lui Oles că între matahala asta de oţel care înlocuieşte patru mii de săpători şi el, omul menit să devină creierul ei, încă nu s-a stabilit contactul care face din cea mai grea muncă prilej de bucurie.

— Nu-i pusă la punct? întrebă el mirat şi întoarse capul.

Patru perechi de ochi îi urmăreau fiecare mişcare. Trei cu o ironie duşmănoasă, şi una cu o atenţie îngîndurată.

— Ai dreptate, Alexandr Trifonovici, o să vă dăm două-trei zile pentru reparaţii preventive şi reglare, răspunse Nadtociev, scuipînd chiştocul morfolit.

Auzi din spate:

— Mă, să fie!

— Vorba ceea: rîzi cînd altul dă de greu, cînd dai tu strigi: aoleu!

Acelaşi simţ, pe care emoţia îl ascuţise, îl ajuta pe Oles să înţeleagă nu numai maşina, dar şi pe oameni. Ştia că prima exclamaţie aparţinea ajutorului de mecanic, ciupit de vărsat, iar cealaltă — electricianului. Simţea chiar şi tăcerea duşmănoasă a celorlalţi doi. „N-au încredere în mine. Sînt furioşi. Reparaţii preventive? N-ar strica, dar acum nu se poate. Acum trebuie să muncim. Scurt pe doi!" Răspunzînd că deocamdată vor căuta să se descurce fără reparaţii, puse maşina în poziţie de lucru. Aşa a început prima zi de muncă pe acest excavator. O zi grea, plină de surprize amarnice.

Cu fălcile încleştate de încordare, Oles şedea pe scăunelul de fier, privind concentrat înainte, ca un vînător care ocheşte o sălbăticiune. Nu trecu mult şi salopeta i se înnegri la subţiori, iar cămaşa deveni jilavă şi lipicioasă, stingherindu-i mişcările. De pe tîmple, şiroaie de sudoare i se prelingeau pe obraji. Cînd scutura din cap, ca să

dea la o parte şuviţele ce i se lipiseră de frunte, broboane grele căzdeau pe tabloul de bord. Ciclurile erau imprecise, stîngace şi durau prea mult. Avea senzaţia unuia care în loc de cui nimereşte cu ciocanul în deget. De data aceasta, munca nu-i făcea nici o plăcere, dimpotrivă, îl întărîta, îl scotea din sărite.

Uneori auzea vorbindu-se în spatele lui. Din cauza motoarelor, nu deslușea cuvintele, dar tonul i se părea răutăcios, batjocoritor. În inima lui se aduna obida: pentru voi, păcătoşilor, mi-am lăsat băieţii. Am venit să vă ajut, cu inima deschisă... Cu ce mă răsplătiţi?

De rău ce obosise, cînd s-a oprit motorul, a rămas cîteva minute nemişcat, fără a fi în stare să-şi mişte mîinile şi picioarele. I-a văzut pe „negativi" coborînd fără o vorbă din maşină şi depărtîndu-se. Cîte unul întorcea capul şi privea spre cabina în care şedea el, Poperecinîi. Electricianul spuse ceva. Ceilalţi izbucniră în rîs. Se opriră la o cotitură, aşteptînd maşina cu care mergeau la cantină. „Nici nu m-au întrebat dacă vin şi eu, dacă nu vreau să-mi cumpere ceva"... Se ridică de pe scaun, încet, cu prudenţă, ca la spital cînd se dădea jos din pat. Căutînd să alunge oboseala care-l amorţise, se întinse de-i trosniră oasele şi schiţă cîteva mişcări de înviorare.

— Ei, bădiţă! îl strigă de jos Boris, călare pe motocicletă, fără a-i opri motorul. Cum merge? „Negativul" ăsta trage de-i ies ochii! Are bila greşit înşurubată; mai mult ca sigur. Cînd îl auzi, nu vorbeşte decît despre bani, despre casa pe care şi-o construieşte în „India"... A aflat că la noi se poate cîştiga mai bine şi l-a apucat tremuriciul de lăcomie... Da aici ce mai veste-poveste? I-ai băgat în viteză pe ăştia din artelul „Arde gazul de pomană"?

Oles coborî încet scara. Părea că-i gata-gata să se prăbuşească. Neştiind ce-i cu el, Boris voi să-l sprijine, dar Oles îi dădu mîna la o parte.

— Mi-am pierdut obişnuinţa, de aia am obosit... Adă-mi, dacă vrei, două sandvişuri şi o sticlă cu bere.

Se aşeză pe treptele de fier şi căzu pe gînduri. Abia acum înţelese cît venin ascunde zicala: „Rîzi cînd altul dă de greu, cînd dai tu strigi: aoleu!"... „Asta-i tot ce

ați înțeles ? ! se răsti el furios, deși nu mai era nimeni acolo. Nu, băieților, n-o să aveți prilejul să rîdeți de mine. Pun eu șaua pe voi ! Numai să intru în ritm." Înviorat, se sui înapoi în cabină și cercetă mecanismele de comandă, străduindu-se să descopere de ce mașina asta, geamănă cu excavatorul la care lucrase pînă atunci, se supune atît de greu, iar articulațiile îi trosnesc ca picioarele reumaticului.

Vara, Oles obișnuia să vină la lucru în pantaloni albi și cămașă ucraineană cu cusături. Aceeași ținută o pretindea și băieților, cu excepția ajutorului de mecanic. Aici, însă, după cîteva minute, salopeta i s-a făcut neagră. „Fir-ar să fie de pușlamale ! Uite în ce hal au adus mașina !" Acum se simțea mai bine, ca un medic fixat asupra diagnosticului. Hotărî ca tot echipajul să rămînă după lucru, pentru a face măcar puțină curățenie în cabină. Băieților lui nici nu trebuia să le spună asta. Să-i rogi și n-ar fi plecat fără să facă ordine. Nu rămînea un băț de chibrit pe jos ! „Eh, bine am dus-o cu voi, măi băieți !"...

Cînd le-a propus însă „negativilor" să rămînă pentru curățenie, aceștia nu se arătară de loc încîntați.

— Eu nu pot. Nevasta e în schimbul de seară și n-avem cu cine lăsa copilul, spuse unul.

— Ai primit aprobare pentru ore suplimentare, tovarășe șef ? îl întrebă Ruben, unul năsos și îndesat, cu sprîncenele groase ca două omizi.

— Nu sîntem fraieri să muncim pe degeaba ! Nouă ordine și decorații n-o să ne dea...

Ciupitul a spus doar : „Mă, să fie !", dar a făcut semn că rămîne, motiv pentru maimuțoi să-l ia în bășcălie.

— Ajutor ca ăsta nu mai găsești, șefule ! E adus cu mari sacrificii direct de la coada vacii ! zise el, își încuie dulăpiorul și, cu un „'nă ziua !" disprețuitor, fugi spre autobuz, după ceilalți.

Oles, celebrul Oles Poperecinîi, a cărui faimă l-a ajutat întotdeauna să cimenteze și să însuflețească colectivul, s-a zăpăcit ca un ofițer ai cărui soldați refuză să pornească la atac... Să rămînă ei doi n-avea nici un rost. Urmat de taciturnul său ajutor, o porni pe jos, încer-

cînd să-l iscodească, doar-doar va înţelege ce se întîmplă cu echipajul ăsta. Dar nu află mare lucru. În afară de „mă, să fie !", expresie cu care reuşea să-şi exprime toate sentimentele, şi cîte un „da !" sau „nu", aruncate de multe ori anapoda, nu scoteai nimic de la el. Cînd au ieşit pe bulevardul Electrificării, omul îi strînse mîna şi se depărtă. Oles clocotea de furie : „Îi las dracului şi plec ! N-au decît să scurme pămîntul ca nişte gîndaci de gunoi ! Dacă îi dă afară pe toţi, atîta pagubă... Nişte puturoşi !"... Deodată îi veni în minte o zicală pe care o auzise dimineaţa de la electrician : „S-a mîniat pe purici, şi şi-a pus şuba pe foc"... Parcă aşa zicea... Zîmbi.

Nu-i spuse nimic lui Boris, cînd acesta trecu seara pe la ei. A doua zi excavatorul a fost trimis la reparaţii preventive şi Oles şi-a recăpătat siguranţa. Fluierînd într-una, cerceta cu mecanicii uriaşa maşină de sus pînă jos, verifica funcţionarea tuturor articulaţiilor, mai strîngînd ici, mai dînd drumul colo... „Las' că vedeţi voi cine-i Oles Poperecinîi !" Au lucrat toată ziua şi au continuat la lumina becurilor. Abia noaptea ajunse Oles acasă şi, ascultînd-o pe nevastă-sa, care visa cu glas tare ce o să sădească în grădiniţa din strada Mestecenilor, adormi pe scaun. Se deşteptă în zori, sări în picioare, dădu fuga la pîrîu să se spele, luînd apa în căuşul palmelor, şi, după ce îmbucă ceva, grăbi spre carieră, simţind că a început să îndrăgească şi noua maşină. Se căzni mult cu ea, convins că îi va răsplăti truda. Cînd isprăviră cu reparaţiile preventive şi excavatorul fu adus înapoi, Oles veni la lucru îmbrăcat ca de sărbătoare, cu cămaşă albă şi pantaloni la dungă. Iar cînd electricianul încercă să-l înţepe : „Spilcuit mai e Ivaşka, anul şi cămaşa", clipi vesel : „Aşa sîntem noi, daţi dracului !"

Dar şi de data asta speranţele-i fură înşelate. Maşina lucra mai bine, dar chiar de la prima oră a înţeles că nu vor reuşi să facă norma. Şi iarăşi s-a întunecat la faţă, şi iarăşi la sfîrşitul schimbului a trebuit să facă un efort pentru a birui lehamitea care îi pătrunse parcă şi în oase. Fără a mai aştepta pînă s-a calculat cît au făcut în ziua aceea, îşi tîrî paşii spre autobuz : să nu

vadă feţele dezamăgite ale băieţilor, să nu audă zicalele usturătoare.

Nu se mai recunoştea. Devenise irascibil şi-i sărea ţandăra din nimica toată.

Într-o zi l-au chemat la direcţie. Prevăzînd o discuţie neplăcută, s-a dus cu inima grea. Atîţia ani a fost unul dintre cei mai buni!... Se schimbau adresele, se schimbau tipurile maşinilor, dar măiestria lui Oles Poperecinîi nu se dezmintea şi, împărtăşind-o cu dărnicie oamenilor, se deprinsese să fie mereu în frunte. Acum însă... Nici nu mai e menţionat pe grafice, a ajuns ruşinea şantierului... Cuvintele „avem încredere în tine, Oles" tot îi mai sunau în urechi. „Va să zică, nu se mai poate avea încredere în tine"... Aşa o să-i spună, probabil. Simţindu-şi picioarele ca de vată, sui încet treptele, deschise cu sfială uşa biroului lui Petin şi spuse cu un glas vinovat: „Bună ziua". N-a uitat că Petin a fost împotrivă. Precis c-o să-l dojenească: „Vezi, dacă nu m-ai ascultat?"

Dar temerile lui nu s-au adeverit. Petin era cel de totdeauna. Îi arătă un scaun şi spuse secretarului să-l cheme pe Nadtociev. Pînă să vină acesta, îl întrebă de sănătate, de nevastă, de copii. Se interesă cînd se va muta familia Poperecinîi în strada Mestecenilor.

Cum intră Nadtociev, trecu la subiect:

— Avem aici o propunere. Sacco Ivanovici o să te pună la curent.

— Dumneata, Alexandr Trifonovici, eşti cel mai vechi excavatorist de pe şantierul nostru, începu Nadtociev, ferindu-şi privirile şi găsind anevoie cuvintele. Acum lucrările se vor desfăşura din plin şi de aceea trebuie să organizăm mai bine munca excavatoarelor „Ural"... Pe scurt, vrem să te facem excavatorist-şef, sau aşa ceva. O să prevedem în schemă funcţia asta...

Oles se uita la el nedumerit. Nadtociev evita să-l privească. Poperecinîi nu ştia ce să mai creadă.

— Pe mine?! Acum? Pentru ce merite? Nici nu mă mai pomeneşte în grafice.

— Fie. O să-ţi răspund. În definitiv, toţi trei sîntem comunişti. Să vorbim deschis, se amestecă Petin privindu-l drept în ochi. Ai vorbit de grafice!... Da, ai

dreptate. În ele nu se arată cît realizezi dumneata. Nu putem, nu avem voie să admitem ca Alexandr Poperecinîi, al cărui nume a fost rostit de la cea mai înaltă tribună, să fie trecut la coadă, în virtutea unui concurs de împrejurări... Ce fel de împrejurări, asta o ştii mai bine ca mine.

„Uite unde am ajuns!"... Oles avu impresia că biroul acesta unde, de cînd îl ţinea minte, fiecare lucru îşi avea locul său, se cutremură deodată şi începe să se destrame, pierzîndu-se ca într-o ceaţă. Numai ochii negri, pătrunzători, care îl pironeau într-una, şi linia subţire a buzelor palide, încleştate, se conturau net.

— Prin urmare, aţi făcut dinadins ca în ziar să apară numai Poperecinîi, fără numele mic?! întrebă excavatoristul, aducîndu-şi aminte de recentul interviu al lui Petin.

— După o matură chibzuinţă, Alexandr Trifonovici, preciză acesta. Te-ai ridicat foarte sus, poporul îţi cunoaşte numele. N-am avut dreptul să las să-ţi fie compromis prestigiul...

— Şi de aia... de aia îmi propuneţi acum... se bîlbîi Oles.

— Văd că ai sesizat foarte bine ideea lui Sacco Ivanovici. Celebrul excavatorist va fi avansat. E perfect logic şi în spiritul întregii noastre vieţi. Mai ales că ai meritat-o cu prisosinţă... Apropo, nu vei fi în pierdere nici în ce priveşte cîştigul. Ştii, primele... Am eu grijă...

Se aşternu o tăcere apăsătoare.

— Mă acoperiţi? îngăimă Oles. Mă acoperiţi ca să nu se afle adevărul? Buzele i se strîmbară într-un zîmbet amar. Nu se poate. Eu am greşit, eu trebuie să dau socoteală! Ori îmi redobîndesc locul muncind cinstit, ori plec... Şi repetă abia auzit: Plec.

Nadtociev se zbuciuma prin cabinet, de parcă l-ar fi apucat măselele.

— N-o să pleci nicăieri, Alexandr Trifonovici, spuse Petin fără să se tulbure. E de datoria noastră să avem grijă de oameni ca dumneata. Repet: vei avea un salariu bun şi te vei muta în casa din strada Mestecenilor. Şi, în general, nu înţeleg de ce te frămînţi aşa. Tînăr nu

mai eşti. De muncit, ai muncit destul... Doar nu vrei să rămîi excavatorist pînă la sfîrşitul zilelor.

Lui Oles i se tăie răsuflarea. Avea senzaţia că i s-a oprit un cuvînt în gît. Se ridică şi plecă fără să rostească cuvîntul acela. Coborî scara şi, cînd se pomeni în stradă, privi în jur, surprins că totul e ca de obicei: soarele luminează, arborele crescut parcă din asfalt îşi sună frunza, în rămuriş ciripeşte o păsărică zglobie, trece un camion plin de fetişcane în salopete albite de var... Nu s-a schimbat nimic! Foarte mirat, Oles Poperecinîi se depărtă, tîrîndu-şi picioarele şi zgîriind asfaltul cu blacheurile...

Auzi în urma lui paşi grăbiţi. Era Nadtociev. O bucată de timp merseră împreună fără să schimbe o vorbă. Deodată inginerul strînse zdravăn mîna mică şi uscată a excavatoristului.

6

— ...Nu mă crezi?... Am văzut-o cu ochii mei, de la fereastra cabinetului... Da, da, a fugit după el, l-a oprit, i-a strîns mîna şi nu ştiu ce i-a spus, însoţindu-şi vorbele cu gesturi teatrale. Apoi au plecat împreună. Îmi închipui cîte i-a îndrugat despre mine lui Poperecinîi... Sînt de-a dreptul scandalizat!

Soţii Petin tocmai se sculaseră de la masă. În pijama şi papuci, Viaceslav Ananievici se odihnea în fotoliul său preferat, sub lampa cu picior. În faţa lui, Dina Vasilievna şedea pe divan, ghemuită într-un colţişor, şi se uita la bărbatul ei fără să-l vadă, cum ai privi prin sticla aburită. Mîngîia maşinal căţeluşa ce se lipise drăgăstos de ea.

— ...În primul rînd, asta este ceea ce se cheamă în termeni politici duplicitate. În al doilea rînd, este o încălcare grosolană a principiilor elementare ale eticii, ca să spun aşa, inginereşti. În al treilea rînd, este pur şi simplu o ticăloşie faţă de mine... Bine, dragă, dar nici

nu mă asculţi... Şi, în general, de la un timp am impresia că nu te interesează de loc treburile mele.

— Ba nu, te ascult. „În al treilea rînd, este pur şi simplu o ticăloşie"... Vezi ? Am fost atentă. Ei au plecat. Şi mai departe ce a fost ? Dar şi acum privirea îi era absentă. Părea muncită de gînduri.

— Cu tine se petrece ceva ciudat. Parcă nici nu mai eşti tu. De cînd ai fost pe insulă, te-ai înstrăinat de mine. Uite şi acum... Îţi povestesc ceva ce m-a indignat pînă în adîncul sufletului, iar tu... eşti cu capul în nori.

— N-ai dreptate. Am auzit tot ce mi-ai spus.

Coborî picioarele de pe divan şi dădu la o parte căţelul. Şedea drept, niţeluş aplecată înainte, într-o poziţie incomodă. Petin îşi spuse că întocmai aşa stau în anticamera lui cei convocaţi pentru discuţii neplăcute.

— Am auzit tot, repetă Dina, articulînd nefiresc de clar cuvintele. Şi dacă vrei să-mi ştii părerea, omul acela a avut dreptate să fie indignat. Şi Nadtociev a făcut foarte bine că a fugit după el şi i-a strîns mîna. În locul lui, aş fi procedat la fel. De după zăbrelele genelor, ochii cenuşii, migdalaţi îl priveau drept în faţă. Vezi ? Nu mi-a scăpat nici un cuvînt.

— Eşti absurdă, draga mea ! Degetele subţiri băteau darabana pe piciorul lămpii. I-am propus ceva jignitor sau umilitor ?... N-am văzut pe cineva să se supere cînd e avansat. Mai ales că Poperecinîi e obosit şi destul de bătrîn. Chiar şi metalul oboseşte. I-am oferit o funcţie onorabilă, bine retribuită. Înţelege-mă, n-am putut proceda altfel. Acolo, la centru, toţi ştiu de Poperecinîi şi deodată — ia-l de unde nu-i ! Ar fi compromiţător pentru toţi... Şi pentru mine. Nu, nu, trebuie să purtăm sus steagul întreprinderii „Onistroi". Gîndeşte-te bine şi spune dacă n-am dreptate ? !

Viaceslav Ananievici îşi expuse punctul de vedere cu multă răbdare, arborînd un zîmbet îngăduitor. Dina continua să şadă ţeapănă, cu sprîncenele încruntate şi cu buza strînsă între dinţi, ceea ce îi dădea un aer de încăpăţînare.

— Steag... prestigiu... Dacă untul nu-i curat, mîncarea nu poate să iasă bună, spune Bătrînul... Nu te

supăra, dar, în cazul de faţă, îl înţeleg mai bine pe Poperecinîi. Şi presupun că aş fi procedat la fel. De tare ce-şi strînse palmele, se făcură albe. I-ai propus o dezertare camuflată. Omul s-a revoltat. Şi eu m-aş fi revoltat. Ca, de altfel, orice om de treabă...

— Ceea ce înseamnă că eu nu sînt om de treabă ? izbucni Viaceslav Ananievici, sărind din fotoliu. Buzele i se subţiară de tot.

— N-am spus asta. Am spus numai că l-ai îndemnat la ceva necinstit. Nu prea am avut prilejul să cunosc oameni ca acest Oles, dar cred că sentimentul onoarei îl are foarte dezvoltat... Uite, Innokenti Savvateici, de pildă, a scris la Moscova că, străduindu-se să-şi salveze insula, a procedat greşit !... E emoţionant, nu ?

— Vai, cît eşti de naivă ! Parc-ai fi un copil ! Sedîh ăsta are un nas fin. A simţit cam ce vînt bate acolo, în sferele înalte. Cînd vîntul şi-a schimbat direcţia, a cîrmit-o şi el... Iar Poperecinîi e un ucrainean încăpăţînat şi greu de cap ! I s-a creat un nume ; eu personal am pomenit despre el de cîteva ori în articole şi interviuri... Înţelege-mă... Avînd o muncă de conducere, nu pot îngădui ca din cauza mofturilor unui Poperecinîi să fie în joc reputaţia şantierului.

Recăpătîndu-şi sîngele rece, Viaceslav Ananievici se aşeză înapoi în fotoliu şi vorbi din nou cu tonul unui mentor blînd şi plin de răbdare. Dina însă parcă tot mai făcea anticameră, stînd pe marginea divanului. Numai privirea ei îşi schimbase expresia : îl cerceta cu curiozitate, ca şi cum l-ar fi văzut pentru întîia oară. Îl întrerupse :

— Ia spune, de ce gîndeşti întotdeauna atît de rău despre oameni ?

— Vezi, draga mea, am experienţă, multă experienţă ! Ea mă învaţă că e mai bine să crezi despre un om că e rău, pînă o să-ţi dovedească el singur că-i bun.

— Şi de ce nu invers ?

— Partidul mi-a încredinţat un sector unde nu-mi pot permite luxul să fiu prostănac. Un om de calibrul meu trebuie să se bizuie în relaţiile cu ceilalţi pe calcule precise, cu un mare coeficient de siguranţă. E groaznic cînd un om în care te-ai încrezut, căruia i-ai destăinuit

proiectele tale cele mai scumpe, te trădează şi trece în tabăra duşmanilor tăi... Asta-i... Zic să punem punct. Şi aşa am avut o zi proastă... Povesteşte-mi, mai bine, ce-ai făcut tu azi, draga mea...

— ...Da, ai dreptate... Totul a început primăvara, cînd am fost pe insulă. S-a întîmplat ceva acolo cu mine. Nu, n-ai de ce să te alarmezi, nimic deosebit... Ţi-am povestit doar... camionul care s-a răsturnat, oamenii care au avut nevoie de ajutorul meu, bărbosul care se căznea să-şi biruie durerea sfîşietoare şi gemea în somn... O lume necunoscută şi nespus de interesantă. Vorbea rar, dusă pe gînduri, de parcă ar fi căutat să înţeleagă ce s-a petrecut cu ea, la urma urmelor. O să rîzi, dar eu am impresia că de atunci văd şi aud mai bine. Uite, şi pe tine te văd mai bine. Eşti inteligent, energic, principial, dar...

— Draga mea, sînt un om sovietic obişnuit şi zău că nu merit ca dulcea mea soţioară să mă studieze cu atîta atenţie. Se ridică în picioare şi dădu s-o îmbrăţişeze, dar ea îl respinse blînd.

— Nu, nu, să discutăm pînă la capăt. Uite, îmi reproşezi că nu mă interesez de treburile tale. Dacă vrei să ştii, abia acum au început să mă intereseze. Numai că încetez să mai fiu umbra ta, ecoul tău... încep să mă exprim cu propriile mele cuvinte şi să am — ia aminte — propriile mele păreri... Dar constat că părerile mele nu te interesează, dimpotrivă, te enervează. Tu vrei un singur lucru, să-ţi ţin întotdeauna isonul, să te admir... Cineva m-a comparat cu o pisicuţă.

— Desigur autorul nu poate fi altcineva decît preaspiritualul Nadtociev... De la omul acesta trivial te poţi aştepta la orice. Nu înţeleg în ruptul capului prietenia ta cu el...

— Te înşeli. Vasilisa a spus-o. Găseşte pentru fiecare o analogie în lumea animalelor. Un adevărat talent! Despre Bătrînul zice că seamănă cu un urs. Foarte bine prins...

— Iar eu? Cu cine a binevoit să mă compare drăgălaşa vrăjitoare? Viaceslav Ananievici era bucuros să schimbe vorba.

— Pe tine ? Nu ştiu. Nu vrea să-mi spună, cu toate că am rugat-o foarte mult... Nu vrea, şi pace !

— Mă miră. Nu i-am făcut, pare-se, nici un rău. Dimpotrivă, întotdeauna...

— Vezi cum eşti ? Iar începi ! De unde ai scos că ar avea o părere proastă despre tine ? N-am auzit-o să vorbească pe cineva de rău. Mi-a povestit despre mecanicul ăsta, Pavel Vasilievici Diujev...

— Cum ai spus că-l cheamă ? Pavel Vasilievici ? ! sări Petia. Pe Diujev îl cheamă Pavel Vasilievici ? Ştii sigur ?

Dina îl privi mirată. Uitătura lui speriată, paloarea ce-i năpădise tîmplele negricioase... Ce l-o fi tulburat aşa ? Deodată îşi aduse aminte că atunci, pe vas, bărbosul îl privise foarte insistent pe Viaceslav Ananievici.

— Da, aşa îl cheamă, Pavel Vasilievici, repetă Dina, cu ochii ţintă la el.

— E... membru de partid ?

— Cred că da. Nu ştiu sigur... Îl cunoşti ?

Din cauza umbrei pe care o arunca abajurul, faţa lui Viaceslav Ananievici nu se desluşea bine, dar unghiile tari ale degetelor subţiri, cu care bătea nervos în măsuţă, erau luminate perfect. Privindu-le mişcarea continuă, Dina încerca să înţeleagă de ce este ea însăşi atît de tulburată, de ce-i bate inima atît de repede.

— Aşadar, îl cheamă Pavel Vasilievici... Perfect. Este tocmai punctul pe „i". M-ai scutit de multă bătaie de cap, draga mea. Ridică nerăbdător receptorul din furcă, ceru numărul lui Litvinov, dar se răzgîndi şi închise. Am bănuit-o din capul locului, deşi s-au scurs atîţia ani de atunci... Vezi, draga mea, ce înseamnă să ai o memorie excelentă ?

— Îl cunoşti ? întrebă Dina pe un ton care cerea răspuns.

— Personal, nu. Dar ştiu multe despre el. Mecanic în colhoz... barbă... Numai că scrisul tehnic n-ai cum să ţi-l schimbi. E mai edificator ca o iscălitură...

— Viaceslav Ananievici, spuse Dina sculîndu-se. Te întreb încă o dată : cine e Diujev ? Omul acesta mă interesează.

— Aşa ? Regret, dar va trebui să te dezamăgesc. Individul ar trebui să intereseze nu cuconiţele drăguţe care se plictisesc, ci organele în drept. Sper că m-ai înţeles ? ! Mai mult nu am dreptul să-ţi spun. Sînt lucruri pe care nu le discuţi cu soţia !

Cu aceste cuvinte, dispăru grăbit în dormitor. Auzindu-l că ridică iar receptorul, Dina îşi încordă auzul. Nu desluşi începutul convorbirii : Viaceslav Ananievici vorbea cu voce scăzută. Apoi, antrenat în discuţie, spuse mai tare :

— ...Da, este chiar acel Diujev. Se vede că a fost eliberat prin amnistie, sau poate... Iertaţi-mă, dar nu vă înţeleg. Cum adică nu contează ? Se poate avea încredere în asemenea indivizi ? Ce tupeu să încerce să ne bage pe gît această celebră „idee", care a costat statul atîţia bani — bani aruncaţi pe fereastră — şi pentru care a fost condamnat de justiţia sovietică ! Şi băgaţi de seamă : a strecurat-o şi n-a iscălit. Şi-a închipuit că aşa o să-i meargă... Credeţi ? Mă rog ! Dumneavoastră sînteţi director, în consecinţă dumneavoastră hotărîţi cum găsiţi de cuviinţă... Bine. Vă voi prezenta obiecţiunile mele în scris.

Dina asculta muşcîndu-şi buzele. Îi veni iar în minte capul mare, pletos, faţa ascunsă în hăţişurile bărbii, ochii sticloşi ai omului aceluia, parcă împietrit, care se căznea să-şi biruie durerea năprasnică. E posibil să aibă ceva pe conştiinţă ? Să fie un criminal ?... Întreaga ei fiinţă protesta : nu, nu e cu putinţă !

Viaceslav Ananievici ieşi din dormitor. Era preocupat.

— ...Iată o nouă dovadă că am dreptate să-i tratez pe oameni aşa cum îi tratez, spuse el fără să observe încordarea pe care o trăda întreaga înfăţişare a Dinei. Într-o zi îţi voi povesti totul, draga mea. A, e un adevărat roman poliţist, cu catastrofe, cu morţi, cu un detectiv care le descurcă pe toate şi, drept final, cu demascări senzaţionale... Fără s-o ştii mi-ai fost de mare ajutor. Iar Litvinov... Zău dacă îl înţeleg... În definitiv, treaba lui ! Ţie îţi mulţumesc, dă-mi voie să-ţi sărut mîna.

Dina nu observă gestul său. Stătea în picioare, strivindu-şi tîmplele între palme.

— Vai, ce rău mă doare capul!

— Nu-i grav. Încă în secolul trecut omenirea a descoperit un remediu miraculos pentru alinarea acestei suferinţe: piramidonul. Mie îmi ajută imediat. Trecu în dormitor să aducă tabletele...

7

Era început de august. Anotimp mănos, darnic. Taigaua era gătită în veşmîntul ei bogat, verde, de vară. Prin desişuri, zmeura era pe ducă, în schimb, în verdele-crud, luceau boabele mari de coacăză neagră, iar afinele roşii îşi întindeau spre soare obrăjorii rumeni. Peste covorul gros de cetină îşi înălţau pălărioarele catifelate ciupercile din prima recoltă, cărora cei din partea locului le zic „spicuşori". La amiază, văzduhul era îmbălsămat de mireasma răşinii dospite şi a ierburilor zvîntate. Serile însă, în ceasul scăpătatului, se lăsa răcoarea, negurile îşi tîrau jos de tot straturile jilave, străpunse de licărul viu, tomnatic al stelelor presărate pe năframa de catifea neagră a bolţii.

Într-o seară, în căsuţa lui moş Savvatei, prisăcarul colhozului „Plugarul roşu", numită „pîndă" — în amintirea isprăvilor vînătoreşti de odinioară ale prisăcarului — şedeau în jurul mesei trei inşi: bătrînul, desculţ, în cămaşă şi neîncins, în nişte nădragi vechi şi peticiţi, Innokenti Savvateici, fecioru-său, şi Pavel Vasilievici Diujev, care arăta cu totul altfel de cum s-au obişnuit să-l vadă cei din jur.

Se tunsese, îşi potrivise barba cu foarfecele şi-şi mai scurtase din mustăţi. Nu purta nici salopeta cu care umbla de obicei şi nici un costum de haine din alea mai ieftine, ca mai toţi colhoznicii în zilele de lucru. Trupul îi era strîns într-o bluză ofiţerească din gabardină. Nişte pantaloni militari de călărie şi ciz-

mele de box, lustruite lună, îi completau echipamentul. La piept, deasupra buzunarului, avea o baretă multicoloră, nu prea mare, dar nici mică. Ochiul expert al unui militar ar fi recunoscut îndată, în afară de Ordinul Steagul Roşu, panglicile distincţiilor acordate comandanţilor de unităţi pentru executarea cu succes a unor operaţiuni de război. Şi, dacă înainte nu puteai să-ţi dai seama la prima vedere de-i bătrîn ori tînăr — în privinţa asta părerile erau împărţite — acum arăta ca un bărbat în „puterea vîrstei". Aşa gîndea moş Savvatei, de-a dreptul uluit de această schimbare la faţă care făcea din mecanicul colhozului alt om.

În căsuţă domnea o penumbră răcoroasă. Pentru că afară se strîngeau nori de ploaie, iar de departe veneau ecouri de tunet, miresmele toate — de miere, de grîne, de buruieni uscate — se înteţiră. Pe masă aştepta neatinsă gustarea : omletă cu şuncă, o tavă cu pateuri rumene, o gamelă soldăţească plină vîrf cu zmeură, o turtiţă de unt făcut în casă, ce mai păstra încă urmele cîrpei în care fusese învelită, iar într-o strachină de lut, un fagure cu un cuţit înfipt în el. Nici vin, nici votcă.

Glafira, care stătea tăcută lîngă sobă, îi rugă zadarnic de cîteva ori să mănînce mai repede pentru că „acuşi sînt gata şi colţunaşii cu carne".

— ...Aşa că, Pavel Vasilievici, îţi mai spun o dată — casa ta e aici, repetă pentru a cîta oară Innokenti Sedîh, privindu-şi cu drag prietenul. Că, orice s-ar zice, tot de-al nostru eşti. Din conducere te-am scos, mă rog, da din colhoz nu te lăsăm să pleci. Cartea ta de muncă o s-o ţin încuiată în birou. Aşa că...

— Tocmai acum vrei să ne părăseşti, ofta mereu Savvatei. Nu zic, capra de pe deal stă mai sus ca vaca de pe cîmp. Dar ascultă ce-ţi spun — şi-o s-o spun mereu — nu-i bine ce faci. Că acolo unde ne mutăm, să tot lucrezi ! Ceea ce construieşte Keşa nu-i sat, ci oraş în lege. Treabă pentru căpăţîna ta, ehe !... Mde... Cînd ţi-a fost greu, oamenii te-au pripăşit de parcă le-ai fi fost neam... Dar tu ?

— Lasă, tată, nu-i vorba de asta, îl întrerupse fecioru-său.

— Dar ce, nu-i adevărat? Ia zi, cum arăta cînd a venit la noi? Nu-i vorbă, la o adică, şi ursului i se face inima cît un purice. Dar uite la el acum. Vultur, nu alta! Of! of! Tare mă tem, Vasilici, că vrei să dai vrabia din mînă pe cioara de pe gard!

Diujev nu-i răspunse, se ridică şi se privi în oglinjoara prinsă de tocul ferestrei.

— Nici nu mai ştiu de cîţi ani n-am mai pus harnaşamentul ăsta!... Acum că l-am pus văd c-am îmbătrînit rău de tot. După cum accentua Diujev vocala „o", Innokenti înţelese cît de tulburat era prietenul său.

— Păi, de durere numai racul se rumeneşte, încercă să-l dispună Savvatei.

— Da... au trecut ceva ani... Credeam că totul s-a potolit în mine, cînd colo... Nu am pe nimeni în toată lumea să-mi fie mai aproape ca voi, familia Sedîh. Uite, la o adunare de partid n-aş mărturisi-o, dar vouă vă spun: durerea este mereu vie în mine. Întocmai ca rana. Se lovi cu palma peste gleznă. De cînd s-a închis! Dar, cum stă să vremuiască, începe să mă sîcîie, să mă înjunghie...

— Pune nişte zeamă de ridichi, ori foi de varză opărită în grăsime. Vezi să fie fierbinţi... Cît poţi răbda. Parcă-ţi ia cu mîna, dădu glas Glafira din fundul mai întunecos al odăii.

— Ce ştii matale, Glafira Potapovna, spuse Diujev cu amărăciune. E prea adîncă rana ca să-mi ajute nişte prişniţe... Mi se întîmplă să uit cu totul de ea. Dar cum am vrut să schimb, ca să spun aşa, clima...

— Noi avem o vorbă: „Să te laşi cuprins de alean, e ca şi cînd ai mînca hrean!" exclamă Savvatei cu o voioşie prefăcută. Nici bucuria nu-i veşnică, nici durerea fără de sfîrşit... Glafiro, fată! Îmi spune mie nasul că s-au gătat colţunaşii. Ia adă-i aici!

— Dar n-aţi mîncat ce-i pe masă!

— Mai dă-le dracului de gustări... Avem de vorbit lucruri serioase.

În timp ce Glafira răsturna colţunaşii într-o strachină, turnînd deasupra zeamă, bătrînului nu-i tăcea de loc gura :

— Şi mai e ceva, Pavel Vasilievici, care mă face să mă tem pentru tine. Ne-ai vorbit tu de omu ăla... Ăsta-i mare şi tare acolo un-te duci ! Taman cu el va trebui să te prinzi în horă. Pe faţa ascuţită, vulturească a bătrînului, care slăbise mult şi se uscase în vara aceea, se citea o grijă părintească. Nu te vrea, şi pace, iar tu îţi faci sînge rău cu el. A încercat o dată să-ţi taie aripile şi-o să mai încerce...

— Eu n-am vrut să dau ochii cu el. Mi-era însă şi de proiect. Atunci m-am gîndit aşa : să le dau planul şi să mă fac nevăzut... Să-l folosească sănătoşi. Dar uite că m-au găsit... Nu face nimic, nu-mi purtaţi de grijă. Totul o să fie bine. Cum spune dialectica : totul curge, totul se schimbă.

— Eu nu mă pricep la dialectică, stăruia bătrînul, da la noi e o vorbă : lupu-şi schimbă părul, dar năravul, ba !

— ...Da nevastă-sa e tare simpatică. Sprintenă, uşoară ca o ciută. Poartă ea nădragii ăia strîmţi, caraghioşi, parcă-i o paiaţă, dar are mînă puternică, sigură. Şi nu se teme de sînge, ca şi cînd ar fi fost infirmieră pe front, spuse Diujev, pe gînduri.

— Las' c-am văzut noi nădragii ăia... Află de la mine, Vasilici, că pădurea nu se cunoaşte după copacii de la margine !

Mîncară în tăcere. Îşi mai luau din strachină, puneau piper, turnau oţet, muiau colţunaşii în smîntînă. Fiecare era dus în gîndurile lui şi, cînd strachina se golise, luară vorba de unde o lăsaseră.

— Dacă se întîmplă ceva, Pavel Vasilievici, sîntem aici cu toţii, în spatele frontului ! Toată organizaţia de partid a colhozului, spuse Innokenti, punînd la o parte furculiţa. O să-ţi dăm nişte referinţe, că o să poată să te aleagă şi în C.C. Cît despre... băuturică... zic să te cauţi. Am auzit că există un tratament. La noi te acoperea fiecare. Acolo însă o să fii la vedere... Of !...

Tare mi-e grijă cu Petin ăsta al tău. La drept vorbind, tu ar trebui să-i porţi pică... nu el ţie...

— Nu zi vorbă mare ! îl întrerupse Savvatei. Ştiu o zicală din bătrîni : „Care pe care îl obijduieşte, tot el îl duşmăneşte".

Glafira oftă din adînc. Ascultase toată discuţia stînd în picioare. Se sfrijise şi ea, semănînd şi mai mult cu înainte cu un chip de sfîntă de pe o icoană veche. În ochii ei negri, care străluceau de sub broboada trasă adînc peste frunte, era mai multă suferinţă decît pe chipul oricăruia dintre mucenicii trecuţi în calendarul bisericesc.

— Grozav m-ai ospătat la despărţire, Glafira Potapovna ! îi mulţumi Diujev şi se ridică hotărît. Cînd o fi să mor, n-o să uit colţunaşii ăştia... Ei, e timpul !

— Să nu ne părăseşti de tot, Pavel Vasilievici ! Am primit de la expoziţie nişte proiecte de sere şi de răsadniţe, şi zău dacă ştiu cum o s-o scoatem la capăt, se plînse Innokenti. Fără tine, tot colhozul o să se facă cu un cap mai mic...

— Ce-l tot plîngeţi de parcă l-aţi duce la groapă ! îi dojeni Glafira. Cu bidiviul lui, într-un ceas e la Novo-Kreajovo.

— Păi, asta zic şi eu. Mai mult de-un ceas nu face... O să te chemăm la consultaţie. Diurnă — diurnă, bani de deplasare — bani de deplasare... mă rog, tot, cum scrie la carte. Şi mai e ceva... Innokenti lăsă ochii în pămînt. Pavel Vasilievici, ce-ar fi să ne înrudim ? Sîntem ca în familie, aşa că pot vorbi deschis. Cum termin Novo-Kreajovo şi pun totul la cale să zbîrnîie, facem nunta... Pricepi unde bat ? Tolşa Subbotin e orfan de mamă şi de tată. N-are pe nimeni. O să te rugăm pe tine să-i fii nun mare, şi o să ne încuscrim.

Diujev stătea în uşă. Se uita cu coada ochiului la ceasul de pe vremea bunicii, pe al cărui cadran era înfăţişat un ţăran jucînd cu foc.

— Tocmai mă întrebam, ce l-a găsit pe Innokenti să trîntească o coşcogea casă cu două ceardacuri ?

zîmbi el. Uite, îţi promit, în Lună să mă trimită, tot vin la nuntă !

— Ei, umblă sănătos, spuse Innokenti, întinzîndu-i mîna. Uită tot ce am vorbit aici... La noi, adevărul iese totdeauna la lumină. Aşa-i în ţara noastră.

— Ştiuca nu-i de fel neroadă, da pas s-apuce ghigorţul de coadă ! făcu Savvatei pe mucalitul. Mămuca Siberie are cîte o zicală pentru toate.

Diujev dădu să spună ceva, dar înghiţi în sec şi se mistui după uşă. Se auziră treptele scîrţîind, apoi duduitul motorului. Demarînd cu viteză, motocicleta vîjîi pe sub ferestre. Păcănitul motorului se mai auzi mult timp din taiga, făcînd să zbîrnîie un colţişor al oglinjoarei crăpate. În sfîrşit, se aşternu liniştea.

Moş Savvatei dibui o sticlă de votcă, pitită după cuptor, făcu să-i sară dopul cu o lovitură scurtă, şi turnă în pahare.

— Să-i urăm drum bun. Ăsta zic şi eu bolşevic ! Cum a fost bărbatu-tău, Glafiro, Alexandr Savvateici — fie-i ţărîna uşoară !

Băură fără să ciocnească, ca la înmormîntare. Tictacul ceasornicului se auzea neobişnuit de clar. În întunericul care se îngroşa într-una, scăpărau fulgere. Apoi, o vîlvătaie scurtă urmată de un trăsnet asurzitor, şi stropi mari de ploaie răpăiră în geam. Din fundul casei, unde era un pat, se auzi un plîns înăbuşit. Era Glafira. Hohotea, muşcînd perna.

— Eh, tată, tată, ce ţi-a venit să pomeneşti de Alexandr ? îl luă la rost Innokenti. Mie mi-e mai uşor să mă despart de Kreajoe, decît ei de mormîntul acela. Toată viaţa îi e legată de el...

— De... am cam scrîntit-o, se căi bătrînul şi adăugă încetişor : Da să ştii că aşa este. Vasilici seamănă cu frate-tău mai mare. Ăla n-avea nimic din neamul nostru. Era leit maică-sa... Tot aşa voinic, tot aşa bălai...

Intră Glafira. Broboada neagră îi acoperea de tot faţa şi nu i se vedeau decît ochii.

— Unde-ţi aştern, Innokenti ? În casă, ori în fîn, cu tata ? întrebă cu glasul ei din totdeauna.

8

Ganna Poperecinaia şi Lamara Kapanadze s-au cunoscut primăvara în cartierul Balta lui Ptiuşka. Satelitul viitorului Divnoiarsk, care arăta aşa de drăguţ pe schiţă — o aşezare de vile cu unul, două şi patru caturi, străjuită de pădure şi având o piaţă centrală formată din mai multe clădiri : şcoala, magazinul universal, cinematograful, creşa şi clubul — era pe atunci doar un maidan mărginit de mesteceni şi mustind de umezeala primăverii. Maşinile de săpat şanţuri, excavatoarele, buldozerele şi screperele se tîrau peste tot ca nişte gîndaci, uruind şi zăngănind. Ele asanau terenul, trasau viitoarele străzi, înălţau pămîntul şi-l bătuceau acolo unde avea să fie partea carosabilă şi trotuarele. Locul fusese încă mai înainte tăiat în pătrate egale, iar pe la răspîntii nişte plăcuţe anunţau denumirile străzilor : strada Mestecenilor, Pinilor, Zadelor, Mălinului, Zîmbrului...

Gura lumii atribuia bătrînului paternitatea acestor denumiri. Directorul avea o adevărată slăbiciune pentru noul cartier, unde fiecare familie urma să primească pe lîngă casă şi un mic lot de pămînt.

— De aici o să privim în viitorul nostru, spunea el celor apropiaţi, frecîndu-şi mulţumit mîinile păroase, cu degete boante. În ţara noastră e loc berechet, aşa că n-avem de ce să ne căţărăm spre nori. Mai aproape de pămînt, e şi mai sănătos...

Într-o zi de primăvară, la intersecţia a două străzi, care existau deocamdată numai pe plăcuţele indicatoare, s-au întîlnit două femei : una mărunţică şi durdulie, cu ochii ca murele, cealaltă subţire, înăltuţă, cu un chip ca dăltuit.

— Nu ştiţi cum să ies în strada Mestecenilor ? întrebă cea înăltuţă, cu un uşor accent gruzin.

— Ce număr căutaţi ?

— Numărul 6.

— Şase ?... Doamne dumnezeule ! Sîntem vecini ! Nu cumva sînteţi nevasta lui Lado Ilici ?

— Iar dumneata ești Ganna Poperecinaia, nu ? Căpetenia vajnicilor „domovoi"... Să facem cunoștință : Lamara Davîdovna. Poți să-mi spui Lamara.

— Anna. Spune-mi Ganna. Așa m-am obișnuit.

Își strînseră mîna.

— N-ai idee ce bine-mi pare că ne-am cunoscut ! Să veniți la noi în vizită, spuse Ganna arătînd un loc anume pe maidan unde printre peticele de zăpadă murdară, care mai stăruia ici-colo, se zbîrleau șiruri drepte de țăruși. Amîndouă pufniră în rîs. Și casa cu numărul 6, și strada Mestecenilor, ca de altfel tot orășelul satelit erau în fază de proiect. Deocamdată în fața lor se așternea o pajiște învăluită în ceața diafană a primăverilor. Nu se vedea țipenie de om, numai mașinile neobosite.

Dibuiră împreună strada Mestecenilor, apoi țărușul cu numărul 6 și alți țăruși demarcînd viitoarea căsuță cu două apartamente. O parcelă minusculă. Dar pentru cele două femei parcela aceasta nu era pur și simplu o bucată de pajiște, ci locul lor de casă. În gînd, fiecare din ele își aranja locuința și-și făcea tot felul de socoteli : uite, aici va fi gardul, aici florile, straturile cu legume... dincolo — pomii. Era vînt. Pe cer grăbeau nori albi. Umezeala pătrunzătoare se strecura pe sub haine. Maidanul nu părea de loc prietenos, dar femeile nici gînd să se ducă acasă. Cînd se întîlneau lîngă un țăruș, care însemna o ușă sau o fereastră, schimbau cîteva cuvinte.

— Zi și noapte mă tot gîndesc la clipa cînd ne vom muta aici... Și în vis văd casa asta !

— Ca și mine ! Lado mi-a povestit ce frumos și cu cîtă iscusință v-ați aranjat în bordeiul acela. Noi stăm patru într-o cameră — soțul meu, băiatul, femeia care vede de copil și cu mine... De-ai ști ce apartament frumos am avut la Vladivostok : apă caldă la orice oră, gaze, vedere la mare...

— Parcă nouă la Ust ce ne lipsea ! Am luat și un pian, să învețe Nina muzică. Aveam și o grădiniță cu vișini. Pentru întîia oară au rodit pomișorii mei... Am luat cîte două vișine din fiecare. Acre, da ale noastre...

În conversație interveni o pauză : pe amîndouă le podidi plînsul. Apoi se priviră înseninate.

— Să nu ne mai gîndim la ce-a fost ! Al meu are o vorbă : cine se uită îndărăt, se poticnește... Privește drept înainte !

— Iar al meu spune : nu locul sfințește omul, ci omul sfințește locul ! E un proverb gruzin. Îl au și rușii...

Pămîntul s-a mai zbicit. Mestecenii își plecau în bătaia vîntului nu ramurile golașe, ci frunzișul tînăr, gingaș, gălbui. Vecinele au început să se întîlnească destul de des, fiecare lîngă viitoarea ei ușă. Veneau cu cazmale, cu sape și greble. În sfîrșit s-au primit din Starosibirsk multașteptații puieți de meri tîrîtori și de vișini nordici. Iar sora Lamarei i-a trimis din Kutaisi semințe de cimbru, măghiran, tarhon și alte mirodenii. Au împărțit frățește aceste bunătăți. Într-o duminică, Ganna și-a adus „băieții", în frunte cu Boris. Voinicii săpară într-o singură zi tot lotul lui Poperecinîi și, furați de muncă, îl săpară și pe al vecinilor, „fiindcă tot erau aici". Femeile aprinseră un foc de tabără și le gătiră o masă pe cinste. Unul din băieți se repezi cu motocicleta pînă la Divnoiarsk, după „combustibil", și petrecură de minune între straturile afînate ca niște perne de puf, mirosind a pămînt reavăn și a soare.

După cîteva pahărele, privind-o cu coada ochiului pe frumoasa gruzină, Boris Poperecinîi începu, fără să bage de seamă, s-o dea pe ucraineană :

— Avem noi în sat un obicei. Comsomoliștii ajută nevestele de soldați să are și să semene. Și matale parc-ai fi nevastă de soldat... Că-ți vezi bărbatul numai în vis.

— Tacă-ți gura, nerușinatule ! îl dojeni în glumă Ganna.

După plecarea băieților, femeile se întristară... Neveste de soldați ! Nu era departe de adevăr... Durerea împărtășită le apropie și mai mult pe cele două femei atît de diferite.

— Știi, Ganna, cînd al meu era la marină, se întîmpla să nu ne vedem cu lunile, dar îmi spuneam că

atunci cînd o să treacă în rezervă o să trăim numai unul pentru altul. O să ne ducem la teatru, la cinematograf, la expoziţii, şi o să-l creştem amîndoi pe Grişa... Şi acum, poftim ! Mi-e ruşine să spun. Sună vulgar, desigur, dar... ne întîlnim numai în pat.

— Iar eu chiar că m-am măritat cu un soldat. Şi, crede-mă, Lamarocika, pe front eram mai mult împreună. Nici nu ştii cît sînt de amărîtă... Că anii se duc. Trecem prin viaţă, călare pe boccele, azi aici — mîine dincolo... Se întîmplă să nu schimbăm o vorbă toată ziua. S-a legat la cap cu nişte „negativi", vrea să le facă bine cu sila, să-i scoată la suprafaţă... Vine noaptea tîrziu, şi-i aşa de cătrănit, că mi-e şi frică să scot un cuvîntel.

La întoarcere nu şi-au vorbit şi numai cînd să se despartă Ganna spuse :

— Să fii nevastă de soldat cînd eşti tînără, mai treacă-meargă... La vîrsta noastră însă... Scutură din cap, de parcă ar fi alungat un ţînţar. Da ce-ar fi, Lamarocika, să intri şi dumneata în comisia noastră ? Însufleţindu-se, adăugă cu o privire şmecheră : Atunci şi „domovoii" o să aibă la partid nu numai o mînă să-i ajute, dar ceva şi mai şi !... Iar cînd om avea treabă la tovarăşul Kapanadze, o să-i şopteşti tu două vorbe sub plapumă. Că noaptea şi cucul se aude mai bine...

Ganna porni sprintenă spre Orăşelul Verde, iar Lamara se uită lung după ea, întrebîndu-se de unde atîta energie la răţuşca asta dolofană.

Cînd a intrat în exploatare prima tranşă a combinatului, care construia casele, pe maidanul ce-şi mai păstrase încă denumirea ciudată de „Balta lui Ptiuşka", vilele au început să răsară ca ciupercile. Nici nu apucau bine zidarii să termine stîlpii de fundaţie, că şi veneau camioanele cu prefabricate uriaşe şi, în trei-patru zile, montatorii ridicau casa pînă la acoperiş. Venind în Balta lui Ptiuşka, după ce nu trecuse mai multă vreme pe acolo, Oles Poperecinîi avu plăcuta surpriză să constate că „Mestecenilor 6" nu reprezintă nişte ţăruşi şi tăbliţe, ci o casă surîzătoare, nou-nouţă,

mirosind plăcut a rășină și scăldată în aurul asfințitului. Fredonînd, echipa de zugravi — niște fetișcane — îi dichiseau pereții.

Pe maidan răsărise o așezare. În timp ce compresoarele domoale nivelau asfaltul, cum venea seara viitorii locatari — bărbați, femei, copii — plantau de-a lungul trotuarelor copacii aduși din taiga. Lamara și Ganna, care nu era zi să lipsească, priveau încîntate primii muguri îmbobociți pe puieții plăpînzi, chemîndu-se una pe alta ca să-și arate fiecare frunzuliță apărută în straturile de castraveți.

Soții lor își rupeau deseori din timp ca să se repeadă în strada Mestecenilor. „Să se repeadă" în toată puterea cuvîntului, pentru că întotdeauna erau foarte grăbiți, foarte ocupați și se simțeau aici nu stăpîni, ci musafiri.

Ganna, bună gospodină, aduna așchii și talaș visînd că bărbatul ei o să-i facă în curte ca supliment la mașina cu gaze din bucătărie un cuptor de cărămidă, cum se obișnuia pe meleagurile lor. Dar cuptorul se lăsa așteptat, și vîntul împrăștia talașul, aruncîndu-l pe parcela vecină. Era amărîtă, tare amărîtă...

În ziua cînd s-au înmînat cheile noilor stăpîni ai căsuței cu numărul 6 din strada Mestecenilor, vecinii-bărbați s-au întîlnit la o adunare a activului de partid. Cu acest prilej au hotărît că, în prima duminică, amîndouă familiile își vor aduce lucrurile în casa nouă și, după un obicei care ființa și în Ucraina, și în Gruzia — ca de altfel, și în acest colț siberian al Rusiei — vor „stropi" cum se cuvine noua locuință. Fiecare și-a anunțat solemn familia. Dar socoteala de acasă... După discuția chinuitoare pe care a avut-o la direcție, Oles a hotărît să-și petreacă duminica în cabina excavatorului, doar-doar va dibui pricina insuccesele sale. S-a nimerit ca în ziua aceea să sosească și o delegație de vechi comuniști din Cehoslovacia. Oamenii străbătuseră cu avionul mii de kilometri ca să vadă cum se naște acest colos siberian. De dimineață, Kapanadze îi călăuzea prin șantier pe acești oaspeți de onoare.

Nevestele hotărîră să mute singure lucrurile. De altfel nu era prea greu. Băieţii şi Saşko au încărcat şi au mutat mobila ambelor familii şi, sub îndrumarea celor două femei, au aranjat prin odăi lucrurile mai grele. Ba au făcut şi focul. Bucuria acestei zile multaşteptate pălea însă din ce în ce. Cît timp au fost ocupate cu mutatul, cu descărcatul, cu aşezatul mobilelor, a mai mers cum a mers. După ce au isprăvit de măturat, au făcut să ţăcăne de cîteva ori toate comutatoarele, au deschis şi au închis robinetele, au tras apa la toaletă. Totul funcţiona perfect.

Au trebuit să aranjeze singure mesele, cap la cap, pe terasa comună, să aşeze pe ele gustările şi băutura. Nu mai aveau nimic de făcut. Nina şi Grigol fugiră în curte să se joace. Saşko şi-a băgat nasul în carte. Pe femei le-a năpădit iar tristeţea : să fie singure într-o zi ca asta... Din nou li s-a strecurat în suflet oful cel vechi. Îşi ţineau însă inima cu dinţii, trăncăneau de una, de alta, pînă ce Lamara spuse într-o doară :

— Mă gîndesc cît de inteligenţi şi de practici sînteţi voi doi. Abia v-aţi mutat şi fiecare lucruşor îşi are locul lui. La noi acasă parc-ar fi la consignaţie. Trebuie s-o iau de la cap... Chiar şi otomana am lăsat-o la Vladivostok. Şi unde s-a mai văzut familie de gruzini fără otomană, fără mutane. Ştii, pernele alea rotunde, tari, ca nişte suluri... Mai trecu o dată prin odăile Gannei. Mobila asta demontabilă e o minunăţie !

Drept răspuns la acest compliment, Ganna izbucni în plîns. Speriată şi surprinsă, Lamara o auzi îngăimînd printre lacrimi :

— Afurisită să fie viaţa asta demontabilă !... Şi cu toate că n-a mai adăugat nici un cuvînt, Lamara o înţelese. Îi petrecu mîna pe după umeri şi o înecă şi pe ea plînsul.

Cînd, la căderea nopţii, Oles Poperecinîi şi Lado Kapanadze se întoarseră în sfîrşit acasă, la noua lor adresă, bucatele pregătite pentru masa de sărbătoare erau reci ca gheaţa, iar cele două femei dormeau îmbrăţişate pe divan.

9

De la o vreme, directorul întreprinderii „Onistroi" căpătase un ajutor foarte ager, energic şi descurcăreţ, care nu figura ca atare pe statele de personal şi nici n-a fost trecut prin sita serviciului de cadre. Mai mult, cu toate că îi vorbea zilnic şi îi dădea tot felul de însărcinări, directorul nu-l văzuse niciodată la faţă şi nu ştia aproape nimic despre el.

Ajutorul acesta îşi prelua postul pe nesimţite prinzîndu-i treptat rosturile şi, pentru că a conduce o întreprindere cum e „Onistroi" însemna să fii veşnic prins de o sumedenie de treburi din cele mai felurite, Litvinov nu observa nimic.

Staţia telefonică automată a Divnoiarskului era încă în construcţie, aşa că legătura ţi-o dădeau telefonistele. O dată, printre glasurile familiare, Litvinov auzi din receptor un glas nou, sonor, energic şi reconfortant: „Operatoarea şapte!" Era duminică seara. Litvinov trebuia să comunice la Moscova cum se simt pe şantier oaspeţii din Cehoslovacia, dar Kapanadze, care îi însoţise toată ziua, nu era de găsit. După două telefoane zadarnice, spuse cu ciudă: „Ce ghinion!" şi trînti receptorul.

Peste cîteva minute, soneria ţîrîi şi glăsciorul energic anunţă: „Aveţi legătura cu Kapanadze!" Imediat se auzi glasul binecunoscut cu accent gruzin:

— M-ai căutat, Feodor Grigorievici?

— Şi încă cum! Dar tu unde eşti, de unde vorbeşti?

— Din Balta lui Ptiuşka. De la miliţie!

— Nu mai există Balta lui Ptiuşka, ci Orăşelul satelit! îl întrerupse Litvinov. După ce află tot ce-l interesa despre oaspeţii cehoslovaci, întrebă cu mirare: Dar cum ai nimerit la miliţie? De bucurie că te-ai mutat, ai făcut-o lată? Sau e o păcăleală?

— Ce păcăleală, păcatele mele! N-ai trimis chiar dumneata sectoristul să mă cheme?

— Aha, acum înţeleg. Şapte a făcut isprava asta, se dumeri directorul şi adăugă mulţumit: Isteaţă fată! Voi să-i mulţumească, dar cînd ridică receptorul auzi: „Operatoarea cinci!"

Ar fi uitat probabil de acest mic episod dacă în ziua următoare telefonista nu i-ar fi dat o altă probă de operativitate. Avea treabă cu Nadtociev, dar n-a reuşit să dea de el nici în biroul lui, nici la Casa de oaspeţi, nici în vagonul-birou al lui Berşadski, unde Sacco Ivanovici petrecea ore în şir cu Makaronîci şi cu noul lor inginer Diujev, făcînd pregătiri pentru construirea podului. Pînă la urmă Nadtociev a fost găsit şi chemat la telefon... într-o lăptărie unde intrase să ia chefir. De data aceasta Litvinov a apucat să-i mulţumească operatoarei şi a întrebat-o cum de a reuşit să dea de inginer.

— Foarte simplu. De la Casa de oaspeţi mi s-a răspuns că-i dus după lapte. Laptele se vinde la lăptărie; pe malul stîng nu-i decît una singură, şi telefonul e uşor de aflat. Cu aceste cuvinte operatoarea întrerupse legătura şi receptorul amuţi.

Litvinov obişnuia să rezolve expeditiv, din mers, toate problemele curente. Felul cum era organizată munca în biroul lui cam lăsa de dorit. Secretarul său, pe care-l avea de mult — Divnoiarskul era al treilea şantier unde îl urma acest om — îmbătrînise şi făcuse burtă. Ales totdeauna preşedinte al comitetului sindical, avea reputaţie de bun activist. Altminteri, conştiincios şi ordonat. Dacă îi dădeai vreo însărcinare, puteai să fii liniştit: nici o îndoială că o va îndeplini mai devreme sau mai tîrziu. Partea proastă era că de obicei o îndeplinea mai tîrziu. Era lipsit de energie, de iniţiativă, şi nu ştia să se orienteze. Într-o zi, scos din sărite, Litvinov îi aruncă în obraz: „Tu, frate, parc-ai fi un geamantan fără mîner: nu e bun de nimic, dar nu te înduri să-l arunci!" De atunci aşa i-a rămas numele: „Geamantan". Iată de ce această imixtiune a telefonistei în treburile lui Litvinov era foarte binevenită. Deseori ridica receptorul şi o ruga:

— Ascultă, Şeptilico, fată, caută-mi-l pe cutare...

Mai tîrziu s-a obişnuit să dea dezgheţatei operatoare diferite însărcinări încă de cu seară, înainte de a pleca acasă :

— Alo ! Şeptilico, am o rugăminte la tine. Notează : de dimineaţă o să fiu la şantierul de case, apoi mă duc la Makaronîci la baraj. Mai tîrziu mă găseşti pe malul drept unde bîntuie Murka cea înţepată la vorbă... De acolo dau o raită prin carieră, la excavatoarele „de patru". Clar ? Ai grijă. Dacă vezi că e ceva urgent, mă scoţi din pămînt, din iarbă verde... Ne-am înţeles ? Mulţam frumos. Să-ţi facă dumnezeu parte de un soţ bun !

Operatoarea şapte care, la cererea lui Litvinov, a fost pusă să se ocupe în exclusivitate de firul său direct, îndeplinea fără greş toate însărcinările. Şi aşa, încetul cu încetul, enigmatica Şeptilică a început să joace un rol tot mai important în treburile direcţiei, iar Geamantanul, care pînă atunci deţinuse în monopol firul personal al directorului, se întreba, ros de gelozie, de unde răsărise obrăznicătura asta perseverentă ? Iar „obrăznicătura", fire metodică se vede, ajutată de o memorie excelentă, îi devenise aproape indispensabilă lui Litvinov. Altminteri, părea o fată serioasă, nu voia să audă complimente şi glume, şi dacă convorbirea devia de pe făgaşul strict oficial întrerupea fără somaţie.

Într-o dimineaţă, cînd directorul ridică receptorul, îi răspunse operatoarea cinci.

— Cinci ? Dar şapte unde e ? bombăni Litvinov.

— S-a îmbolnăvit.

— Ce are ?

— Gripă şi amigdalită, răspunse un glas de fată care i se păru lui Litvinov anost şi antipatic. Valia mi-a lăsat lista convorbirilor pe care le vreţi dimineaţa. Începem ?

— Dă-i drumul !

Dar, deşi fata îşi dădea toată silinţa, nu reuşea să facă faţă. Mulţi oameni de care directorul avea nevoie erau duşi pe şantier cu diferite treburi. Operatoarea cinci n-a ştiut să-i găsească, sau poate a socotit că

asta nu intră în atribuţiile ei. Astfel, prima parte a zilei de lucru, de obicei cea mai spornică la Litvinov, a fost ratată. Şi atunci Litvinov şi-a spus din nou că i-ar trebui un ajutor ca lumea. Pînă atunci o scotea la capăt numai datorită memoriei sale fenomenale, energiei şi intuiţiei sale de bun organizator. Dar acest şantier, uriaş chiar şi pentru el, relaţiile complexe dintre diferitele unităţi de producţie, împrăştiate prin taiga la distanţe apreciabile, cereau nu conştiinciozitatea şi pedanteria unui slujbaş cu apucături de modă veche, ci dinamism, iniţiativă, creaţie... Da, da, creaţie...

În aceeaşi seară, obosit şi enervat, şi-a spus necazul lui Petin. Acesta îl asculta cu un zîmbet înţelegător.

— ...Ţi-am spus-o întotdeauna, Feodor Grigorievici. Totul e să ai un aparat bine pus la punct, care să funcţioneze ca ceasul. Să mă ierţi, dar aceste trambalări matinale prin şantier sînt... ca să spun aşa, mai mult ca perfectul — timp de mult trecut. Îţi aminteşti, cred, cum m-au criticat mucoşii ăia la adunarea de partid că nu prea mă duc pe şantier. În definitiv, pentru ce aş face-o ? Nu m-am dus şi nici n-am de gînd să mă duc ! Şi aşa am timp puţin ! De ce l-aş irosi în discuţii sterile, nu ? Funcţionarea ritmică şi precisă a aparatului îmi permite să simt pulsul întregului şantier, să ştiu întotdeauna ce se întîmplă în fiecare sector. Lenin a spus : socialism înseamnă evidenţă.

Lui Litvinov îi plăcea să-şi îmbogăţească cunoştinţele. Cînd întîlnea pe cineva care era la curent cu teorii noi, cu descoperiri interesante, cu noi concepţii în inginerie, îl invita la masă şi începea să-l descoasă. Asculta cu atenţie răspunsurile, luînd uneori şi notiţe. Acum însă, cu toate că punea mare preţ pe aptitudinile de organizator ale lui Petin, simţi că toată fiinţa lui protestează : nu, şi nu ! Nici un fel de aparat, nici un fel de administrare, nici un fel de dispoziţii sau convorbiri telefonice nu pot înlocui contactul viu, nemijlocit cu oamenii, care sînt atît de complicaţi şi care seamănă atît de puţin între ei. Formula leninistă invocată îi cerea să pună lucrurile la punct.

— Da, așa a spus Ilici: socialism înseamnă evidență, îl înfruntă el pe Petin cu un glas pițigăiat. El n-a spus însă că evidență înseamnă socialism... Asta nu. Și chiar el, care ducea pe umerii lui un stat, era mereu între oameni, mereu la fabrici, prin sate, îi primea personal pe delegați, pe solii țăranilor...

— După cum știi și dumneata, primesc și eu destui oameni în audiență. Dacă aș vrea să aflu ceva, m-aș informa de la ei. Mă îndoiesc însă că ar putea să-mi spună ceva ce nu știu și singur.

— Asta pentru că aici vin cei care au nevoie de dumneata, nu cei de care dumneata ai nevoie. Aceștia n-au timp să bată pragurile șefilor. Cel mult dau un telefon ori scriu. Și habar n-ai ce-i preocupă, ce-i frămîntă...

— Poți să-mi dai un exemplu concret?

— Pot. Chiar azi-dimineață am fost la baraj. Acolo pe toate le învîrte acum acest Diujev. Un om și jumătate! A stat închis atîta timp degeaba, din pricina unui mișel... Mamă, mamă, ce-a putut să ne critice pe amîndoi pentru că ne-am dat aprobarea să se execute lucrarea cu dig-pioner... Mărturisesc că întîi l-am repezit. El însă zîmbea: „Dacă o să vă gîndiți bine, zice, o să vă convingeți că am dreptate"... Și să știi că are, bestia! Ai știință de asta? Nu? Ei, uite, Diujev nu e omul să ne ceară audiență. Voiai un exemplu. Poftim!

Petin îl asculta liniștit, dar Litvinov știa ce înseamnă cînd buzele inginerului nu mai sînt decît o linie subțire, iar degetele descărnate încep să bată darabana pe cristalul biroului.

— Într-o singură privință ai dreptate: individul n-o să vină la mine. Și bine o să facă! Ți-am prezentat în scris obiecțiile mele împotriva proiectului care prevede reazeme din prefabricate... Ceea ce construim aici nu este o centrală intercolhoznică. E o operă de importanță mondială. Un atu în jocul cu Occidentul, în care nu au ce căuta niște experimente dubioase... Cel puțin dubioase... Te-am sezisat și prin viu grai, și în scris, că aiureala asta, care pare atît de ispiti-

toare, a şi costat statul milioane de ruble, plus cîteva vieţi omeneşti. Faptul e consemnat şi în hotărîrea tribunalului, a unui tribunal sovietic. O crimă premeditată, sau poate o prostie criminală — sînt nuanţe puţin importante sub aspect strict tehnic — iată singurul motiv care m-a determinat să te previn în scris asupra implicaţiilor dezastruoase ale proiectului susţinut de acest individ...

— Nu numai pe mine m-aţi prevenit în scris, îl întrerupse cu glas răguşit Litvinov, devenind deodată de o politeţe protocolară şi adresîndu-i-se cu „dumneavoastră". Aţi binevoit să scrieţi şi ministrului, aţi găsit de cuviinţă să informaţi anumite foruri...

Litvinov, care cu o clipă înainte aproape că nu încăpea în fotoliul larg, acum îşi îndreptase spinarea şi şedea ţeapăn. Cutele de pe frunte i se săpară mai adînc şi privirea ochilor albaştri se întunecă. Petin cunoştea foarte bine aceste simptome.

— Nici n-am avut de gînd să ţi-o ascund, Feodor Grigorievici, vorbi el. Uite, recunosc... Am, ca să spun aşa — puţin, nu mult — suflet de funcţionar. Îmi lipseşte autoritatea dumitale, anvergura dumitale... şi, ţi-o spun fără ocol, relaţiile dumitale. Eu nu-mi pot îngădui ceea ce poţi să-ţi permiţi dumneata şi, fiind comunist, m-am socotit dator...

— Comunist ? Dar eu ce sînt ? Ştiind de mult că Petin încercase să-i atragă şi pe alţii în campania pe care o ducea împotriva proiectului lui Diujev, ştiind despre rapoartele pe care le trimisese acesta, despre convorbirile sale telefonice, Litvinov luase măsurile pe care le socotise necesare, dar nu avea de gînd să-l împiedice pe Petin să-şi susţină punctul de vedere. Acum, însă, auzindu-l, îşi pierdu răbdarea şi nu se mai putu stăpîni. Eu nu obişnuiesc să amestc cărţile pe sub masă... Eu l-am numit pe Diujev responsabil pentru elaborarea proiectului şi construirea podului. Eu l-am însărcinat să conducă întocmirea planurilor de execuţie. Eu îl trimit la Moscova să supună proiectul celor de la institut. Şi tot eu am dat ordin să se oprească execuţia lucrărilor prin turnare. Eu, comu-

nistul Litvinov F.G., membru de partid din 1920! N-aveţi decît să informaţi pe cine vreţi!... Vă stau la dispoziţie!

Răsuflînd greu, hîrîit, ieşi din biroul lui Petin. Cînd trecu prin anticameră, Geamantanul se făcu mic pe scaunul lui. Ştia că această furie mută a şefului e mult mai primejdioasă decît răbufnirile sale violente şi înjurăturile destul de tari, care răzbeau uneori prin uşă.

— Să vină Nadtociev! îi aruncă Litvinov din mers.

Se auzi pocnitura broaştei. Îndată ce se văzu singur, Litvinov bău cu sete direct din carafă, apoi se apropie de fereastră şi, aplecîndu-se peste pervaz, îşi turnă apa ce mai rămăsese pe capul rotund, înspicat, tuns perie. Îi era necaz că nu se putuse stăpîni. Capul cărunt al Geamantanului apăru în uşă şi raportă pe şoptite că Nadtociev nu-i de găsit.

— Mă, fofologule! se înfurie din nou Litvinov şi smulse receptorul din furcă.

— Operatoarea cinci! auzi el în receptor.

— De ce cinci? Unde-i şapte cu care lucrez?

— V-am spus că e bolnavă, are amigdalită... Fetei îi tremura glasul.

— Uff! Să vă ia dracu pe toţi!

Trînti receptorul.

Şezînd pe întuneric, Litvinov se mai linişti puţin. E drept că, mai devreme sau mai tîrziu, trebuia să-i spună totul lui Petin. Dar nu aşa, ci pe un ton oficial, fără nevricale. N-a avut de ce să-l repeadă. La urma urmelor, omul nu făcuse decît să scrie ministrului că are unele îndoieli şi obiecţiuni. Şi ce-i cu asta? Nu e greu să aperi o idee dacă este bună. Adică, la drept vorbind, dacă ministrul nu ar fi primit pe vremuri botezul focului în meseria de inginer sub conducerea lui Litvinov, dacă nu l-ar fi întrebat la telefon: ce se întîmplă la voi, Feodor Grigorievici, de la ce a pornit halimaua, poate s-ar fi dus de rîpă proiectul. „Relaţii"... Auzi, ce-i în stare să insinueze! Te pomeneşti că Sacco are dreptate şi că trebuie să fii mai prudent cu Petin... Mda...

La plecare Litvinov ceru legătura cu operatoarea-şefă.

— Fii bună, vreau să te rog două lucruri : cînd o să se desguturănească simpaticul număr şapte, spune-i să-şi facă drum pe la direcţie, cînd are timp. Iar lui cinci spune-i să mă scuze că am drăcuit-o. N-am făcut-o din răutate, dar... mi-am vărsat şi eu năduful.

10

Petin ieşi pe uşa direcţiei şi spuse şoferului :

— Să facem o mică plimbare.

— Să vă duc în Balta lui Ptiuşka ? Drumul e asfaltat. Acum se pun şi lampadare.

— Du-mă unde vrei.

Bulevardul Electrificării îşi pierduse tot aspectul său exotic. Case îmbrăcate în ceramică galbenă, alei asfaltate. Trotuare mărginite cu petunii de culori vesele şi umbrite de frunzişul copacilor aduşi din taiga, care s-au prins, dar care sînt sprijiniţi încă în nişte proptele de sîrmă. Vitrine mari, în care juca lumina neonului şi argonului. Trecătorii erau aidoma celor pe care-i vezi la Moscova, la Kiev, la Tbilisi. Salopetele slinoase, hainele de protecţie din doc sau cizmele de cauciuc sînt foarte rare ! Singura deosebire e că toţi poartă pe cap apărătoare de ţînţari. Dar şi pe astea, fetele şi le pun strengăreşte, pe o sprînceană, de zici că-s pălării cu boruri largi şi cu voalete.

Petin nu obişnuia să iasă din oraş şi de aceea surprizele îl pîndeau la tot pasul. Drumului cu hîrtoape din taiga îi luase locul o şosea ca-n palmă. Stîlpii zveltţi de beton, frumos arcuiţi, ţin suspendate deasupra drumului lămpi puternice cu mercur. Totuşi, la cotituri, ca şi înainte, lumina farurilor nu străpunge zidul de întuneric secular al taigalei.

Un oraş socialist în plină taiga. Altuia i-ar fi ieşit pe nas toate aceste utopii care costă milioane în anii

cînd se fac economii la maşini personale, cînd se taie din salariile miniştrilor şi ale altor cadre de conducere, cînd aparatul administrativ este pur şi simplu jumulit pană cu pană. Lui Litvinov însă totul îi este îngăduit : pe ministru, cîndva, el l-a făcut om. La consiliul de miniştri, la C.C. are prieteni. Ai făcut o prostie cît tine de mare, stimate Viaceslav Ananievici, că n-ai cîntărit bine toate acestea !

Discuţia cu directorul l-a surprins pe Petin. Bătrînul şi-a permis să vorbească cu el de parc-ar fi un ingineraş cu caşul la gură. Cu el, cu Petin, cunoscut şi apreciat de oameni mari ca un tovarăş principial, ca un inovator, care combate fără milă rutina. Şi nu numai că-l cunosc şi-l apreciază, dar îl invită uneori pentru a-i cere sfatul ! În primul moment Viaceslav Ananievici a fost gata să-l întrerupă pe director, să aibă o explicaţie cu el, să-i pretindă scuze, iar de n-o să vrea, să-şi dea pe loc demisia. Da, dar nicăieri în lume nu se mai construieşte o centrală ca aceasta. Şi-a adus aminte ce visuri l-au îndemnat să vină aici, pe malurile pustii ale acestui rîu siberian. Să nu se aleagă chiar nimic din ele ? Anii pe care-i va petrece aici să devină o tristă lacună în biografia lui strălucită, bogată ? Nu-i vorbă, Litvinov nu mai e ce a fost, el şi-a pierdut vlaga de odinioară. Se menţine numai datorită reputaţiei sale şi relaţiilor pe care le are. Este tipul clasic de „cadru ridicat din mediul muncitoresc" de prin 1930. Dar să-l înfrunţi deschis, fără să aduni puteri, fără să-ţi pregăteşti poziţiile de plecare, numai pentru plăcerea de a-i da o lecţie bădăranului ?... Nu ! Petin e prea înţelept pentru a-şi permite acest lux...

Socotind deci inoportună o explicaţie furtunoasă, Viaceslav Ananievici încercă să se liniştească şi se uită prin geamul coborît al maşinii. Asfalt, lampadare... Un stop... Uite şi un autobuz ca la Moscova... Miroase a pădure. În întuneric buhăie o pasăre... Un oraş satelit în Balta lui Ptiuşka... Ceva bun pentru *Krokodil*. Să te lansezi în nişte lamentabile experienţe, construind un oraş, cînd singurul etalon în aprecierea activităţii conducătorilor şantierului celei mai mari

hidrocentrale din lume este depăşirea graficului... Eh, dacă în fruntea acestui şantier s-ar afla Viaceslav Ananievici Petin — combativ, dinamic, un om al actualităţii ! Ar arăta el îndată de ce este în stare. Dar, nu-i nimic. Vine ea şi vremea lui ! Răbdare, răbdare şi încă o dată răbdare...

Spunîndu-şi că e inutil să se frămînte, încercă să se gîndească la căsuţa lui. Dar se indispuse şi mai rău... Ce bine se înţelegeau la Moscova, el şi cu Dina ! Din studenta subţirică cu ochi cenuşii, a reuşit să formeze o soţie după gustul lui : duioasă, deşteaptă, care te înţelege din două vorbe, care-ţi împărtăşeşte grijile şi preocupările, care gîndeşte la unison cu tine. Ce plăcut era să simţi că orice gînd al tău găseşte pe dată răsunet în această făptură sensibilă, ascultătoare ! Iar acum... Să fie oare aerul de aici de vină ? Să aibă o influenţă dăunătoare asupra ei ? Tonul ăsta tăios... Ochii neliniştiţi, mereu la pîndă... Încăpăţînarea asta... Cine o aţîţă împotriva lui ? Să fie Nadtociev ? Sau Diujev cu care a făcut cunoştinţă acolo pe insulă ? Şi de unde la dînsa această îndîrjire nefeminină şi care nu o prinde de loc ? !... A făcut o mare greşeală luînd-o cu el. Nu trebuia s-o aducă. Dar nici s-o lase singură la Moscova nu putea... Mai bine să nu se gîndească nici la asta...

Maşina ocolea încet mica piaţă înconjurată de clădiri mai modeste ca arhitectură, încă neterminate. În faţa uneia din ele, stătea un camion uriaş în care se instalase o fanfară întreagă. Muzicanţii suflau cu osîrdie în alămurile lor executînd o melodie ultrabanală. În mijlocul pieţei cîţiva tineri dansau ca nişte apucaţi. Erau îmbrăcaţi care cum s-a nimerit. Elegantele cartierului, care se serveau de apărătoarele de ţînţari ca de nişte evantaie, veniseră în rochii de seară. Toaletele lor contrastau într-un fel nostim cu îmbrăcămintea cavalerilor : cămăşi în carouri, pantaloni vîrîţi în cizme. Unul, care venise direct de la serviciu ca să nu piardă vreun dans, era într-o salopetă unsuroasă şi avea mîinile mînjite cu păcură. Dansîndu-şi foarte

grav partenera, o ţinea cu palmele în afară, ca să n-o murdărească.

— Întoarce ! porunci Petin şoferului, enervat de acest spectacol lipsit de gust. Dornic să-şi valorifice din plin talentele, a părăsit Moscova, renunţînd la premierele, concertele şi vernisajele ei, şi s-a îngropat în această pustietate blestemată, unde eşti nevoit să admiri asemenea „tablouri de gen" !

— De ce mergi aşa încet ?

Maşina gonea acum pe bulevadrul Electrificării. Înainte de a coti pe strada Cheiului opri la stop. La intrarea puternic luminată a bibliotecii, la cîţiva paşi de maşină, o văzu pe Dina. Stătea de vorbă cu Nadtociev şi cu încă un bărbat, tot aşa de înalt. Micuţă, subţirică, povestea ceva cu însufleţire. Petin nu auzea ce spune. La o replică a lui Nadtociev, Dina zîmbi. Celălalt, al treilea, care stătea cu spatele la maşină, făcu „nu" din cap şi spuse şi el ceva. Acum, rîdeau tustrei. Rîsul zgomotos al bărbaţilor fu pentru Petin ca un cuţit în inimă. După ce că ai supărări la serviciu, nici acasă nu găseşti linişte. Cum de s-a întîmplat că tocmai acum cînd are atîta nevoie de cineva pe care să-l simtă aproape, de un „alter ego", viaţa lor care părea atît de statornic rostuită să iasă deodată din făgaş, să deraieze ? Înainte, Dinei îi plăcea să stea acasă. Petreceau serile vorbind despre proiectele lui. Bucuriile lui erau şi ale ei, necazurile şi grijile lui găseau întotdeauna răsunet în sufletul Dinei. Cînd îi propunea să meargă la un spectacol sau la un film, refuza : „Nu, dragul meu, mai bine rămînem acasă". Serile le aparţineau numai lor doi. Pe cînd acum...

Deschise uşa. În casă — întuneric. Numai în sufragerie un beculeţ lumina un colţ al mesei. Un singur tacîm şi un bileţel prins de şervet : „Sînt la bibliotecă. Felul unu şi doi le găseşti în cuptor. Pune-le la încălzit. Ai apă fierbinte în termos, iar esenţa e în ceainicel"... Ce plăcute erau tăcutele lor mese de seară. Ei singuri în căsuţa liniştită... „Felul unu şi doi în cuptor... Esenţa în ceainicel..." Iar ea stă la şuetă cu do-

bitocul de Nadtociev şi cu un alt neisprăvit — cine o mai fi şi ăla!

Viaceslav Ananievici nu s-a dus în bucătărie să încălzească felul unu şi doi, nu şi-a pus pijamaua şi papucii calzi, îmblăniţi, pe care Dina i le-a făcut singură, după un model ciudat. Cadou de ziua lui. Anul trecut... Cîte s-au schimbat de atunci! Ce măgăric le-o fi spus Nadtociev, de au rîs aşa? Nu, nu-i gelozie... Gelozia e un atavism... Dar... te rîcîie totuşi cînd trebuie să mănînci pîrjoale încălzite şi să cauţi ceainicelul cu esenţă, în timp ce nevastă-ta stă la taclale cu un gură-spartă de provincial...

Se auzi cheia răsucită în broască, şi Dina intră în cameră. Părea cam stînjenită. Văzîndu-l îmbrăcat de oraş şi observînd tacîmul neatins, întrebă:

— Pleci?

Petin avu senzaţia netă că i-ar fi părut bine să-l audă răspunzînd: „Da, plec".

Dina puse pe masă nişte reviste de medicină şi o carte. Avea în mînă un bucheţel de flori galbene de pădure. Trecu în bucătărie, dădu drumul la robinet, se întoarse cu florile aranjate într-o vază. Aşeză vaza pe o măsuţă, mîngîie căţeluşa şi, fără să spună nimic, dispăru iar în bucătărie. „Ce-o fi făcînd acolo?" Petin se străduia să-şi stăpînească nervii. Se duse după ea. Dina stătea lîngă maşina de gătit şi citea. Mîncarea din cratiţă fierbea de zor. Un miros apetisant de supă de găină se răspîndi prin casă.

— N-o să mai rămînă nimic, o dojeni blînd Viaceslav Ananievici.

— Da, da, ai dreptate... Pune-ţi cît vrei. Poţi să iei tot, că eu am mîncat. E foarte bună... Am dat de un articol despre poliomielită... Mă îngrozesc de cît am putut să rămîn în urmă! În toţi anii ăştia terapeutica a progresat enorm...

— Ce ar fi, scumpo, să dai întîi de mîncare soţului tău flămînd? Viaceslav Ananievici se simţea foarte jignit. I s-a întîmplat un lucru atît de grav — l-au insultat, i-au aruncat mănuşa, cine ştie cum se va întoarce discuţia pe care a avut-o cu Litvinov, iar dum-

neaei — reviste, terapeutică. Cred că nu avem nici un motiv să renunţăm la frumoasele noastre tradiţii, adăugă zîmbind. Ca şi înainte, fiecare din noi să-şi facă datoria, pe măsura puterilor sale, faţă de societate, şi unul faţă de altul.

Pe Viaceslav Ananievici l-a răzbit foamea şi, pînă la urmă, a mîncat cu plăcere supa chihlimbarie. Dina continua să frunzărească revista.

— Nu văd piperul. Iartă-mă, scumpo, dar sînt frînt de oboseală. Ce-ar fi să-mi dai totuşi piperul?

Cu un efort, Dina îşi desprinse ochii de pe revistă şi-i aduse piperul. Îl puse pe masă cu un gest semnificativ, cum pui ultimul punct într-o scrisoare.

— Mai ai nevoie de ceva?

— Cum adică, mai am nevoie?!

— Vreau să-ţi aduc totul dintr-o dată şi să termin în liniştе articolul.

— Lasă-mă cu articolul ăsta. Ce nevoie ai de el? Doctorul Au-Mă-Doare s-a transformat de mult în fermecătoarea şi dulcea Dina Vasilievna Petina, cea mai frumoasă doamnă din Divnoiarsk, invidiată de toate femeile.

Dina privea în gol, îngîndurată. Nici nu puteai ghici dacă îl ascultă. Viaceslav Ananievici îşi spuse: „Şi obiceiul ăsta de a privi undeva, în interiorul ei, e ceva nou la dînsa".

— Adineauri ai spus... „trebuie să ne facem datoria..." Află că de cînd am fost atunci pe insulă, vizită de care ai grijă să-mi aminteşti într-una, mă tot întreb care mi-e datoria?! Să fiu o pufoasă pisicuţă domestică? Să torc cînd sînt mîngîiată, să închid ochii cînd mă scarpină cineva după ureche, să mănînc lăptic şi să am un colţişor al meu preferat pe divan? Pisicuţă cu două diplome? Acesta e rostul meu?

— Ce prostii! se indignă Petin. Care-i cretinul de-ţi bagă toate astea în cap?

— N-are importanţă. Dacă o să-ţi spun că-i Vasilisa, se schimbă ceva?

— Se poate, dragă! Tu, femeie în toată firea, cu două diplome, să te iei după o biată fetişcană din

colhoz ? Văd că din trăncăneala ei scoţi o teorie întreagă.

— ...Într-o zi vorbeam la telefon cu Specipendev despre nişte material pentru perdeluţe. Deodată, telefonista de la centrală — se prezentase mai înainte „operatoarea şapte" — spune : „Întrerup convorbirea. Abonatul e chemat în interes de serviciu !" Îmi venea să intru în pămînt... Uite ce este, urmă ea pe tonul acela tăios, de care Viaceslav Ananievici se temea atît de mult, să fim bine înţeleşi. Pisicuţa domestică nu mai există, a dispărut, a fugit, a murit ! În casa ta va locui de acum înainte un medic — unul prost, fără experienţă, care a irosit tot ce a dobîndit în atîţia ani de învăţătură, dar care va regăsi totul. Clar ?

— Ce naivă eşti ! Tu, care cunoşti clinicile din capitală... geamuri uriaşe, faianţă, nichel... Medicilor de aici îţi vine să le plîngi de milă. Sînt toată ziua în picioare. Nici la un film n-au cînd să se ducă. Şi cîţi sînt ? Poţi să-i numeri pe degete.

— Cu atît mai mult... Ochii cenuşii, care erau atenţi şi visători cu cîteva clipe în urmă, căpătară reflexe de oţel. Cum de nu înţelegi ?

— Un singur lucru înţeleg. Petin se sili, dar fără succes, să-şi compună un zîmbet blînd, îngăduitor. Că te plictiseşti, că n-ai aici o societate care să ţi se potrivească, că ţi-e dor de Moscova, de mama, de apartamentul nostru drăguţ. Ştii ce ? O să-mi fie foarte greu fără tine, fără dragostea noastră, în jurul meu se va căsca un gol. Dar, de dragul liniştii şi sănătăţii tale, sînt gata să fac orice sacrificiu. Pleacă la Moscova, distrează-te... Te înţeleg foarte bine, draga mea...

Dina se feri cu o mişcare bruscă.

— Nu, Viaceslav Ananievici, nu mă înţelegi. Acum, nu mă plictisesc de loc. Şi nici nu mă gîndesc la apartamentul din Moscova. De mama, într-adevăr, mi-a fost dor, dar i-am scris să vină. După ce spuse toate acestea, se simţi uşurată şi avu un zîmbet obosit. Iar acum, Viaceslav, hai să stăm puţin pe divanul nostru,

dacă-ţi face plăcere. Îşi aruncă pantofii şi se sui pe divan cu picioarele sub ea.

Viaceslav Ananievici se aşeză alături. Costumul şi ghetele îl stînjeneau, dar nu făcea nici o mişcare, de teamă să nu tulbure acest armistiţiu pare-se destul de şubred. Cel mai bine e să n-o contrazică... Cînd o să scape de atmosfera asta, cînd se va desprinde de oamenii ăştia, se va potoli, şi totul va reintra în normal.

— Adineauri te-am văzut pe stradă, în faţa bibliotecii, spuse el. Am vrut să te iau cu maşina, dar erai atît de prinsă într-o discuţie. Apropo, cine era al treilea? Mi s-a părut o figură cunoscută.

Dina se încordă. Îşi lăsă jos picioarele şi redeveni rece şi tăioasă.

— Inginerul Diujev. Pavel Vasilievici Diujev, al cărui proiect îl combaţi, numai tu ştii de ce... În definitiv, ce-ai cu el?

— Ţi-am mai spus, şi nu o dată. Postul pe care-l deţin nu-mi îngăduie să-ţi povestesc totul... Dar de ce-aţi rîs? Sper că nu-i un secret.

Un zîmbet răutăcios strîmbă buzele Dinei.

— Secret? dădu din umeri. E vorba să i se ridice un monument lui Lomonosov în Piaţa Hidroconstructorilor, pentru că el primul a spus: „Puterea Rusiei o va înmulţi Siberia...“ Cam aşa ceva... Ei bine, Sacco a fost de părere că dacă ţi s-ar da ţie această sarcină, te-ai înfăţişa pe tine însuţi citindu-l pe Lomonosov. Diujev l-a contrazis: „Nu, Petin nu-i în stare de una ca asta. S-ar înfăţişa pe el însuşi citind propriul său articol despre Lomonosov.“

Faţa oacheşă a lui Petin se acoperi cu pete albe.

— Dar tu? suflă el. Tu ce-ai răspuns la aceste insulte aduse bărbatului tău?

Dina îşi reaminti toată discuţia cu cei doi prieteni. Glumele lor îşi atinseseră cu precizie ţinta şi Dina se pomenise zîmbind. Pe urmă însă zîmbetul îi pierise, nu se simţea în apele ei, ba chiar se supărase şi, interzicîndu-le s-o conducă, pornise aproape alergînd spre casă. Şi acum? Acum îşi împlîntă privirea în ochii soţului ei şi răspunse sfidător:

— N-ai auzit? Am rîs...

11

După ce iscăli ultimele hîrtii şi dădu Geamantanului instrucţiuni pentru ziua următoare, directorul îşi roti ochii prin birou, întrebîndu-se dacă nu cumva a rămas ceva nerezolvat. Uşa se întredeschise exact cît să încapă căpăţîna căruntă a Geamantanului. Flegmaticul secretar părea foarte tulburat.

— O oarecare Valentina Egorova întreabă de dumneavoastră. Spune că a fost chemată.

— Cum îi zice? N-am chemat nici o Egorova...

— Ba nu, m-aţi chemat! se auzi de după uşă un glas energic, care îl făcu pe Litvinov să se lumineze la faţă.

— A! Stimata Şeptilică! Poftească, poftească, să te vedem la faţă.

Ocolindu-l pe Geamantan, care rămăsese încremenit în uşă, intră cu pasul sigur o fată mărunţică şi voinicuţă, a cărei faţă de ştrengar îi păru cunoscută lui Litvinov. Da, da, precis că a văzut-o, şi nu pe stradă în mulţimea trecătorilor... Puţintică la trup, dar bine făcută, botişor ştrengăresc, năsucul în vînt, sprîncene scurte şi groase ca două periuţe, ochii luminoşi, nefiresc măriţi de lentilele groase. Era convins că o cunoaşte, dar nu ştia de unde s-o ia.

— Ia ascultă, Şeptilico, de unde te cunosc eu?

— Mă cheamă Valentina Vadimovna. Puteţi să-mi spuneţi Valia. Într-adevăr, am venit o dată la dumneavoastră ca să mă ajutaţi să mă încadrez... Poate vă mai aduceţi aminte. Era şi Igoriok cu mine, adică vreau să spun Igor Kapustin. Iarna...

— A!... Cei doi tovarăşi de nenorocire! exclamă Litvinov izbucnind în rîs. Stai jos colea şi povesteşte. E colosal!... Care va să zică, tu eşti operatoarea şapte?!

Valia tăcu cu o expresie independentă întipărită pe feţişoara ei de puştoaică.

— Dar, ăla, prietenul tău, ce s-a făcut? Parcă l-au respins din cauza sănătăţii...

— Şi pe el îl ţineţi minte ? A, Igor e un băiat minunat. Într-adevăr, nu l-au primit la şcoala de ofiţeri din cauza plămînilor. Aici însă, a început să se călească, să facă gimnastică, să se frece cu zăpadă, ba şi-a făcut rost şi de o greutate, cam ca a dumneavoastră. N-o să-l recunoaşteţi...

— Sînteţi grozavi, împeliţaţilor ! se înduioşă Litvinov, privind cu plăcere botişorul obraznic al fetei. Şi unde l-au dat ?

— E o epopee întreagă ! se însufleţi Valia. Mai întîi, la un curs de buldozerişti. Dar, ştiţi, la şcoala „Suvorov" se învaţă despre tancuri, aşa că în loc de o jumătate de an, el a terminat cursurile într-o singură lună. Cu distincţie... Iată-l buldozerist în sectorul barajului. Cînd Sacco Ivanovici Nadtociev l-a văzut cum lucrează, i-a spus : „Te duci la cursuri de şef de echipă". Igor, nu şi nu !... Dar te pui cu Nadtociev ? „Îţi ordon !", şi gata...

— Şef de echipă ? Oho ! Merge cu paşi mari băiatul... Şi acum unde lucrează ?

— A absolvit şi cursurile astea, tot înainte de termen, dar n-a făcut purici nici ca şef de echipă. L-au ales... adică, ce să vă povestesc, că-l cunoaşteţi. E secretarul comitetului de Comsomol.

— Cum ? ! Kapustin el e ?

— Păi, nu v-am spus de cum am intrat : Igor Kapustin ? !

— Extraordinar ! Îl cunosc, cum să... Ba l-am auzit o dată cum a luat la refec grupul nostru şcolar... Are cap băiatul. Mi-am zis : ce-ar fi să-l punem pe ţîngăul ăsta director peste grupul şcolar ?

— Nu trebuie ! se alarmă Valia. Vă rog ! Să nu-l trimiteţi acolo... De altfel, nici el n-o să vrea.

— Cum adică să nu vrea ? E un post important.

— N-o să-l lăsăm noi, comsomoliştii. Nici nu ştiţi cît îl iubim. Observînd zîmbetul lui Litvinov, fata îşi adună sprîncenele scurte. Am spus „îl iubim", la plural, pe plan... obştesc.

— Ei, dacă-i obştesc, se schimbă chestia... Da, da, îmi amintesc foarte bine... Tovarăşi de nenorocire.

Litvinov avusese o zi tare încărcată şi, cu numai o jumătate de oră înainte, nu-şi dorea decît să ajungă mai repede acasă, să mănînce ceva şi apoi să lenevească în pragul uşii, privind cum apune soarele. Îi plăceau feericele asfinţituri siberiene. Şi cu toate că seara era o nenorocire cu musculiţele, dacă se nimerea să aibă timp, Litvinov petrecea din ochi uriaşul disc purpuriu al soarelui pînă ce acesta se cufunda în oceanul taigalei. Acum însă, uitînd că-l aşteaptă maşina, şedea tolănit în fotoliu, tăifăsuind cu simpatica şi caraghioasa ochelaristă.

— Care va să zică, tu eşti operatoarea şapte...

— Valia mă cheamă...

— Am o idee, Valentina Vadimovna... Eu am isprăvit pe ziua de azi. Hai la mine, să bem ceai cu dulceaţă de zmeură, şi să punem ţara la cale...

— Prefer să discutăm aici.

Valia îşi scoase ochelarii şi începu să şteargă sticlele. Fără pavăza lor obişnuită, ochii parcă se micşorară, căpătînd o expresie copilărească. Acum chiar că arăta ca o fetiţă.

— Şi de ce, mă rog ? Vreau să mi-o spui neapărat, se supără Litvinov.

— Într-o seară a venit o fată la dumneavoastră. Ştiţi despre cine vorbesc. Ei bine, a doua zi, s-a trăncănit despre asta mamă, mamă...

— Ce face-e-e ? ! strigă Litvinov sărind ca ars. Cînd înţelese la cine se referă Valia, mai repetă o dată : Ce face-e-e ? !

Fata îşi puse ochelarii şi-l privi cu o linişte imperturbabilă.

— Vedeţi ? A trebuit s-o aflaţi de la mine. S-au trăncănit vrute şi nevrute ! Eu una ştiu că fata aceea era logodnica şoferului dumneavoastră, pe care a adus-o ca să v-o prezinte.

— Şi asta ştii ? se miră Litvinov.

— Ştiu.

— De unde ?

— Aici, noutăţile se răspîndesc ca vîntul. Şi, apoi, Mura şi cu mine stăm în acelaşi cort.

— Cu roşcovana aia ?

— Nu-i roşcovană, ci blondă sadea.

— Ce culoare o mai fi şi asta ?

— Păi, n-aţi văzut-o ?... Dar acum şi-a lăsat părul natural şi s-a tuns băieţeşte. Zice că macaragiţă cu un cap ca morcovul nu merge.

— Care va să zică, o cunoşti pe Murka ?

— Desigur. V-am spus doar... Patul meu e lîngă al ei.

— Bine, dar... s-a măritat.

— S-a măritat, dar tot la noi stă. Zice că preferă să fie soţie flotantă decît să stea într-o chichineaţă... E fată bună, şi are un fel de a fi cu totul aparte. Îi cam face zile fripte lui Petrovici al dumneavoastră, dar o să scoată om din el...

— Om ? Dar acum ce-i ? !

Fata zîmbi, ridicînd din umeri :

— Dumneavoastră îl cunoaşteţi mai bine.

Tăcură. Cu toate că Litvinov o cerceta din ce în ce mai curios, Valia nu părea de loc stingherită. Seriozitatea aproape austeră întipărită pe botişorul ei de puşti era accentuată de ochelarii mari, cu ramă de culoare închisă.

— Ascultă, Şeptilico...

— Valia mă cheamă.

— Poftim, Valia !... Nu te credeam aşa de înţepată. Tu ştii, fată, ce mult m-ai ajutat ? Cînd te-ai îmbolnăvit, parcă mi s-au scurtat mîinile... Ai cuvîntul meu de comsomolist...

— Vorbiţi serios ? Pe mutrişoara de puşti miji primul zîmbet, însoţit de o gropiţă rotundă în bărbie şi de alte două în obraji. Spuneţi drept, nu glumiţi ?

— Glumesc pe naiba ! Vorbesc cît se poate de serios. De fapt, pentru asta te-am şi chemat.

— Vai, ce bine îmi pare, tovarăşe Litvinov ! Şi să vă spun de ce. Cînd am terminat şcoala, acasă la noi s-a ţinut un conclav familiar. Tata e violonist, poate aţi auzit, Vadim Egorov, iar cei doi fraţi ai mei, foarte înzestraţi, au urmat la şcoala de muzică „Gnesin". Eu nu prea am talent, dar am învăţat totuşi vioara. Că mama, care pur şi simplu divinizează acest instrument, ţinea morţiş să cînt la vioară... La local, oriunde, numai

violonistă să mă fac. Pe mine, însă, a început să mă atragă taigaua, ţărmul acesta sălbatic. Am citit la Jack London că lupta îi face puternici chiar şi pe cei slabi, neînsemnaţi... Mărturisesc că Jack London e slăbiciunea mea... Unde mai pui că aici nu-i vorba de nişte filoane de aur, ci de cea mai mare centrală electrică, şi nu de setea de îmbogăţire, ci de comunism... M-am gîndit aşa : poate şi eu, puişorul mamii, aşa mică şi mioapă cum sînt, voi putea deveni om dacă o să vreau... Nu vă mai spun ce a fost ! Discuţii, paradiscuţii, mama plînge, fraţii se uită la mine ca la o bolnavă... Iar tata, parcă-l aud : „Intenţiile tale sînt nobile, dar ce să cauţi tu acolo, pui de bufniţă, cu ocularele astea groase ? De-abia o să-i încurci..." Pe scurt, am plecat.

— Şi vioara ?

— Vioara am luat-o cu mine, dar s-a întîmplat un accident. Mi-au strivit-o cînd cu focul acela pe „Ermak". E drept că comsomoliştii noştri au trimis-o la Starosibirsk, şi comsomoliştii de acolo au lipit-o, dar nu mai sună ca înainte... Parcă a răguşit... Eu însă cînt, că mă roagă fetele în fiecare seară. Mai vin şi din alte corturi, să asculte... N-aţi fost la balul tineretului ? Păcat. A fost foarte reuşit.

— Uite ce facem, Valentina Vadimovna... Avem la întreprindere un cetăţean. Tovarăşul Specipendev. Cum, n-ai auzit ? Foarte rău. Nu-i cunoşti pe oamenii mari... Îi duci mîine vioara şi el o s-o trimită la cel mai bun meşter din Moscova... Şi-o să cînte scripcuţa ta pe toate vocile. Asta-i una... A doua ! Să-i scrii mamei că aici ai primit mulţumiri pentru munca bună şi să-i mai scrii că directorul (un unchiaş căruia toată lumea îi spune Bătrînul) ţi-a propus să-i fii secretară... Cu asta — trei ! S-a înţeles ?

— Cum aţi spus ? se sperie Valia, privindu-l prin lentilele groase ale ochelarilor.

Litvinov era bucuros ori de cîte ori avea prilejul să facă unui om simpatic o surpriză plăcută, şi răceala cu care primise fata vestea aceasta făcu să-i piară tot cheful. Valia întrebă din nou :

— Îmi propuneţi un post de secretară, aici, la direcţie ? Am înţeles bine ?

— Exact ! mîrîi Litvinov.

— O să mă gîndesc. Ştiţi, la telefoane, toată lumea e aşa de drăguţă cu mine. M-au premiat. Fetele m-au ales organizatoare de Comsomol... S-ar putea să nu mă lase să plec.

— O să le rugăm. Poate o să se înduplece, spuse Litvinov, ascunzîndu-şi zîmbetul.

Valia nu observă acest zîmbet ; îl lua în serios pe Litvinov.

— Dacă-i aşa, o să mă mai gîndesc... Mîine vă dau răspunsul. Se ridică şi-şi potrivi ochelarii. Pot să plec ?

— Aşa, fără rămas bun ?

— La revedere.

Valia îşi vîrî palma plinuţă în mîna păroasă a lui Litvinov.

Pasul îi era energic, deciş, impetuos, ca şi vorba. Închise uşa şi i se auziră tocurile pe scară. Directorul rămase un timp în fotoliu, zîmbind ca şi cînd şi-ar fi amintit o întîmplare nostimă povestită de cineva. Apoi, închizînd safeul, începu să fredoneze fraza muzicală de totdeauna din *Cneazul Igor*...

12

Întîlnindu-l o dată pe Petrovici, preocupat, grăbit, şi pe jumătate cît fusese înainte, Nadtociev îl întrebă :

— Cum o duci ?

— Ca-n basme ! răspunse acesta, nerăbdător să-şi vadă de drum, dar surprinzînd privirea nedumerită a inginerului, ţinu să explice : Îs însurat cu o vrăjitoare şi am de-a face cu diavolii...

Despre diavolii ăştia auzise şi Nadtociev ceva. Şeful serviciului transporturi auto raportase la direcţie că fostul şofer al lui Litvinov, care îşi îndeplineşte ireproşabil îndatoririle de mecanic la garajul administraţiei, a venit la el din proprie iniţiativă, declarîndu-se dispus să preia autobaza cinci poreclită pe şantier „racilă a capitalismului", unde domnea o harababură de neîn-

chipuit. Dintr-o scăpare a cuiva, aproape întreg personalul autobazei era alcătuit din foşti infractori de drept comun, care după ce şi-au ispăşit pedeapsa, sau au fost eliberaţi prin amnistie, veniseră la Divnoiarsk să înceapă o viaţă nouă. Erau şi dintr-ăştia pe acest şantier din taiga. Lucrînd în sînul unui colectiv uriaş, se dizolvau în el, ajungînd, treptat, în rînd cu toată lumea. Se întîmpla, ce-i drept, să calce alături cu drumul, să cadă în recidivă, să pună în funcţiune cuţitele, totuşi timpul desăvîrşea această operă de reeducare. Unii se îndreptau de-a binelea, se însurau şi erau fruntaşi în muncă.

La autobaza cinci, însă, s-a nimerit ca aceştia să fie în majoritate. Nu-i mai puţin adevărat că mulţi din ei erau artişti în meseria de şofer. După indici, baza nu era chiar din cele codaşe, dar avea la activ un lung şir de abateri : viteză nebună, accidente provocate pe şosele, repetate încălcări ale regulilor de circulaţie. Se zvonea chiar că şoferii fac speculă cu benzina, umblă după ciubuc, şi fac şi alte lucruri mai grave, dar... prinde orbul, scoate-i ochii : era imposibil să găseşti vreo dovadă împotriva lor.

Încercările de a îmbunătăţi munca la această unitate, prin numirea unor tovarăşi buni, n-au dat rezultate. Ultimul responsabil — comunist şi vechi constructor — venise de curînd la direcţie să spună :

— Trimiteţi-mă unde vreţi, că nu mai e chip ! Cu diavolii ăştia ori îmi pierd carnetul de partid, ori mă aleg cu un cuţit între coaste...

La serviciul transporturi se şi întocmise un proiect de reorganizare a bazei, dar şeful serviciului nu îndrăznea să i se prezinte lui Litvinov la raport. Cînd, deodată, apare acest Petrovici — om bine cunoscut la întreprindere şi care are o slujbă bună — şi... se oferă singur să fie trimis în viesparul ăla.

— Da, ştiu că mă aşed, *manu propria,* cu fundul gol pe un furnicar, dar pun şi eu o condiţie : să-mi daţi o locuinţă ca lumea în locul magherniţei în care stau.

Luîndu-şi inima în dinţi, şeful serviciului transporturi îi povesti totul directorului şi, neştiind cum va reacţiona acesta, comentă pentru orice eventualitate : „Auzi, lo-

cuinţă ! Ce neobrăzare !“ Dar reacţia a fost cu totul neaşteptată :

— Auzi ! „Mă aşed *manu propria* pe un furnicar !“... Litvinov rîdea cu hohote. Recunosc stilul... *Manu propria !*... Şi dumneata ce propui ?

— Zic să încercăm... făcu omul prinzînd curaj. Cunoaşte meseria, atîţia ani a mers cu dumneavoastră... Nu-i vorbă, e păcat să scoatem un mecanic ca el de la garajul administraţiei, dar... Cît despre locuinţă, e în regulă. E chiar în curtea bazei : ăl de a spălat putina a eliberat-o. Nu ştia cum să plece mai repede... Şi, fie vorba între noi, dacă pune şaua pe pezevenghii ăia, merită nu două camere, ci un palat !

— Fie ! Să se aşeze *manu propria*. Pregătiţi decizia !

Decizia prilejui la autobaza cinci nesfîrşite comentarii : că li se trimite un şef nou, fost şofer personal al Bătrînului ; că acesta a şi sosit cu maşina directorului — altfel tuşeşte — urmat de un camion plin cu calabalîc şi că nevastă-sa — Murka de pe malul drept — aia cu „gazeta vie“ de la club, e o „gagică mişto“...

Într-adevăr, întorcîndu-se într-o seară din cursă, şoferii au văzut lumină la ferestrele locuinţei fostului responsabil pe care, unindu-şi eforturile, îl „mîncaseră de viu“ cu numai cîteva zile înainte. Mai văzură un tip cu mutră rumenă şi rotundă care, încins cu un şorţ de muiere, bătea galeria pentru perdea, stînd în vîrfuri pe pervaz. În spatele lui privea cu pumnii în şolduri o iuşcă de femeie cu buze cărnoase, de ziceai că-i bosumflată. Privea şi-l dondănea. Baza a cincea şi-a rostit pe loc verdictul : noul şef e o treanţă, e sub papucul nevestei, las' că-l aranjează ei repede... Iar gagica trebuie că ţine la vrajă.

Zilele care au urmat păreau să confirme aceste pronosticuri trandafirii. Aşa tăpălăgos cum arăta, şeful era băiat de viaţă şi ştia maşinile „pe de rost“. În rest, nu prea se băga. Sau nu vedea, sau se făcea că nu vede ce se petrece în jur. Mecanicul bazei, nea Ţihon, era un tip solid, posac şi mustăcios. A lucrat tot timpul în Nord. Era dintre şoferii care în toiul iernii conduc convoaie de maşini pe gheaţa Viliuiului şi Lenei. O dată, maşina lui, care venea prima, a nimerit într-un ochi de apă

acoperit cu o pojghiță de gheață ascunsă sub zăpada proaspăt căzută. Mergea cu portiera deschisă, cum se merge de obicei în aceste ținuturi pe o gheață nesigură. Cînd mașina începu să se scufunde, apucă să sară afară, dar se udă rău. Era un ger, de îngheța mercurul în termometru. Băieții de la celelalte mașini au aprins imediat, chiar pe gheață, un foc uriaș din benzină, i-au frecat picioarele cu spirt, i-au turnat spirt și pe gît. Unul i-a dat niște pîslari uscați. L-au înfășurat în prelată, dar cu toate îngrijirile a făcut aprindere la plămîni. Cît timp a stat la spital, nevastă-sa, tînără, nostimă și rea de muscă, s-a încurcat cu un altul. Ros de obidă, Tihon a snopit-o în bătăi, ceea ce i-a indignat pe toți. Cînd comuniștii l-au mustrat cu asprime, s-a cătrănit și mai rău. A venit acasă de la adunarea de partid, și-a pus în rucsac un schimb de albituri și, lăsînd naibii toată agoniseala, a plecat la șantierul de pe Oni, fără să mai treacă pe la partid să se scoată din evidență. Era un individ ursuz, decăzut, veșnic răgușit și cu o privire dușmănoasă. Mustața îi acoperea gura și de aceea părea și mai tăcut. Cînd Petrovici aduse vorba de treburile bazei, Tihon rînji pe sub mustață :

— Pe mine să mă întrebi de mașini. Atît. Eu, frate, sînt aici ca India, nu fac parte din blocuri... Oamenii — treaba lor, nu mă privește. Nu pentru asta sînt plătit.

— Dar ești comunist.

— Din nebăgare de seamă. Eu și comunist ! De mult ar fi trebuit să mă mături din partid.

— Fie, păstrează-ți neutralitatea. Dar pe mine ce mă sfătuiești să fac ?

— Convoacă o adunare generală, trage o cuvîntare bine dreasă cu citate și o să vezi cum se reeducă... pe loc ! zise mecanicul în batjocură. Și acum să-ți dau un sfat, băiete : să nu strîngi prea tare șurubul, că ăștia nu știu de glumă. Cîte unii umblă cu cosorul la ei... Afară numai dacă ții să-ți vezi numele în *Luminile taigalei* la rubrica „Fapte diverse" : „Încă o victimă a vitezei..."

Petrovici îi mulțumi și pentru atît. În mediul muncitoresc, măiestria, priceperea și o bună cunoaștere a tehnicii au efectul unui magnet puternic. De la bun început, cei de la garaj au înțeles cu toții că noul lor șef

„vede o meserie ce nu s-a dovedit", dar de ce se întîmplă în jur îi pasă prea puțin. Taman omul care le trebuie... L-au poreclit — Gură-cască. Unii mai îndrăzneți își luaseră obiceiul să se fandosească pe sub ferestrele locuinței lui. S-a observat de asemeni că pe Murka de pe malul drept, căreia acum i se spunea reverențios Maria Filipovna, n-o deranjează cîtuși de puțin aceste semne de atenție. Ieșea la fereastră și întreba în zeflemea :

— De ce stai și te plictisești ? Citește un ziar, ca să-ți ridici nivelul cultural. Ochii ei căprui rideau. Părul și-l tunsese scurt, se pieptăna în așa fel încît părea ciufulită. Avea un păr bicolor : portocaliu la capete și natur la rădăcină. Dar — minune : nici asta n-o pocea de loc.

Cînd în fața ferestrei se adunau prea mulți amatori de a se întrece cu vorbe în doi peri, nevasta șefului striga scuturîndu-și părul pestriț :

— Vă obosiți ochii !... apoi trăgea perdeluța. Astfel de scene aveau loc uneori și de față cu bărbatul, stîrnind destule speranțe îndrăznețe.

La mutare, Maria Filipovna venise cu o valijoară. Dar a doua zi chiar, cele două camere deveniră neîncăpătoare. Petrovici avea un vis vechi — să-și ia o mașină. Depunea pe carnet tot ce economisea din salariu, tot ce ciupea cu fotografiatul sau cu repararea „pe blat" a mașinilor personale. A ajuns să strîngă o sumă frumușică. La Moscova, Petrovici figura de mai mulți ani pe lista kilometrică a celor înscriși să cumpere o „Volga". Punctual, o dată pe lună, făcea act de prezență trimițînd o carte poștală la comitetul acestei „cozi", condus de un general în rezervă. Gîndul că ziua multașteptată, cînd va deveni proprietarul unei „Volga", se apropie era pînă nu demult desfătarea lui cea mare. Și așa cum femeia care așteaptă un copil îi coase din timp scufițe și cămășuțe, Petrovici strîngea piese de schimb pentru viitoarea lui mașină.

O dată cu inima, însă, Petrovici îi încredințase soției și libretul de economii, dînd astfel pe mîna ei visul său cel mai drag. Murka a pus imediat sechestru pe acești bani. Cît despre „visul său cel mai drag", i-a servit cu

foc un cuplet adus la Divnoiarsk de un artist al teatrului de estradă din Starosibirsk :

Iubitul meu moşulică
Şi-a luat maşină mică,
Cu un tractor s-a tamponat...
Maşina zob — iar moşul... lat !

— Vrei să rămîn văduvă ? Pfui, ce banal ! Nu vreau, îl lua la vale Maria Filipovna. Chiar că merita să mă mărit, ca să dorm pe jos şi să-mi agăţ rochiile în cui !

Fără multă vorbă, o parte din banii strînşi cu atîta străduinţă au fost scoşi de la casa de economii şi cheltuiţi pe mobilă. Abia cînd îngrămădi la lucruri, de nu mai aveai loc de ele, stăpîna casei se mai potoli. Cum se întorcea de la cursuri, se dezbrăca, punea salopeta în şifonierul „modern", se spăla îndelung, apoi, după ce se pieptăna strengăreşte, se ruja şi, îmbrăcată cu o rochiţă care îi venea lipită pe trupul mlădios (numai din astea purta), se aşeza, cu picioare cu tot, pe pervaz. Rezemată de tocul ferestrei, deschidea un manual sau un caiet. În poziţia asta frivolă, citea, scria şi învăţa cu multă sîrguinţă.

De galerie nu ducea lipsă. Şoferii şi mecanicii, care trebăluiau prin curte lîngă motoarele demontate, o furau cu ochii şi se întreceau în glume. Chiar şi posacul de mecanic furişa cîte o privire spre fereastră şi, ciupindu-şi mustaţa pleoştită, hîrîia :

— Hm... Mde...

— Mai închide o dată expoziţia asta de produse de consum ! M-am săturat pînă în gît de bîlciul ăsta ! izbucni o dată Petrovici.

— Mă deranjezi ! Am de învăţat. Sînt la un capitol greu al dracului... Auzi : frînele cu fricţiune, răspunse soţia fără să se întrerupă.

— Lasă, cunosc eu fricţiunea asta... Mie-mi crapă obrazul de ruşine, iar ei nici nu-i pasă !

Ex-Murka lăsă caietul şi-şi strîmbă mutrişoara poznaşă.

— Dacă te-ai fi însurat cu o mătură ambulantă, atunci, da, ar trebui să-ţi fie ruşine. Dar aşa... Ia

dă-mi un măr de pe masă... Nu-l vreau pe ăla. Caută unul mai galben... Mulţumesc !... Bu-u-un... Unde am rămas ? Aha... „Frînele cu fricţiune la mari poduri rulante de ultimul tip“... Şi să-ţi mai spun ceva : tu să nu-mi faci pe Othello, că nu te prinde. În rolul lui Falstaff ai avea mai mult succes... Ţi-am pus eu coarne ? Nu ! Mulţumeşte-i lui dumnezeu că eşti ciut deocamdată şi taci din gură !

— Dar ce-o să spună lumea despre tine ?

— Nimic care să fie mai rău decît ce s-a vorbit pe socoteala ta... Ştii cum te-au poreclit fetele din cort ? Perpetuum-dîrdoră !...

— Of, într-o zi o să te dau afară ! Uite, ţi-o jur !

— Ba o să pleci mătăluţă, replică ea calm, întorcînd pagina. Poţi pleca chiar acum... Călătorie sprîncenată ! Adio, şi n-am cuvinte !

O dată, în timp ce se ciondăneau aşa, soţia zvîrli cît colo cartea, sări jos de pe pervaz şi se proţăpi drept în faţa lui Petrovici :

— Zici că am intrat în gura lumii... Dar despre tine, ai idee ce se vorbeşte ? Uite, te grozăveai că o să pui şaua pe toţi ăştia — Murka arătă spre fereastră — că o să alegi neghina de grîu... Ce aştepţi ? Dacă o ţii tot aşa, cu duhul blîndeţii, ţi se suie în cap. Atunci, adio şefie, adio apartament ! La asta să-ţi fie gîndul, nu la prostii !

Cînd chipul acesta cu năsucul cîrn şi buzele răsfrînte se încrunta, luînd un aer serios şi preocupat, Petrovici îi ierta totul şi rămînea în admiraţia nevesticii lui.

— Puţină răbdare, copii, încă nu-i momentul, răspunse el pe un ton semnificativ.

— Vezi să nu scapi acest moment ! Uită-te numai la derbedeul ăla care se dă jos din cabină... E turtă ! Redevenind cea din totdeauna, strigă pe fereastră : Bă, schizofrenicule ! Ocoleşte lampa de sudură, că ia foc spirtul din tine ! Apoi, din nou serioasă şi grijulie : Uite, şi mecanicul vostru, nea Tihon. E un om terminat şi ţi-e mai mare mila de el. Dar nici aşa : să-i pună pe practicanţi să-i facă cinste ! Unul n-a vrut. Ştii ce i-a spus ? „Mă, tu ăla, ai auzit de

Darwin ?" „Am". „Atunci trebuie să fi auzit că cel mai puternic îl învinge pe cel mai slab. Clar ?" Băiatul s-a dus glonț după votcă... Se face așa ceva ? Spune și tu... Și e membru de partid. Tot în capul tău o să se spargă, că și tu ești candidat...

— Ți-am spus că încă nu-i momentul.

În sfîrșit, a venit și ceasul pe care și-l fixase Petrovici. Într-o bună zi, tot personalul autobazei cinci a fost convocat la o consfătuire de producție. S-a anunțat că raportul îl va face șeful bazei. Și, întrucît era pentru întîia oară că lua cuvîntul în public, au venit în păr, dar bombănind : „să nu ne țină mult, că mi s-a lipit burta de foame"... „să-i dea repede drumul la papagal"... „să n-o lungească", „să spună pentru ce trebuie să votăm, că-l servim și cu voturi, și cu aplauze", etc.

— Zic să începem, spuse răgușit nea Tihon, ales să prezideze adunarea. Privea îngrijorat auditoriul nerăbdător care tropăia pe loc în semiîntunericul încăperii. Cîțiva se așezaseră pe jos. Avem la ordinea de zi o singură problemă : activitatea bazei cinci. Are cuvîntul șeful... Dă-i drumul, tovarășe șef...

— Repede ! răcni un găligan cu un cap rotund tuns perie.

— Ești tare grăbit ? îl întrebă amabil Petrovici, ieșind de după masă și îndreptîndu-se spre el. Poate ai ședință la ONU ? Sau ești invitat la dineu de ambasadorul Argentinei și ți-e frică să nu întîrzii ? Voi ce ziceți, tovarăși ? Îi dăm drumul să plece ? Și deodată zbieră cu o voce tunătoare, pe care nu i-o bănuia nimeni : Marș de aici ! ! N-ai ce căuta între oamenii serioși ! Ne stingherești !

Președintele înmărmuri în scaunul lui. La început dădu să-l prevină : „Ai grijă că o pățești cu ăștia". Dar cînd văzu cum se întorc lucrurile, zîmbi mulțumit mîngîindu-și mustața. Știa că oamenii ăștia veniți pe șantier să-și ia autobiografia de la cap sînt plini de toane, cu capsa pusă, și că le sare mustarul din nimic. Și fu foarte surprins că nici unul nu schițează vreo mișcare. Dimpotrivă, îl urmăreau cu priviri batjocoritoare pe flăcăul cu pricina care, poticnindu-se de

picioarele celor ce şedeau pe jos, se îndreptă spre ieşire. Uşa veni la loc cu zgomot, trîntită de contragreutate.

— ...Acum, că am rămas numai oameni serioşi, să începem şi o discuţie serioasă, urmă Petrovici cu glasul lui de totdeauna, aşa cum vorbeşti acasă, între prieteni. Ne-am adunat aici nu ca să vorbim de felul cum munceşte autobaza, ci ca să alegem ce-i mai bine : conducerea să închidă unitatea asta de şmecheri, ori să desfiinţăm noi asociaţia locală a şmecherilor !... Dacă se închide baza — vă face vînt şi încă fără preaviz, că nici un sindicat nu-i atît de nebun să ia apărarea unor chiulangii şi puşlamale !

— Dar ce am făcut ? ! se tîngui prefăcut o voce.

— Cum ce ? Eu nu-s turnător şi nu vreau să amestec miliţia în treburile voastre pur familiale... Dar dacă mătăluţă eşti atît de curios... Petrovici scoase din buzunar un carnet gros şi-şi scuipă pe degete : Încep să-i zic ?

Adunarea înmărmuri. „Gură-cască", de care şi-au rîs cu toţii, apărea sub o înfăţişare nebănuită de fîrtaţii ăştia unşi cu toate alifiile.

— Poate domnii deputaţi vor să facă o interpelare, ceva ?...

— De ce ne jigneşti pe degeaba ? ! Pentru vorbele astea poţi fi tras la răspundere ! replică pe un ton nesigur plîngăreţul de adineauri, pe care Petrovici îl pironea mereu cu privirea.

— Venerabile *sir*, vă vom răspunde imediat. Petrovici frunzări carneţelul. Poftim... 6 iunie curent. Cine a înlocuit cauciucurile noi din faţă cu altele vechi şi le-a vîndut la magazinul sătesc din satul Divnoiarskoe ? Întrucît constat, tinere, că aveţi o slăbiciune pentru discuţiile deschise, vă spun : dacă nu puneţi la loc cauciucurile, atît dumneavoastră cît şi partenerul dumneavoastră comercial din Divnoiarskoe, veţi face o scurtă plimbare pînă la tribunal !... Alte întrebări ? Staţi jos ! Apoi către ceilalţi : Mai doriţi exemple ?

— Nu, ajunge... totu-i limpede ! vui adunarea.

— Dacă v-am înţeles bine, de mîine asociaţia şmecherilor se desfiinţează. Asta-i una la mînă ! În cursul anilor voi toţi aţi căpătat un fel de „şahăr-mahăr reflex". Să vă lecuiţi de urgenţă ! Asta-i doi la mînă !... De la o vreme cine pleacă în cursă mai lungă se învîrteşte, în afară de diurnă şi de cheltuielile de deplasare, şi de bani pentru udătură. De azi înainte nu mai pupă nimeni bani de molan. Asta-i trei !... Care o să aranjeze aparatul cu burghiul electric, ca să-i iasă mai mulţi kilometri, o să-l aranjăm şi noi de o să ţină minte. Asta a fost patru la mînă. Şi cinci : care vinde benzină la „clienţi" — ceea ce faceţi în mod curent — o s-o cumpere la loc din bănuţii lui !

Petrovici îşi ridică mîna durdulie, cu toate cele cinci degete îndoite :

— Acestea sînt cele cinci condiţii ale tovarăşului Petrovici. Studiaţi-le şi conformaţi-vă... Aţi reţinut tot ? Se simte careva umilit şi obidit ? Sau... poate mai vrea cineva exemple, fapte concrete ? Îşi fîlfîi ameninţător carnetul.

Neputîndu-şi reveni din uimire, preşedintele adunării se trăgea mereu de mustaţă şi tuşea grav, cu ochii ţintă la Petrovici. Acesta, la rîndul său, privea amuzat auditoriul, amuţit ca prin farmec. Pe toate feţele citea respect, ba chiar teamă. Unii dintre cei numiţi cu dispreţ „truditori" — oameni care-şi vedeau cinstit de muncă şi nu umblau după ciubuc — dar mai ales tinerii de la cursuri, veniţi să facă practică, şi care pînă atunci nici nu îndrăzniseră să deschidă gura, acum chicoteau fără să se ferească. Să ia cuvîntul încă n-aveau curaj. De altfel, Petrovici nici nu le-a cerut-o, dar observîndu-i, îşi dădea seama că aceştia vor fi sprijinul lui şi căuta să şi-i întipărească bine în minte pe fiecare. Şi a mai observat el în fundul halei uriaşe, lîngă grinda de fier care sprijinea acoperişul piramidal, o jachetă fistichie. Din locul unde se afla nu putea să vadă faţa soţiei, dar i se părea că ea zîmbeşte... Uite că a venit... A venit să-l asculte... Fără să se dea de gol că a văzut-o, urmă :

— Ai ce citi în cărticica asta, dar azi n-o să avem oră de literatură. Am spus azi ! Clar ? Vorba juriştilor : „Legea nu are *marşarier* !" Dar să vă băgaţi bine în intelecturile voastre : care cum se întoarce înapoi, în trecut, o să zboare de aici cu viteză cosmică şi, scăpînd de atracţia Pămîntului, va trece dincolo de limitele atmosferei terestre. Şi atunci memoriile astea ale mele o să prindă bine ! S-a marcat ?

Mai flutură o dată carneţelul şi-i spuse lui nea Tihon, care îşi maltrata îngîndurat mustaţa de morsă :

— Azi n-o să vorbim despre întreceri, despre comunism, despre şeptenal... Încă nu s-a copt bine auditoriul. Mai aşteptăm.

După şedinţă îl luă pe mecanic la braţ ca pe un bun prieten şi, mergînd cu el prin hala ce se golea, îi spuse cu un zîmbet radios :

— Ia ascultă, darwinistule ! Să nu te mai prind că umbli după aldămaş ! Lasă-i în pace pe băieţii ăia. Clar ?... Auzi la el ! „Cel puternic îl învinge pe cel slab !"... Şi se mai cheamă că eşti comunist !

— N-ai decît să pui problema la biroul de partid ! Tot un drac ! Mecanicul afectă o totală nepăsare, dar mîinile lui schiţară un gest de sfială şi neputinţă.

— Ascultă aici. N-o să scriu nicăieri şi n-am chef de discuţii pe teme biologice. Mai ales că nu folosesc la nimic. Spuneai că cel puternic îl învinge pe cel slab. Bun ! Petrovici îşi strînse pumnul cît un pepene şi-i plimbă pe sub nasul mecanicului. Vezi asta ? Ei bine, dacă te mai prind o dată, o să stăm de vorbă pe darwineşte !

Acasă, trebăluind lîngă maşina de gătit — prăjea pentru cină nişte cartofi cu smîntînă, după o reţetă a lui „ca la mama acasă" — spuse soţiei care stătea visătoare, rezemată de tocul uşii :

— Ori prindem rădăcini în casa asta, ori mă scoate de aici cu picioarele înainte, mort la datorie în floarea vîrstei.... Da să fiu al dracului dacă n-o să le bag în cap manglitorilor ce-i aia comunism şi cum trebuie construit !

13

— Eh, Burun, Burun! Ciudate mai sînt femeile! Pas de ghiceşte, căţelule, ce gînduri le umblă prin cap, ce vor... Noi doi n-o să le înţelegem niciodată, pentru că sîntem nişte holtei înrăiţi...

Monologul acesta îl rostea Nadtociev într-o seară de duminică în camera pe care o ocupa la Casa de oaspeţi. Era pentru oaspeţi numai cu numele, căci de cînd se construise în Piaţa Hidroconstructorilor un hotel cu camere de baie, sală de duşuri, cu tot ce poate oferi vizitatorilor săi un oraş tînăr care se respectă, aici nu mai trăgea nimeni. Dar clădirea din bîrne, cu etaj, care adăpostise sub acoperămîntul ei primii oaspeţi ai Divnoiarskului, stătea ca şi înainte pe bulevardul Electrificării şi, ca şi înainte, în rămurişul copacului deşirat din faţa ei zbiera şi cînta, din zori şi pînă în noapte, un difuzor. Acum, aici locuiau nişte singurateci ca Nadtociev, oameni veşnic ocupaţi, care veneau „acasă" numai ca să doarmă.

Astfel de oameni nepretenţioşi întîlneşti pe orice şantier. Ei nu dau nici o bătaie de cap administraţiei şi serviciului locativ. Specipendev mobilase holul casei cu piese „categorie semigrea", atîrnase pe pereţi reproduceri în rame aurite, instalase un singur telefon pentru toţi, adusese un aparat de radio, două jocuri de şah, un domino, şi angajase două femei de serviciu care lucrau în ture şi nu se prea omorau cu curăţenia, dar în schimb întreţineau zi şi noapte focul la boiler, aşa că se putea obţine apă caldă la orice oră. Specipendev îl trecuse pe Nadtociev în categoria „oaspeţilor permanenţi", pentru care avea o slăbiciune deosebită. Din consideraţie pentru inginer, în afară de mobilierul obişnuit — pat, noptieră, şifonier — îi pusese în cameră un birou şi un fotoliu adînc, comod, cu spetează înaltă, avînd numerele de inventar prinse la loc vizibil.

În fotoliul acesta şedea acum Sacco Ivanovici. Era zăduf. Căldura serii, care nu mai mirosea a taiga, ci a praf şi asfalt încins, năvălea în valuri pe fereastră.

Numai în chiloți și cu o pisicuță din pluș strînsă între genunchi, Nadtociev lucra la o nouă perfecționare pentru automobilul său. Va fixa pisicuța la geamul din spate. La cotituri, i se va aprinde și i se va stinge alternativ ochiul drept, iar la opriri — amîndoi ochii...

Toți prietenii știau că dacă Nadtociev își caută din nou de lucru cu mașina e semn sigur că-i cătrănit. Era o fire deschisă și sociabilă, dar în tot ce-l privea personal se arăta foarte timid. Cum însă și omul cel mai timid simte uneori nevoia să-și deschidă inima, să-și verse focul, Nadtociev se obișnuise să stea de vorbă cu tăcutul său amic — mătăsosul seter.

— De ce n-am noroc, Burun? Spune și tu? De ce din atîtea femei pe care le-am întîlnit în viață am îndrăgit numai una, tocmai aceea pe care n-are nici un rost s-o iubesc? Cîte dintre ele ar fi fericite să-și așeze savoniera, peria de dinți și trusa de manechiură pe policioara de colo. Și, știi foarte bine, cățelule, că între ele au fost cîteva femei drăguțe. Ba una, chiar o frumusețe... Și, cum îți spuneam, m-am îndrăgostit de o femeie care catadicsește uneori, cînd n-are ceva mai bun de făcut, să stea cu noi la o șuetă, dar căreia, în fond, puțin îi pasă de mine și de tine... Ce i-am spus de s-a supărat așa? Că e ca o lampă de neon — luminează puternic, dar nu încălzește de loc... Ei și? Mai ții minte, Burun, scena din pădure? Ceilalți rămăseseră undeva în urmă. Ea a început să alerge. Am ajuns-o. S-a uitat la mine, a rîs și m-a sărutat. În timp ce o priveam pierdut, ea rupea zmeura cu toată palma — știi, cum fac ursuleții, de parcă ar mulge tufișul — și, rîzînd, o expedia în gură. Era numai zmeură pe mîini, și pe gură. Cînd a venit și restul grupului, ea a început să flecărească de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Eu nu aveam ochi decît pentru ea, n-o auzeam decît pe ea... Ea, însă... Da, frate, e foarte rău cînd un bărbat la patruzeci de ani se îndrăgostește cu adevărat pentru prima oară... Zi că nu-i așa.

Burun își privea îngîndurat stăpînul și, ca întotdeauna, acesta găsea în ochii lui tocmai răspunsul așteptat. Tot mîngîind la dispozitivul alcătuit din con-

ductori şi beculeţe minuscule, inginerul continua să tăifăsuiască cu cîinele :

— ...Aşadar, Burun, să analizăm relaţiile noastre cu ea... O dată mi-a spus : „Hai să fim prieteni". La care eu am răspuns că nu cred în prietenia dintre bărbat şi femeie. Cine din noi doi a avut dreptate ? Uite, se cheamă că sîntem buni prieteni ! Ne destăinuie lucruri pe care nu le-ar fi spus niciodată, probabil, acestei maşini electronice, căreia îi zice soţ. Da, Burun. E o maşină excelentă, cea mai perfectă din cîte există, în a cărei memorie sînt introduse din cînd în cînd fraze din ultimele ziare. Maşina poate calcula într-o clipită încotro trebuie să cotească : la dreapta, la stînga, în sus sau în jos, ca să-şi asigure poziţia cea mai avantajoasă orice s-ar întîmpla. Cînd i se pune o întrebare, maşina calculează şi prevede toate eventualităţile şi dă răspunsul potrivit. Dar nu-i decît o maşină, un mecanism. Nu are suflet ! Poate să-i terorizeze şi să-i strivească pe oameni, dar nu e în stare să-i însufleţească, să le aprindă entuziasmul în inimi. Poate fi admirată, dar nicidecum iubită... Ei, uite, în această privinţă, noi ăştia, mai înceţi la minte, mai vulnerabili, care ne înşelăm deseori, vorbim ce nu trebuie şi facem gafe, avem, pare-se, un mic avantaj. De aia e sinceră cu noi, are încredere în noi, se plimbă şi se sfătuieşte cu noi. Ba chiar ne-a sărutat... Totuşi ne ţine la distanţă legală... Aşadar, cine a avut dreptate ? Poate exista prietenie între bărbat şi femeie ? Taci, ai ?

Dacă Burun ar fi înţeles tot ce i s-a repetat de atîtea ori în ultimele luni, s-ar fi pus pe urlat, aşa cum urla la lună cînd era căţelandru. N-avea însă cum să pătrundă tîlcul cuvintelor şi, numai după ton, îşi dădea seama că stăpînul său e întors pe dos. Se uita la el cu o privire plină de devotament şi-şi freca botul catifelat de genunchiul gol al inginerului.

— Da, Burun, atunci seara cînd ne întorceam acasă cu şalupa mi-a mărturisit că vrea să-şi schimbe viaţa... Să-şi schimbe viaţa... Nu prea ştiu ce înţelege prin asta, dar un lucru e limpede : noi doi nu figurăm în proiectele ei. Poate vrea să plece ? Şi ce dacă ? Soa-

rele tot va răsări şi va apune deasupra Divnoiarskului, barajul va creşte, oraşul se va construi, iar noi ne vom vedea mai departe de treabă. Şi vom păstra credinţa că odată şi odată, de sînziene, vom vedea răsărind într-o poiană din pădure o floare minunată... Răsărind pentru noi doi, căţelule ! Va înflori, ce zici ?

Afară se înnoptase de-a binelea şi micuţii conductori cu care lucra Nadtociev nu se mai vedeau de loc. Zada singuratică, uitată parcă de taigaua ce s-a retras, în mijlocul străzii, îşi înteţise freamătul. Din difuzorul pitit în rămuriş, o voce dulceagă de tenor, îi zicea de vuia piaţa :

...Dormi, puiul mamii, somn uşor...
Luminile toate s-au stins...

— ...Aşteaptă numai, Burun, să fac rost de nişte gheare de fier cum au montorii ! O să mă sui în pom şi o să-i astup gura blestematului ! îi făgădui pentru a cîta oară Nadtociev, dar alegînd, ca de obicei, linia efortului minim, se mulţumi să închidă fereastra. De după lemnul subţire şi uscat al uşii se auzeau nişte pocnituri puternice. Locatarii Casei de oaspeţi jucau domino. Cu acest acompaniament, Nadtociev nu mai avea chef să stea de vorbă nici măcar cu cîinele. Puse deoparte pisica de pluş, şurubelniţele şi sîrmuliţele, deschise plita de gaz portativă, aprinse o flăcăruie albastră şi se apucă să-şi prepare, tacticos, mîncarea preferată : omletă cu slănină şi pîine. Omleta sfîrîia furios împroşcînd cu stropi fierbinţi şi limpezi, cînd zgomotul de după uşă se curmă brusc şi o voce de bărbat rosti clar :

— ...Nadtociev ? A doua la dreapta... Bateţi tare, cred că doarme...

Imediat se auziră ciocănituri dese şi nervoase în uşă.

— Intră ! strigă inginerul, micşorînd flacăra.

Uşa se deschise larg. În pervazul luminat, stătea Dina Vasilievna Petina. Ţinea o valiză mică în mînă. Intră în cameră cu un pas decis, care îi era străin. Îşi aruncă valijoara în prag, descheie nasturele de sus al trenciului şi încremeni într-o aşteptare încordată.

— Dina Vasilievna! murmură Nadtociev, sărind din fotoliu. Uitase cum e îmbrăcat, sau mai bine zis — că-i dezbrăcat.

Dina nici nu-i observă ţinuta. Stătea lîngă uşă răsuflînd greu, muşcîndu-şi buzele şi aruncînd priviri furişe peste umăr. Burun începu să mîrîie şi se postă în faţa lui Nadtociev, ca pentru a-l apăra cu trupul său.

— Am venit la dumneata, Sacco, rosti Dina cu un glas ciudat.

— Îmi... îmi pare foarte bine... Ce surpriză!... Dar de ce stai în picioare? Ridică fotoliul uriaş şi-l trînti pe duşumea mai aproape de Dina. Văzînd pantalonii bălăbănindu-se pe spetează şi aducîndu-şi aminte că-i dezbrăcat, îşi înhăţă hainele şi pantofii şi fugi lipăind pe coridor.

Cînd se întoarse îmbrăcat şi cu cravata la gît, o găsi pe Dina în aceeaşi poziţie. Din tigaie se ridica un fum înecăcios, dar ea nu-şi dădea seama de nimic.

— Te rog să mă ierţi, Dina Vasilievna. Zău că am uitat...

— Lasă, n-are nici o importanţă... Ochii Dinei străluceau febril. Ai spus că parcă aş fi o lampă care luminează, dar nu încălzeşte... Nu este aşa... Mi-e greu, mi-e tare greu... Şi am venit la dumneata...

— Foarte bine ai făcut. Ai avut o idee grozavă, formidabilă... se bîlbîia Nadtociev. Mai ales ultima dată cînd am avut o discuţie... Dar stai jos, te rog...

— Bine, o să stau jos. Se lăsă să cadă în fotoliu şi, privindu-l iscoditor pe Nadtociev, spuse răspicat: Am venit la dumneata pentru că nu am unde să mă duc... Tot nu înţelegi? Am plecat de la Viaceslav Ananievici... Da, da, am plecat. Articula cuvintele, ca un crainic de la radio. N-aş putea spune că te iubesc... Nu încă... Dragostea e altceva... Dar sîntem buni prieteni şi mă simt bine în societatea dumitale, mă înţelegi... Şi apoi, mi-ai spus de atîtea ori că mă iubeşti... Te-ai speriat? Sau, poate, nu se cuvine ca o femeie să vorbească aşa?... Sau... sau, poate, atunci ai minţit?

— Dina! Nadtociev se repezi să-i sărute mîinile.

Burun, care tot timpul o pîndise fioros pe neaşteptata vizitatoare, începu să mîrîie.

— E în toane rele, zîmbi Dina şi se ridică. Nu trebuie, dragul meu. Mai tîrziu... Lasă-mă să-mi vin în fire. Doar nu plec nicăieri. Deodată, îşi îngropă faţa în umărul lui şi o podidi plînsul. Nici n-am bănuit că-i atît de chinuitor...

Nadtociev nu îndrăznea să facă o mişcare. Îi mîngîia în tăcere părul unduitor. Zguduit pînă în adîncul inimii, nu ştia ce să facă, ce să spună. O aşeză blînd în fotoliu, cu gîndul să-i dea un pahar cu apă, dar în termos era ceai fierbinte pregătit pentru la noapte. Ieşi din cameră, trecu ca o vijelie prin faţa colocatarilor care jucau domino şi, petrecut de privirile lor întrebătoare şi insinuante, coborî jos, unde, lîngă boiler, era şi un rezervor cu apă fiartă, rece. Cînd se întoarse cu paharul plin, o găsi pe Dina tot în fotoliu. Ochii îi erau înroşiţi de plîns, nasul arăta de parcă avea guturai, dar apucase totuşi să-şi aranjeze părul. Ea îi zîmbi chiar — un zîmbet palid, crispat.

— Bietul Sacco, spuse ea încet. Acum ştii ce înseamnă... să te legi la cap...

— Dina, dragoste... Dar tu...

— Nu tu... dumneata... Deocamdată... Trebuie să mă obişnuiesc. Ochii cenuşii şi un pic oblici, de orientală, implorau. Ai s-o faci pentru mine, nu-i aşa ?

— Pentru dumneata fac orice !

— Cuminte băiatul, surîse ea. Altceva n-o să-ţi cer. Doar n-o să mă agăţ de gîtul dumitale, aşa hodoronc-tronc.

Nadtociev simţea că, pe măsură ce se linişteşte, Dina se îndepărtează de el, îi scapă printre degete. În glasul ei apărură accente glumeţe, scut împotriva căruia omul acesta puternic şi voinic era neputincios.

— Nu trebuia să fugi după apă. Aş vrea numai să mănînc ceva... Ştii, a început încă înainte de masă... L-am întrebat fără ocol... În definitiv, nu contează ce l-am întrebat. Să nu vorbim despre asta... Şi aşa mă simt de parcă a vrut să mă taie cineva cu un fierăstrău de lemn... Îţi dai seama, cred, că nu-mi ardea de mîncare. Acum sînt însă leşinată de foame. Genele lungi îi acoperiră ochii. Şi, mai e ceva... Va trebui să dorm aici... Te-ai speriat ?

— Dina, dragă...

— O, da, ştiu că eşti curajos. În definitiv e vorba de o singură noapte... Nu văd unde m-aş putea duce. Mîine, îmi încep serviciul la spital. O să-mi dea, probabil, un loc la cămin, şi o să ai tot timpul să te gîndeşti şi să te tot gîndeşti. De altfel, poţi să mă dai afară de pe acum... Hai, că am glumit !... Dar ce are ăsta de se uită aşa fioros la mine ? întrebă ea fără nici o trecere, arătîndu-l pe Burun. Oare şi cîinii îşi pierd minţile de gelozie ? Umerii îi zvîcniră ca de frig. Ce bine că s-a sfîrşit... Se tortura singur, mă tortura şi pe mine... A plîns. Groaznic !... Nu mi-aş fi închipuit vreodată că Viaceslav Ananievici e în stare să plîngă... Ce ai, Sacco ? De ce mă priveşti aşa ? Dă-mi ceva să mănînc. Nu, nu omleta. E arsă.

În afară de pîine şi de o felie de slănină îngălbenită, Nadtociev n-avea nimic. La ora aceea, restaurantul era probabil închis. Fericit, dar şi mîhnit că Dina şi-a recăpătat stăpînirea de sine, Sacco se lovi cu palma peste frunte :

— Evrika ! Sîntem salvaţi ! Diujev ! Gospodarul ăla nu există să n-aibă provizii.

Dina tresări :

— Pavel Vasilievici ? Urmă încet : E aici ?

— Îhî, după peretele ăsta. Sîntem vecini !

— Cheamă-l mai repede.

De tulburat ce era, Nadtociev nu observă că, auzind numele lui Diujev, Dina roşi şi coborî ochii. De altfel, cum să-i treacă prin cap că tocmai prietenul acesta nou al lor, pe care Dina abia îl cunoaşte, era cauza celor petrecute în familia Petin ? Dinei i se păru însă că vecinătatea lui Diujev are o semnificaţie de simbol. Cu ochii la peretele după care se afla el, îşi reaminti cum au început clipele acelea chinuitoare, toată grozăvia din care s-a smuls acum...

...Zilele trecute, venind de la bibliotecă, îi întîlni pe Diujev şi pe Vasilisa. Cu o volubilitate pe care Dina nu i-o cunoştea, fata povestea ceva bărbosului. S-au despărţit la o intersecţie. Abia atunci Vasilisa o văzu pe Dina şi fugi spre ea. Silueta impunătoare a lui Diujev se mai desluşea în depărtare. Urmărindu-l cu

privirea, Dina o întrebă pe Vasilisa dacă nu știe ce s-a întîmplat odată, mai demult, între omul acesta și Petin. Că ceva trebuie să se fi întîmplat! Și-a spus-o încă atunci, pe puntea lui „Ermak", cînd l-a văzut pentru prima oară pe Diujev. De obicei, cei de la „Plugarul roșu" începeau s-o scalde cînd îi întrebai despre mecanic. De aceea, răspunsul Vasilisei o surprinse:

— Da, știu. Ridicînd spre Dina ochii ei mari, cărora fața bronzată le dădea un reflex albastru de porțelan, repetă: Știu. Bărbatul dumitale l-a ponegrit pe Pavel Vasilievici și acesta a stat închis fără să aibă vreo vină.

— L-a ponegrit?! Își aduse aminte de privirile dușmănoase ale bărbosului, de discuția surprinsă într-o dimineață în ograda lui Sedîh, de misterioasele cuvinte despre antiger, de interesul febril, nervos, plin de ciudă pe care-l manifesta Viaceslav Ananievici pentru Diujev de cînd apăruse acesta pe șantier... L-a ponegrit!... Părea ceva monstruos! Ca și cînd ar fi dorit să îndepărteze, să amîne ceva oribil, înspăimîntător, izbucni: Nu-i adevărat! Nu poate fi adevărat!

Vasilisa o privi cu simpatie:

— Întreabă-l.

Glasul fetei răsuna ferm.

Să-l întrebe? Dar chiar și întrebarea, ca și îndoiala ei, l-ar jigni de moarte. „Am voie să-l întreb?" se frămînta Dina. Presimțea, bănuia, ba era chiar sigură că grijuliul și atentul Viaceslav Ananievici, de cum iese din casă, devine alt om. Această dublă personalitate începuse să i-o descopere abia în ultimele luni. Multe trăsături ale bărbatului ei, pe care înainte le admira fără rezervă: siguranța, calmul de neclintit, spiritul său practic, slăbiciunea pentru curățenie și ordine începuseră s-o sîcîie, să-i calce pe nervi. Își dădu seama cu spaimă că micuța vilă din strada Cheiului nu-i mai spune nimic, că preferă să lucreze în sala de lectură, destul de zgomotoasă și neprimitoare, că undeva în adîncul inimii se bucură cînd Viaceslav Ananievici întîrzie la direcție pînă noaptea tîrziu. Uneori, prefăcîndu-se că e absorbită de lectură, citea ore în șir o carte plicticoasă, pînă se auzea din dormitor sforăitul lui liniștit. Și totuși, Petin rămînea în ochii ei un om

superior, deosebit. Iar acum... să-l întrebe ? Să nu-l întrebe ? Dar dacă e adevărat ?

După ce s-a zbuciumat aşa cîteva zile, i-a pus întrebarea la masă. Se aştepta ca el să surîdă ironic : „Ai înnebunit ?" Sau să se indigneze : „Cine-i ticălosul care pune în circulaţie asemenea zvonuri ?" Sau să se retragă jignit în găoacea lui şi să nu-i mai vorbească de loc. El însă... el a tresărit şi a întrebat-o cu nasul în farfurie : „Chiar Diujev ţi-a spus-o ?". „Prin urmare, e adevărat ? ! se îngrozi Dina. L-ai ponegrit pe nedrept ! Da ?"

Şi atunci s-a întîmplat ceva de care şi acum îşi aminteşte cu groază. Viaceslav Ananievici, omul lîngă care trăise atîţia ani, se transformă ca prin farmec. Ţîşni în sus răsturnînd scaunul, buzele lui subţiri se schimonosiră, iar şuviţele care ascundeau cu grijă creştetul lunecară la o parte, dezvelind o chelie netedă şi lucioasă. Ţipă cu glas de muiere isterică : „Am închis ochii cînd te-ai afişat peste tot cu cretinul ăla sinistru de Nadtociev ! Să fiu gelos pe unu ca ăsta ar însemna să mă umilesc. Dar pentru că ai ajuns să repeţi în casa mea toate mîrşăviile pe care le îndrugă hăndrălăii cu care-ţi petreci timpul..."

...Speriată, Dina trase cu coada ochiului la peretele de după care se desluşeau vag glasurile a doi bărbaţi, de parcă aceştia i-ar putea auzi gîndurile. Apoi, voind să alunge o nălucire, scuturâ din cap şi sări din fotoliu... Cînd Nadtociev se întoarse, împingîndu-l uşor pe bărbosul care avea braţele încărcate cu pachete şi ţinea la subţioară o sticlă de vin caucazian, o găsi pe Dina căutîndu-şi de treabă lîngă masa pe care o aşternuse cu un ziar curat. Fereastra dinspre stradă era larg deschisă şi transperantul legat nod. Aerul primenitor al serii izgonea mirosul stătut de cameră de hotel locuită de un burlac.

— Bună seara, tovarăşă Petina, o salută Diujev apăsînd pe litera „o", ca întotdeauna cînd era emoţionat.

— Nu mă mai cheamă Petina, Pavel Vasilievici. Sacco nu ţi-a spus nimic ? Am plecat de la Viaceslav Ananievici, iar numele meu de fată este Zaharova,

răspunse Dina, întrebîndu-se mirată de ce îi este mai îndemînă să vorbească cu bărbosul decît cu Sacco.

— Foarte bine ai făcut. Foarte bine, o felicită Diujev şi dînd la o parte, fără să vrea, cu umerii lui voinici pe Dina şi pe Nadtociev aranjă bunătăţile aduse : conserve, salam, brînză. Apoi destupă sticla, puse pe masă două pahare şi chiar şi nişte şerveţele de hîrtie în faţa fiecărui tacîm.

Urmărind cu admiraţie, fără să-şi dea seama, mişcările potolite şi sigure ale mîinilor lui mari, Dina îşi spuse ce mult a putut să se schimbe acest om de cînd l-a văzut prima dată, pe vas. Purta şi acum plete, barbă şi mustăţi, dar nu i-ar mai fi trecut prin cap să-l compare cu Ermak. Sub sprîncenele aurii, ochii albaştri aveau o privire hotărîtă.

— Foarte bine ai făcut, eşti înţeleaptă, tovarăşă doctor Zaharova. Bravo! mai spuse o dată Diujev. Vorba poetului : „La o căruţă nu se-nhamă un cerb şi-un cal nestăpînit". [1]

De cînd intrase Diujev, Dina s-a mai liniştit. O cuprinse o sfîrşeală în care se împletea însă sentimentul reîntoarcerii la viaţă, aşa cum simţise o dată după operaţie, după ce scăpase de sub influenţa narcozei : ce a fost mai rău a trecut. Acum avea o singură dorinţă : să uite cît mai repede şi să trăiască. Atît. Să trăiască. La masă au vorbit despre lucruri neînsemnate, avînd grijă să nu pomenească de Petin şi de cele întîmplate. Cînd văzu că Diujev toarnă vin în cele două pahare, Dina luă de pe policioară păhăruţul pentru bărbierit, îl şterse cu batista, îl umplu şi i-l puse dinainte.

— Să bem pentru viitorul meu. În sănătatea doctoriţei Zaharova, spuse ea accentuînd voit litera „o" şi observînd prea tîrziu semnele disperate pe care i le făcea Nadtociev.

Diujev împinse păhăruţul la o parte :

— Sînt din neam de rascolnici de pe Volga. Legea noastră ne opreşte să bem licoarea satanei... Cît despre doctoriţa Zaharova e sănătoasă ea şi fără urarea noastră...

[1] Vers din poemul *Poltava* de A. S. Puşkin. În romîneşte de George Lesnea.

Dintr-una într-alta, se pomeniră deodată discutînd despre apropiata plecare a lui Diujev la Moscova. Urma să plece acolo cu avionul pentru a construi şi a încerca la un institut din capitală o machetă a proiectului său. Nici acum nu rosti Diujev numele lui Petin, cu toate că acesta era adversarul cel mai aprig al proiectului. Petin nu mai exista. Îl radiaseră din viaţă. Dar, cu tot tactul de care dădeau dovadă cei doi bărbaţi, în faţa ochilor Dinei stăruia următoarea scenă : Viaceslav Ananievici o imploră să-l ierte. Chiar dacă nu-i va mai fi soţie, ci numai o bună prietenă, sau chiriaşă. Să lase timpul să-i judece... Această amintire, ca şi uitătura duşmănoasă şi pînditoare a cîinelui n-o lăsau să se liniştească. Era uimită că Diujev nu spusese nici un cuvînt despre Viaceslav Ananievici, că nu-i dăduse să înţeleagă nici printr-o privire, nici printr-un gest, cît a trebuit să îndure din cauza bărbatului ei... A fostului ei bărbat !... Fost !

— Te invidiez că te duci la Moscova, spuse Dina cu un zîmbet visător. Ah, Moscova !... La institutul nostru de pe Pirogovka studenţii din anul întîi — noi îi poreclisem „capricorni", nu mai ştiu de ce — se zbenguiesc în halatele şi bonetele lor băţoase de noi ce sînt... Şi nu-şi spun altfel decît „colega"... Minunat oraş !... O să vezi, Pavel Vasilievici...

— Ce să văd, că ştiu, răspunse Diujev. „O"-ul care trăda un locuitor de pe malurile Volgăi se auzea acum mai puţin. Tata a fost rîndaş la Moscova...

— Asta-i bună !... Şi mai spuneai că eşti rascolnic de pe Volga, de la Nijni-Novgorod !

— Păi, da, m-am născut acolo. Dar încă înainte de revoluţie taică-meu s-a mutat în cel dintîi oraş de scaun şi ne-a luat cu el. Iar toamnele de pe Pirogovka, gătite cu aurul teilor, le cunosc pentru că tot acolo a învăţat şi soţia mea.

— Eşti căsătorit ?

— Am fost.

Nadtociev îi făcea mereu semne, dar Dina, cu ochii la Diujev, nu le vedea.

— Ai copii ?

— Am avut. Un băiat.

— Ai casă la Moscova ?
— Am avut şi casă.
— Dar ce s-a întîmplat ? S-au... prăpădit cu toţii ?
— Nu. Sînt bine, sănătoşi. Glasul lui Diujev era surd, dar Dina, copleşită de propria ei durere, nu observa nimic.
— Atunci de ce spui „am fost", „am avut" ?
— De aia, răspunse Diujev ridicîndu-se. Zic să ne ducem la culcare. Uite ce-ţi propunem, Sacco şi cu mine. Dumneata îţi arborezi aici pavilionul, iar noi ne retragem pe poziţii dinainte pregătite, în camera mea... Merge, cum se spune la noi, pe Volga ?
— Merge, cum se spune şi la noi pe rîul Moscova, răspunse aproape vesel Dina.
În loc să zîmbească la gluma Dinei, Diujev se închise în el. Umerii largi i se lăsară în jos, ochii-i deveniră neliniştiţi, iar mîinile care strîngeau de pe masă resturile cinei îşi pierdură siguranţa dinainte. Dina îi prindea privirea, dar el şi-o ferea în lături.
— Iartă-mi curiozitatea asta prostească.
— O să încerc.
Un zîmbet îi înseninâ chipul descoperind sub mustaţa bălaie două rînduri de dinţi zdraveni, egali. Dar ochii albaştri erau plini de durere nemărginită.

14

A doua zi dimineaţa, Viaceslav Ananievici Petin veni la direcţie ca de obicei, la nouă fix. Era ras proaspăt şi pieptănat cu grijă. Şuviţele lungi, aranjate cu iscusinţă, aproape că-i ascundeau creştetul pleşuvit. Gulerul bine scrobit îi ţinea gîtul ţeapăn.
În timp ce străbătea culoarul, saluta în dreapta şi în stînga cu obişnuitul său zîmbet rezervat. Dădu mîna cu secretarul şi intră în cabinet. Îşi dezbrăcă haina, cum făcea în toate zilele, o atîrnă pe speteaza fotoliului pivotant, scoase din sertar şi-şi puse mînecarele de

satin. Pe masă îl aştepta o mapă pe care scria : „Urgent". Viaceslav Ananievici o trase spre el, alese din paharul de pe masă un creion bine ascuţit şi se plecă deasupra hîrtiilor...

Trecu o jumătate de oră. Secretarul se holba nedumerit la uşă : încă nu l-a chemat. Încercă butonul nichelat al soneriei, controlă firele — totul era în regulă, dar soneria tăcea. Viaceslav Ananievici îşi făcea un punct de glorie din buna organizare a zilei sale de lucru, drămuită pe minute. Rezolva „urgenţele" într-un sfert de oră, chiar cînd mapa era plină. Acum însă nu avea decît două scrisori pe care trebuia doar să le iscălească. „Să ştii că s-a întîmplat ceva", îşi zise secretarul şi deschise uşa încet de tot, cum se pricepea el s-o deschidă ! Îl văzu pe Viaceslav Ananievici în poziţia lui obişnuită, plecat asupra hîrtiilor. Auzind scîrţîitul podelei, tresări şi, fără să ridice capul, spuse cu o voce gutunărită :

— Sînt ocupat... Să nu intre nimeni !

Secretarul se mistui fără zgomot îndărătul uşii, şi mai alarmat. „Asta ce-o mai fi ?" Dar peste treizeci de minute, soneria zbîrnîi, şi ziua de lucru a lui Petin intră pe făgaşul obişnuit. La ora prînzului însă, în loc să plece acasă, ceru să i se aducă ceva de la bufet. Mîncarea a rămas neatinsă, sub şerveţel.

— Nu vă simţiţi bine ? întrebă prevenitor secretarul. Să chem doctorul ?

Viaceslav Ananievici îl săgetă cu o privire îngheţată.

— Ştii foarte bine că, de cîte ori am nevoie de ceva, ţi-o spun singur.

După ce ieşi secretarul, Petin încercă să mănînce ceva. Bău ceaiul, care între timp se răcise, dădu să muşte dintr-o tartină, dar imediat o aruncă scîrbit la coş. În clipa aceea, auzi prin uşa căptuşită cu vinilină o voce subţire, stridentă, care îl făcu să se reaşeze repede în fotoliu.

— Nu lăsa pe nimeni ! Avem ceva important de vorbit ! aruncă Litvinov secretarului şi împinse uşa.

Petin îşi desprinse privirea de pe hîrtii şi se uită întrebător la director. Avu impresia că şi în ochii lui Litvinov citeşte o întrebare, ba chiar compătimire. Dar

nu era, probabil, decît o părere, pentru că fără să-i dea măcar bună dimineaţa directorul se lăsă pe un scaun şi spuse :

— Ştii cine a fost adineauri la mine ? Tehnica în persoană... Sacco şi Makaronîci cu a lui ceată... Şi, bineînţeles, Poperecinîi. Îţi trece prin minte ce a născocit dracul ăla de om ?... Unde mai pui că a născocit-o cînd se afla, cum spun şahiştii, în criză de timp... Abia-abia a început să-şi revină şi, gata, gîndeşte la scară mare : zor-nevoie să creăm brigăzi complexe în aşa fel, încît maşinile şi excavatoarele să lucreze în bandă... Auzi ? În bandă ! Şi află că la invenţia asta grozavă a colaborat şi Petrovici al meu... E colosal !... Ce perspective, ce anvergură...

Petin asculta cu o atenţie politicoasă. Nu prea înţelegea despre ce este vorba, dar maşinal dădea din cap la momentul potrivit. Directorul îi vorbea parcă despre Oles Poperecinîi... despre nişte brigăzi complexe... Litvinov se înflăcăra tot mai mult, dar Petin avea impresia că directorul îl priveşte cu prea multă luare-aminte. „Să fi aflat ? Să se fi răspîndit atît de repede vestea prin oraş ? Ori poate a venit ea la direcţie ?“

La un moment dat, Litvinov se întrerupse şi-l privi drept în ochi :

— Ascultă. Nu-mi place cum arăţi !

— Eu ? Mulţumesc. N-am nimic.

Acum Litvinov îi vorbea ceva despre tineret, spunea că trebuie promovate cu îndrăzneală tinerele cadre, îi povestea despre o listă întocmită de Igor Kapustin, secretarul organizaţiei de Comsomol.

— ...E ceva colosal de important ! Ilici a scris la douăzeci şi doi de ani un studiu teoretic, Lazo a fost comandant pe front... Şciors... Curmînd brusc înşiruirea de argumente, întrebă încet : Poate ar trebui să facem ceva pentru ea ? Nu vreau să intru cu cizmele în sufletul tău, dar...

În forul lăuntric al lui Petin se schimbă ceva. Bărbatul calm, cu o ţinută impecabilă, care şedea înapoia biroului, nu mai era decît copia lui neînsufleţită.

— ...Recunosc, sînt complet dezorientat, îngăimă el. A plecat. Fără bani, fără lucruri. Am aşteptat-o toată

noaptea, crezînd că îi va trece supărarea şi se va întoarce. Nici nu mi-a telefonat... Ştii, Feodor Grigorievici, sînt monogam prin excelenţă şi aproape că nu cunosc femeile. A fost o soţie ideală... Inteligentă, plină de tact... Cum se interesa de toate preocupările mele, cu cîtă grijă mă înconjura. A ajuns un „alter ego" al meu... Glasul îi tremura şi ochii îi erau umezi.

— Despre asta aţi vorbit ieri ?

— Despre asta şi despre altele... Nu mai ştiu... Mi-am pierdut capul... Uite şi acum, nu înţeleg de ce-ţi povestesc toate astea ?

— E ca şi cînd ai da drumul la abur cînd acul manometrului trece de semnul roşu. Cam asta trebuie să fie.

— Ea nu e de loc pregătită pentru o viaţă independentă. E atît de neajutorată, atît de lipsită de simţ practic... Nici nu ştiu unde s-a dus. O lacrimă i se prelinse pe obraz şi căzu pe mapa cu „urgenţe". Dacă tot ai deschis vorba, poate i s-ar putea repartiza, ştiu şi eu, o cameră într-un bloc nou, sau în altă parte ?

— Să ştii că mie nu-mi face impresia să fie chiar atît de neajutorată... Numai că... Fără să termine ce avea de spus, Litvinov se ridică. Hai, nu-ţi mai face sînge rău. Se întîmplă... Tata avea o vorbă : „Bărbatul şi nevasta se ceartă, dar tot patul şi-l împart".

— Crezi dumneata ? De-ar fi aşa... Ochii negri răsfrîngeau o durere pe care Petin nu mai căuta s-o ascundă...

— Nu mi-o lua în nume de rău, Viaceslav Ananievici, aruncă Litvinov, da vreau să-ţi pun o întrebare. Dacă nu vrei, nu-mi răspunzi : toată tevatura a izbucnit pentru că ţinea cu tot dinadinsul să lucreze la spital ?

Petin ezită, apoi făcu „da" din cap.

— Şi te-ai opus ?

— Ne înţelegeam atît de bine, spuse Petin, recăpătîndu-şi stăpînirea de sine. Dar cum am debarcat pe ţărmul acesta, ea...

— În sfîrşit... Fii pe pace. O să facem tot ce putem... După o scurtă pauză : În privinţa locuinţei... Dacă ai nevoie de ceva, ştii unde stau. O să-mi faci plăcere...

Ieşi îngîndurat. În anticameră îl aştepta şeful serviciului secret, cu un plic voluminos, lipit cu ceară.

— Uite-l şi pe lordul păstrător al sigiliului ! exclamă Litvinov. Hai, intră. Ce-ai acolo ?

— Răspunsul la scrisoarea dumneavoastră. Uitaţi-vă. „Extrase din dosarul cu privire la acuzaţiile aduse cetăţeanului Diujev P. V."

— Aha ! făcu directorul brusc interesat, scăpînd de izul neplăcut pe care i-l lăsase discuţia de adineauri. Ia adă-le aici ! Smulse plicul din mîna omului şi, rupînd grăbit sigiliile, mormăi : Aşa... Aşa... aha, uite aici : colegiul special... 5 ianuarie 1946... Cazul lui Diujev Pavel Vasilievici învinuit de acte de sabotaj sancţionate de art... Aşa... aşa... aşa... Mă, fir-ar să fie, ce de articole !... Colegiul compus din... Acuzatorul... Aha, aha !... Bănuiam eu. Litvinov lovi mapa cu palma şi citi răspicat : Expert din partea acuzării, locotenent colonel Ing. Petin V. A., candidat în ştiinţe tehnice, laureat al premiului de stat etc., ş.a.m.d... Litvinov îl privi triumfător pe şeful serviciului secret : Ai văzut ? Ce ţi-am spus ? Aia e !

— Am verificat totul. Declaraţia tovarăşului Diujev e adevărată de la început pînă la sfîrşit. A fost eliberat înainte de expirarea termenului şi dosarul a fost reexaminat. Acuzaţia a căzut din lipsa elementelor constitutive ale infracţiunii. Stagiul în partid i s-a restabilit. Are referinţe excelente de la comitetul raional Divnoiarsk. Poftim.

Litvinov făcu un gest de refuz.

— E limpede. E colosal de limpede. Lasă totul la mine.

15

În seara cînd Oles Poperecinîi a ieşit adînc tulburat de la direcţie, după ce spusese „nu", a avut o senzaţie pe care a mai încercat-o odată pe front. Primise misiunea de a neutraliza împreună cu un grup de pionieri

niște mine lăsate de SS-iști într-o hrubă săpată sub altarul unei vechi mînăstiri poloneze. Ar fi fost mai puțin riscant să arunci hruba în aer, dar mînăstirea era un loc de pelerinaj al catolicilor și ordinul glăsuia : să fie salvată cu orice preț. Oles a trecut la acțiune. A dibuit destul de repede focosul ascuns între bombe de avion foarte puternice. Era o mașină infernală obișnuită cu un mecanism de ceasornic, care putea să meargă probabil o săptămînă. Restul era însă de o construcție pe care Poperecinîi nu o cunoștea. Că sistemul fusese prevăzut cu dispozitive menite să arunce totul în aer, dacă ascunzătoarea va fi descoperită, nu încăpea îndoială.

Oles și-a expediat oamenii din hrubă cu consemnul să nu se apropie de clădire și a rămas singur, între mormintele reci, verzi de mucegai ale unor canonici și cardinali, ascultînd tic-tacul morții. S-a gîndit el ce s-a gîndit și pînă la urmă i-a dat de rost. Cu mișcări line, abia schițate, a găsit sîrmele camuflate și le-a tăiat cu o lamă de ras. A reușit astfel să izoleze focosul de puterea năprasnică a minelor, dar acesta i-a explodat în mînă. Oles a fost proiectat peste un bloc de marmură și rănit la picior. Vedea, auzea, simțea mirosurile, dar trupul parcă nu era al lui. Gîndurile i se frînseră și i se învălmășiră, iar pămîntul îi fugea de sub picioare.

În seara cu pricina, Oles simțise în biroul lui Petin ceva asemănător. Ochii văd, urechile aud, picioarele îl țin, dar în cap e o adevărată harababură, niște frînturi de gînduri pe care nu izbutește să le înfiripe. Nadtociev îl ajunge din urmă și îi strînge mîna. Pentru ce o face ? Îi petrece un braț pe după umeri și merg împreună pe trotuar. Încotro ?... Vrea să-l consoleze ? La ce bun ? Nu mai poate da înapoi. Toate căutările lui înfrigurate, toată strădania lui n-au dus la nimic. Dimpotrivă, au înstrăinat și mai mult de el oamenii pe care voia să-i ajute, i-au zdruncinat încrederea în sine...

Iar acum, cînd i-au propus să-l avanseze, a refuzat într-un mod atît de grosolan, fără să se gîndească la viitor. Prin refuzul său i-a jignit, probabil, pe cei care

voiau să-l ajute... A doua oară nu mai pupă el așa ceva. Chiar dacă o să-i mai propună o dată, n-are voie să primească că, de... reputația... Un gînd îi sfredelea mereu mintea. „Nu cumva te-ai răsuflat, Oles Poperecinîi ?"

Un lucru era clar : înainte de a chibzui temeinic toate acestea și a lua o hotărîre nu poate veni acasă. O știe doar pe Ganna ; chiar de nu-i spui, te cunoaște după ochi că ai ceva pe inimă. Iar dacă-i spui, nu mai scapi de gura ei. Casa din Ust, pianul, vișinii... Și, fie vorba între noi, mă Oles, cine te-a pus să pleci din Ust ? !

Rătăcea prin orașul tînăr și nici pomii de curînd plantați, nici noile etaje ale blocurilor, care se înălțau mereu, nici semafoarele instalate zilele trecute la intersecții nu-i descrețeau fruntea.

La bufetul modern, din plăci de masă plastică de diferite culori și semănînd cu o căsuță din basme, s-a întîlnit cu mecanicul cel ciupit de vărsat, din echipajul lui... Acela care reușea să-și exprime toate gîndurile în trei cuvinte : „Mă să fie !" Ciupitul tocmai expedia în gură o tartină și părea în toane bune. Bucuros că l-a întîlnit, Oles îl luă de braț și-l tîrî după el, povestind acestui om, în fond străin, despre propunerea ce i s-a făcut la direcție, despre îndoielile și gîndurile sale. Mecanicul asculta cu atenție și, cînd Oles isprăvi, exclamă cu simpatie și înțelegere :

— Mă să fie !...

Încurajat de această remarcă semnificativă, Oles căută să motiveze bruscheța răspunsului său. Cînd își încheie pledoaria, era convins că, în definitiv, procedase just. Parcă i se luase o piatră de pe inimă. Apoi îi explică taciturnului său interlocutor că acum trebuie neapărat să-i pună la cale pe băieții ăștia care, de fapt, nu sînt așa răi cum vor să pară, să le bage în cap că nu sînt mai proști ca alții și că, dacă o să pună cu toții umărul, treaba o să meargă strună.

— Este ? Am dreptate ? întreba el din cînd în cînd și auzea drept răspuns : „Mă să fie !" într-o intonație afirmativă.

— ...Dacă ne-am apuca cu toții și am munci cum scrie la carte, măcar un singur schimb... Pe front ai fost ? Erai

prea tînăr ?... Eu, însă, m-am războit pînă peste cap. În primul an de război, cînd cu retragerea, nemții au parașutat în spatele frontului un desant. Unul destul de prăpădit, să tot fi avut vreo sută de pistolari. Știi, ăia cu automatele... Cînd se apucau să țîrîie... pac, pac, pac... mă crezi ? Regimente întregi o luau la sănătoasa, ascunzîndu-se prin păduri. Dar cîte un comandant sau un locțiitor politic aduna o mînă de băieți, care mai mirosiseră ceva praf de pușcă, și : „Rezistăm pînă la moarte !" Ei, află că ăștia luau în piept divizii întregi... Da, frate, încrederea în propriile tale forțe, încrederea în comandant e mare lucru... Uite, tu, de pildă... mama ta de vorbăreț !... Barem o dată de ți-ai da seama de ce ești în stare... Ai începe să te respecți. Pe Negativ numai că nu l-ați mîncat de viu, da fratele meu, Borka, nu mai găsește cuvinte de laudă. Și află că nu mai are de gînd s-o întindă. Își face o căsuță în „India", se așază cu temei...

— Mă să fie !... oftă celălalt.

Tot discutînd așa, străbătură cartierele în construcție și cotiră pe un drum ce ducea spre cariere. În depărtare, peste munții de nisip de un galben țipător, se ridicau cînd ici, cînd colo, cupele excavatoarelor și revărsau cu o scăpărare pămîntul roșietic. Mașinile nu se vedeau, numai brațele acestea de fier care cînd se arătau, cînd dispăreau. Aveai impresia că, dincolo de valurile de humă, niște făpturi uriașe venite de pe alte planete făuresc ceva numai de ele știut, sfîrtecînd fără milă rărunchii pămîntului. Cu gîndul în altă parte, Oles se căznea să scoată cu piciorul o piatră pe care cauciucurile autocamioanelor o împlîntaseră în pămîntul de la marginea șoselei. În sfîrșit, piatra ieși din scobitură și porni de-a dura pe priporul fără iarbă încă, lăsînd o dîră punctată.

— Uite, băiatule, așa un bobîrnac ne-ar trebui tuturor... Piatra asta ar zace aici cine știe cît, pînă ar năpădi-o buruienile. Apoi ar intra în pămînt, tot mai adînc, tot mai adînc... Eh, frate !... Privi dus pe gînduri mașinile ce trudeau în depărtare, și deodată răcni ca ieșit din minți : Ia stai ! Taci, nu spune nimic !... Ce-ar fi dacă ne-am sui o dată cu toții pe excavatorul

lui Borka ?... Măcar pentru un singur schimb. Că mașina aia o cunosc ca pe Ganna mea... Poate chiar mai bine... Atunci o să vedem care ce poate... Tu ce zici ?

— Mă să fie ! !

Se întoarseră în oraș aproape alergînd. Ideea asta, atît de simplă, i se părea lui Oles salvatoare. Într-adevăr, cel mai important e să ai încredere în tine, în tovarășii tăi de muncă. Nu înțelegea cum nu i-a dat mai înainte prin cap. Zăboviră puțin la bufetul ultramodern, ca să bea cîte o halbă la tejghea.

— Ești un băiat straşnic ! Ce bine știi să taci pe tot felul de teme interesante... îi spuse Oles, la despărțire, strîngîndu-i mîna și uitîndu-se cu ochi de îndrăgostit la fața slabă, colțuroasă și ciupită de vărsat a ajutorului de mecanic.

Nu că ar fi uitat discuția penibilă de la direcție — ea nu-i ieșea din minte — dar acum n-o mai lua în tragic. Întorcea pe toate fețele noua lui idee și se încredința tot mai mult că va reuși...

— Ai băut ? se miră Ganna. Cu ce ocazie ?... Ia spune mai bine pentru ce te-a chemat la direcție ?

— Ca să mă facă mai mare peste excavatoriști...

Ganna bătu fericită din palme.

— Ei, na !...

— Numai că eu am refuzat, se grăbi s-o lămurească Oles și, ferindu-și ochii, spuse fetiței : Roșculeț, taică, repede-te pînă la nenea Borea și spune-i să vină imediat. E ceva foarte important. Hai, fuguța !

— Cum, adică, ai refuzat ? ! se miră Ganna, fericită totuși de schimbarea pe care o observase la bărbatul ei.

— Tu știi foarte bine, Ganusia, că nici pe front n-am căutat să mă aranjez mai aproape de ștabi, ca să scap de gloanțe... Noi, alde Poperecinîi, ne tragem tocmai din cazacii zaporojeni — i-a spus-o popa lui bunicu-meu. Nu sîntem niște gîndaci să ne ascundem prin crăpături cînd ne paște vreo primejdie...

A doua zi, fără să sufle o vorbă, cei doi frați, în loc să se ducă la masă ca toți ceilalți, au rămas în carieră. Înfiorat, ca atunci cînd îți întîlnești iubita după o lungă despărțire, Oles urcă în cabina mașinii pe care o cunoștea ca pe buzunarul lui. Nu mai dăduse pe aici

de cînd a trecut să lucreze cu echipajul lui Negativ. Constată fericit că băieţii lui nu şi-au schimbat obiceiurile : domnea aceeaşi ordine desăvîrşită, fiecare cîrpă îşi avea locşorul ei. Pînă şi ilustrata cu porumbelul alb, pe care Oles o prinsese o dată deasupra geamului din faţă, era tot acolo... „Nu m-au uitat, împeliţaţii"...

Motoarele prinseră a vui. Atinse manivelele cu o mînă tremurătoare. „Ce te faci dacă nu mai merge ?... Dacă braţul nu-şi mai revine niciodată după fractură ?"... Dar maşina tresări, prinse viaţă. „Nu m-a uitat, mă ascultă..." I se aşeză un nod în gît şi un văl tulbure i se aşternu înaintea ochilor. Mai degrabă simţise decît văzuse cum se ridică braţul excavatorului, cum coboară cupa şi cum dinţii ei intră ca în unt în pămîntul îndesat. Urmă un scrîşnet, dar negura din ochi îl făcu să rateze ciclul. Îşi trase capul între umeri ca sub o lovitură. „Oare nu mai sînt bun de nimic ?"... Motoarele îşi ziceau înainte cîntecul şi întreaga atmosferă din cabină era atît de familiară... Simţea pe ceafă răsuflarea fierbinte a lui Boris. Îşi şterse ochii cu pumnii şi se concentră... Şi dă-i, şi dă-i...

— Mai avem iarbă de puşcă în corneci ! Mai are putere căzăcimea ! strigă el nu fără orgoliu, aruncînd o privire lui Boris.

Acesta făcea singur treaba întregului echipaj. Înalt, înzestrat cu o putere herculeană, îl urmărea pe Oles cu nişte ochi în care era şi gelozie, şi puţină linguşeală, aşa cum se uită violoniştii orchestrei la ilustrul virtuos poposit în urbea lor : cu ţinuta lui, cu tehnica lui, ehe ! Oles uitase de tot şi de toate. Retrăia simţămîntul unic, atît de drag unui maestru în orice meserie — de a fi una cu maşina, de a o simţi supusă şi ascultătoare, răspunzînd prompt la orice comandă, ca o continuare a propriului său trup.

La început nu observă siluetele ce se iviseră pe creasta ascuţită a talazului. Zărindu-le, zîmbi mîndru : erau amîndouă brigăzile şi şoferii care le aduseseră de la cantină ; îl priveau cum munceşte. La o comandă a lui Oles, maşina încremeni cu braţul de fier în aer. El se răsturnă satisfăcut pe spetează şi rămase aşa cîteva clipe, cu faţa luminată de zîmbet. Apoi, către Boris :

— Nu-i mașină, ci o adevărată orchestră ! Trase cu coada ochiului spre oamenii de pe creastă și adăugă : Las' că le arăt eu „negativilor" cum se muncește... mînca-i-ar puricii să-i mănînce !

— Ai să le arăți, și încă cum ! se grăbi să încuviințeze Boris fericit, dar și gelos. Numai că de cînd e la mine, Negativ nu mai e Negativ, ci Pozitiv... Trage, ceva de speriat ! Și să vezi comedie : cînd a luat un miar la chenzină, i-au dat lacrimile. P-onoarea mea !... Îi mort după bani, diavolul ăsta afurisit...

— Își face o casă... E un vechi vis al lui, să aibă casă proprie. Personală !

Se întreba dacă ciupitul reușise să explice echipajului — slujindu-se de cele trei cuvinte bogate în sensuri, pe care le avea în arsenalul lui — ce are de gînd să facă Oles, ori trebuise să recurgă pentru această ocazie și la altele. Cum-necum, era limpede că brigada aflase despre planul fraților Poperecinîi. Fiecare reacționă în felul său.

— Părerea mea, băieți, e că moare să arate că-i mai grozav ca toți, comentă Suren, adunîndu-și omizile sprîncenelor. Cică ăsta mi-s eu, și ăsta ești tu, scurt pe doi !...

Electricianul, meșter la zicale, căzu pe gînduri : „E drept că vina altuia e întotdeauna mai mare. Dar, în sfîrșit, om trăi și om vedea". Flăcăiașul poreclit „32" pentru că se aprindea la vorbă și o făcea boacănă, trăgînd adică peste 31, exclamă dînd din mîini :

— Și de ce nu ?... Cînd o să ne așternem pe treabă, lunganul de Borka o să creadă că vede niște rachete cosmice. Dacă vă spun eu...

Dîndu-și seama totuși că îi așteaptă un examen serios, căutară să se pregătească. A doua zi, fără să se fi vorbit, se înfățișară la lucru, proaspăt rași, iar „32" apucase chiar să-și tundă lațele ca paiul și trăsnea a colonie tare, de frizerie. În cincisprezece minute brigăzile s-au adunat în păr și așteptau, măsurîndu-se ca două echipe de fotbal înainte de începerea meciului.

După încercarea din ajun, Oles se simțea mai stăpîn pe el, dar tot n-avea liniște. Ardea să intre mai repede

în cabină, să controleze, să pipăie cu mîna lui totul. Ar fi vrut să stea de vorbă cu fiecare din băieţi, ca să le explice importanţa acestei zile. „S-ar cădea să ţin o mică cuvîntare", îşi spuse el cu îndoială. De cînd se ştia, însă, făcea propagandă prin propriul lui exemplu şi nu simţea nici o înclinaţie spre oratorie. De aceea fuma în tăcere, aprinzînd o ţigară de la alta. Totuşi, cînd porniră spre maşină, stoarse din el cîteva cuvinte :

— Mă, băieţi, în vremurile pe care le trăim, nimeni n-are voie să umble cu capul între urechi, şi ţinîndu-se de balustradă se urcă în cabină cu o sprinteneală tinerească.

Fiecare îşi ocupă locul. Oles se uită la ceas — un ceas negru, de mînă, cu cadran şi arătătoare fosforescente, primit în dar de la mareşalul Konev pentru că salvase mînăstirea aceea din Polonia. Mai rămînea un minut.

— Şi nici să baţi pasul pe loc nu e voie ! A te opri e totuna cu a da înapoi. Şi acum, băieţi, să arate fiecare ce-i poate pielea !... Dar şi aceste cuvinte i se părură prea solemne : Mă „32", m-ai împuţit cu odicolonul tău, de m-apucă ameţelile...

Dacă s-ar fi obişnuit ca excavatoriştii să fie cîntăriţi ca boxerii, înainte şi după lucru, s-ar fi constatat, fără îndoială, că în ziua aceea Oles Poperecinîi şi voinicii lui dăduseră jos pe puţin cîte un kilogram. Cum a muncit Oles ! Pînă şi scepticul electrician îl urmărea cu încîntare, cu toate că nu prea aveau cînd să se uite unul la altul. Fiecare lupta să prididească la postul său. Cînd a sunat de prînz, în afară de Oles erau cu toţii lac de năduşeală. Totuşi coborîră din cabină rîzînd şi discutînd, de se auzea de la o poştă. Şoferul maşinii, cu care se duceau la masă, claxona de zor, dar nici unul nu s-a urnit pînă ce normatoarea nu le-a spus cît au făcut.

Cine ştie cît nu era. Echipajul lui Oles Poperecinîi mai avea pînă să atingă indicii pe care-i realiza în mod curent Boris Poperecinîi. Totuşi, au îndeplinit norma... În schimb, ai lui Boris n-au realizat la excavatorul celălalt nici măcar ce scoteau din el „negativii".

— Nu știu ce are, da parcă-i adormit! bombănea Boris, scărpinîndu-se cu furie la ceafă. Tragi de-ți ies ochii... și tot de-a surda!

— Ei, frățioare, făcu Oles, dacă numai mașina ar fi de vină! Asta n-o spun pentru tine, ci pentru mine. Noi ne-am deprins cu ea, da tu care ești proaspăt poate o să-i găsești mai repede buba... Pînă la urmă tot îi venim noi de hac!... Așa-i, băieți?

Oles era întărîtat. Avea ochii înfundați, fața i se ascuțise, iar pe frunte, zbîrciturile i se săpară mai adînc. Erau însă zbîrcituri dintr-acelea care trădează o voioșie zeflemitoare.

După-amiază s-a lucrat și mai bine. Fiecare „dădea bătaie". Oles înțelegea că ei nu alcătuiesc încă laolaltă un colectiv închegat, că fiecare se gîndește numai la el și nu-și ajută tovarășii. Dar nu era mai puțin adevărat că toți își vedeau de treabă. Se dădură jos din mașină veseli și gălăgioși. Oboseala pe care o simțeau nu era de loc chinuitoare și Oles, care avea ceva experiență, înțelegea că în sfîrșit scînteia mult așteptată s-a aprins. Acum, să aibă grijă să nu se stingă. Dimpotrivă...

— Amîndouă brigăzile, ascultă comanda la mine! Direcția bufet... Înainte, marș! Fac cinste!

— De ce amîndouă? protestă Boris care în familie avea faima de om cam strîns la pungă (făcea economii ca să-și ia un „Moskvici"). Matale pui berea, iar eu mezelicul!

A doua zi, Lado Kapanadze a primit la organizația de partid o anonimă informînd că „ieri seară, faimosul excavatorist Oles Poperecinîi și fratele său Boris au chefuit cu echipajele lor la berăria cea nouă din Piața Hidroconstructorilor, colț cu bulevardul Electrificării". Binevoitorul preciza că „s-au băut nenumărate halbe și s-au consumat patru kilograme de pește uscat, ceea ce trebuie să atragă atenția organelor de partid ale unuia dintre cele mai mari șantiere ale septenalului și impune o serie de concluzii corespunzătoare pe linie de partid, precum și pe linie de Comsomol, referitor la frații Poperecinîi, ca să le treacă pofta de a bea bere și de a mînca pește în public, într-un oraș nou, socialist,

împingînd în păcatul beţiei masele fără de partid din subordinea lor"...

Pe de altă parte, secretarul organizaţiei de partid al sectorului săpături îl anunţa pe Kapanadze că fraţii Poperecinîi au răspuns la hotărîrile Plenarei Comitetului Central încheind între ei un angajament de întrecere socialistă. Urmau indicii, foarte impunători, realizaţi de cele două echipaje. Scrisoarea nu preciza însă în ce împrejurări şi în ce cadru a fost semnat respectivul angajament.

Kapanadze clătină din cap, rîse înveselit şi ascunse cele două hîrtii în mapele cu documente privind problemele ce trebuie ţinute în evidenţă.

Cînd s-au întors pe excavatorul lor, oamenii lui Poperecinîi şi-au dat îndată seama cîtă deosebire e între cele două maşini. Cu producţia stăteau doar cevaceva mai bine, şi încă nu învăţaseră să-şi ajute tovarăşii. Acum însă aveau mai multă tragere de inimă. Ziua aceea de muncă aducătoare de bucurii era vie în mintea fiecăruia şi nimeni nu spunea nu cînd trebuia să rămînă o oră-două după terminarea schimbului, ca să-şi „dădăcească" maşina. Aveau încredere că dacă nu azi, mîine maşina „îşi va dezvălui secretele" şi mai ales aveau încredere din ziua aceea în conducătorul lor, bărbatul acela puţin la trup şi zgîrcit la vorbă, aveau încredere în ei înşişi. Iar cînd ai credinţă, răpui şi un urs cu mîna goală — cum se spune prin taigalele Siberiei...

Curînd, în graficele cu procentele de realizare a normelor au început să figureze iarăşi numele celor doi Poperecinîi. Cînd unul, cînd celălalt o lua înainte. Divnoiarskul urmărea întrecerea cu atenţia şi emoţia suporterilor de pe celebra tribună a stadionului din Moscova, care asistă la o întîlnire de fotbal între echipele „Spartak" şi „Dinamo". Umoriştii şi satiricii Divnoiarskului au scris cîntece pe această temă. Pictorul clubului le-a făcut celor doi fraţi portretele. Atît de diferiţi în realitate, pe pînză erau amîndoi... leit Boris Andreev, popularul actor de cinema.

Oles suferise o nouă metamorfoză. Acuma avea un aer distrat, ba chiar aiurit — vorbea de unul singur,

răspundea anapoda. De aceea în ziua cînd s-a mutat în casă nouă, a uitat, după cum se ştie, să vină la ospăţul prilejuit de acest eveniment.

De altfel, a întîrziat la ospăţ şi Kapanadze care avea şi el destule griji. Dar cînd au venit, erau atît de bine dispuşi, încît nevestele n-au avut inima să-i certe şi i-au iertat. Pînă la urmă, pereţii căsuţei noi din Mestecenilor 6 au fost stropiţi cu atîta osîrdie, încît — şi după credinţa gruzină, şi după cea ucraineană — ei vor dăinui cel puţin o sută de ani...

PARTEA A PATRA

1

Pe plaiurile siberiene, unde răsărea tot mai mîndru noul oraş, Divnoiarsk, verile sînt frumoase, dar scurte. La sfîrşitul lui august, pîclele prind a se învălura prin vîlcele şi ponoare, presărînd spre dimineaţă totul, de la bătrînele zade pînă la firicelele de iarbă, cu spuză scînteietoare de rouă. Ziua, soarele dogoreşte, şi în aerul de o puritate străvezie priveliştea se conturează cu o limpezime de cristal, aproape nefirească. Amurgurile sînt însă tăcute şi friguroase. Nu se simte nici fiară, nici pasăre. În septembrie, primele îngheţuri aştern covor de brumă. În numai două-trei zile, lăstărişul zadelor împodobeşte blana verde şi miţoasă a taigalei, adăogîndu-i un ornament pestriţ.

Pe o astfel de vreme, cînd brumele zorilor colorau cetina într-un galben-aprins şi frunzele prinseră a se scurge molcom pe pămîntul încărunţit, Litvinov şi Nadtociev porniră cu noaptea în cap la vînătoare. La volan era Petrovici... Nu se lăsase rugat: „Vai, dar se poate?" Venise să-i ia cu autoşenileta, căreia localnicii îi spun „ţap". N-avea nici puşcă, nici cartuşieră, şi nici taşcă. N-a tras niciodată în vreo dihanie sau pasăre şi, în general, Petrovici n-avea patima vînătoarei. Îi plăcea însă să-şi caute de lucru lîngă focul de tabără, să gătească bucate simple cum mănîncă oamenii la drum şi, pînă să se întoarcă vînătorii, să tragă un pui de somn în aer liber.

Erau siguri că şi de astă dată îi va călăuzi Savvatei Sedîh cu credinciosul său Rex. Bătrînul cunoştea atît

de bine taigaua, încît aveai impresie că poate s-o cutreiere cu ochii închiși : ținea minte toate hățișurile, toate locurile unde se cuibăresc păsările. Refuza să ia bani pentru aceste servicii de hăitaș — ar fi însemnat să calce obiceiurile pămîntului. Litvinov îi pregătise însă un dar — un cuțit de vînătoare finlandez, pe care la rîndul său îl primise ca amintire de la directorul combinatului forestier ce se construia prin apropiere. Acesta fusese în Finlanda să vadă cum se lucrează acolo. Tustrei fură dezamăgiți cînd bătrînul, de obicei atît de ospitalier, i-a primit, nu prost — asta ar fi prea mult spus — dar fără pic de entuziasm. Dădea la rindea o scîndură în șură și se părea că nici nu aude motorul. Numai cînd Petrovici a stopat la un pas de șură, bătrînul se îndreptă de șale și dădu la o parte șuvițele cărunte și năclăite de pe frunte.

— Aha, voi sînteți, făcu el pe un ton indiferent. Tocmai mă întrebam cine o fi duduind prin taiga așa dimineață. Dădu mîna cu fiecare. Viața părea să se fi scurs din mîna de obicei uscată, cu palma bătucită, pe care o știau atît de puternică.

— Am venit la matale, Savvatei Mokeici, să te rugăm ceva cu plecăciune : hai cu noi la vînătoare, deschise vorba Litvinov, constatînd cu durere că în ultimele șase luni, de cînd nu-l mai văzuse, bătrînul s-a împuținat și s-a sfarojit. Ochii negri, duși în fundul capului, își pierduseră strălucirea și priveau apatic din găvanele surpate. Părul năclăit cădea peste frunte ca la moșnegii neputincioși.

— Eu am isprăvit cu vînătoarea, răspunse bătrînul și, văzîndu-i nedumeriți, adăugă fără să se tulbure : Am intrat în anul morții... Mai trase de cîteva ori cu rindeaua, își șterse cu mîneca fruntea nădușită, apoi suflă talașul de pe cuțitul sculei și o puse la o parte cu grijă de bun gospodar.

În spusele sale simple era atîta convingere, încît nu-ți venea să rostești formulele consolatoare care-ți stau pe buze în asemenea împrejurări.

— Mda, nu prea arăți bine... trebui să recunoască Litvinov.

— Păi, boala nu îngraşă pe om... Să intrăm în casă.

Înăuntru, stăruia aceiaşi penumbră, aceleaşi miresme de miere, de ceară, de ierburi şi de leordă, iar pe perete ticăia acelaşi ornic. Dar era acolo şi ceva nou — o rînduială şi o curăţenie care păreau să trădeze mîna unei femei. Într-un colţ, din veştmîntul de argint forjat, înnegrit de ani, se vedea nasul lung şi drept al severei preciste. Pruncul din braţele ei semăna cu Matrioşka — populara păpuşă de lemn.

— Glafira şi-a mutat la mine baza, glumi bătrînul cu un zîmbet palid. Cu tot opiumul ei... Vrei nu vrei, a trebuit s-o găzduiesc şi pe sfînta născătoare. Las' să atîrne, că doar n-o să facă bortă în perete.

— Ce-i cu dumneata, Savvatei Mokeici? întrebă Nadtociev, pe care vizita asta a lor ce s-a dovedit atît de nelalocul ei îl făcea să se simtă prost. Doctorii ce spun?

— Doctorii! făcu bătrînul cu un gest de lehamite. Keşa al meu a trîntit la Novo-Kreajovo o policlinică de toată frumuseţea. Poate aţi citit în *Pravda Starosibirskului*. A spus şi la radio... Cîţi doctori sînt, cu toţii s-au perindat pe aici. Dar să nu-mi pun nădejdea în doctori, dacă nici Glafira nu mai ştie ce să-mi facă. Mă dau pe piept cu o unsoare de a ei, din propolis şi din grăsime de urs... Parcă mă mai lasă. Nu mă arde aşa rău... Doctorii!... În faţa morţii toţi sînt deopotrivă, ori eşti profesor, ori doftoroaie de leacuri băbeşti, cum e Glafira mea... Cînd aia cu coasă îţi caută pricină... Vrînd să pună capăt acestei discuţii, schimbă vorba: Dar voi ce aşteptaţi? Dacă aţi pornit la vînătoare, luaţi-o din loc. Uite că şi soarele se iţeşte de după copaci...

Savvatei îi sfătui să-şi încerce norocul cu cocoşii de pădure. Îi lămuri cum să ajungă la crîngul de scoruşi, unde pe vremea asta păsările ghiftuite peste toamnă vin să ciugulească poama uşor atinsă de îngheţ. Mătură cu palma de pe masă nişte şomoioage de ierburi, smulse o foaie din caiet şi, slujindu-se de o busolă veche, desenă cu o mînă tremurătoare drumul pe care trebuiau să-l urmeze. Trase o linie ca să le arate o văiugă, şi acolo un pietroi anume, „bradul partizanilor",

ştiut de toată lumea, unde pe vremuri banditii lui Kolceak îi împuşcaseră feciorul cel mare, apoi pinul singuratic unde a murit de moarte cumplită cel care îi vînduse pe partizani. Dădu harta asta vînătorilor. Călăuzindu-se pesemne după astfel de hărţi au bătut aceste meleaguri, în îndepărtatele zile ale lui Ermak Timofeevici, vînătorii şi căutătorii comorilor pămîntului. Tot îndrumîndu-i, bătrînul îşi mîngîie cîinele care urmărea cu înfrigurată nostalgie aceste pregătiri.

— Şi acuma, noroc bun ! Iar noi doi, Rex, o să clocim pe vatră, cum le şade bine unor moşnegi... În aceste cuvinte, rostite atît de firesc, era ceva care-l făcu pe bătrînul dulău, năpădit de cărunţeala roşietică a cîinilor, să scoată un urlet scurt, jalnic.

— Nu înţeleg nimic... spuse gînditor Nadtociev, după ce lăsaseră mulţi kilometri în urmă. Savvatei nu e prost. Nu crede nici în dumnezeu, nici în dracu, nici în vise şi nici în piază rea. A fost partizan încă pe vremea războiului civil. Şi acum, poftim ! A căzut în cel mai primitiv fatalism. E ciudat, absurd chiar.

— Mai ştii ? făcu Litvinov întorcînd capul. Cu pasul spornic al drumeţului încercat şi foarte sprinten, în ciuda făpturii sale de urs, mereu i-o lua înainte inginerului iute de picior. Mai ştii ? O fi existînd ceva ce ştiinţa n-a descoperit încă. Un fel de curenţi tainici ai vieţii... Tata a fost ceva mai voinic ca mine. O dată, făcînd rămăşag cu un negustor, a băut pe nerăsuflate un clondir de votcă... Un chil jumate... Sau de cîşlegi, cînd ieşeau satele la lupta dreaptă — aşa era datina la noi pe Volga — era destul să răcnească vreunul : „Uite-l pe Grişka-cîrmaciul !“, că o dată se frîngea şirul vrăjmaş... Dar într-o zi, eram de-acuma la facultatea muncitorească din Tver, primesc o scrisoare : „Vino să ne luăm rămas bun. Nu ştiu dacă apuc floriile.“ Eu tocmai eram în examene. Zic : prostii, misticism... Ei bine, am întîrziat cinci zile şi nu l-am mai găsit în viaţă... Aşa că or fi avînd şi presimţirile vreo explicaţie...

Pînă la „bradul partizanilor“ i-a călăuzit drumeagul pe care-l bătătoriseră primăvara cei din Kreajoe cînd şi-au mutat casele. Buruienile de la margini erau şi

acum negre de ulei. S-a mutat colhozul, taigaua a pornit-o la atac şi ierburile au năpădit din nou drumul. Ici-colo, se şi vedea mladă de mesteceni, brazi şi pini. Un singur om mai trecuse în zori pe acest drumeag : la umbră, unde stăruiau cristalele de brumă, urmele se desluşeau limpede. Ajuns la „bradul partizanilor", drumeţul făcuse şi el la dreapta, şi ocolind pinul însemnat pe hartă coborîse în rîpă. Pe scurt, urmase chiar itinerariul schiţat de moş Savvatei.

— Fii atent, şmecherul ăsta tot într-acolo se duce, se alarmă Litvinov. Am făcut o prostie colosală că am pornit noaptea, şi nu de aseară. Era stăpînit de patima vînătoarei. Ochii-i scotoceau peste tot şi-şi scoase de pe umăr excelenta lui puşcă cu două ţevi fabricată la Tula — primită de la organizaţiile ucrainene în ziua cînd s-au terminat lucrările de reconstrucţie a centralei de pe Nipru. Cercetă urmele : E un ţînc. N-o să împuşte nimic, dar o să stîrnească tot păsăretul... Ce ghinion !

Viroaga, care păstrase pe fund ochiuri de apă, îi duse spre o căldăruşă străjuită de pădure, indicată şi ea pe harta lui moş Savvatei. Văzură la mijloc un fel de ţarc, cu un obiect de metal înăuntru. Mormîntul — căci asta părea să fie — era umbrit de pletele sălciilor cu frunză verde, lucioasă, şi cu trunchiurile groase. Alături stătea o femeie în straie de culoare închisă. Cu puşca în mînă se uita scrutător spre cei doi vînători care se opriră şi ei în loc. Apoi, îşi aruncă cureaua armei pe umăr, străbătu rîpa cu un pas mare, bărbătesc şi se mistui în hăţiş.

— Să fie urmele ei ? întrebă Nadtociev surprins de această întîlnire.

Litvinov se uita cu ochi mici după silueta întunecoasă.

— E Glafira.

Într-adevăr, sub sălciile bătrîne, ale căror frunze picau molcom chiar şi cînd nu bătea vîntul, se afla un mormînt : o movilită lunguiaţă pe care era culcată o ancoră. Pe plăcuţa de aramă bine lustruită, prinsă de bara groasă a ancorei, se desluşeau contururile stîngaci gravate ale primei steme sovietice, literele „RSFSR"

şi inscripţia : „Aici odihnesc vajnicii partizani Prohorov Terenti şi Boloţki Feodor, împreună cu viteazul lor comandant Sedîh Alexandr Savvateici, ucişi bestial de bandele lui Kolceak la 18 noiembrie 1919".

Se descoperiră maşinal şi rămaseră tăcuţi lîngă acest mormînt pierdut în taiga. Cel mai mult îi surprindea că în aceste coclauri, departe de orice aşezare omenească, de orice drum, mormîntul se păstrase atît de bine. Ancora era proaspăt vopsită în negru strălucitor, iar plăcuţa sclipea. Pe moviliţa bine măturată — o ramură de călin cu roade mari, rubinii.

— Cine l-o fi îngrijind ?

— Cum cine ? Glafira ! răspunse îngîndurat Litvinov. E văduva lui Alexandr. Sedîh mi-a vorbit despre el : a fost mecanic de vapor şi, cînd l-au silit să conducă un vas de transport al lui Kolceak, l-a izbit drept de zimţii pragului Buinîi. I-a înecat pe toţi, dar el a reuşit să scape. Apoi, a luptat într-un detaşament de partizani. Cineva i-a vîndut. Şi acum eroii odihnesc aici...

Uitînd de vînătoare, se aşezară pe o bancă ce părea crescută în pămînt, lîngă împrejmuire. Trecutul glorios al acestor meleaguri pustii, unde patimile revoluţiei clocotiseră la fel de aprig ca şi în marile oraşe industriale, îl simţeau aproape de tot. Litvinov îşi aminti de arheologul din Starosibirsk cu un nume ciudat, care într-o zi năvălise în cabinetul lui, zor nevoie să-i dea un bac-scafandru ca să caute lîngă pragul Buinîi epavele unor nave de pe timpuri. Arheologul i-a vorbit şi el despre pieirea vasului de transport „Împăratul Alexandru", scufundat de partizani. Parcă i-a spus ceva şi despre mormînt, lamentîndu-se că va fi inundat... Toate acestea i se înlănţuiau acum în minte, făcîndu-l să înţeleagă şi mai bine de ce a luptat cu înverşunare Innokenti Sedîh pentru aceste pămînturi, de ce Glafira, care îi întîmpinase şi-i ospătase cîndva primitoare pe hidroconstructori, acum, cînd Litvinov apărea în uşă, ieşea fără o vorbă din casă, de ce arată atît de groaznic în ultima vreme, de ce n-a plecat cu ceilalţi la Novo-Kreajovo şi a rămas să stea la prisacă. Te pomeneşti că vicleanul de Savvatei i-a îndrumat

dinadins spre viroaga asta... Ca să-i amintească, fără vorbe, directorului cîte îndură şi va mai avea de îndurat familia Sedîh din pricina lui...

— Hai, să mergem ! îl zori deodată Litvinov pe inginer. Glafirei nu-i arde de gotcani. Toţi o să fie ai noştri.

Înaintară cu băgare de seamă, oprindu-se în dreptul fiecărei poieniţe şi iscodind în toate părţile. După hartă, reieşea că scoruşii sînt undeva prin preajmă. Deodată Litvinov încremeni locului şi-i făcu semn lui Nadtociev să se apropie. Acesta veni în vîrfuri şi ciuli urechea, crezînd că Bătrînul vrea să spună că văzuse vreo sălbăticiune.

— ...Ştii ce nume o să dăm oraşului satelit din Balta lui Ptiuşka ? îl întrebă pe neaşteptate directorul. Partizansk ! Da, da... Partizansk !... Pentru a le cinsti memoria. Şi arătă cu degetul în direcţia mormîntului.

Deodată amuţi, auzind un fel de hîrşîit. Înlemniră amîndoi. Zgomotele acelea ciudate veneau din tufişurile care păreau că ard mocnit la cîţiva paşi de ei. Să fie scoruşii ? Exact ! Uite-i colo, cu frunzişul ruginiu ca stropit cu sînge. Se vedea ceva negrind între ramuri. Degetele li se încleştară pe arme şi, uitînd de totul pe lumea asta, vînătorii îşi aţintiră auzul spre sunetele din tufăriş. Aha, s-au mişcat nişte ramuri. Cineva se foieşte acolo. Litvinov schiţă cu braţele un gest de învăluire : trebuie să se despartă şi apoi să se apropie de vînat, din dreapta şi din stînga...

O adiere îi aduse în nări lui Nadtociev miros amărui de frunze moarte. Se furişa în vîrfuri de la un tufiş la altul ţinînd puşca pregătită şi ochii ţintă la ramurile mişcate. Desluşea limpede în rugina frunzişului silueta unor păsări mari, greoaie. Fără să bănuiască primejdia, ele ciuguleau cu lăcomie ciorchinii atinşi de brumă. Deodată bubui o detunătură, urmată imediat de alta... Cîteva păsări care şedeau mai spre vîrf zvîrîiră drept spre Nadtociev. Împuşcă una în momentul cînd îşi lua zborul şi încă una cu cartuşul din ţeava cealaltă pe cînd trecea chiar deasupra capului. Păsările căzură bufnind. Atunci izbucniră în tufăriş ţipete şi înjurături. Întoarse capul şi-l văzu pe Litvinov. Directorul

era roşu de necaz. Pesemne că nu vedea păsările pitite în desiş. Nadtociev duse degetul la buze şi îi atrase atenţia. Litvinov se încordă tot şi începu să se strecoare spre locul acela, dar călcă pe un vreasc care se rupse trosnind. Bătînd din aripi şi rupînd ramurile, o pasăre se căznea să scape din tufăriş. Alte detunături speriară tăcerile. Nadtociev auzi alicele şfichiuind frunzişul deasupra locului unde se afla.

— Uf !!... Uitîndu-se turbat de furie după păsările ce se depărtau, Litvinov înjură de mamă. Apoi îl pironi pe tovarăşul său de vînătoare, care avusese mai mult noroc : Eu ţi le-am smuls în bătaia puştii ! Sînt ale mele !

Între timp, cocoşul cel mai prudent şi mai viclean reuşi să iasă din frunziş fără zgomot şi se înălţă, mai-mai să atingă vîrfurile scoruşilor. Amîndouă puştile zvîcniră dintr-o dată şi amîndoi vînătorii apăsară pe trăgaci. Totuşi bubui un singur foc. Dintr-o ţeavă a armei lui Nadtociev se prelingea o dîră de fum. De ciudă, Litvinov uitase să-şi încarce grozava lui puşcă ! Celuilalt îi mergea din plin. Încă o pasăre, mai mare şi mai grea ca celelalte două, se zvîrcolea pe pămînt. Ferindu-şi ochii să nu vadă faţa schimonosită de furie a directorului, Nadtociev îi dădu lovitura de graţie. Alte zgomote ce izbucniră în scoruşi mai potoliră mînia ghinionistului vînător. Ridică arma şi se repezi într-acolo. Trase din ambele ţevi. De sus, plouă cu pene, şi un ghem diform începu să cadă, rostogolindu-se printre ramuri.

— Aha ! În sfîrşit ! jubilă Litvinov croindu-şi drum spre prada lui.

— Să fie într-un ceas bun ! îl felicită bucuros Nadtociev, ştergîndu-şi cu iarbă mîinile mînjite de sînge.

Îi răspunse o nouă salvă de înjurături : pradă unei furii năprasnice, Litvinov îşi trînti puşca de pămînt şi începu s-o calce în picioare.

— Ce ai, Feodor Grigorievici ? A fost o lovitură de maestru !

— Vedea-te-aş bălăbănindu-te în nădragii dracului !! zbieră Litvinov ca ieşit din minţi. Să nu te mai prind că te ţii după mine !! Mi-e şi scîrbă de mutra ta !...

Nadtociev dădu să riposteze cum se cuvine, dar privirea-i căzu întîmplător pe trofeul tovarăşului său de vînătoare : un ghemotoc de pene ciuruite de alice. Erau pene pestriţe de bufniţă siberiană !... Fără nici o vorbă, Litvinov făcu stînga împrejur şi se pierdu repede între copaci. Nu-l trăda decît trosnetul tot mai slab al ramurilor uscate. Nadtociev îşi strînse prada — două găinuşe tinere de tot şi un cocoş superb — legă păsările gît la gît şi, aburcîndu-le pe umeri, porni pe urmele lui Litvinov, dar acesta mergea aşa de repede, încît nu izbuti să-l ajungă. Cu toate că amintirea ghemotocului de pene pestriţe îl făcea să zîmbească fără voie, era mereu cu gîndul la mormîntul singuratic din văgăună, la femeia aceea cu înfăţişare de călugăriţă. Se gîndea la credinţa ce i-o arăta celui dispărut, la dragostea ei şi, în general, la felul cum iubesc femeile, şi mai ales se întreba ce-o fi avînd el, Nadtociev, de nu-l iubeşte nimeni. Nu chiar cu o dragoste fanatică, dar cel puţin normal, aşa, un piculeţ.

Vînătorii se întoarseră cîte unul la prisacă. Savvatei, care bătuse de multe ori taigaua cu Litvinov, înţelese numaidecît cum stau lucrurile. Nadtociev i-a găsit bînd ceai şi luîndu-l la vale pe Petrovici, care povestea cu mult haz peripeţiile vieţii sale de familist. Scena asta idilică o văzu prin fereastră. Lăsînd vînatul în tindă, deschise tiptil uşa. Nu era el omul să înghită o insultă şi venea gata de luptă, dar Litvinov îi ieşi în întîmpinare cu mîna întinsă :

— Îmi pare rău, Sacco. Iartă-mă. Firea mea păcătoasă e de vină. Vorba lui Petrovici : mă ambalez dintr-o învîrtitură... Nu mai eşti supărat ? Atunci e în regulă ! Adăugă în şoaptă : Să nu sufli o vorbă despre afurisita aia de bufniţă... Te rog !

— Prada o împărţim frăţeşte, spuse uşurat Nadtociev. Numai din întîmplare pasărea aia a venit spre mine.

— Întîmplare, pe dracu !... Merit să fiu bătut ! Ce, crezi că-s prost ? Apoi smulse o foaie dintr-un sul de

hîrtie de desen şi o desfăşură pe masă. Uite mai bine ce construieşte aici Innokenti. Aşa arată pe plan Novo-Kreajovo. Aici ce ai în perspectivă ?... Piaţa, un magazin universal, o policlinică, o şcoală... Uite şi căminul pentru învăţători. Iar dincolo, lîngă rîu, cum treci de stadion, e cheiul. Port la mare ! Iar acestea sînt antrepozitele. Gheţării ! Peştele, carnea, vînatul, legumele ne vor veni de acolo direct pe mare... Auzi ? Pe mare ! Mare în taiga ! Dat dracului Innokenti ăsta ! Nici n-a apucat bine să se aşeze pe locul cel nou, şi uite ce a pus la cale... Şi ştii cine îi întocmeşte toate planurile ? Uite aici !... Moscova... Dar moşului nu-i place. Aşa-i, Mokeici ?

— Deh, ştiu şi eu ?... Rău nu e... dar parcă nu-i de nasul nostru. Nu zic, viaţă de oraş... N-am nimic cu ea... Da tot nu m-aş îndura să plec de aici, unde respiri în voie... Poate că am îmbătrînit, de aia... Stăteam aşa într-o seară, pe prispă... parcă era într-o sîmbătă... şi văd trecînd colea nişte flăcăi şi fete. După chip şi după port păreau să fie dintr-ai voştri — aveau în spate tăşti prinse cu curele, căldăruşe, undiţe, iar doi cărau pe un băţ un ceaun de tuci, de ăla ţigănesc... Se cheamă că au ieşit la iarbă verde. Un băiat avea legat la gît un radio. Era mai mic ca el meu, da zbiera de vuia pădurea... Mi s-a făcut milă de ei. Auzi, să vii în taiga cu radio de gît !... În loc să-i asculţi freamătul, glasurile, cîntecele fără număr... Nu-i bine aşa, Grigorievici. Ori te pomeneşti că şi tu vii cu radio în taiga ?

Aşa cum şedea, adus de umeri şi încruntat, moşul tot mai semăna cu un vultur cu penele înfoiate, dar, ce-i drept, un vultur cam plouat. Aveai impresia că vorbeşte de unul singur, rumegîndu-şi pe îndelete gîndurile. O singură dată se aprinse în ochii lui focul de odinioară : cînd i-a întrebat pe vînători dacă au văzut mormîntul partizanilor.

— L-am văzut, răspunse Litvinov, însufleţindu-se şi el. Am auzit despre feciorul matale cel mare. Ştii ce ne-am gîndit, Sacco şi cu mine ? Să-i sfătuim pe oameni să facă cerere la guvern ca să pună noului oraşel numele de Partizansk. Şi să aibă şi o piaţă căreia să-i

zică Piaţa partizanilor siberieni. Ce zici ? Şi în oraşul acesta, să-şi doarmă somnul feciorul dumitale cu tovarăşii lui într-un loc de cinste.

— Îhihîîî ! se bucură moşneagul. De gîndit v-aţi gîndit bine, da mă tem că n-o să mai găsiţi nimic. Atîta amar de ani s-au scurs peste mormîntul acela.

— Am întîlnit-o acolo pe Glafira Potapovna, se amestecă Nadtociev.

— Păi, acolo îşi petrece duminicile, spuse bătrînul cu glasul din nou stins. Mai îngrijeşte mormîntul, mai şade, se mai gîndeşte... Ziceţi că o să-l mutaţi la oraş, ca să-i înmormîntaţi cu toate onorurile... Bun... Dar ea, ea ce-o să se facă ? Nu numai dragostea, ci toată viaţa ei e îngropată acolo.

Cînd vînătorii se gătiră de plecare, bătrînul nici nu se ridică să-i conducă. Le întinse o mînă nevolnică, fără viaţă.

— S-ar putea să nu ne mai vedem, Grigorici, aşa că te rog să nu uiţi de mormînt.

— Întîi şi întîi n-o să te uit pe matale, Savvatei Mokeici. Îţi trimit un doctor grozav. Te face bine, de-o să joci căzăceasca ! Ştii pe cine ?

— Las' că-l cunosc eu pe doftorul ăla... Nepoata vine pe aici şi-mi spune toate secretele voastre. Nu-l trimite, că-i degeaba... Lu Savvatei Sedîh i s-a şi pregătit foaia de drum pe lumea ailaltă. Simt eu. În ochii lui se aprinse iar o scînteie. Mai bine, Grigorici, ai grijă de Diujev. Uite cine are nevoie de doftor ! Dacă te-ai apucat să-l salţi, ajută-l. Lucrul făcut pe jumătate e ca un cal fără coadă...

Tăcu, de parcă ar fi uitat de ei, refugiindu-se într-o lume a lui. Într-un tîrziu îl auziră îngăimînd :

— Tare mi-e drag omul ăsta... L-a adus Keşa într-o zi, de mult... Cînd mă uit — sfinte Hristoase ! — leit Alexandr al meu ! Aşa de bine semăna cu fecioru-meu cel mare ! Şi la faţă, şi la fire... Numai că al meu era bun de gură, iar ăsta mai mult tăcea. A tăcut cît a tăcut, pînă s-a mai deprins cu noi, şi i s-a dezlegat limba. Vorba ceea : omul în pădure se sălbăticeşte, iar între oameni se omeneşte. Şi-i om drept, de nici spinarea nu i se îndoaie... Mai degrabă îl frîngi !...

Aşa că ai grijă de el : o să fie de mare folos oamenilor. Bea el, nu-i vorbă, da nu o face de plăcere. Nici ursul nu joacă de bucurie. Alexandr, fie-i ţărîna uşoară, cît era el de bolşevic, nu lua strop de băutură în gură... nici ceai nu bea. Pe cînd ăsta... Se opri, apoi mai spuse o dată : Da nici ursul nu joacă de bucurie...

Îşi luară rămas bun de la bătrîn şi ieşiră. Cînd uşa se închise în urma lor, Petrovici strecură o privire pe fereastră şi, convingîndu-se că Savvatei nu-i vede, le făcu semn să-l urmeze. Ceva mai încolo de casa prisăcarului, era săpat în pămînt un temnic, sau zimnic — adăpost de iarnă pentru stupi. Petrovici îşi aprinse lanterna. Mănunchiul subţire de raze albe străpunse întunericul jilav, mirosind a clei de albine, şi lumină rînduri de rafturi ce se pierdeau în depărtare. La intrare, rezemat de zid, era un coşciug. Lîngă el — scînduri frumos geluite pentru capac.

— Îşi pregăteşte spaţiul locativ, încercă să glumească Petrovici.

O tăcere stînjenită îi fu răspunsul. Fără să ştie de ce, urcară treptele în vîrful picioarelor, se aşezară tăcuţi în maşină şi nu scoaseră o vorbă pînă ce drumul nu-i aduse pe muchia unui deal de unde se vedea beteala de lumini a tînărului oraş Divnoiarsk.

2

Într-una din zilele geroase şi senine cînd pădurile se îmbracă în chiciură miţoasă, diamantină, pe un aeroport al Moscovei ateriza un avion venit din Siberia. Părea că şirurile de pasageri ce coborau pe două scări din găoacea lui nu se vor sfîrşi niciodată. Erau tot felul de oameni : unii veniţi în deplasare, alţii aflaţi în concediu de odihnă — zburau spre sud să mai prindă ceva din vară — alţii, în sfîrşit, erau turişti ce se întorceau la Moscova. O tînără mamă cu un copil în braţe şi încă unul agăţat de fuste. Un militar ducînd

de braţ o bătrînică — mama lui pesemne. Un cetăţean, actor după înfăţişare, cu pălărie şi papion. La Starosibirsk, nişte prieteni l-au urcat în avion „în stare semilichidă", cum se exprimase însoţitoarea de bord. Cobora acum scara, mişcîndu-şi anevoie picioarele înţepenite.

Avionul decolase la şase dimineaţa şi cînd, după şapte ore de zbor, călătoria pe unul dintre cele mai lungi trasee aeriene din lume a luat sfîrşit, ceasul aeroportului din Moscova arăta 7,30 şi soarele încă nu răsărise bine de după pădurea de un alb-strălucitor. Bătrînica îl tot dondănea pe băiatul ei, ofiţerul, pentru că uitase să stingă lumina la toaletă. Tînărul tată, venit să-şi întîmpine familia, îşi îndopa copiii cu bomboane de ciocolată. Doi militari, pînă să le vină bagajele, s-au repezit să cumpere ziarele de dimineaţă, iar cetăţeanul cu papion, după ce medită îndelung într-o atitudine tragică, teatrală, ridică un deget, rosti „ergo" şi cu acelaşi mers al Oaspetelui de Piatră urcă treptele restaurantului.

Un singur pasager nu-şi putea ascunde emoţia pe care o încerca coborînd pe lespezile de beton ale aeroportului. Încremenit lîngă balustrada de aluminiu a scării de care, fără să-şi dea seama, se mai ţinea, sorbea cu priviri lacome tot ce vedea : avioanele sovietice şi străine, înşirate de-a lungul pistelor de beton, electrocarele semănînd cu nişte crenvurşti, care aduceau călătorii la locul de îmbarcare, clădirea familiară a aerogării, care se făcuse prea mică pentru toţi cei ce soseau acum, şi marginea trandafirie a păduricii învestmîntată în promoroacă.

— Ce aveţi, tovarăşe ? întrebă grijulie o însoţitoare care cobora cu o valiză micuţă de serviciu în mînă. Nu vă simţiţi bine ?

Pasagerul — un bărbat înalt, voinic şi bărbos, în manta de ofiţer şi căciulă miţoasă, dar fără epoleţi sau alte însemne ale gradului — o privi cu ochii lui albaştri şi zîmbi larg, dezvăluind între hăţişurile bălaie două rînduri de dinţi ca neaua.

— Ba nu, mă simt bine. Chiar foarte bine.

Şi, salutînd-o milităreşte, porni spre aerogară. În afară de servieta nou-nouţă şi burduşită, strînsă în curele, nu părea să aibă alte bagaje.

Pe pămîntul Moscovei, oraş unde crescuse, îşi făcuse studiile, intrase în Comsomol, iar mai tîrziu în partid, Pavel Vasilievici Diujev încerca sentimente contradictorii. Era fericit că e din nou acasă, era şi tulburat neştiind ce primire îl aşteaptă. Ardea de nerăbdare să telefoneze prietenilor, cunoştinţelor, dar îl rodea o îndoială : cum îl vor primi pe omul care nu mai era Pavluşa de altădată — un tînăr plin de viaţă, sigur de el, veşnic cu cîntecul pe buze, care a intrat cîndva cu pasul mare şi îndrăzneţ în rîndurile hidrotehnicienilor, a primit chiar din primii ani de muncă mai multe brevete de autor, a luat de nevastă pe cea mai mîndră şi mai inteligentă fată din societatea lor — ci Diujev de astăzi, care a stat „acolo" şi de cînd a ieşit n-a mai dat nici un semn de viaţă multă vreme şi nici nu se ştie unde a fost şi ce a făcut ; pe bărbatul acesta bărbos, obosit, care abia a început să dibuiască drumul de reîntoarcere la viaţa adevărată.

Îl îngrijora şi o aluzie anume a lui Viaceslav Ananievici Petin. Înainte de plecare, trecuse pe la el în interes de serviciu. Uitîndu-se la Diujev de parcă ar fi privit prin sticlă, strîngîndu-i mîna şi urîndu-i drum bun, Petin îi zîmbise palid, prevenindu-l pe un ton binevoitor :

— Bagă de seamă, acolo nu eşti undeva la capătul pămîntului, unde Litvinov e pîinea şi cuţitul. Moscova are memorie bună. Un proiect odată compromis poate avea de înfruntat adversari puternici şi cu trecere. Sfatul meu prietenesc e să te aştepţi la orice...

Ce-o fi vrînd să spună ? Te pomeneşti că omul acesta şi aici va încerca să-i pună beţe în roate. Dar ce are cu el ?... Ce urmăreşte, în definitiv ? Pe şantier, Diujev nu spusese nimănui că Petin a făcut declaraţiile acelea false — poate dintr-o confuzie, sau poate mai curînd din inerţie, că aşa era pe atunci — care i-au stricat viaţa... Dar mai bine să nu-şi aducă aminte... Climatul, ambianţa care au făcut posibile asemenea lucruri au fost demascate şi criticate

fără cruțare. Au crescut noi generații de hidrotehnicieni, care nici n-au auzit de tragedia petrecută mai demult pe malurile unuia dintre cele mai mari fluvii ale țării... Lui Petin îi convine oare să răscolească trecutul ? De ce ar face-o ? Totuși cuvintele bătrînului Savvatei : „Care pe cine obijduiește tot el îl dușmănește", îi veneau mereu în minte.

Pădurile brumate din împrejurimile Moscovei, șoseaua largă, uriașele ciuperci de lemn — mînătărci, pitărci, chitărcuțe — risipite pe lizieră pentru a indica moscoviților ce ciuperci adevărate se găsesc aici vara, o suburbie nouă, pe care Diujev n-o cunoștea, răsărită dintr-o dată, fără cartiere periferice, după cotul unei gîrle, străzile pe care le vedea pentru întîia oară, chit că era moscovit sadea, blocuri, vitrine uriașe, firme noi — „Cinefilul", „Izotopi", „Apicola" !... Moscova asta nouă atît de schimbată oferea privirilor lui Diujev ún spectacol captivant. Îi părea rău că autobuzul merge atît de repede...

N-a recunoscut însă nici Moscova veche : trecură un pod, care parcă nu fusese înainte acolo, prin fața geamurilor autobuzului prinseră a defila construcțiile unui complex sportiv, necunoscut și el. Numai turlele și clopotnițele mînăstirii Novodevici, ale cărei cruci aurite împungeau ca și pe vremuri cerul înnegrit de fum, l-au ajutat să identifice celebrul stadion Lujniki. Bolșaia Pirogovskaia însă nu se schimbase de loc. Plopii albi străjuiau clădirile bătrîne. Marele chirurg ședea în jilțul său cu aceeași expresie energică, părînd să întrebe viitoarele generații de medici : „Ei, flăcăi, ce descoperiri folositoare veți face ?" Autobuzul gonea mereu, dar acum lui Diujev i se părea că abia se mișcă. Apucă să deslușească pînă și banca aceea de după gardul clinicii de chirurgie, pe care se perpelise într-o seară geroasă de ianuarie, așteptînd ca Olga să termine prima ei operație.

Olga... N-ar fi exclus să lucreze tot aici. Ce-ar fi să coboare, să sune, uite, la ușa aceea... și... Închise ochii și întoarse capul, să nu mai vadă.

Hotelul „Moskva" nu s-a schimbat nici el. Aici s-a primit telegrama lui Specipendev și i s-a rezervat

o cameră. Înmînîndu-i cheia, portarul de serviciu — un tinerel cu creştetul despicat de o cărare fără greş — întrebă :

— Ce se mai aude la Divnoiarsk ? Se vorbeşte că acuşi-acuşi veţi stăvili rîul Oni. Zîmbi. Sîntem la curent ! Vă urmărim cu străşnicie. Se poate ? Toată ţara se interesează de treburile de la „Onistroi". Adăugă cu un aer confidenţial : De fapt, nu avem camere, că vin mereu delegaţi la fel şi fel de conferinţe, dar pentru „Onistroi" poftiţi... vă rog...

Faima marelui şantier îşi făcuse efectul şi la institutul de cercetări unde Diujev s-a prezentat în aceeaşi dimineaţă. Aici se şi aflase de sosirea inginerului şi se dăduse dispoziţia să fie introdus imediat la director. Un cabinet spaţios, lambriuri de stejar, un birou uriaş, pe care creioanele şi gumele erau aşezate într-o ordine meticuloasă, fiecare lucruşor la locul lui. Aici întîlni Diujev pe primul om care făcea parte din trecutul său. Directorul îi fusese coleg de şcoală. Îşi amintea de el ca de un tînăr cuminte şi silitor. Cum se spune, gaură-n cer nu făcea, dar era disciplinat, atent şi plin de sîrg, trecea întotdeauna dintr-o clasă într-alta cu note bune. În anii ce s-au scurs de atunci, făcuse burtă, chelise şi căpătase un glas autoritar, şi numai meticulozitatea şi cumînţenia tînărului de altădată le adusese în acest cabinet.

— Bună ziua, Pavel Vasilievici, îl salută el pe nas, căutînd în mod evident să-şi înfrîngă curiozitatea şi să nu-l cerceteze prea stăruitor. Îmi pare bine că vă văd din nou. Mi-a telefonat tovarăşul Litvinov, am primit un telefon şi de la minister. Vom fi fericiţi să facem ceva pentru „Onistroi". Ce se aude pe la dumneavoastră ? Am auzit...

— Cînd pot începe ? îi curmă vorba Diujev, enervat şi de acest „dumneavoastră" şi de privirile iscoditoare ale directorului.

— Hai, să zicem... de azi într-o săptămînă.

— Ce-ar fi, să zicem, mîine ?

Directorul zîmbi uşor şi, plecîndu-se peste birou, urmă cu glasul scăzut :

— Veşnic grăbit, veşnic grăbit !... Cunosc propunerea dumneavoastră, îi cunosc şi istoricul, fie vorba între noi, un istoric destul de trist, care nu-l priveşte însă pe directorul institutului, adică pe mine. Noi nu purtăm nici o răspundere pentru acest experiment care se face, ca să spun aşa, pe barba clientului. Daţi-mi voie, însă, să vă întreb, nu ca director, ci ca fost coleg : aţi cîntărit totul ? După cîte s-au întîmplat, riscaţi foarte mult. Mă întreb dacă e bine să începeţi cu acest proiect... Îşi mişcă degetele în aer, căutînd cuvîntul potrivit... reîntoarcerea la activitatea de inginer.

— O să mă ajutaţi ? Încep de mîine ? Sau, poate, vi-e frică ?

Directorul se răsturnă în fotoliu şi-şi luă un aer oficial. Se răzgîndi, însă, şi cu un efort vizibil continuă pe acelaşi ton :

— Acolo, în Siberia, la „Onistroi", calculaţi în milioane... Noi sîntem un institut cu renume mondial... dar... socotim în ruble. Şi n-avem nici un drept să risipim rublele astea pentru nişte experimente nu întru totul clare... Aş vrea să nu fiu înţeles greşit.

Glasul acesta monoton, fără inflexiuni, îi aminti de Petin. Diujev se zbîrli şi sări în picioare. I se ghicea sub barbă o strîmbătură batjocoritoare.

— Sînteţi comunist ?

— Ce întrebare. Şi, în general, nu pricep...

— Aţi votat pentru hotărîrile Plenarei cu privire la progresul tehnic, la experienţele îndrăzneţe care presupun în unele cazuri, tot sub raport tehnic, şi un anumit risc ? Ori poate aţi fost contra, sau aţi avut opinie separată, consemnîndu-vă obiecţiunile în scris ?

— Tovarăşe Diujev, nu sînt obişnuit ca în cabinetul meu...

— E cazul să vă obişnuiţi ! Aşa-s timpurile pe care le trăim. Azi, trebuie să spui răspicat : da, ori ba ! Pentru sau contra ! Timpul abţinerilor s-a dus !

Se aşternu tăcerea. Amîndoi gîfîiau, privindu-se în lumina ochilor. Cu un nou efort de voinţă, directorul schiţă un început de zîmbet. Pironindu-l mereu pe celălalt, spuse :

— Nu te-ai schimbat de loc, Pavel Diujev. Ai un fel de a fi...

— Aş vrea să mă schimb, dar nu pot. De fapt nici nu consider necesar.

— De unde te-a pescuit Litvinov ? Primesc proiectul şi mă uit la iscălitură : Diujev P. V. El să fie ?... Că ai fost reabilitat, că ţi-ai reprimit carnetul de partid şi că ţi se consideră vechimea, asta ştiam eu, dar auzisem că te-ai lăsat de hidrotehnică şi că te-ai dat la fund. Cînd, deodată, proiectul... Înţelege-mă, Pavel, nu mă gîndesc la mine, ai cuvîntul meu ! La tine mă gîndesc. După tot, după cîte ai îndurat... Unde ai fost atîta timp ?

— N-are importanţă. Acum e vorba de proiect. Voi putea construi aici macheta ? O voi putea încerca la tine ? Îmi vei da oameni ? Sau să pornim un război pe hîrtie ? Dacă-i aşa, ce aştepţi ? Atacă ! Sînt gata !...

Directorul rîse.

— Fie, mă, bătăiosule ! O să primeşti tot ce ţi se cuvine. Cred că ştii că întreprinderii „Onistroi" nu i se refuză nimic. Dar de război tot va trebui să te războieşti... Asta ţi-o spun prietenește. Dar nu cu mine. Nu-u-u !... Proiectul tău are adversari abili, puternici, oameni cu spate. Şi nu numai aici, dar şi acolo, la voi... Aşa că vezi ce faci ! Îţi spun încă o dată că asta nu mă priveşte. Eu unul îţi promit o neutralitate pozitivă.

— Mulţumesc şi pentru asta ! Cît despre adversari, i-am cam mirosit cine sînt. Zîmbi obosit. Avem acolo în taiga un siberian bătrîn. Un adevărat înţelept ! Ştii ce mi-a spus la despărţire ?... „Calul e primejdios din spate, ţapul din faţă, iar omul, din toate părţile"... Pe de altă parte, dacă noi, tehnicienii, n-am şti să ne apărăm cu pumnii ideile, sputnicul nu şi-ar fi luat zborul şi omul n-ar fi pătruns în cosmos... Şi a mai spus bătrînul meu siberian : „Pe cel viteaz cîinii îl latră, pe cel fricos îl sfîşie"... Asta e ! Ţii minte cum îţi spuneam la institut : „Ortodoxul speriat" !

— Mulţumesc, n-am uitat, spuse directorul fără să-şi mai ascundă ciuda. Văd că ţi-ai păstrat nu numai calităţile, dar şi defectele.

— De aia se şi spune despre noi, ăştia de pe Volga, că sîntem ca stejarii: anii trec peste ei fără să-i schimbe...

S-au despărţit, încordaţi. Coborînd scara, Diujev se căia că vorbise atît de repezit, că a încercat să forţeze o uşă care s-a dovedit a fi deschisă, că a jignit un om care nu-i vrea răul. „Fir-ar să fie de nervi! Prost ai ajuns, Pavel Diujev, dacă ţi-ai ieşit din sărite numai pentru că glasul îi seamănă cu al lui Petin!"

Cînd se întîlnea cu Diujev, directorul îl saluta cu răceală şi nu-i adresa cuvîntul. Totuşi, contrar aşteptărilor, treaba mergea bine. Inginerii care i-au fost repartizaţi erau tineri şi cu prea puţină experienţă, dar în schimb energici, iscoditori şi sincer interesaţi de proiectul lui.

Diujev rămînea la institut pînă noaptea tîrziu, aşa că din toate visurile pe care şi le făurise venind la Moscova — că se va duce la Teatrul de Artă, la Teatrul Mare, la concertele Ansamblului Alexandrov, pe care îl îndrăgise încă de pe front — nu s-a ales nimic. O singură dată a fost la cinema. A văzut „Cer senin". Filmul l-a răscolit de i-au dat lacrimile. A ieşit din sală pe întuneric, cînd pe ecran se perindau ultimele secvenţe, împiedicîndu-se de picioarele oamenilor şi urmărit de sîsîituri furioase. „Stau încă prost cu nervii", îşi spuse el. Puse cruce programului de distracţii şi se aşternu pe muncă cu o rîvnă fanatică. Opera lui va trebui să reziste nu numai gheţurilor, dar — ceea ce era mult mai greu — şi campaniei pe care Petin o dezlănţuise împotrivă-i prin oamenii săi la „Onistroi", el însuşi rămînînd în umbră, campanie despre care îl prevenea într-o scrisoare Sacco Nadtociev.

Obosit de-i zvîcneau tîmplele, Diujev o luă pe jos spre hotel. De fiecare dată alegea un alt drum, desfătîndu-şi ochii cu vederea schimbărilor ce înfrumuseţaseră oraşul în care a crescut. Zăbovea în faţa noilor tuneluri şi viaducte, privea noile clădiri, urmărea din ochi nesfîrşitele şiruri de maşini. Au trecut ani de cînd n-a mai avut locuinţă, un loc unde să poată spune că e acasă. În general îi păsa prea puţin unde şi cum

şade. Dar aici, la Moscova, admirînd noile blocuri, îi creştea inima de bucurie, de parcă toate ar fi fost ale lui, şi căsca gura la mobila modernă, simplă şi practică din magazine.

La sfîrşitul drumului său de seară abia-şi mai tîra picioarele. Mînca cu poftă la bufetul din colţ, îşi lua pentru dimineaţa o sticlă de chefir şi pateuri, şi urca în camera lui de la etajul şapte, toropit de o oboseală plăcută. Clipa atît de temută de prietenii lui, şi de care în adîncul sufletului se temea şi el, nu se arăta. Diujev se oprea dinadins la vitrinele magazinelor de băuturi, citea etichetele multicolore, înfrunta scînteierea îmbietoare a licorilor din sticlele scăldate în lumina electrică. Nu, nu încerca acea senzaţie de gol şi de apăsare care-l copleşea deodată, paralizîndu-i voinţa, punîndu-şi gheara pe raţiune şi silindu-l să facă ceea ce nu trebuie. Se bucura tocmai ca în primele zile după eliberare.

În fiecare sîmbătă primea de la Nadtociev o telegramă invariabil cu acelaşi text : „Cum merge ?" Prietenii îşi făceau griji din pricina lui. Şi el caligrafia cu plăcere pe formularul telegrafic un răspuns stereotip : „Totul în regulă". Îi era totuşi frică de vrăjmaşul pe care poate încă nu-l zdrobise definitiv, care stă poate pitit undeva înăuntrul lui, ca să-l atace la primul prilej. De aceea, probabil, amîna revederea cu vechii săi prieteni, cu fosta lui soţie. De cîte ori, întors în camera lui, după liniştitoarele plimbări prin capitala inundată de lumini, se aşeza lîngă telefon, scotea din buzunar o agendă veche, ferfeniţită, căuta un număr, cerea un fir cu oraşul şi... punea uşurel receptorul la loc. „Nu, azi nu. Sînt prea obosit. Îl chem mîine dimineaţă !" Venea acel mîine, venea şi poimîine, îşi fixa un alt termen, îl amîna şi pe acesta... Dar, într-o zi, în drum spre casă, pe cînd aştepta la stop, văzu la doi paşi un profil ce i se păru cunoscut : frunte cărnoasă, nas lung, buze pline, roşii, bărbie proeminentă, ochelari...

— Jenka ! strigă el, uitînd de toate temerile. Imposibil să se fi înşelat ! Bărbatul elegant de la volanul „Volgăi" albastre era un vechi prieten al său, pe vre-

muri maior-inginer, comandantul unui batalion de genişti constructori de poduri. Diujev se repezi înainte şi ciocăni în geamul maşinii. Capul se întoarse, sprîncenele se ridicară mirate deasupra ochelarilor, ba chiar şi ochelarii — lentile groase, fără ramă, prinse de urechi cu braţe de aur — sclipiră a nedumerire şi întrebare. Apoi se aprinse semnalul verde, „Volga" porni lin şi se pierdu în puhoiul luminilor mişcătoare.

Obida îl muşcă de inimă. „Uite că a început!" Şi ce bine a mers pînă acum! Pentru cei patru băieţi cu care lucrează la institut nu are decît cuvinte de laudă. Doi dintre ei — foarte capabili — vor să plece cu el la Divnoiarsk. Şi din nou i-a venit în minte una din nenumăratele zicale ale lui moş Savvatei: „După miere, şi pelinului i se pare că pelinu-i mai amar". Dar, ca un balsam venit la timp, imediat îi fulgeră prin minte o bănuială: „Bine, mă, nătărăule, dar barba, mustăţile... nu le pui la socoteală? Cine să te recunoască cu mutra asta de morar din «Rusalca» lui Dargomîjski?" Înseninat de acest argument, nu mai urcă în cameră, ci se opri la telefonul din loja portarului şi formă un număr de care îşi aduse aminte fără nici un efort. Nu s-a înşelat! El a fost chelbosul din maşină! Auzi-l numai cum graseiază: „La apahat!"

— Mă, Jenka, nu mă recunoşti? Eu sînt, Pavel Diujev! Te-am văzut azi într-o „Volgă" extra, de o culoare turbată!

O fărîmă de secundă se auzi în receptor răsuflarea celuilalt, apoi aceeaşi voce întrebă, mîncînd din litere:

— Ehtaţi-mă, tovahăşe, cu cine am onoahea? Cu Diujev? Hm...

— Ce hm, bă? Diujev, Pavel Diujev! Nu ţii minte cum am arat pămîntul cu nasurile atunci în viile acelea, în timp ce bombardierele „ne aranjau" podul?

— Aha... După o scurtă pauză, vocea reluă: Bună ziua, tovahăşe colonel-ingineh. Îmi pahe bine că vă aud. Vocea era clară, dar Diujev avea impresia că vine de undeva de departe, nici măcar din Divnoiarsk, ci tocmai din San Francisco sau din Ottawa.

— Bine că v-aţi amintit în sfîrşit, spuse Diujev tremurînd de încordare şi accentuînd mai mult ca de

obicei litera „o", semn de mare tulburare... Portarul pomădat îşi vîrî nasul în nişte note de plată pe care se apucă să le frunzărească cu un aer foarte aferat.

— V-au elibehat înainte de tehmen, tovahăşe Diujev ?

— Am fost reabilitat, mi-au restituit carnetul de partid şi-mi consideră toată vechimea. Iertaţi-mă, credeam că o să ne întîlnim undeva, cum se obişnuieşte între vechi prieteni, dar îmi dau seama că timpul dumneavoastră este foarte preţios şi nu vreau să vă deranjez.

— Aveţi dheptate, se însufleţi vocea. Sînt foahte, foahte phins cu tot felul de thebuhi. Altădată cu plăcehe... Chiah vă hog să mă chemaţi la acelaşi număh, să zicem de azi înth-o săptămînă sau două...

— Să te cheme cine-o vrea ! izbucni Diujev punînd la loc receptorul şi privindu-l furios. Uf, lepră !

Surprinzînd emoţia şi simpatia din ochii portarului, îşi ceru scuze.

Trecu pe lîngă lift şi începu să urce scara gîfîind, de parcă ducea în spate un samar de cărămizi. În studenţie, cărînd samare pe schelele primelor şantiere mari ale capitalei, se învîrtea de un costum mai bunicel şi de ghete de duminică. Intră în cameră, foarte hotărît să mai caute la telefon alţi doi prieteni de odinioară. A trebuit să-şi calce pe inimă ca să-i telefoneze lui Lvov — un tînăr vesel pe care l-a scos pe vremuri dintr-un batalion de construcţii şi l-a luat în detaşamentul de poduri de sub comanda sa.

Îi răspunse un glas plăcut, melodios :

— Cine întreabă de Vadim Iulievici ?

— Pavel Diujev... sau, spuneţi-i, mai bine, colonelul-inginer Diujev. Ştie el !

— Un moment, vă rog. Auzi şuşotind : „E unul Diujev. Zice că-l cunoşti." Un glas de bărbat răspunse ceva nedesluşit, dar femeia protestă : „Nu se cade, Vadik... oricît, e colonel". Apoi, în receptor : Îmi pare rău, dar Vadim Iulievici a ieşit chiar acum. Ştiţi, eram convinsă că e acasă. S-a dus pînă la colţ să-şi ia ţigări. Telefonaţi-i mîine la birou. Să vă dau numărul...

— N-am să-l caut la birou ! strecură printre dinți Diujev, abia stăpînindu-se. Dar vă rog să-i spuneți chiar acum, să-i spuneți tare că locotenentul Vladimir Lvov, pe care l-am avut pe vremuri sub comanda mea, a fost un om de treabă. Așa să-i spuneți : a fost !

Diujev smulse foaia cu litera L, o făcu ghemotoc și o aruncă la coș. Apoi zvîrli și agenda acolo. Simțind că se înăbușe, trecu în baie și bău cu sete direct din robinet. Se întoarse în cameră, scoase din coș agenda cu adrese și numere de telefon adunate de-a lungul anilor, o frunzări : „Să mai încerc la Kazakov. Nu de alta, dar ca să fie trei în cap. Dacă pățesc cum am pățit cu primii doi, rup dracului agenda și am isprăvit." Și de astă dată îi răspunse o voce de femeie, o voce tremurătoare, de bătrînică.

— Cu cine doriți ?

— Cu tovarășul Kazakov, răspunse Diujev străduindu-se să vorbească ferm, totuși glasul lui avea accente rugătoare, ba chiar umile. Spuneți-i, măicuță, că la telefon e fostul lui comandant, colonel-inginer. Roșu la față de rușine, Diujev nu îndrăznea să-și rostească numele. Am venit cu avionul în interes de serviciu, stau foarte puțin la Moscova și mi-ar face plăcere să schimb cu dînsul cîteva cuvinte la telefon.

— Îi spun numaidecît. Leonicika, te caută cineva. E inginer, sau colonel... n-am înțeles bine. Ți-a fost comandant. Ziee că a venit cu avionul, și ar vrea...

N-a apucat să termine fraza. O voce de tenor, energică, viguroasă, irupse în receptor :

— Pavel Vasilievici ? ! Dumneata ? ! Cu ce ocazie ? Aha, ai adus un proiect ? ! Ce surpriză ! De unde vorbești, dragul meu ? De la Moscova ?... Bine, dar capitala are șapte milioane de suflete, cum să te găsesc în mulțimea asta ? ! Aha, de la hotelul „Moskva" ! Zi așa !... E la doi pași. Stau la întretăierea dintre Gorki și Hudojestvenîi... Vin într-un suflet !

Diujev tot mai ședea în fotoliu cu picioarele întinse, cu ochii închiși și cu receptorul pe genunchi, cînd două sunete izbucnite aproape simultan îl smulseră din toro-

peală : semnale orăcăitoare şi furioase în receptor (nu ţineţi firul ocupat !) şi bătăi nerăbdătoare la uşă. Iată stînd în faţa lui un tip îndesat, cu paltonul îmblănit descheiat şi cu căciulă boierească, de castor, dată pe ceafă. Numai după glasul de tenor, care se auzi chiar în clipa următoare, recunoscu în bărbatul acesta rumen şi rotofei ca o pîinişoară pe fercheşul locotenent-tehnician căruia pe vremuri i-a tras multe perdafuri pentru felurite acte de indisciplină. De sub reverul gulerului de blană îţi lua ochii sclipirea de aur a insignei de laureat.

— Oho ! făcu admirativ Diujev, respectuos ca orice militar faţă de tot felul de distincţii. Pentru ce merite ?

— Am făcut şi eu un podeţ aici la Moscova... Adică, nu singur, ci împreună cu o gaşcă simpatică. Dar povesteşte mai bine despre dumneata. Vorbeai de un proiect. Ce fel de proiect ? Şi unde eşti acum ? Hai, dă-i drumul.

Dîndu-şi seama că stă îmbrăcat, Kazakov zvîrli pe divan paltonul, căciula şi fularul. Se auzi bufnind ceva de speteaza divanului. Musafirul se lovi cu palma peste frunte şi trase din buzunarul paltonului o sticlă de coniac şi o lămîie. Scoase un briceag, destupă sticla, aduse două pahare din camera de baie — toate acestea cu mişcări iuţi şi turuind ca o morişcă. Întinse un pahar lui Diujev şi declamă patetic :

— „Şi pentru ai săi maeştri-nvinşi, ridică cupa-mpărăteşte“ [1], sau mai concret : în sănătatea dumitale, dragul meu Pavel Vasilievici... Văzînd că celălalt nu schiţează nici un gest, încremeni cu paharul în mînă.

— Nu beau, frate. N-am voie. Sînt bolnav.

— Ulcer ?

— Ulcer, confirmă trist Diujev.

— Dacă-i aşa, o să beau eu, ca să scapi mai repede de pacostea asta. Ciocni cu sticla şi răsturnă coniacul în gură. Şi-acum s-o luăm metodic : ce-ai făcut după război ?

Diujev zîmbi acru :

---

[1] Vers din poemul *Poltava* de A. S. Puşkin. În romîneşte de George Lesnea.

— De toate. Am tăiat pădure, am fost responsabil de baie. Am construit şi poduri. Poduri bune, numai că le-am construit îndărătul sîrmei ghimpate. Vorba hoţilor : se vede numai dinăuntru în afară...

Simţi că trebuie neapărat să-şi descarce sufletul în faţa acestui om vesel şi gălăgios, să-i povestească lucruri despre care se ferea să-i vorbească chiar şi lui Innokenti Sedîh, vechiul său camarad de regiment, care-l adusese în colhoz după eliberare. I-a destăinuit lui Kazakov prin cîte a trecut după război, chiar din ceasul cînd a fost condamnat pentru sabotaj pe baza mărturiilor false ale lui Petin, făcute de frică, sau, poate, din ticăloşie. I-a vorbit de visurile şi proiectele sale de azi. Kazakov asculta fără să-l întrerupă, sorbind arar cîte o gură de coniac, cum ai bea ceai. Ochii lui mici exprimau alternativ mînie, mirare, mîhnire, admiraţie... La un moment dat întrebă pe un ton cît se poate de natural :

— Dar Olga Ignatievna ce face ? O ţin bine minte. De cîte ori i-am dus scrisorile dumitale de pe front ! Ai o soţie tare frumoasă.

— Am avut.

— Nu cred să se fi schimbat... Aveţi şi un băiat. Parcă Oleg îl cheamă, dacă nu mă înşală memoria. Mă punea să-i povestesc despre război, despre lupte — toate voia să le ştie puştiul.

— Acum o fi student.

— Cum adică o fi ! Nu ştii exact ? Mirarea lui Kazakov fu atît de sinceră, încît Diujev, care şedea tot timpul încordat, de parcă o mînă străină şi nemiloasă i-ar fi umblat la o rană deschisă, nici n-avea de ce să se supere.

— Nu am familie.

— Cum asta ? !

— Olga s-a recăsătorit, vorbi răspicat Diujev, cu ochii în gol. Soţul ei l-a înfiat pe Oleg. Aşa că... Oleg Diujev nu mai există. El poartă acum un alt nume. Aşa stau lucrurile, frate Kazakov.

Musafirul se posomorî, de parcă s-ar fi vlăguit deodată. Cu aerul unuia care-şi aduce aminte de nişte treburi urgente, îşi înhăţă paltonul, căciula şi fularul şi, fără să se îmbrace, îşi luă rămas bun de la Diujev, punîndu-l să-şi

dea cuvîntul de onoare că va veni la el să guste din blinele „ca la mama lor", al căror secret îl deține în exclusivitate soacra. Diujev îl conduse pînă la ieșire, și de cum se întoarse în cameră căută în agendă numărul Olgăi Ignatievna și-i dădu un telefon. Nu era acasă. O voce de bărbat întrebă : „Ce să-i comunic ?"

— Spuneți-i... că a căutat-o un... vechi prieten. Întrerupse legătura. Acum, după „șarja de cavalerie" a lui Kazakov, era în stare să vorbească mai calm. Vocea aceea de bărbat îl informase că Olga Ignatievna e la clinică, dîndu-i și numărul de acolo. După cîteva clipe, auzind o voce adîncă, guturală, apucă receptorul cu amîndouă mîinile și-l lipi strîns de ureche.

— Cum, Pavel, tu ? !... Nu-mi vine să cred !

— Eu, Olga, eu !

Răsuflarea întretăiată, glasul sugrumat îi trădau emoția. Diujev, cu fălcile încleștate, își maltrata barba...

— Așa, deodată... Nu mi-ai scris nici un rînd. Știam... știam de mult că ai fost reabilitat, reprimit în partid... Dar tu nu ne-ai dat nici un semn de viață. De ce ?

— De, în Siberia se spune că... mortul de la groapă nu se mai întoarce. Adăugă cu un glas înăbușit : și-i lasă pe cei vii să trăiască.

— Ascultă, Pavel, răspunse încet Olga, acoperind probabil receptorul cu palma. Vorbesc din camera de gardă și nu sînt singură. Simt că-mi pierd capul. Trebuie să facem ceva... Doamne, dumnezeule... trebuie să ne revedem în sfîrșit !

— Chiar trebuie ? se îndoi Diujev. Unde ? Cînd ?

— Dacă vrei, la bufetul acela *al nostru*... Tu ce zici ? Nu știu ce gusturi vei fi avînd acum, dar în tot cazul e un local destul de...

— Nu m-am schimbat de loc. Țin să te previn numai că de cîte ori ies în lume îmi pun barbă și mustăți, ca să nu se sperie unele cunoștințe vechi, mai slabe de înger, glumi el.

— Să nu vorbești așa, Pavel !...

După ce închise, Diujev îndreptă agenda cu adresele, dibui în coș foaia cu litera „L", o netezi bine și o puse la locul ei. De la sticla pe care Kazakov uitase s-o astupe și de la felioara de lămîie venea o aromă ispititoare.

Diujev dădu să le ascundă în dulap, dar zîmbind amuzat se răzgîndi şi începu să se îmbrace. Nu mai era mult pînă la întîlnirea cu Olga Ignatievna.

A rămas să se întîlnească la bufetul de pe Bolşaia Pirogovskaia unde pe vremea „lor", studenţii îşi tratau drăguţele cu suc şi îngheţată, cînd luau bursa. Diujev veni primul şi se instală la o măsuţă lîngă fereastră. Prin vitrina uriaşă a localului o văzu pe Olga — înaltă, dreaptă, decisă. Constată cu mirare că nu s-a schimbat de loc. Iat-o, îşi lasă paltonul la garderobă şi se opreşte în uşă, scotocind prin sală cu ochi-i miopi. Privirea-i lunecă indiferentă pe faţa lui şi se îndreptă spre alte măsuţe. Muşcîndu-şi buzele, se uită la ceas şi dădu înciudată din umeri. Numai cînd Diujev se ridică, avu o scurtă ezitare şi alergă spre el. Instinctiv întinseră amîndoi braţele, dar în ultima fărîmă de secundă renunţară şi, în loc de îmbrăţişare, ieşi un fel de îndoită strîngere de mînă.

— Pavel ! atîta putu să spună. Apoi ridică fruntea, îl privi şi buzele-i tremurătoare zîmbiră forţat. Barbă ! Porţi într-adevăr barbă !... Ştii, la telefon crezusem că e o glumă. O glumă răutăcioasă, nesărată... Brrr ! De ce ai lăsat să-ţi crească hăţişul ăsta ?

— „Prin al său chip orice războinic să bage spaima în duşman", grăit-a Alexandr Nevski. Şi, crede-mă, era expert în materie !

— Tu tot te mai războieşti ?

— Tot...

Comandară prăjituri şi, dacă este, suc de răchiţele. Ospătara privi cu mirare perechea asta cam trecută. Da, mai ţineau şi acum suc de răchiţele. Băutura li se păru destul de plăcută la gust. Sorbind pe îndelete, îşi vorbeau despre lucruri lipsite de importanţă. De fapt, cuvintele nu însemnau nimic. Îşi vorbeau din ochi, şi privirile lor spuneau mult mai mult decît cuvintele. Ciudat ! Din priviri reieşea că, în fond, totul e ca înainte, că cei doi n-au încetat să se iubească, dar că această întîlnire nu va schimba nimic în viaţa lor, că vor rămîne despărţiţi şi că e mai bine nici să nu se mai vadă, pentru că ce a fost nu se mai poate întoarce, iar orice încercare ar aduce noi

complicații care, fără să le ofere ceva lor, ar răni adînc pe alții și ar cășuna noi suferințe.

Se înșelase ! De departe i s-a părut că Olga e aceeași, dar acum își dădea seama că s-a schimbat. Ba arăta chiar mai rău decît te-ai fi putut aștepta, pentru că în definitiv nu era bătrînă. Zbîrciturile îi brăzdau fruntea înaltă, se desfăceau evantai în jurul ochilor căprui, inteligenți, îi închideau între paranteze încreștite gura voluntară. În părul negru, pieptănat ca pe vremuri, lins și cu cărare la mijloc, străluceau fire albe. Despre dînsa vorbea foarte calm, de parcă i-ar fi povestit un film.

Da, cînd s-a abătut năpasta, sufletele mărunte care roiau prin casa lor ospitalieră, deschisă tuturor, au dat bir cu fugiții. Ar exagera însă dacă ar spune că în jurul ei se căscase un gol. În locul celor care i-au întors spatele, au apărut alți oameni cărora înainte aproape că nici nu le dădea atenție. A avut destule de îndurat. După discuția aceea chinuitoare de la biroul de partid, cînd cobora scara, distrusă, cu inima răvășită, cînd i se părea că a rămas singură de tot, că nimeni nu mai are încredere în ea, că nimeni nu vrea nici măcar s-o asculte, că toată lumea o ocolește și pînă și numele ei, Diujev, stîrnește frică și dezgust, a ajuns-o din urmă Vladimir, om de știință, profesorul în a cărui clinică Olga era medic secundar, un mare învățat și vechi bolșevic, care și-a pierdut familia la Leningrad. Erau de mult buni prieteni, dar abia atunci, de față cu toți, a luat-o pentru întîia oară la braț. I-a spus tare că el unul are încredere în Diujev și i-a propus să lupte împreună pentru eliberarea lui.

Demersuri, parademersuri, intervenții, parainterveții... Vladimir o ajuta să întocmească memorii. Adevărat bolșevic, credea în oameni și avea convingerea că inginerul este victima unei urzeli calomnioase. De la Diujev nici un semn de viață. Un singur bilețel, purtînd ștampila unui orășel îndepărtat de dincolo de cercul polar. Atît... Ani și ani de tăcere. Apoi Vladimir a cerut-o de soție. Ea a primit. Vladimir l-a înfiat pe Oleg.

— ...Cam asta-i...

— Și... Oleg ?

— Învață aici, la medicină. E în anul doi... Vrea să se facă chirurg ca și taică-său.

— Tatăl lui ?

Olga se aprinse la față, și ochii ei obosiți, dar încă frumoși, se umeziră :

— Iartă-mă, sînt atît de obișnuită...

— Înțeleg. Nu face nimic. Aflasem și eu cîte ceva despre voi. Esențialul... Iată de ce n-am venit după eliberare. O poveste ca a noastră nu are un sfîrșit fericit nici măcar la cinema...

— De ce vorbești așa ? Dar glasul adînc, gutural, care plăcea atît de mult studenților, nu știa să se prefacă.

— Și cu telefonul, la fel... Mă întrebam dacă are vreun rost să răscolesc trecutul.

Ea tăcea îngîndurată. Degetele-i subțiri, ușor pătate de dezinfectante, striveau prăjitura uscată, închipuind din firimituri arabescuri complicate pe cristalul măsuței. Tăcerea se prelungea. Cu un gest delicat, Diujev amestecă firimiturile, stricînd desenul care părea să absoarbă toată atenția Olgăi.

— N-ai vreo poză a lui Oleg ?

— Nu... Dar vreau să vă cunoașteți. Își consultă ceasul. Peste o jumătate de oră au pauză. Să mergem.

— Bine. Să mergem.

Ieșiră din local și apucară spre mînăstirea Novodevici, prin dreptul bătrînelor clinici care se vedeau de după copacii îmbrăcați în chiciură. Clădirile acestea păreau să fie capetele unor cărturari medievali în peruci albe, pudrate. Mergeau la braț, amîndoi înalți, bine făcuți. În mintea lor reînviau zilele cînd Olga trecea pe aici cu Pavel, încetinindu-și pasul ca s-o vadă fetele cum se plimbă la braț cu „inginerul ei". Acum tinerețea îndepărtată îi însoțea...

— ... La început îți plăcea Zoika. Nici nu știi ce geloasă am fost ! Pînă și-a spus cuvîntul nenea Vasea.

— Cum să nu ! Într-o zi am adus-o acasă să i-o prezint tatii pe fata profesorului. A tratat-o cu ceai, dar îl tot vedeam că zîmbește pe sub mustață... O conduc pe Zoika și mă întorc acasă. Bătrînul, ce să vezi, negru de supărare. Îndrăznesc : „Ei, ți-a plăcut ?" „Deh, zice, pare isteață, numai că n-ei fi vrînd, mă Pavel, să mă-

runţeşti neamul Diujev corcindu-l cu cel şoricesc ? Şi adaugă : Îi cam pirpirie fata"... Apoi, ai venit tu... I-ai plăcut din capul locului.

— Aha, care va să zică, m-ai luat ca să-i dai ascultare bătrînului : înaltă, zdravănă...

— Şi deşteaptă, şi frumoasă...

— Spune, ai fost pe străduţa Sivţev Vrajek ? Locuinţa în care aţi stat a rămas neschimbată... De cîte ori am un bolnav pe acolo, trec s-o văd. Îmi trezeşte atîtea amintiri...

— Nu, n-am fost. Pentru ce m-aş duce ? La Moscova ai atîtea de văzut. De la institut mă întorc întotdeauna pe jos, de fiecare dată pe alt drum, şi tot nu mă satur...

— ... Da ia spune, Pavel, îţi mai aduci aminte cum am venit la voi şi am spălat duşumelele ? Olga rîse. Faţa-i întineri şi cutele parcă nu mai erau atît de pronunţate. Ştii, prinsesem de veste că Zoika „a căzut la examen". Parcă o aud aruncînd din vîrful buzelor : „În definitiv, ce-i poţi pretinde unui portar". Ţie nu ţi-am spus ce am de gînd. Cînd am venit, nenea Vasea era singur. Am pus apă la încălzit, am spălat duşumelele, am şters bine geamurile. Tatăl tău m-a tratat cu faimosul său ceai de tei. Numai din ăsta se bea la voi. Ţii minte ?

— Te cred... Nu exista să lipsească. Ştii, legea rascolnicilor îi oprea să bea ceai adevărat, iar bătrînul era pe atunci stîncă...

Întîlneau studenţi care se întorceau de la curs, pîlcuri sau cîte unul. O salutau pe Olga Ignatievna şi îl măsurau curioşi pe bărbatul care o însoţea. Tot vorbind, au ajuns în faţa clinicii de chirurgie. S-au oprit. Vraja amintirilor din tinereţe s-a destrămat dintr-o dată, dar despre prezent nu aveau ce să mai vorbească. După cîteva minute de tăcere, Olga se uită cu coada ochiului la ceas.

— Nu ! N-o să-l văd pe Oleg, hotărî Diujev.

— Te-ai răzgîndit ? Adică... s-ar putea să ai dreptate, se învoi ea cam prea repede. Tocmai pentru azi i-am convocat pe stagiari şi... Nu, nu, mai am timp. Am putea...

Diujev îi întinse mîna.

— Adio, Olga.

— Cum, noi doi... să ne despărţim... aşa ? exclamă ea aproape într-un strigăt. Se îmbrăţişară şi se sărutară. Feţele le erau triste, iar ochii umezi.

— Ei, numai bine la amîndoi, spuse Diujev şi, lungindu-l pe „o", adăugă : Trimite-mi o poză a lui Oleg.

— Îţi trimit neapărat... De-ai şti ce bine îţi seamănă... La revedere, la revedere...

— Adio, Olga, repetă apăsat Diujev şi se depărtă fără să întoarcă capul : un bărbat voinic, drept ca bradul, îmbrăcat cu o manta veche de ofiţer, cum nu se mai purta de mult. Căciula îl făcea să pară şi mai înalt.

Ajuns la hotel, în camera lui, se aşeză pe pat fără să se dezbrace, fără să aprindă lumina. Felinarele din stradă aprindeau licăriri jucăuşe în sticla de coniac pe jumătate golită. Mirosea tare a lămîie. Dacă l-ai fi întrebat mai tîrziu cît a stat aşa, n-ar fi şiut să spună. Dar ţinea bine minte că la un moment dat s-a ridicat şi, apropiindu-se hotărît de masă, şi-a turnat în pahar tot coniacul din sticlă...

...Cînd îngrijitoarea i-a spus portarului că cetăţeanul de la 818 a dispărut, acesta a telefonat imediat la miliţie, precizînd că respectivul cetăţean plecase cam beat pe la miezul nopţii şi de atunci nu s-a mai întors. Inginerul Kazakov, care a venit seara la hotel să-l ia pe Diujev la făgăduitele blinele, telefonă la cele mai apropiate secţii de miliţie, la spitalul de urgenţă, la morgă. Nimeni nu-i putu da vreo informaţie despre un cetăţean cu numele Diujev, iar directorul institutului unde lucra Diujev s-a văzut nevoit să-l înştiinţeze după trei zile pe Litvinov.

Abia în a patra zi s-a primit la institut un telefon de la miliţie, anunţînd că „azi-noapte, în gangul unei vechi case de pe strada Sivţev Vrajek, sub ferestrele locuinţei portarului, a fost găsit în stare de ebrietate un bărbat îmbrăcat militar, dar fără însemnele gradului. Act de identitate nu avea, dar după o legitimaţie eliberată de institut s-a stabilit că îl cheamă Diujev Pavel Vasilievici, aşa cum şi pretinde de altfel. Nu a opus

rezistență. Într-o stare de totală apatie a fost adus la secția raională unde se află și acum."

— ... Dacă-i al dumneavoastră, veniți să-l luați! încheie glasul oficial și adăugă pe un alt ton: Pare să fie însă om de treabă, așa că ne-am sfătuit între noi și am hotărît să nu-i facem proces-verbal...

...Cînd Diujev a apărut în sfîrșit în holul hotelului, boțit la haine și la chip, cu barba încîlcită și cu ochii tulburi, portarul cu cărare impecabilă îl privi cu o adîncă compătimire, oftă și îi întinse fără o vorbă trei telegrame. Diujev le desfăcu cu mîna tremurătoare. „Întoarce-te imediat Litvinov director «Onistroi»" — glăsuia una. „Nu mai întîrzia nici o zi și nu te opri nicăieri Salutări Kapanadze secretarul organizației de partid" — scria în alta. A treia era ceva mai lungă: „Pavel te așteptăm cu nerăbdare Multe noutăți Sînt și bune Vino repede O caldă strîngere de mînă de la Sacco și Dina".

Ultima telegramă Diujev o reciti, o mai ținu puțin în mînă, apoi le făcu cocoloș pe cîteșitrele, căută cu ochii coșul, îl găsi, dar pînă la urmă le băgă în buzunar. Trecu prin fața liftului și începu să urce scara. Se ținea de balustradă, răsufla greu și se oprea la fiecare etaj. Îi veni iar în minte samarul cu care mai scotea un ban, pe lîngă bursă, în anii studenției. Numai că azi parc-ar avea în samar o cărămidă mai mult decît putea duce, cărămidă din pricina căreia, cum spun zidarii bătrîni, „poate să ți se rupă ceva pe dinăuntru".

3

Dina și Nadtociev îi trimiseră lui Diujev o telegramă și ieșiră în stradă fără să-și vorbească. Era frig. Un vînt năprasnic măturа bulevardul Electrificării, spulberînd zăpada, împungînd cu mii de ace fețele rarilor trecători grăbiți, înfofoliți și cu nasurile îngropate în gulere. Nadtociev deschise portiera. Din

maşină veni o căldură plăcută şi se auzea radioul zumzăind prietenos. Dînd nerăbdător din coada-i mătăsoasă, Burun îl linse pe Nadtociev drept pe obraz.

— Dragă Sacco, dacă n-ai nimic împotrivă aş prefera să mergem pe jos.

Dina nu mai purta jacheta cochetă cu glugă şi cizmuliţele îmblănite, şi nu mai semăna cu un ursuleţ de pluş. Era îmbrăcată ca aproape toate femeile din Divnoiarsk : căciulă cu clape şi cojoc de culoare deschisă, din cele aduse în iarna aceea la magazinul care pusese în vînzare efectele militare pe care le mai avea în depozit.

— Cum vrei, se învoi Nadtociev. Închise radioul şi porunci cîinelui : Burun, aştepţi aici !

O luă pe Dina de braţ şi porniră în pas de plimbare de-a lungul unor străzi cu denumiri care îi mirau pe neiniţiaţi : „Malul Frumos", „Capul Taurului", „Buinîi". Ziditorii tînărului oraş ţineau ca străvechile nume de stînci şi praguri, ce aveau să ajungă în scurtă vreme la fundul mării noi, siberiene, să rămînă măcar pe felinarele din faţa caselor şi pe tăbliţele indicatoare. Se gîndeau amîndoi la Diujev, dar ceva îi împiedica să vorbească despre el. Mii şi mii de kilometri îi despărţeau de bunul lor prieten. Cum l-ar putea ajuta ? Altceva decît minciuna aceea din telegramă, că îl aşteaptă şi noutăţi bune, n-au găsit.

În realitate, noutăţile erau din cale afară de proaste. Valia — colocatara Dinei din „cortul 28, fete" — i-a spus confidenţial că Bătrînul tună şi fulgeră. Cînd a primit telegrama de la institut, a început să-l blestteme cumplit pe „beţivanul ăla ordinar" şi i-a scris în termeni foarte categorici să se întoarcă imediat, iar cînd Valia a încercat să-i ia apărarea, Bătrînul i-a poruncit răspicat să-şi ţină gura. Ea nu suflase nimănui o vorbă, dar vestea că Diujev, aflat într-o misiune de mare răspundere, o ţine tot într-o beţie îşi făcuse totuşi drum, ajungînd să fie cunoscută de întreg personalul direcţiei. Curînd începu să se zvonească şi prin oraş că noul inginer, căruia Litvinov îi arătase încredere, de cum s-a văzut în capitală s-a pus pe

băut. Ştirea era comentată cu cîte şi mai cîte amănunte : că, îmbătîndu-se, Diujev pierduse planurile şi schiţele ; că după ce-şi băuse toţi banii, lăsase garanţie delegaţia de deplasare ; că bătuse un miliţian şi o să fie judecat pentru huliganism...

Dina îşi făcea tot felul de gînduri, cu toate că Vasilisa care se întorsese zilele trecute — maturizată şi cu pielea tăbăcită de soarele şi de vîntul iernii — de la Ust-Cernava, unde fusese cu o echipă de geologi, i-a spus că Pavel Vasilievici, chiar beat, nu este în stare să facă cuiva vreun rău, şi cînd simte că a întrecut măsura pleacă de unul singur la vînătoare ori la pescuit, că mintea îi rămîne trează şi nici măcar nu înjură. La Moscova n-ai însă nici taiga să te duci la vînătoare, n-ai nici unde să pescuieşti. Şi oamenii sînt altfel acolo... Cu o mentalitate diferită în ce priveşte încălcarea normelor de convieţuire. Unde mai pui că un grup de tineri ingineri, în frunte cu Iuri Pşenicinîi, indignaţi de purtarea lui Diujev, au adresat directorului o scrisoare în care cereau stăruitor pedepsirea beţivanului care pătase onoarea gloriosului Divnoiarsk. Cică şi la partid s-a primit o scrisoare cu un conţinut identic.

Dar mai rău ca orice o chinuia nesiguranţa. Ce se petrecuse în realitate ? Mai era şi telegrama aceea enigmatică primită de Nadtociev de la Moscova : „Prietenul nostru stare gravă Rog faceţi acolo tot posibilul Nu-l părăsiţi"... Urma o semnătură kilometrică : „inginer Kazakov, docent, laureat al Premiului Lenin, deputat al Sovietului orăşenesc Moscova". Dar ce ar putea să facă ei „acolo", adică aici ?

Mergeau alături gîndindu-se la prietenul lor, dar vorbeau banalităţi : despre vîntul care-ţi biciuieşte obrazul, despre primăvara care vine atît de tîrziu în Siberia, despre o simultană de patruzeci de eşichiere, pe care urma s-o joace la Divnoiarsk ex-campionul lumii la şah, dar care va fi probabil amînată pentru că e îndoielnic că vreun avion ar putea decola din Starosibirsk pe vijelia asta... Se mirau că Bătrînul, care părea că-l simpatizează pe Viaceslav Ananievici Petin, de la o vreme şi-a schimbat atitudinea. Deşi

n-au trecut nici trei luni de cînd plecase de acasă, Dina vorbea despre Viaceslav Ananievici ca despre o cunoştinţă oarecare. I se părea chiar ei însăşi ciudat că reusise să-l şteargă pentru totdeauna din viaţa ei după o căsnicie de cinci ani şi mai bine, în care timp ajunsese să fie umbra lui, ecoul lui.

Aproape toţi constructorii căsătoriţi se mutaseră în cursul verii în blocurile noi din Divnoiarsk şi în oraşul-satelit din Balta lui Ptiuşka, care primise de curînd denumirea oficială de Partizansk. Orăşelele verzi n-au dispărut însă. În ele îşi petrecea iarna tineretul şi singuraticii, ca Dina bunăoară, care nu se grăbeau să-şi înjghebeze o gospodărie. S-au luat măsuri pentru o şi mai bună încălzire a corturilor, iar în centrul fiecărui orăşel s-au deschis cantine şi bufete. Cînd ţi-e sîngele fierbinte şi încă nu ţii neapărat să ai un colţişor al tău, nici cortul nu este de lepădat. Tîncretul s-a deprins cu iernile de aici ; pe cele mai aprige geruri, cînd brazii bătrîni, scorburoşi, pîrîiau şi gemeau, tulburînd liniştea taigalei, din corturile de prelată troienite răbufneau rîsete, discuţii zgomotoase, uneori certuri. În iarna aceea, picupurile cedaseră locul magnetofoanelor, şi prin urgia viscolului şi vuietul vîntului, cînd ici, cînd colo, se tînguiau şi horcăiau maeştri ai jazului cu renume mondial, iar poetul Bulat Okudjava, acompaniindu-se la ghitară, interpreta cu glasul molcom şi tainic de şaman buriat melodiile sale stranii, semănînd cu descîntecele.

Instalată într-un cort, pe patul faimoasei Murka, care se mutase în sfîrşit la bărbatul ei, Dinei i se părea că-şi retrăieşte anii studenţiei. Chiar atunci cînd consultaţiile se prelungeau mult după ora stabilită şi se întorcea obosită, cu capul plesnind de migrenă, în cortul ei unde se vorbea tare, se povestea un film, se declama şi se discuta la nesfîrşit, se simţea mai mulţumită decît se simţise vreodată în ultimele luni în tihnitul cuib din strada Cheiului, pe care şi-l înfiripase singură cu atîta drag.

— Nici nu te mai recunosc, eşti cu totul alta, Dinocika Vasilnocika, îi spuse o dată Vasilisa care se abătuse pentru o clipă pe la dînsa, în drum spre baza

Expediției riverane Oni. Știi ce? Acum nu prea am treabă, lipesc doar niște etichete pe probe... Hai cu mine în taiga. Sînt acolo la veverițe... Ce zici?

— În taiga... Dina avu un zîmbet melancolic. Cînd? Sînt acum un om al muncii... Și întrebă fără nici o tranziție: Tu care găsești pentru toți, ca să spun așa, un corespondent zoologic, ce gîndești despre Viaceslav Ananievici? El ce e după clasificarea ta? Acum poți să-mi spui.

— Acum, da. Vasilisa își scutură sfidător pletele bălaie. E un dihor. Dihanie mică, slabă, dar foarte haină... Cînd te uiți, e drăguță, mlădioasă, cu blănița netedă; dar nu cumva să te apropii că te împroșcă cu un fel de mîzgă puturoasă, de nu te speli în zece ape. Nici vulpea nu-l vînează. Îl ocolește. Dacă nu mă crezi, întreabă orice vînător...

— Dihor?! făcu Dina pe gînduri.

— Îhî. Și plăcerea lui a mai mare e să-și miroase coada. Cînd își închipuie că nu-l vede nimeni se învîrte iute, iute în jurul lui și-și miroase coada.

„Auzi, ce-i poate trece prin cap! Dihor!" Dar fata, care uitase îndată și de Viaceslav Ananievici, și de dihor, începu să-i povestească despre munca ei în echipa geologică, despre aflorimentele de cărbune descoperite în apropierea apei, despre pușca cu care au premiat-o șefii, despre Ilmar, conducătorul echipei de geologi comsomoliști... Pe un ton ce nu suferea replică, spuse că pentru ea, o fată care a crescut în taiga, nici că se poate o profesie mai potrivită ca aceea de geolog. „Asta știință! De-ai ști ce de comori a ascuns natura în măruntaiele ei, aici în taiga!" Apoi îi vorbi iar despre Ilmar, care la începutul iernii a făcut o descoperire, de l-a lăsat și pe Bătrînul cu gura căscată. Ilmar a fost chemat la Moscova și a arătat probele la Academia de științe, la minister...

— Dar nici dumitale nu-ți pot spune despre ce este vorba, oftă fata. E un secret...

— Și... medicina? întrebă Dina, cu același zîmbet melancolic.

— Adio, și n-am cuvinte! făcu Vasilisa cu nepăsarea tinereții și adăugă: E o etapă depășită...

— *Wirst du weiter die deutsche Sprache studieren?*
— *O-o-o, ja, undbedingt. Sie ist doch und für den Geologen nötig.* [1]

Spre mirarea Dinei, fata răspunse mult mai bine ca înainte, într-o germană destul de curgătoare, construind corect fraza.

— De unde? Te pomenești că mai găsești timp și pentru învățătură?...

— Învăț și eu printre picături. Adică nu chiar învăț... dar, știi, Ilmar... vorbește germana și... și-mi dă și mie lecții, cînd poate.

— Cine-i, la urma urmei, acest misterios Ilmar? Ilmar și mai cum?

— Ilmar Sirmais. E leton. A făcut armata la marină, dar tot timpul a fost cu gîndul la pămînt, a visat să se facă geolog. E un băiat grozav! Și dumneata te-ai îndrăgosti de el dacă l-ai cunoaște. La noi în expediție toate fetele îl mănîncă din ochi...

— Dar cum rămîne cu Novo-Kreajovo, cu Tolșa... Că doar nu degeaba a construit Innokenti Savvateici o casă cu două cerdacuri.

Fata se întunecă la față, trecînd brusc de la veselie la tristețe.

— Și Tolșa e băiat bun, ba chiar minunat. Vasilisa se întristă și mai mult. Cînd mi-am tăiat cozile, să fi văzut cum a sărit cu gura la mine... Cum de nu înțelege, caraghiosul! Cînd ești în expediție cozile ți se agață de fiecare tufiș. Nu mai spun că uneori nici n-ai cînd să te speli pe cap, și te mai alegi și cu bube dulci... Își scutură cu un gest capricios buclele aspre și bogate...

Așa trăia Dina în ultima vreme, avînd toată gospodăria un pat, o noptieră și o valiză. Aproape imediat după ce administrația spitalului îi dăduse un loc în cortul 28 a venit la ea Specipendev, cu un ordin de repartizare de prima urgență. Dina a înțeles numaidecît cine-i poartă de grijă și a refuzat camera cu un zîmbet obosit:

[1] — Vei continua să studiezi limba germană?
— O, da, negreșit. Și geologii au doar nevoie de ea.

— Nu-i nevoie. Nu mai vreau să mă mut nicăieri. Poate cînd o veni mama...

Acum, înfruntînd alături de Nadtociev vîntul șuierător care îi șfichiuia cu zăpadă măruntă și înțepătoare, ca dintr-un aparat de sablare, se gîndea cu plăcere la colțișorul ei din cort, la tinerele ei vecine pe care le va regăsi peste puțin, la godinul duduind de năprasnice pălălăi, lîngă care se va așeza să se odihnească, cu picioarele desculțe spre foc, și va spune întinzîndu-se cu voluptate: „Vai, fetelor, ce obosită sînt!"

Lîngă cort, apariția lor sperie o pereche care se ascunse îndată după perdeaua mișcătoare a vijeliei. Nadtociev apucă să recunoască silueta deșirată a lui Berșadski.

— Ei, Makaronîci, strigă el în întuneric. Ți-am văzut iscălitura pe scîrnăvia aia de scrisoare a tinerilor specialiști, despre Diujev. E o lovitură nepermisă!...

— Bine, Sacco Ivanovici, dar tot ce se spune acolo e adevărat! se auzi din întuneric răspunsul. Acest om a dezonorat șantierul nostru.

— ...Ce sînt scuzele astea? Cine-i în definitiv acest Sacco? Sau poate crezi că o să ne dea locuință? Aș! Parcă n-ai ști că el singur stă la Casa de oaspeți... șușoti un glăscior furios de fată, care uitase pesemne că vîntul trădător duce aceste cuvinte la urechea lui Nadtociev. Apoi același glăscior spuse tare: Ia aminte, Sacco Ivanovici! Ai încercat față de martori să înăbuși critica la adresa unor trîntori și a unor bețivi.

— Ei, Makaronîci! stărui Nadtociev, făcîndu-se că n-a auzit nici șoaptele, și nici replica fetei. Pe mine, de pildă, poți să mă pîrăști cui vrei, și în scris. Dar într-un om care a căzut n-ai voie să dai!... O să ne certăm rău! M-auzi?

Prin perdeaua bătută de vifor de la intrarea cortului, se prelingea un duios cîntec de vioară. Artistul cînta trist și cu mult suflet. Nadtociev își smulse căciula siberiană, stătu puțin să asculte, apoi îi sărută mîna Dinei și dispăru în vălmășagul viscolului. Dina deschise încetișor ușa scîrțîitoare. Dinăuntru răbufni un val de căldură, în care mirosul de colonie ieftină se

împletea cu aroma îmbietoare de cartofi copți. Cortul 28 era luminat, ca și toate celelalte, de un bec electric prins de un fir deasupra mesei. Încă în vară una din fete meșterise pentru luminița aceasta un abajur conic din hîrtie străvezie. Apoi, Valia, foarte pricepută la lucru de mînă, lipise pe hîrtie ierburi uscate între filele unei cărți. În cort domnea o penumbră deasă, iar umbrele ierburilor de pe abajur păreau zugrăvite pe pereți. În lumina aceasta amăgitoare se vedea mutrișoara băiețoasă a Valiei. Arcușul flutura pe strune ca o rîndunică, pe care mișcările fetei, cînd repezi, cînd line, păreau că urmăresc s-o prindă în șuvoiul sunetelor capricioase. La masă, musafirii: Igor Kapustin, organizatorul de Comsomol al șantierului, un tînăr uscățiv, cam stîngaci, și Iuri Pșenicinîi, rumen și cu părul auriu. Fața visătoare și pistruiată a lui Igor era întoarsă spre craterul duduitor al godinului, iar Pșenicinîi privea cu un zîmbet deschis chipul violonistei. Pe patul Dinei ședea turcește, numai în ciorapi, fosta Murka de pe malul drept. Aruncă o scurtă privire proprietarei patului și se trase la o parte ca să-i facă loc. Feței șoara ei șmecheră și cam obraznică vădea tulburare, buzele cărnoase îi erau întredeschise, iar lacrimile ce-i sticleau între gene păreau stropi de glicerină.

— Salut, doctore Au mă doare, șopti ea strîngîndu-se lîngă Dina și încremenind din nou. De cum tăcu vioara, Murka se destinse ca un arc, sări din pat și, ajungînd dintr-un salt pe masă, strigă: Fetelor, momentul nostru muzical a luat sfîrșit! Lecția continuă. Explică pentru Dina: Am deschis aici un curs pentru viața de familiști. Sîntem la lecția a doua. Iar ce vezi aici — arătă cu piciorul pe Igor și pe Pșenicinîi — e material didactic... Așadar, după cum vă spuneam, bărbații trebuie ținuți uite așa... Pe masă zăcea căciula din blană de ren a lui Pșenicinîi. Ridicîndu-și puțin fusta cu vîrfurile degetelor, Murka își luă o poză majestuoasă și puse piciorul peste ea. Asta-i principalul, fetelor! Toată lumea a înțeles? Îl ții mereu așa, cu excepția poate doar a duminicilor și a marilor sărbători revoluționare. Dar și atunci, de la caz la caz...

Nu te holba așa, Pșenicinîi, că o să chiorăști!... Își aranjă fusta și continuă cu un glas de mentor: Urmează o scurtă consultație specială pentru Vika. Apoi, întorcîndu-se spre fata palidă și slăbuță, care se oprise în ușă să-și scuture de zăpadă căciulița și jacheta, o luă în primire: Oho, te-ai tuns „păduchelniță", ultima modă!... Murka o maimuțări pe Vika cum își aranjează părul bogat de un blond cenușiu. Ascultă, fetico, degeaba cauți să-l zăpăcești pe Makaronîci cu turnul ăsta din cap. Fără comisia „domovoilor", Petin nu are cum să vă dea casă, iar femeile alea numai fraiere nu sînt. Îl fulgeră cu furie, chiar cu răutate pe Pșenicinîi și urmă: Ele știu cine vă dictează scrisorile acelea ale „tinerilor specialiști"... Sper că asistența e lămurită.

Murka sări ca un fulg de pe masă, o îmbrățișă pe Dina și-i lipi o pupătură, lăsîndu-i pe obraz urme de ruj morcoviu. Imediat umezi în gură vîrful batistuței și o șterse delicat.

— ...Le învăț bine, nu-i așa? Se uită la ceas și se îngrozi: Vai, fetelor! M-am luat cu vorba și barosanul meu o fi scăpărînd din picioare pe viscol, că l-am făcut să mă aștepte cinci minute. Și începu să se îmbrace grăbită.

— Cum o mai duci, Mura?

— Cel mai bine dintre toți! Azi-mîine mi se încredințează postul cel mai înalt, o să mă plimb cu macaraua deasupra tuturor. Cu aia care se montează pe Malul Frumos. Ai văzut-o? Valabilă, nu? Mie mi-au promis-o.

— Dar ce o să se facă ăia de pe malul drept, că mor de urît fără dumneata, îndrăzni Pșenicinîi care, de cînd pomenise Murka de scrisoare, nu prea se simțea la largul lui.

— ...Cui îi e urît să se ducă la bîlci. Că sînt femeie măritată și nu-mi șade bine să mă scălîmbăiez în cadrul activității obștești. Uite, îmi schimb și culoarea. Își răvășì cu o smucitură buclele scurte. Cînd trecu pe lîngă Pșenicinîi îi șopti: Mai mare rușinea! Niște turnători, asta sînteți! Se mai opri o dată în ușă și-și fîlfîi mănușa fistichie: Salut din mers colectivul!

Tristă şi îngrijorată, Valia se apropie de Dina şi-i întinse un număr din *Pravda Starosibirskului*, împăturit în aşa fel încît să se vadă foiletonul intitulat *Un alcoolic în turneu*. Dina înţelese îndată despre cine este vorba şi se indispuse şi mai rău...

— Bătrînul ştie ?

— Fireşte. Lui i-am arătat întîi.

— Şi ce a spus ?

— Nu mă întreba, că nici nu îndrăznesc să repet... Foiletonul i-a stricat toată ziua... Spune, Dina Vasilievna, eşti tare obosită ? Nu te superi dacă mai cînt ceva ? Băieţii mă roagă... Pşenicinîi înţelege atît de bine muzica...

Prin vuietul vîntului, care părea că izbeşte prelata cu nişte mănuşi de box şi aruncă în geamuri zăpada uscată, prin zbuciumul veşnic al focului, trosnind în sobiţa de tuci, prin pîrîitul burlanelor încinse, prinseră a picura sunetele pure, cristaline, atît de stranii în această ambianţă...

Dina se întinse pe pat şi închise ochii. Mai stăruia mirosul parfumului pătrunzător al Murkăi... „Ciudată femeie... Cine e, de unde a venit ? Cum de s-a plămădit un caracter atît de contradictoriu ? Nu vorbeşte nimănui despre trecutul ei." Într-o seară stătea de vorbă cu Murka în faţa cortului. Exact ca în frumosul cîntec al lui Mihail Isakovski *Armonica singuratică*, un tînăr hoinărea prin întuneric, însoţindu-şi paşii cu o melodie visătoare cîntată la acordeon. „Uite ursita vreuneia. Dar frumos mai ştie să sufere", spusese Murka întocmai ca o fetişcană de la ţară. Altădată discutau despre tinerii scriitori, despre cărţile scrise cu talent şi într-o manieră personală, care cuceriseră numaidecît mulţimea cititorilor. Dinei îi plăcea stilul lor original, ba chiar şi obiceiul de a presăra textul cu expresii nostime, excentrice ca „babacu", „vrajă", „şustă", „mişto" şi altele, prezente şi în vocabularul Murkăi. Aceasta ascultă cu un zîmbet ironic şi o întrerupse deodată : „Ce caraghioşi ! Îşi închipuie că au adus ceva nou. Ăştia-s inovatori ? Adevăraţi epigoni, iată ce sînt dumnealor... Toate aceste «noutăţi» sînt luate de-a gata din gura celor certaţi cu legea..."

Rostise asta pe tonul unui critic literar angajat într-o polemică... „Foarte ciudată fată... Partea cea mai proastă e că nu ştii cînd se preface şi cînd e naturală...“ A întrebat-o o dată cîţi ani are.

— Cît îmi dai ?

— Douăzeci şi doi, douăzeci şi trei...

— Ai ghicit ! se bucurase Murka.

— Uneori, însă, pari trecută de treizeci. O femeie obosită, care a îndurat multe...

Murka se posomorîse brusc :

— Şi de data asta ai dreptate. Imediat însă îşi scutură energic părul pe atunci încă portocaliu. Dar nu face nimic ! Mai avem tot timpul să ne scoatem pîrleala, să ne măritäm încă o dată cu un om de treabă !

„...Ca pînă la urmă să-l ia pe caraghiosul de Petrovici... îşi spuse Dina. Ce-a găsit la el ? Cu temperamentul ei, cu farmecul ei, ar putea să sucească capul oricărui tînăr... Lui Iura Pşenicinîi, bunăoară, i se scurg ochii după ea...“

Vioara cînta. Afară urla vijelia. Pe noptieră, lîngă pat, un ziar... *Un alcoolic în turneu...* Un scurt foileton. Îşi simţea inima grea şi zbuciumată. Unde-o fi acum bărbatul acesta atît de curajos şi atît de nenorocit ? Ce-o fi făcînd ? Cum o fi primit această nouă lovitură ?... Ar vrea să fie alături de el, să-l ajute... Era mirată, ba chiar speriată, că de la o vreme se gîndeşte atît de mult la Diujev.

4

Şi încă un eveniment neobişnuit i-a electrizat pe locuitorii tînărului oraş Divnoiarsk. Steagul de fruntaş în producţie pe serviciul autotransporturi a fost înmînat într-un cadru festiv autobazei cinci de autocamioane de mare tonaj, cunoscut pînă nu demult ca „racilă a capitalismului“. În tot lungul iernii, la această

bază nu se înregistrase nici o avarie. Şi tot de aici a pornit întrecerea desfăşurată sub lozinca „Două zile de lucru cu carburanţii economisiţi într-o lună", în care se angajaseră apoi toţi şoferii şantierului.

— Steagul ăsta, mă fraţilor, o să-l sudăm de autobaza noastră! Să încerce careva să ni-l ia! striga de pe camion mustăciosul mecanic nea Tihon, care primise înalta distincţie ca reprezentant al colectivului. Doar dacă ni-l smulge cu mînă cu tot...

Dar n-apucase să ajungă la cititori numărul din *Luminile taigalei,* unde era descris acest eveniment, că acelaşi nea Tihon a descins în zori din maşină în faţa organizaţiei de partid. La ora aceea matinală uşa era încuiată.

Cînd se ivi Kapanadze, nea Tihon îl luă de la intrare şi-i povesti abătut cum că în ajun băieţii de la autobaza despre care scria atît de frumos la gazetă se îmbătaseră aşa de rău la restaurant, că pînă la urmă a ieşit cu scandal... S-au luat la bătaie, au răsturnat masa cu tot ce era pe ea, au spart o vază — mîndria localului — iar doi din ei, şefi de brigăzi! nu prea mai seamănă azi cu pozele din *Luminile taigalei,* unde par oameni simpatici.

Fără să mai intre în biroul său, Kapanadze se urcă în cabina autobasculantei şi, după puţin timp, iată-i pe amîndoi pătrunzînd în garaj. Mai toate maşinile erau plecate în cursă, iar cei cîţiva oameni care se aflau aici aveau nişte mutre de îngropăciune.

Şeful bazei, primit nu demult candidat de partid, şăbăruia cu furie o piesă strînsă în menghină.

— Mama voastră de zurbagii şi de puturoşi! mormăia el printre dinţi. Steagul de fruntaşi în producţie, ai? Un tîrn pentru măturat gunoiul ar trebui să vi se „înmîneze într-un cadru festiv!"...

Cînd îl zări pe Kapanadze, puse piesa la o parte şi aşteptă cu fruntea în pămînt, ca un taur gata să împungă. Deodată îşi întoarse obrajii dolofani spre Kapanadze şi strigă:

— Loveşte, Lado Ilici, loveşte fără milă... Merit să-mi striveşti fotografia de caldarîm!... Cine m-a pus să organizez o reuniune tovărăşească pentru nişte le-

pădături ?... Arde-i, secretarule !... Te rog eu, tot o să-mi fie mai uşor.

— Ei, prietene, strigă Kapanadze către un lăcătuş care lucra ceva la o altă menghină. Trage o fugă pînă la postul de prim ajutor şi cere să-ţi dea nişte valeriană... Mai multă, să nu se zgîrcească, văd că pe şeful vostru l-au apucat istericalele.

— Rîzi ? Îţi dă mîna... se tîngui Petrovici. Eu mă gîndesc să-mi bag de pe acum gîtul în laţ, că tot ăsta o să-mi fie sfîrşitul... S-o fi auzit pe-a mea ce probă de educaţie mi-a tras, după metoda lui Makarenko !... Dacă sînt dobitoc !... Auzi, reuniune tovărăşească pentru nişte zulitori !... Se pocni cu năduf peste obraji.

— Unde ţi-e biroul ? Să stăm jos şi să-mi povesteşti totul pe îndelete, zise secretarul de partid.

În micuţul birou, despărţit de restul secţiei, Petrovici îi spuse tragica poveste a grandoarei şi decadenţei autobazei cinci. După discursul său program, devenit într-un fel istoric pentru această unitate, a prins doi şoferi furînd benzină şi i-a dat afară. Dar nu aşa, simplu, ci cu muzică, chit că pungaşii vedeau o meserie ceva de speriat. Măsura asta atît de severă a făcut impresie. Mai tîrziu, după ce şi-a studiat bine oamenii şi a sezisat toate curentele vizibile şi ascunse ale opiniei publice de la această bază, a ochit trei flăcăi, cei mai pricepuţi, dar şi cei mai ai dracului. Foştii deţinuţi veniţi să lucreze la garaj după ispăşirea pedepsei le ştiau de frică. Petrovici i-a chemat şi le-a vorbit aşa :

— Ştiu ce pramatii sînteţi şi cam ce-aţi învîrtit pe aici şi înainte, şi după venirea mea. Dar, aşa cum am spus, legea nu are marşarier. Eu vă ştiu băieţi cu cap, nu nişte gîlme. Nu am timp să duc cu voi muncă de lămurire, mai ales că puterea sovietică nu are nevoie de reclamă. De aceea vă spun aşa : vreţi să vă pun şefi de brigăzi, cîte unul pe fiecare tură ?... Salariul de brigadier ştiţi la cît se ridică, iar prima de voi depinde : tragi mai mult, ieşi mai bine la chenzină... Ar fi şi păcat ca nişte băieţi deştepţi ca voi să-şi petreacă toată viaţa la volan.

— Dacă nici eu n-am învăţat să-i cunosc, Lado Ilici... urmă Petrovici. Cu duhul blîndeţii nu faci nimic cu ei, că prea sînt groşi de obraz. Trebuie să le zgîndări ambiţia lor de hoţi, să le plimbi un purcoi de sutare pe sub nas... Rîzi, rîzi. Află de la mine că nu degeaba îi zicea autobazei „racilă". Ştii, sînt cîte unii întocmai ca laptele praf — măcar că are calorii, mă rog, şi tot ce trebuie... ţi-e scîrbă să-l bei. Iar ăştia sînt ca spirtul curat : dacă te repezi şi tragi o duşcă, îţi arzi gîtlejul. De aceea le-am zis eu asta...

Cei trei aleşi nu ştiau ce să creadă. Petrovici nu-i grăbea cu răspunsul. I-a trimis în cursă rămînînd să mai treacă pe la el după terminarea turei. Au venit mai încruntaţi şi bănuitori : te pomeneşti că şeful îi ia în băşcălie, că nici acum nu s-au dumirit prea bine ce soi de mîncare e. S-au aşezat în tăcere. Petrovici era ocupat cu nişte hîrtii şi nu părea dispus să deschidă el vorba.

— Dacă-i ceva serios... începuse şovăitor unul.

— Ce mai tura-vura, votăm cu amîndouă mîinile ! sărise altul.

— Cu amîndouă mîinile trebuie să munciţi, că pentru vot ajunge una, le-o întoarse scurt Petrovici. Ei, şi acum, bobocilor, luaţi-vă la întrecere. În afară de indicii stabiliţi pentru toate autobazele, băieţii voştri trebuie să îndeplinească indici, ca să spun aşa, personali. Pe care-l prind că transportă „clienţi", că vinde măcar un litru de benzină, sau face vreu alt şahăr-mahăr — chiar în vîrful graficului să fi ajuns — îi dau un picior, de-o să vină de-a dura cu capul drept în rahat ! Am spus...

— Dă-mi voie, prietene, îl întrerupse Lado. Întrecerea socialistă presupune participare voluntară. Cum de le-ai pus condiţii ?

— Voluntară e, cînd ai de-a face cu oameni, nu cu nişte manglitori trecuţi prin ciur şi dîrmon. Să duci cu ei muncă de lămurire e totuna cu a ciocăni în capacul unui coşciug... Dar, cînd mi-au pornit întrecerea, să te ţii ! Mereu cu ochii pe băieţii lor, ca nu cumva, ştii... Dar se pîndeau şi între ei... O dată era

să iasă lată de tot. Vine unul din ei şi-mi şopteşte: nea cutare s-a învîrtit de nişte benzină — nu ştiu bine dacă a cumpărat-o de undeva sau a primit-o sperţ — ca să arate că face economii. Îl chem pe respectivul şi-l iau la trei păzeşte: „Ce bă? Uitaşi condiţiile? Vrei să te cufundăm cu capul în rahat? !..." Ăla sare în sus: „Minte dom' şef! Şi dacă nu mă «reabilitezi» îi fac buzunar la burtă ciripitorului!" Eh, Lado Ilici, dacă găseşti drum la inima lor, dacă ştii să le zgîndări mîndria, vezi că sînt băieţi de aur, arză-i-ar focu să-i arză!... Numai că trebuie să fii vigilent, cu ochii şi urechile în patru...

— Dar scandalul de aseară? întrebă sever Kapanadze, ascunzîndu-şi zîmbetul.

— Despre ce a fost ieri socot că ei s-au cam întrecut cu întrecerea, iar eu n-am fost destul de vigilent... Că racila nu-i o bubuliţă s-o storci cu unghia. Trebuie arsă cu fierul înroşit... Eu, ca un gură-cască ce sînt, m-am şi muiat că, de!... Prima unitate pe şantier, steagul de producţie... Ce, asta-i fleac? !... Hai, zic, să le fac o bucurie băieţilor, să organizez o reuniune tovărăşească. Am pus mînă de la mînă. Fiecare a dat cu plăcere, că de data aceasta ne-au picat multişori bănuţi — leafă, primă... Ei, am închiriat la restaurantul „Oni" o sală fără coloane, le-am pus pe masă şampanie şi cîteva sticle de apă minerală... să fie acolo, cum se obişnuieşte. Care a apucat să se căpătuiască — că am şi din ăştia, da, da — a venit cu nevasta, care nu — cu drăguţa... Şi dă-i cu discursuri, toasturi... Se laudă între ei, de ţi-e mai mare dragul. Şi acum să vezi, Lado Ilici, de ce zic că n-am fost destul de vigilent: şmecherii aveau pitite în buzunare sticle cu băutura noastră muncitorească-ţărănească. Şi în doze mari. Da, recunosc. Am dat dovadă de miopie politică...

Petrovici dădu nenorocit din cap.

— Nu, frate, nu-i miopie politică, ci miopie strategică. Ai aplicat o tactică bună. Cît despre strategie... Kapanadze zîmbi fără voie.

— Dumitale îţi vine să rîzi, dar mie îmi dau lacrimile.

— Să auzim cum s-a petrecut incidentul.

— Incidentul ! Nea Tihon, noul nostru organizator de partid, v-o fi spus pe drum toată tărăşenia. Incidentul s-ar putea spune că e demn de pensula lui Aivazovski, să-l aştearnă pe pînză !... La spartul chefului, cînd să pornim spre căşile noastre, se scoală unu — nici nu părea beat, pezevenghiul ! — şi zice : „Iar acum să bem ca întrecerea noastră să se desfăşoare cinstit, iar nu cum fac unii, de umblă cu coţcării şi cărţi măsluite !" Eu nu mai puteam de bucurie : li s-a evaporat capitalismul din cap !... Cînd, deodată, alt şef de brigadă sare în sus şi răcneşte : „Tu apropo de cine vorbeşti ?" „Apropo de tine, bre !... Că tu cumperi benzină !" „Eu, cumpăr benzină ? ! !"... „Ie-te-tee ! Da cine, tata ?" „Ia mai zi o dată ? ! !"... „Uite că zic !" „Ahaaa ! Mă faci de pungaş ? ! !"... Şi arde-i la moacă. Alălalt nu se lasă nici el : „Aşa te porţi tu la o reuniune tovărăşească, mă parşivule ? ! Ce, te crezi la cîrciumă ?"... Şi cînd a început... Jap... jap... jap... Ceilalţi, îi ştiţi : nu te băga, lasă-i să isprăvească... Cum să-i las, păcatele mele, că au şi pus mîna pe furculiţe. Hait ! Noroc că am văzut pe masă o sticlă de şampanie neîncepută. Fac să-i sară dopul şi fîşşş !... îi stropesc ca din tulumbă drept în ochi. Au pus frîna, dar ce folos ?... Scandal, bătaie, vasul ăla spart, mutrele lor zugrăvite ?... Aşa că, la loc comanda ! Nu mai sîntem o unitate fruntaşă, ci o scîrnăvie de racilă...

Uitîndu-se la omul acesta atît de tulburat şi ascultîndu-i numai cu o ureche plîngerile, Kapanadze se gîndea aşa : „Mai ieri, Petrovici era o licheluţă simpatică, care se rostogolea fără grijă pe drumurile vieţii. Iar acum, uite-l cum se frămîntă fără să aibă, în fond, nici o vină." Cînd mecanicul cel mustăcios, pe atunci proaspăt ales organizator de grupă de partid, a venit la Kapanadze să discute despre ciudatele metode educative folosite de şeful bazei, acesta i-a recomandat, mai mult în glumă, să citească *Poemul pedagogic*. Şi acum, poftim rezultatul : şeful s-a reeducat şi el... Da, oamenii se schimbă văzînd cu ochii...

Petrovici îşi încheie jelania cu următoarele cuvinte :

— Fiind candidat de partid, socot că merit să fiu mustrat cu asprime. Numai un lucru te rog, Lado Ilici,

fă așa ca să nu mă excludeți. A mea mi-a spus-o astăzi verde : „Dacă te exclude, plec ! Că mare nevoie am de un chiștoc bun de aruncat !"... Și află că zăpăcita asta, care cînd o cauți e cu capsa pusă, dacă a zis așa va face !...

Buzele groase de pe fața rotundă se strîmbară, ochii bulbucați erau plini de neliniște. În loc să-i tragă o săpuneală, Kapanadze a trebuit să-l consoleze. La despărțire i-a spus :

— Complimente soției. Spune-i că pe malul drept tuturor li-e dor de ea...

Petrovici se lumină de bucurie :

— Mulțumesc !... Numai că... ea tot acolo a rămas, pe malul drept adică. Se plimbă cu macaraua, toarnă beton în baraj. Nu știați ?

— Cum așa ? E macaragiță ? se miră Kapanadze. Își amintea bine de fetișcana aceea cîrnă și boită, de fața ei oacheșă, de buzele cărnoase, de privirea îndrăzneață și sfidătoare a ochilor căprui, de părul ei portocaliu. A venit o dată la el să ceară locuință, și a făcut un tărăboi !... Aveai impresia că glasul ei pătrunde prin toate crăpăturile : „Chiar și castraveții din putină o duc mai bine, că-i măcar zeama între ei. Ce, vreți să ajungem să invidiem castraveții ?... Halal șantier al comunismului !" Și-o putea ușor închipui la club, la cafenea, dansînd... dar nu în cabina unei macarale — o colivie mică, numai geamuri, cocoțată sus de tot deasupra vălmășagului de pe șantier. Macaragiu e o meserie dintre cele mai complicate !

— N-o cunoști, Lado Ilici. E vrednică și capabilă ceva de speriat ! Dacă își bagă ceva în cap, nu există să nu reușească. Au acolo un șef de echipă, fost marinar, șef de echipaj. Ăsta cînd își dă drumul la gură și se pune pe înjurat, crapă și geamurile de rușine. Știți ce i-a făcut ? A adus bena cu o încărcătură de două tone drept deasupra lui și i-a strigat : „Dacă mai înjuri așa față de doamne, beton armat te fac !" Băieții s-au ținut și ei de capul marinarului. Și ce credeți ? A amuțit. Se face înțeles numai prin semne, că-i e și frică să deschidă gura. În glasul lui Petrovici era și ciudă, și încîntare.

— În regulă, prietene ! Poţi să-i spui comandantului tău suprem că deocamdată îţi lăsăm fişa în pace. Grişka, băiatul meu, a învăţat la grădiniţă o numărătoare : pri-ma da-tă-i cu ier-ta-re, a do-ua cu e-li-mi-na-re. S-a înţeles ? În concluzie, cum se exprimă intelectualii tăi, de data aceasta te „realibitez" şi, deocamdată, vă lăsăm şi steagul. Dar să nu care cumva...

— Las' pe mine, Lado Ilici, strîng eu şurubul, uite aşa...

După un obicei adus din flotă, secretarul de partid se ridică în picioare, de parcă se pregătea să dea un ordin. Petrovici ţîşni şi el de pe scaun, luînd poziţia de drepţi.

— Să nu vă mai prind cu vreo poznă ca aia de ieri şi să lichidaţi rămăşiţele capitalismului !

— S-a marcat !

Urcîndu-se în cabina maşinii care-l aştepta, Kapanadze era convins că isteţul de Petrovici o să facă tot ce se poate, sau chiar mai mult, ca autobaza să-şi recapete bunul renume... „Da, oamenii cresc, se schimbă. Pe tot întinsul ţării... Aşa-i în vremurile noastre..." În flotă i-a plăcut să urmărească transformarea recruţilor — cei mai mulţi băieţi simpli, din care unii cam din topor — în marinari disciplinaţi, cu o ţinută şi o conduită fără cusur. Pe şantierul acesta din taiga, unde venise din toate colţurile ţării o mulţime de norod, procesul de transformare a oamenilor era mai complex, uneori furtunos şi de o infinită diversitate. Bătrînului îi vine uşor. Pentru el şantierul este încă o pagină de biografie, iar în amestecătura asta de fiinţe de tot felul se simte în elementul său. Kapanadze avea chiar impresia că Bătrînului îi place „să aducă la acelaşi numitor" toate aceste biografii, caractere şi destine, izbitor de deosebite unele de altele. Îi place să plămădească constructori dintr-un material brut, recalcitrant. Lui Kapanadze însă, obişnuit în marină cu o viaţă riguros reglementată pe bază de norme precise, îi vine greu, chiar foarte greu.

Totuşi, în dimineaţa aceea, secretarul de partid era mulţumit. Hurducat pe bancheta tare a autobasculantei, gîndea : „Cîţi oameni, atîtea probleme. Şi nici una

care să semene cu alta. Pe toate trebuie să le rezolvi tu, Lado." Diujev figurează printre problemele cele mai complicate. Fapta asta a lui... Tot poporul s-a ridicat la luptă împotriva alcoolismului... Foiletonul acela scurt, scrisoarea tinerilor ingineri. Cînd a adus-o la organizaţia de partid, Iuri Pşenicinîi tremura de indignare. Şi avea şi de ce. Pe de altă parte, viaţa distrusă a lui Diujev, ultima lui şansă de a-şi recăpăta locul în viaţă. Că Diujev merită o sancţiune exemplară pe linie de partid nici nu încape discuţie. Numai că sancţiunile l-ar putea doborî din nou, şi de data asta definitiv... Să i-o treacă cu vederea? Să pornească împotriva opiniei publice? Să nu ţină seama de semnalul presei? Să expună bordul focurilor tuturor adversarilor?

În momentul acela, Kapanadze îi ura pur şi simplu pe activiştii de partid din anumite filme mai „uşurele", oameni de o netulburată seninătate, care prevăd totul, iar în final îi vezi călcînd pe ecran cu pasul ferm, pentru a-i readuce pe rătăciţi pe drumul cel bun, pentru a-i împăca pe soţii gata să divorţeze, sau pentru a smulge o inovaţie din ghearele unui birocrat.

De cum a intrat în birou, mai înainte de a se apuca de altele, Lado Kapanadze a expediat telegrama pe care i-a înmînat-o lui Diujev, împreună cu celelalte, portarul de serviciu de la hotelul „Moskva".

5

Cu toate că era duminică, Valia s-a trezit înainte de a se crăpa de ziuă. De la schiurile bine unse de cu seară, rezemate de căpătîi, venea un miros plăcut de păcură. Mirosul acesta care îi evoca Moscova, pe colegii de şcoală, excursiile la codrul Serebrianîi, căruia îi ziceau pe scurt „Serebciki" — lumea aceea atît de dragă, de care s-a despărţit — a trezit-o şi acum n-o lăsa să adoarmă. A, sigur că da, în noaptea asta a fost de serviciu la godin leneşa de Vika... De cu seară, Makaronîci adusese în locul ei o grămadă de lemne şi

totuşi în cort era un frig... Vika, „plantonul", dormea dusă cu toate boarfele ce-i puteau ţine de cald îngrămădite deasupra. Valia suflă : din gură îi zburară rotocoale de abur.

Sări din aşternut, o înveli mai bine cu pătura pe Dina Vasilievna, care dormea în patul de alături, şi schiţă cîteva mişcări de înviorare ca să se încălzească. Apoi fugi desculţă pînă la sobă, făcu repede focul şi, plonjînd înapoi sub plapumă, mîngîie cu duioşie schiurile ce luceau de unsoare. I le-a trimis de Anul Nou tatăl ei, împreună cu nişte ciorapi groşi de lînă. Era convins că, iarna, în Siberia nu poţi face un pas fără schiuri. Darul a picat foarte bine. Cînd se întîmpla acum să aibă o seară liberă, Valia se plimba în jurul Orăşelului Verde şi pe pîrtia circulară descrisă de schiurile ei se plasa uneori Igor Kapuskin, alteori Iura Pşenicinîi.

În duminica aceea urmau să plece tustrei tocmai pînă la rîul Iasnaia să-i facă o vizită Vasilisei la Novo-Kreajovo. Şi acuma, schiurile unse de cu seară n-o lăsau să adoarmă. Vedea aievea apartamentul lor din Moscova care răsuna de muzică, mama ei, fire energică şi voluntară, tatăl veşnic îngîndurat, fraţii gemeni, care semănau între dînşii de te umfla rîsul... „Ce-oi fi avînd azi, de nu-mi iese familionul din cap ? Sau poate viaţa de aici nu-i destul de interesantă ? Ei, aş !... Stimabila Vika moare de invidie : ce carieră am făcut... Păi, numai Vika e în stare să mă invidieze. Căci, în fond, ce am ajuns ? Fac pe cerberul în anticamera Bătrînului ! Uite, Iura Pşenicinîi, ăsta da, a făcut într-adevăr carieră. Să fii la douăzeci şi patru de ani mîna dreaptă a lui Petin e ceva... Sau Igor... De cînd au venit aici, a fost şi buldozerist, şi şef de echipă, iar acum e organizator de Comsomol pe tot şantierul !... Sînt tare simpatici amîndoi ! Pşenicinîi e desigur mai sclipitor, mai înaripat. Igor e mai cu picioarele pe pămînt. Îşi drămuieşte ziua pe minute. La ora cutare şi cutare fix — asta ; la ora cutare şi cutare fix — ailaltă... Dar, deşi are pe linie de Comsomol treburi pînă peste cap, mai rupe din timp pentru învăţătură, pentru sport. Nu, desigur, şi el e băiat bun. Numai că-i cam plicticos.

A, dacă ar avea aripile lui Pşenicinîi !“ Valia zîmbeşte amuzată : taman ca la Gogol — dacă buzele lui Nikanor Ivanovici le-ai potrivi la nasul lui Ivan Kuzmici... E drept că nimeni nu ştie să-i explice mai bine ca Igor jocul încîlcit al imperialiştilor în Congo, de ce nu pot ajunge la o înţelegere prinţii din Laos, sau să-i găsească pasajul cel mai interesant dintr-o cuvîntare importantă, însoţindu-l cu un comentariu inteligent. În schimb, ce frumos a recitat zilele trecute Pşenicinîi din versurile lui Nazim Hikmet ! Parcă-l aude :

De nu vei arde tu ca o torţă !
De nu voi arde eu ca o torţă,
De nu vom arde noi ca o torţă !
Bezna cine s-o destrame ?

Se întoarse lîngă godinul care prinse a se încinge, încălzind treptat aerul din cort, şi hotărî : dacă primul vine Pşenicinîi, o să fie o excursie foarte reuşită, dacă vine Igor, o să fie aşa şi aşa.

Veniră amîndoi odată. Pşenicinîi avea paiete de brumă pe moţul bălai evadat de sub tichia tricotată. Igor s-a oprit în tinda micuţă a cortului, unde-şi pusese Valia schiurile, să vadă dacă-s bine unse. Aşa că, totuşi, Pşenicinîi a intrat primul. Fata se însenină imediat.

Într-adevăr, ziua se anunţa foarte plăcută. O zi cu soare. Zăpada ce scîrţîia sub tălpici avea un luciu satinat. Cu tot frigul, ghiceai după pojghiţa subţire şi sticloasă de gheaţă de pe marginile tăiate ale nămeţilor, după umbra sinilie pe care o aruncau copacii şi după freamătul lin al brazilor, în dimineaţa fără nici o adiere, că primăvara, care se răsfaţă de mult în sudul ţării, pătrunde sfielnic, călcînd pe vîrfuri, şi în taigaua virgină.

S-au înţeles ca băieţii să croiască cu rîndul pîrtia, iar Valia să fie atentă la busolă, ca să nu se abată din drum. Îmbrăcaţi cîteşitrei în costume uşoare de sport, înaintau spornic, iar gerul, care la început îi cam pişcase de obraji şi de bărbie, parcă rămăsese în urmă. Li se făcu cald. Zulufii Valiei scăpaţi de sub basc, sprînce-

nele ei ca două periuţe, braţele ochelarilor — toate erau presărate cu cristale minuscule de promoroacă. Fata mergea cu pasul obişnuit, sportiv, dar avea senzaţia de zbor. Nu ţinea minte să se fi simţit vreodată atît de bine. Taigaua, care tot o mai intimida prin asprimea şi nepăsarea-i mîndră, astăzi, în razele sclipitoare, îşi dezvăluia în sfîrşit frumuseţile ascunse. Se bucura că o s-o vadă pe Vasilisa. Poate au să meargă împreună la vînătoare sau la pescuit în copci. În orice caz, e sigur că se va înfrupta din colţunaşii siberieni veritabili, faimoasele „pelmenii", că doar le-a promis Vasilisa !

Ca un făcut, era o zi cu noi şi noi prilejuri de bucurie. Din rămuriş picau fără veste perne de nea, lăsînd în văzduh o pulbere strălucitoare. Brazii adăposteau la sîn, unde luceau mocnit conurile aurii, veveriţe sprintene şi graţioase. În ţurţurii noduroşi de pe crengile însorite, jucau lumini policrome. Un iepure alb, ţîşnit parcă dintr-un nămete, se ridică pe picioarele dindărăt, rămase aşa ca un popîndău cîteva clipe şi se depărtă sărind alene, ca să facă loc schiorilor.

— Eh, păcat că n-am luat puşca ! se căină Pşenicinîi şi ţipă cît îl ţinea gura : Pe el, pe el !

— Nu-i iepure, ci iepuroaică, îl corectă sfătos Igor. Aşa că tot n-ai putea s-o împuşti. Acum e oprit. Începu să le povestească îndelung că iepuraşii fătaţi în martie vin pe lume pregătiţi pentru viaţă, avînd fiecare în stomac un cocoloş de grăsime. Asigurîndu-şi astfel odraslele cu hrană rece, mama le părăseşte imediat, ca să nu atragă fiarele şi păsările de pradă pe urma lor. Orice altă iepuroaică dă de puii ăştia se opreşte să-i alăpteze.

„Parc-ar citi din Brehm [1], gîndi Valia. E băiat bun, ştie tot ce-l întrebi şi ţin mult la el. Dar prea e, ştiu şi eu cum să spun... prea e cuminte şi aşezat." Zărind aceeaşi iepuroaică pitită între troiene, strigă şi ea :

— Prinde-o, prinde-o !

[1] *Alfred Edmund Brehm* (1829—1884) — biolog german, autorul cunoscutei lucrări *Viaţa animalelor*.

În loc s-o ia la goană, iepuroaica ciuli urechile cu un aer sceptic. Pe Valia o apucă un rîs de a trebuit să-şi scoată ochelarii ca să-şi şteargă lacrimile. „Ce bine e aici! Ce frumoasă e taigaua! gîndi fata adînc tulburată. Şi-i minunat că eu, o fetiţă oarecare din Moscova, crescută undeva în stradela Cotului — ce nume caraghios! — mă aflu printre cei veniţi să aprindă pentru întîia oară pe aceste meleaguri lumina electrică..."

— Uitaţi-vă, băieţi, ce de cîini au trecut pe aici! Or fi fugărit o vulpe, exclamă Pşenicinîi, oprindu-se în loc şi arătînd cu bastonul o sumedenie de urme care tăiau pieziş poieniţa.

— Sînt lupi! îl contrazise Igor, aplecîndu-se să cerceteze urmele care se pierdeau în sihlă.

Pşenicinîi zîmbi cu un aer de superioritate:

— Fii serios! Lupi în haite în anotimpul ăsta? Sînt urme tipice de cîini care fugăresc vreo sălbăticiune. Am fost o dată la vînătoare cu cineva mare, în rezervaţia de la Zavidovo. Uite, tot aşa au hăituit cîinii o vulpe. E ceva grozav de interesant! Nu degeaba au scriitorii clasici atîtea pagini despre vînătoarea cu cîini.

— Totuşi sînt lupi! nu se dădea bătut Igor. Şi primăvara ei se adună în cete. Eu n-am fost niciodată la vînătoare şi lupi am văzut numai la grădina zoologică, dar am citit asta în mai multe cărţi.

— Iarăşi cărţi... zîmbi acru Valia. Citeşti prea mult, băiete. Apoi strigă: Cine mă prinde! şi se avîntă valvîrtej pe un povîrniş lin, ocolind tufişurile şi dispărînd la cotituri într-un văl de pulbere diamantină.

Pe la amiază, obosiţi şi flămînzi, au dat de un drum bătătorit. Urmele de cauciucuri şi de şenile le-au călăuzit curînd paşii spre un sat mare ce li s-a aşternut privirilor de pe creasta unui deluşor. Era un sat cum nu mai văzuseră pînă atunci, un fel de corcitură de sat şi oraş. Casele înşiruite de-a lungul uliţei largi semănau cu căsuţele demontabile finlandeze ce răsăreau pîlcuri-pîlcuri îndată după război prin suburbii. O tribună de lemn încinsă cu o pînză roşie, decolorată, domina piaţa de o precizie geometrică şi înconjurată de

clădiri publice. După orgia de culori din taiga, satul acesta, care crescuse pe un loc gol, părea cenuşiu şi îmbătrînit înainte de vreme.

Valia fu dezamăgită.

— Şi ce frumos mi l-a descris Vasilisa !... „Planuri primite de la Moscova"... „Case ca de la expoziţie..."

— În general, preafrumoasa Vasilisa a noastră are o imaginaţie... aruncă Pşenicinîi de sus. Auzi, cică bunicul ei a împuşcat zilele trecute al patruzecilea urs, străbunicul a doborît vreo cincizeci... şi că a vînat şi dumneaei urşi. Minte de îngheaţă apele ! Eu n-am vrut s-o contrazic că, de, fata e frumoasă a dracului ! Dar în gîndul meu : pe cine vrei să duci, păpuşico ? La Moscova ageamiii sînt un articol deficitar !

— De ce ar minţi ? protestă Igor, privind cu un viu interes aşezarea. Sînt aici la sălbăticiuni şi păsări ca nicăieri !

— Şi asta o ştii din cărţi ? Ori ai citit-o într-un ziar ?... „Siberia — ţinutul perspectivelor gigantice"...

— De ce să nu crezi un om care, în definitiv, nu te-a minţit niciodată ? Mai ales că ştiu de la un comsomolist de-al nostru, care a fost pe aici cu echipa lor geologică, că o săptămînă întreagă au mîncat carne de urs. Ilmar Sirmais a împuşcat o namilă de ursoaică, la doi paşi de corturi. Şi, fiindcă veni vorba, află că ei toţi au cea mai bună părere de Vasilisa.

— Te cred ! Pică de frumoasă !

— Ce-mi tot dai zor cu frumuseţea ei ? Nici băieţii cei mai voinici nu se pot ţine după Vasilisa cînd trec prin smîrcuri sau prin doborîtură... Vor să scrie despre ea la *Komsomolskaia Pravda.*

— Sînt îndrăgostiţi lulea de Vasilisa ! Şi n-au gust rău geologii...

Cum au ajuns în sat, a început şi seria de ghinioane. Casa preşedintelui au găsit-o uşor, era ceva mai mare ca celelalte şi avea două intrări dinspre stradă. Dar, venind să le deschidă, o femeie în vîrstă, cu straie cernite, spuse că Innokenti e dus cu feciorul său pînă la prisacă, să-l vadă pe moş Savvatei care a căzut bolnav, iar Vasilisa a fost chemată urgent la Divnoiarsk. Apucase s-o prevină însă că aşteaptă nişte prieteni.

Femeia i-a condus în bucătărie — o bucătărie obișnuită, ca la oraș — și i-a poftit să se așeze la masă. Le-a pus dinainte o ulcică de lapte gălbui, vîrtos de scăzut ce era, cu caimac rumenit, cîteva felii dintr-o pîine rotundă, proaspătă, tăiate în fața lor, o farfurie cu miere, încă una cu semințe de zîmbru și, după ce s-a mai uitat o dată să vadă dacă nu lipsește nimic, i-a lăsat de capul lor. Nu era nevoie să-i mai îmbie, că tinerii au tăbărît imediat pe aceste bunătăți.

Cînd au ajuns la sfîrșitul ospățului improvizat, femeia se întoarse și, apropiindu-se tăcută de fereastră, privi afară. Pe chipul ei posomorît se citea îngrijorare :

— Ar fi bine, zic, să mai așteptați. Gerul se înăsprește, iar șoalele de pe voi sînt căptușite cu vînt. Vă prinde vijelia în drum.

Tinerii rîseră. Ce le păsa de ger, dacă și acum hanoracurile le sînt jilave de nădușeală !

— Nu ne purta de grijă, măicuță. Cînd intrăm în viteză se încinge taigaua.

— Faceți cum știți, răspunse calm femeia. Apoi aduse niște mănuși cu un deget, împletite cu desen roșu, și le întinse Valiei : Că ale tale-s bune pentru plimbare... Nu uita să i le dai Vasilisei. Zicea că la înapoiere trece să te vadă.

— Mulțumesc. Valia bănui că femeia aceasta trebuie să fie misterioasa Glafira, care îngrijea de mormîntul partizanilor pierdut în taiga, și despre care au vorbit o dată, de față cu ea, Bătrînul și Nadtociev. Și te-am mai ruga să ne lămurești, că ești de prin partea locului... Pe drum am văzut mai multe urme de cîini. A ieșit cineva la vînătoare ?

— E hîrjoană de lupi în dîrdoră. Acum îs răi și hămesiți. De aia zic că-i mai bine să așteptați... Seara pleacă o cisternă cu lapte la Divnoiarsk, ați putea pleca cu ea...

Știind însă că dacă s-ar întoarce cu cisterna de lapte n-ar mai scăpa de glumele răutăcioase ale mucaliților din Orășelul Verde, cei trei prieteni refuzară politicos și porniră la drum. Era pe la chindii, și soarele scăpăta pe bolta scundă. Gerul se făcuse mai avan, iar vîntul

— ca briciul. Pîrtia de la venire se vedea tot mai stins, dar încă destul de clar în omăt, deşi pe alocuri viscolul şi apucase să şteargă urmele schiurilor. Erau odihniţi şi o luară voinicește la picior cu gîndul să ajungă la Divnoiarsk înainte de căderea nopţii.

Cînd s-a întîmplat nenorocirea, străbătuseră cam o treime din drum. Coborau o pantă. Valia ocoli un tufiş şi văzu ițindu-se din zăpadă un ciot negru, crăcănat. Inerţia vitezei o ducea drept spre el. Să cotească nu mai avea cînd. În ultima fărîmă de secundă încercă să-şi scoată schiurile, dar căzu, veni peste cap şi fu proiectată într-un nămete. Sări în picioare, fericită că a scăpat teafără. Nici măcar nu se lovise prea rău. Pierduse însă ochelarii şi vedea totul ca prin ceaţă. Dar Pşenicinîi îi găsi repede, şterse bine lentilele, le încălzi sub gulerul treningului său şi i le aşeză călare pe năsucul cîrn. Băieţii o scuturară de zăpadă şi îi încălziră mîinile între palmele lor pînă se făcură fierbinţi. Cînd să pornească mai departe, descoperiră că schiul, care nimerise în crăcana ciotului, se frînsese tocmai la mijloc.

— Le am cadou de la tata, se necăji Valia, privind resturile din mîinile lui Igor.

— Nu te amărî. O să cumpărăm altele mai bune, încercă s-o mîngîie Pşenicinîi. Am văzut la noi la magazin nişte schiuri estoniene, o nebunie!

Igor însă privea tăcut şi îngrijorat schiul rupt. Abia atunci îşi dădu seama Valia că sînt în plină taiga, că de magazinul de articole sportive şi, în general, de orice aşezare omenească îi desparte nemărginirea zăpezilor, că gerul se înteţeşte şi vîntul bate cu tot mai multă furie. Şi imediat îşi aduse aminte de urmele acelea pe zăpadă. Simţiră toţi trei că-i pătrunde frigul, că hanoracurile jilave de sudoare se fac ca o scoarţă şi li se gheboşează pe spate, că mîinile rebegite nu prea le dau ascultare.

— Fie ce-o fi, trebuie s-o luăm din loc, îi zori Pşenicinîi.

— Dar eu ce mă fac? scînci Valia, arătînd din ochi schiul rupt.

Abia atunci au înţeles toţi trei cît de gravă e situaţia. Unul din ei trebuia să rămînă în pădure, pînă ce ceilalţi doi vor aduce de undeva schiuri sau ajutoare.

— Dar eu ce mă fac ? repetă Valia şi două lacrimi mari i se prelinseră pe sub ochelari.

Schiul era rupt la mijloc şi zadarnic ar fi încercat să-l repare. Cu tot gerul care le ardea obrajii, simţiră că îngălbenesc. Valia, care în „cortul 28 fete" era considerată un model de stăpînire de sine, izbucni în plîns :

— Duceţi-vă, băieţi... întoarceţi-vă în sat, bîigui ea printre lacrimi. Nu vă îngrijiţi de mine. Rămîn aici. O să aprind un foc ma-a-a-are şi o să vă aştept. Dar tonul cu care rostise aceste cuvinte voia să spună : „Nu mă părăsiţi, nu mă lăsaţi singură !" Numai eu sînt de vină, aşa că... plecaţi odată, pînă nu-i prea tîrziu... Hai, ce aşteptaţi ? îngăimau buzele, dar ochii, faţa, tot trupul ei puţin şi zgribulit implora : „Nu mă părăsiţi în pădure, o să mor de frică !"

Băieţii schimbară o privire.

— Trebuie să-i dăm schiuri, spuse în sfîrşit Igor. O să tragem la sorţi. De acord ?

— Prostii !... Cu asta nu rezolvăm nimic ! protestă Pşenicinîi. Mai bine facem aşa : tu rămîi aici cu Valia. Aprindeţi un foc şi vă încălziţi, iar eu mă fac forte să ajung pînă în sat şi să vă aduc schiuri. Alerg mai repede ca voi. N-aveţi nici o grijă. În cel mult o oră...

Valia plîngea într-una, şi băieţii se priviră din nou.

— Aşadar, ne-am înţeles ? Rămîi cu ea, Igor. Bine ? O să fiţi în doi, iar eu singur, dar nu face nimic. Nu mi-e frică... S-a făcut ?

Fără să aştepte răspuns, Pşenicinîi se opinti în beţe şi porni cu pas întins după stilul schiului rusesc. Igor urmări cu o clipire neliniştită a ochilor puloverul ţipător al lui Pşenicinîi, care tot scăpăra în brădeţel, pînă dispăru definitiv.

„Să aprindem focul ? Dar a luat şi chibriturile cu el... Să aşteptăm înseamnă să îngheţăm, asta e sigur. Numai un dobitoc ca mine e în stare să plece în taiga fără un băţ de chibrit... Nu, hotărît, trebuie să ieşim de aici, fără să aşteptăm nimic şi pe nimeni,

să ieşim cu orice preţ, dacă nu vrem ca pe dîmbul acesta"... Alungă imaginea ce-i apăruse în minte... „Dar n-o s-o luăm spre sat, că fără schiuri n-ai cum să ajungi acolo... ci o să încercăm să ieşim la drum... Undeva mai spre sud trebuie să fie drumul pe care trec maşinile cu lapte spre Divnoiarsk."

O dată hotărîrea luată, fără să mai ezite, Igor îşi scoase schiurile, dar Valia care înţelesese ce are de gînd scuturâ energic din cap. Tot protestînd era cît pe aci să cadă din nou în zăpadă.

— Nu, Igor, nu, dragul meu... Eu sînt de vină şi nu vreau...

— Tu să taci ! o repezi Igor. Fără să ţină seama de protestele ei, îi vîrî cu sila piciorul în legăturile schiului şi strînse cureluşa.

— Nu vreau ! ţipă fata, privindu-l cu spaimă şi recunoştinţă.

— Preferi ca peste o oră să şadă aici două manechine de gheaţă ? Da ? se răsti la ea Igor. Lasă bocitul pentru acasă. Acum, fă bine şi ia-o din loc ! Cu cine vorbesc ? !

Supunîndu-i-se pe neaşteptate, Valia porni înainte croind pîrtia şi bătătorind zăpada cu schiurile. Igor venea pe urmele fetei, căznindu-se la tot pasul să-şi smulgă picioarele din omăt. În locurile deschise, unde gerul aşternuse peste nea o crustă de gheaţă, aproape că alergau. Dar cum treceau de-o poiană, aveau din nou senzaţia chinuitoare pe care o ai într-un coşmar, cînd ceva nedefinit, dar hidos, înspăimîntător fuge după tine, gata-gata să te înhaţe ; tu încerci să scapi, dar picioarele-ţi sînt parcă ţintuite şi nu eşti în stare să le desprinzi de pămînt. Bătea un vînt îngheţat, totuşi pe faţa lui Igor sudoarea curgea şiroaie, iar hanoracurile abureau, ca o copcă pe ger mare. După un timp, Valia se opri şi-şi scoase cu un gest hotărît schiurile. Igor, sleit de puteri, nici nu protestă. Rolurile se inversară, el luînd-o înainte, şi Valia în urmă prin troienele de zăpadă. În cele cîteva clipe cît ţinuse

oprirea, gerul le îngheță hainele jilave, acum tari, scorțoase.

Înaintau și mai încet. La un moment dat, Valia se lăsă sfîrșită în zăpadă și închise ochii. Două lacrimi îi picurară de sub ochelari și căzură pe fular, prefăcîndu-se numaidecît în două bobițe de hurmuz.

— Gata. Nu mai pot. Ori aici, ori la un kilometru mai încolo, tot aia... murmură ea. Lasă-mă, Igor. Te rog. O înecă un plîns amar.

Vîntul, care nu stătea nici o clipă, le învîrtoși hainele.

— Sus ! Ridică-te imediat ! îi strigă Igor, încruntîndu-se fioros. Scoală, lua-te-ar dracu de mucoasă. Fără să-și dea seama, imita tonul instructorului de la școala militară. Pune-ți schiurile ! Hai, mișcă !

Fata se supuse ca în vis, dar degetele n-o ascultau și nu fu în stare să strîngă legăturile. I le strînse Igor. Apoi luă un pumn de zăpadă, îi frecă bine mîinile, suflă de cîteva ori în mănușile ei înflorate, și tot el i le puse. Văzînd-o atît de istovită și nevolnică, Igor se îndîrji, încordîndu-și toate puterile.

— Ia-o înainte ! Hai !... Da mișcă-ți odată picioarele !

Porniră iar. Curînd pădurea se termină și dădură într-o poiană lucind ca poleită în ultimele raze sîngerii ale soarelui. Aici, la loc deschis, zăpada îmbrăcase o platoșă de gheață. Profitînd de aceasta, Igor începu să alerge silind-o pe Valia să se opintească în bețe ca să se poată ține după el. Acum se supunea întru totul voinței tînărului. La celălalt capăt al poienei zăriră detașîndu-se, în siniliul tot mai gros al înserării, stîlpi de telegraf pe ale căror vîrfuri razele de purpură și aur făceau un ultim popas. Adunîndu-și bruma de puteri ce-i mai rămăsese, Valia porni spre stîlpii aceia și, de cum ajunse pe drumul bătătorit, zvîrli schiurile din picioare. Igor le înfipse în zăpada de la marginea drumului și fugiră mai departe, ținîndu-se de mînă...

I-a culeș de pe drum un camion al colhozului „Plugarul roșu" care se întorcea din Divnoiarsk. Șoferul, leat cu Vanșa Sedîh, ba chiar coleg de școală cu el, cum avea să afle mai tîrziu, îi înghesui pe amîndoi în cabină, puse în funcțiune caloriferul și porni ca un

bolid. După numai zece minute maşina stopă în faţa casei preşedintelui. Aceeaşi femeie în negru apăru în uşă şi lumină cu lanterna de buzunar feţele îngheţate ale tinerilor.

— Doamne Isuse Hristoase ! De ce nu m-aţi ascultat... numai atîta le spuse, înţelegînd dintr-o privire totul. Dar în loc să se vaiete, în loc să se minuneze şi să-i încolţească cu întrebări, îi ajută tăcută să intre în tinda caldă.

— Da celălalt unde e ?

— Cum, n-a fost aici ? exclamară amîndoi odată.

Şi din nou, înţelegînd totul fără să mai pună alte întrebări, femeia cernită îşi aruncă pe umeri un şal şi, împingîndu-i pe cei doi spre soba caldă, ieşi repede. Ceea ce a urmat le-a părut, atunci, ceva de la sine înţeles. A intrat un tînăr înalt, slab, roşcovan, cu o ţinută ostăşească şi i-a descusut în puţine cuvinte cum şi ce fel. Între timp, izbucni afară larmă de glasuri, zgomot de schiuri ciocnindu-se unele de altele şi scîrţîitul zăpezii. Nu trecu mult şi acelaşi camion, de data aceasta plin de oameni echipaţi cu schiuri şi cu felinare speciale, gonea pe drum, străpungînd cu lumina farurilor volbura albă. Mai tîrziu, Valia avea să-şi amintească de toate acestea ca de secvenţele unui film de aventuri. Iat-o în cabină, alături de un bărbat roşcovan care îi cere mereu alte amănunte, dar pe un ton calm, de parcă în fiecare zi s-ar rătăci cineva în taiga. Afară bîntuie vijelia. Îi ţîrîie în minte nişte versuri pe care le ştie de mică : „Nori aleargă, nori s-adună printre fulgi lucesc şi pier..." [1]

— Are chibrituri ?

— Cred că da. E fumător.

— Da foc ştie să facă ?

— Nu ştiu. Probabil. Se pricepe la toate.

Debarcare zgomotoasă, glasuri repezite, din nou bocănitul schiurilor ce se lovesc între ele, hămăituri... Femeia care semăna a călugăriţă merge bărbăteşte cu puşca pe umăr, pe schiurile ei late, îmblănite... O luminiţă

[1] Primul vers din poezia *Dracii* de A. S. Puşkin. În romîneşte de Al. Philippide.

rătăcind între tufişuri... Strigăte : „Oho-hooo !“ Un urlet lung, sfîşietor, de lup. Lătrăturile stîrnite ale cîinilor, care năvălesc în întuneric cu urechile ciulite şi colţii rînjiţi... Un ciob de lună între nori... Copaci negri răsărind ca prin farmec din bezna învîrtejită... Şi, după mult, mult timp, un strigăt puternic şi triumfător :

— Oho-hoo ! Veniţi încoace !

Schiurile ! Le recunoaşte după dunga roşie. Sînt aproape îngropate în zăpadă sub un brad. O puzderie de urme de fiare. Luminiţa felinarului lunecă pe trunchi în sus, descoperind între ramuri o siluetă chircită, într-un pulover fistichiu.

— Hei, mai trăieşti ? !

Tăcere. Prin foşnetul zăpezii se aude vag un clănţănit de dinţi.

— Iurşa, Vaneatka ! Sus ! porunceşte roşcovanul. Dar se caţără chiar el, agăţîndu-se cu îndemînare de cioturi şi săltîndu-se în muşchi.

De sus curge zăpadă uscată.

— S-a legat cu cureaua !... Hei ! O să tai cureaua. Dacă pică jos, să-l prindeţi.

— N-ai grijă !

— Ţine !

Valia încremeneşte : un om, prietenul ei, e coborît din copac ca un simplu balot. Trăieşte, dar nu-i în stare să-şi mişte mîinile şi picioarele, şi nici să articuleze o vorbă. Dinţii îi clănţăne într-una.

— Mă băieţi, n-are nimeni spirt ?

N-aveau.

— Care eşti mai tînăr, mă ? Scoate cojocul ! Nu îngheţi pînă acasă, continuă să comande roşcovanul.

Un flăcău îşi scoase cojocul şi ceilalţi îl îmbrăcară pe Pşenicinîi. Femeia în negru îi înfăşură picioarele în şalul ei. Pşenicinîi se transformă într-un fel de momîie. Cîţiva îl ridică şi-l duc pe sus pînă la maşină. Valia şade din nou lîngă roşcovan. În sfîrşit a mai prins grai.

— Vai, nici nu vă închipuiţi cît vă sîntem de recunoscători, tovarăşe... Nu vă supăraţi, dar nu ştiu cum vă cheamă.

— Tolşa îmi zice aici, e diminutivul de prin părţile astea al lui Anatoli. Numele meu e Anatoli Subbotin...

— Logodnicul Vasilisei ?

— O cunoaşteţi ?

— Cum să nu ! Veniserm să-i facem o vizită, dar n-am găsit-o acasă.

— Vasilisa e plecată cu echipa de geologi... Au găsit nu ştiu ce acolo, de n-a fost chip să aştepte pînă la vară... Moscova se interesează de descoperirea asta... Tăcură. Subbotin era adîncit în gîndurile lui... Au un necaz mare în casă : moş Savvatei trage să moară, şi tocmai acum s-a nimerit să plece nepoată-sa, la care ţine ca la ochii din cap... Ei, Sergunka ! Ne duci direct la spital !

— La policlinică ?

— Poţi să-i spui şi policlinică, dacă îţi place mai mult.

La spitalul nou-nouţ, unde nu mirosea încă a doctorii şi dezinfectante, ci a răşină de brad, în timp ce după uşă Pşenicinîi e dezbrăcat gol puşcă şi băgat într-o baie în care plutesc bucăţele de gheaţă, în coridor femeia cu înfăţişare de călugăriţă bate plină de rîvnă cruci mari, închinîndu-se numai cu două degete, după ritul vechi, apoi se întoarce către Valia şi Igor care aşteaptă îngînduraţi :

— Dacă n-aţi vrut să mă ascultaţi... Cu taigaua nu-i de glumă. Băgaţi-vă asta bine în cap, dacă aveţi de gînd să rămîneţi prin părţile noastre.

6

Într-adevăr, bătrînul Savvatei se stingea.

Organismul său de fier, călit de gerurile şi vînturile taigalei, se împotrivea cu înverşunare bolii. Totuşi, moşul se usca văzînd cu ochii, şi la cea mai mică sforţare simţea o sfîrşeală la inimă. Se căznea însă să vadă, ca şi înainte, de prisacă, cerceta cum îşi trec iarna albinele, le mai hrănea şi el şi, prevăzînd

după semne numai de el ştiute că la vară, cînd vor înflori mălinii şi teii, strînsura va fi mare, meşterea rame de rezervă. Îşi spunea : „fiecare e dator cu o moarte“ şi căuta să nu se mai gîndească la ea.

Dar puterile nu-l mai ajută de loc. După cîteva minute de muncă i se moaie cămaşa şi i se taie picioarele. Tusea îl chinuie cumplit şi nici unul din leacurile Glafirei nu-i mai alină suferinţa. Cînd vine să-l vadă cîte un doctor de la spital din Novo-Kreajovo, îl ospătează cu mied, vorbeşte cu el politică şi îl conduce cu toată cinstea. Doctoriile însă le varsă în hîrdăul de lături : şi-a citit de mult osînda în ochii medicilor.

Cel mai mult îi era ciudă că nu poate să muncească cum trebuie. Să zacă în casă, ascultînd radio, era pentru el o adevărată tortură. Se vîra într-o bundă uriaşă de oaie, roasă de veche ce era, şi şedea ceasuri întregi pe prispă, depănîndu-şi amintirile, gîndindu-se la viaţă şi sorbind din ochi lumea. Şi, doamne, ce frumoasă e lumea asta, aşa mică, cît poate cuprinde o prisacă din taiga. Abia acum, cînd ajunsese la capătul trudnicului drum, omului acestuia, crescut pe malurile apelor vijelioase, deprins de mic cu pescuitul şi cunoscînd obiceiurile tuturor fiarelor şi pentru care urmele, zgomotele şi foşnetele taigalei nu aveau taine, i se dezvălui — abia acum ! — întreaga ei frumuseţe.

Zorii tîrzii ai iernilor... Pîclele reci şi cenuşii se limpezesc treptat, se colorează în trandafiriu, se topesc, şi începe să se străvadă, vag încă, conturul zimţuit al pădurii. Apoi, în lumina razelor dintîi, răsar deasupra taigalei săgeţile crestelor de brazi şi deodată totul se îneacă în purpură bătută cu nestemate, iar pădurea apare în întreaga ei frumuseţe — tăcută, liniştită, ogoitoare. Zile de iarnă fără număr s-au născut sub ochii lui Savvatei, dar el, absorbit mereu de cîte ceva, nici nu le lua în seamă. Furat de patima vînătorii, gonea pe schiuri prin taiga, pîndind cu urechea foşnetele fiarelor şi cîntecul păsărilor, aşeza în gîrle vîrşe de răchită şi capcane prin hăţişurile bătute de sălbăticiuni. Sau se oprea să asculte în întuneric zumzetul monoton şi şuşuitor al albinelor... Sau îşi făcea de lucru cu

rindeaua şi fierăstrăul. Sau meşterea ceva, repara... Revărsatul zorilor fusese pentru el doar un fel de ceasornic, atît ! Şi acum — uite, ce frumuseţe !

Cîte zile de iarnă s-au născut înaintea lui, cîte a văzut el, şi tot aşa se vor naşte şi cînd nu va mai fi pe lumea asta nici Savvatei, nici prisaca, nici taigaua... Pe mulţi kilometri de jur împrejur, apele mării noi vor potopi totul, iar colo sus, mai sus de bradul acela falnic, prin care se foieşte de dimineaţă o veveriţă, spuzindu-l la rădăcină cu solzi de cucuruz, vor trece nave înaripate, despre care îi tot vorbeşte nepotul Vaneatka. Moşneagului îi pare rău de taiga, de bradul acesta, de veveriţă, de prisacă... Totuşi ar dori să se plimbe şi el măcar o dată cu navele acelea înaripate — numai dacă băiatul nu le-o fi născocit — să vadă centralele electrice, fabricile, uzinele pe care le construieşte aici Feodor Grigorievici Litvinov... Dar n-o să apuce el zilele acelea : „Destul ai umblat pe pămînt, Savvatei, e timpul să-ţi faci bocceluţa..."

Auzi, nave înaripate !... Da poate minte Vaneatka ? Că aşa sînt tinerii de azi — luători în rîs. Pentru el, moşul o fi ca un fel de obligaţie veche pe care nu mai iei nimic, cu care nu mai poţi cîştiga nimic... Adică, de ce să mintă ? Că doar a văzut moşul cu ochii lui un sputnic. Nepotul i l-a arătat. Era ca o steluţă şi zbura repede, repede, pînă a dispărut după muchia pădurii. Ca toamna cînd pică stelele. Apoi a auzit la radio că în steluţa aceea era o căţeluşă, şi nişte oameni ascultau de pe pămînt cum latră, cum îi bate inima... Un cîine într-o stea !... Mai ceva ca Hristos lipăind pe apă... De altfel, Vaneatka i-a spus că acum şi asta-i cu putinţă, că a văzut lîngă şantier băieţi mergînd pe apă cu schiurile... E drept că încă nimeni n-a învăţat să facă vin din apă, dar din rumeguş îţi trage un rachiu — foc, nu alta !... De aia îi şi zic oamenii „surcică"... Eh, dacă ar mai avea zile, barem puţine, să vadă ce-o să mai fie... Da, omul a ajuns acum tare departe... La gîndul că i se apropie sfîrşitul, bătrînul simţea o apăsare pe inimă, ochii i se umezeau şi îl îneca o tuse seacă, chinuitoare.

— Hai, Savvatei, ajunge cu smiorcăiala ! N-ai cum să întorci ziua de ieri şi nici să scapi de cea care vine ! încerca el să se liniştească, cu glas tare.

Dar ce se vede acolo, sub streaşina pădurii ? Aha, un iepure ! Şi-a pus el blăniţă albă, dar zăpada e şi mai albă... Toate le simt lighioanele astea din taiga. Ce, vara ţi-ar ieşi el aşa, în bătaia puştii ? Ocoleşte prisaca de la o poştă. Iar acum, uită-te la el, ai zice că l-a poftit la ospeţie.

— Prinde ! Prinde-e ! strigă bătrînul.

Tremurînd tot de patima aţîţată a vînătorului, Rex se smulge din loc şi se repede, dar zăpada e adîncă şi i se înfundă labele. Din cîteva sărituri scurte iepurele dispare în tufăriş. Dulăul se întoarce la loc şi-şi priveşte stăpînul cu dojană : „Ce faci acolo ?"... Se încolăceşte la picioarele moşneagului, cu botul pe labe. Privirea îi e tristă, tristă...

— Dă-l încolo de urechilă, lasă-l să trăiască, mormăie moş Savvatei, mă Rex, mă, văd că te-ai hodorogit şi tu... Uite, te-ai făcut roşcovan de tot... Da, frate, ne-am mîncat mălaiul...

Ce ciudat e să mori. Trăieşte omul, aleargă, se zbate, pe unul îl iubeşte, pe altul îl pizmuieşte... şi deodată — poc ! Nimic ! Nimic, şi gata ! Glafira are barem „lumea ailaltă"... Cum s-ar zice, are unde să se mute... Da mai dă-l încolo de dumnezeu, cu „lumea ailaltă" cu tot !... Că ce mare bucurie să umbli gătit în cămeşoaie albă şi să zici zi şi noapte din trişcă... Nu tu vînătoare, nu tu pescuit, stupi sau radio... Cîntă şi slăveşte-l pre domnul !... Fire-ar să fie cu opiumul lui !... Comunismul, da... Nu e ca „lumea ailaltă" ! Oamenii îl făuresc pe pămînt, şi tot pentru oameni. Şi o să izbutească, de ce să nu izbutească ?!

Comunism ! Savvatei nu pricepe bine cum vine asta. Pe vremuri, Alexandr, fecioru-său mai mare, care odihneşte acum în mormînt, sub ancoră, spunea :

— E ca în cîntecul acela : „Azi nu sînteţi nimic în lume, luptaţi ca totul voi să fiţi !"...

Şi s-a făcut. Cine n-a fost nimic în lume, azi e totul... Da cum o să trăiască omul în comunism ?! Sărăcia asta de radio tot tuu-u-ruie din zori şi pînă

în noapte, da nu-ţi spune limpede, băbeşte, uite aşa şi aşa... Numai nişte cifre, cît o să fie pe cap de locuitor... Te fură somnul, zău aşa... De-ar ajunge să vadă cu ochii lui cum o să trăiască oamenii în comunism, nu i-ar părea rău că moare... „Da ce tot îndrugi, Savvatei, cum să ajungi, cînd nici pînă la Novo-Kreajovo nu te mai ţin picioarele! Necum pînă la comunism!... Of-of-of!..."

În cei cîţiva ani de cînd a primit sub oblăduirea lui prisaca uriaşă, bătrînul a îndrăgit albinele. Zăbovea cu orele lîngă urdiniş, privind pe buboşii ostenitori cum se întorc din taiga burduşiţi cu miere, de se străvede aurind prin ei, sau cu buzunarele de la nădragi pline cu păstură galbenă, trandafirie ori brună. Munceşte tot neamul lor: şi dădacele, şi albinele de pază, şi acelea ce primenesc aerul cu aripioarele. Şi nu trebuie să le dai ghes, să le zoreşti... Fac ele singure ce este de trebuinţă.

Acum doi ani în vară, l-au trezit lătrăturile furioase ale cîinelui. Era la ceasul cînd se îngînă ziua cu noaptea. Cu blana zbîrlită Rex se repezise la uşa încuiată cu ivărul, de parcă ar fi vrut s-o smulgă din ţîţîni. Neştiind încă ce se întîmplă, Savvatei apucă instinctiv puşca şi ieşi în prag numai în izmene. În umbra tulbure a faptului de zi, desluşi o matahală de urs zvîrcolindu-se pe iarbă, cu răgete şi schelălăituri, în mijlocul unui nor de albine, şi frecîndu-se de propţelele stupilor cînd îi venea la îndemînă, ca să scape de prăpăd. Buimăcită de spaimă, jivina nici nu-l băgă în seamă pe Rex, care dintr-o săritură îşi înfipse colţii în greabănul ei. A fost ultimul urs răpus de Savvatei, al patruzecilea, cu care se încheie războjul lui de vînător. Din dimineaţa aceea, îi era şi mai dragă „ferma lui zburătoare", şi nu pentru cîştigul frumuşel pe care îl aduceau albinele colhozului, ca şi lui, prisăcarului, ci pentru curajul şi înverşunarea cu care au stat toate ca una să-şi apere sălaşurile.

— Dacă şi la tine în colhoz s-ar trăi aşa, ehei! spunea el lui Innokenti. Asta da, albinele au şi ajuns la comunism. Toţi pentru unul, unul pentru toţi. De la fiecare după puteri, fiecăruia după nevoi.

Diujev, care auzise o dată vorba moşului, nu-i dădu dreptate.

— Un comunism ca ăla de care zici matale nu ne trebuie, Savvatei Mokeici. Comunism nu înseamnă numai burtă plină, spirit colectiv, hărnicie şi disciplină. În comunism o să înflorească tot ce e mai bun şi mai frumos în noi. Oamenii o să fie feluriţi, dar fiecare merituos în felul său. Să mărşăluiască în pas, asta o ştiau şi romanii. În Elveţia sau în Suedia se mănîncă pe săturate. Şi ?... Pentru că, vezi matale, Savvatei Mokeici, comunism nu este împărăţia sătuilor, ci împărăţia unor oameni inteligenţi şi talentaţi, nu este un paradis, ci atelierul unui artist căruia îi zice om...

— Are cap Pavel Vasilievici ăsta ! spune cu glas tare Savvatei. Bine a zis el atunci : de muncit muncesc frumos albinele, numai că la ele există un fel de cult al personalităţii şi aşa ceva nu se potriveşte de loc pentru comunism... Ştim ce mîncare e asta, că am gustat...

Firul gîndurilor se mai deapănă, se mai încîlceşte... Imaginea prietenului, care semăna atît de mult cu feciorul său mai mare, îi răsare iar în minte. Deprins de-a lungul anilor petrecuţi în prisacă să vorbească de unul singur, începe să gîndească cu glas tare :

— Ce-i fi făcînd tu acolo, la Divnoiarsk, Pavel Vasilievici ?... Ţin'te tare !... Iar eu... uite că sînt cam pe ducă. Îşi aminteşte de ce a citit o dată într-o bucoavnă de rit vechi a Glafirei : În desfătare gustat-am miere puţină, şi acum a venit vremea să mor... Ptiu !... Trebuie să fii un netrebnic şi jumătate sau, cum se zice acum, parazit, adică unul căruia îi place să tragă alţii pentru el, ca să te văicăreşti aşa... Miere puţină mîncat-am !... Mai bine te-ai întreba ce-ai făcut în viaţă, nu cît ai crăpat...

Soarele se ridicase cam de o suliţă făcînd să scapere zăpezile şi măturînd de pe crestele pomilor chiciura topită. Pădurea părea a fi prins viaţă şi, cu toate că nu se simţea nici o adiere de vînt, crengile şuşoteau, vorbeau între ele. Într-un colţ însorit al acoperişului luceşte un turture. Deocamdată e cît degetul cel mic. „Ei, comedie — e ger, dar lăcrimarele curg". Pe

muchia încreţită a ţurţurelui se preling picuri. Ajunşi la capăt, se opresc şovăitori : să cadă, să nu cadă... Dar pînă să se hotărască, îi ţintuieşte gerul acolo... Creşte, creşte ţurţurele. Încă puţin şi o să ajungă de un cot, apoi o să-i crească barbă, dar Savvatei Sedîh n-o să mai fie aici s-o vadă. Altcineva va doborî cu vătraiul barba de gheaţă străvezie de deasupra ferestrei.

Acum soarele e sus. Glafira a plecat de mult. De ce întîrzie, de ce nu vin să-şi ia rămas bun de la el ?... Să-ţi dai duhul fără să le spui nimic alor tăi cu limbă de moarte !... Şi nici nu se cade să te stingi aici, pe uliţă cum s-ar zice. Ţinîndu-se de peretele din bîrne, moşneagul îşi tîrăşte paşii spre uşă. E ger, dar pe mînă simte o căldură mîngîietoare. Acuşi, acuşi se desprimăvărează... Dar nici primăvara n-o mai apucă. Păcat ! Ce bine e cînd freamătă taigaua, cînd zăpada se face zgrunţuroasă şi o simţi sub picior mustind de apă, şi cînd aerul miroase — uite, nici n-ar putea spune a ce miroase. Ştie numai că e un miros straşnic, care îţi iuţeşte sîngele în vine.

După potopul de lumină revărsat peste nămeţi, în casă pare şi mai întuneric. De vreme de tot, pînă s-o trimită Savvatei la Novo-Kreajovo, Glafira a copt pîine. În casa nouă nu şi-au făcut sobă rusească. Au o maşină de gătit. Şi tot la el vin să coacă pîine pentru toată familia. Aroma de pîine proaspătă, care în alte dăţi îi gîdila atît de îmbietor nările, acum i se pare înăbuşitoare. Cu toate că picioarele îi tremură, pieptul îi arde şi îl înecă tusea, se ridică, iese din odaie, străbate cu multă trudă şi tinda, dar cînd să treacă pragul, trebuie să facă o sforţare supraomenească. Se lasă moale pe trepte şi rămîne aşa multă vreme, sorbind lacom aerul îngheţat. Soarele ajunsese în cruce, umbrele se împuţinară, în schimb ţurţurele se lungise binişor. S-ar încălzi puţin la soare, dar pas de te tîrăşte pînă pe prispă... S-ar putea să nu-şi mai vadă feciorul. Bine măcar că a înduplecat-o de cu seară pe Glafira să-l spele şi s-a primenit înainte de a închide ochii, că soldatului şi vînătorului nu le şade bine să zacă pe masă cu veştminte murdare...

— Unde mă gîndeam, caută să-şi înnădească bătrînul firul aducerilor aminte. A, da, la comunism. Că nu-i paradis, ci atelier unde omul este artist. Straşnic le mai zice Diujev ăsta. Mi-ar place să-mi iau rămas bun de la el! Dar ţi-ai găsit... De cînd s-a pus pe picioare, nici că a mai dat pe aici. Şi seamănă cu bietul Alexandr al meu, leit. Cînd a venit întîia oară, Glafira să cadă jos, nu alta! Că aşa ar fi arătat şi Alexandr, dacă ar fi avut zile. Le-ar fi prins bine Alexandr la Novo-Kreajovo, ehei! Auzi, cică n-au garduri, ci numai un fel de parmaclîcuri, aşa, de frumuseţe. Apăi fără gard, parcă ai dormi fără plapomă... Sau, poate e mai bine aşa. Mai ştii? Că de vreme ce fiecare om este pentru semenul său prieten, tovarăş şi frate, la ce bun să pui gard ca să te dezghini de un frate, nu?

Îşi aminteşte, aşa din senin, de militarul pe care l-a adus an-vară Innokenti cu maşina. Nu mai era tînăr... maior cu pieptul împestriţat de decoraţii. „Nu mă recunoşti, Savvatei Mokeici? Sînt Gracev." Şi-atunci i-a sărit în ochi că maiorul semăna cu Olga, noră-sa, aceea cu care Savvatei a scos colhozul din război. „Aţi fost trei. Matale carele eşti?" „Ultimul, mezinul. Fraţii mei au murit pe front." „Da bătrînul?" „A stat împreună cu mama într-un colhoz din Kazahstan. Cultiva bumbac. A primit la expoziţie două medalii de aur. E un an şi mai bine de cînd l-am îngropat." „Da matale ai venit cu ceva treburi, ori ca să vezi cum o mai ducem pe aici, în Siberia?" „Cu treburi, moşule. Cu treburi înfiorătoare. Feciorul dumitale nu ţi-a spus nimic?" Şi maiorul i-a povestit că atunci cînd au stricat casa care fusese o dată a lor, s-au găsit în nişte tainiţe o casetă şi două schelete. „Uite, pentru asta m-au chemat."

Atunci şi Innokenti, care voise să-l cruţe de emoţii, povesti bătrînului că ancheta izbutise să descîlcească ghemul acela de hăt demult. A fost aşa: după zdrobirea albilor şi pieirea amiralului Kolceak la Irkutsk sub gheţurile Angarei, casierul unei divizii a fugit cu banii. Se zvonea că, împreună cu cîţiva ofiţeri, ar fi aflat adăpost într-un schit din inima taigalei. Au trimis

acolo un detaşament de ostaşi roşii şi au pus pază pe drumuri şi poteci. În schit — nici ţipenie. Numai într-o chilie — două cadavre căsăpite cu baltagul şi care începuseră să putrezească. Nici urmă de bani, de arme... La puţin timp după aceea, auzeai şoptindu-se prin Kreajoe că bătrînul Graci — rascolnic, om bisericos şi bun prieten cu schimnicii — a adus ceva într-o noapte cu o căruţă, care nu era a lui. Dar pe vremea aceea gardurile erau înalte şi nu se vedea ce se petrece dincolo. Iar la primăvară a dispărut băiatul mai mare al lui Graci, fost partizan şi fîrtat cu răposatul Alexandr, împreună cu nevastă-sa, Alionka. Cică au plecat de dimineaţă cu ciobaca spre pragul Buinîi, la pescuit. Pe mal nu s-a găsit nici o urmă... Erau vremuri frămîntate. Au vorbit oamenii cît au vorbit, apoi au uitat. Mai cu seamă că Buinîi e aprig, iar Oni e o apă vijelioasă, şi pe care-l înhaţă — s-a zis cu el ! — nu-l mai vezi aproape niciodată. Şi iată că, după atîta amar de ani, groaznica descoperire a înlănţuit verigele. Şi au aflat oamenii că bătrînul Graci l-a omorît pe casier, i-a luat banii şi, ca să nu fie silit să-i predea, ca să nu fie tîrît în faţa judecăţii, le-a luat mirul feciorului şi nurorii, care mirosiseră pesemne ceva, şi a mai trăit mult timp apoi, la cîţiva paşi de locul unde le pitise leşurile, ca să nu iasă cumva la iveală mîrşava crimă.

Maiorul n-avea ce să spună anchetatorului : cînd s-au întîmplat toate acestea avea cinci ani. Dar de Savvatei îşi aducea aminte şi ţinuse să-l vadă pe acela care mai demult le-a salvat viaţa, lui şi fraţilor săi, înfăşurîndu-i într-un cojoc. Maiorul a băut mied, a gustat din miere de raguri şi s-a întors cu avionul la unitate, lăsînd moşneagului destul material pentru singuraticele sale meditaţii.

— Cine-i, la urma urmei, bătrînul Graci ? Un tîlhar, un ucigaş. Totuşi a făcut şi el ceva pentru binele oamenilor. De, două medalii... A murit om, vorbea de unul singur Savvatei. Că în fiecare mocneşte o scînteie : ai aţîţat-o — se încinge o văpaie ; ai scuipat-o — se stinge. Acum s-au pornit să aţîţe scînteile astea. Două medalii... Ţi-e şi necaz că viaţa e aşa puţină !

Abia acum m-aş îndîrji la treabă, pe ruptele ! Dar pofta-n cui, bătrîne, ţi-au mîncat anii măselele, ţi-au supt puterile. Uite, nu e bine că omul nu are suflet. Că dacă ar avea suflet, poate ar putea iscodi printr-o crăpătură de acolo din rai, ori din iad, cum o duc fără el, pe pămînt, de alde Sedîh. Şi cum a ieşit pînă la urmă cu comunismul cela...

O coţofană codată şi obraznică se aşează la doi paşi pe o grămadă de lemne frumos stivuită, apoi se prăbuşi în zăpada moale dedesubt şi începu să-şi răsfire penele, indignată foarte. Înmărmurit o clipă de atîta neobrăzare, Rex se repezi la ea. Fără să se sperie, coţofana zbură pe coama acoperişului de draniţă şi-şi văzu de răsfirat, aruncînd priviri batjocoritoare dulăului care se îneca de atîta lătrat. „Simte, ticăloasa, că n-am putere să mă duc după puşcă, gîndi moşneagul. Uite, soarele e pe muchia dîmbului, iar ţurţurele a crescut cît braţul. Unde eşti, fiul meu drag ? De ce zăboveşti ? Chiar n-o să ne mai vedem de loc ?"

Capul îi căzu în piept, şi gîndurile i se învălmăşiră. Îl revăzu ca printr-o fulgerare pe cuscrul său Graci, aşa cum şedea atunci în barcă, burzuluit ca bursucul prins în cursă. „Da poate o fi adevărat despre «lumea ailaltă» ? Poate o să mai dau ochi cu cuscrul ? Ei, aş !... În cer zboară acum căţeluşe în rachete şi n-a mai rămas loc pentru sfîntul... Da dacă este totuşi un dumnezeu ? Nu unul de lemn, ci o făptură înţeleaptă... O fi, n-o fi, nu strică să încerc", socoti Savvatei şi adresă un cuvinţel făpturii presupuse :

— Hai, zău, fă-l pe fecioru-meu să se grăbească. Că pentru tine nu-i mare lucru... Tare-i urît să mori aşa, singur...

Ca un răspuns la acest gînd al bătrînului, Rex ciuli urechile, sări în picioare şi, aruncînd o uitătură stăpînului său, fugi lătrînd în taiga. Se auzi un motor şi aproape imediat o maşină se opri chiar lîngă moş Savvatei, cu un scrîşnet scurt al frînelor. Innokenti, şi mai sfrijit, şi mai negricios ca înainte, de parcă anul acesta trudnic l-ar fi pîrjolit, sări din maşină drept în faţa uşii.

— Era să vii prea tîrziu, îi zise aspru bătrînul.

Innokenti se făcu că nu înţelege.

— Păi, dacă pe nepoţelul matale nu-l ajută dovleacul ! Uite numai la el : mănuşi de piele, ochelari cît toate zilele — curat măgăoaie de speriat ciorile ! Iar motorul te lasă în drum, aşa de bine îl îngrijeşte...

— Ajută-mă să intru în casă, porunci Savvatei. Avem de vorbit. Iar tu, Vaneatka, rămîi aici. Asta nu-i pentru tine.

Aşezîndu-se pe laviţă, lîngă fereastră, şi trăgînd mereu cu coada ochiului la crîmpeiul acelei zile de iarnă, cît se vedea între cerdac şi stiva de lemne, bătrînul aduse vorba, spre bucuria lui Innokenti, nu de moarte, nu de boli, ci de lucruri obişnuite : că prisaca e o adevărată mină de aur şi, pînă o potopi-o marea, e bine s-o mute de aici în Vîlceaua Vulpilor, unde ai şi sălcii, şi mălini, vara flori de tei, iar toamna ienuperi. Loc mai bun pentru albine nici că se poate... Îi spuse că are sub pernă un articol tăiat din revista *Apicultura* unde e vorba despre stupinele din pădure. „Vezi să nu se piardă... Învеţi de acolo lucruri care o să-ţi prindă bine..." Că-i spusese Glafira de nişte puşlamale de la şantier care au cumpărat benzină în colhoz. „Vezi ce-a fost, cum a fost şi învaţă-i minte pe vinovaţi, că îngăduinţa plodeşte hoţii..." Că Diujev i-a vorbit despre depozitele alea cu gheţării. „Mai că nu-ţi vine să crezi, dar Diujev e om serios şi nu minte. Aşa că vezi cum vine asta. Acum că ne-am făcut grădinari şi ne-am apucat iar de pescuit, gheţăriile îs lucru mare. Apă ai cît pofteşti, iar gerurile, ce să mai vorbim. Şi are dreptate, că şi vara poţi păstra gheaţa. Uneori şi în iulie găseşti în taiga zăpadă prin rîpe, sub frunze... Da treaba asta trebuie dată numai în seamă lui Tolşa, că brigadierul constructorilor aleargă de colo-colo ca o pisică opărită, iar primăvara, uite, a şi ieşit la plimbare pe acoperişuri. Să nu vă treziţi că a trecut baba cu colacii..."

Innokenti îşi privea părintele : chipul ca de ceară, străveziu aproape, nasul vulturesc despicat la vîrf... dar îţi vorbeşte despre prisacă, despre depozite... Un om ca el să tot trăiască.

— N-o să uit nimic. O să avem grijă.

— Puşca mea, nu pe care mi-au dat-o constructorii — aia, treaba voastră — ci a veche, ştii tu, s-o dai lui Vaneatka... Sau mai bine strigă-l pe băiat să i-o dau cu mîna mea. Cînd intră Vaneatka, mînjit cu ulei şi clipind din ochi după strălucirea de afară, moşneagul mîngîie patul puştii meşterit chiar de el, pesemne, şi plin de crestături aşezate cu un rost anume. Ia-o. O fi ea veche, da trage ca una tînără dacă ochiul ţi-i ager şi braţul vînjos... Vezi că are pe pat patruzeci de crestături — patruzeci de urşi am răpus eu. Ăilalţi care umblă prin taiga sînt ai tăi. Apleacă-te. Îşi sărută nepotul pe frunte. Şi acum, pleacă !

— Tată, i-am dat de rost motorului. Ştii...

— Pleacă ! îl repezi Innokenti.

Glasul bătrînului abia se mai auzea.

— Am ceva bani pe livret... nu prea mult. I-am tot strîns pentru Vasilisa, să aibă zestre... Cînd i-am spus, mi-a rîs în nas : „Nu-mi trebuie zestre, că pe mine mă ia şi aşa"... Păi, dacă a luat două mii numai pentru că a umblat cu geologii, banii mei îs pentru ea nimica toată ! De aia m-am gîndit să-i dai Glafirei banii, că asta n-are pe nimeni.

Bătrînul se uita mereu pe fereastră. Umbra acoperişului se aşternuse neagră, deasă în faţa casei şi numai ţurţurele, care a pornit să crească în lăţime, se mai vedea strălucind.

— Uite cît s-a făcut ! zîmbi palid bătrînul, silindu-se să-şi dezdoaie spinarea. Keşa, băiatule, acolo pe prichici e o sticlă. Ia şi nişte pahare. Adă-le aici.

— Pentru ce ? se miră Innokenti. N-ai voie, tătuţă. Nu i-a mai spus aşa din copilărie şi dezmierdarea i-a scăpat de la sine, fără să bage de seamă.

— Adă-le aici, repetă Savvatei, şi fiul se supuse. Să le umpli ochi. Ridică paharul cu o mînă tremurătoare şi se uită zîmbind la fecioru-său.

Amîndoi uscăţivi, nu prea înalţi, şedeau faţă în faţă, şi profilurile lor vultureşti se desenau net în lumina strecurată prin geam.

— Ei, să trăiţi... ! Şi viaţa voastră văpaie să fie, nu foc fumegînd de tăciuni ! Duse paharul la buze şi, sorbind încet, îl goli pînă la fund. Puse paharul gol pe

masă. Tăcură. Braţul lui noduros, cu vine groase semănînd cu o rădăcină de ienupăr, schiţă o mişcare.

— Iar acum, du-te, să mă gătesc de moarte.

Din pieptul lui Innokenti izbucni un ţipăt înăbuşit:

— Tătuţă!

— Du-te. Şi cîinele fuge în taiga cînd simte că i se apropie sfîrşitul.

Innokenti ieşi în vîrful picioarelor. Îl lăsase pe bătrîn lîngă fereastră, rezemat de cercevea şi privind în curte. De sub maşină se iţeau picioarele lungi ale lui Vanşa şi se auzeau înjurături, un crîmpei de melodie fluierat şi lovituri de metal izbind în metal. Se făcuse frig şi parcă mai întuneric. Vîntul bătea în rafale, aducînd din dosul casei pale de zăpadă spulberată pe care le vîrtejea în prag cu un foşnet de frunze uscate. Puşca bătrînului, aruncată la întîmplare, zăcea pe cîrpa unde Vanşa îşi rînduise frumos sculele. Nu-i bine. Dacă bătrînul va vedea cîtă cinstire arată nepotul darului primit, o să-l doară. Innokenti voi să-l certe pe băiat, dar în clipa aceea se ridică din casă un urlet prelung şi jalnic de cîine.

Innokenti se năpusti înăuntru. Savvatei era întins pe laviţă cu mîinile la piept. Faţa îi era liniştită, iar cu coada ochiului tot mai căta spre fereastră, de parcă s-ar căzni zadarnic să-şi amintească ceva. Lîngă laviţă, cu botul bătrîn şi gălbejit spre tavan, urla Rex. Printre urletele acestea se auzea din curte melodia „Serile de lîngă Moscova", pe care o fluiera fără habar Vanşa.

Innokenti se aplecă şi-i închise ochii tatălui său.

7

Într-o dimineaţă în care frigul iernii se îmbina cu umezeala primăvăratică, ieşind pe terasă să-şi facă obişnuitele sale exerciţii, Feodor Grigorievici Litvinov simţi deodată o durere stranie săgetîndu-i umărul stîng. Durerea aceasta ce pornea de undeva din adîncul pieptului, şi se ridica în sus, era însoţită de palpitaţii puternice

silindu-l să pună jos greutatea înainte de a împlini numărul stabilit de exerciţii. Îmbucă ceva fără nici o poftă şi, învingînd apăsarea şi încorsetarea asta stranie, sîcîitoare, o luă pe jos spre direcţie. „Să ştii că am răcit ieri la combinatul forestier", îşi spuse amintindu-şi ce curent era în halele uriaşe, încă pe jumătate goale. Găsind astfel o explicaţie pentru durerea aceea ciudată, căută să nu se mai gîndească la ea.

Cu mîinile vîrîte în buzunarele piezişe ale scurtei şi cu şapca pe ceafă, colindă cu pas energic şantierul, după un itinerariu fixat de cu seară. Durerea însă se ţinea scai de el, vătuindu-i parcă mintea şi distrîndu-i atenţia. In două rînduri s-a înfuriat fără să aibă vreun motiv deosebit, apoi a repezit un om de treabă pentru o vină ce nu era a lui. Cînd Nadtociev a încercat să facă dreptate, spunînd lucrurilor pe nume, cum îi era firea, a încasat-o şi el. Negru de supărare, Litvinov telefonă Valiei să-i trimită maşina şi să-i pregătească hîrtiile înaintea orei obişnuite.

— Ce mai e nou pe acolo, pe la noi, Valencia ? întrebă el înainte de a închide.

— S-a întors tovarăşul Diujev. Vă aşteaptă.

Într-adevăr, de cum intră, printre cei veniţi la el în audienţă, Litvinov văzu figura impunătoare şi atît de caracteristică a bărbosului inginer, care şedea nefiresc de ţeapăn, privind drept înainte. Surprinse şi privirea implorătoare a Valiei. Toţi cei ce se aflau în anticameră citiseră, fără îndoială, „micul foileton". Căutînd să-şi ascundă curiozitatea, aşteptau acum să vadă ce o să se întîmple. Litvinov schiţase în minte mai multe variante ale discuţiei „colosal de tari" pe care urma s-o aibă cu Diujev, dar, văzîndu-i chipul ca de piatră şi privirea fixă, renunţă la toate.

— A, Pavel Vasilievici ! făcu el pe un ton aproape senin. Noroc, prietene ! Ai stat cam multişor la Moscova, capitala patriei noastre ! Ce mai veste-poveste ? Ia, să intrăm la mine.

Îl luă de mijloc şi dispărură îndărătul uşii, petrecuţi de multe priviri dezamăgite şi de una recunoscătoare, aproape extatică, mărită de lentilele groase. Litvinov se aşeză nu înapoia biroului, ci într-un fotoliu, făcîndu-i

semn lui Diujev să ia loc în faţa lui. Acesta însă rămase în picioare.

— Şi cum ziceai că merge ? Mă interesează colosal... Uite, primăvara ne dă ghes... Au rămas multe de terminat la Moscova ? Directorul institutului mă asigură că o să termine fără tine. Tu ce crezi, o să poată ?

Diujev scoase din porthartă un număr din *Pravda Starosibirskului* şi-l puse fără o vorbă în faţa directorului. Numai mîinile i se mişcau, restul trupului rămînînd ţeapăn.

— Am citit, făcu Litvinov punînd ziarul la o parte cu un gest nepăsător.

— Tot ce scrie aici e adevărat.

— Ba nu-i adevărat ! Litvinov sări în picioare. Nu-i adevărat !... Sau mai precis, este adevărul pe jumătate, adică mai rău decît o minciună. Litvinov îşi agită braţele, ceea ce îl făcu imediat să se strîmbe de durere. M-a tras un curent şi am nişte junghiuri... Ascultă, tu să nu-mi faci aici pe Karamazov ! Du-te imediat pe şantier ! Acolo se lucrează la proiectul tău, dar Makaronîci a şi început s-o încurce. Nu-l ţine cureaua, cum se exprimă unii clasici.

— Totul s-a întîmplat cum scrie aici, stărui Diujev, şi am datoria să vă raportez...

— Nu-i nevoie, că mi s-a şi raportat totul cu lux de amănunte.

— Cine ?

— N-ai grijă, că avem destui turnători-amatori. Nici de invidioşi nu ducem lipsă... Dar am primit şi un telefon care, recunosc, m-a amuzat. M-a chemat de la Moscova unul... laureat, deputat, şi încă dracu mai ştie ce...

— Kazakov ?

— Exact. Aşa îl cheamă. După ce mi-a luat piuitul cu toate rangurile lui, s-a apucat să te laude, că eşti aşa şi pe dincolo...

Încordarea nefirească, care-l ţintuia pe Diujev, se destinse o clipă, dar vocea urmă cu încăpăţînare :

— Dumneavoastră m-aţi trimis într-o deplasare de mare răspundere, şi am datoria să vă raportez că n-am îndreptăţit...

Litvinov sări în picioare, pocni cu palma peste masă, şi sprîncenele sale groase se zbîrliră.

— Ajunge ! Ajunge, inginer Diujev ! Du-te şi lucrează ! Pe Karamazov ai să-l joci acasă, duminică, în orele libere !

— Feodor Grigorievici, eu...

— Ia mai dă-te-n... înjură cu năduf Litvinov. Apucă-te de treabă, acum ! Imediat !

Înainte de a ieşi, Diujev mai întoarse o dată capul. Directorul stătea în picioare, încordat şi fioros, dar o strîmbătură stranie îi schimonosea chipul. Intrînd în cabinet, Valia îl văzu că are lacrimi în ochi. De rîs, dar şi de durere.

— Vai, nu mai pot, Valencia... Teatrul de Artă, nu alta. Îl pufni din nou rîsul, dar durerea îl făcu să-şi încleştezc degetele pe umăr.

— Ce-i cu dumneavoastră, Feodor Grigorievici ? se sperie fata.

— Fleacuri. Am un junghi... Mi se pare că boala asta nu are o denumire savantă... e un fel de junghius vulgaris... Şi acum să-i dăm drumul : pe rînd, ca la moară. Cine-i primul ?...

Ca întotdeauna a fost o zi încărcată, cu fel şi fel de probleme urgente, care îi solicitau toată atenţia. Încet-încet, starea de apatie dispăruse, ba aproape că-l lăsase şi durerea. Orele rezervate audienţelor s-au terminat. Litvinov aştepta legătura cu Moscova şi tot răsucea în mîini o foaie de hîrtie pe care-şi notase ce vrea să discute cu ministrul, cînd, deodată, uşa se deschise şi, înainte ca Valia să-l anunţe, apăru Diujev, dînd-o la o parte cu blîndeţe, dar şi cu hotărîre. Mîinile sale mari mototoleau căciula şi părea că se pregăteşte să ţină un discurs în faţa unei mulţimi uriaşe.

— Feodor Grigorievici, spuse el cu o lucire fanatică în ochii albaştri, Feodor Grigorievici, aveţi cuvîntul meu de bolşevic... Rostise cu multă tărie şi cu mult suflet cuvîntul acesta. Aveţi cuvîntul meu că asta... că asta n-o să se mai întîmple.

Litvinov se simţi şi el tulburat.

— Bine, bine, frăţioare. Bine şi să lăsăm asta. Ajunge. Pentru că sîntem într-adevăr bolşevici şi nu pionieri.

— Nu pentru dumneavoastră, ci pentru mine spun : pe cuvîntul meu de bolşevic că n-o să se mai repete !

Făcu stînga împrejur şi ieşi cu totul schimbat, de parcă abia acum ar fi lepădat de pe umăr cărămida aceea fatală care face „să ţi se rupă ceva înăuntru". Litvinov îşi frecă mulţumit mîinile şi fredonă pe un ton triumfător : „Pieirea pîlcurilor mele..."

— Valencia ! Valia apăru în uşă, gata-gata să-şi noteze dispoziţiile pentru a doua zi. O învălui într-o privire amuzată. Parcă ai fi o secretară dintr-un film american : pix, agendă... Îl faci marţ pe Petin cu calculatoarele sale analitice. Şi acum notează : mîine dimineaţă o consfătuire în problema podului şi a digului. Îl chemi pe Viaceslav Ananievici, pe Makaronîci, pe toţi. Să nu-l uiţi pe Poperecinîi şi pe Petrovici de la „racila capitalismului". Raportează Diujev. Clar ? Ei, spune pe americăneşte : *„Yes, sir !"* şi şterge-o. Ştiu că ai concert astăzi... Mai e ceva ?

— A venit doctorul.

— Să treacă mîine la orele obişnuite.

— Doctorul n-a venit în audienţă... Ştiţi, azi nu aveţi o mină tocmai bună şi...

— Nu l-am chemat.

— L-am chemat eu, spuse ferm Valia şi înainte ca Litvinov, care nu tolera nici un fel de „tiranie" faţă de persoana lui, să-şi iasă din sărite, intră Dina Vasilievna în halat, bonetă şi cu trusa în mînă. Pasul îi era atît de hotărît şi pe faţă i se citea atîta îngrijorare, încît în primele clipe Litvinov se zăpăci, apoi se tulbură şi, în sfîrşit, încercă să zîmbească.

— Mă, fată cuminte, ai un aer că aştept să aud : „Bolnav Litvinov, scoate limba !"

— Nu, asta pe urmă. Deocamdată să văd pulsul, spuse Dina întinzînd mîna.

— Nu zău. Vorbeşti serios ? Litvinov îşi trase mîinile la spate. Află, fată cuminte, că de la război încoace n-am fost niciodată la doctor. Mă tem de voi, medicii, ca dracu de tămîie !... Cum zice Tolstoi ? „L-au îngrijit

cei mai mari medici şi totuşi s-a făcut bine..." Sau poate citatul nu e exact ?

— Noi, Feodor Grigorievici, i-o întoarse Dina, sîntem tare mîndri că am reuşit să supunem unui examen medical întreaga populaţie a Divnoiarskului. Dumneata eşti singurul, m-auzi, singurul, a cărui fişă n-a fost încă completată. Mîna, te rog !

Îi luă pulsul şi aşeză pe masă aparatul de tensiune arterială. Litvinov şedea cu mîinile vîrîte adînc în buzunare, dînd a înţelege astfel că nu are de gînd să suporte nici un fel de examen. Dina se instală şi ea în fotoliu, scoase din trusă o revistă şi o deschise.

— Nu plec.

— Ei, drăcie !...

— Poţi să înjuri şi mai vîrtos, tot sînt pe punctul de a mă obişnui. Te previn însă : e inutil. N-o să ajute la nimic.

— Se poate să dai buzna în cabinetul unui om ocupat pînă peste cap ?... Sînt ocupat, înţelegi ?

— Nu s-ar zice, din moment ce ai timp de pierdut cu discuţii inutile, i-o reteză Dina întorcînd pagina.

— Bine, dar n-am nimic ! M-a tras curentul, atît ! E un năjit, sau dracu ştie cum i-o fi spunînd pe latineşte... Diseară înainte de culcare o să beau votcă cu piper, o să mă frec pe umăr cu paharul gol, şi mîine o să fiu sănătos tun !

— Nu-ţi merge ! răspunse netulburată Dina, privind foarte interesată o poză din revistă.

— Ia ascultă, ce-s eu : directorul şantierului sau... o coadă de cîine ? ! ridică tonul Litvinov. Eşti obligată...

— Da, eşti directorul şantierului. Iar eu sînt medic la circa de care aparţii. Dumneata îţi faci meseria, lasă-mă şi pe mine să mi-o fac pe a mea. Fiecare din noi e obligat să-şi îndeplinească îndatoririle cît mai conştiincios... Dă-mi mîna, să-ţi iau tensiunea ! Nu, mîna dreaptă !...

Îmbrăcată cu un halat în a cărui răscroială se vedea un pulover, cu o boneţică albă care aproape că-i ascundea părul, şi cu nişte pîslari mari, care aveau în ei ceva înduioşător, Dina i se părea lui Litvinov şi mai drăgălaşă. Slăbise de cînd n-o mai văzuse, iar pe fruntea

ei înaltă apăruseră încreţituri subţiri... Dîndu-se bătut, îi întinse mîna, se aşează picior peste picior — dreptul peste cel stîng, apoi stîngul peste cel drept — respiră şi-şi ţinu răsuflarea, fără să-şi mai ia ochii de la femeia aceasta slăbuţă, calmă şi sigură de ea, pe care parcă abia acum începea s-o cunoască, şi gîndindu-se la destinul ei ciudat. Cînd a venit aici era îndrăgostită pînă peste urechi de soţul ei, de numele lui, de preocupările lui. A venit ca să-şi slujească idolul pînă la uitare de sine, şi, în cele din urmă, să-l părăsească !... Şi nu ca să plece la un alt bărbat de care să se fi îndrăgostit nebuneşte, ci ca să se mute în cortul fetelor din Orăşelul Verde, să se întoarcă la trudnica ei meserie.

— Şi altfel, cum o mai duci, fată cuminte ?

— Obosesc. Sîntem cam puţini... Respiră, mai adînc... N-ai nimic la plămîni... Nu mă găseşti prea îmbătrînită ? De ce nu eşti sincer ? Valia mi-a spus că arăt mai bătrînă, şi ea nu minte niciodată. Ei, şi acum poţi să scoţi limba şi să spui „aaa". Şi gîtu-i curat... Ştii, Feodor Grigorievici, uneori am impresia că în toţi anii ăştia am zăcut într-un cufăr, bine înfăşurată şi presărată cu naftalină. Acum m-au scos de acolo, m-au aerisit la soare, m-au scuturat bine să iasă tot praful din mine şi, în sfîrşit... trăiesc... Gata, poţi să te închei... Uite ce-i... Durerea asta a dumitale nu-mi place de loc. Diseară să nu bei nici un strop de votcă. Ne-am înţeles ? Iar mîine să pofteşti la spital, pentru electrocardiogramă. Să nu ne faci să cărăm aici aparatul cu maşina !... Îţi scriu îndată şi o reţetă...

Cîteva şuviţe scăpate de sub boneta de medic străluceau în ultimele raze ale soarelui. Privind această femeie în halat alb, Litvinov simţea o nespusă duioşie. Îi venea să se apropie de ea, s-o mîngîie pe păr ca pe o fetiţă mică, s-o sărute în creştet. Ştia de la Valia că Dina a refuzat camera ce i se oferise. Ştia de asemenea că Petin, omul acesta rezervat, orgolios, care se pricepea atît de bine să-şi ascundă gîndurile şi sentimentele, rătăceşte uneori pe străzile Orăşelului Verde sau dă tîrcoale spitalului, fără să se sinchisească de privirile ironice ale trecătorilor. Ştia că pentru a-şi ajuta mama, Dina mai luase o jumătate de normă

şi că-i vine destul de greu. Ştia de prietenia ei cu Nadtociev şi cu Diujev şi bănuia că nici unuia dintre ei nu-i este indiferentă.

— Ce te uiţi aşa la mine ? întrebă ea ridicînd brusc capul şi, fără să aştepte răspuns, urmă pe alt ton : O să dau reţeta Valiei ca să comande medicamentele. Dacă doare rău, pui cîteva picături pe o bucăţică de zahăr, o ţii în gură şi chemi numaidecît un medic. Caută să nu te enervezi, evită mişcările bruşte şi ia-ţi rămas bun de la greutatea aceea a dumitale...

— Vrei să mă bagi în lada din care ai scăpat mătăluţă, nu ? Pe dracu !... Mai ales că nici n-o să încap, cu gabaritul meu...

— Feodor Grigorievici, vorbesc cît se poate de serios. O să mă mai consult şi cu alţi medici. Poate va trebui să pleci la o staţiune de odihnă.

— Ia slăbeşte-mă cu aiurelile astea ! se înfurie de-a binelea Litvinov... Simţi deodată că durerea din umăr, care-l mai lăsase, îl apucă din nou, de parcă s-ar fi aprins un foc înăuntru.

Cînd ieşi s-o conducă, îl văzu în anticameră pe Petin. Inginerul se ridică şi se înclină tăcut în faţa Dinei. Nici un muşchi nu tresări pe faţa lui uscăţivă, dar în ochii negri pătrunzători se citea atîta tristeţe, că Litvinov întoarse capul să nu vadă.

— Ai treabă cu mine ? Aştepţi de mult ?... Ce să-i faci... Cînd încapi pe mîna medicilor... glumi el cu ochii în lături, de parcă s-ar fi ştiut vinovat faţă de Petin. De ce nu m-ai anunţat, Valia ?

— Ce să anunţe, că nici n-a vrut să mă lase să intru. Spunea că te simţi rău, şi să vin mîine. E foarte severă, spuse Petin intrînd în cabinet. Se aşează. Aş vrea să stăm de vorbă nu ca director şi subaltern, ci ca doi comunişti cărora partidul le-a încredinţat posturi de răspundere.

Şi pentru a da mai multă greutate acestor cuvinte, Petin se apropie de uşa căptuşită cu dermatină să vadă dacă-i bine închisă.

— Ian te uită ! Şi eu care eram convins că noi doi discutăm întotdeauna ca doi comunişti, răspunse Litvinov cercetîndu-l din ochi.

— Desigur, dar ţin s-o subliniez, pentru că vom avea o discuţie destul de neplăcută şi trebuie să vorbim deschis.

— Eram convins că noi doi ne vorbim întotdeauna deschis. Durerea deveni chinuitoare, dar faţa lui Litvinov respira o seninătate desăvîrşită.

— Comuniştii trebuie să fie sinceri între ei şi, întrucît mi-ai reproşat o dată că aş acţiona în spatele dumitale, am venit să te previn că sînt categoric... Făcu o pauză de efect şi urmă : sînt categoric împotriva acestui, ca să-i spun aşa, diujevism. Şi voi protesta mereu, şi aici, şi la comitetul regional de partid, iar dacă va trebui, şi la forurile cele mai înalte. La aceasta mă obligă partidul meu, care cere tuturor membrilor săi să fie principiali, intransigenţi...

— ...şi profund umani ! încheie Litvinov, schimbîndu-şi poziţia ; cînd îşi rezema umărul de spătar, îl durea parcă mai puţin.

— Da, firește, şi umani, dacă acest termen nemarxist nu ascunde liberalism, seninătate mic-burgheză şi miopie politică.

Pe Litvinov îl fulgeră o bănuială : „Nu cumva vrei să mă provoci la scandal, dragă tovarăşe ?" Parcă l-a zărit în anticameră pe cozonăcelul acela fercheş de Pşenicinîi, unul dintre cei mai credincioşi sateliţi ai lui Petin. „O fi adus şi martori... ca să mai ticluiască o nouă epistolă din partea «tinerilor tovarăşi»... Nu, puişorilor, spectacolul nu va avea loc."

Pus în gardă şi mai vîrtos, continuă discuţia, adresîndu-i-se lui Petin cu „dumneavoastră" :

— Care sînt obiecţiile dumneavoastră ?

— În primul rînd, protestez în calitatea mea de comunist. Astăzi, cînd partidul a pornit război general împotriva alcoolismului, a face o primire triumfală unui individ care, aflîndu-se în capitală, a dezonorat marele nostru şantier, sfidînd opinia publică, sfidînd presa, e cel puţin... daţi-mi voie, din respectul ce vi-l port, să nu spun lucrurilor pe nume... În al doilea rînd, protestez ca inginer. Ştiu la ce a dus odată această aşa-zisă teorie a lui, poate ispititoare, dar numai pentru cei a căror cultură tehnică lasă de dorit... V-am mai

adus la cunoştinţă acest lucru şi în scris, şi prin viu grai... Noi nu construim aici o centrală intercolhoznică, ci ceva unic, ceva fără egal în lume. Milioane de priviri sînt aţintite asupra noastră şi nu putem, n-avem nici un drept să îngăduim...

— În al treilea rînd, îl întrerupse Litvinov cu o voce ascuţită. Era pradă unor dureri groaznice şi făcea eforturi supraomeneşti ca să nu le arate.

— În al treilea rînd, am prea multă consideraţie pentru dumneavoastră, ca să privesc nepăsător cum vă expuneţi oarecum... ă-ă-ă... nechibzuit reputaţia... Pe mine personal toate acestea nu mă lezează sub nici o formă. Dar ca om cinstit, principial, văzînd că sînteţi pe punctul de a face un pas greşit...

— ...Vreţi să mă opriţi, nu? Mulţumesc! Ceea ce apreciez în mod deosebit la un om este cinstea, dezinteresul şi o înaltă principialitate.

Litvinov vorbea pe un ton foarte calm, dar faţa lui cu trăsăturile cam din topor era de o paloare neobişnuită şi încordată nefiresc. Petin o remarcă numaidecît. Iar cînd directorul se ridică pentru a se apropia de casa de fier zidită în perete, îl văzu cum îşi muşcă buzele.

Litvinov scoase fără grabă cheile, le zăngăni pînă alese pe cele de care avea nevoie, şi deschise uşa masivă de oţel. Luă din casă o mapă. Erau extrasele dintr-un dosar anume, cu care am mai luat cunoştinţă. Trecînd peste introducere, Litvinov citi cu glas tare pasajul asupra căruia se oprise şi data trecută, atunci cînd i se adusese materialul.

— „Procesul a avut loc în prezenţa expertului acuzării, Petin Viaceslav Ananievici, docent, candidat în ştiinţe tehnice, laureat al premiului de stat". Oftă. Da, apreciez în mod deosebit principialitatea dezinteresată. Îi întinse hîrtiile peste masă şi-l întrebă cît se poate de politicos: Poate doriţi să vă împrospătaţi în memorie concluzia dumneavoastră, o spun fără ocol, nu numai tehnică? Încheie brutal: Concluzie nedreaptă care a distrus cîndva un om bun, cinstit...

Lăsîndu-i lui Petin mapa, trecu lîngă fereastră, masîndu-şi pe furiş umărul. Privirea lui Petin alunecă

peste rîndurile de pe copertă, îşi pierdu siguranţa, îl pironi rătăcită pe director şi fugi speriată în jos. Ţinea mapa la oarecare distanţă, de parcă ar fi avut în mînă un şarpe ce se zvîrcolea. Faţa lui oacheşă se făcu lividă şi la tîmple îi apărură broboane de sudoare... „Ca nişte felioare de ridiche cînd pui sare pe ele", se gîndi Litvinov şi constată mirat: „Aşa este. Seamănă perfect cu un dihor încolţit de cîini".

— Aşadar, să vorbim deschis, ca doi comunişti. Ochii lui mici, albaştri sfredeleau faţa palidă şi zăpăcită a lui Petin. Ei?

— Uitaţi-vă la dată, bîigui Petin... Ştiţi doar care era atmosfera pe atunci.

— Despre atmosfera asta, s-a spus totul partidului şi poporului. Am fost şi eu la congres şi am ascultat raportul. Îmi venea să urlu, dar îmi spuneam: altfel nu se poate. Oricît ne-ar durea, trebuie să smulgem asta cu carne cu tot, ca să nu facă undeva metastază... Parcă numai dumneavoastră aţi lucrat în atmosfera aceea?

— Mi-au pretins... Nu puteam...

— V-au pretins o expertiză tehnică... Dar cuvintele acestea pe care eu le-am subliniat acolo, în hîrtii: „Acţiunile mai sus amintite ale cetăţeanului Diujev poartă un caracter vădit premeditat şi rău intenţionat", fac şi ele parte din expertiza tehnică?

— Bine, dar dumneavoastră ţineţi minte ce timpuri erau...

— Dar acum? Ochii albaştri, fugiţi spre tîmple erau necruţători. Halal! Puterea sovietică, mîndra putere sovietică i-a cerut iertare lui Pavel Diujev. Partidul nostru, partid neşovăitor, de neclintit, a recunoscut că a greşit faţă de el şi i-a redat vechimea. Nişte ţărani siberieni au ştiut să-i încălzească sufletul, dar tovarăşul Petin, un tovarăş cinstit, dezinteresat şi de o înaltă principialitate nu poate să-i ierte că a zăcut atîta amar de vreme la închisoare, unde l-a aruncat laşitatea lui, sau poate ceva mai rău...

Litvinov se făcea că se uită în stradă, dar în geamurile întunecoase îl vedea clar pe celălalt care stătea ţeapăn, ţinînd mapa la distanţă, ba-i deslueşa şi trăsă-

turile descompuse. „Bine mi-ar prinde acum afurisitele alea de picături, prescrise de Dina ! Ţin-te tare, Fedka ! În faţa ăstuia n-ai voie să-ţi arăţi slăbiciunea."

— Şi acum ce o să fie ? îngăimă Petin, punînd în sfîrşit mapa pe masă.

— Nimic deosebit. Veniţi mîine la consfătuire şi să nu ne puneţi acolo beţe în roate, răspunse Litvinov întorcîndu-se la locul lui. Un oarecare înţelept de la autobaza cinci a spus o dată : Legea n-are marşarier"... Straşnică vorbă ! Aşa că zic să lăsăm ce a fost şi să privim înainte... Crezi că nu ştiu cine-l lucrează pe Diujev ?... Ştiu foarte bine ! Uite, aici, urmă el, punînd mîna pe mapă, e material berechet nu pentru un pîrlit de foiletonaş, ci pentru unul mare de tot. E clar, nu ?...

Petin îşi recăpătase sîngele rece. Prefăcîndu-se că-şi suflă nasul, îşi şterse repede fruntea năduşită. Faţa îi redevenise ermetică, numai o pleoapă îi tresărea ca săgetată de un tic nervos.

— Aveţi de gînd să răscoliţi povestea asta veche, uitată ?

— Uitată ? Hm ! Uitată... Totul depinde de dumneata.

— E o ameninţare ?

— Nu, Viaceslav Ananievici, e un sfat... Dumneata şi cu mine o să mai mîncăm cred multă vreme din acelaşi cazan... Poate o să plecăm împreună şi la Ust-Cernava... Nu ? De-aia socot că n-are rost să ne certăm pentru o poveste veche.

Petin nu reuşea să oprească zvîcnirile pleoapei. Întoarse capul în aşa fel, încît celălalt să nu vadă ticul trădător, dar îşi dădea seama că directorului nu-i scapă nimic.

— Dar Diujev ? Nu credeţi că, în caz de reuşită, se va apuca să dezgroape morţii ? întrebă el cu o prefăcută indiferenţă.

— Asta îl priveşte direct şi personal, răspunse Litvinov pe gînduri. Cred însă că şi asta depinde de dumneata... Diujev e un om de treabă. Dar... cînd eşti atacat cu baioneta, te poţi apăra destul de bine, după cum ştii, şi cu lopata de genist. Litvinov mai frunzări o dată mapa, înainte de a o pune la loc în casa de

fier, închise uşa masivă, lăsă să-i lunece cheile în buzunar, apoi se întoarse îndărătul biroului şi spuse cu glasul său de toate zilele, ba chiar cu oarecare căldură : Pregăteşte-te bine pentru consfătuirea de mîine. Să-l sprijini pe Diujev. Cuvîntul dumitale atîrnă greu... Te ştiu om deştept. După cum ai văzut — arătă spre casa de fier — nu-i sănătos să te războieşti cu el. De altfel nici n-ai pentru ce. Aşa că-i mai bine să fiţi prieteni.

8

De la consfătuirea care s-a ţinut a doua zi la direcţie în problema închiderii albiei, toţi se întorceau uluiţi, deşi sentimentele pe care le încercau nu erau aceleaşi. Nadtociev şi Diujev mergeau spre casă foarte bine dispuşi, dar încă năuciţi de surpriză. În timp ce Diujev îşi prezenta raportul despre încercările de la laboratorul institutului din Moscova, ajunse în faza finală, Nadtociev, care se perpelea pentru bunul său prieten, îl tot iscodise cu ochiul pe Petin şi mai ales pe Pşenicinîi, care şedea lîngă acesta şi pe a cărui faţă puteai citi mai bine gîndurile şi planurile patronului. Petin e un „lucru în sine", în timp ce Pşenicinîi e aparatul cu care poţi descoperi toate suflurile, rupturile şi fisurile ce se ascund sub suprafaţa netedă a acestui obiect. Tolănit în scaun, Pşenicinîi rînjea ostentativ şi dădea scandalizat din mîini, însoţindu-şi gesturile cu exclamaţii ironice. Era clar că se pregăteşte de luptă.

Şi mai mult îl îngrijora pe Nadtociev atitudinea Bătrînului. Directorul şedea cu un aer absent, răsucind distrat între degetele-i groase octaedrul de oţel — o epruvetă care îi servea de tampon. Părea preocupat de ceva fără nici o legătură cu bătălia care — era imposibil să nu-şi dea seama — trebuie să se dezlănţuie din clipă în clipă în cabinetul său.

Apoi a venit surpriza. Petin, care a urmat la cuvînt, a subliniat că „lucrările au intrat în etapa decisivă" şi

că proiectul luat în discuţie reprezintă una din soluţiile fericit inspirate care fac să meargă înainte tehnica sovietică. Uimit de noutatea, de ineditul acestor idei, se întîmplă ca la început să nu-i poţi pătrunde sensul. Cercetările minuţioase făcute la institut au confirmat însă justeţea acestei teorii. De aceea el, Petin, a studiat din nou materialele şi declară că-l susţine şi-l felicită din toată inima pe Pavel Vasilievici pentru strălucitele rezultate obţinute în cursul deplasării sale la Moscova. Nadtociev făcu nişte ochi cît cepele şi, spre sfîrşitul cuvîntării, se pomeni chiar fluierînd de mirare. Iar Pşenicinîi, ai cărui obraji mai păstrau urmele degerăturilor, arăta ca unul picat din lună...

Şi acum, întorcîndu-se braţ la braţ la Casa de oaspeţi, Diujev şi Nadtociev se uitau buimaci unul la altul, declamau : „Zăpăciţi îşi spun ei iarăşi : «Prinţul Kurbski ni-i tovarăş !»“ [1] şi se porneau pe rîs ca doi ştrengari.

— ...În definitiv, de ce nu vrei să admiţi că individul s-a înşelat, că şi-a înţeles şi şi-a recunoscut sincer greşeala ? întrebă cu glas tare Diujev. S-a speriat şi şi-a călcat pe conştiinţă... Aşa erau vremurile... Acum e uşor să nu-ţi pleci spinarea. Ca întotdeauna cînd îl tulbura ceva, rostogolea nişte „o“-uri mari cît un covrig.

— Nu şi nu ! răspunse cu glasul lui gros Nadtociev. E un pedant din ăia care nu se înmoaie decît la suprafaţă. Ascultă ce-ţi spun !... A intervenit ceva... Ceva neaşteptat. Ai văzut ce cap au făcut Iurocika şi toată gaşca ?... Are proptele serioase la Moscova, chiar el o dă mereu de înţeles. Poate i-au trimis vorbă... Dar dă-i dracului, n-are rost să stăm şi să ghicim ! Burun şi cu mine o să tragem azi o beţie în sănătatea ta !...

Petrovici şi Oles Poperecinîi plecară împreună de la consfătuire, preocupaţi foarte. S-a anunţat că în tot timpul cît va dura construirea stăvilarului şi închiderea cursului apei — operaţii care trebuie asigurate fără nici o întrerupere, cărîndu-se cantităţi imense de pietriş, nisip şi blocuri de rocă — vor lucra în cariere excava-

[1] Din poemul *Vasili Şibanov* de A. K. Tolstoi (1817—1875).

toarele fraţilor Poperecinîi şi maşinile de la autobaza cinci. De aceea mergeau acum împreună — Oles, mărunt şi uscăţiv, şi Petrovici care, deşi mai slăbise la faţă, era încă destul de dolofan.

Zilele cînd Oles, tot mîncîndu-şi sufletul cu „negativii", ajunsese să se îndoiască de el însuşi trecuseră. Oamenii aveau acum încredere în propriile lor forţe şi în şeful lor şi nimic nu-i mai deosebea de „băieţii" lui Boris. Cele două echipaje erau în întrecere. Cînd unul, cînd celălalt ieşea înainte, şi faima lui Oles Poperecinîi, excavatorist din tînărul oraş Divnoiarsk, era din nou la fel de mare ca a textilistei Valentina Gaganova din Vîşni-Volocek, bătrînul oraş al ţesătorilor ruşi. Mulţi le-au urmat pilda şi mişcarea s-a revărsat larg pe întinsul ţării. La Divnoiarsk, numeroşi şefi de brigadă, şi nu numai de la săpături, dar şi zidari, betonişti, fierari-betonişti, ca şi montori — meserie nouă, dar de mare căutare pe şantier — însufleţiţi de exemplul lui Oles, îşi părăseau colectivele fruntaşe, trecînd la cei care trebuiau ajutaţi. Cît despre autobaza cinci, aproape nimeni nu-şi mai amintea că într-un timp fusese poreclită „racilă a capitalismului". Acum toţi şefii de lucrări se băteau pe maşinile acestei autobaze şi, din cînd în cînd, ziarul *Luminile taigalei* publica — fără nici un risc ! — portretele şoferilor ei.

Cei doi oameni, care urmau să muncească împreună la zăgăzuirea apelor, mergeau alături tăcuţi şi îngînduraţi. Diujev pomenise în raportul său şi unele cifre. În cîteva ore, va trebui încărcată, transportată şi aruncată în râu o cantitate uriaşă de blocuri de diabaz, pămînt şi pietriş. Şi totul într-un anumit ritm, aşa încît şirul de autocamioane să se scurgă fără cea mai mică întrerupere.

— Toate astea trebuie bine rumegate, spuse într-un tîrziu Oles, îngîndurat.

— Că bine zici ! Aşa ceva fără o sticluţă nu merge ! răspunse Petrovici. Tocmai treceau prin dreptul restaurantului „Oni", unde avusese loc buclucaşa reuniune tovărăşească. Zic să luăm o bere, cum s-ar spune ca să creăm atmosfera.

— De, știu și eu... E tîrziu și mă așteaptă nevasta... Are a mea un nas: te simte din celălalt colț al camerei, se îndoi Poperecinîi, oprindu-se totuși.

— Mie-mi spui! exclamă Petrovici cu un glas de mare tragedian. Te asigur că Ganna Gavrilovna e un mare *umanist* pe lîngă Maria Filipovna. Asta se ambalează de la o învîrtitură... Uite ce zic eu, Alexandr Trifonovici. Luăm cîte o bere. N-o să ajungem dintr-asta să zbierăm „altădată, altădată, o s-o facem și mai lată"... Hai, zău... După aia o să ronțăim niște boabe de cafea. Scoase cîteva din buzunar și le jucă în palmă. Taie imediat mirosul...

— Poate te duci fără mine? tot mai șovăia Oles.

— Exclus! Nici nu se pune problema. Dacă îi spun că am fost să discut despre treburi cu marele Poperecinîi, a mea mă „realibitează", cum se zice la noi la unitate, iar dacă beau numai așa, fără o bază ideologică — m-a văzut dumnezeu... Și fiindcă veni vorba, Alexandr Trifonovici, au aici niște raci... adevărate camioane blindate de transport!

— Ei, fie ce-o fi! ceda Poperecinîi.

Cam peste un ceas, discuția se încinsese binișor. Petrovici, om încercat, de cum se golea o sticlă o băga sub masă. Totuși, după cîte cuirase stacojii se adunaseră în fața fiecăruia, îți dădeai seama și de la distanță că cei doi nu și-au pierdut timpul de pomană. E drept însă că n-au ajuns să zbiere binecunoscutul cîntec de petrecere, iar dacă temutele lor consoarte i-ar fi auzit despre ce vorbesc ar fi fost mai îngăduitoare.

— Să-ți explic, băiete, unde-i buba. Aista-i frontul meu de abataj. Oles scoase din pahar cîteva șervețele de hîrtie pe care le așeză evantai într-un colț al mesei. Bu-u-un! Iar aista-i excavatorul meu — puse lîngă șervețele o sticlă. Aici sînt mașinile tale. Încolonă vreo cincisprezece țeste de raci. Dacă o să vină sfoară, una după alta, o să-i bag și pe ai mei într-o viteză, de o să nădușească unde vrei și unde nu vrei! Dar să zicem că s-a întîmplat ceva. Una din mașini n-a putut să treacă. Răsuci o carapace, punînd-o de-a curmezișul. Alta s-a împotmolit. Aruncă o crustă în scrumieră. Ori s-au agățat una de alta, ca niște zurbagii la o nuntă.

Ăilalți s-au oprit să-i descurce... Eu stau, tu pierzi vremea de pomană. Acu privește aici, băiatule. Reașează platoșele într-un șir frumos, la intervale egale. Dacă-mi asiguri un transportor, uite-așa, ca mașinile să vină în bandă... las' pe mine !

— Mde, e o chestie... Ceea ce spuneai tu se cam întîmplă, nu zic ba... Transportor, ai ?... N-ar fi rău, mormăia Petrovici. Ei, comedie ! De puțin ce beau, am ajuns să mă amețesc de la o bere... Mde, e o chestie. Cu transportorul ar merge șnur... Numai că ție ți-e ușor să vorbești. Ți-ai acordat cobza și... arde-i : „Taică-meu, taică-tău, amîndoi au fost cazaci ! Hop ș-așa"... Ce-ți pasă !... Ai niște băieți, tot unul și unul ! Nu zic, nici ai mei nu sînt de lepădat, dar una e să porți excavatorul, și alta să gonești pe drumuri. Că de la ce se bulucesc mașinile, de ce se agață una de alta ? Drumurile sînt cu hopuri și lunecușuri, iar pînă vine un buldozer, un greder sau o stropitoare, îți ies ochii... Ia ascultă, cîrno, mai adă un rînd și ia sticlele astea de aici, să nu ne trezim cu o pleașcă la gazetă că n-avem nivel...

Oles încercă o slabă împotrivire.

— Ce-ar fi să ne oprim aici ?

— Cum să ne oprim, bre ?! Discuția abia începe. De-acu-ncolo băutura nu ne mai zăpăcește la cap. A început să acționeze legea... cum naiba îi spune ?... Aia, mă, din fizică... cu lichidele din vasele comunicante... Așa că tot riscul e să mai faci o plimbare-două pînă la ușa din fund.

— Ești un băiat de treabă, rîse Oles. Dar ia spune sincer, a ta nu te-a croit niciodată cu melesteul pe cocoașă ?

— Melesteu ? Ce-i aia ?

— Un băț rotund cu care la noi în Ucraina întind muierile coca pentru tăiței.

— Aha, făcăleț ! Zi așa ! Nu, frate. A mea nu folosește tehnica asta antediluviană. Maria Filipovna e în pas cu viața. M-a prelucrat o dată cu poșeta ei de vinilin, de n-o să uit cîte zile oi avea... Hai, noroc !

— Noroc, şi să nu ne beştelească muierile cînd om veni acasă... Da parcă spuneai ceva de maşinile rutiere, fir-ar să fie !... De, ţie ţi-e mai greu... Ce-i drept, e drept !

— Dar ce-ar fi să facem următoarea combinaţie, propuse Petrovici foarte concentrat. Uite : cobza ta e aici. Aşează o sticlă pe masă. Maşinile mele, dincoace. Înşiră la iuţeală două coloane de cozi de rac. Iar în partea asta — puse în mijlocul mesei trei hamsii — e un buldozer, un compresor şi o stropitoare. Ca să le avem la îndemînă. Ai ? Ochii lui bulbucaţi şi şireţi străluceau. Atunci le rupem gura la toţi...

Poperecinîi studie atent combinaţia şi, cînd Petrovici întinse mîna după sticla avansată excavator, îl opri :

— Stai puţin ! Asta trebuie bine rumegată. Să ştii că ai spus o vorbă mare. Chiar, ce-ar fi să punem pe picioare o brigadă complexă, fără nici un fel de scriptologie şi birocraţie, ca să meargă ca o singură maşinărie ?!...

Stăteau amîndoi cu bărbiile în piept, privind încruntaţi sticlele şi resturile de pe masă. Socotind că-i momentul să le facă plata, ospătara se apropie cu carnetul în mînă, dar se opri nehotărîtă. Cei doi clienţi aveau o purtare foarte stranie — nu beau, nu mîncau, nu comandau nimic şi priveau ca hipnotizaţi farfuriile murdare, crustele şi resturile de hamsii de pe masă.

— O brigadă complexă ? se miră Petrovici, căscînd ochii.

— Da, o brigadă complexă... fire-ar să fie ! Asta e ! Ascultă, jupîniţă, mai adă-ne vreo două, să cinstim la bucurie...

Aşa s-a născut în seara aceea ideea creării unor brigăzi complexe, despre care aveau să scrie mai tîrziu ziarele multe lucruri bune...

Tot în aceeaşi seară, cînd — în sfîrşit ! — dispăru după uşă ultimul om din cei ce participaseră la consfătuire, Feodor Grigorievici Litvinov se repezi la fereastră, o deschise dintr-o smucitură, care stîrni o pulbere de tencuială, şi trase lacom în piept aerul tăios de rece. Întotdeauna ţinuse la tăvăleală, putînd lucra

în orice condiţii. Acum, însă, cînd spre sfîrşitul consfătuirii aerul se îngroşase, i s-a făcut aşa de rău, încît credea că n-o să reziste pînă la capăt.

Înviorat de valurile de aer proaspăt ce năvăleau în încăpere, se simţi în stare să judece la justa lor valoare cele petrecute la consfătuire, şi în cabinet răsună triumfător cunoscuta strofă din cneazul Igor: „Pieirea pîlcurilor mele...“ Ştiind din experienţă cît de primejdioase sînt intrigile pentru şantierele îndepărtate, era decis să le stîrpească din capul locului, fără milă, mai înainte ca năpîrca să capete puteri şi să se tîrască afară din vizuină. Petin şi Diujev !... Doi oameni cu totul diferiţi. Adevăraţi antipozi. Dar amîndoi talentaţi şi necesari... Şi încă cum !... Petin, cu disciplina lui interioară, inteligenţa metodică şi puterea de concentrare; Diujev, capabil de fapte mari, cu minte ageră, inimă de aur şi o intuiţie fenomenală cînd e vorba de oameni. O achiziţie foarte preţioasă pentru „Onistroi“... De n-ar fi povestea asta veche !... Şi ce fatalitate i-a adus din nou pe aceştia doi faţă în faţă... Toate astea puteau să degenereze în nişte lucrături, intrigi şi mîncătorii, să-ţi iei lumea în cap !... Da, pînă la urmă, a ieşit bine pasienţa. A reuşit să-i păstreze pe amîndoi pentru întreprindere şi, fie că le place, ori ba, şi unul şi celălalt vor trebui să pună umărul, ba încă să se şi ajute între ei... „Pieirea pîlcurilor mele...“ Dat naibii Bătrînul ! Ştie să facă treabă ! De ! Călire bolşevică !... „Pieirea pîlcurilor mele“... La o adică, şi pe Petin îl poţi înţelege... Oarecum... Atunci, mai demult, s-a scăpat pe el de frică şi acolo unde n-a fost decît un accident a spus că-i sabotaj, a ponegrit şi a băgat la puşcărie un nevinovat, a discreditat o descoperire excelentă, şi cînd a dat ochii cu Diujev a început să-i cam tremure tîrtiţa de frică... Da, o descoperire formidabilă... Odată şi odată o să-i meargă vestea în lume... Dar oricît de deştept ar fi stimabilul Petin, cu reputaţia lui de ortodox în tehnică, ca om nu face doi bani... Şi, totuşi, e nevoie de el, mare nevoie !... Diujev, da ! E o adevărată comoară ! Dacă ar scăpa diavolul de meteahna aia nenorocită ! Nici nu şi-ar putea dori un locţiitor mai bun. Dar aşa,

mereu trebuie să demonstreze cuiva că alcoolismul e o boală... La regiunea de partid a trebuit să pledeze cu citate din enciclopedia medicală !... Mă rog, şi cît poţi să-i îmbrobodeşti cu citatele ? O dată, de două ori... de trei ori... Pînă la urmă te alegi şi tu cu un picior... Cu ce glas i-a vorbit Diujev cînd a venit să-şi dea cuvîntul că n-o să se mai întîmple ! Parcă depunea jurămîntul în faţa drapelului... „Mda... Şi acuma, ce facem cu scrisoarea pe care a adus-o ?... Angajăm cetăţeanul pe care-l recomandă, sau nu-l angajăm ?... Innokenti Sedîh spune că Diujev îl miroase pe om de la o poştă, ca un cîine de vînătoare... De, ştiu eu..."

Scoase din sertar scrisoarea cu pricina. Era de la un inginer, care slujise sub comanda lui Diujev. Acum, inginerul a trecut în rezervă şi stă la Starosibirsk într-o casă proprie, undeva la marginea oraşului. Judecînd după scrisoare, pare s-o ducă foarte bine. Cînd a citit „micul foileton" şi a aflat că vechiul său camarad de arme are necazuri, a pus numaidecît mîna pe condei şi i-a scris să dea dracului totul şi să se mute la el. „Zoika şi cu mine avem o casă bună, cît despre copii nu ne-am învrednicit, aşa că o să-ţi dăm cameră separată şi să tot trăieşti, tovarăşe colonel ! Pensioara mea şi a ta o să ne ajungă cu prisosinţă, iar cu capul pe care-l ai, o să poţi cîştiga mai ceva ca un popă." Scrisoarea îl recomanda destul de prost pe acest Karl Vorohov, ofiţer în rezervă... „Noi doi, tovarăşe colonel, ne-am făcut cinstit datoria faţă de puterea sovietică. În timpul războiului am durat poduri din oasele noastre. Acum să-i lăsăm şi pe alţii să arate de ce-s în stare, că noi ne-am binemeritat odihna..." „Dacă ai vedea ce gospodărie am încropit, Zoika şi cu mine ! Cine are cei dintîi castraveciori din Starosibirsk ? Eu ! Cea dintîi salată ? Tot eu !... Crede-mă, vin la mine din colhozuri să le dau răsad. La preţ de cost, firește... Ia, bădie, ce nu fac eu pentru sectorul socialist !..." „Vreau să te rog ceva, ca pe un vechi prieten... nu poţi să-mi faci rost acolo, pe şantier, de o sobiţă cehoslovacă cu boiler ? Am auzit că la voi, la Partizansk, se instalează astfel de sobe în case : ai şi căldură, ai şi apă caldă. Avem aici un şmecher care s-a şi învîrtit de una. Vezi ce se

poate face, că în ceea ce priveşte cheltuielile, n-ai grijă, am de unde..." „Vino la noi, colonele. O să te primesc ca pe un frate. Nu mai zic ce o să se bucure Zoika."

Aceste rînduri erau subliniate chiar de mîna lui Diujev. Şi, după toate astea, mai are curajul să susţină că Vorohov e un inginer priceput, energic, inteligent, o adevărată comoară pentru şantier şi că are neapărată nevoie de el... „Ei, fir-ar să fie ! Dacă i-am arătat încredere lui Diujev, trebuie să am încredere şi în referinţele sale ! În definitiv, cîţi s-au lepădat aici, pe şantier, de toate năravurile, şi încă ce repede !"

Apăsă pe buton.

— Valencia, îl cauţi pe Pavel Vasilievici şi-i spui să scrie fîrtatelui său să vină aici. Să vedem şi noi ce podoabă e. Sau spune-i mai bine să se repeadă după el, să-l aducă... Dar ce ai ? Vrei să-mi spui ceva ? Dă-i drumul, că nu te mănînc.

Foarte tulburată, Valia îşi ştergea de zor ochelarii.

— Nu-i mai freca atîta că-s curaţi. Ei ?

— Feodor Grigorievici, murmură fata, au dispărut comsomoliştii.

— Ce face ? ! Nu pricep nimic. Cine a dispărut ? Care comsomolişti ?

— Geologii noştri. Glasul i se frînse. Echipa lui Sirmais. Aia de la Ust-Cernava. Îşi muşca buzele. Şi Vasilisa e acolo...

— Stai un pic, o întrerupse Litvinov, apucîndu-se de umăr şi strîmbîndu-se de durere. Ce-ai făcut cu porcăria aia de picături ?

Valia veni repede cu sticluţa şi turnă cîteva picături pe o bucată de zahăr. Simţind cum i se zbate inima şi cum i se umezeşte cămaşa, Litvinov puse zahărul în gură şi zvîcni din umeri scîrbit.

— De unde ştii că au dispărut ?

— Au telefonat de la direcţia expediţiei : legătura cu ei s-a întrerupt. Sîmbătă au transmis : „Ne îndreptăm spre nord". În noaptea aceea s-a dezlănţuit o furtună năprasnică. Ştiţi, cînd a dărîmat macaralele... Pînă acum ar fi trebuit să transmită de cinci ori.

— De ce nu mi s-a raportat? Glasul lui Litvinov atinse notele cele mai înalte. Oamenii tac de atîta timp şi eu nu ştiu nimic?! Gîfîia. Să se cerceteze imediat cine-i vinovatul.

— Eu. O spuse foarte liniştit, şi ochii ei, deşi umezi, aveau o privire fermă. Era de datoria mea să raportez. Dar m-am consultat cu Dina Vasilievna şi ea a fost de părere să nu vă anunţ decît dacă va fi absolut necesar, ca să vă cruţăm... Şi văd că a avut dreptate.

Cînd Litvinov „scăpa din lanţ", cum se spunea pe şantier, în jur se aşternea o liniştе mormîntală şi toţi se fereau să dea ochi cu el. Fata aceasta însă, mică şi robustă ca o pitărcuţă, îl înfrunta, aţintindu-şi ochii la faţa lui palidă şi schimonosită de furie.

— De cînd comandă aici tot felul de clistirmaiştri şi mucoase?!!!... Glasul lui Litvinov se făcuse piţigăiat de tot. Marş dracului. Să nu te mai prind pe aici!... Sînt vieţi omeneşti în joc, iar dumnealor „se consultă" şi iau hotărîri!...

— Directorul expediţiei spera că în cursul zilei de azi va fi recepţionată emisiunea lor şi noi ne-am înţeles să mai aşteptăm.

— Eu, tu, el, noi, voi, ei... Care noi? Ieşi afară!! Ieşi imediat...

— Cui dau în primire? întrebă Valia fără să se tulbure. O să transcriu pe curat tot ce aveţi pentru mîine şi o să las pe birou. Se întoarse, porni cu hotărîre spre uşă, dar cînd fu cu mîna pe clanţă, auzi un fel de gîlgîit. Desfigurat de suferinţă, directorul se frînse asupra biroului.

— Apă, adă-mi apă! Şi... porcăria aia! Şi fereastra... Deschide mai repede fereastra...

9

Scrisoarea primită din Starosibirsk l-a bucurat, dar l-a şi mirat pe Diujev. Vorohov îl sfătuia să dea dracului şantierul, să vină să stea la el şi să nu se mai

gîndească la ce a fost, ce este şi ce ar mai putea să se întîmple. Dacă o invitaţie redactată în aceşti termeni venea de la un om pe care Diujev nu l-ar fi cunoscut atît de bine ar fi rupt scrisoarea, şi gata. Dar îi scria Vorohov, bunul său prieten de pe front, cu care în timpul retragerii aruncase în aer atîtea poduri de la Brest pînă la Moscova, pentru ca apoi, pornind la ofensivă, să le refacă tot ei, pe drumul victorios de la Volga pînă la Berlin... Veselul, curajosul, neobositul şi inventivul Karl Vorohov...

Cu toate că recunoştea scrisul, avea impresia că autorul e un străin, care n-are nici o legătură cu vechiul său prieten. O ţinea minte şi pe Zoia, soţia lui Vorohov. Era una din fetele care plecaseră pe front în plin război, devenind ochitori de precizie, cercetaşi, mitraliori, instructori sanitari, transmisionişti şi îndurînd deopotrivă cu bărbaţii toate greutăţile vieţii de front. Din nefericire pentru ea, Zoia, telefonista statului-major al unităţii de geniu, era tare nostimă, şi în jurul ei roiau curtezani de toate gradele. Zoia nutrea însă un sentiment platonic, vecin cu adoraţia, pentru Diujev, care se simţea destul de stingherit de dragostea asta şi se bucură foarte cînd, în Polonia, şeful statului său major îi ceru o învoire pentru el şi pentru sergentul Zoia : voiau să plece în spatele frontului, ca să-şi oficializeze căsătoria la primul centru raional sovietic...

Şi acum — scrisoarea ! Iată adresa expeditorului : Starosibirsk, str. Victoriei 14, Vorohov K. M. Iată şi străduţa liniştită, cum au apărut atîtea după război la periferiile marilor oraşe, cu rare căsuţe de lemn printre care nu erau două să semene între ele, dar de-a lungul anilor soarele şi ploile le făcuseră otova, încadrîndu-le parcă definitiv în peisajul citadin. În faţa căsuţelor — zade, mălini, scoruşi... Uite numărul 8, 10, 12 şi... 16. Dar unde-o fi 14 ? Mai mulţi cetăţeni în vîrstă, bărbaţi şi femei, tocmai descărcau dintr-o maşină brazi tineri, înfăşuraţi grijuliu în rogojini, aduşi pesemne direct din taiga. Alţi brăduţi se şi înşiruiseră de-a lungul caldarîmului, prinşi cu sîrme de ţăruşi, ca pilonii antenelor de radio.

— Nu vă supăraţi, unde-i numărul 14 ?

— Căutaţi familia Vorohov? întrebă un bătrîn înalt şi uscăţiv, în pantaloni militari şi pufoaică cazonă. Şi-a pitit casa tocmai în fundul curţii. Gardul ăla ca un calcan e al lui. Bătrînul, în care Diujev recunoscu imediat un fost ofiţer, vorbea cu un dispreţ vădit.

— Trebuie să fie şi el pe aici, că de dimineaţă s-a tot învîrtit, meştereşte ceva la sonerie, se amestecă în vorbă o bătrînă voinică. Da să ştiţi că dacă aţi venit după castraveţi, v-aţi ostenit de pomană, că Zoika a vîndut ultimii la nişte aurari... Am auzit că le-a luat un preţ!... Da, uite-l şi pe stimabilul Vorohov în persoană...

Pe portiţa tăiată cu iscusinţă în zăplaz, de nu se cunoştea aproape, apăru un bărbat cu o şurubelniţă în mînă. Ferindu-se să privească spre grupul care sădea pomi, începu să se căznească cu nişte şuruburi, părînd foarte absorbit de această îndeletnicire. Borţosul acesta cu faţa puhavă, de o paloare bolnăvicioasă, cu ochi mici înecaţi în grăsime, semăna atît de puţin cu vioiul, neastîmpăratul şi clocotitorul maior de odinioară, încît Diujev avu un moment de ezitare. Dar omul îl zărise şi acum fugea spre el cu şurubelniţa într-o mînă şi o bucată de sîrmă în cealaltă.

— Tovarăşe colonel, Pavel Vasilievici! Iubitule! Ai venit totuşi... Hai, hai în casă... Ce o să se bucure Zoika! Ochişorii înecaţi în grăsime îl priveau cu dragoste. Te-ai făcut sur... Încolo nu te-ai schimbat de loc... Îi dădură lacrimile, şi Vorohov le lăsă să curgă fără să se ruşineze. Dar eu m-am rablagit rău. Se cunoaşte, nu? Pulsul o sută şi ceva, tensiunea — nu-ţi mai spun... Ce să-i faci, frăţioare: cordul, ficatul... (Se vedea cît de colo că imită pe cineva.) Numai îngrijirile Zoikăi şi bucătăria latinească mă mai ţin în viaţă... Hai odată... Adică stai să leg cîinele. Am un dulău cu un arbore genealogic, care-l bate pe Churchill, e la a douăzecea generaţie. Fiară nu alta: sare la om fără să latre...

De după gard, se auziră mîrîituri furioase. Aşteptînd la portiţă, Diujev văzu deasupra crăpăturii pentru scrisori şi ziare o plăcuţă pe care scria: „Atenţiune. Cîine rău." Iar după acest avertisment stereotip, ci-

neva adăugase cu creion chimic : „şi lacom"... Auzi apoi o voce melodioasă, care făcu să-l năpădească amintirile. Din portiţă îi grăbi în întîmpinare, legănîndu-se ca o răţuşcă, o femeie încă tînără, dar grasă, cu o haină de blană aruncată peste capot.

— Vai, tovarăşe colonel !... Care va să zică, nu ne-aţi uitat !

„Asta să fie Zoia ?" Da, da, trăsăturile femeii mai păstraseră ceva din farmecul de odinioară. De sub şalul pufos, pe care şi-l pusese în grabă, i se vedeau cîrlionţii oxigenaţi, jucăuşi, vîrtos răsuciţi. Dar şi faţa, şi zulufii, ba chiar şi ochii albaştri, neobişnuit de limpezi, parcă pluteau în grăsime.

— Îmi daţi voie să vă sărut, tovarăşe colonel ?

— Întreabă-ţi bărbatul, Zoia... Iartă-mă, nu ştiu cum îţi spune după tată.

— Spuneţi-mi simplu, Zoia ; pentru dumneavoastră voi fi întotdeauna Zoia. Doamne, doamne, cît ne-am bucurat aflînd că sînteţi prin apropiere ! Cînd am citit *Micul foileton* — auzi, ce ticăloşie ! — îi zic lui Karlik : „Scrie-i imediat să-i dea dracului pe toţi şi să vină să stea cu noi".

Nelăsîndu-l să se dezbrace, îl duseră să le vadă acareturile : magazii cu ziduri groase, pivniţă, gheţărie. Aveau şi gaze în sobă şi calorifer. I-au arătat camera de baie, l-au pus să tragă apa la toaletă. Era o gospodărie rostuită cu temei : cămările gemeau de borcane cu dulceaţă şi marinate, iar pivniţa era plină de putini goale, trăsnind a mărar, leordă şi tarhon.

— Cei mai buni castraveţi din Starosibirsk, cea mai bună varză găseşti numai la noi ! se lăuda Vorohov. Nu demult, a venit cu avionul un american, Avereli Harriman. Vreau să gust, zice, din specialităţile culinare siberiene. Au venit de la restaurant să se roage de noi. Mă crezi ? Aşa s-a văzut Zoicika mea firmă internaţională. L-au pus să ia puţină varză acră, să ronţăie un castravecior murat de la gheaţă, dres din belşug cu sare şi piper, să înghită o roşie lunecoasă cu aromă îmbietoare.

— Ce vă trebuie atîtea ? întrebă Diujev cînd ieşeau din pivniţă. Aici ajunge pentru un regiment întreg !

— Cum adică, ce ne trebuie ? se răţoi soacra lui Vorohov, o bătrînică plinuţă, iute în mişcări, care îl cerceta de departe, iscoditor. Ajutăm cooperaţia, mai vindem şi oamenilor... Să vedeţi ce cumpără ! Adineauri au venit nişte aurari de pe Lena. Au luat castraveţii cu boloboacele cu tot. Cică o să le trimită cu avionul la mină. Las' că-i cunosc eu. Chiar de o să plătească transportul din punga lor, tot o să se aleagă cu un cîştig. Înainte aveau căutare castraveţii călugăreşti, castraveţi din Viazniki, şi cîte şi mai cîte ! Acum pe care-l vezi nu vrea decît de la Vorohov. Ăştia sînt acum la mare cinste...

Se învîrteau tustrei în jurul lui Diujev, neştiind unde să-l aşeze mai bine. Masa era plină de murături şi marinate, de nu rămînea loc pentru farfurii. Mai aveau şi fel de fel de băuturi din poame de prin partea locului — din afine roşii, coacăze, răchiţele, şi lichior de scoruşe, preparat după o reţetă anume pe care nu o destăinuiau nimănui. Lui Diujev îi plăceau bucatele simple, populare, dar o gamă atît de bogată de mîncăruri ruseşti nu văzuse niciodată. Fără să se lase rugat, gusta din tot ce i se punea dinainte, dar nu se atingea de băutură.

— Se poate, Pavel Vasilievici ? Tatăl Zoiei, dumnezeu să-l ierte, spunea că băuturica asta e îngăduită şi preacuvioşilor schimnici, glumea soacra îmbiindu-l.

— E pentru copii... nici n-are grade... Hai, tovarăşe colonel, ia un păhăruţ de dragul meu... gungurea Zoia, de parcă mai era fetiţa aceea drăgălaşă şi mlădie, singura doamnă la masa ofiţerilor.

— Dar bărbatul dumneavoastră de ce nu bea ?

— Nu dumneavoastră, ci al tău, tovarăşe colonel, al tău ! Karlik n-are voie, că e putred de bolnav. Profesorul nostru care, deşi e de aici, din Starosibirsk, e şi el foarte priceput şi ia bani grei, i-a interzis lui Karlik orice efort fizic şi intelectual. De asemenea nici un fel de emoţii. Cît despre băutură, ferească sfîntul ! Karlik, ai luat din bulinele alea albastre ?

Pe faţa puhavă a lui Vorohov se citi groaza :

— Aoleu ! Am uitat ! Trebuia să le iau de o jumătate de oră. Scoase din buzunar o cutiuţă, numără cu atenţie

nişte grăuncioare minuscule şi, cînd ajunse la cincisprezece, le expedie în gură şi vru să-şi toarne apă din carafă, dar Zoia îi smulse paharul.

— Asta-i de la cişmea, pentru tovarăşul colonel. Tu bei apă fiartă.

— Bine, Karl, dar abia ai luat o tabletă, se miră Diujev. Mîhnit, dar şi amuzat, încerca o curiozitate de spectator.

— Aia, Pavel Vasilievici, e de la profesorul alopat, iar bulinele — de la homeopat. Toţi artiştii poporului din Starosibirsk se caută la el. Te jupoaie el mai ceva ca profesorul, dar inspiră şi mai multă încredere... Vorbind despre boli şi despre medici, Vorohov se însufleţi. Mai vine unul să facă gimnastică cu mine, după sistemul yoga. Ce vrei?... Din orice situaţie există două ieşiri. Aşa şi eu, ori înghit toate astea, ori mă curăţ...

Pe vremuri, vorba asta a lui „cu două ieşiri" aducea zîmbete pe buze, chiar şi în timpul bombardamentelor. Acum însă gluma suna jalnic. În afară de boli, în casa aceasta se discuta de preferinţă despre cîştigul pe care îl poate aduce un mic lot, o seră şi nişte răsadniţe. Toate încercările lui Diujev de a aduce vorba despre şantier n-avură nici un ecou. „Cum se poate schimba un om în halul ăsta?" Cu toate că îl ospătau pe întrecute şi nu mai ştiau cum să-i intre în voie, se simţea deprimat.

— Ei, ce spui, Pavel Vasilievici? îl auzi pe Vorohov. Acesta nu mai ştia cum să-l încînte: Eşti singur cuc. Mama soacră te face băiatul ei, o să-ţi dăm o cameră separată, pe aia de sus, sau dacă vrei pe asta... Care-ţi place mai mult... şi o să trăieşti la noi, vorba aceea, ca găina la moară...

Diujev ţinea minte că după două-trei pahărele maiorul parcă înflorea, devenind şi mai simpatic, mai vesel ca de obicei.

„Să beau un pahar cu el?" Cuvîntul dat lui Litvinov stătea de strajă: nu cumva!... Cineva a spus însă: „Cel ce se lasă de fumat să aibă şi un pachet de ţigări în buzunar". Diujev, Vorohov şi alţi doi ofiţeri de la unitate se lăsaseră de fumat la Stalingrad, la 7 Noiembrie,

în momentele cele mai grele ale bătăliei. Ca să-şi pună voinţa la încercare. Doi dintre ei au murit, iar el nu fumează nici astăzi. Mirosul de tutun îi face chiar silă... Eh, fie ce-o fi!

— Zic, să ciocnim un pahar, Karl. O stacană. Ca pe front.

O clipă, pe faţa plină a celuilalt apăru spaima. Apoi Vorohov furişă o privire vinovată spre uşa bucătăriei, unde trebăluiau ceva femeile, şi umplu cu o mînă tremurătoare două pahare, din prima sticlă, la nimereală.

— Din orice situaţie există două ieşiri: ori nu bei, ori... S-o alegem pe a mai bună.

Turnă în el băutura, de parcă şi-ar fi înfipt un pumnal, şi înfulecă iute cîteva felioare de ciuperci, mînjindu-se cu smîntînă la gură. După ce Diujev îşi goli şi el paharul, pe care-l sorbise cu un aer grav, îngîndurat, mai turnă un rînd. Începutu-i anevoie, urmă vine de la sine! Dădu duşcă paharul înainte ca uşa bucătăriei să se deschidă şi Zoia să-şi facă o intrare triumfală aducînd o tavă de colţunaşi cu carne pe braţele întinse. Maică-sa venea în urmă cu dresurile: oţet şi piper.

Femeia mirosi însă imediat ce se petrece. Trîntind tava pe masă, se repezi la bărbatul ei:

— Ce faci, Karlik?! Iar dumneavoastră, tovarăşe colonel, de ce-i daţi voie? E ca şi cînd ar bea otravă. Dădu să ia carafa de pe masă, dar soţul o opri.

Într-adevăr, Diujev asista la o metamorfoză fulgerătoare: în omul acesta gras, buhăit parcă pentru totdeauna, se întorcea Vorohov cel de odinioară, dar fără să i se schimbe înfăţişarea.

— Karlik, te implor... Tovarăşe colonel, daţi-i ordin! se frămînta Zoia.

— Vai, Karl Martianovici, pentru numele lui dumnezeu! îi ţinea soacra isonul.

— Zît!! răcni Vorohov, trîntind cu pumnul în masă. Răsturnă o farfurie şi ciupercile căzură pe jos clefăind ca nişte broaşte.

Femeile săriră să strîngă cioburile, iar Vorohov, tot mai ameţit, le privea cu un dispreţ suveran.

— Află, Diujev, că au vrut să te bage şi pe tine în borta asta de şoareci... Să stai la noi, să lucrezi proiecte de comenzi dubioase pentru colhozuri. Ciubucar cu diplomă, aşa te voiau... Exact chiriaşul care le convine... Tu, însă, eşti cel de altădată, din oţel inoxidabil. Ei, să bem pentru ce a fost.

Vorohov mai dădu un pahar pe gît şi începu să cînte cu o voce puternică şi plăcută de bariton :

...Covor de frunze galben stins
Mestecenii aşterneau ;
Bătrînul vals „Al toamnei vis"
Armonici îl cîntau...

— Ia spune, colonele, îţi mai aminteşti de nunta noastră din Polonia, la Sokoluw ? Hai, Zoia, zi-i şi tu... Ce, ne-a fost rău atunci ?

Furată de amintiri, femeia asta grasă, lăbărţată, începu să cînte cu glăscioru-i cristalin, din pricina căruia era cît p-aci să le-o sufle Ansamblul de cîntece al armatei :

Nostalgic viers tînguitor,
Lin suspinat de başi,
Trezeşte amintiri şi dor
În inimi de ostaşi.

Acum cîntau în trei. Diujev îşi aminti şi seara aceea, şi cîntecul. Vîlvătaia războiului era pe stinse. Unitatea de geniu pe care o comanda nu mai distrugea nimic, ci dimpotrivă construia. Poduri spre vest ! Era primăvară. Aerul mirosea a mălin şi a victorie, şi sunetele cîntecului drag îi evocau o primăvară de demult la Moscova, cînd Olga, care mai avea puţin pînă să termine institutul, trebuia să intre medic secundar la clinică. Vegheau nopţi în şir, strînşi unul lîngă altul, pe băncile umede din parcul pustiu, în preajma străzii Bolşaia Pirogovskaia, ascultînd cum cad stropii grei de ploaie... Şi visa în acordurile valsului că, foarte curînd, după victorie, se va întoarce acasă la soţie, la copil, şi ce bine o s-o ducă împreună în micuţul lor

apartament pe care l-au primit cu numai cîteva luni înainte de război.

Acolo de-unde au venit
Ei l-au dansat altdat',
Cînd vechiul vals le-a însoţit
Iubiri de neuitat...

Cîntau într-un glas. Nici nu ştiau că ochii le înoată în lacrimi. Acum, ca pe vremuri, nu-i mai despărţea nimic, şi bătrînica cea iute, simţindu-şi neputinţa, îşi strînsese buzele pungă şi se uita la Diujev cu ochii ei mici şi răi, de guzgan.

— Hai, colonele, să ne dilatăm vasele sangvine, spuse Vorohov turnînd în pahare.

— Dar profesorul ce o să zică, Karl Martianovici ? Nu-l lăsa, Zoia !

— Păi, e pentru dilatarea vaselor... Află, Pavel Vasilievici, că eu citesc în tine ca într-o carte deschisă. Ştiu că ai venit să mă scoţi din borta asta de şoareci, în bătaia vînturilor puternice, la aer, la lumină. Degeaba, bunul meu prieten ! Ai venit prea tîrziu... În locul maiorului-inginer Karluşka Vorohov ai găsit un burduf cu osînză, care joacă precum îi cîntă mama soacră... Din orice situaţie există minimum două ieşiri... Din asta însă... numai groapa ! Gata. S-a zis...

— Karlik, scumpule, ia te rog din bulinele alea albastre ! ... Ai o sănătate atît de şubredă !

De cum s-a destrămat vraja cîntecului, Zoia redevenise cea de adineauri.

— Zît ! ! Eu, fost maior de gardă, stau de vorbă cu un prieten şi rog să nu fiu deranjat !... Pavel Vasilievici, ştii cine sînt eu acum ? Nu ştii ? Să-ţi spun : Iamai !

— Ăsta ce grad e ? întrebă Diujev, ca să spună ceva. Băutura nu avea nici un efect asupra lui. Era complet lucid şi lupta cu dorinţa crescîndă de a bea înainte.

— E gradul meu, Iamai !... „Ia mai repede-te pînă la farmacie"... „Ia mai opăreşte putinile alea..." „Ia mai du-te să plăteşti lumina..." ... Acum ai înţeles ?

Rîse amar şi ieşi ca să se întoarcă după o clipă cu un pachet de ţigări „Kazbek".

— Karlik ! se alarmă soţia, repezindu-se la el, dar Vorohov îi dădu brînci şi întinse pachetul deschis musafirului :

— Iar acum, să îngustăm la loc vasele.

— Mulţumesc, nu fumez...

— Cum, de atunci, de la Stalingrad ? De cînd cu jurămîntul ? Iar eu fumez pe rupte. Mă dedau în taină acestui viciu, ele nu ştiu...

Diujev îl privi atent. Acum avea înaintea lui pe Vorohov de altădată, dar un Vorohov jalnic, pierdut, fleşcăit ! Şi Zoia... glasul îi era la fel ca înainte : pur, sonor, dar ce a devenit fata de care erau îndrăgostiţi toţi ofiţerii tineri de la statul-major ?! I se rupea inima de milă şi ar fi vrut să-i ajute, dar nu ştia ce e bine şi şi ce e rău pentru ei. De fapt, erau pentru el doi străini purtînd numele unor oameni la care ţinuse odată.

— Iamai ! repetă Vorohov, cu năduf. Ai văzut ce scrie pe plăcuţa aia de la poartă ? „Cîine rău şi lacom..." Nişte ştrengari au adăugat acest „lacom"... Şi au dreptate.

— Golani şi derbedei ca pe strada noastră, nicăieri ! se tîngui soacra. E a treia plăcuţă pe care o mîzgălesc.

Bătrîna şedea într-un colţ al mesei, ciugulind din farfurie cu degetele puică şi mestecînd mărunt şi repede.

— Şi au dreptate ! repetă Vorohov... Copiii vin după mere, iar eu pun dulăul pe ei... L-ai văzut ? Fiară, nu alta ! Are un arbore genealogic mai ceva ca al lui Churchill.

— Dar ce ai vrea să facem, Karlik ? Dacă ar lua cîteva mere, parc-aş zice ceva ?... Să le mănînce sănătoşi... Dar derbedeii au rupt şi pomul, mărul nostru cel mai bun „parmen auriu" !

— Zît !... Au dreptate : cîine rău şi lacom ! Auzi, să pui dulăul pe nişte copii !... Adă aici paharul, Pavel Vasilievici. Aşa. Ei, ascultă mai departe. O dată mă întîlnesc la baia de abur cu un cetăţean şi ne apucăm să ne blagoslovim unul pe altul cu măturicile. Simt că mi se taie răsuflarea. Zic : „Eşti om fericit, că eu uite ce

burtă am, de nu-mi văd picioarele". El de colo : „Nu te necăji, că știu eu un leac. Într-o lună nici nu mai zici că ai avut-o vreodată." Eu, bucuros : „Ce leac ?" Iar el : „Te cheamă Iamai ?" „Da, așa mă cheamă." „Dacă dai o sticlă de bere și o gustare îți spun."

— Vai, dar ai mai spus povestea asta de nu știu cîte ori ... cloncăni soacra. De cum bea un păhărel, dă-i și dă-i... A trîntit un amărît o prostie, iar el nu poate să uite...

— Zît !!!

— Ei, ți-a dat leacul ? Diujev asculta numai cu o ureche.

Bea. Și-a călcat cuvîntul ! E groaznic ! Sticla de votcă, pusă ceva mai la o parte de multicolorele vișinate, zmeurate și lichioruri, îi atrage privirile ca un magnet. Simte un gol la inimă și efortul de a-și stăpîni un căscat nervos îi crispează fălcile. „Încă un pic... un picușor. În definitiv, ce se poate întîmpla ?... Apoi mă culc... Nu, nu se poate... Bine, dar e o copilărie ! Un singur pahar n-are ce să strice." Se disprețuia chiar și pentru lupta ce se dădea în mintea lui. Simțind cum îi slăbește voința, căuta să se gîndească la altceva.

— Și ce leac ți-a dat ?

— Mi-a dat pe dracu ! rînji Vorohov. După ce a băut berea — șase sticle! — și a dat gata ultimul sandviș, mi-a spus așa : „Ce pensie ai, mă Iamai ?" „Atîta și atîta", zic. „Iar familia e mare ?" Îi răspund. „Eu, zice, trag de mă spetesc și cîștig mai puțin. Unde mai pui că am trei copii. Hai să facem schimb, și într-o lună dai jos tot ce prisosește. Pe garanția mea !..." A plecat fără să mulțumească măcar pentru tratație... Ce zici, colonele, cum i-a venit lui Karluška Vorohov cînd a auzit aceste cuvinte ?!

Pe Diujev îl pufni rîsul.

După o scurtă șovăială, Vorohov i se alătură fără convingere. Apoi întrebă în șoaptă, pe nerăsuflate :

— Și ce mi-ai da să fac pe șantier ? Să fiu ajutor de băgător de seamă pe lîngă ilustra-ți persoană ? Spune, pînă nu s-au întors muierile...

Ca aduse de un descîntec, amîndouă femeile răsăriră în ușă.

— Ce-ţi lipseşte, Karl Martianovici? începu să-l dondănească baba. Prin grija noastră, trăieşti ca un paşă, de te pizmuiesc toţi. Îţi aducem profesori şi homeopaţi să te vadă. Şi, deodată, se năpusti la Diujev: Da las' că şi matale eşti o poamă bună... Ne-am gîndit să-ţi dăm cea mai frumoasă cameră... Ne-am căznit să-ţi gătim cele mai gustoase bucate... Nu ţi-e ruşine obrazului!

Lui Diujev i se făcu silă. Înţelegea că trebuie să se ridice şi să plece. Dar nu se ridica, nu pleca, pironit locului de slăbiciunea aceea atît de cunoscută şi care punea tot mai mult stăpînire pe el.

— Se poate să îmbeţi un om suferind?... Dacă eşti alcoolic, poţi să bei pînă îi crăpa. Da de ce să-i nenoroceşti şi pe alţii?!

Bătrîna ţopăia în jurul lui Diujev, ca o cloşcă cînd gaia dă iama prin puii ei.

Vorohov sări în picioare cu pumnii strînşi:

— Taci, infecţie!

— Infecţie?... Ce-i aia? N-am auzit de cînd sînt acest cuvînt...

— Sînt prea bine crescut ca să zic soacrei mele ciumă!

— Infecţie!! Ce mi-a fost dat să aud! O să te mănînce puşcăria, ticălosule!

Vorohov apucă o sticlă goală şi dădu s-o repeadă în soacră, dar Diujev îl prinse de încheietura mîinii. Bătrîna se refugie în camera de alături şi ţipa de acolo ca din gură de şarpe.

— Casa nu-i a ta, nu e, nu e!... E trecută pe numele Zoienkăi... O să te dau afară prin justiţie, o să te fac de rîs... Ai să pleci de aici...

Era exact ca într-o piesă a lui Ostrovski. Diujev încerca o scîrbă fizică. Îi venea să spargă un geam ca să intre aer curat. Iar Vorohov scutura din capu-i chel, de parcă şi-ar fi dat pe spate pletele din tinereţe.

— Uite, aşa o ducem... Ei, ce-mi propui, colonele? Să auzim.

— Nimic. Absolut nimic, Karl Martianovici.

— Totuşi vreau să ştiu. Stai jos. Să mai bem cîte una. Mai rău ca acuma n-o să-mi fie.

Nu-i mai stingherea nimeni. De undeva, ca dintr-o altă lume, se auzeau hohote de plîns, bolboroseala răutăcioasă a bătrînei, hămăitul dulăului. Masa încărcată cu gustări şi băuturi, camera ticsită cu vaze, statuete şi şerveţele brodate... Diujev vedea toate acestea ca printr-o pîclă tremurătoare. În schimb, vechiul prieten arăta aşa cum îl văzuse ultima oară, atunci cînd puhoaie năvălite pe neaşteptate le-au distrus opera în care-şi puseseră atîta nădejde... Vorohov acesta de odinioară prindea totul din zbor şi te înţelegeai cu el din două vorbe. Îşi aminteau de diferite întîmplări din război, scumpe amîndurora, de prieteni vii şi morţi. Mulţi s-au dus... foarte mulţi...

— Obuzele cad aproape de tot, hîrîia Diujev, turnîndu-şi într-una şi sorbind din pahar, cum ar bea ceai... Bea ca să uite de cuvîntul călcat, de munca ce-l aşteaptă, ca să-şi uite bicisnicia, forţa asta blestemată care l-a înhăţat din nou şi-l tîrăşte, şi-l tîrăşte, de nu-i chip să se oprească. Da, tovarăşe maior... obuzele cad aproape de tot...

— În sectorul nostru, colonele. Acuşi o să ne nimerească. Bea-nainte fără frică. În cer nu-i băuturică. Iar de-o fi cumva şi-acolo, să nu venim cu burta goală !... Eh, frate, frate !... Şi începu să zică cu foc cîntecul lui cel mai drag :

Zilele verde covor aşternură
Pe unde o dată paşi-ţi trecură.

O voce de bas profundă şi catifelată i se alătură :

Prin buruieni în zadar căutam
Cărarea pe care noi doi hoinăream...

Din camera de alături se auzeau plînsete. Dar nu mai erau hohotele furioase de adineauri. Lui Diujev i se strînse inima.

— Eh, colonele, de-ai şti cît te-a aşteptat... cum s-a pregătit !... S-a dus la cel mai bun coafor... spuse Vorohov cu un zîmbet acru şi, cînd se întoarse spre Diujev, era să cadă de pe scaun. Hai, du-te, mîngîi-o, că şi ea,

săraca, vai de sufletul ei... Şi ea — Vorohov ridică un deget cu un aer semnificativ — şi ea... e altfel.

Diujev se execută. În cameră lumina nu era încă aprinsă. Mirosea a parfum tare şi a ceapă. În jur, totul plutea, se legăna. Într-un colţ, pe divan, se ghicea o siluetă. Diujev se aşează lîngă ea. I se părea că femeia care plînge nu este Zoia pe care o văzuse adineauri, cu un trup ca o ghitară, ci fetiţa zveltă care îl urmărea pe vremuri cu privirea de îndrăgostită. O mîngîie uşor pe ceafa care zvîcnea de plîns, pe părul mătăsos. Zoia îi luă mîna şi-şi îngropă în ea faţa udă de lacrimi. Simţi pe palmă sărutul buzelor ei calde, tremurătoare. O voce cristalină, ce părea că vine din trecut, implora :

— Tovarăşe colonel, lasă-l în pace. Nu-l zgîndări... De dragul meu... E atît de bolnav. Şi din nou buzele ei moi îi atinseră palma.

Diujev nu mai ştia al cui e glasul, nu înţelegea ce-l roagă acest glas. Dar îi făcea plăcere să-l asculte şi, încet-încet, îl fură somnul în penumbra caldă, învăluratăă...

S-a trezit devreme, cu un cap ca de plumb. Simţea că s-a întîmplat ceva iremediabil. Îl lua cu friguri... Mîinile şi picioarele îi tremurau, şi camera se învîrtea cu el.

Cineva pregătise lîngă divan o sticlă de votcă, un pahar şi o strachină cu zeamă de varză care mirosea tare a beci. Diujev ştia cum să scape într-o clipă de starea asta de mahmureală. Cu o mînă tremurătoare, turnă votcă în pahar şi, strîmbîndu-se de dezgust, o duse la gură. Deodată, îl văzu ca aievea pe Bătrîn. Se făcea că-l priveşte drept în faţă, cu ochii lui albaştri ca marea. Diujev înmărmuri, se trase înapoi. Îi venea să zvîrle paharul ca pe o gînganie veninoasă, dar, cu un efort de voinţă, îl puse cu grijă înapoi pe taburet. Luă apoi strachina cu zeamă şi bău lacom lichidul rece, înviorător, pînă-şi potoli setea. Îşi roti ochii prin cameră. Dormise îmbrăcat. Nici cizmele nu şi le-a scos... Se sculă anevoie, de parcă s-ar fi dezlipit de divan... „O înghiţitură, o singură înghiţitură... Ce se poate întîmpla, la urma urmelor, de la o înghiţitură ?“ Apucă înfrigurat paharul, dar îl puse din nou la loc, înceti-

şor, cu grijă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-l spargă. Îşi aduse aminte cum s-a lăsat de fumat acolo, la Stalingrad. Noaptea, nemţii strigau printr-o pîlnie peste zona pustie căreia i se spunea pămîntul nimănui, adresîndu-se comandantului diviziei: „Rodimţev! *Morgen* Volga bîldîbîc!" Mai rămîneau vreo trei sute de metri pînă la fluviu... Diujev luă din nou paharul, mirosi băutura, şi-l puse la loc. Zîmbi cu colţul gurii şi ieşi din cameră.

În sufragerie, sub un şervet, îl aştepta micul dejun.

— Cum, tovarăşe colonel, plecaţi fără să luaţi o gustare? îl strigă glăsciorul melodios care-l urmărise toată noaptea în frămîntatele sale visuri.

Înfăşurată într-un tartan, Zoia cea nouă, grasă şi lăbărţată, îl privea întrebător.

— Mulţumesc. Trebuie să plec.

— Dacă trebuie... Îşi şterse pe furiş o lacrimă şi adăugă încet: Să nu ne uitaţi...

În timp ce-şi punea mantaua şi căciula, auzea femeile şuşotind în camera de alături. Sau, poate, şoaptele acestea răsunau numai în capul lui?... Pereţii se clătinau, urechile îi ţiuiau.

— La revedere! Şi mulţumesc pentru tot! strigă el cu o voioşie jucată.

— Tovarăşe colonel, nu uitaţi promisiunea, spuse glăsciorul din trecut. Contrastul între glasul ce-şi păstrase frăgezimea tinereţii şi faţa femeii, ale cărei trăsături frumoase de odinioară nu mai erau acum decît o mască, îl izbi dureros pe Diujev.

— Totuşi, ce-ar fi să mîncaţi ceva?

— O să iau ceva la aeroport.

— Staţi numai să-l leg pe Jack. Zoia ieşi în curte. Jack! Jeculică! răsună glăsciorul din trecut. Ei, acum puteţi trece, tovarăşe colonel.

Diujev se străduia să păşească drept, de aceea mersul îi era cam ţeapăn, ca la defilare. Afară, se auzea cineva gîfîind. Era Vorohov. Şi mai buhăit ca în ajun, se căznea cu soneria electrică deasupra căreia monta un mic cozoroc de tablă. Ochii îi erau injectaţi şi pleoapele umflate.

— Bună dimineaţa, Iamai !

— Bună dimineaţa, Pavel Vasilievici, răspunse stins Vorohov, ştergîndu-şi cu mîneca fruntea năduşită. M-am ramolit de tot... Să transpir pentru atîta lucru ! Ce vrei, cordul, ficatul...

— Dar cu discuţia de ieri cum rămîne ? Ca să stea drept, Diujev trebui să se rezeme de un stîlp de telegraf.

— Discuţie ! Cîte nu spune omul la beţie ! Nu-mi amintesc nimic.

— Chiar nimic, nimic ?

— Ce vrei de la mine, Pavel Vasilievici ? Am făcut războiul. Şi, după cum ştii foarte bine, maiorul Vorohov nu s-a ferit de gloanţe. Douăzeci şi cinci de ani de armată bătuţi pe muchie... Pieptul plin de decoraţii... Acum să arate ăi tineri de ce sînt în stare. Iar eu mulţumesc puterii sovietice pentru tot ce a făcut pentru mine.

— Şi zi aşa, Karl, nu vrei să slăbeşti ?

— Nu înţeleg ce vrei să spui. De altfel, ieri am cam făcut-o lată. Parcă mi-am pierdut minţile, zău aşa. Am necăjit-o pe Zoinka, am jignit-o pe mama soacră... Ei, să auzim de bine, Pavel Vasilievici ! Văd că drumurile noastre s-au despărţit.

O strîngere de mînă cam rece în strada pustie, pe care trecuseră de mult muncitorii îndreptîndu-se spre fabrici, spre uzine, spre şantierele navale... Aerul era geros şi curat, zăpada scîrţîia ascuţit sub picioare.

Tot frămîntînd în minte ba una, ba alta din cele petrecute în ajun, gîndul îl duse pe Diujev la una din păţaniile lui vînătoreşti. Furişîndu-se o dată spre o baltă plină de raţe, nimerise într-un smîrc ascuns sub înfăţişarea mincinoasă a unei pajişti surîzătoare. Stratul subţire de iarbă ce verzuia între popîndacii alburii se rupsese pe neaşteptate şi picioarele i se afundaseră în mocirlă tot mai adînc, tot mai adînc. Speriat, începuse să ţipe, ştiind totuşi foarte bine că în afară de coţofana din copac n-are cine să-l audă şi să-i sară în ajutor. Atunci, biruindu-şi spaima paralizantă, ca şi pornirea de a se zbate spre a scăpa mai repede, cul-

case frumos pușca de-a latul pe o palmă de țelină ce părea că ține mai bine, se opintise cu pieptul și, încet-încet, izbutise să-și scoată picioarele din strînsoarea mocirloasă. Și, tot așa, rezemîndu-se de pușcă, se tîrî pînă la un mușuroi și plin de mîzgă se culcă sfîrșit de puteri, cu fața îngropată în mușchiul albicios. Încerca sentimentul unei biruințe mari și al unei fericiri nespuse, al fericirii de a trăi. Uite și acum, prăpădit și scuturat de fiori cum e, se bucură din adîncul sufletului: prin urmare, viciul acesta cumplit, necruțător, nu este atotputernic. Tiii, da multă dreptate a avut cine a spus: cînd te lași de fumat, să ai și un pachet de țigări în buzunar.

La aeroport, voind să-și încerce voința, intră la bufet și se așeză înadins la o măsuță chiar lîngă bar. Înapoia tejghelei oficia o blondă planturoasă, cu o bonețică de dantelă pe cap, măsurînd cu țoiul, cinzeaca și paharul din felurite băuturi tari, cerute de ospătare. Sorbind pe îndelete din cafeaua apoasă a restaurantului, Diujev îi urmărea mișcările cu un zîmbet sfidător.

Deodată mintea lui înregistră cuvintele „Litvinov" și „infarct" rostite undeva, pe aproape. Tresări și întoarse capul. La masa de alături tăifăsuiau niște cetățeni veniți de departe. Dintr-un salt, fu lîngă ei: a auzit bine?... Da. Luaseră avionul la Divnoiarsk și acolo numai despre asta se vorbește: că ieri directorul șantierului a avut un infarct.

Și la scara avionului noutatea asta era pe buzele tuturor. Nu se știa nimic precis, dar, ca întotdeauna în asemenea ocazii, fiecare dădea noi amănunte: infarct într-o formă gravă... l-a lovit departe de șantier, pare-se chiar în plină taiga... Bolnavul nu poate fi transportat. Din Starosibirsk a fost chemat un cardiolog, care a și plecat cu un avion special, dar nu prea sînt speranțe...

„Auzi! Să i se întîmple una ca asta?! Ei, Bătrîne, Bătrîne." Diujev se mira că nici chiar o asemenea veste tristă nu izbutea să înăbușe bucuria primei biruințe cîștigate asupra răului din el.

10

În clipele grele, Feodor Grigorievici Litvinov se transforma într-un focar de energie. Putea să muncească fără răgaz zile şi nopţi, scoţînd untul din toţi ; el însuşi rămînea însă proaspăt, dinamic, concentrat.

Un val de clocotitoare energie l-a cuprins şi cînd a aflat despre dispariţia geologilor. Cum l-a lăsat puţin durerea, s-a repezit la telefon. Valia abia prididea să-i dea legătura cu diferiţi oameni din căminele expediţiei geologice complexe, de la comitetul raional de partid, din colhozul „Plugarul roşu", din Starosibirsk...

Toate mişcările geologilor pînă în momentul dispariţiei erau clare : înaintînd cu o autoşenilă pe gheaţa Oniului, echipa lui Sirmais ajunsese pînă la depozitele unui colhoz de pescari, de unde plecase în taiga pe firul rîului Cernava. După ce pătrunsese destul de departe în inima acestui ţinut, aproape neumblat, amuţi deodată. Ultima radiogramă, expediată în a treia zi de marş, spunea : „Se apropie vijelia. Construim colibe." Aici emisiunea s-a întrerupt.

La Divnoiarsk unii prinseseră de veste că geologii comsomolişti au plecat în taiga cu toate că era totul iernii, anotimp cu totul nepotrivit pentru asemenea expediţii. Se zvonise ceva despre nişte descoperiri extraordinare făcute încă în toamnă şi care acum trebuiau clarificate. Oamenii se întreceau în fel de fel de ipoteze, căci numai în cazuri cu totul excepţionale pleacă geologii pe teren în mijlocul iernii.

Era, într-adevăr, un caz excepţional. Echipa lui Sirmais, care cercetase sectorul de la confluenţa Cernavei cu Oni, prospectînd calcar, nisip şi pietriş — materiale necesare pentru construirea celei de a doua trepte a sistemului de hidrocentrale în cascadă de pe Oni — făcuse la începutul toamnei, tocmai cînd să-şi încheie lucrările, o descoperire neaşteptată. Căutînd un loc unde să se adăpostească de furia viscolului, care se stîrnise fără veste, colectorul a dat în fundul unei rîpe de un ciocan de geolog. Continuînd cercetările,

descoperiră sub muchia unei stînci un rucsac aproape putrezit, iar înăuntru niște probe și un carnet. A doua zi, împrăștiindu-se de-a lungul peretelui rîpei spre a cuprinde o suprafață mai mare, echipa a găsit o pușcă ruginită cu patul pe jumătate mîncat de umezeală, o cartușieră, cîteva tuburi de cartușe goale, resturi de haine făcute bucăți și, în sfîrșit, risipite ici-colo, oase de om și de lupi...

Numărul carnetului de teren nu se păstrase, dar izbutiră să descifreze însemnările făcute cu creionul. Numele celui dispărut era Kafi Salhitdinov. Anul morții — 1941. Pe prima filă un extras din instrucțiuni: „În caz de pierdere, va fi înștiințată obligatoriu conducerea expediției". Mai jos scria: „Găsitorul se va prezenta la următoarea adresă: Moscova, Podul Kuznețki 17, și va primi o recompensă". În cazul de față, aceste cuvinte, luate parcă dintr-un anunț banal, aveau o rezonanță tragică. Dar înainte de a le descifra pe foaia aproape putrezită, Sirmais apucase să cerceteze probele și să-și dea seama că geologul Kafi Salhitdinov, care după toate aparențele fusese sfîșiat de fiare hămesite, dăduse de zăcăminte de minereu foarte valoroase. Probele din rucsac nu lăsau nici o îndoială în această privință. Era o descoperire în toată puterea cuvîntului, pentru că nimeni nu bănuia existența prețioasei substanțe minerale utile în această regiune. Se lăsară însă gerurile și expediția trebui să-și întrerupă cercetările. Îngropară resturile pămîntești ale lui Salhitdinov pe malul deluros al Cernavei, sub un zîmbru uriaș și, asemenea soldaților, traseră o salvă din armele lor de vînătoare, spre a cinsti astfel memoria tovarășului lor dispărut. Probele fură aduse la Divnoiarsk, iar de acolo trimise de îndată la Moscova, la Academia de științe. Erau într-adevăr extraordinare și prezentau un interes uriaș. Expediția de pe Oni fu asaltată cu întrebări: Unde? Cît? Care sînt condițiile de exploatare? Dar mijloacele de comunicație? Taigaua era însă bîntuită de vijelii. În unele nopți, îngheța și mercurul în termometru. Cine putea să răspundă?

Iată însă că, într-o zi, veni la Litvinov secretarul comitetului de Comsomol al întreprinderii „Onistroi",

Igor Kapustin, însoţit de doi tineri din echipa de geologi, Ilmar Sirmais şi Vasilisa Sedîh. Comsomoliştii propuneau să plece imediat o echipă pe Cernava pentru a căuta locurile de unde luase probele Salhitdinov. Litvinov, care se gîndea într-una la această descoperire, fu de-a dreptul tulburat. Tinerii aceştia se dovedeau mai hotărîţi, mai întreprinzători decît conducătorii expediţiei, decît el, directorul şantierului. Le-a mărturisit-o sincer, adăugînd:

— Foarte bine faceţi. Trebuie să ne daţi ghes. Da, s-au găsit metale colosal de necesare. Şi nu e momentul să ne holbăm la probe şi să ne scărpinăm la ceafă... Numai că...

Adevărul e că Litvinov nu se gîndea numai la aceste metale. Ştia că forurile superioare erau tocmai pe cale să hotărască soarta celei de a doua trepte a cascadei de pe Oni, a hidrocentralei Ust-Cernava. Litvinov era pe punctul să-şi vadă cu ochii visul cu care se legăna de atîta vreme şi anume ca, fără să destrame colectivul bine închegat, pe măsură ce constructorii vor deveni disponibili la Divnoiarsk, să-i trimită grupuri-grupuri pe rîu în jos, în sectorul Ust-Cernava. Calculele arătau că se va obţine o simţitoare accelerare a lucrărilor şi o simţitoare reducere a preţului de cost. Numai că proiectul avea şi adversari. Aceştia susţineau că soluţia propusă echivalează cu o inadmisibilă fărîmiţare a forţelor... Termină mai întîi centrala de la Divnoiarsk, creează în jurul ei un complex industrial — consumator de energie, şi atunci, da, vei putea să te gîndeşti şi la treptele următoare. Invocau şi argumente mai serioase: să zicem că ai construit repede-repede treapta a doua. Dar cu energia electrică ce faci?... Aveau şi ei dreptate. Aşa că descoperirea unor minereuri extrem de valoroase, chiar pe malul Cernavei, era foarte binevenită. Zăcămintele trebuie să fie localizate chiar prin apropierea viitorului baraj. Uzinele ce se vor construi acolo vor deveni mari consumatoare de curent electric. Litvinov nici nu şi-ar fi putut dori un argument mai bun în favoarea proiectului său.

Sirmais, letonul acesta zgîrcit la vorbă, cu părul decolorat de soare, spunea uitîndu-se drept în ochii directorului şi răsucindu-şi în mînă capela de miciman :

— Vă rugăm foarte mult... E foarte important.

Vasilisa obişnuită cu Litvinov, care în familie era socotit „de-al casei", stăruia şi ea :

— Hai, Feodor Grigorievici, uitaţi-vă cît ne rugăm de dumneavoastră. Şi nici nu e atît de departe. Să ne speriem de iarnă ? Ţineţi minte cum spunea bunicul : „Unde se îneacă prostul, deşteptul nici nu-şi udă picioarele". Găsim noi de unde s-au luat probele. Pe cuvîntul nostru de comsomolişti... Trebuie să fie pe aici prin apropiere...

Iar Igor Kapustin, băieţandrul acesta pe care Litvinov îl stima foarte mult pentru energia şi tenacitatea lui, şi mai ales pentru că refuzase multe propuneri măgulitoare, rămînînd la postul său de organizator de Comsomol, nu se lăsa nici el.

— Cît despre geologi, răspundem pentru fiecare. Am ales pe cei mai buni. C.C.-ul Comsomolului o să ne sprijine. Am şi primit dezlegarea...

Energica treime ştia una şi bună. Părea că s-au vorbit între dînşii să nu plece fără un răspuns pozitiv. Litvinov privea zîmbind aceste chipuri aprinse, asculta cu plăcere glasurile lor îndrăzneţe. Parcă propria lui tinereţe, anii cînd s-a construit Dneproghes-ul îl priveau cu ochii aceştia limpezi, cutezători... Unii se plîng că tineretul e moale, apolitic, nu se interesează de una, de alta, ţopăie nişte dansuri scălămbăiate... Păi, dacă-l căutaţi pe strada Gorki, pe Kreşceatik, pe bulevardul Rustaveli ! Dar ia poftiţi încoace pe malurile Oniului... Că se pricep să te încuie cu întrebări meşteşugite, că nu vor să li se administreze ştiinţa în tablete, extracte şi concentrate, că ţin neapărat să înţeleagă totul, e foarte bine, e minunat !... Şi noi am fost aşa cînd încă nu ne-au dat tuleiele... Ia gîndiţi-vă, întotdeauna prinde bine să-ţi aduci aminte de tinereţe.

Iată-i — un geolog şef de echipă. Nici n-a terminat încă institutul, dar a şi făcut o descoperire de o covîrşitoare însemnătate. Secretarul unei organizaţii de Comsomol, care reuneşte şase mii de membri... O fată

simplă din colhoz... Şi cîţi mai sînt ca ei pe malurile rîului Oni !

— Cîţi ani ai, Sirmais ? întrebă, fără legătură, Litvinov, curmînd şirul de argumente.

Acesta se puse imediat în gardă.

— Merg pe douăzeci şi patru.

— Dar tu ?

— Douăzeci şi doi, răspunse Igor Kapustin, uitîndu-se îngrijorat la tovarăşii lui.

— Iar eu mai am puţin şi împlinesc nouăsprezece, murmură Vasilisa cu ochii în pămînt, de parcă şi-ar fi mărturisit vreo vină.

Se aşternu tăcerea.

— Vă invidiez, împieliţaţilor ! O să vă fie dat să vedeţi atîtea ! spuse într-un tîrziu directorul şi adăugă, schimbînd tonul : Ei bine... fie cum spuneţi. Pregătiţi-vă de drum !...

Şi aşa, fără să se consulte cu nimeni, fără să-şi asigure sprijinul nimănui, asumîndu-şi toate riscurile şi toată răspunderea, Litvinov şi-a dat binecuvîntarea şi i-a echipat pe tinerii geologi din fondurile întreprinderii. N-are cum să iasă rău. Şi nici nu strică să-şi încerce forţele. De-ar găsi mai repede locul de unde şi-a luat probele Salhitdinov ! S-ar putea ca azi-mîine problema centralei de la Ust-Cernava să fie pusă în discuţie şi atunci confirmarea descoperirii geologului, care a avut un sfîrşit atît de tragic, ar trage greu în cumpănă !

...Şi acum, echipa aceasta dispăruse ! Harta la scară mare, întinsă pe jos în cabinetul directorului, e verde de la o margine la alta. Asta e taigaua, taigaua virgină. Doar ici-colo — vinişoarele albastre ale rîurilor şi haşurile piezişe, cenuşii, indicînd bălţi şi mlaştini. De-a lungul rîului Oni pînă la Ust-Cernava, în verdele pădurilor fără hotar, cîteva punctişoare, la distanţe uriaşe — sate răzleţe aciuate pe malurile marelui rîu. Locul acela de pe hartă, de unde presupuneau că s-a primit ultima radiogramă, este şi el verde de jur împrejur. Cum să găseşti acolo o mînă de oameni ? Ce-o fi cu ei ? Gerul, vijelia... Îi pîndesc atîtea primejdii ! Ori poate s-a întîmplat vreo nenorocire ? !

Litvinov telefonă la Starosibirsk să li se trimită un elicopter cu multe locuri şi, întrucît nu era exclus ca geologilor să li se fi defectat numai emiţătorul, dădu dispoziţie ca staţia de radio să lucreze o dată la fiecare oră pe lungimea lor.

Spre dimineaţă, cînd Nikolai Kuzmici, secretar al comitetului raional de partid, şi comisarul militar raional, veniţi să-l asiste pe Litvinov, au plecat să controleze echipa de salvare, directorul se întinse puţin pe divanul din cabinet. Dar peste o oră sări în picioare şi porunci Valiei, care veghease şi ea toată noaptea :

— Dă-mi legătura cu secretarul comitetului raional de partid ! Apoi cu directorul expediţiei. Şi mai telefonează-i tovarăşului Petin şi roagă-l să vină aici. Spune-i că nu l-aş fi deranjat la ora asta dacă nu era ceva extrem de urgent. Vezi să nu uiţi să-i ceri frumos scuze din partea mea. Plec şi eu cu elicopterul.

Aparatul decolă în zori de pe gheaţa rîului peste care se aşternuse o pospăială de zăpadă. Echipa de salvare era alcătuită din vînători ai colhozului „Plugarul roşu", oameni care cunoşteau bine taigaua. Cîinii lor, flocoşi, scunzi, cu ochi negri şi ageri, se înghesuiră speriaţi într-un colţ. Fiecare vînător strîngea între genunchi schiurile şi puşca. Alături de Litvinov şedea agronomul Anatoli Subbotin. Trăgea liniştit din ţigară şi se uita în jos, prin geam. Între aceşti oameni, deprinşi să-şi croiască drum prin hîrtoape şi coclauri, Igor Kapustin, cu faţa lui palidă şi portul de orăşean, făcea o notă discordantă. N-au vrut să-l ia, dar el a ţinut morţiş să plece, susţinînd că răspunde pentru comsomoliştii. Văzînd că nu-i chip să-l facă să renunţe, Litvinov se dădu bătut : lasă-l să zboare.

Cînd pămîntul parcă se prăvăli sub ei şi, legănîndu-se, începu să se scufunde tot mai adînc, Litvinov care şedea în faţă, lîngă fereastră, îşi privi tovarăşii de drum. Pînă în dimineaţa aceea nici unul din ei nu văzuse de aproape un elicopter. Totuşi nu păreau de loc tulburaţi şi, fumînd liniştit, discutau despre nişte treburi de-ale lor. Pe Litvinov îl surprinse şi vîrsta vînătorilor — nişte băieţandri. Erau atît de

tineri, încît bărbuţa rară pe care o purta cel mai mare dintre ei părea falsă. Lui Feodor Grigorievici îi veni iar în minte un gînd care îl cam frămînta în ultimii ani : nu tot ce-i în jurul tău întinereşte, ci tu îmbătrîneşti. Astăzi, însă, gîndul acesta se risipi repede, de cum văzu panorama şantierului desfăşurîndu-se în strălucirea zăpezilor. Închise ochii de plăcere : „Ce repede se schimbă totul". Mai ieri, zburînd deasupra ţărmurilor pustii ale rîului, undeva pe aici între Malul Frumos şi Capul Taurului, au aruncat o placă de fontă pe care scria : „Oni, supune-te bolşevicilor !" Iar acum uite cum totul a prins viaţă în jur ! Litvinov avea la activul lui destule rîuri îmblînzite, şi totuşi vederea uriaşului şantier făcea să-i zvîcnească inima de bucurie : nicăieri în lume, nici chiar în Uniunea Sovietică, nimeni nu izbutise încă să pună la ham o apă ca asta. Iată şi oraşul... Un oraş în taiga ! Un oraş fără ceea ce se cheamă îndeobşte periferii, cu uliţi drepte ca trase cu sfoara şi o piaţă largă. Mai departe, pînă-n zare, ici-colo, dîre de fum. „Să vină careva să spună că facem degeaba umbră pămîntului !" Fără să-şi dea seama, o gîndi cu glas tare, şi Subbotin îl întrebă mirat :

— Aţi spus ceva ?

— Zic că nici nu ştii cum trece timpul... Cîţi comunişti erau înainte în raionul ăsta ? Tu nu ştii, Tolşa ?

— Vreo două sute...

— Iar acum sînt trei mii în cap ! E o forţă, băiatule ! Nici nu-ţi închipui ce poate înfăptui forţa asta !

Se uitară amîndoi în jos de parcă ar fi socotit în minte cam ce se poate realiza cu o putere atît de vajnică.

Părea că aparatul este înşurubat în cer, iar dedesubtul lor pămîntul se învîrte lin de tot. Divnoiarskul se mistuise după linia orizontului, iar jos tălăzuia taigaua. Nici un sat, nici un drum, nici un fumuleţ care să vestească prezenţa unui om...

— Cum vă simţiţi, Feodor Grigorievici ? îl întrebă din spate Kapustin, pe care Valia îl rugase să aibă

grijă de Litvinov, dîndu-i şi medicamente, să fie la îndemînă dacă i se va face rău Bătrînului.

— Mă simt aşa cum trebuie, i-o reteză Litvinov, supărat. Ce salturi, ce salturi !

— Nu înţeleg...

— Zic că mergem înainte cu paşi mari. Iar timpul parcă zboară. Aşa-i la bătrîneţe, băiatule. Ai impresia că timpul devine prea grăbit.

— Ce bătrîneţe, că nici un tînăr nu se poate măsura cu dumneavoastră !

— Ei, lasă, lasă ! Pe dracu ! zîmbi măgulit Litvinov. Un gînd îi întunecă bucuria : „Şi, totuşi, mă cam lasă pompa". Săgetat din nou de durerea aceea vie, zvîcnită, îşi lipi umărul de spetează. „Tare mi-e teamă că după ce o să trecem Divnoiarskul pe hartă, va trebui să dau în primire... Dar poate mă mai trimite la Ust-Cernava... Ah, să apuc să văd cum prinde viaţă taigaua între cei doi giganţi ai energeticii !... Ar fi colosal de interesant !... Numai pompa asta... Şi stimabila Dinocika, naiba s-o ia ! cu spaimele şi cu pilulele ei... Auzi, repaos !... Într-un singur loc e bun repaosul. Numai că eu n-am nici un chef să mă mut acolo !"

— Emisiunile pentru ei continuă ? întrebă directorul ca să alunge gîndurile negre.

— Din jumătate în jumătate de oră, răspunse Igor. Se transmite chiar şi muzică pe lungimea asta de undă. Poate ascultă. În ce priveşte staţia de radio, fiţi fără grijă. Am acolo un băiat straşnic.

Litvinov priveşte profilul net conturat şi energic al tînărului. În noaptea cînd l-a văzut prima oară, i s-a părut un fel de pui de bogdaproste... Pui, ai ?... Trei meserii în doi ani !...

— Nu cumva ţi-ai legat institutul de gard ?

— Dau examene pentru anul doi !

— Şi cum merge ?

— E loc de mai bine, Feodor Grigorievici. Am încasat şi un trei. Cît am fost buldozerist, luam numai note mari, cînd m-au făcut şef de echipă, am început

să iau şi patru, iar acum... poftim !... Un trei !... Nu-mi vine uşor : şase mii de comsomolişti...

— Kapanadze te laudă.

— Aşa-i el, îi place să laude... Dar cînd într-o duminică am plecat cu schiurile în taiga şi am cam întîrziat... Ştiţi, o împrejurare neprevăzută, poate v-a povestit Valia... Şi tocmai în seara aceea aveam o şedinţă cu tinerii raţionalizatori. Cînd am întîrziat, zic, o singură dată... nu vă mai spun ce mi-a făcut Lado Ilici. M-a luat într-o fabrică, de s-a cutremurat şi cerul...

— Asta cînd v-a prins viscolul ? Fiindcă veni vorba, cum a fost ? Că Valencia cînd o întreb începe s-o scalde.

— Nimic grav... Un mic accident, s-au rupt nişte schiuri, apoi s-a rătăcit Iurka Pşenicinîi... Dar în ce priveşte şedinţa cu raţionalizatorii, a ieşit într-adevăr tare urît. Bine zice Lado Ilici că asta s-a întîmplat numai pentru că vreau să fac totul singur. Învaţă, zice, să munceşti cu oameni, iar nu în locul oamenilor.

„Soi bun, neamul ăsta nou ! gîndi cu plăcere Litvinov. Pe vremuri s-a bătut toba să se deschidă nişte şcoli în pădure. Colosală prostie. Iat-o, cea mai bună şcoală e taigaua. Uite la ei : muşchi de fier, experienţă, spirit colectiv. Încearcă de-i abate din drum pe unii ca Igor, ca Vasilisa sau ca bălţătura aia de-a pus şaua pe Petrovici... Eh, toate bune, de n-ar fi tinerii care s-au rătăcit în taiga. Numai de i-am găsi teferi şi sănătoşi..." Litvinov îşi roteşte ochii prin cabină. Cîinii s-au liniştit şi zac la uşă în chip de gheme uriaşe de blană. Unul singur stă parcă de strajă cu urechile ciulite. Mai toţi vînătorii au adormit. Bărbosul fumează visător. Gîndul la bătrîneţe revine obsedant : „Nu degeaba mi se spune Bătrînul !" Dar nici de data aceasta nu zăboveşte prea mult în mintea directorului, pentru că în clipa aceea pilotul — un bărbat nu prea tînăr, de statură potrivită, îmbrăcat într-o scurtă îmblănită din piele de drac — îşi vîră umerii prin uşa cabinei de comandă şi arată ceva pe hartă :

— Ust-Cernava !

„Iată-te, în sfîrşit, drăguţă." Oni străbate taigaua ca o şosea largă, înzăpezită. Cernava — un braţ mic al rîului — coteşte scurt şi se pierde în desişul pădurii. Ceva mai încolo se vede un masiv pietros într-o mantie de zăpadă. Pe suprafaţa aceasta albă se zăresc ochiuri întunecate deasupra cărora se învălurează ceaţa, iar mai departe, două steiuri de bazalt se înalţă semeţe, ca două foişoare străjuind poarta unei cetăţi. Rîul îngheţat pare un drum ce duce spre poarta aceea gigantică.

— Formidabil ! murmură Litvinov pierdut în admiraţie. Nici un hidrotehnician n-ar fi în stare s-o potrivească atît de bine !

— Ce spuneţi, Feodor Grigorievici, cînd o să aruncaţi şi aici o placă cu inscripţia : „Mai supune-te o dată, Oni !" ? întreabă zîmbind Anatoli Subbotin.

— N-ai grijă, că vine şi asta ! Cum iese decizia, cum se dezleagă apele, ne suim într-un elicopter şi-o aruncăm. Da tu ce-ai crezut ?!

Subbotin are pe genunchi o hartă a lui. Din cînd în cînd se uită în jos, de parcă ar confrunta-o cu peisajul. Dibuieşte în taiga un punct de reper şi îşi plimbă vîrful creionului spre nord, tot mai spre nord.

— După părerea mea, de la depozitele pescarilor, Vasilisa i-a dus cam pe aici, pe firul pîrîului. E drumul cel mai bun, şi ea se pricepe. Bine zic, băieţi ?

Între timp s-au trezit cu toţii. Cîţiva privesc şi ei harta, peste umărul agronomului.

— Socot că au tăbărît la Pînda lui Metodi, îşi dă părerea cel mai în vîrstă, ciugulindu-şi bărbuţa roşcată cu degetele. Alt sălaş nu e prin aceste părţi. Am rupt destule ciubote pe aici în cincizeci şi şapte. Era şi moş Savvatei... În afară de Pînda lui Metodi, nu văd unde ar putea să fie.

— Dar Vasilisa cunoştea locul ? se îndoi Subbotin.

— Ei, na ! A stat aici cu bunicu-său două săptămîni. Cînd îl întrebai pe moşneag de Pînda lui Metodi, începea să blesteme de îngheţau apele. Că să vezi ce a păţit : o dată a venit un urs să le fure merindele.

Sare moș Savvatei, da pușca-i încărcată cu alice de veveriţe !... A scăpat dihania...

— De bună seamă că într-acolo i-a dus, conchise Subbotin. Faţa lui uscăţivă, cu umerii obrajilor proeminenţi, trădează o puternică tulburare cînd se vorbeşte despre fata al cărei nume îl rosteşte cu o intonaţie cu totul deosebită.

Hotărăsc să coboare cît mai jos cu putinţă şi să înainteze de-a lungul vîlcelei — drumul pe care l-au urmat probabil şi geologii. Elicopterul lunecă deasupra pădurii, mai-mai să atingă crestele falnicilor brazi şi ale zadelor. Molipsiţi de nerăbdarea oamenilor, cîinii cască nervos şi se frămîntă prin cabină schelălăind încetişor.

— Ce poţi vedea de la înălţimea zborului unui arhanghel ?

— Cînd ţi se deprind ochii, vezi şi pe întuneric.

— Uite o urmă de schiuri ! Să mă bată dumnezeu ! strigă deodată tînărul cu bărbuţă.

Se bulucesc cu toţii în partea dreaptă, aparatul se apleacă, iar pe uşa cabinei de comandă apare pumnul ameninţător, într-o mănuşă de blană, al pilotului. Bucuria le-a fost prematură.

— Ce să zic, ai un nas...

Se aşază la locurile lor şi-şi răsucesc tacticos ţigări.

Litvinov se uită la ei şi zîmbeşte. Şi pe timpul lui Ermak, oamenii umblau îmbrăcaţi tot aşa — căciuli de iepure cu apărătoare pentru urechi şi ceafă, scurte din blană de cîine, cizme cu turetci de lînă. Şi cîinii lor or fi semănat cu aceştia, flocoşi, cu ochii negri, mici ca nişte năsturaşi, ciulindu-şi urechile la cel mai mic zgomot. Şi oamenii or fi vorbit acelaşi grai... Iar acum ei zboară cu libelula asta din duraluminiu, pe care înainte n-au văzut-o nici măcar în vis, duhănesc din ţigări şi se simt la largul lor. Încet-încet, calmul acestor tineri, siguranţa lor de oameni care ştiu precis ce au de făcut i se transmit şi lui Litvinov.

— Ei, vecini, dacă-i găsim pe geologi, tragem un chef ! Pun o jumătate de votcă de căciulă ! făgădui directorul.

— Cîte o juma de-a noastră, siberiană, putem să punem şi noi, Feodor Grigorievici. Dar tot îţi mulţumim pentru vorba bună, răspunse tînărul cu barbă, ţinînd totuşi să precizeze : Şi ce gustare o să fie ? Din aia orăşenească ? Aruncînd o privire în jos, strigă deodată pilotului : Ei, birjar ! Murgul tău nu ştie să meargă mai încet ? Îmi spune inima că pînda-i pe-aici pe undeva ! Trage hăţul drept şi ia-o în rotocoale !

Aparatul se ridică, taigaua nu le mai apare ca o mare de zăpadă cu talazuri verzi, ci ca un uriaş mozaic compus de un artist dotat cu multă fantezie.

— Dacă Vasilisa n-a păţit nimic sînt cu toţii în viaţă.

— Da ? Igor se uită la Subbotin. Ştie ce fel de om e agronomul. Ştie că aproape toţi o peţesc pe Vasilisa pentru favoritul colhozului, deşi, din păcate, fetei nu-i prea pasă de cel socotit a-i fi ursitul.

— Un om cum e ea...

— Cum e ? stăruie Igor.

Agronomul îl priveşte cu coada ochiului şi oftează :

— Parcă nu ştii...

— Un fum ! exclamă un tînăr vînător, o cruce de voinic, căruia toţi îi spun Serenka. Un fum, uite colo !

„Aoleu, iar mă înjunghie umărul ! Unde o fi fumul ăla, că eu unul nu-l văd. Numai să nu se fi înşelat", se frămîntă Litvinov şi, ştergînd geamul cu mîneca, se uită în jos. Într-adevăr, deasupra unui zîmbru bătrîn se înmlădie o şuviţă sinilie. Pilotul a văzut-o şi el şi, săltînd un pic aparatul, îl îndreaptă într-acolo.

— Să nu uiţi făgăduiala, tovarăşe şef ! îi aminteşte bărbosul lui Litvinov. Că ştii povestea cu ăla de se îneca şi ţipa că dă securea cui l-o scoate, ca apoi să nu se mai îndure nici de toporişte. Băuturică şi gustare pe cinste, cum ne fuse vorba.

— Dar dacă nu-s ei ?

— Da cine vrei să facă foc aici ? Urşii ?

Litvinov priveşte ţintă dîra tremurătoare care se apropie, creşte. E un foc, nu mai încape nici o îndoială ! Trecură de zîmbrul care ascundea privirilor o poieniţă chenăruită cu lăstăriş... Iată şi focul. În jurul

lui oameni care le fac semne şi strigă cu mîinile pîlnie la gură.

— Uite că s-a găsit paguba babii în nădragii moşului! mormăie bărbosul dezamăgit că a mers atît de uşor. Şi tot el strigă: Da ce-i asta?! Văd numai cinci! Vasilisa nu-i cu ei! Ho, birjar, zi hoo!

Pămîntul face un salt şi-şi lipeşte coastele înzăpezite de roţile căpăţînoasei dihanii zburătoare. Oamenii, iar după ei şi cîinii, sar în zăpadă. Tineri cu chipuri arse de vînt şi ţepoase le aleargă în întîmpinare. Bărbile şi mustăţile îi fac să pară mai în vîrstă, dar în ochii lor străluceşte o bucurie copilărească. Par totuşi destul de încurcaţi, ca omul cînd se simte cu musca pe căciulă.

— Ce-i cu voi, mă? se răsteşte la ei Litvinov, strîmbîndu-se de durerea care i s-a împlîntat în umăr, de cum a coborît din elicopter.

— Păi, am amuţit, tovarăşe director... S-a defectat emiţătorul, răspunde cu un aer vinovat un tînăr mărunţel, negricios, armean sau azerbaidjan după chip, ai cărui obraji bărboşi seamănă cu o perie aspră de lustragiu. De recepţionat, recepţionăm, dar ca să emitem — ioc... Scandal...

— Sînteţi cu toţii voinici, sănătoşi?

— Şi voinici, şi sănătoşi.

— Dar Vasilisa Sedîh unde e? se amestecă în vorbă Subbotin.

— A plecat, încă de ieri dimineaţă, la poştă împreună cu Ilmar, adică vreau să spun cu tovarăşul Sirmais, şeful echipei. Nu-i departe. Să tot fie vreo cincizeci de kilometri... Cum am primit ştirea că dumneavoastră, acolo, aţi băgat-o pe mînecă...

— Ce face?!! se încruntă Litvinov.

Era înciudat de-a binelea. Parcă vedea zîmbetul ironic al lui Petin, parcă-l auzea rostind cu ifosul şi condescendenţa lui obişnuită: „V-am spus eu că nu are rost să vă lăsaţi treburile din cauza unei alarme false".

— Pardon... am vrut să spun că atunci cînd am aflat cît de îngrijoraţi sînteţi, tovarăşe director, se grăbi s-o dreagă tînărul cu obrajii ca peria, ei s-au

dus întins la poştă... ca să raporteze că totul e în regulă. Pînă diseară sînt înapoi... n-aveau de unde să ştie că veniţi cu elicopterul.

— Dar cu munca cum merge ?

— A, fain de tot. Am şi dat de două puţuri de explorare... Probele se potrivesc. Dar am găsit şi noi într-un loc la minereu... mamă-mamă ! turuiau care mai de care geologii.

— Aşadar, se confirmă ?

— Mai mult ! Probele noastre sînt mai ceva decît alea găsite. Haideţi în cabană să le vedeţi. Tovarăşul Ilmar zice că valoarea zăcămintelor este indiscutabilă şi că ele au o poziţie prielnică pentru exploatare industrială.

Deci totul era în ordine, totul era cum nu se poate mai bine. Numai durerea îi întuneca bucuria. Părea că cineva a scos din foc un tăciune aprins şi ba i-l lipeşte de inimă, ba îl ia. Iar inima, săraca, se zbate ca un pui în ghearele unui uliu. Simte sîngele zvîcnindu-i dureros nu numai la tîmple, ci în tot trupul. Poate ar fi bine să se odihnească puţin, înainte de a se urca în elicopter. Numai puţin...

— Ce-i cu dumneavoastră ? se alarmă Igor văzînd că faţa lui Litvinov străluceşte de parcă atunci s-a spălat şi încă n-a apucat să se şteargă.

— N-am nimic, n-am absolut nimic... În concluzie, cum spune Sacco Nadtociev, eforturile noastre „nu s-au irosit degeaba". ...Să mergem să vedem probele. Aveţi o pereche de schiuri şi pentru mine, zurbagiilor ?... Litvinov îşi puse schiurile de vînătoare şi spuse tovarăşilor săi de drum, care fumau liniştiţi lîngă foc : Mă întorc repede. Vreau să fac puţină mişcare... Îi lăsă pe geologi s-o ia înainte, iar el îi urmă. Buna dispoziţie îl făcea să simtă mai puţin durerea, scoţînd-o parcă din el. „Aşadar, s-a confirmat ! Bravo, băieţi ! Bravo, comsomolişti ! Sînteţi teribili... Odată şi odată o să staţi cu toţii aliniaţi, aşteptînd să vi se înmîneze decoraţiile. Iar Ilmar şi Vasilisa o să stea... Mînca-i-ar tata !"... Îi apăru înaintea ochilor povîrnişul ce seamănă cu zidul unei cetăţi, steiurile ca două turnuri de pază, rîul dintre ele, zăcămintele..." „O s-apucăm să

mai aruncăm o placă în Oni. Cea mai ieftină energie electrică ! Cînd o să plec cu elicopterul să aruncăm placa, o să-i iau negreşit pe Ilmar şi pe Vasilisa. Ştie Bătrînul ce spune ! Fabricile şi uzinele o să răsară aici ca ciupercile !"

„Pieirea pîlcurilor mele"... răsună triumfător în pădure, dar un „ah !" sfîşietor curmă cîntul.

Litvinov încremeni cu amîndouă mîinile în dreptul inimii. Pe faţa lui masivă suferinţa se împletea cu mirarea. Săriră să-l sprijine, iar el, cu degetele mereu încleştate pe piept, se prăbuşea moale în zăpadă.

În primul moment avu impresia că cineva l-a lovit sub coastă, cu vîrful pătrat al unui băţ de schiuri. L-a lovit şi a răsucit de cîteva ori vîrful metalic — atît de sfredelitoare fu durerea. Îşi aminti sfatul Dinei : „Să nu vă enervaţi şi să evitaţi mişcările bruşte". Ei da, asta trebuie să fie ! Îl străfulgeră un alt gînd : „Tocmai acum !" Încă unul : „Se întîmplă să şi mori din asta". Şi ultimul : „Să mor n-ar fi nimic, dar cel mai tîmpit ar fi să zac cine ştie cît nemişcat ca un buştean".

A văzut chipuri speriate aplecîndu-se spre el. A mai simţit vag cum îl ridică braţe vînjoase. Apoi, încă o lovitură sub omoplat, şi zada ce-l umbrea cu ramurile sale se cutremură şi, răsucindu-se vertiginos, se mistui în văzduh.

11

Într-o zi de primăvară, primăvară timpurie, siberiană, cînd la soare se topeşte zăpada, iar la umbră te pişcă gerul, Oles Poperecinîi se întorcea de la lucru. Pe strada Mestecenilor pomişorii argintii se legănau în bătaia vîntului. Oles era dus pe gînduri şi tresări cînd se auzi strigat :

— Alexandr Trifonovici !

Parcă mai auzise undeva glasul acesta strident şi un pic răguşit. Întoarse capul. O femeie tînără într-o scurtă de sobol, de sub care i se vedeau pantalonii de

salopetă, alerga să-l ajungă. Cunoştea de undeva faţa aceasta oacheşă, ochii căprui, năsucul cîrn, obraznic şi buzele pline, răsfrînte, de copil bosumflat.

— Am treabă cu dumneata.

— Dacă ai treabă, nu face să discutăm pe stradă. Eu stau aici, o pofti el, admirîndu-i silueta graţioasă. În sfîrşit îşi aduse aminte că o văzuse la spital, cînd fata a venit să-l viziteze pe flăcăul acela botos, care a fost adus cu o rană de cuţit. Deveni bănuitor.

— Ţi-e frică să nu te vadă nevasta pe fereastră? Ochii căprui aveau o privire batjocoritoare. Vin de acasă de la dumneata. Am avut eu grijă să cer Gannei Gavrilovna să-mi aprobe o scurtă întrevedere cu scumpul ei soţ. Fac şi eu parte din comisia „domovoilor". Şi apoi, sînt femeie serioasă, măritată, aşa că poţi să fii liniştit.

— Iartă-mă, dar nici nu-ţi cunosc numele, spuse Oles ascunzîndu-şi zîmbetul.

— Vai, ce urît! Chefuieşti cu omul meu, şi nici n-o cunoşti pe sărmana femeie care suferă atît de crunt din pricina asta...

— Eşti nevasta lui Petrovici?

— Îhi, dar am şi eu un nume al meu: Maria... Maria Tretiak.

— Îmi pare bine de cunoştinţă. Petrovici mi-a vorbit mult de dumneata.

— Ce obicei! Nu reuşesc să-l dezvăţ. Ultimul lui banc cu cîinii şi cu mine nu ţi l-a spus? Ăsta-i numărul lui de atracţie! Cică strigă unul la el: „Hei, vino repede că au sărit nişte cîini la nevastă-ta." El de colo: „Au sărit? N-au decît să se apere singuri!" Dacă nu ţi l-a spus înseamnă că nu v-aţi văzut de mult. O să ţi-l spună.

„Isteaţă muieruşcă!" gîndi Oles simţind cum un zîmbet nătîng îi lăbărţează buzele.

— Şi acum să intrăm în subiect. Am un frate, Kostka. Ai zăcut cu el la chirurgie. Îi mai zice şi Muică. O figură!

— Cum, ţi-e frate?

— Dar matale ce credeai, că mi-e gagic?

— Şi ? făcu Oles. Tot ce ştia despre faimosul Muică îl făcea şi mai bănuitor. Şi ce dacă ţi-e frate ?...

— Ia-l în echipajul dumitale... îl rugă femeia, aranjînd cu mînuţele delicate, adăpostite în mănuşi de un galben-aprins, ciucurii cu care erau vîrfuite bentiţele cămăşii ucrainene a lui Oles. Ajutorul dumitale trece la altă muncă. Pe electrician îl faci ajutor, pe mecanic îl faci electrician...

— De unde le ştii toate astea ?

— Eu ştiu tot. Ochii căprui rîdeau obraznic. Ajutorul dumitale încă nu-i copt pentru motoare... Aşa că îl pui pe Kostea mecanic. Tot aranjîndu-i gulerul, îi aruncă o privire înduioşătoare. Hai, te rog...

Vorbind aşa, ajunseră pînă la colţ, se întoarseră şi se opriră la poarta unei case.

— Echipajul nostru e un colectiv de muncă comunistă ! Comunistă ! spuse răspicat Oles.

— Dar ce, ca să intri în comunism va trebui să treci mai întîi pe la cadre ?... Cine-i bunicul, cine-i bunica, dacă n-ai fost albgardist, dacă n-ai rude în străinătate, din ce partid ai mai făcut parte ?... Sau o să intrăm în comunism cu toţi, încolonaţi frumos, în salopete proaspăt călcate, cu secera şi ciocanul la piept ! ?

— Mă gîndeam la calificare... se zăpăci Poperecinîi. „Asta e cu piper pe limbă ! Nu degeaba se temea de gura ei tot malul drept."

— În privinţa asta, fii pe pace. Cît a stat la răcoare a făcut şi altceva decît să transforme crăpelniţa în îngrăşăminte naturale... E lăcătuş — una la mînă. E şofer — doi la mînă, şi mai e şi buldozerist. Află că el n-a fost un prăpădit de găinar, care umblă după mărunţiş, ci trăsnitor de ursoaice, adică spărgător de case de bani, o specialitate tehnică ! Îşi plimbă mînuţa înmănuşată, cu patru degete îndoite, pe sub nasul lui Oles. L-aş pune pe al meu să-l ia la baza cinci — unitate fruntaşă, nene ! — da nu vreau. Că şoferul se loveşte la tot pasul de ispite, iar iubitul meu fraţior e încă înfundat pînă peste urechi în capitalism. Asta-i una. Apoi, oamenii de la bază încă nu stau bine cu nivelul. Asta-i doi. Al treilea — şoferul ce

ştie altceva decît să învîrtă volanul ? Mare scofală ! Al patrulea e că n-ar avea acolo nici un fel de perspective. Mînuţa cu toate degetele răsfirate trecu din nouă sub nasul lui Poperecinîi, în chip de argument suprem.

— Dar de ce vrei să-l bagi tocmai la mine ?

— Una, pentru că-mi eşti simpatic. Femeia îi făcu, expertă în materie, ochi dulci, ceea ce nu-i displăcu de loc lui Oles. Al doilea, cum zice Petrovici al meu, ai reuşit să-i pui la cale pînă şi pe prăpădiţii ăia de negativi. În sfîrşit, al treilea... Să-ţi spun ?... Să nu-ţi spun ?...

— Spune, ce mai... făcu Oles, simţindu-se tot mai cucerit de farmecul „muieruştii isteţe".

— Al treilea e că în echipajul dumitale cîştigi cît un inginer, iar Kostka, după cum am mai spus, e înfundat pînă în gît în capitalism. Dacă-i agăţi sub nas un purcoi de sutare o să pornească galop şi o s-o ţină tot aşa, drept înainte... Aia-i, Alexandr Trifonovici. Hai, zău, pentru dumneata nu-i mare lucru. Promiţi ?

— Fie ! Spune-i să treacă mîine pe seară să stăm de vorbă. Cum zici că-l strigă ?

— Muică, dar spune-i mai bine Konstantin... Kostea. Muică e porecla lui hoţească... Ei, s-a făcut ?... Îi apucă mîna cu amîndouă mîinile ei, i-o scuturâ zdravăn şi grăbi sprintenă spre staţia de autobuz, fredonînd o melodie veselă.

A doua zi, în casa lui Poperecinîi unde mai plutea un miros vag de tencuială şi de răşină şi de unde mobila nouă tocmai o alungase pe cea demontabilă, de care i se făcuse lehamite Gannei, se înfăţişă Konstantin Tretiak zis Muică. Trupul său uriaş ocupase aproape tot divanul. Tot trăgîndu-se de bărbuţa roşcovană, care abia prinsese a se înfiripa, făcea teorie :

— ... De, mare lucru banii, dar dacă eşti băiat deştept, îi cîştigi şi fără gură de lup, fără să calci legea... Că aşa, un manglitor găseşte bani peste tot, cap să aibă... Dar mi s-a urît. Ajunge ! La cumnatu la autobază s-a băgat şofer un fîrtat de-al meu Covrig (ne-au agăţat o dată împreună pentru o chestie).

Lovele-lovele, ţoale-ţoale, gaborii îl salută şi se dau la o parte să-i facă loc... Ba i-am văzut şi mutra la gazetă. Bine, dar eu ce sînt ? O stîrpitură ? Ce, eu n-am nimic la mansardă ? Mi s-a urît dom' şef ! Mi s-a urît de tot... Şi dacă-l apucă urîtul pe Kostea Muică, s-a isprăvit... Ţii minte, atunci, pe vapor ?... Să-ţi spună mandea, deschis. Gîndeam că de cum pun piciorul aici, mă apuc iar de ale mele... Da iată că... Eh, dom' şef, păcat că n-am o armonică să-ţi clămpănesc ceva.

— Nu-i nimic, avem acordeon. Saşko, ia adă aici instrumentul Ninkăi. Saşko se repezi să execute ordinul, dar cînd deschise uşa camerei de alături, era gata s-o dea jos pe Nina care se uita prin gaura cheii. Ce te ascunzi, Roşculeţ ? Vino să-ţi fac cunoştină cu nenea Kostea.

— Nina, se recomandă ceremonios bondocelul. Apoi, privindu-l ţintă cu ochii ei verzui, curioşi, întrebă : Nene Kostea, dar ce-i aia manglitor ? Un fel de aligator, cum am învăţat la şcoală ? Şi unde trăieşte ?

— Soneciko, vino imediat la mama ! se auzi glasul speriat al Gannei.

Musafirului i se aprinseră obrajii. Din fericire tocmai atunci intra Saşko cu acordeonul. Tretiak îşi luă un aer important şi şterse burduful cu mîneca.

— Acordeonul cere îngrijire bună, spuse el băiatului şi clipi către Nina al cărei botic reapăru în crăpătura uşii. Şi acum ascultă, roşcovano, cine-s manglitorii şi unde trăiesc ei. Începu să cînte cu un glas plîngăreţ, întretăiat de un fel de sughiţuri, şi care-ţi făcea silă :

Tot zac şi zac eu la pîrnaie
Şi prin zăbrele mă boldesc,
Iar lacrimile-mi curg şiroaie
Ah, frate-miu, mă prăpădesc...

Fetiţa asculta nemişcată, cu vîrful cozii între dinţi. Deasupra ei apăru faţa îngrijorată a Gannei.

Şi-l vezi pe nenea la cutie
În zeghea lui cu mîneci strîmte,
Purtînd pe cap şi o scufie
Ca să nu degere la minte.

Strîngînd brusc burduful, întrebă fără nici o trecere :

— Ei, ce zici, dom' şef, mă iei ? N-o să-ţi pară rău... Dacă-ţi spune Kostea Muică... sfînt !

— Ştiu şi eu... Nu prea-i momentul potrivit. Cumnatu-tău şi cu mine încercăm o metodă nouă, organizăm o brigadă complexă. Poate ai auzit ?

— Am auzit, cum să nu. Covrig e acolo la voi. Se laudă că-l puneţi cap de coloană.

— Cum ?... Suhanov e Covrig ? Lui Oles nu-i venea să creadă.

— Da matale ce-ai crezut ? Trei condamnări una după alta !... Da poate-ţi închipui că mă lăcomesc la biştări ? Ei, află că puţin îmi pasă de miarele dumitale... Da mă doare, pricepi ? Mă doare inima ! Fîrtatu-meu Covrig să fie cap de coloană, să se scrie despre el în *Lumini*, iar eu... Ce zici, mă iei ?

— Fie ! se dădu bătut Oles. Numai că în echipajul nostru obişnuim să hotărîm totul împreună. Democraţie, băiete ! Eu unul o să votez pentru... Dar ce-o să spună băieţii...

Cînd musafirul aşeză frumos acordeonul în cutia lui, Nina, care tot timpul nu-şi lua ochii de la el, întrebă :

— Nene Kostea, da cum e corect : manglitor sau monglitor ?

Ganna se repezi s-o muştruluiască, dar de data aceasta musafirul nu se tulbură de loc.

— Dacă-i vorba despre mine, roşcovano, poţi să spui exmanglitor. Pricepi ?

— Dar o să ne mai cînţi ceva ?

— Altădată. Încadrată de bărbuţa firavă, cîrlionţată, această figură nu mai semăna aşa de mult cu un călcîi — comparaţie pe care o făcuse Oles la spital. O clipă ea fu înseninată de o expresie nouă, încă

nedesluşită. Cu ochii în pămînt, musafirul scoase decis din buzunar o cutiuţă lunguiaţă şi o întinse Ninei :

— Ţine, roşcovano.

— Dar ce-i asta ?

— Deschide şi uită-te... În semn de prietenie de la exmanglitorul Kostea.

În cutiuţă era un ceas mic de mînă, cu brăţară. Un ceas adevărat care ticăia. Fetiţa strînse la piept darul şi se uită rugător la maică-sa.

— Să nu cumva ! Dă-l înapoi imediat ! strigă Ganna şi, smulgîndu-i cutiuţa, o vîrî cu sila în palma lui Muică. Nu-i voie să primeşti astfel de daruri de la un necunoscut... Tonul spunea mai mult decît vorbele.

Obrajii lui Tretiak se făcură de culoarea sfeclei, din care pricină sprîncenele bălane şi genele de viţel se desenară şi mai clar.

— Credeţi că l-am şparlit... Ridică mîna şi izbi ceasul de perete. Mă, ce oameni !... L-am cumpărat pentru surioara mea, să i-l dau de ziua ei !... Voi să mai adauge ceva, dar făcu stînga împrejur şi ieşi glonţ, fără să le dea bună ziua.

Îl văzură trecînd prin dreptul ferestrelor, mormăind într-una.

— Rău ai făcut, Gannusia, spuse Oles strîngînd la piept fetiţa speriată. Cu ăştia trebuie să fii mai atentă...

— Dar tu, tu ? ! sări Ganna cu gura. Ba refuzi o avansare, ba îţi părăseşti băieţii... Şi acum, poftim ! Vrei să primeşti în echipaj un hoţ ! Ce nevoie ai de el ? De ce trebuie să te legi la cap ? Fiindcă Murka în loc să aducă ciurucul ăsta plocon bărbatului ei, la autobază, vrea să ţi-l bage ţie pe gît ?... Că de, pe bărbatu-său îl menajează. De mult ce te zbaţi pentru toţi, nici n-ai timp să stai puţin cu nevasta, cu copiii !

— Ganna !

— Ce Ganna, ce Ganna ? !... Un zăbăuc, asta eşti ! În toate te bagi. De toţi îţi pasă. Numai de nevastă şi de copii nu vrei să ştii... Ai ieşit dăunăzi cu lopata în grădină, ai adormit ! Cînd ne aşezăm să ascultăm radio împreună, te fură somnul... Şi la masă dormi !

Dar nu ajunge ! Vrei să iei şi un hoţ în cîrcă. Ca pînă la urmă să ţi se suie în cap !... Cu mîinile înfipte în şolduri, îl tot înghesuia pe Oles şi deodată o podidi plînsul. N-am bărbat, nu, n-am ! Bieţii mei copilaşi n-au tată ! Apoi se îndreptă mîndră şi îşi şterse ochii cu dosul palmei. Ei, uite, mi s-a urît şi mie ! O să-mi iau un drăguţ ! Aşa să ştii... Să nu zici că nu te-am prevenit !

În ziua cînd în casa din strada Mestecenilor avea loc această scenă conjugală, Maria Tretiak, mai voioasă ca niciodată, se urcase sprintenă pe scara de fier pînă în cuibul de sticlă al macaralei, cocoţat sus de tot deasupra şantierului. Se împlinea visul de dragul căruia ea, o fetişcană din Bielorusia, care pribegise ceva prin lumea largă, a venit aici în taiga. În sfîrşit, fratele ei, care în timpul războiului, cînd era încă puşti, nimerise în lumea delicvenţilor, se afla acum pe mîini bune. Poate spune că şi-a atins ţelul şi, totuşi, nu-i vine să se întoarcă în Bielorusia ei. Că, de... are şi bărbat, şi o meserie bună. Aceste ţărmuri, pînă mai ieri sălbatice, ale rîului ce brăzdează taigaua i-au devenit la fel de dragi ca şi satul bielorus în care copilărise... Credea că după ce o să-şi vadă fratele pornind pe drumul cel bun... Ei, ce să-i faci... soarta ! Dar mama cum o fi ducînd-o acolo ?... Văzu ca aievea şcoala din satul Elinici, pe femeia căruntă care trecea încet, sprijinindu-se în cîrje, prin clasele ce rămîn vara pustii. Soarele priveşte sfios pe fereastră. Se aud cocoşii. Femeia se aşază la catedră, cu auzul aţintit spre poartă, doar-doar o să răsune în prag paşii poştaşului... În sfîrşit, o scrisoare ! Fiul ei Kostea face parte din echipajul vestitului Poperecinîi, iar fiica, Maria... Îşi scutură scurt părul tuns băieţeşte, deschise un gemuleţ şi strigă în jos :

— Ei, cîntă cocoşelul dis-de-dimineaţă, scoală-te, copile, spală-te pe faţă ! Cocostîrcul meu e gata. Agăţaţi ţucalul !

Cînd macaraua ridică pe lanţuri o benă uriaşă cu beton şi, trepidînd de încordare şi legănîndu-se uşor în bătaia vîntului, o duse spre groapa de fundaţie, care îşi zbîrîea cîrligele armăturii, femeia avu o sen-

zație ciudată : parcă ceva străin a tresărit înăuntrul ei. Așteptă înfiorată... Nimic ! I s-a părut. Fluierînd un *boogie-woogie* și reușind chiar să bată tactul cu piciorul, mai cără o benă, apoi a treia, a patra, a cincea și încă multe, multe. „Totuși, ceva a fost... Poate... Nu, nu. Dar mai știi ?" Apoi, furată de ritmul muncii, uită de senzația asta nouă. Și tocmai cînd uitase de tot, acel ceva se repetă. Nu mai încăpea nici o îndoială. În pîntecul ei se zbătea o făptură mică, caldă, ca o păsărică. Își luă pentru o clipă mîna de pe manetă și și-o lipi de locul acela. „Oh !" O dată cu căldura pielii simți și niște mișcări vagi. Dar macaraua, care tocmai căra o nouă benă, nu-i dădea răgaz, așa că n-avea cum să verifice de nu cumva a fost doar o părere.

„E posibil să fi prins viață ?" Aștepta această clipă ; învățase să suporte și amețelile și greața, în așa fel ca nimeni să nu bage de seamă. Avea și alte semne, dar le ascundea pînă și bărbatului ei. Să fie o alarmă falsă, o bucurie înșelătoare, cum i s-a mai întîmplat o dată ? Ba nu, e cu neputință ! „Asta" trăiește, se mișcă. Maria se cercetă în oglinjoara rotundă pe care o prinsese de o bară metalică, privindu-se din trei sferturi. Din oglindă se uita la dînsa un chip care-i plăcea mult, la care ținea, pe care-l îngrijea și-l cocolea. Acum chipul acesta avea o expresie ce nu i-o cunoștea de loc : mirată, întrebătoare și un pic speriată.

— Mămica Mura ! spuse cu glas tare macaragița făcînd cu ochiul. Repetă rar, îmbătîndu-se de fiecare silabă : Mă-mi-ca... mă-mi-ca...

Acest cuvînt, primul pe care-l învățase să-l spună și ea, demult, avea în el ceva ciudat, tulburător, ceva ce îi umplea inima de bucurie : m-ma, ma-ma !... Colosul de oțel, slujindu-se cu îndemînare de brațele-i uriașe, căra cu hărnicie betonul. Mișcările îi erau ritmice ca întotdeauna și din mulțimea de oameni pe care îi ajuta nu bănuia nici unul că în clipele acelea creierul viu al macaralei, închis în colivia de sticlă cocoțată sus de tot, e atît de departe de truda giganticei mașinării.

12

Vestea că Litvinov, directorul întreprinderii „Onistroi", zace nemişcat într-o cabană pierdută în taiga nu-l surprinse de loc pe Viaceslav Ananievici Petin. De cîte ori i-a spus acestui om de modă veche, şi exasperant de încăpăţînat, că în secolul maşinilor electronice, în secolul sistemelor de telecomandă şi a unor desăvîrşite reţele de dispeceri, un conducător nu are voie să-şi piardă timpul cu trambalări inutile pe şantier şi nu are de ce să-şi bage nasul peste tot... Nu mai departe ca ieri, cu riscul de a i se răspunde cu o grosolănie, Viaceslav Ananievici căutase să-l convingă pe director să se ducă acasă, lăsînd căutarea geologilor dispăruţi în grija grupului numit chiar de el. Ţi-ai găsit ! I-a făcut semn cu lăboiul lui păros să-l lase în pace, şi... poftim rezultatul !

Dar cînd a raportat Moscovei cele petrecute, Viaceslav Ananievici s-a silit să-şi înfrîneze ciuda şi să vorbească pe un ton de cea mai caldă simpatie... S-au luat toate măsurile... De cum a fost posibil, a plecat la Ust-Cernava un elicopter cu medici... S-a trimis un pat comod, rufărie şi aparatele medicale de care a fost nevoie... De acolo s-a transmis prin radio că, din păcate, este vorba de un infarct clasic pe care îl poate diagnostica orice medic de circumscripţie, dar că ar fi de dorit totuşi să vină din capitală un profesor...

Petin a telegrafiat la Moscova cerînd să fie trimis pe Oni un profesor anume, o somitate în materie. Şi cu toate că de obicei îşi încredinţa corespondenţa secretarului, şi numai scrisorile deosebit de importante le dicta unei stenografe, a aşternut cu mîna lui o epistolă lungă şi caldă adresată Stepanidei Emelianovna Litvinova.

După aceea a convocat tot colectivul de conducere al şantierului. Ştiind că boala directorului i-a tulburat pe toţi, nu s-a mulţumit să-şi pregătească discursul, dar l-a scris de la început pînă la sfîrşit. Discursul

cuprindea şi următoarea frază: „Un incident stupid ne-a răpit, pentru un timp, un om minunat — pe Feodor Grigorievici. În faţa acestei nenorociri, trebuie să încredinţăm cu toţii partidul, să încredinţăm poporul că vom duce cu cinste mai departe steagul pe care l-a purtat Feodor Grigorievici şi vom dovedi că cele mai frumoase tradiţii ale întreprinderii «Onistroi» rămîn, în orice împrejurare, de neclintit."

Cuvintele acestea emoţionante i-au cîştigat lui Petin multe simpatii. Numai Nadtociev, foarte sensibil la nuanţe, a observat că acesta vorbeşte de Litvinov ca de un om mort, şi parcă recunoscîndu-i meritele i-ar îndemna să deschidă o eră nouă, ca să arate în sfîrşit de ce este în stare colectivul întreprinderii. Nuanţa aceasta îi scăpă chiar şi lui Kapanadze. Alăturîndu-i-se lui Petin, el spuse:

— ...Voi ştiţi, prieteni, că nu doctoriile îl pot face bine pe scumpul nostru Feodor Grigorievici. Mulţumirea sufletească — iată singurul leac. Să muncim dar în aşa fel, încît el să fie întotdeauna bine dispus, să-l bucurăm pe Bătrîn cu veşti bune...

În pauză, Petin îl chemă pe Specipendev în cabinet, sub cuvînt că are de discutat cu el o chestiune ce nu suferă amînare, şi se apucă să-i explice pe larg, de faţă cu toţi, că în cabana din taiga directorului nu trebuie să-i lipsească nimic.

— Vreau să înţelegi, spunea el, de parcă ar fi uitat că nu sînt singuri în cabinet, vreau să înţelegi o dată pentru totdeauna că este în joc viaţa unui minunat hidroconstructor sovietic. Eu, dumneata, noi toţi avem o răspundere uriaşă în faţa partidului, în faţa poporului...

— *Allez*, hop! şopti Nadtociev, făcînd semn cu cotul lui Kapanadze.

— Cum? întrebă acesta cu glas tare, ridicîndu-şi a mirare sprîncenele stufoase.

— *Allez*, hop! A sărit peste cal!

Secretarul de partid se încruntă şi îi întoarse spatele clătinînd din cap.

A doua zi dimineaţa, Petin, care de obicei nu se interesa de treburile organizaţiei de partid, se înfăţişă

la Kapanadze. Veni ca un oarecare, fără să-şi anunţe măcar vizita prin telefon.

Se ţinea o consfătuire cu agitatorii. De după uşă răzbătea glasul lui Kapanadze :

— ...Trebuie să facem aşa cum a spus marele poet, Alexandr Sergheevici Puşkin : „Cu slova-n inimi foc s-aprindem"... Iar voi, dragi prieteni, cînd vorbiţi oamenilor ci-i-i-tiţi după fituici, de vă apucă şi pe voi somnul. Mi-am notat aici cîteva „perle" de ale tovarăşului Kulakov : „În multe probleme vina cade pe...", „care frînează folosirea cea mai deplină..." Iată încă una, şi mai şi : „...Voi ocupaţi primul din ultimele locuri"... Spuneţi şi voi, aşa trebuie să vorbească un agitator ? Zadarnic te osteneşti să aprinzi sufletele, dacă în loc să te uiţi la oameni, tragi cu ochiul la fituică...

Stînd în anticameră, Petin scoase din servietă nişte hîrtii şi începu să le studieze cu răbdare, punînd rezoluţii... Din cînd în cînd arunca priviri furişe spre ceilalţi. Oamenii care aşteptau în anticameră îl priveau miraţi, dar cu o vădită aprobare.

— ...Dar dacă am sta să numărăm, dragi tovarăşi agitatori, toate expresiile parazitare pe care le folosiţi : „cum s-ar spune", „dat fiind că", „atît încît", se auzea de după uşă...

— Poate să vă anunţ totuşi, tovarăşe Petin, mai propuse o dată secretara.

— Nu, nu, te rog, protestă Petin desprinzîndu-şi ochii de pe hîrtii. Aici la organizaţie, sînt un membru de partid, la fel ca toţi ceilalţi, şi n-am nici un drept...

Nu apucă să termine, că se auzi zgomot de scaune, uşa se deschise şi în prag apăru Kapanadze.

— Viaceslav Ananievici ! De ce stai aici, dragul meu ? Intră, te rog...

Vorbiră de una, de alta, îşi spuseră ultimele noutăţi. Petin îi lăudă pe comsomolişti pentru valoroasele lor descoperiri geologice, ca şi activul sindical care a ştiut să seziseze la timp şi să popularizeze iniţiativa cu brigăzile complexe. E drept că *Luminile taigalei* ar trebui să vorbească mai pe larg, mai frumos şi mai viu po-

porului despre noile inițiative, dar mai e timp, au s-o facă. Foarte îngrijorat de avizul medicilor veniți de la Ust-Cernava în privința sănătății lui Litvinov, Petin îl rugă pe Kapanadze să mai dea un telefon chiar azi la C.C., să informeze pe cine trebuie despre starea gravă a directorului și s-o sfătuiască pe soția lui Litvinov să vină cît mai urgent cu avionul... În cazurile astea nu se știe niciodată...

Kapanadze dădea mereu din cap, dar nu spunea nimic. Cînd omul acesta orgolios recunoscuse deschis și cinstit că s-a înșelat asupra proiectului lui Diujev, el își cîștigase simpatia secretarului de partid, iar însemnatul aport pe care-l aducea acum la pregătirea zăgazului îl ridica și mai mult în ochii lui. Totuși nu înțelegea pentru ce a venit. De parcă i-ar fi ghicit gîndul, Petin își trase scaunul mai aproape și-i mărturisi scopul vizitei:

— Sînt sigur că te întrebi ce vînt m-a adus?... Pînă acum, subsemnatul venea numai dacă era chemat, pentru ca deodată să poftească din proprie inițiativă... Vreau să-ți destăinuiesc ceva ca un comunist unui alt comunist: Feodor Grigorievici luase asupra lui toate legăturile, toate contactele cu organizația de partid, cu organizațiile obștești, și-și apăra cu gelozie acest monopol.

— E și normal. El face parte din biroul organizației raionale de partid, din comitetul regional de partid! sări Kapanadze în apărarea directorului.

— Înțeleg, Lado Ilici, înțeleg! E un vechi comunist și sînt convins că se achită de aceasta mult mai bine decît aș fi făcut-o eu, de pildă... Tehnica — iată elementul meu. De fapt, această gelozie, această ambiție sănătoasă, partinică este întotdeauna proprie vechilor bolșevici, totuși... Pe scurt, a fost singurul motiv care m-a ținut departe de problemele obștești. Acum însă pot trece la acțiune fără să-mi fie teamă că aș răni susceptibilitatea cuiva și... îți stau la dispoziție, Lado Ilici.

Întinse mîna și Kapanadze i-o strînse călduros. Tot ce a spus Petin era perfect logic și e foarte bine că un tovarăș atît de capabil, de pregătit, are de gînd să

activeze şi pe linie de partid. Dar Kapanadze şi-a păstrat pentru el acest gînd. Aştepta principalul.

— Spune, dragă Lado Ilici, n-ai impresia că atitudinea noastră faţă de planul aprobat denotă o oarecare, ca să spun aşa, comoditate ? continuă Petin pe un ton confidenţial. Sînt dator să fiu sincer cu secretarul de partid, nu ? După părerea mea, noi lucrăm destul de bine, avem depăşiri la mai toţi indicii. Dar planul se depăşeşte în toată industria, or noi sîntem întreprinderea „Onistroi". Ceva unic. Milioane de priviri sînt îndreptate spre noi, şi nu numai în ţară, ci şi peste hotare... Lumea capitalistă ne priveşte cu invidie. De altfel dumneata înţelegi problemele astea mai bine ca mine...

Kapanadze era tot mai intrigat. Că doar n-o fi venit Petin la organizaţia de partid să facă agitaţie pentru puterea sovietică !

— Înaintăm în front cu ceilalţi, dar noi trebuie să fim primii, trebuie să uimim, să călăuzim, să fim deschizători de drumuri !... Un cunoscut document de partid ne numeşte : „Pionierii septenalului !" Dar ce fel de pionieri sîntem dacă mergem în pas cu toţi ?... Cred că ai înţeles ce vreau să spun... Trebuie să ţîşnim înainte... Iată !...

— Deh, n-ar fi rău, spuse Kapanadze tot aşteptînd să vadă unde vrea să ajungă.

Se gîndise şi el la asta, şi încă destul de mult. Îl bucura iniţiativa lui Oles Poperecinîi, îl bucurau succesele autobazei cinci, care fusese o surpriză pentru el, ca de altfel şi pentru întreg şantierul. Dar toate acestea erau iniţiative răzleţe. Simţea că acum asta nu mai e de ajuns. Şi iată că inginerul acesta, care niciodată nu s-a omorît cu treburile obşteşti, îi vorbea de ceva nou, de ceva într-adevăr măreţ.

— Propun ca această mişcare să fie numită „Salt spre comunism" şi să se desfăşoare sub lozinca „Planul trimestrial în 70 de zile de lucru".

— Cu două săptămîni înainte de termen ? Dar e posibil ?

— Ţi se pare prea îndrăzneţ ? Petin ridică sprîncenele de parcă nu-şi putea crede urechilor.

— Salt spre comunism! Kapanadze cumpănea în gînd aceste cuvinte. Sună bine... E ceva ce poate însufleţi. Se ridică şi începu să se plimbe prin cameră cu mîinile la spate, de parcă l-ar fi imitat pe Nadtociev... Salt spre comunism!... Frumos... Dar eşti convins că e ceva real? Vreau să spun, că planul trimestrial poate fi îndeplinit în 70 de zile?...

— E destul ca noi doi s-o dorim cu adevărat, pentru ca în pofida tuturor oamenilor zilei de ieri, a tuturor celor cărora le place să lucreze în aşa fel, încît să le rămînă şi o „rezervă" şi să împărăţească culcaţi pe-o ureche, să arătăm de ce este capabil colectivul întreprinderii „Onistroi". Uită-te aici. Puse pe birou în faţa lui Kapanadze o mapă cu hîrtii frumos aranjate. Personalul meu studiază de mult această idee. S-a calculat totul... Acesta este graficul defalcat pe zile şi pe lucrări. Aici sînt calculele pe principalele brigăzi... E drept că nu ne-am ocupat de lucrările de zăgăzuire, ăsta e domeniul lui Diujev şi te-aş ruga să te înţelegi personal cu el.

Kapanadze se opri scurt în faţa lui Petin, privindu-l cu mirare şi simpatie, de parcă ar fi spus: iată cine-mi eşti...

— Mărturisesc, Viaceslav Ananievici, că pînă acum mi-am închipuit că eşti un om al tehnicii şi atît... Salt spre comunism! Straşnic! Asta va merge drept la inimă!

— Va trebui însă să acţionăm energic, ca să se pună în mişcare dintr-o dată toate rotiţele: presa, radioul, televiziunea. Poperecinîi şi alţi fruntaşi dau interviuri... Dezvăluim dintr-o dată uriaşele perspective pe care le oferă iniţiativa, ca să uimim, să uluim... Hai să procedăm, ca să zic aşa, la o diviziune a muncii: eu raportez pe linie administrativă, adică la minister, ministrului personal, iar dumneata te ocupi de celebrităţile noastre, le pompezi, mobilizezi masele... Ei, şi după aceea, vor trebui înştiinţate, fireşte, forurile de partid. Şi asta intră în atribuţiile dumitale.

— O să fac. O să fac tot ce trebuie. Cu Oleş Poperecinîi sîntem vecini. Chiar azi trec pe la el... Salt spre

comunism !... E un băiat deştept, energic ; imediat o să ia foc...

La masă, Lado Kapanadze a vorbit alor săi despre vizita lui Petin, presărîndu-şi copios cuvintele cu interjecţii şi semne de exclamaţie. Ce om !... Ce orizont ! S-ar putea ca într-adevăr să-l fi intimidat autoritatea Bătrînului, împiedicîndu-l să arate de ce este în stare, sau poate a fost din partea lui un exces de scrupule... Lamara zîmbi ironic :

— O nouă pasiune ? Ar fi vai de capul meu, Lado, dacă te-ai îndrăgosti tot aşa de fulgerător de femei.

Felul cum primi vecinul său vestea, îl cam dezamăgi pe secretarul de partid. Oles şi Saşko şedeau pe balcon, meşterind ceva la aparatul de radio. Bucuros de oaspeţi, Poperecinîi îl pofti să stea în fotoliu şi-i ceru Gannei să pregătească ceaiul. Asculta cu luare-aminte ce-i spunea Kapanadze, dar mîinile i se mişcau parcă de la sine, împletind nişte sîrmuliţe ale căror capete le ţinea Saşko.

— ...Scrisoarea fraţilor Poperecinîi ! Ce rezonanţă ! Îţi dai seama ?...

— Stai puţin, Saşko, făcu Oles şi, ridicîndu-şi ochelarii pe frunte, spuse gînditor : Planul trimestrial în şaptezeci de zile... Asta trebuie rumegat... trebuie calculat cu de-amănuntul... Şi, văzîndu-şi înainte de împletit, încheie : Să nu-ţi fie cu supărare, Lado Ilici, dar deocamdată nu pot răspunde nimic. Mai întîi să socotesc totul, să vorbesc cu băieţii...

— Nu te ştiam aşa mocăit ! spuse Kapanadze dezamăgit, ba chiar înciudat.

— Aşa sîntem noi, ucrainenii, înceţi la minte, zîmbi Oles. Dar avem şi o vorbă : „N-ai făgăduit — cumpăneşte, ai făgăduit — împlineşte"... Îţi dau mîine răspunsul, da pînă una, alta, Lado Ilici, hai să bem ceaiul... Uite, ia şi dulceaţă de vişine. Urmă, cu intenţia vădită de a schimba vorba : Văzuşi vişinii mei ? Saşko i-a încotoşmănat cu ziare. Am rupt o rămurică şi am pus-o în apă. Priveşte... A înflorit ! Ia ad-o aici, Roşculeţ. Nina sări de la locul ei — se aşezase lîngă nenea Kapanadze la care ţinea foarte mult — dădu fuga

şi aduse micul vas cu rămurica înflorită. Au ieşit bine din iarnă...

— O să facem şi vişinată, se lăudă fetiţa, destăinuind probabil un vis drag al familiei.

La ceai, Oles îi vorbi secretarului despre brigăzile complexe, îi spuse că acum treaba merge ritmic, armonios, ca pe roate, că noul său mecanic cu ciudata poreclă de „Muică" e tare de tot în tehnică. Despre „saltul spre comunism" n-a mai spus nimic, dovadă că avea multe îndoieli în privinţa asta...

Lucrurile se precipitau. La cîteva zile după aceea, Oles fu chemat la comitetul sindical. Aici era multă lume. Pe unii îi cunoştea, pe alţii nu. Vorbeau despre proiectul scrisorii deschise a colectivului întreprinderii „Onistroi", despre „saltul spre comunism", unii cu entuziasm, alţii cu rezervă, sau cu oarecare descumpănire. Kapanadze, care tocmai ieşise din cabinetul preşedintelui, îi veni în întîmpinare :

— Iată-l şi pe Poperecinîi-senior ! Noroc, vecine ! Ei, te-ai gîndit ?

— M-am gîndit, răspunse încet Oles. Ne-am sfătuit cu băieţii, ne-am socotit, am cîntărit totul şi... uite angajamentele.

Zicînd acestea, îi întinse o mică foaie de hîrtie.

Secretarul de partid şi preşedintele comitetului sindical o despături nerăbdători, şi imediat pe faţa unuia se citi dezamăgirea, iar pe a celuilalt nedumerirea. Preşedintele sindicatului se pomeni chiar fluierînd a mirare.

— Atîta tot ? Frăţîne-tău s-a legat să dubleze producţia.

— Treaba lui, oftă Oles. Fiecare cu socotelile lui.

— Şi cum, vrei să-l laşi să ţi-o ia înainte ? Tocmai acum, cînd pregătim un salt puternic spre comunism ?

— Ştii, nici în ajun de sărbători nu se cade să arunci vorbe în vînt, spuse Oles, întorcîndu-se să plece. Ce-am spus, facem sigur. Dacă se va putea mai mult, om vedea...

— Vrei să trăieşti comod, Alexandr Trifonovici !

Poperecinîi se întoarse din uşă. Faţa lui uscăţivă, colţuroasă şi destul de comună era liniştită, dar Kapa-

nadze fu izbit, nici el nu știa de ce, de cîte fire albe erau presărate în mustăcioara neagră a excavatoristului.

— Nu! Vreau să trăiesc cu cap! i-o întoarse Oles și ieși, petrecut de privirile nedumerite sau ironice ale oamenilor.

— S-a cam răsuflat, oftă președintele sindicatului, cu un aer cam încurcat. Nu zic că angajamentele astea ar fi de lepădat, dar cum să scrii la gazetă „om vedea"... N-o să le trecem în scrisoare. Da, a îmbătrînit Oles. Păcat! A fost un șoim, nu alta! Dar nu-i nimic. Vine schimbul, vine tineretul! Boris se prinde să dea gata planul trimestrial în două luni... Auzi! „Cu cinci zile înainte de termen"... Ne facem de rîs! Ar trebui să-l prelucrezi, să-l iei de scurt...

Kapanadze nu răspunse nimic. Încăpățînarea lui Poperecinîi îi dădea de gîndit. Totuși de pe întreg șantierul veneau vești atît de îmbucurătoare, ideea fusese primită peste tot atît de bine... *Pravda Starosibirskului*, care consacra inițiativei un editorial, o susținea cu înflăcărare. Poate, într-adevăr, a îmbătrînit vecinul? Că de, are destui ani la război!

A rămas străin de această inițiativă, al cărei ecou se și făcuse auzit în toată regiunea, și întreg sectorul pentru pregătirea acțiunii de stăvilire a cursului apei, unde toată puterea era acum în mîinile lui Diuiev. Acest colectiv și-a reînnoit angajamentul de a sili rîul să se abată din calea lui seculară exact la termenul fixat, și atît. Iar la consfătuirea colectivului de conducere al șantierului, cînd unii au încercat să-l prelucreze pe Diuiev, acesta zîmbi și-l cită pe un latin:

Feci quod potui, faciant meliora potentes... adică fac ce pot, iar cine-i în stare să facă mai mult.

Auzind asta, Petin, dinamicul și exigentul Petin, care reușise într-un timp atît de scurt să strîngă în mîinile lui toate frînele conducerii și, prin manevre foarte discrete, să-și plaseze oamenii în sectoarele decisive, nu făcu decît să schițeze un zîmbet spre surprinderea tuturor.

— Dumneata, Pavel Vasilievici, te bucuri la noi, aș spune, de privilegiile orașului liber Danzig... De altfel, stăvilirea rîului îți ajunge!

Scrisoarea muncitorilor, inginerilor şi tehnicienilor de la întreprinderea „Onistroi" la care au subscris, după puţină vreme, şantierele întregului complex industrial din Divnoiarsk a făcut vîlvă. Agenţia TASS s-a ocupat de ea într-un comunicat special. Un ziar din capitală a publicat, în spaţiul rezervat materialelor importante, un amplu articol al lui V. A. Petin, locţiitorul temporar al directorului întreprinderii. Articolul se şi intitula: „Salt spre comunism". Cîte unii care, cunoscîndu-l bine pe Viaceslav Ananievici, se întrebaseră cu nedumerire ce l-a îndemnat pe acest inginer excelent cotat, şi care făcuse o carieră strălucită, să se hotărască peste noapte să plece din capitală ca să se îngroape în taiga, după ce citiră articolul, zîmbiră cu înţeles:

— Ei, acum e limpede. A prins momentul prielnic, şi vezi-l cum urcă... Ăsta-i în stare din mers să speculeze şi epoca.

13

Deşi trecuse destul timp de atunci, Feodor Grigorievici Litvinov mai ţinea şi astăzi minte clipa cînd şi-a revenit şi a văzut tavanul din bîrne grosolan cioplite, călăfătuit cu muşchi cărunt de turbă. „Unde dracu mă aflu?" Dădu să arunce plapoma şi să sară din pat, dar fu săgetat de o durere cumplită, de parcă l-ar fi curentat. Îşi simţea trupul jilav şi nevolnic. Două braţe puternice de femeie, ce se întinseră de după căpătîi, îl susţinură, ajutîndu-l să-şi culce încet capul pe pernă. O voce cunoscută spuse:

— N-aveţi voie să vă mişcaţi, Feodor Grigorievici.

Atunci îşi aminti totul şi bănui că l-au adus la cabană. Voi să întrebe voios: „Cine-mi porunceşte acolo?" şi se miră singur cît de stins îi era glasul.

— Eu sînt, Vasilisa. Fata trecu pe lîngă el şi se opri la picioarele patului. Trupul ei voinic şi zvelt se contura net pe fundalul ferestruicii înguste, tăiată în două bîrne.

Au spus să staţi pe spate şi să nu vă mişcaţi de loc. Şi n-aveţi voie să vorbiţi.

— Cine a spus ?

— Medicii, la radio... Făcu semn spre uşa înjghebată rudimentar pe care vîntul o zgîlţîia, de parcă ar fi vrut s-o deschidă. Acu e viscol. Cum se schimbă vremea, o să vină libelula voastră cu doctorii. Pînă atunci staţi liniştit şi nu mă întrebaţi nimic, că eu tot n-o să vă răspund.

Cu un aer decis, se aşeză pe un butuc şi, vîrîndu-şi nasul în carte, începu să bolborosească cuvinte nemţeşti, prefăcîndu-se foarte absorbită.

Aşadar, Litvinov, acest om impetuos, refractar la tot ce era potrivnic firii sale şi care nu voia să audă de sanatorii şi staţiuni de odihnă, tocmai pentru că îl condamnau la trîndăvie, Litvinov a cărui zicală preferată era : „Numai în coşciug poţi să stai cu mîinile încrucişate", acum se vedea silit să zacă cine ştie cît, uite aşa, nemişcat, cu mîinile la piept, în coliba asta a vînătorilor, departe de şantier, de oameni şi neavînd la îndemînă nici telefon, şi nici telegraf. Inima i se umplu de obidă şi de amărăciune. Două lacrimi mari se prelinseră de-a lungul tîmplelor şi căzură pe pernă.

— Ieşi ! porunci el Vasilisei.

Era groaznic să-l vezi pe Bătrîn plîngînd.

— Vă doare ? Ochii albaştri ai fetei scotociră speriaţi prin toate ungherele pînă dădură de o geantă burduşită din foaie de cort, cu crucea roşie pe ea. Litvinov îşi muşcă buzele şi scuturâ furios din cap.

— Ieşi odată ! Fata avu impresia că directorul strecoară anevoie cuvintele printre dinţii încleştaţi.

Căuta cu mîinile tremurătoare în trusa de prim-ajutor a geologilor. Cînd ridică în sfîrşit fruntea, bolnavul îşi recăpătase stăpînirea de sine.

— N-ai găsit, ai ? şoptiră buzele lui livide, pe care se desluşea acum fiecare crăpătură. Geologii nu cară cu ei valeriană. Nu-i de ei...

A doua zi dimineaţă, cînd se mai potoli viscolul, veni în sfîrşit şi medicul cardiolog, aducînd toate cele necesare şi însoţit de două infirmiere, pentru a institui o gardă

permanentă lîngă bolnav. Doctorul i-a repetat lui Litvinov că îi este cu desăvîrşire oprit nu numai să vorbească, dar chiar şi să se gîndească la ceva ce l-ar putea tulbura sau enerva. Cei din jurul lui — şi erau destui, pentru că în aceeaşi cabană se afla cantonată, după o perdea de prelată, echipa geologică care-şi continua lucrările — au primit consemnul să nu vorbească în nici un caz cu bolnavul, iar surorile aveau ordin să nu-l lase să pună întrebări.

În linii mari, toate aceste prescripţiuni erau respectate. Dar, cînd văzură cum se perpeleşte noul lor vecin pentru că nu ştie ce se întîmplă pe şantier, cum se interesează de munca lor şi cum ascultă cu suflarea tăiată ce se vorbeşte în cameră, tinerii geologi născociră un mijloc de informare ocolind tiranicele oprelişti ale medicinei. Serile, înghesuiţi pe priciuri, îşi povesteau, chipurile, în şoaptă, dar aşa ca să se audă în toate unghereie, noutăţile care, după părerea lor, l-ar putea interesa pe Bătrîn. Noutăţile acestea erau foarte bune. Mai mult chiar — formidabile! Cercetarea puţurilor săpate de Salhitdinov, săparea altora şi examinarea probelor confirmau că geologul care pierise într-un chip atît de tragic în taiga, în anul cînd a izbucnit războiul, găsise zăcăminte a căror valoare nici n-o bănuia. Parcă prevăzînd că într-o zi vor veni aici oameni harnici şi cutezători pentru a trezi din somn pustietăţile, natura se îngrijise nu numai să înalţe din bazalt porţi gigantice, care să prindă Oniul ca într-un cleşte, dar şi să ascundă prin preajmă bogate zăcăminte de minereuri atît de preţioase, încît cea mai ieftină energie devenea şi cea mai necesară. Toate acestea existau deocamdată numai în visele îndrăzneţe ale entuziaştilor tineri. Dar fiecare nouă recunoaştere în taigaua înzăpezită venea să adeverească, după părerea lor, această ipoteză. Şi cu toate că la vară vor mai trebui să efectueze lucrări de explorare foarte anevoioase, conturarea rezervelor puse în evidenţă, foraje şi altele, comsomoliştii au şi botezat acest ţinut „Zăcămîntul lui Salhitdinov" şi tot în şoaptă dezbăteau aprig controversata problemă a amplasării optime a

uzinelor de preparare şi a instalaţiilor de aglomerare, precum şi a combinatului metalurgic.

Imobilizat în aşternut, Litvinov zîmbea mulţumit: „Diavolii ăştia bărboşi îşi închipuie că asta se face cît ai bate din palme !... De-ar şti ei ce halima birocratică, cîtă scriptologie, cîtă luptă, ce discuţii şi ce ciocniri de interese şi ambiţii va declanşa această descoperire !"

Îi plăceau toate acestea şi uneori fredona chiar în gînd : „Pieirea pîlcurilor mele..." Dar vecinătatea acestor tineri îi stîrnea şi gînduri amare : ei discută, se ceartă, sînt numai clocot, ca puhoaiele primăverii, iar tu zaci ca o buturugă putredă pe fundul unei rîpe şi le dai numai bătaie de cap !... I se aşeza un nod în gît şi ochii i se umpleau de lacrimi.

Glasurile tinerilor geologi, care răzbăteau seara de după perdeaua de prelată, însemnau pentru el legătura cu viaţa. Ascultîndu-le, afla nu numai ultimele noutăţi în legătură cu prospectările, dar şi cîte ceva despre felul cum stau lucrurile la Divnoiarsk. Ei, aşa mai treacă-meargă. Dar iată că într-o zi a descins în cabana din taiga profesorul trimis cu avionul din capitală — o somitate a medicinii. L-a consultat cu minuţiozitate şi a dat o serie de instrucţiuni categorice, curmînd firicelul care-l lega pe Litvinov de cei din jur. Au ridicat în apropierea cabanei un cort mare, încălzit, şi i-au poftit pe geologi să se mute acolo. Apoi, Specipendev cel fără astîmpăr a transformat într-o singură seară modesta colibă a vînătorilor din taiga într-o „filială a celei mai mari clinici din Moscova", după cum s-a exprimat el. Pereţii şi tavanul au fost căptuşiţi cu cearceafuri. De pe priciul încropit din pari flexibili, l-au mutat pe bolnav într-un pat cu plasă metalică. Mobilierul — masa şi băncile cioplite cu barda, butucii ce ţineau loc de scaune, ca şi lăzile aflate pe post de dulăpioare — a fost dat afară şi înlocuit cu mobilă albă de spital. Pentru surori s-au adus din Divnoiarsk halate şi bonete scrobite. Şi ca o încununare a acestor prefaceri, Specipendev a atîrnat cu mîna lui pe perete o reproducere după vestitul tablou „Dimineaţa într-o pădure de pini" în ramă groasă, aurită.

Dar efectul acestor măsuri a fost contrar celui aşteptat. Starea bolnavului s-a înrăutăţit vizibil. Se plictisea, se închidea în sine, pierduse pofta de mîncare, privirea îi era stinsă. Zăcea zile întregi cu ochii închişi, dar infirmierele care făceau cu rîndul de gardă îşi dădeau seama că nu doarme.

— Nu am dreptul să vă mint, spuse profesorul întors din taiga Stepanidei Emelianovna Litvinova, care venise să-l consulte înainte de a lua avionul ca să plece la bărbatul ei. Plinuţă şi cîrnă, femeia aceasta în vîrstă, care semăna cu o „Matrioşka" — tradiţionala păpuşe de lemn — îl asculta fără să-l întrerupă, cu mîinile ei mari, puternice, încleştate pe poşetă. Are un organism de fier. Numai că e extrem de surmenat, ceea ce complică totul... Repaos absolut, nici un fel de emoţii, numai astfel mai putem avea ceva speranţe.

Omul de ştiinţă îşi trosni degetele :

— E un bolnav dificil. Refuză să ia medicamentele, aproape că nu mănîncă. Unde mai pui condiţiile acelea groaznice, aş spune o viaţă de cavernă ! În toată practica mea n-am văzut aşa ceva. Nici chiar în timpul războiului.

Stepanida Emelianovna scoase o ţigară cu filtru, o lovi uşurel de cutie, dar imediat o boţi speriată şi o băgă în poşetă.

— La mine o să mănînce şi o să ia şi doctoriile, îl asigură ea pe un ton convins. Altceva ?

— Altceva nimic. Repaos, repaos şi iar repaos. O privi trist şi-şi desfăcu braţele a neputinţă.

Toată discuţia asta îi reveni în memorie Stepanidei Emelianovna cînd, străbătînd pe jos ultima bucată de drum între poienita unde aterizase elicopterul şi cabană, se opri să se odihnească o clipă în faţa uşii vopsită în alb-gălbui. Îşi trase răsuflarea şi hotărîndu-se puse mîna pe clanţă.

— ...Scena zece : aceiaşi, plus Martîn cu balalaica ! se anunţă ea cu voioşie, dînd-o la o parte pe sora care se grăbi să-i vină în întîmpinare. Zi, Fedka, mi-ai făcut o figură ! Acum, cînd toată trupa mea e în dîrdora examenelor, a trebuit să-i las baltă şi să zbor la tine, la ca-

pătul pămîntului ! Nepoţii îşi sancţionează bunicul cu o mustrare scrisă.

Îi văzu barba ţepoasă, căruntă, obrajii supţi, ca de ceară, cu nasul scurt mai ascuţit şi chiar despicat în vîrf... Moşneagul acesta să fie bărbatul ei ? !... Dar cînd îl auzi murmurînd : „Stiopa", cînd văzu lacrimile înecîndu-i ochii albaştri, îşi înghiţi hohotele de plîns şi scrută cu privirea încruntată a unui inspector cămăruţa scundă şi strîmtă, pereţii acoperiţi cu cearşafuri, şi tabloul în ramă aurită.

— Afară-i primăvară, rîde soarele, iar la voi e un aer să-l tai cu cuţitul. Încercă ferestruica. Nu se deschidea. De fapt, era o bucată de geam verzui lipit cu humă. Fii bună, fetico, şi deschide uşa.

— Iertaţi-mă, dar am primit instrucţiuni precise, replică sora pironind cu o privire care se voia severă pe femeia aceasta plină, de statură cam joasă, îmbrăcată într-o blană scumpă de jder şi un şal pufos, cu un capăt aruncat pe spate, cum poartă femeile la ţară.

— Hai, să nu ne certăm, fetico ! spuse pe un ton împăciuitor Stepanida Emelianovna, acoperindu-şi bine bărbatul cu plapuma şi infirmiera se supuse.

În cameră năvăliră zgomotele taigalei şi miros de zăpadă ce se topeşte. Stepanida Emelianovna trase adînc aerul în piept.

— Aşa da... Că zace în inima pădurii, da nu vede copaci decît în poză... Uite ce e, fetico, o să stau eu cu el, iar tu adă nişte cetină să aşternem pe jos : să vezi ce bine o să miroasă a răşină. Cînd infirmiera ieşi, femeia îngenunche lîngă pat şi-şi sărută bărbatul pe gură. Ptiu! De ce nu te-au bărbierit, că uite ce ţepi ţi-au crescut, zău aşa... Haide, haide, nu mai plînge... Unde s-a mai pomenit un garderob să plîngă... Stai cuminte, iar eu o să-ţi fac un raport despre toată progenitura noastră. Tu să asculţi şi să taci.

Îşi puse mîna mare cu vinele pronunţate pe mîna soţului, care zăcea moale pe plapumă, şi începu să povestească.

Litvinov nu spunea nici un cuvînt şi totuşi nu era un monolog. Stăteau de vorbă doi oameni în vîrstă, care ştiau totul unul despre celălalt. Ea povestea, iar el răs-

pundea din ochi sau dînd din cap aproape imperceptibil. Era un obicei al lor. Se întîmpla ca Litvinov să lipsească din capitală cu lunile, dar prietenia care se legase odinioară între doi tineri — el, plutaș din Tver, ea, țesătoare — pe băncile facultății muncitorești era de așa natură, încît de cîte ori sosea la Moscova, venind cu avionul de peste mări și țări, avea impresia că fusese plecat doar pînă la colț să ia un borcan cu iaurt.

Pentru medicul, venit peste cîteva zile din Divnoiarsk, starea bolnavului fu o surpriză.

— Prezența dumneavoastră este cel mai bun remediu, spuse el galant Stepanidei Emelianovna.

— Ei aș ! protestă femeia. E altceva la mijloc. Voi, medicii, știți una și bună : liniște, odihnă. Iar omul meu are o vorbă : „Odihna e pentru morți"... De aici toată daravera...

Stepanida Emelianovna, femeia aceasta care mirosea a tutun, își tundea scurt părul înspicat și, ca să-i fie mai comod, îl lega cu o băsmăluță roșie, cum purtaseră comsomolistele prin anii douăzeci, femeia aceasta cu glasul puternic și un vocabular pitoresc, presărat cu expresii ieșite din circulație, ca de pildă „daraveră", „gașcă", „haleală" și altele, s-a încadrat perfect din prima zi în viața taberei din pădure. Nu trecu mult și începu să-i strige pe geologi pe numele mic : Jenka, Iurka, Volka, le cunoștea tainele sentimentale, îi certa că umblă neîngrijiți, îi punea să-și spele albiturile și cămășile, iar serile și le petrecea cîrpind sau cosînd nasturi, treabă la care o înhăma și pe Vasilisa, ca și pe infirmiera care nu era de gardă. Ceruse lui Ilmar Sirmais aparatul lui mititel cu tranzistori, îl instalase la căpătîiul lui Litvinov și acum radioul vorbea și cînta din zori și pînă-n noapte. Emisiunea de dimineață începea cu semnalul postului din Starosibirsk — primele acorduri din cunoscutul cîntec *Mare frumoasă, tu sfinte Baikal !* În murmurul aparatului bolnavul medita, moțăia sau dormea de-a binelea. Dar era de ajuns să oprești radioul, ca el să deschidă imediat ochii.

— De ce-ați închis ?

— Păi, transmite o aiureală : răspunsuri pentru ascultători.

— Ba nu, mă interesează ce-i preocupă pe oamenii de aici.

Iar cînd se isprăvi bateria, bolnavul se posomorî şi începu să se frămînte, să aibă toane : „Parcă m-aţi aruncat într-un fund de fîntînă !"

Între timp, doftoricimea Divnoiarskului trebuise să admită că regula care prevede repaos absolut la afecţiuni similare cu a lui Litvinov are şi ea excepţii. Şi iată că într-o bună zi sosi Specipendev aducînd triumfător un radio uriaş, pentru care abia de-au mai găsit loc în cabană.

— E un aparat grozav ! Orgă ! Ultimul răcnet ! Starosibirskul a primit un singur exemplar şi au tăbărît cu toţii să-l ia. Mutra rubicondă a lui Specipendev strălucea de fericire. Da cînd au aflat că e pentru dumneavoastră, Feodor Grigorievici, n-au mai zis nici pîs... Să vă spună Lado Ilici.

— Special-pentru-dumneavoastră ! făcu Kapanadze, ca să-l tachineze pe Specipendev. Numai pentru Bătrînul nostru s-au înduplecat să ni-l vîndă. Ehe !... După cîte văd, azi-mîine o să ne apucăm iar de haltere.

Complimentul era sincer. Organismul viguros biruia boala cumplită, şi Litvinov mergea spre vindecare. Totuşi, respectînd cu stricteţe cuvîntul de ordine, secretarul de partid „făcea conversaţie" flecărind despre şah, despre apropiatul sezon de fotbal, despre sputnici şi lunici, despre un urs uriaş doborît zilele trecute de vînătorii de la „Plugarul roşu", avînd grijă să nu pomenească de treburile şantierului.

— Ascultă, Lado, îl întrerupse Litvinov. Cum vine asta ?... Toată ziua-bună ziua vorbiţi la radio despre saltul acela spre comunism. Bun ! Dar de ce nu spuneţi nimic despre Oles ? Cifre, de rămîi paf, dar despre Oles Poperecinîi, nimic !...

Kapanadze se văzu nevoit să-i spună toată tărăşenia. Litvinov, căruia acum i se dădea voie să se aşeze în pat, ascultă cu pleoapele coborîte, de ziceai că picotează. Cînd le ridică, însă, în ochi i se citi neliniştea.

— Ascultă, Lado, ia spune drept, la voi pe şantier totul e... cum scrie la carte ?

— Fii pe pace, Feodor Grigorievici. Diujev e pe punctul să termine. Fă-te bine mai repede, că la vară stăvilim !

— Am auzit că Diujev a ajuns la voi un fel de Danzig, oraş liber. Mustăcioara scurtă i se zbîrli bătăios. Palid, tras la faţă, ras proaspăt, părea chiar întinerit. Da nu mă gîndesc la Diujev, ci tot la... „salt", sau cum îi spuneţi... Vuieşte ţara...

— Feodor Grigorievici, medicii mi-au interzis cu străşnicie să discut cu dumneata despre treburi, dar dacă ţii neapărat, o să-ţi trimit regulat dările de seamă.

— Dările de seamă !... De cînd au învăţat cîte unii să le potrivească, degeaba le mai citeşti... Prea s-au şmecherit... Dar dacă zici tu că totu-i cum scrie la carte, să fie într-un ceas bun !... Da de alde Poperecinîi, Petrovici, despre prietenii mei nu povesteşti nimic ?

Kapanadze zîmbi :

— Poperecinîi a mai făcut una, de i-a lăsat pe toţi cu gura căscată. În primăvară va trebui să plece la Sverdlovsk. A mai născocit nu ştiu ce perfecţionări pentru excavatoare şi-l cheamă acolo... Întreb : dar pe cine laşi să-ţi ţină locul ?... El : pe Konstantin Tretiak... Or, autobiografia lui Tretiak parcă-i codul penal. Nu lipseşte nici un articol. Şi-apoi, de cînd e în echipajul lui Poperecinîi ? An-săptămînă !... I-am atras atenţia. Oles o dată pune fruntea în pămînt, şi-l aud : răspund cu capul, am încredere în el.

Un zîmbet înflori pe faţa întinerită a lui Litvinov.

— E teribil !

— Nu înţeleg, Feodor Grigorievici...

— Zic că-i teribil, colosal ! E dat dracului Oles ăsta ! Auzi la el... „Răspund cu capul !" „Am încredere !"... Află, Lado, că de cînd îl ştiu nu s-a înşelat niciodată... Iar dacă o să mă întrebi cum o să fie omul în comunism, o să-ţi răspund : uite la vecinul tău, la Oles Poperecinîi.

Kapanadze rămase pe gînduri. Cu toate că-l susţinuse pe Oles în povestea cu Tretiak, recomandîndu-i numai să-l instruiască bine, pentru că, oricît, e nou în meserie, cuvintele lui Litvinov l-au surprins.

— Ştiu şi eu ? Prea e încăpăţînat... Nu vreau, nu fac... Cam miroase a individualism...

Litvinov îl privi înveselit.

— Un alt prieten al meu, vorbi el, răposatul Savvatei Sedîh, avea o vorbă ! „Smicelele-s bune numai pentru papornițe, iar toporiştea o faci din lemn de zadă !“...

Înfofolit în şubă şi cu fularul la gît, gata să se întoarcă la Divnoiarsk, Kapanadze îi scutura mîinile Stepanidei Emelianovna, repetînd :

— Prezența dumitale, draga mea, a făcut o adevărată minune.

— Minunea au făcut-o părinții lui, aducînd pe lume dulapul ăsta de fier, răspunse femeia măgulită, clipind către bărbatul ei. Rîzi, ai ? Ţii minte cînd am venit la voi în sat, încă pe cînd învățam la facultatea muncitorească ? Se întoarse iar spre Kapanadze : Al meu abia trecuse de douăzeci, iar tata socru era mai bătrîn decît e dumnealui acum. Şi, ce crezi ? S-a dus bătrînul cu fecioru-său la baie, iar apoi s-au luat la trîntă. Se buşeau, se înghesuiau, de se cutremura casa... Se făcuseră roşii amîndoi, dar nici unul nu se lăsa. Au dat de o laviță — zvîrrr cu laviţa de perete. S-au lovit de masă — trînteşte-o peste laviță... Mă uit şi nu ştiu ce să fac, că de unde la început a fost joacă, acum se îndîrjiseră... Aşa-i, Fedka ?... Ei, cînd văd că se îngroaşă gluma, apuc un hîrdău cu apă şi... pleosc peste ei !... Numai aşa s-au mai potolit şi s-au aşezat să bea ceai... Iar matale zici : minune ! Nu dobori dintr-o lovitură pe buhaiul ăsta din Selijarovo !

Lado Kapanadze aduse pe şantier o veste mare : Bătrînul se înzdrăveneşte.

În ziua cînd s-a aflat noutatea, în căsuța atît de plăcută a şefului autobazei cinci şedea la masă un bărbat spătos ca un atlet, îmbrăcat cu un pulover din fir gros. Părul tuns breton îi cădea pe fruntea lucioasă, şi o bărbuță îngustă, roşcovană „scandinavă“, care îl schimba foarte mult, îi încadra acum figura lătăreață. Omul caligrafia ceva pe o foaie de hîrtie, înnădind cu osîrdie literele, şi pe față i se citea atîta încordare de

parcă ar căra pietre şi s-ar teme să nu se poticnească. Alături, pe măsuţă, era un număr din *Luminile taigalei* deschis în aşa fel încît să se vadă fotografia din mijlocul paginii, înfăţişînd aceeaşi figură bărboasă. Retuşată, părea mai arătoasă şi amintea un lup de mare din scrierile lui Jack London.

Mîna vînjoasă, acoperită cu păr arămiu şi avînd tatuată la încheietură : „Mama nu mă va uita niciciînd" şi o cruce pe care se încolăcise un şarpe, se opri, iar ochii spălăciţi cu genele bălane ca de viţel se ridicară.

— Cînd o să citească mama, o să se zăpăcească de bucurie... Nu-i aşa, Murka ?...

— Dacă mai aud o dată numele ăsta de mîţă, îţi dau un picior de nu te vezi !

— ...Măi, măi !... Nici mie nu-mi vine să cred ! Ştii ce-a spus deunăzi Trifonovici ?... „O să te muştruluiesc şi apoi te las să-mi ţii locul !"... Auzi ?... Gîndeşte-te numai ! Să-i ţin locul lui Poperecinîi-senior !...

— Da juniorul ce cusur are ?

— Juniorul ? Borka ? Vax ! Plevuşcă. Ţine discursuri, se bate cu pumnii în piept la gazetă, dar dacă nu i s-ar da cele mai bune locuri în carieră şi dacă n-ar trage şi vecinii pentru el, ar crăpa ca o băşică de săpun !... Bietul Trifonovici al meu e tare amărît din pricina lui. Nu poate să-i ierte îngîmfarea asta a lui...

— Şi ai noştri de la bază au promis cîte-n lună şi-n stele pentru saltul ăsta... Că om face, că om drege... Şi acum dau din colţ în colţ !... La noi, la beton, tot aşa... Că eu de sus văd bine, nimic nu-mi scapă...

— Da tu ce crezi, Murka...

— Iar Murka ! ? Acuşi scot papucul şi atunci vai de mutra asta bărboasă, nu de aia din ziar ! !

Îmbrăcată într-un capot de molton pestriţ, Murka şade sub lampă. Păru-i scurt şi-a recăpătat culoarea naturală. Încruntată, bagă mîna într-o cămăşuţă mititică, o desface pe degete, o priveşte cu un ochi critic. Se strîmbă nemulţumită, şi buzele-i par mai cărnoase, mai pline.

— Spune şi tu, Kostea, dacă ai mai pomenit o nepricepută ca soră-ta... Iar a ieşit cusătura strîmbă şi o să-l strîngă pe micuţ la subţiori...

Necăjită, aruncă cît colo cămăşuţa.

— Ştii, Mu... adică, pardon, Maşa... Poperecinîi îl laudă pe al tău. Zice că, măcar că e şi el trombonist, o s-o scoată la capăt cu angajamentele.

— Al meu !... Buza de jos i se repezi în afară. I-ar plăcea şi lui să lingă caimacul, dar îl ţin eu din scurt... Şi, în general, fără mine ar fi vai de capul vostru, băieţi ! Vă mîncau păduchii de vii !... Ţii minte, Kostenka, cum ai sărit cu gura la mine, cînd ţi-am spus că vreau să mă mărit ?

— De, cine a ştiut... Se pare c-ai avut dreptate, e un om cumsecade.

— E omul care-mi trebuie mie ! i-o reteză Murka şi se apucă iar de cusut. Vezi ? Unde nu-mi place, desfac şi cos din nou... Aşa şi cu bărbaţii...

— Cînd o să vadă mama fotografia mea la ziar, o să-i dea lacrimile... Mereu îmi scria săraca : „Tatăl tău se răsuceşte în coşciug de ruşine..." Deodată întrebă : E adevărat că Bătrînul se face bine ?

— Abia acum ai aflat ? zîmbi cu superioritate soră-sa, netezind cusătura cu degetarul. Al meu zice că a şi cerut să i se aducă haltera mică.

— Zi-i barosan !... spuse cu admiraţie Tretiak. Pînă azi ţin minte cum mi-a răsucit braţul... Lui Trifonovici îi crapă măseaua să-l vadă o dată întors...

— Parcă numai lui !

La ora cînd în casa şefului autobazei cinci, cei doi tăifăsuiau în tihnă, în casa de pe strada Cheiului nr. 1 Viaceslav Ananievici Petin se plimba cu paşi uşori prin odăile goale. Ceruse telefonistei legătura cu Moscova şi îşi formula în minte ce avea să spună ministrului. De convorbirea asta depindeau multe... Cînd pe Litvinov îl doborîse boala, Petin încercase foarte diplomat şi foarte discret să sondeze terenul şi să facă unele sugestii în privinţa înlocuirii directorului. În acest scop se adresase unei persoane sus-puse, care îi arăta o deosebită bunăvoinţă. Înaltul personaj vedea în Petin un inginer remarcabil, sclipitor în multe privinţe şi profund principial, avea toată încrederea în el, îi cerea părerea în diferite probleme, ba îl invita

chiar uneori la vila sa, la un preferans. De aceea lui i-a pus Petin această întrebare delicată, şi nu ministrului care-l simpatiza în mod deosebit pe Litvinov. Dar omul, fie că n-a înţeles, fie că n-a vrut să înţeleagă aluzia, l-a întrebat cum se mai simte directorul, interesîndu-se cu ce ar putea să-l ajute. Spre sfîrşit spusese fără tranziţie :

— Să-l punem în disponibilitate tocmai acum, cînd îi este viaţa în primejdie ?... Asta ar putea să-i fie fatal. Nu, nu ! Dumneata eşti un om de nădejde şi, deocamdată, va trebui să te descurci singur...

Prudentul Petin n-a mai încercat să precizeze ce vrea să zică „singur". S-a aşternut cu îndîrjire pe muncă, dar cu toate că, judecînd după indici, treburile mergeau bine, şi „saltul spre comunism" readusese şantierul în orbita atenţiei generale, Petin avea uneori senzaţia că timpul lucrează împotriva lui. Colac peste pupăză zvonurile despre vindecarea lui Litvinov ! Ele anunţau noi complicaţii. L-a trimis în recunoaştere pe Iuri Pşenicinîi. Acesta s-a înfăţişat în cabana din taiga, aducînd o tortă uriaşă comandată anume din Starosibirsk şi însoţită de o lungă şi caldă misivă. La întoarcere a raportat că, deşi arată destul de bine, Bătrînul aproape că nu se scoală de pe prispă, iar cînd stai de vorbă cu el, îl fură somnul şi mereu se plînge — ba-l doare aici, ba-l doare dincolo... Pşenicinîi n-a povestit însă că la despărţire Bătrînul i-a strîns mîna atît de zdravăn, că musafirul a scos un ţipăt şi că i s-a părut — sau, poate nu i s-a părut — că ochii albaştri ai directorului îl privesc cu o sclipire batjocoritoare... Dar de ce să povestească, din moment ce nu e sigur ? Făcea parte din acea categorie de oameni cuminţi cărora nu le place să-i necăjească pe şefi cu veştile proaste. N-au decît s-o facă alţii !

Timpul îi dădea ghes. Neavînd încotro, Petin se hotărîse să telefoneze ministrului. Pînă i-au dat legătura, cumpăni bine şi tonul, şi conţinutul convorbirii.

— Ar trebui să se ia totuşi o decizie în privinţa lui Feodor Grigorievici, spuse Petin cu o voce îndoliată. Eu, personal, am făcut tot ce a fost omeneşte

posibil (urmă un lung pomelnic, în care figura ilustrul medic adus special din Moscova şi uriaşul aparat de radio — unic !)... Din păcate însă sînt puţine speranţe. Dacă-i telefonaţi profesorului, el o să vă spună că nu sînt de loc. Aici, glasul lui Petin tremură de emoţie. Mi-e penibil să vorbesc despre asta, dar întrucît mi-aţi încredinţat temporar răspunderea acestui şantier gigantic e de datoria mea să insist ca rezolvarea problemei directorului să fie urgentată. Se apropie ziua cînd rîul va fi stăvilit, sîntem într-o etapă de cea mai mare răspundere, iar eu n-am nici măcar dreptul de a decide independent în problemele majore...

14

În timpul acesta Feodor Grigorievici Litvinov mergea spre vindecare. În sfîrşit hopul cel mare a fost trecut — ar fi greu de stabilit prin mijloacele medicinei cînd anume, dar existau motive să se creadă că asta se întîmplase într-adevăr în ziua cînd a venit Stepanida Emelianovna — şi sănătatea se întorcea în acest trup, cu toate că nerăbdătorul bolnav se plîngea că totul merge „colosal de încet". Luînd-o înaintea vindecării depline, se întorceau în el energia şi optimismul.

Cînd i-au dat voie să se dea jos din pat, s-a instalat la fereastra care nu mai era un ochi de geam, ci o fereastră în lege, cu toc şi cercevea, montată la cererea lui. De cum se crăpa de ziuă, înfofolit în pătură, se aşeza la fereastră, o deschidea, asculta ţîţîitul botgroşilor gravi, cu piepţii roşietici, care veneau la scoruşe, strigătele hulpave şi piţigăiate ale gaiţelor, murmurul — cînd înfiorat, cînd lin — al taigalei. Auzea glasurile, rîsetele şi chiotele tinerilor geologi ieşiţi buluc din cortul lor să se frece cu zăpadă, trosnetul focului la care „bucătarul" de serviciu gătea într-o găleată veşnicul terci... A răbdat Litvinov cît a răbdat, dar apoi s-a ţinut de capul doctorului, pînă i-a dat voie

să stea la aer. Îl ajutau să iasă din casă şi să se aşeze pe prispă. Rezemat de zid, cu ochii închişi, rămînea aici ore în şir în mîngîierea soarelui ce începuse să încălzească binişor.

Cu fiecare ocazie — şi erau multe de cînd se acceleraseră lucrările geologice — venea să-l vadă cîte cineva din Divnoiarsk. Litvinov îl poftea pe musafir să stea lîngă el şi începea să-l descoasă şi să-l iscodească. Memoria antrenată în decursul anilor păstra întreg tabloul lucrărilor şi informaţiile primite îl ajutau să ţină această imagine „la zi". Şi pentru că nu-i stătea în fire să fie un simplu spectator, dicta uneori Stepanidei Emelianovna scurte scrisori adresate diferiţilor tovarăşi, în care îi sfătuia să încerce cutare sau cutare metodă, să procedeze într-un fel sau altul. Acestor răvaşe li se spunea la Divnoiarsk „Scrisori din depărtare".

Înfăşurat în şuba care-l făcea aproape pătrat, şedea ceasuri întregi pe prispă, fără să facă nici o mişcare, ca un urs bătrîn moţăind la soare. Numai că ochii ursului nu erau adormiţi, ci dimpotrivă, iuţi şi ageri, iar acei care veneau să-l vadă se întrebau, surprinşi, de unde cunoaşte Bătrînul toate noutăţile.

— Of, Fedka, Fedka! În toate te bagi! Îl certa nevastă-sa, cînd o chema să-i dicteze unul din numeroasele răvaşe. Ce dracu, nu mai eşti un comsomolist cîrn cu moţu-n vînt, ci bărbat de o anumită vîrstă!... Crezi că n-o să se descurce şi fără tine sau că, de cînd ai plecat, s-au isprăvit şi deşteptii la Divnoiarsk?... Fuma cu sete, străduindu-se să împrăştie fumul cu mîna, ca să nu-l supere pe bolnav.

Litvinov de colo, subţiindu-şi ochii:

— Află, Stiopa, că în mitologia locală, buriată, nu există scorpii. Aşa că dacă ţi s-a făcut de pisălogeală, încalecă pe măturăşi... tule-o spre capitala patriei noastre!

Era un fel de a glumi pe care Stepanida Emelianovna nu-l gusta de loc.

— Mă alungi, ai?! Te pomeneşti că ţi s-a făcut dor de vreo fîşneaţă... de vreo secretară... Îşi săgeta

cu priviri furioase bărbatul care, imobilizat între blănuri ca într-o gogoaşă, făcea haz de furia ei.

— E-te-tee ! Văd că te ambalezi de la o învîrtitură, cum spune Petrovici. Află, soro, că am o secretară de stau smirnă în faţa ei. Ia, pune acolo complimente pentru ea. Ce s-o fi făcînd fără mine ?

Stepanida Emelianovna o cunoştea pe Valia şi se înţelegeau bine amîndouă. Adevărul era însă că Valia nu mai lucra la direcţie, dar ca să nu-şi necăjească bărbatul Stepanida Emelianovna avea grijă ca el să n-o afle...

„Scrisorile din depărtare" îşi luau tot mai des zborul spre şantier, şi numărul celor ce le primeau creştea. Ele treceau din mînă în mînă, erau citite cu glas tare. Zicalele şi observaţiile pline de duh, cu care erau presărate, făceau ocolul şantierului. Oamenii se bucurau : Bătrînul glumeşte, Bătrînul se face bine, Bătrînul s-a apucat iar de treabă. Exista însă şi cineva pe care aceste scrisori îl făceau un timp să zîmbească îngăduitor, apoi începură să-l supere, să-l contrarieze, ca într-o bună zi să-l facă să turbeze de furie. Este vorba de Viaceslav Ananievici Petin. Simţea că omul care din cauza propriei sale prostii zace bolnav undeva, în taiga, reuşeşte prin cine ştie ce minune să ţină sub ochi întregul şantier, se interesează de toate, cusurgiu şi cu o curiozitate sîcîitoare, observă greşelile şi, prin amestecul lui, îl leagă literalmente de mîini şi de picioare pe Viaceslav Ananievici, îi paralizează iniţiativa. Cine l-o fi informînd atît de bine ?... Te pomeneşti că gruzinul lucrează pe două fronturi ? Dar pentru ce ? În definitiv, datorită „saltului", acest tip şters, insignifiant, acest soldăţoi are şi el o şansă să iasă din anonimat. De cîteva ori i-a apărut numele în ziarele centrale, oamenii vin din alte părţi să înveţe din experienţa lui în munca de partid şi de masă... Să fi rămas, totuşi, gruzinul credincios lui Litvinov, prefăcîndu-se numai că-i de partea lui, a lui Petin ?... Ar fi destul de grav... Asta trebuie lămurit... Dar cu multă băgare de seamă, ca să nu-şi facă din Kapanadze un adversar sau poate chiar un duşman.

Într-o sîmbătă, cînd în taiga reînviase parfumul măcieşului în floare, iar seara, lîngă fiecare mesteacăn cărăbuşii cîntau la contrabas, Petin îi telefonă lui Kapanadze :

— Lado Ilici, iartă-mă că mă poftesc singur, dar am auzit atîtea lucruri bune despre familia dumitale ! N-ai nimic împotrivă ca un biet singuratic să se încălzească la căldura căminului vostru ?

— Se poate, Viaceslav Ananievici ! E o plăcere pentru noi. Nici nu ştii ce o să se bucure Lamara... Îţi fac un şaşlîk — ştii, frigărui caucaziene — de o să te lingi pe degete !

Duminică, limuzina neagră se opri în faţa căsuţei de pe Mestecenilor 6. Acum strada îşi merita numele. De-a lungul ei, copăcei albi îşi aşterneau în bătaia vîntului gingaşele frunze încă gălbui. Se întorseseră oamenii din schimbul întîi şi îndărătul gardurilor scunde se vedeau familii întregi robotind pe loturile de pămînt gras şi gălbui cum e uleiul de maşină. Încă din prag simţi Petin aroma îmbietoare de carne de berbec şi de ceapă. În curte îl văzu pe Kapanadze care, numai în cămaşă, cu mînecile suflecate, încins cu un şorţ şi ajutat de un băieţaş cu părul ca pana corbului, oficia lîngă un grătar. Bucăţelele de carne înşirate pe frigărui, alternînd cu bucăţele de grăsime, sfîrîiau pe jăratic. O femeie zveltă, frumoasă, cu profil clasic, stătea lîngă ei, fără să se amestece însă.

— Viaceslav Ananievici ! Ce plăcere, ce plăcere ! Kapanadze îi veni în întîmpinare cu braţele deschise. Pe Lamara o cunoşti, iar acesta este Grigol — Grişka, băiatul meu.

Viaceslav Ananievici întinse femeii o cutie de bomboane, iar copilului un iepure de ciocolată.

— O, spiritele acestui june sînt celebre pe plaiurile noastre, spuse el femeii. Uite, Lamara Davîdovna, mi-am amintit de unul din ele. Aşteptam nişte oaspeţi de seamă. Apoi s-a aflat că n-o să mai vină şi pregătirile s-au contramandat. Cu această ocazie, soţul dumitale a reprodus — foarte apropo ! — un dialog din analele familiei dumneavoastră. Dumneata : „Grigol, azi vine mama-mare, spală-te pe urechi".

La care Grigol : „Dar dacă nu vine, să umblu ca prostu cu urechile curate ?"... Ha, ha, ha ! Ce nostim !

Aceste cuvinte avură, însă, un efect neaşteptat. Lamara îşi încruntă sprîncenele catifelate şi-şi fulgeră bărbatul cu privirea.

— Uf ! Dar e scandalos, Lado, e revoltător ! Cînd o să încetezi odată ? ! Şi-i explică musafirului : Chiar dumnealui este autorul acestui folclor pe care-l pune pe seama băiatului.

— Gata şaşlîkul ! Poftiţi la masă ! strigă amfitrionul cu o voioşie exagerată, aducînd pe terasă frigările mustind a grăsime, mirosind a ceapă şi stropite cu mujdei.

Vinul îl turna dintr-un butoiaş de stejar, cu mîner, în formă de valijoară. Gazdele, chiar şi micul Grigol, erau ospitalitatea personificată. Petin, pe care singurătatea îl deprima, se simţea foarte bine în mijlocul acestor oameni. Ar fi vrut să guste cît mai mult această bucurie, să-şi uite gîndurile, frămîntările, să-şi desfete ochii cu chipul frumos al femeii. Şi-i venea tare greu să înceapă discuţia neplăcută pentru care venise. Chiar atunci cînd din pricina ţînţarilor, care se înverşunaseră, au intrat spre seară cu toţii în casă şi l-au poftit să şadă pe otomană, sprijinit în nişte perne în formă de sul, iar Lamara i-a întins o ceaşcă de ceai aromat, Viaceslav Ananievici tot nu se putea hotărî să deschidă vorba. Şovăia, ceea ce nu-i stătea în fire...

— Cînd ai trecut prin strada Mestecenilor cu maşina, ai văzut probabil cît norod munceşte în grădiniţele de lîngă case, spuse Kapanadze. Cred, ba chiar sînt sigur, că nu-i unul să nu fi pus legume, zarzavat. Mă uit la oamenii ăştia şi-mi zic în sinea mea : cîtă dreptate a avut Bătrînul cînd a stăruit ca aici, la Partizansk, fiecare locuinţă să aibă şi o parcelă... E o palmă de pămînt, dar nici nu ştii ce plăcut e să-ţi faci de lucru acolo, cînd se nimereşte să ai timp !... Unii erau contra, ziceau : instincte de proprietar privat, individualism...

— La noi nici nu trebuie să intri în casă, că afli imediat de pe unde sînt oamenii, se amestecă în vorbă Lamara. E destul să te uiţi peste gard. Dacă au în

grădină ceapă, ridichi şi napi — să fii sigur că-s ruşi. Vecina mea, Ganna, a pus roşii şi sfeclă, iar de-a lungul gardului — floarea soarelui : ucraineni. Iar la noi aţi mîncat tarhon şi alte legume şi zarzavaturi caucaziene, cultivate aici, în Siberia. Mi-a trimis mama seminţe în plic. Da, Bătrînul are minte cu carul. Bine zicea el : cine primeşte casă în Partizansk, siberian se face.

— Apropo, fiindcă veni vorba de Feodor Grigorievici, spuse ca într-o doară Petin, întinzînd ceaşca femeii, să-i mai toarne ceai. Cît mai slab, vă rog. Nu ştiu ce am cu inima... Mulţumesc... Şi ca să ne întoarcem la Feodor Grigorievici... Mărturisesc, Lado Ilici, că de mult am vrut să discut cu dumneata, care eşti reprezentantul celui mai înalt organ de partid pe şantierul nostru. Ştii, scrisorile alea... Pe de o parte îl înţeleg : se plictiseşte. Să citească — nu-i place, să studieze ceva, profitînd că are timp berechet, nu-i stă în fire, dar nici să stea fără treabă nu-i deprins. De aia s-a apucat să scrie, şi nu mai isprăveşte... De multe ori recomandările sale se bat cap în cap cu dispoziţiile pe care le dau eu. Vorbind, Petin îl observa atent pe celălalt. De cum a început discuţia, Lamara a ieşit din cameră luînd şi băiatul cu ea. Kapanadze se mută de pe otomană pe un scaun. Era greu de ghicit, după expresia feţii sale, ce gîndeşte. Nu zic, Feodor Grigorievici e o capacitate în probleme de economie, dacă vrei e un conducător înnăscut în acest domeniu, dar... oricine o să-ţi spună că dacă la volanul unei maşini stau doi şoferi, oricît ar fi ei de pricepuţi, accidentul e aproape inevitabil... Dumneata ce părere ai ?

— Serveşte din dulceaţa asta de nuci, e foarte bună. Ne-a trimis-o mama Lamarei, de 1 Mai... Ştii, nu sufăr cuvîntul „soacră" nici în rusă, nici în gruzină... Kapanadze îi întinse o farfurioară cu dulceaţă de o culoare stranie, bătînd în verde.

Petin luă maşinal o linguriţă plină vîrf.

— Da, e foarte... originală. Adică vreau să spun că e ceva aparte. Mulţumesc... Să termin însă discuţia despre „scrisorile de pe lumea cealaltă", cum le spun

unii. Într-una din ele, Feodor Grigorievici ne semnalează, mie şi dumitale — bagă de seamă, de acolo de pe Cernava ! — nişte chestii de amănunt : ba că i se creează nu ştiu ce condiţii speciale lui Boris Poperecinîi, care a devenit, ca să spun aşa, cap de coloană sau vioara întîi a „saltului" nostru ; ba că i s-au adăugat nişte procente lui Alexandr Korovkin, vestitul nostru betonist, al cărui nume a fost menţionat chiar şi într-un articol de fond... Ce sînt toate astea ? Ce rost au ? Oamenii muncesc cu atîta elan ! Despre noi se vorbeşte pretutindeni. „Onistroi" este dat ca exemplu, iar Litvinov, vorba ceea, caută nod în papură... Şi soarele are pete, dar cine se gîndeşte la ele, cînd se uită la acest astru strălucitor... Nu ştiu ce părere ai dumneata, dar pe mine, ca să fiu sincer, toate acestea mă scot din sărite. Aş spune chiar că e o atitudine antipartinică.

Fără o vorbă, Kapanadze puse ceaşca pe masă, aduse din camera de alături o mapă, scoase din ea o scrisoare şi o întinse musafirului :

— Poate că ar trebui totuşi să ne plecăm urechea la ceea ce spune Bătrînul. Să vezi ce mi se scrie de pe şantier despre Alexandr Korovkin ăsta. Parcurse din ochi cîteva rînduri. Ascultă aici : „...Dumneata stai sus, dar eu şi mai sus. Din cabina macaralei văd tot ce se întîmplă. De altfel, ştiu şi singură cît beton car, şi pentru cine. Vaska Cijikov cu comsomoliştii lui nu mă lasă să răsuflu : mai repede, mai repede ! Dar cînd lucrează schimbul lui nenea Saşa Korovkin — respectabilul fruntaş în muncă, cel de a iscălit scrisoarea cu «saltul» şi care de o lună încheiată stă călare pe grafic şi se scarpină, n-o să vă spun unde, mi se întîmplă să ard cîte o jumătate de ceas mangalul de pomană." Kapanadze îi întinse scrisoarea lui Petin : Citeşte. Merită.

Ortografia era corectă, fiecare virgulă la locul ei, scrisul, deşi neglijent, era frumos, iar limbajul voit „golănesc". Pe Petin nu-l interesa însă decît iscălitura. Aha ! Maria Tretiak !... Îi mai veni inima la loc. Se învioră pe dată.

— Dar dumneata știi cine-l ponegrește pe renumitul betonist Korovkin ? întrebă el, cu un zîmbet îngăduitor. Făcu o pauză retorică, în care timp mai luă o linguriță de dulceață. Mmmm ! Într-adevăr, e grozavă... Ei, bine, tocmai după scrisoarea asta îți dai seama ce soi de indivizi se țin de intrigi, de mahalagisme, încearcă să-i compromită pe fruntașii noștri și îl necăjesc pe tovarășul Litvinov, care-i atît de bolnav. Asta-i faimoasa Murka de pe malul drept, care a fost încurcată cu un bandit de drept comun. Cu ticălosul care i-a smuls Dinei Vasilievna colacul de salvare cînd a izbucnit incendiul pe vas... Un declasat tipic. Ar fi trebuit să curățim cu hotărîre șantierul de asemenea elemente, dar Feodor Grigorievici supraestimează ideea antediluviană a readucerii păcătoșilor pe drumul cel drept... Poftim rezultatele... Eu am spus întotdeauna : avem mare noroc că în fruntea organizației noastre de partid se află un comunist trecut prin școala armatei, un tovarăș ferm, energic, ager la minte, hotărît... Nu crezi, totuși, dragă Lado Ilici, că în cazul de față intuiția dumitale de clasă te-a cam trădat ?

— Dar dumneata nu crezi, dragă Viaceslav Ananievici, că în cazul acesta te-a cam trădat bunul-simț ? i-o întoarse pe același ton Kapanadze, întinzîndu-i o altă scrisoare. E din Bielorusia, de la vestitul Koleada. Ții minte, nu ? Incursiunile partizanilor, localități sovietice eliberate în spatele frontului inamic... Koleada îi roagă pe comuniștii noștri să aibă grijă de fiul și fiica tovarășului său de arme, Filip Tretiak, învățător de la țară, omorît în mod bestial de hitleriști. Pe nevasta lui, care și ea e învățătoare, hitleriștii au torturat-o turnînd apă peste ea pe un ger cumplit, au schilodit-o... Oamenii din sat au răpit-o în aceeași noapte, au îngrijit-o și au izbutit s-o smulgă din ghearele morții. Dar pe copiii celor doi hitleriștii i-au dus de acolo. Micuții au vagabondat multă vreme prin Europa, prin țară... Cînd, în sfîrșit, Maria — ea e mai mare — a găsit-o pe maică-sa, băiatul era închis : spărsese o casă de bani... Citește, citește, te rog, acest document, ne e adresat nouă tuturor, bolșevicilor din Divnoiarsk. Tovarășul Koleada povestește totul pe larg. Glasul lui Kapanadze se auzea

ca printr-o ceață groasă, buzele gurii energice îi tremurau și bărbia proeminentă, cam greoaie, parcă se zgribulea.

„Tîmpit sentimental ! înjură în gînd Petin. Ori poate e mult mai viclean sau mult mai deștept decît pare, așa că atenție la ce vorbesc !"

— Da, într-adevăr e zguduitor... spuse el. Epoca noastră e de-a dreptul suprasaturată de eroism. Dar cred că ești de acord cu mine că acum, cînd facem bilanțul primei etape a „saltului", nu numai că ar fi absurd, dar nici nu avem dreptul să ne risipim atenția ocupîndu-ne de... mărunțișuri. Am mobilizat oamenii, am electrizat opinia publică, presa... E o operă gigantică ! Ea va aduce gloria acestui ținut. Și în epoca acestor înfăptuiri de asemenea proporții, n-ai voie să fii meschin... Ții minte, Karl Marx nu-i putea suferi pe filistini !

Petin se uită întrebător la celălalt : Kapanadze trebuia să-și cunoască interesele, ce naiba !

— Te rog foarte mult, Lado Ilici, urmă el. Nu pentru mine, nu ! Mă cunoști doar ! Mie personal nu-mi trebuie nimic. Te rog, în numele operei noastre comune, în numele inițiativei care s-a născut pe acest șantier și la al cărei leagăn am stat amîndoi, în numele gloriei Divnoiarskului, care ne este scump, susține-mă ! Nu se poate ca doi șoferi să stea la volanul unei singure mașini... Ajută-mă, nu-ți pierde timpul cu toate fleacurile. Și te mai rog ceva, ca pe conducătorul organizației noastre de partid : Ajută-mă să scap de scrisorile astea...

Kapanadze tăcea. Încerca să se pună în locul lui Petin. Are dreptate, e greu să conduci cînd din spatele tău mai întinde și altcineva mîinile să apuce volanul. Și ce mîini ! Dar cum să-i pretinzi Bătrînului să nu se intereseze de treburile întreprinderii ? ! Mintea unui om ca el, chiar cînd este doborît de o boală cumplită, nu poate rămîne inactivă... Dar ăsta ce-o fi urmărind ? De ce-o fi venit ? Unde bate ? Partea proastă e că nu-i omul să-i pui întrebări... În sufletul secretarului creștea neliniștea.

— Dar ce-ar fi, dragă Viaceslav Ananievici, să te duci chiar dumneata la Bătrîn, să discuţi cu el despre toate acestea ?

Petin îl privi bănuitor.

— Vorbeşti serios ? Nu ştii ce înseamnă gelozia, invidia ? Se sculă şi se uită la ceas. Uite ce tîrziu s-a făcut ! Şi eu care trebuie să mai trec pe la birou... În cazul acesta, Lado Ilici, o să discut eu cu forurile superioare şi, dacă vei fi întrebat, te rog să confirmi numai că lucrurile stau într-adevăr aşa.

Cînd ieşi din casă, Lamara şi Grigol lăsară straturile la care lucrau şi se opriră pe cărare, cu mîinile negre de ţărînă.

— Aţi şi plecat ? se necăji femeia. Sau poate nu vă plac bucatele noastre gruzine ? Să mai poftiţi. Negreşit.

— N-o să mănînc iepuraşul dumneavoastră, că e tare frumos ! spuse Grigol întinzînd lui Petin o mînuţă plină de pămînt, dar acesta se făcu că nu o vede...

Lado Kapanadze zîmbea. Viaceslav Ananievici îşi aduse aminte de o zicală pe care o auzise de la Litvinov : „S-a dus după lînă, dar s-a întors tuns“... Abia acum îi prinse tîlcul. „Şi toate astea numai din pricina Bătrînului, a acestui grafoman hodorogit cu «documentele» sale, cum a binevoit să se exprime gruzinul, fierbea Petin, în timp ce limuzina lui Litvinov îl purta în viteză pe asfaltul ca oglinda. Ce bine merg lucrurile ! Ce amploare a luat totul : «Onistroi», saltul spre comunism... Iniţiativa are un răsunet imens. Vin oameni de la mii de kilometri să înveţe din experienţa noastră. Pînă şi Dina, sărmana fetiţă pe care au zăpăcit-o armăsarii ăia doi, pînă şi ea mă admiră.“ Viaceslav Ananievici îşi aducea mereu aminte cum s-au întîlnit la recitalul Nadejdei Kazanţeva. În foaier, Dina a venit repede lîngă el şi i-a şoptit : „Te-ai avîntat ceva grozav !“ şi asta de faţă cu Diujev şi cu Nadtociev.

Lasă că o să mai vadă ea cine-i Petin ! El o să pună în funcţiune centrala aceasta uriaşă şi se va întoarce la Moscova cu steaua de Erou pe piept. Atunci, obosită, cu toate iluziile spulberate, Dina va veni la el.

Mărinimos cum e, o va ierta, fiindcă nimeni nu poate să-l acuze de meschinărie, nu ? Şi ce viaţă îi aşteaptă ! De n-ar fi Litvinov cu „documentele" lui. Ce caraghios ! Mortul nu-l lasă pe viu să trăiască... Pe Litvinov îl mai înţelege — omul îşi apără pielea — dar de ce încăpăţînatul ăsta de gruzin nu vrea să-şi bage în cap că într-o operă atît de mare pot exista şi greşeli de calcul şi... unele... retuşări. Cursul apei va fi stăvilit în termen. Este singurul lucru care contează. Un eveniment epocal ! Cui o să-i ardă atunci de intrigile unor muieruşti isterice ? Învingătorii nu sînt judecaţi ! La urma urmelor, el, Petin, n-a dat nimănui ordin să jongleze cu cifrele. Totuşi prudenţa îi cere să ia măsuri...

Trecură cîteva zile după vizita la familia Kapanadze, şi Viaceslav Ananievici invită în vila lui de pe strada Cheiului „un cerc restrîns de prieteni". Erau oameni aduşi de el din Moscova, avansaţi de el, care îi datorau locuinţa sau o funcţie mult rîvnită. Petin îşi sărbătorea ziua de naştere. La masă, în toiul unei discuţii generale despre rezultatele „saltului", a spus-o răspicat : toată lumea să ia notă că el, Petin, n-a învăţat pe nimeni, niciodată, să jongleze cu cifrele.

De fapt, cam aşa şi era. El, personal, nu dăduse nici un fel de indicaţii în acest sens. Şi chiar dacă discuţiile pe care le avusese cu oamenii lui ar fi fost înregistrate pe bandă, nici cel mai aprig duşman nu le-ar putea folosi împotriva lui. La fiecare sfîrşit de lună, cînd se făcea bilanţul etapei ce s-a scurs, îi convoca pe aceşti oameni unul după altul şi le spunea ce spor de producţie se aşteaptă de la ei.

— Bine, dar luna asta noi n-am reuşit... îndrăznea cîte unul.

— Pe mine nu mă priveşte ce a fost luna asta ! i-o tăia scurt Petin. Ţara întreagă are privirile aţintite asupra şantierului nostru, poporul aşteaptă de la noi fapte măreţe, şi eu nu voi îngădui, auzi, nu voi îngădui să fie pătat renumele întreprinderii „Onistroi" ! Te-am numit în acest post, crezînd că eşti un om inteligent, cu iniţiativă...

— Să vedeţi...

— Nici un fel de „să vedeţi". Nu vreau să ştiu nimic ! Un om care nu ţine la reputaţia întreprinderii nu poate rămîne într-un post atît de important. Şi, iartă-mă că devin prozaic, să-ţi iei gîndul de la apartament. O să-l ocupe un tovarăş mai demn, mai ataşat operei noastre, mai energic şi mai inteligent !

— Dar ce pot să fac ?

— Asta ar mai lipsi, să mă gîndesc eu pentru dumneata ! Dacă nu te duce capul, sfătuieşte-te cu alţii, care au mai multă experienţă. De pildă, cu Iuri Vladimirovici Pşenicinîi. Tovarăşii o să te ajute, o să-ţi explice cum trebuie să lucrezi ca să fii la înălţimea istoricelor angajamente pe care le-ai luat în faţa poporului... Clar ? Ei, du-te... Ştiam eu că eşti băiat deştept şi n-o să faci de rîs marca întreprinderii.

Cam aşa ar fi sunat aceste dialoguri dacă le-ar fi înregistrat cineva la magnetofon. Iar acum, cînd toţi oamenii din anturajul său imediat se strînseseră în jurul mesei, Petin i-a putut întreba cu toată seninătatea :

— V-a dat cineva asemenea indicaţii ?

— Vai, dar cui i-ar putea trece prin minte una ca asta ? ! Iuri Pşenicinîi, al cărui rol în toată povestea asta nu era de loc neglijabil, îşi plesni palmele cu o prefăcută indignare. Şi, cu toate că era tot timpul la pîndă, faţa lui rumenă afişa un surîs de heruvim. Onestitatea, francheţea şi principialitatea dumneavoastră, Viaceslav Ananievici, vor fi întotdeauna pentru mine, care vă sînt discipol, şi pentru noi toţi, colaboratorii dumneavoastră, o pildă vrednică de urmat. Ridică paharul. Şi acum, să bem pentru scumpul nostru sărbătorit, să-i urăm noroc şi bucurie în toate ! Fie ca fericirea să-şi facă sălaş în această casă !

— Aşteaptă puţin, Iura, îl opri Petin, după ce paharele fură golite. Munca înainte de toate. Să nu uităm că unii indivizi pizmaşi şi geloşi au şi început să unelteasc㠎mpotriva faimei întreprinderii noastre şi caută să-l cîştige de partea lor pe Litvinov, care-i atît de bolnav, ba poate şi organizaţia de partid. Noi, care ţinem la renumele întreprinderii, trebuie să fim mai uniţi ca oricînd. E limpede ? Dacă în ce priveşte

evidența se vor descoperi cîndva, undeva, greșeli sau, mă rog, inexactități datorate, bineînțeles, numai vitezei cu care s-a lucrat, îl sfătuiesc pe tovarășul căruia i se va fi întîmplat să-i scape o asemenea greșeală să recunoască cinstit, așa cum îi stă bine unui cetățean al Uniunii Sovietice : „Da, eu am făcut-o (Clar, nu ?... «eu !», și nu «noi !»)... pentru că țineam la reputația sectorului în care lucrez și speram că mai tîrziu voi reuși să acopăr diferența". În cazul cel mai rău voi fi nevoit, știu eu... să-i pun în vedere respectivului tovarăș să nu se mai întîmple așa ceva și să-l sancționez pe linie administrativă, cu o mustrare. Atît, și nimic mai mult. Dacă însă cineva va încerca să dea vina pe altcineva... e clar, nu ?... să arunce vina lui pe o altă persoană, sau să dea unui caz particular proporțiile unui fenomen general, atunci... Petin schiță gestul de a se spăla pe mîini. Ridică paharul cu o voioșie ce nu era în firea lui. Iar acum, să bem pentru o colaborare trainică, pentru oamenii dîrzi, care merg neșovăitori înainte, în ciuda atacurilor și intrigilor...

Băură în tăcere. Erau destul de neliniștiți, dar se străduiau s-o ascundă. Pșenicinîi, care ședea lîngă amfitrion, îi șopti încîntat :

— Omagiile mele ! Sînt încîntat ! Ce inteligență ! Îngăduiți discipolului dumneavoastră să bea în mod individual pentru logica dumneavoastră imbatabilă. Îmi veți fi de-a pururi model, și a mea fi-va biruința.

La celălalt capăt al mesei ședea Mark Berșadski. Fiind invitat pentru întîia oară în această casă, se gătise cu grijă — guler scrobit, cravată de culoare deschisă — iar flăcăroasele lui bucle rebele și le pieptănase lins, imobilizîndu-le cu ajutorul fixativului. De cînd se așezaseră la masă, nu scosese o vorbă. De altfel, nimeni nu-l băga în seamă. Și nimeni, nici amfitrionul n-a observat aerul uluit, descumpănit al acestui comesean care nu bea, nu mînca, și nici privirile speriate și nedumerite ale ochilor lui presărați cu firișoare aurii.

15

Cînd s-au topit zăpezile şi geologii au reuşit să defrişeze o bucată de pădure prin preajma cabanei, cît să aterizeze un elicopter, Feodor Grigorievici Litvinov a fost transportat la Divnoiarsk, sub supravegherea medicului şi sub comanda Stepanidei Emelianovna.

Avea voie să umble, dar, cum spunea doctorul, cu atîta băgare de seamă, încît „dacă ar purta pe cap un pahar cu apă, din acesta nu trebuie să se verse nici o picătură".

Oles Poperecinîi, care a venit să-l vadă chiar în prima zi, i-a adus în dar un baston meşterit cu mîna lui, dintr-o tulpină de jneapăn anume aleasă în taiga. Dacă înfigeai în pămînt băţul acesta straşnic, puteai să şezi pe mînerul lui ca pe un scăunel. Oles nu retezase vîrfurile cioturilor, ci le rotunjise şi le lustruise, scobind în jur numele centralelor construite de Litvinov. Pe ciotul de sub mîner scria „Dneproghes", urmau alte cinci cioturi cu diferite nume de hidrocentrale, „Onistroi" fiind a şaptea.

— Cicatricele cu care aţi însemnat pămîntul...

Litvinov fu foarte mişcat.

— Eşti dat dracului, spuse el cu o voce gîtuită. Grozavă proptea pentru un hodorog ca mine. Ba ai avut şi grijă să mai îndulceşti pilula... Stiopa! Vino de vezi ce a născocit năzdrăvanul ăsta... Dar astea ce sînt? întrebă el, arătînd ultimele două cioturi pe care nu scria nimic.

— Loc rezervat pentru cicatricele pe care o să le mai faceţi. Prima va fi poate Ust-Cernava, sau alta...

— Mă, eşti un hoţ şi jumătate! Litvinov rîse cu poftă, cum nu mai rîsese de mult. Dar de ce spui „o să faceţi" şi nu „o să facem"? A, da! Mi-a povestit Lado că nevestica ţi-a dat un ultimatum: ori termini cu viaţa de nomad, ori pribegeşti solo. E adevărat?

— De, cam aşa-i. Toată ziua gîra-mîra pe capul meu! oftă Oles, răsucindu-şi şapca în mîini. Şi are dreptate. A venit timpul să prindem şi noi rădăcini.

Saşko umblă la şcoală, e în ultima clasă. Ninka s-a apucat să înveţe iar muzică... Şi apoi, Feodor Grigorievici, m-au ajuns şi pe mine zilele...

— Dar eu ? Crezi că a mea nu mă dă la rindea ? şopti Litvinov, arătînd spre uşă, de unde se auzea zgomot de vase şi un glas puternic cîntînd *Zboară trenule, goneşte, drept în comună te opreşte.* Numai că taicămeu, fie-i ţărîna uşoară, avea o vorbă : „Se opinteşte muierea din faţă, se opinteşte din spate, dar treaba ca s-o ţină-n loc nu poate.“ Ce zici ?

Rîseră amîndoi, dar tot pe înfundate...

Casa de pe Cheiului 2 nu mai era pustie. Dis-de-dimineaţă, Stepanida Emelianovna îşi ajuta bărbatul să iasă pe terasă şi îl aşeza pe trepte, cu faţa spre pădurea mult rărită, care avea să ajungă fund de mare. Stătea aici cu bărbia rezemată pe mînerul năstruşnicului baston. Mai niciodată nu rămînea singur. Îndată apărea cineva, se aşeza lîngă el şi se puneau la taifas.

Petin, care vedea prin fereastră tot ce se petrece în căsuţa de alături, nu ştia cine sînt oamenii care îi ţin de urît Bătrînului, nu auzea ce tot vorbesc ei acolo. Se mira că discuţiile acestea nu-l plictisesc şi nu-l obosesc pe bolnav. Se mira şi era invidios. Dacă s-ar îmbolnăvi el, Petin, cine ar veni să-l vadă ? De altfel, nici n-are nevoie !... Dar la ăla, uite a venit unu, al doilea, al treilea. Seara, cînd Viaceslav Ananievici se culca obosit în dormitorul pustiu, dinspre casa vecină răsunau cîntece care se strecurau parcă prin plasa pusă împotriva ţînţarilor. Cînd se cînta despre taiga, despre pribegii care se întorc trudiţi acasă, sau despre Baikal, Petin ştia că musafirii lui Litvinov sînt siberieni. Dacă se revărsa lin cîntecul *Printre maluri povîrnite* sau *Volga, Volga* era semn sigur că la director e Diujev sau altcineva de pe ţărmurile marelui fluviu, iar dacă auzea *Amar în noapte Niprul plînge,* ştia că-s ucraineni.

Uneori se auzea un duet, nu prea armonios. O voce de bărbat şi o voce de femeie ziceau cîntece comsomoliste de mult uitate despre comunarzii care, înainte de a fi împuşcaţi, trebuiau să-şi sape singuri mormîntul, despre tînărul ostaş roşu doborît de glontele unui albgardist şi care îşi ia rămas bun de la calul său... Asta

însemna că soţii erau singuri. „Nişte caraghioşi, nişte oameni de modă veche!“ mormăia Viaceslav Ananievici perpelindu-se în pat, fără somn, şi neînţelegînd că-l pizmuieşte pe Litvinov.

Într-o zi, a venit Innokenti Sedîh într-o „Volga“ strălucind de nouă. Foştii adversari se îmbrăţişară şi se sărutară de trei ori, după obiceiul rusesc.

— Te-ai burghezit de tot, cealdonule! îl luă în şfichi Litvinov, privindu-l cu drag. De cînd nu se văzuseră, preşedintele colhozului se mai uscase şi se mai înnegrise, semănînd şi mai mult cu un vultur.

— Păi, după ce aţi construit frumuseţea asta de şosea, parcă ţi-e şi ruşine să umbli cu „ţapul“, i-o întoarse Sedîh. Aşa că, dacă m-am burghezit, tot dumneata va trebui să răspunzi în faţa partidului. De altfel, n-am venit în vizită, ci cu treburi.

Acum că a construit gheţăriile care stîrniseră atîtea discuţii înverşunate, colhozul putea păstra legumele proaspete, la nevoie şi un an de zile, pînă la recolta viitoare. Anatoli Subbotin mai avea însă o idee: să construiască la Novo-Kreajovo sere, ca Divnoiarskul să aibă verdeţuri şi iarna. Şi fiindcă tot a venit să-l vadă pe bolnav, Innokenti profită de prilej ca să-l roage să-i ajute cu tablă, geamuri, ţevi...

— Au fost la mine să se plîngă că mereu ne pui sula în coastă, răspunse Litvinov. Nu te laşi! Parcă ai avea douăzeci şi patru de măsele!

— Ei, na! Tot voi vă plîngeţi, după ce ne-aţi alungat din cuiburile noastre, tocmai în fundul taigalei? ...Cu mutatul, cu trambalatul, am rămas fără o lăscaie. Aşa că dacă poftiţi iarna o scrumbioară cu ceapă verde, dacă vreţi să aveţi de crăciun castraveciori proaspeţi deschideţi punga. Da matale ce-ai crezut, că aşa merge?... Dacă mă ajuţi, mai deschid un magazin la Partizansk... Legume, peşte, miere, să mănînce tot omul. Şi nici nu cer mare lucru. Puţină căldurică. Adică să ne conectaţi la centrala voastră şi să ne daţi vreo cinci kilometri de ţeavă. Atîta tot...

— Atîta tot?! dădu din cap Litvinov. Eşti un chiabur barosan, Savvateici. Un chiaburoi colosal!

— Da ce, mă zbat pentru teşchereaua mea ? ! Poftim, am venit şi cu plocon.

Scoase dintr-un ştergar curat o ramă de ştiubei grea de faguri, care avea în ea toate miresmele verii.

— Văd că Glafira nu m-a uitat.

Innokenti îl privi surprins şi se întunecă la faţă.

— Glafira ? Cum, nu ştii nimic ? Adică nici n-ai de unde să ne cunoşti necazurile. S-a dus Glafira Potapovna, nu mai e printre noi.

— Cum aşa ?

— N-ai auzit nimic ? E o întreagă istorie...

Şi-i spuse povestea tristă şi neobişnuită a Glafirei.

...Era mult de atunci. Glafira, călugăriţă într-un schit de rit vechi din partea locului, era tare frumoasă şi se trăgea dintr-o familie de oameni cu stare din Starosibirsk. În 1917, cînd vechea Rusie a început să pîrîie din încheieturi, stareţa s-a grăbit s-o trimită pe chipeşa călugăriţă acasă la ai săi. Pe vapor Glafira l-a cunoscut pe mecanicul Alexandr Sedîh şi, încă înainte de a ajunge la Starosibirsk, şi-a luat rămas bun de la călugărie. Au coborît în primul tîrg şi s-au cununat. Mai tîrziu, cînd regimentele lui Kolceak fură izgonite din capitala guberniei şi începură să se retragă pe Oni în jos, partizanii nici nu şi-ar fi putut dori o iscoadă mai bună decît frumoasa călugăriţă, ce se trăgea dintr-o veche şi cunoscută familie de negustori. Cînd Alexandr şi tovarăşii lui au fost împuşcaţi, Glafira a izbutit să le fure trupurile şi le-a cărat singură în taiga, la adăpostul nopţii, a săpat o groapă în turbă şi tot singură i-a înmormîntat.

De atunci a rămas să stea cu familia Sedîh. Tăcută, singuratică, vrednică, aspră la vorbă şi la chip, se ferea de oameni, umbla în straie cernite şi se ruga lui dumnezeu ; era legată cu adevărat numai de mormîntul acela al partizanilor. Şedea pe băncuţa din preajma lui — în dogoarea verilor, în gerul năprasnic al iernilor, sub mohorîtele ploi ale toamnelor. Nu spunea nimănui niciodată ce gînduri o muncesc în orele acelea lungi. O dată, însă, inima femeii parcă-parcă prinse a se încălzi. Atunci cînd Innokenti l-a adus pe fostul său comandant, Pavel Diujev. Şi la chip, şi la fire acesta

era leit bărbatul ei, cu care nu trăise nici un an. Uneori ceasuri în şir îl privea din ungherul ei întunecos cum lucrează, cum citeşte, cum doarme... Dar de cînd a plecat Diujev, lumea acestei femei ciudate s-a redus iar la mormîntul din taiga.

Apoi s-a hotărît ca rămăşiţele pămînteşti ale partizanilor să fie deshumate şi duse la Partizansk, aşezare numită astfel pentru a le cinsti memoria. N-au avut însă grijă s-o facă pe ascuns, şi Glafira era de faţă. Cînd au înlăturat stratul de turbă, au rămas încremeniţi : cele trei trupuri erau întinse alături, de parcă ar fi fost îngropate în ajun, de parcă deceniile ce s-au scurs ar fi ocolit acest mormînt. Văzîndu-şi bărbatul, aşa cum îl avea viu în minte — tînăr, voinic, chipeş — bătrîna se aruncă în groapă cu un ţipăt sfîşietor şi-şi lipi obrazul de-al lui. Cîţiva oameni abia reuşiră s-o smulgă de acolo. Arheologul Onici, care asistase la deshumare, a găsit imediat explicaţia acestui fenomen atît de rar : pe fundul gropii, ocrotit de turbă, se afla un strat lenticular veşnic îngheţat. Tot aşa, zicea el, s-a găsit într-o mlaştină un mamut întreg. Explicaţia era logică, dar sărmana femeie, copleşită de ce-i văzuseră ochii, nu înţelegea nimic, sau poate nici nu mai auzea... A doua zi dispăru fără să fi spus cuiva vreo vorbă. Nici nu se ştia dacă mai trăieşte.

— Aţi căutat-o ?

— Bineînţeles.

— Şi n-aţi găsit nimic ?

— Nici o urmă... Cum de n-aţi auzit, Feodor Grigorievici ? Că ziarele au scris despre partizani... Rămase pe gînduri. Îngheţul veşnic ! Înţeleg, şi... totuşi a fost o minune. Eu, om bătrîn, stau şi mă uit la fratele meu mai mare, care arată ca un flăcău... Rana de pe frunte unde l-a nimerit glontele abia dacă se vedea...

— Of, Savvateici, plîngăcios m-am făcut de la o vreme !... Una-două îmi dau lacrimile, spuse Litvinov ştergîndu-şi ochii. Ei, morţii cu morţii, viii cu viii... Spune mai bine, cum o mai duceţi ? Ce te încrunţi aşa ? Ai fost şi ai rămas un far, care scînteie peste tot Oniul...

— Ne-ai răşluit, Feodor Grigorievici ! Ne-ai luat tot ! oftă Innokenti, nemaiputînd să se stăpînească.

— Ei, ştii că-mi placi ? ! se supără Litvinov. La mutare te-am ajutat ?... Să-ţi construieşti cluboiul ăla te-am ajutat ?... Iar acum o să te ajut şi cu serele ! I-am luat tot ! Auzi la el !

— Numai că serele astea n-o să-mi încălzească inima... Letonul vostru mi-a luat-o pe Vasilisa ? Mi-a luat-o. Crezi că fetei îi mai este capul la colhoz ? Aş... Şi cîţi alţi tineri au trecut la voi. Şi Vanşa mă bîrîie mereu la cap : lasă-mă să plec la Divnoiarsk, că acolo-i tehnică !... O să rămîn singur, Feodor Grigorievici, ca un ciot uscat, în casa mea pustie cu două uşi... Pe una o să intru, pe cealaltă o să ies...

— Ce ciot, omule, că eşti verde ca bradul ! Nu mai vorbesc de vlăstarele tale ! O să-ţi spun un secret : noi i-am propus pe geologi pentru decorare. Fata ta o să primească un ordin — ehe !...

— Ordin !... Dar în colhoz cine o să muncească, pe voi cine o să vă hrănească ? La asta nu te gîndeşti ? izbucni Innokenti cu glas subţire. Nu vezi cum se duc de rîpă colhozurile de aici ? Nu vrei s-o vezi, închizi ochii ? Se vede însă că nu-şi spusese chiar toată amărăciunea. Se stăpîni şi se ridică cu aerul unui om foarte grăbit. Ei, fă-te repede bine, Feodor Grigorievici ! Fă-te bine şi vino la noi, te aşteptăm cu drag.

Nu apucă să dispară în depărtare „Volga" lui Innokenti Sedîh, că Stepanida Emelianovna se şi aşezase să pună pe hîrtie cu antet de deputat demersurile pe care i le dicta bărbatul ei, adresate sovietului orăşenesc Divnoiarsk, comitetului executiv regional Starosibirsk şi comitetului regional de partid. Pe scurt, conţinutul lor era acesta : colhozul „Plugarul roşu" trebuie ajutat să-şi construiască sere, e o iniţiativă colosal de necesară, colosal de importantă...

Pe măsură ce Litvinov se întorcea încetul cu încetul pe calea asta în atmosfera de muncă a Divnoiarskului, cei din jur îl auzeau tot mai des cîntînd pe un ton bătăios : „Pieirea pîlcurilor mele"...

Nadtociev, Diujev, Valia, Igor, Dina Vasilievna şi alţii care îşi făceau deseori drum la căsuţa din strada

Cheiului, respectînd cu stricteţe regimul prescris bolnavului, nu spuneau nimic care l-ar fi putut impresiona, enerva sau necăji. Chiar şi Lado Kapanadze, care trecea prin momente foarte grele, pălăvrăgea despre şah şi despre ultimele descoperiri arheologice ale lui Onici. Dar pentru că era copleşit de griji şi de neplăceri, iar Litvinov avea ochiul ager şi era greu să-i ascunzi ceva, secretarul de partid căuta să nu rămînă singur cu directorul.

Ofiţer în marina militară, obişnuit cu rînduiala statornică a vieţii de pe vas şi nereuşind încă să se încadreze organic în clocotul uriaşului şantier, Lado Kapanadze se pierdea în nesfîrşita varietate a problemelor de aici. Ideea „saltului" îl cîştigase prin simplitate şi îndrăzneală. Într-adevăr, cine altul dacă nu acest oraş care răsare în taiga să dea tonul înfăptuirilor cutezătoare? Şi care bolşevic adevărat n-ar dori să meargă vijelios înainte, arătînd altora drumul? Este imposibil ca Petin, om inteligent, să nu fi calculat totul, să nu fi cumpănit la justa lor valoare toate posibilităţile existente. Înflăcăratul Kapanadze se dăruise cu trup şi suflet acestei acţiuni noi. Lua cuvîntul la adunări, ajuta oamenii să-şi formuleze angajamentele, se bucura că „saltul" este sprijinit de presă, că regiunea de partid urmăreşte cu interes desfăşurarea iniţiativei, că *Pravda Starosibirskului* publicase scrisoarea lor pe prima pagină şi-şi informează număr de număr cititorii asupra felului cum merg treburile pe şantier.

Dar a venit întrebarea Bătrînului „dacă totul e cum scrie la carte" şi scrisoarea Mariei Tretiak... Amîndouă o dată. Pus în gardă, Kapanadze s-a dus la cariere, a stat de vorbă cu comuniştii şi s-a convins că într-adevăr femeia văzuse totul mai limpede din colivia de sticlă, decît el de la înălţimea postului său. Această descoperire l-a răscolit. Şi cu toate că situaţiile din diferite sectoare continuau să fie bune şi, dacă te luai după cifre, iniţiativa se desfăşura cu succes, toate acestea nu-l mai puteau linişti.

În ultimele luni, Kapanadze s-a apropiat mult de Igor Kapustin, secretarul comitetului de Comsomol. Rămînînd în adîncul inimii ofiţer de marină, îi plăcea

calmul, sobrietatea şi ţinuta acestui tînăr zgîrcit la vorbă şi nu prea arătos, care în puţinul timp de cînd se afla pe şantier cucerise inimile tineretului. Igor a fost primul om căruia Kapanadze şi-a destăinuit îndoielile.

Ştii ce, frăţioare, organizează tu o verificare în cîteva din sectoarele principale. Un fel de raid comsomolist...

Igor răspunse „s-a făcut" şi în aceeaşi zi se puse pe treabă. Neliniştea îl sîcîia pe Kapanadze ca o durere de măsele. Dar dacă, profitînd de boala lui Litvinov, Petin a pus totul la cale pentru a face vîlvă în jurul numelui său, pentru a-şi face reclamă, iar el, secretarul organizaţiei de partid, căruia i s-au dat în grijă sufletele omeneşti, face jocul unui carierist lipsit de scrupule ? Chiar aşa l-a caracterizat Nadtociev. Îşi amintea fără să vrea de diferite lucruri, care păreau să fie verigile unui singur lanţ : vechea istorie cu propunerea lui Berşadski, campania dezlănţuită împotriva lui Diujev şi a proiectului său, scrisoarea tinerilor specialişti, ticluită de Iuri Pşenicinîi, şi de multe altele cărora înainte nu le dăduse prea multă importanţă. Îl apucă groaza... Dacă e o înşelătorie, o escrocherie, un bluf, atunci şi el, Kapanadze, este — cu sau fără voie — un complice al acestor ticăloşi ! Ah, dacă s-ar putea sfătui cu Bătrînul ! Acesta are însă oroare de orice mistificare, de orice înşelăciune, chiar şi de o minciună nevinovată. O să se enerveze, o să sară în sus şi gata recidiva.

O întîmplare veni să confirme gravitatea situaţiei. Într-o dimineaţă a dat buzna la organizaţia de partid — a dat buzna în toată puterea cuvîntului — inginerul Mark Berşadski. S-a oprit în mijlocul camerei şi a început să zbiere cu o voce întretăiată, de parcă ar fi continuat să se certe cu cineva :

— ...Dar n-o să tac ! Şi ce dacă n-o să-mi dea locuinţă ? Şi ce dacă o să mă arunce afară ?... Iar ea... n-are decît să plece ! ! Sînt candidat de partid, sînt comunist şi nu pot să ascund aşa ceva !

— Stai jos. Kapanadze îl împinse blînd spre fotoliu şi-i turnă un pahar cu apă. Şi acum dă-i drumul, Makaronîci. Cu cine te-ai luat în colţi ?

— Ne-am despărţit ! rosti pe un ton tragic tînărul inginer, şi paharul începu să tremure în mîna lui slabă, ca stropită cu ocru. Între noi totul s-a terminat ! Nu-mi pasă ! Ducă-se dracului totul ! ! Onoarea de comunist nu-mi permite...

— Uşurel, uşurel ! S-o luăm pe îndelete. Cu cine ai terminat ? Ce nu-ţi permite onoarea de comunist ? Cine să se ducă dracului ?

— Cum cu cine am terminat ? Cu Vika, desigur ! Iar onoarea nu-mi permite să mint, să umblu cu cioara vopsită, să fac ticăloşii în speranţa că voi căpăta locuinţă, că voi face carieră.

— Pe cine să minţi, ce fel de ticăloşii să faci ? întrebă cu glasul frînt Kapanadze, presimţind că toate acestea au o legătură cu Petin, cu „saltul", cu îndoielile care-l rod pe el însuşi în ultimele zile. Spune, te ascult.

— Ieri, Viaceslav Ananievici a dat o „latrinuţă"...

— „Latrinuţă" ?...

— Aşa numeşte Sacco Ivanovici seratele pe care le dă Viaceslav Ananievici, pentru oamenii de care are nevoie... M-a invitat şi pe mine. Înţelegeţi ? Pentru prima dată...

Sărind de la una la alta, pierzînd şirul, repetîndu-se, înghiţind fraze întregi, tînărul inginer îi povesti tot ce s-a întîmplat la aniversare. Monologul lui Petin, avertismentele sale, ameninţările camuflate. Berşadski nu-i spuse nimic concret, dar Kapanadze înţelese că, în cazul de faţă, acest tînăr inginer, aproape un băieţandru încă, văzuse mai bine ca el, care avea obiceiul să se recomande „bolşevic din flotă"... „Sub ochii tăi se creau reputaţii cu ajutorul unor falsuri, gîndea el privind faţa răvăşită a lui Berşadski. N-ai ştiut, ai ? Da, n-ai ştiut nimic, n-ai văzut nimic, n-ai mirosit nimic ! Dar un dobitoc ageamiu în postul unui activist de partid nu e cu nimic mai bun decît şnapanul şi mincinosul care-l duce de nas !"...

— Încă din iarna aceea, cînd Sacco Ivanovici s-a ales cu o mustrare din cauza mea, ca mai tîrziu nici să nu se mai pomenească de propunerea pe care am făcut-o, am bănuit că nu e lucru curat. Ieri însă, cînd

l-am auzit ce spune, am înţeles că este o pungăşie premeditată, organizată ! vocifera Berşadski, agitîndu-şi braţele lungi.

— E limpede. E colosal de limpede, spuse Kapanadze cu un zîmbet amar, amintindu-şi de vorba preferată a Bătrînului. Cîtă nevoie avea acum de omul acesta cam din topor, de cunoştinţele sale, de experienţa sa de viaţă, de judecata lui sănătoasă... Ba chiar şi de năprasnicele sale izbucniri.

Cînd Makaronîci plecă de la el deprimat, distrus, secretarului îi era limpede că „saltul", acţiunea în care crezuse atît de mult, în care pusese atîta suflet, nu-i decît o escrocherie. Trebuie acţionat, trebuie luate măsuri neîntîrziat, chiar înainte de a se afla rezultatele raidului comsomolist. Întîi şi întîi hotărî să aibă o discuţie cu Petin. „Fie ce-o fi ! Îi spun totul verde ! Îl întreb ce părere are, apoi mă orientez... O să fie un fel de recunoaştere... de cercetare prin luptă."

Îl chemă la telefon :

— Avem ceva de vorbit. Cînd pot să vin ?

— Prefer să trec eu pe la dumneata, răspunse calm vocea de la celălalt capăt al firului. De pildă, după program, îţi convine ?

Cînd veni Petin, la organizaţia de partid ziua de lucru se terminase, dar secretarul nu era singur. Se auzea glasul lui Kapanadze mustrînd pe cineva :

— ...Instrucţiunile dumitale sînt o capodoperă pentru *Krokodil :* „În timpul dansului este interzis să te lipeşti de parteneră şi să faci mişcări cu subînţeles" ...Ce înseamnă „să te lipeşti de parteneră" ? ...Şi ce vrea să zică „mişcări cu subînţeles" ?...

Neplăcut surprins, Petin deschise uşa, intră şi-şi consultă demonstrativ ceasul.

— Sper că sînt punctual, nu ?

— Da, da, fireşte. Iartă-mă, te rog... Urmă, arătînd spre tînărul îmbrăcat fistichiu, cu faţa încadrată într-o bărbuţă roşcată „asiriană", care stătea în picioare în faţa biroului cu un aer încurcat : Tovarăşului i s-a încredinţat munca de responsabil cultural la Partizansk şi nu-i place, vezi dumneata, cum dansează tineretul. Poate ai vrea ca oamenii să se şi reproducă pe calea

polenizării la adunări ?... Du-te !... Te previn însă că „instrucţiunile" dumitale o să le trimit la „Gazeta vorbită" !... O să te frece Murka de pe malul drept, de o să-ţi meargă fulgii !... De ce stai în picioare, Viaceslav Ananievici ? Ia loc. Îl pofti să şadă pe divan şi, după plecarea tînărului, se aşeză lîngă el. Am cercetat personal scrisoarea Mariei Tretiak.

— Ştiu, făcu Petin cu o voce calmă şi inexpresivă.

— Şi închipuieşte-ţi că are dreptate...

— Tot ce se poate... Mărturisesc, faptul că în focul întrecerii un nătărău de şef de echipă, sau un şef de lucrări a trecut cuiva cîteva procente în plus nu prea mă îngrijorează. Mă îngrijorează însă — ridică ochii şi-l privi drept în faţă pe Kapanadze — ba chiar mă sperie că conducătorul organizaţiei de partid al şantierului, în loc să ţină sus steagul iniţiativei maselor, pleacă urechea la pîra unor zăpăcite... Sîntem singuri, aşa că putem vorbi deschis : ideea saltului spre comunism e a noastră. Noi doi chiar în acest birou ne-am bucurat de naşterea ei, i-am dat viaţă, am popularizat-o, n-am dormit nopţile, iar acum... Ce s-a întîmplat, la urma urmelor ? De ce permiţi intriganţilor să asasineze vlăstarul nostru, de ce dai apă la moară acestor indivizi haini ? ! Crezi că nu ştiu cine a dat indicaţiile să se organizeze aşa-numitul raid comsomolist ?

În glasul lui Petin era mîhnire... Şi tulburarea lui suna sincer. Te pomeneşti că Makaronîci bate cîmpii ?! Că nu este vorba de o înşelătorie organizată, premeditată, ci numai de excesul de zel al unor dobitoci care vor să iasă în frunte cu orice preţ ? Dar în cazul acesta de ce Petin e atît de tulburat ? De ce l-a părăsit deodată calmul său proverbial ?

— Nu s-a întîmplat nimic, Viaceslav Ananievici. Oamenii ne-au ajutat să scoatem în vileag unele ticăloşii. O să punem cazul în discuţie, o să-i înfierăm pe vinovaţi, o să-i înfierăm cu toată tăria, ca să le fie şi altora de învăţătură, şi o să pornim înainte curaţi, cum scrie la carte. Da, tocmai acesta e cuvîntul : cum scrie la carte.

La ultimele cuvinte, Petin se strîmbă ca de durere. Buzele nu i se mai vedeau de loc şi faţa-i deveni răutăcioasă.

— Ştiu ale cui sînt vorbele astea! Acum înţeleg. Obrajii oacheşi se făcură pămîntii, ochii negri erau ca doi bumbi strălucitori. Acum înţeleg de ce ai cîrmit-o atît de brusc... Ai vrut să vorbim deschis. Fie! Da, marile înfăptuiri nu se fac cu mănuşi albe. Un lucru însă să nu uiţi: situaţiile şi dările de seamă le-am semnat împreună. Dumneata şi cu mine. Răspundem împreună pentru fiecare cifră! Iar orice acţiune din partea dumitale, care va veni în contradicţie cu cifrele oficiale, ne va dăuna la amîndoi!... La amîndoi!!

Masca lui Petin părea calmă, dar tîmplele scobite năduşiră, iar şuviţa de camuflaj lunecase pe fruntea înaltă, descoperind o chelie mărişoară de-a lungul căreia creştea, în chip de creastă de cocoş, un smoc de păr rar.

— Ori ieşim amîndoi la liman, ori ne ducem amîndoi la fund! Numai că ceea ce va fi pentru mine, care nu-s decît un tehnician, un simplu accident, pentru dumneata, activist de partid, va deveni o catastrofă!... Ia notă... Se ridică şi-şi suflă o scamă de pe mînecă. ...Spune complimente din partea mea simpaticei dumitale consoarte şi transmite-i că-mi aduc aminte cu încîntare de seara petrecută în casa voastră. Porni spre uşă, ţeapăn, ermetic, de parcă s-ar fi încheiat la toţi nasturii. În prag întoarse capul şi aruncă: Gîndeşte-te, te sfătuiesc să te gîndeşti bine.

Kapanadze rămase multă vreme singur în clădirea pustie. Se gîndea cu capul strivit între palme. Divnoiarskul îşi aprindea numeroasele lumini. Aproape că nu-ţi venea să crezi că pînă mai ieri clădirea aceasta de bîrne cu etaj părea rătăcită între atîtea schele. Acum, însă, peste tot lumini, ghirlande de lumini. Un troleibuz trecu fără zgomot prin faţa ferestrelor, aruncînd pe tavan pîlpîielile arcului său. De la parter se ridică un huruit de începu să zăngăne geamul crăpat: la tipografia ziarului *Luminile taigalei* se trăgeau paginile unu şi patru. A telefonat Lamara: se răceşte

mîncarea. Grigol strigă în receptor: „Tăticule, ce-i aia ingredient?"

Kapanadze tot mai şedea înapoia biroului. Într-un tîrziu se ridică cu mişcări de om dărîmat de oboseală, încuie casa de bani, stinse lumina, ieşi în stradă şi porni fără ţintă prin oraşul care ajunsese să măsoare trei kilometri în lungime. Răpăiala cu fulgere şi tunete, care stătuse de cîteva minute, spălase văzduhul. Aerul era uimitor de limpede şi în zgomotele cele mai obişnuite — şuşuitul cauciucurilor pe asfalt, vorbe, rîsete — vibra o înfiorare deosebită, primăvăratică... Şi mai departe?... Ce trebuie să facă? Că Berşadski are dreptate nu mai încape nici o îndoială. Acţiunea în care ai crezut, în care ţi-ai pus tot sufletul e un balon de săpun, o escrocherie ticluită de un carierist rece, calculat, care asemenea unui compresor înaintează încet, dar implacabil, strivind tot ce întîlneşte în cale. „Ce bine l-a descifrat Sacco pe Petin, şi ce idiot ai fost tu, Lado, punînd cuvintele sale pe seama geloziei! Ce gelozie, că de atîta vreme Dina Vasilievna stă singură în cortul fetelor din Orăşelul Verde şi relaţiile ei cu Nadtociev nu par să fi progresat... Într-o singură privinţă Petin are dreptate: pentru un activist de partid e o catastrofă. Sînt lucruri pe care partidul nu le iartă"...

Paşii l-au îndreptat de la sine pe o potecă bine bătătorită, care ducea spre vîrful stîncii Malul Frumos. Aici aerul era şi mai ozonat. Vîntul jilav răvăşea rămurişul stufos al micului pin. Cînd se afla la cîţiva metri de vîrf, o pereche se ridică speriată de pe banca de sub pin. Tînărul o învelise ocrotitor pe fată cu pulpana impermeabilului său larg şi, deşi trecură la un pas de el, dîndu-i şi un timid bună seara, Kapanadze nu o recunoscu nici pe Valia Egorova, nici pe Igor Kapustin. Ce-i păsa lui de nişte îndrăgostiţi, cînd pe ordinea de zi se afla o singură problemă, aceea a lui Kapanadze Lado Ilici, născut în 1910, membru de partid din 1941; de naţionalitate gruzin; nu a suferit nici o condamnare; nu a fost cercetat pentru nici un delict şi nu a fost sancţionat pînă în prezent pe linie de partid... S-a autointerogat cu o severitate de procuror, şi a

reieşit că-i vinovat. A fost complice la o înşelătorie dezgustătoare, i-a minţit pe comuniştii care i-au încredinţat un post atît de important... Şi, fără să vrea, a minţit Comitetul Central al Partidului...

Cum treceai de pin, masivul de bazalt se prăvălea brusc. Panorama ce se aşternea de la înălţimea de o sută de metri a stîncii era spuzită de lumini, de parcă un crîmpei din Calea Laptelui ar fi căzut din cer, revărsîndu-se între două stînci. Peste şantier stăruia o văpaie albă. Ici-colo noaptea era săgetată de scăpărările albastre ale sudurii electrice. Ca orice prăpastie, şi aceea la marginea căreia s-a oprit Kapanadze atrăgea. Încă un pas, un singur pas şi... nu va mai trebui să răspundă la nici un fel de întrebări, nu va trebui să înfrunte privirea albastră mînioasă a Bătrînului, să citească dezamăgire şi dojană pe feţele comuniştilor... Un pas, un singur pas... O pietricică îi lunecă de sub picioare şi se rostogoli în beznă. Trecură cîteva secunde pînă s-o audă căzînd pe asfalt... Un chenar de doliu în *Luminile taigalei* şi stereotipul necrolog : „...Un accident a smuls din rîndurile noastre..."

— Ia mai dă-o... Kapanadze făcu stînga împrejur fără să privească nici în dreapta, nici în stînga. Străbătu tăpşanul scăldat în văpaia lunii şi, după ce deranjă o altă pereche de îndrăgostiţi, coborî repede.

Se întoarse în oraş pe strada Cheiului — drumul cel mai scurt. La Litvinov era întuneric. Alături însă, la Petin, se vedea lumină în ferestrele salonului. „S-o fi frămîntînd şi el", îi trecu prin minte, dar cuvîntul „a se frămînta" era atît de nepotrivit pentru Petin, că scuipă cu năduf.

În faţa casei lui Litvinov se opri şovăitor. Portiţa nu-i încuiată, ba, uite, e chiar întredeschisă şi se leagănă în bătaia vîntului. Să intre, să urce două-trei trepte, să bată la uşă... Parcă o auzea pe Stepanida Emelianovna înjurîndu-l cînd va veni să deschidă. Totuşi e sigur că-l va lăsa să intre şi poate-l va trezi şi pe Litvinov... Bine ar fi să-i povestească totul Bătrînului, pe nerăsuflate, să-i ceară sfatul. Dar nu se poate. „Orice emoţie îi poate fi fatală", a spus renumitul profesor din

Moscova... „Nu, Lado, singur te-ai încurcat, singur să te descurci din acest păienjeniș !"

Căsuța de pe Mestecenilor era și ea cufundată în somn. Ai lui s-au obișnuit că uneori se întoarce tîrziu. Fără să-și scoată impermeabilul ud de rouă, călcînd ușor ca să nu scîrțîie parchetul, trecu în camera sa de lucru... „Dar poate, pînă la urmă, se aranjează ?... Nu, Lado, un bolșevic trebuie să privească adevărul în față. N-are cum să se aranjeze. Tu răspunzi pentru toate. Vezi ce faci !"

Cînd se trezi dimineața și nu-și văzu bărbatul lîngă ea, Lamara se repezi speriată în antreu. Într-un colț era aruncată șapca lui Kapanadze. Urme de lut o călăuzirâ în camera lui de lucru. Cu impermeabilul pe el, Lado ședea la birou, ținîndu-și capul în palme.

— Lado ! Femeia se aruncă spre el.

— Cum, s-a și făcut ziuă ? se miră acesta, întorcînd spre ea o față palidă.

16

La poarta casei de pe Cheiului 2, se opri o motocicletă stropită cu noroi pînă sus. Diujev, bronzat și parcă și mai bărbos, sări sprinten din șa și ocoli casa, îndreptîndu-se spre terasă pe o potecuță bătătorită în iarbă de numeroși vizitatori. Așa cum se și așteptase, Feodor Grigorievici Litvinov ședea pe trepte. Cu nasul încălecat de o pereche de ochelari, citea o scrisoare.

— Îl salut pe îmblînzitorul stihiilor ! spuse el scoțîndu-și ochelarii și așezîndu-i pe teancul de scrisori nedeschise. Stai jos, Pavel Vasilievici ! Ți-o fi foame ? ! Trase cu zgomot aerul pe nări. Simți cum miroase ? Acuși îs gata blinelele... Stiopa le confecționează.

— Am treabă cu dumneata, Feodor Grigorievici. Ții minte, am fost astă-iarnă la Starosibirsk ca să-l aduc pe maiorul-inginer Vorohov...

— Aha, pe Iamai ? zîmbi Litvinov. Cum să nu ! Burduful lui soacră-sa... Ce-i cu el ?

— A sosit.

— Ei, nu mă înnebuni ? ! A venit aici ? ! Colosal !... Şi, şi ? se ridică ajutîndu-se cu bastonul şi strigă spre uşa ce dădea în casă : Stiopa ! Hai să vezi cine a venit. Pune mai multe blinele acolo, că-i de la Oni şi-i mai lihnit de foame ca o haită de lupi... Deodată se întoarse îngrijorat spre Diujev : Ia suflă... Ai băut !... Nu ţi-e frică ?

— Nu mi-e frică de loc, rîse acesta, îmbrăţişîndu-l pe Litvinov pe după umeri. Nu-mi mai e frică, Feodor Grigorievici. În general nu beau. Dar acum am golit o sticluţă cu vechiul meu prieten... Se putea !... M-am bucurat atît de mult văzîndu-l !...

— Şi v-aţi apucat să vă dilataţi vasele sangvine, ai ? zîmbi Litvinov, amintindu-şi istoria cu vizita ratată pe care i-o povestise Diujev încă în cabana din taiga.

— Ne-am... mărturisi Diujev cu un aer vinovat.

— Şi cum l-ai convins să vină ? Ei, Stiopa ! Ce faci acolo ! Musafirul moare de foame !...

— De unde ai scos-o ?...

— Ho ! Tu, slavă domnului, încă nu te-ai învăţat să minţi... Nu ca alţii... Ştiu tot despre tine. Că doar ne îngrijeşte aceeaşi doctoriţă... Şi pe amîndoi de inimă. Făcu cu ochiul şi izbucni într-un rîs gălăgios. Diujev, omul acesta de fier, vestit pe şantier pentru fenomenala lui stăpînire de sine, roşi pînă peste urechi. Uite, frate !... Ştie să şi roşească ? ! E o însuşire foarte rară, dar lăudabilă, o însuşire socialistă, dacă vrei să ştii.

Diujev era într-adevăr foarte flămînd. Blinelele din farfuria lui parcă se topeau. Litvinov nu mînca nimic şi-şi privea musafirul cu un surîs mulţumit. Abia cînd deşertară o strachină, şi Stepanida Emelianovna trecu la bucătărie să mai aducă o stivă, întrebă :

— Şi cum şi-a făcut apariţia acest Iamai al tău ?

— Exact ca necuratul la operă : a ieşit din pămînt... Aseară, stăteam în vagonul meu de pe şantier şi-mi lăsasem gîndurile să zboare. Apa vuia, undeva cînta o armonică. Deodată aud uşa. Întorc capul şi... pe cine văd ? Karluşka Vorohov, cu un rucsac în spate ca o cocoaşă... Îşi scoate el rucsacul, îl aşază frumos pe podea şi zice : „Să trăieşti, tovarăşe colonel ! Nu te

aşteptai să mă vezi, ai ?" Eu întreb ca prostul : „Cum de ai venit ?" El de colo : „Uite aşa ! Din orice situaţie există două eşiri. Şi eu aveam de ales între a crăpa în calitate de burduf al soacră-mi sau otrăvit de toate porcăriile alea de la farmacie, şi a trăi mult, puţin, dar în orice caz omeneşte."

Diujev era într-o vervă şi de o volubilitate pe care Litvinov nu i-o cunoştea. Slăbise, se trăsese la faţă şi era atît de ars de soare şi de vînt, încît sprîncenele, genele, mustaţa şi barba zbîrlită păreau colilii. Arăta acum mai tînăr decît era. Purta o cămaşă în carouri cu mînecile suflecate.

— ...Acum că a venit Karluşka Vorohov o să meargă mai bine... Crede-mă, Feodor Grigorievici, e un şef de stat-major cum nu s-a dovedit !

— A fost, dragul meu, a fost acum cincisprezece ani ! De ce-i în stare azi, nu ştim. Oamenii se schimbă... Litvinov se săltă în scaun şi, plecîndu-se peste masă, îl privi pe celălalt în lumina ochilor : Da rîul o să-l stăvileşti în termen ? Tu să nu-mi umbli cu cioara vopsită. Răspunde cinstit !

— Poate chiar şi mai înainte, spuse Diujev pe un ton hotărît.

— Dar în măsluirile lui Petin, cu tonele şi metrii cubi convenţionali, cu „împrumuturile în contul viitorului", nu eşti băgat ?

Diujev tăcea. Stepanida Emelianovna, care nu-l pierduse din ochi pe soţul ei, îl văzu foarte tulburat. Diujev ştia de la Dina că de la o veste rea Bătrînul poate să facă o reşută. Nici acum, după ce brigăzile comsomoliste verificaseră scriptele la diferite sectoare şi, confruntîndu-le cu mersul lucrărilor, constataseră că în situaţii se indica o producţie mai mare decît cea reală, că dările de seamă erau de multe ori „aranjate", Lado Kapanadze nu se încumetase să-l pună la curent pe Litvinov.

— De ce taci ?... Ţi-oi fi zis că ghiujul ăsta, care a ajuns să umble în cîrje, trîndăveşte toată ziulica în cerdac şi habar n-are de ce se întîmplă ? Ei, află că ştiu tot !... Răspunde : pe tine te-a atins murdăria asta ?

— Nu, răspunse Diujev, uimit de calmul cu care a fost pusă această întrebare. Sectorul nostru era comparat cu Danzigul, oraş liber. Nu ştiu de ce, dar în general Petin nu se amesteca în treburile noastre.

— Tu nu ştii, dar eu ştiu... Care va să zică, o să stăvileşti la timp, n-o să faci de rîs Divnoiarskul? Ochii lui Litvinov se umeziră. Vino să te pup, diavol bărbos... Uf, mi-ai dat nişte emoţii! Adă sticluţa aia de pe bufet şi o bucăţică de zahăr!

Litvinov se lăsă în fotoliu. Înghiţea aer cu gura larg căscată. Stepanida Emelianovna, care tocmai venise din bucătărie cu o nouă porţie de blinele, trînti tigaia pe masă şi sări în ajutorul bărbatului ei, aruncînd musafirului:

— Ştiai doar, ce dracu...

Litvinov nu-şi revenise încă, dar privirea i se înveseli.

— Uite ce-i. Te duci la marele conspirator Kapanadze şi-i spui să vină la mine cu toate materialele. Să nu mă mai bată la cap cu şahul şi arheologia. Sînt sătul de poveşti! Vreau să ştiu cum merg treburile pe linie de partid... Sacco s-a întors? Să vină şi el... Ăsta a văzut mai bine ca noi toţi. Dar nu-i nimic... Cel mai groaznic nu e să greşeşti, ci să nu-ţi îndrepţi la timp greşeala. Şi mai rău e să te încăpăţînezi în greşeli... Ei, du-te... Înainte ca Diujev să iasă, îl mai întrebă: Da, ia spune, Iamai ăla al tău e om serios?

— Mîna mea dreaptă.

— Nu uita că soacra a cocolit mîna asta între perne de puf. Spune-i lui Specipendev din partea mea să-i repartizeze locuinţă la Partizansk. Pe Bradului tocmai se dau în folosinţă zece case... Nu vrei şi tu una? N-ar fi timpul să te aduni de pe drumuri? Să termini cu viaţa de burlac? Clipi şiret. Consultă-te cu doctoriţa ta, poate o să-ţi prescrie însurătoare. Te pomeneşti că pentru tine însurătoarea este tratamentul cel mai indicat!

Amuzat de fîstîceala bărbosului, Litvinov rîse cu poftă.

În aceeaşi seară, în căsuţa de pe Cheiului, intra Kapanadze. Arăta rău de la o vreme, obrajii i se sco-

fîlciseră, fața i se ascuțise. Ochii negri, duși în fundul capului, sticleau ca-n friguri. Noaptea cînd a stat la gura prăpastiei, căznindu-se să rezolve cea mai grea problemă din viața lui, noaptea în care și-a spus : „Ce contează cariera sau chiar soarta unui om, în comparație cu soarta unui colectiv care făurește ceva fără seamăn" era acum o etapă depășită. Mintea lui judecase : merita să fie dat afară, să fie condamnat pentru miopia și prostia lui. Să i se aplice orice sancțiune pe linie de partid și să-l trimită la orice muncă ! Dar nimeni nu va putea spune că nu-i om cinstit, că-i un carierist. În noaptea aceea de veghe, în căsuța din strada Mestecenilor biruise orice șovăială, se hotărîse. Dimineața, de cum a venit la birou, l-a chemat pe Igor Kapustin, apoi i-a însărcinat pe instructori să controleze sectoarele principale, urmînd ca a doua zi toți secretarii organizațiilor de bază să se întrunească într-o consfătuire în problema evidenței întrecerilor. La amiază, cînd i-a telefonat Petin, Kapanadze știa exact ce are de făcut.

— Mi s-a raportat că vrei să mergi împotriva mea ! Rău faci. Admițînd că s-au comis greșeli, sîntem de vină amîndoi. Între mine și dumneata nu există nici o deosebire...

Tonul lui Petin nu mai era atît de sigur, și Kapanadze își dădu seama că inginerul s-ar învoi bucuros cu o formulă de compromis.

— Afară de una și anume că eu, o dată diagnosticul pus bolii, optez pentru intervenție chirurgicală, pe cînd dumneata, după cîte înțeleg, preferi paleativele, răspunse liniștit, dar ferm, secretarul de partid.

— Uite ce este, n-o să permit să faci din mine un țap ispășitor și nu sînt omul să mă las persecutat. Știi cum îi tratează Comitetul Central pe cei care îi persecută pe intelectuali...

— Iar eu, Viaceslav Ananievici, nu sînt omul să se sperie de amenințări.

Închiseră amîndoi odată. Cînd ajunse pe potecuța ce ducea spre terasă, Kapanadze își recapitulă în minte această convorbire. Îl găsi pe Litvinov plimbîndu-se cu pasul măsurat, cu bastonul la subsuoară.

— Iată-l pe marele mistificator al timpurilor apuse și prezente ! bombăni directorul în loc de salut.

De cîteva zile, pe șantier aveau loc furtunoase adunări de partid la care se discuta desfășurarea „saltului". Atît cei care adăugau cifre fictive la dările de seamă, cît și cei care tolerau să li se „rotunjească" procentele, deveniseră ținta unor critici necruțătoare, ba chiar îndîrjite. Practica umflării rezultatelor efective ale muncii a fost declarată cel mai mare rău. Cuvîntul „mistificator" suna ca o gravă învinuire. La aceste adunări, de unde se întorcea acasă abia tîrîndu-și picioarele, de parcă ar fi fost bătut măr, Lado Kapanadze era luat în focuri pentru miopie, lipsă de vigilență, credulitate și pentru că, fără să vrea, făcuse jocul unor carieriști lipsiți de scrupule, dar pînă atunci nimeni nu spusese despre el că ar fi un mistificator. Cuvintele lui Litvinov îl izbiră dureros. Încremeni în prag ca lovit cu leuca.

Litvinov își luă seama.

— Lado, nu fi supărat, dragul meu ! Mă refer la conferințele despre șah și arheologie cu care voiai să mă îmbrobodești... Zău, crede-mă... Apoi întrebă de-a dreptul : E grav ?

— Cum nici nu se poate mai grav. Pavel mi-a spus că dumneata știi tot...

— Da, știu tot. Litvinov mestecă din fălci. Mda... Stăm colosal de prost !... „Salt spre comunism !"... Găina e în cuibar, oul e încă în... dracu știe unde, iar voi v-ați pus pe cotcodăcit, de vuiește țara.

— Te rog numai, nu te frămînta, dragă Feodor Grigorievici.

— Nu te frămînta !... Mă, deșteptule ! De nu m-aș fi frămîntat, mă curățam de mult. Ochii albaștri rîdeau batjocoritor. Dacă-ți închipui, tovărășelule, că toate astea le-am aflat abia ieri, înseamnă că nu mă cunoști. Simt imediat unde-i ceva putred. Am un nas ! Iar tu mă bîrîi la cap cu arheologia, cu secolul al cincisprezecelea... Și acum ? Ce facem ?

— Eu am scris la Comitetul Central. Am arătat sincer tot ce a fost, cum m-ai întrebat, mură-n gură, dacă „totu-i cum scrie la carte", iar eu n-am priceput și n-am văzut nimic.

Litvinov îşi reluă plimbarea.

— Ai expediat scrisoarea ?

— Nu încă. Am venit mai întîi să mă sfătuiesc cu dumneata.

— Nu cumva s-o trimiţi. Deocamdată...

Îşi cadenţa înadins paşii cu lovituri de baston. De nu s-ar fi rezemat în baston, de n-ar fi respirat anevoie, cu gura întredeschisă, jurai că-i Litvinov de odinioară — energic, dinamic, plin de viaţă. Urmă, fixîndu-l pe secretar cu ochişorii lui albaştri, şireţi :

— Cine şi-ar fi putut închipui ! Of, Lado, Lado ! Nu-i mare minunăţie c-a picat din cer bădia, dar îi un mare mister cum de s-a urcat în cer ! Ei, uite, asta-i vina noastră. Chiar noi l-am ajutat să se urce, îi ofeream umărul să se cţţere mai uşor !... A încercat să te sperie, să te ameninţe ?

— A spus că sîntem pe cale să omorîm vlăstarul nostru şi că vom fi traşi amîndoi la răspundere...

— Mda... Îşi reluă plimbarea cu pasul mai rar. Vorbea de unul singur, de parcă se străduia să-şi limpezească ceva în minte. Uite, ăştia sînt acum cei mai primejdioşi... Un chiulangiu, un parazit, un contrarevoluţionar îl cunoşti numaidecît dacă ai ochiul format. Ăsta însă e camuflat, e blindat. Ţi se suie în cap, ca să se mai salte cu vreo zece centimetri, şi în timpul ăsta îi dă cu gura despre omenie, despre spirit de sacrificiu... Îţi sfîşie beregata şi gîngureşte despre apărarea intereselor societăţii, despre sacrificiile făcute în numele colectivităţii. Iar dacă îndrăzneşti să spui ceva împotriva procedeelor pe care le foloseşte, ţi-ai găsit beleaua : din chiţibuşar, individualist, ba chiar revizionist, nu te mai scoate. E blindat cu fraze juste şi, uite, pînă şi noi, care nu sîntem nici de ieri, nici de alaltăieri, ne-am lăsat păcăliţi... Unde mai pui că puşlamaua are talent, că-i bun organizator. Ce-i al lui, e al lui... Şi ai văzut cum ştie să tragă, la nevoie ?...

Kapanadze asculta cu ochii în pămînt. Avea impresia că asistă la propriul lui proces. Acum vorbeşte procurorul, iar apoi se va pronunţa sentinţa... De ce i-a spus să nu trimită scrisoarea ? ... Şi ce alt sfat i-ar putea da ?

— Eh, Lado, de-ai şti cît mi-am muncit creierii zilele astea gîndindu-mă ce-i de făcut... „Petinismul" e cumplit de primejdios, dacă nu punem cu toţii umărul — de la vlădică pînă la opincă, cum se spunea pe vremuri — ca să-l stîrpim... Deocamdată să nu trimiţi scrisoarea, tovarăşii de acolo au şi aşa destule pe cap. Singuri am încurcat-o, singuri s-o descurcăm... Las-o aici s-o citesc şi o să telefonez eu unde trebuie...

Cu toate că Litvinov nu-i spusese nimic liniştitor, cînd se întoarse acasă Kapanadze zîmbi soţiei şi băiatului. Îl vedeau zîmbind pentru întîia oară după noaptea cînd se frămîntase pe creasta Malului Frumos.

17

În primele ore ale dimineţii următoare, în garajul direcţiei zbîrnîi telefonul.

— Litvinov la aparat. Trimite-mi maşina în strada Cheiului !

— Feodor Grigorievici ! bîigui dispecerul de serviciu. Vă rog să nu vă supăraţi, dar maşina dumneavoastră e programată la opt şi zece pentru tovarăşul Petin. Să schimb ?

— Nu schimba nimic. Trimite-mi altceva, chiar şi o basculantă, dar mai repede !

Secretarul lui Petin, un bărbat înalt, nu prea tînăr, îmbrăcat cu grijă, nu se aşezase bine la biroul său din anticamera directorului şantierului, cînd în clădirea goală încă se auziră bocănituri de baston, însoţite de paşi apăsaţi, pe care omul îi recunoscu imediat. În uşă apăru Litvinov.

— Bună dimineaţa ! Matale te muţi înapoi, iar aici să vină Valia !

— Credeam că aţi fost informat. Ea nu mai lucrează la direcţie. Singură şi-a dat demisia. Aveţi cuvîntul meu !

Litvinov îşi încruntă sprîncenele bălaie.

— Eu știu tot ! Tot ! sublinie el. Dă-mi legătura cu Kapustin, secretarul Comsomolului. Așteptă puțin cu receptorul la ureche și, cînd auzi glasul lui Igor, spuse : Noroc, tinere ! Litvinov la telefon. Ce-ai făcut cu tovarășa ta de nenorocire ? Ori te pomenești că ați devenit tovarăși de fericire ? Nu pricepi ? Da greu de cap mai ești ! Nu știu cum te mai rabdă comsomoliștii... Te întreb de Valia, da. Am nevoie de Valia ! Scoate-o de unde știi și trimite-mi-o galop ! Cum unde ?... La direcție, bineînțeles.

Intră în cabinet. Pe pervazurile ferestrelor, prin colțuri, pe divan, nu mai zăceau probe de rocă, cuburi de beton și carote. În locul monumentalului serviciu de scris din malahit, care semăna cu un mormînt roman, pe birou se vedea o lampă cu neon și un suport pentru stilou. Era să se așeze pe scaunul pivotant al lui Petin, dar imediat se mută de cealaltă parte a biroului, în fotoliul pus acolo pentru vizitatori și, după ce căută în agendă numărul de acasă al ministrului, ceru o convorbire fulger cu Moscova.

— Nu mă recunoști, Ivan Ivanovici ? Litvinov... Da, eu sînt !... Nu cumva te odihneai ? Așa-a ? V-ați întors de la teatru și vă beți ceaiul ? Atunci roag-o pe Klavocika să mă ierte că te-am scos de la masă și salut-o din partea mea... Nu, nu ! Ajunge ! Să nu mai aud de boli. Sînt sătul de tema asta. Fii pe pace, „cadrul" tău e sănătos tun și a ieșit la lucru. Superiorii n-au nimic de obiectat ? Decizia ! Decizia poate să mai întîrzie. Trebuie mai întîi strînse frîiele. Sărut-o pe Klavocika. Stiopa vă trimite salutări. Ea ? N-o știi cum e ? Cu chiu cu vai m-am smuls din ghearele ei. Vorba ceea : pînă cade jos de pe cuptor muierea, dacă-i muiere adevărată, apucă să-și ocărască bărbatul cel puțin de zece ori... Da pînă la urmă tot am reușit s-o întind !

Apoi zîmbetul îi dispăru și ascultă grav, concentrat clăpăitul metalic al receptorului, dînd din capu-i rotund care se acoperise din nou cu o perie argintie. Într-un tîrziu răspunse :

— Sînt la curent, Ivan Ivanovici. Da, știu tot. Și te rog ca pe un vechi prieten, dar nu numai pe tine, trans-

mite rugămintea mea şi la Comitetul Central : să nu daţi de ocară „Onistroi". Facem noi tot ce trebuie. Ştii, gruzinul nostru a cam scrîntit-o... Suflet de marinar, încă nu cunoaşte prea bine treburile terestre. Dar singur şi-a dat seama şi acum s-a apucat să descurce iţele !... La C.C. se şi ştie ? Foarte bine... Dacă-i aşa, raportează, te rog, că Litvinov garantează cu căpăţîna lui căruntă că totul o să fie în regulă. Sînt şi eu niţel cunoscut pe acolo. Şi mai spune-le că aici la noi fiecare o să-şi încaseze porţia !...

Cînd Valia, cu suflarea tăiată, dar radioasă, dădu buzna în cabinet, Litvinov tot mai şedea în fotoliul pentru vizitatori.

— Scrie, îi aruncă el, fără să-i răspundă măcar la bună dimineaţa. Decizia... Numărul de înregistrare îl pui pe urmă. Litvinov F.G., directorul întreprinderii „Onistroi", s-a întors din concediul de boală şi-şi reîncepe munca la data cutare şi cutare. Dată în baza ordinului ministrului. Lasă loc pentru numărul ordinului. Semnătura ? Mda... ştiu şi eu ?... Şi asta vine pe urmă...

Ochii Valiei străluceau prin lentilele groase ale ochelarilor. Nu numai mutrişoara de puşti, dar toată înfăţişarea ei exprima surpriză şi încîntare. Litvinov vorbea şi se purta de parcă s-ar fi despărţit în ajun.

— Cum vă simţiţi, Feodor Grigorievici ?

— Rău. Aşa cum se simte omul cînd nu-şi mai vede capul de treburi şi i se pun întrebări prosteşti... Şi-acum, chemi la rînd : pe Kapanadze, pe Nadtociev, pe şeful de lucrări de pe malul drept, apoi... Uite lista. Cînd termini cu ăştia, îl rogi pe Viaceslav Ananievici să poftească aici. Spune-i aşa : tovarăşul Litvinov se scuză că nu vine el la dumneavoastră, dar — arătă bastonul — se deplasează greu...

— Bine, dar sînt la lucru ! Zăpăcitul ăsta de Igor mi-a spus să las totul...

— Şi bine a făcut. Dă-mi legătura cu şefa ta.

— Eu sînt şefa.

— Nu zău ?! Ai profitat de boala mea ca să faci carieră ? N-o să-ţi meargă... Dă-mi legătura cu mai-

marele peste toată zbîrnîitoarea voastră. O să-l rugăm cu plecăciune...

În acest timp, în toată direcţia era mare fierbere. Prin culoare şi birouri zumzet de şuşoteli : „Bătrînul în sus, Bătrînul în jos", „Bătrînul e supărat", „Bătrînul l-a chemat pe cutare şi cutare", „Iurka Pşenicinîi a ieşit fiert din cabinetul Bătrînului", „Bătrînul l-a scărmănat pe cutare, de i-au mers fulgii", „Iar a apărut Valka şi o să-i încondeieze pe toţi"...

În ziua aceea, singurul care a respectat programul obişnuit, primind diverşi oameni, vorbind la telefon şi dînd dispoziţii cu glasul său de totdeauna, a fost Viaceslav Ananievici Petin. Aflase desigur printre primii despre convorbirea matinală cu ministrul, ştia şi cine a fost chemat la director. De asemenea, era exclus să nu se întrebe cum se face că Litvinov încă nu l-a chemat şi pe el. În aparenţă, însă, rămînea imperturbabil şi poate că numai secretarul care lucrase cu el şi la Moscova îşi dădea seama, după un simptom sigur — pe faţa palidă, buzele nu mai erau decît două linii subţiri — de tensiunea nervoasă a şefului său.

Deodată, o ştire senzaţională se răspîndi fulgerător prin direcţie, iar de aici şi prin birourile secţiilor : în timp ce stătea de vorbă cu un vizitator, de faţă şi cu alţi oameni, Viaceslav Ananievici Petin a avut un atac de inimă şi s-a prăbuşit de pe scaun. A fost ridicat aproape în stare de leşin, dus în braţe pînă la maşină şi transportat acasă.

— Un atac, un atac în toată regula !... comenta Pşenicinîi care, ajutat de alţii, îl adusese pe Viaceslav Ananievici în strada Cheiului. De mult se plîngea că-l supără inima. Prea a fost hărţuit de cînd cu verificarea pusă la cale de Kapanadze, şi iată rezultatele. Este victima persecuţiilor !

Directorul, căruia i se raportase bineînţeles pe dată cele petrecute, ceru urgent legătura cu secretarul comitetului regional de partid din Starosibirsk.

— Serghei Mihailovici ? Litvinov te deranjează. Raportez : n-am apucat bine să mă întorc la lucru, că s-a şi întîmplat o nenorocire. Eu m-am sculat, iar Petin a căzut la pat. Da, da, s-a îmbolnăvit. Adineauri

l-au dus acasă... Ce face ? Ai avut o presimţire ? ! Scrisoarea ? Care scrisoare ? A, că e persecutat... Interesant ! Colosal de interesant !! Care va să zică, e persecutat !... Mda... Uite ce-i. Am o rugăminte la dumneata. Trimite-mi aici un om, dar pe unul care să aibă ochii ageri. Să facă o anchetă pe linie de partid în legătură cu scrisoarea : e un lucru grav persecutarea ! Dar întîi şi întîi, trimite-mi pe cel mai bun cardiolog de la voi. În regulă ? Te rog foarte mult. Diagnosticul ? Păi, cardiologul o să-l pună. Eu ? Ce să fac. Uite, lucrez... Cum ? Dacă nu m-am întors la lucru cam prea repede ? Întreabă mai bine dacă n-am venit prea tîrziu ! Da, am venit cam tîrzior, dar tot am mai apucat cîte ceva... Ascultă, ce-ar fi să te repezi pînă la mine ? Ei, dacă nu acum, cel puţin cînd o să zăgăzuim albia. Nu, în privinţa asta fii pe pace : acolo am un băiat clasa întîi ! Diujev ! În treacăt fie spus, ţi l-am suflat de sub nas... Da, da... Care va să zică, a fost persecutat... vai, vai, vai !

Litvinov puse receptorul în furcă şi făcu cu ochiul Valiei, care aştepta lîngă birou cu nişte hîrtii la semnat şi auzise totul. Parcurgînd hîrtiile, directorul fredona groaznic de fals :

Te recunosc, iubite, după umblet
Că n-are nimeni pantaloni de catifea...

Valia îl privea uimită. Ai fi zis că nici n-a fost bolnav.

Era sfîrşit de mai. În taiga mălinul îşi scutura florile, iar graurii îşi părăsiseră căsuţele şi, lărmuind asurzitor prin grădinile de zarzavat, scoteau în lume prima promoţie de pui cu ciocuri galbene, care îşi fluturau aripioarele cu o lacomă înfrigurare. Dina Vasilievna mergea pe strada Cheiului. În mînă avea o trusă. Aproape că n-ai mai fi recunoscut-o pe tînăra doamnă frumoasă şi cochet îmbrăcată care descinsese aici cu un zîmbet indulgent pe buzele-i mari, cu sprîncenele ridicate a mirare şi cu geamantanele ticsite de toalete. Acum rar cine mai întorcea capul după femeia aceasta subţire şi graţioasă, cu ochii cenuşii, oblici, puţin obosiţi, adumbriţi de gene

stufoase. Dar Dina n-avea cînd să se gîndească la impresia pe care o face : avea destule griji.

În trusă, alături de halat, de boneţica albă din aţică şi de medicamentele de primă urgenţă, avea fişele bolnavilor pe care urma să-i mai examineze în ziua aceea. Terminase vizitele pe teren în circa ei, dar doctorului care deservea strada Cheiului i se îmbolnăvise fetiţa, şi Dina îi ţinea locul. După ce îmbucă ceva la cantină, iat-o mergînd pe strada atît de cunoscută la un bolnav pe care n-ar vrea de loc să-l viziteze.

Mergea cît putea de încet şi încerca să-şi facă curaj. Umblau fel de fel de zvonuri despre boala lui Viaceslav Ananievici. Ştia, firește, că l-au scos pe braţe din cabinet chiar în ziua cînd Bătrînul a venit la lucru. Diagnosticul de pe fişă glăsuia : „stenocardie". Unii susţineau că numai Lado Kapanadze l-a adus pe Petin în starea asta. Alţii, printre care şi Sacco Nadtociev, erau convinşi că totul nu-i decît o simulare, trucul clasic pe care-l folosesc sforarii patentaţi pentru a scăpa de răspundere, pentru a inspira milă superiorilor şi a le abate mînia asupra taberei adverse, şi un prilej binecuvîntat pentru a rămîne în pat pînă se potoleşte furtuna şi pînă ce timpul mai atenuează din gravitatea celor petrecute. Şi, într-adevăr, adunările de partid nu mai erau atît de tumultuoase. Simţind în sfîrşit teren sigur sub picioare, încet-încet, oamenii începuseră să caute şi să găsească, după o cumpănire temeinică a posibilităţilor, căile ce au dus spre un avînt real. O întrecere pornită pe baze sănătoase luase locul bîlciului din ultimele luni. Oamenii încercau nici să nu se mai gîndească la el.

De altfel, toate acestea nu o interesau pe Dina în momentul de faţă. Se întreba cum o să intre în casa pe care o aranjase cu atîta drag, cum o să treacă prin camerele unde aşezase cu mîna ei fiecare lucruşor, cum o să dea ochii cu omul căruia i-a fost soţie aproape cinci ani şi pe care — cel puţin aşa i se părea — îl iubise cîndva pînă la adoraţie. Nu-şi putea închipui măcar cum o să fie în stare să deschidă portiţa. Dar iată că a deschis-o, şi în timp ce paşii o purtau pe cărarea ce ducea spre uşă i se păru că zăreşte un chip în geamul de la

bucătărie. Intră în săliţă, bătu cam tardiv la uşă şi rosti pe un ton cît mai indiferent formula obişnuită : „Medicul de la policlinică". În aceeaşi clipă izbucni în dormitor un lătrat fericit, şi o voce inexpresivă, atît de cunoscută, murmură :

— Doctore, ai lîngă lavoar, pe dreapta, un prosop curat.

Luptînd să-şi biruie tulburarea, Dina îşi puse halatul, boneta şi, crispată de sentimentul că are de înfruntat o situaţie penibilă, intră în bucătărie în acompaniamentul lătrăturilor vesele ce răzbăteau mereu de după uşa închisă. La bucătărie — curăţenie ca într-o sală de operaţie. Pe un taburet — un lighenaş cu scrobeală, în care văzu cîteva gulere spălate. Un guler era întins cu grijă pe scîndura de călcat. Alături pîrîia uşor fierul încins. Pe vremuri, delicata operaţie a scrobirii gulerelor nu se încredinţa nimănui, intrînd în atribuţiile exclusive ale Dinei. Se întrebă maşinal cine i le scrobeşte acum. Poate chipul întrezărit la fereastră... Simţindu-se şi mai prost, deschise în sfîrşit uşa dormitorului. Cio izbucni spre ea schelălăind fericită. Sărea în sus ca azvîrlită de un resort, încerca să-i lingă mîna, dar nu izbutea. Dina luă căţeaua în braţe.

— Bună ziua ! spuse ea intrînd decisă în dormitor.

Viaceslav Ananievici avea o mină destul de bună. Aproape că nu se schimbase. Poate doar părul i se rărise şi mai mult şi aşa-zisul „împrumut intern" nu-i mai putea ascunde chelia.

— Vezi cît eşti de iubită şi de aşteptată în casa asta ? spuse el cu glasul său obişnuit, dar Dina observă tremurul buzelor sale subţiri. Te rog să-mi ierţi ţinuta, dar profesorul mi-a interzis categoric să mă dau jos din pat. Îi întinse mîna. Fu surprinsă simţindu-i palma jilavă, ba chiar lipicioasă.

Dina îi luă pulsul, tensiunea, puse întrebările obişnuite, ca oricărui bolnav de angină pectorală. Notă ceva pe fişă. Făcea toate acestea aproape maşinal, simţind că ochii lui negri îi urmăresc fiecare mişcare. În

ochii aceştia era suferinţă, dragoste şi poate speranţă... Oare tot mai spera ? I se făcu milă de omul acesta care zace bolnav şi uitat de toţi, în casa pustie. Numai căţeluşa asta mică a rămas să-i ţină tovărăşie. Oare cine are grijă de el ? Şi deodată Dina se simţi vinovată.

— Cum te descurci ? întrebă ea, ascunzîndu-şi cu greu tulburarea.

Auzind că-l tutuieşte, Viaceslav Ananievici se lumină la faţă. Dar n-apucă să răspundă : de undeva veni un miros amărui de ars.

— Fierul ! se sperie Petin dînd să sară din pat, dar îşi luă seama, recăzu pe perne ca săgetat de o durere insuportabilă şi îngînă cu glasul leşinat : Fierul... Ştii, în bucătărie... L-a uitat femeia în priză...

— Dar unde-i femeia ?

— S-a dus pînă la farmacie.

Dina fugi la bucătărie, smulse ştecherul din priză, deschise oberlihtul. Ghicise : „Îşi scrobeşte singur gulerele". O clipă îi fu milă, dar imediat înţelese că pe ei îl zărise la fereastra bucătăriei... Un simulant ! Casa care o tulburase atîta cu o clipă înainte acum îi făcea silă.

Se întoarse hotărîtă în dormitor. Viaceslav Ananievici zăcea cu capul dat pe spate, cu pleoapele întredeschise — o icoană a suferinţei.

— Ei, ce spune scumpul nostru doctor Au-Mă-Doare ? murmură el. Ce medicamente noi ne prescrie ?

Fără să-i arunce măcar o privire, Dina scoase din buzunar reţetarul şi, muşcîndu-şi buzele de furie, scrise cu litere mari pe toată foaia : „Rp. Ol. Ricini, 30,0⁰. Cîte o lingură dimineaţa şi înainte de culcare. Dr. D. Zaharova". Puse reţeta pe noptieră şi deasupra trînti cu zgomot un mic cilindru de sticlă gradat.

— Cu asta vă vindecaţi repede. Pe garanţia mea ! aruncă ea cu sfidare.

— O, dar a ieşit un medic grozav din tine. Cît curaj, cîtă siguranţă ! Petin privea cu duioşie femeia slăbuţă care părea aproape aeriană în halat şi bonetă.

Iar Dina privea fotografia în ramă subţire de metal pe care o prinsese cîndva cu mîna ei pe perete. Locotenent-colonelul inginer Petin, imortalizat de Ziua Victoriei ! Frizeriţa regimentului, nostimă şi pieptoasă, îi rade mustaţa. Cum de nu văzuse pînă acum Dina zîmbetul acesta îngîmfat, cum de nu observase că tunica ce părea aruncată la întîmplare pe speteaza scaunului e aşezată acolo în aşa fel ca să iasă la iveală fiecare decoraţie ?! Cum de nu văzuse că fotografia e de un prost gust strigător ?

— Doctorul ştie precis că acest medicament îl va vindeca pe bolnav ? întrebă tandru Petin.

— Da, doctorul ştie precis, răspunse tăios Dina închizînd trusa cu un pocnet. Dacă nici asta n-o să vă vindece, Viaceslav Ananievici, apoi nimic nu vă mai poate ajuta...

18

Iar timpul trecea. În dîrdora ultimelor pregătiri pentru zăgăzuirea cursului apei, scandalul cu dările de seamă umflate şi cu procentele adăugate trecuse pe al doilea plan. Graficul producţiei începuse să urce şi de data aceasta totul era „cum scrie la carte". Şi atunci în sfîrşit se făcu bine şi Viaceslav Ananievici. În dimineaţa cînd s-a prezentat la serviciu, Litvinov nu se afla la birou — era dus la pod. Petin se apucă imediat de lucru şi, chemînd la el diverşi oameni, începu să se pună la curent cu treburile.

Spre sfîrşitul zilei Valia bătu la uşa lui. Nu se putea spune că e o secretară stilată. Mutrişoara rotundă de strengar era aprinsă de emoţie, ochii măriţi de lentile aruncau scîntei, şi în general părea un cocoşel gata să sară la bătaie.

— Feodor Grigorievici vă roagă foarte mult să-l scuzaţi că n-a venit personal, rosti ea arţăgos. De

aceea, dacă aveţi timp şi vă convine ora... să mergem la el!

— O clipă numai, răspunse Petin scoţîndu-şi tacticos mînecarele şi vîrîndu-le în sertar. Trecînd prin anticameră, aruncă din mers secretarului: Dacă-i ceva urgent sînt la tovarăşul Litvinov.

Afişînd aceeaşi demnitate netulburată, intră în biroul superiorului său, dădu mîna cu el şi îl salută din cap pe Kapanadze, care şedea lîngă fereastră.

— ...Văd că iar te distrugi muncind, Feodor Grigorievici. Nu-ţi vezi capul de treburi. Rău faci!... Nu trăieşte omul decît o dată.

— Un motiv în plus ca să cheltuim fiecare zi cu cap şi cu cît mai multă economie! Colosală economie! încheie Litvinov predica începută de Petin. Staţi jos, Viaceslav Ananievici. Avem multe de discutat. Cu aceste cuvinte directorul se ridică în picioare rezemîndu-se în bastonul său fistichiu...

„Aha, mă ia cu dumneavoastră şi şi-a adus un martor", gîndi Petin şi se orientă imediat: directorul se aprinde din te miri ce, de mînie îşi pierde controlul şi se întîmplă să-l ia gura pe dinainte. Aşa că pînă la urmă, un martor ar putea să-i prindă bine lui Petin. Kapanadze însă se pregăti să plece.

— Cu bine, Feodor Grigorievici.

— Du-te, du-te. Lasă-mi numai materialele. Viaceslav Ananievici şi cu mine o să avem nevoie de ele.

— Poftim. Aici sînt scrisorile. Pe unele, tovarăşul Petin le cunoaşte. Kapanadze puse o mapă pe birou. Iar aici sînt procesele-verbale ale adunărilor de partid. Am pus semn unde-i mai important. Nota comsomoliştilor şi concluziile comisiei lui Nadtociev le găsiţi la sfîrşit într-un dosar separat.

Hîrtiile lăsate de Kapanadze se aflau pe birou, alături de dosarul voluminos şi binecunoscut lui Petin, pe care scria: „Cazul lui Diujev P. V. învinuit de acte de sabotaj". Întreaga înfăţişare a lui Petin vădea un calm imperturbabil, totuşi aceste hîrtii îi atrăgeau privirile ca un magnet. Kapanadze dădu să iasă, dar Litvinov îl opri:

— Adu-mi aminte, Lado, cum a tălmăcit Grigol al tău cuvîntul „etică" !? Ştiţi, Viaceslav Ananievici, are un copil deştept foc...

Kapanadze se uită surprins la director, apoi un zîmbet subţire îi flutură sub mustaţa scurtă, şi răspunse pe un ton cît se poate de serios :

— Ce este etica : dacă eu i-am dat Ninei Poperecinaia cincizeci de copeici, iar ea mi-a înapoiat din nebăgare de seamă şaizeci, să spun sau să nu-i spun mamei că am primit zece copeici mai mult ?

— Ce zici, Viaceslav Ananievici ? Cresc nişte copii ! rîse plin de voioşie Litvinov şi, observînd că tîmplele palide ale lui Petin erau spuzite de sudoare, exclamă : Aoleu, Lado ! Noi am uitat să-l felicităm pe Viaceslav Ananievici. Cererea i-a fost aprobată, aşa că poate pleca la dispoziţia ministerului...

Petin îngălbeni, spuza de pe tîmple se făcu broboane şi doi stropi mari se prelinseră pe obrajii livizi. Nici nu simţi. Stropii se contopiră pe bărbie şi o picătură mare, grea pătă gulerul imaculat, în timp ce Kapanadze venea spre el cu mîna întinsă şi zîmbind cu toată dantura-i impecabilă :

— Felicitările mele, dragă Viaceslav Ananievici ! Moscova ! Capitala noastră !... Teatrul Mare, Filarmonica, Teatrul de Artă... Eşti un om norocos !...

— Bine... mi se pare că eu... n-am cerut nimic, bîigui Petin fără să-şi dea seama că buzele-i tremură. Cred că aş fi putut...

Dar degeaba îşi storcea mintea să găsească un răspuns potrivit şi demn.

— Vai, se vede că aţi uitat... De altfel, dacă vreţi să-mi cunoaşteţi părerea, aţi procedat foarte bine. Colosal de bine. Clima de aici e prea aspră pentru dumneavoastră. Nu orice organism se poate adapta... Litvinov vorbea pe cel mai binevoitor ton din lume. Du-te, Lado, şi nu uita să-i dai complimente simpaticei tale Lamarocika. Sărută-l din partea mea pe Esop al tău... Auzi, etică ! ...Cînd îţi trînteşte puştiul ăsta cîte una...

Litvinov se așează pe un colț al mesei și sună.

— Valentina, să nu intre nimeni ! porunci el privindu-l țintă pe Petin. Apoi, cînd rămaseră singuri : Totul e limpede ? Ori crezi că e nevoie de o expunere de motive ? Mîna directorului se juca mașinal cu mapele de pe birou.

Petin, omul care știa să-și păstreze calmul în orice situație, Petin, o autoritate în materie de intrigi și sforării, nu știa ce să spună. Parcă-și pierduse graiul. În timp ce organizația de partid descîlcea nod cu nod ghemul triumfalelor dări de seamă, dezumflînd faimele nemeritate, în timp ce adunările se cutremurau de cuvinte mînioase, Petin zăcea acasă, dar continua să lupte prin oamenii lui, cu un sînge rece și o încăpățînare rar întîlnite, parînd lovitură după lovitură. El știa că vinovații dovediți și-au mărturisit greșelile și au promis să se îndrepte, știa că li se aplică sancțiuni administrative, că sînt retrogradați. Numele lui însă nici nu fusese pomenit, și pînă la urmă a ajuns la convingerea că primejdia trecuse. Mai ales că și lui Kapanadze, și comitetului raional, și comitetului regional le convine să rezolve totul pe loc, ca să nu expună reputația șantierului și să evite un scandal public. Iar acum, vulpoiul ăsta bătrîn, demagogul ăsta îl aruncă afară pe el, pe Petin, cum ai arunca o cutie de conserve după ce-ai mîncat conținutul. Nu-și mai putea ascunde ura pe care i-o trezea fața aceasta lătăreață, cu trăsăturile mari, cu țepii de păr cărunt care se prelingeau pînă aproape de rădăcina nasului. Leit mutra lui Sobakevici, personaj gogolian. Fața aceasta își lepădase masca de bonomie și-i părea fioroasă. La furie ăsta e în stare să-ți dea la cap cu măciuca...

Măciuca ! Asta este ! Un scandal ! E singura soluție... Își recăpătase întreaga-i stăpînire de sine. O lovitură de măciucă ! Splendid ! Cînd află Moscova, s-a terminat cu Bătrînul, și de data aceasta definitiv.

— Înțeleg, după ce m-ați stors pînă la ultima picătură, nu mai aveți nevoie de mine. Și, ca să dăm cărțile pe față, prestigiul de care mă bucur vă stînjenește !

îi zvîrli Petin, compunîndu-şi un zîmbet sarcastic. Şi, totuşi, eu sînt prezentul, iar dumneavoastră, trecutul!

Litvinov nici nu se sinchisi. Ochii lui mici, albaştri ca cicoarea, priveau batjocoritor de sub genele de culoarea grîului copt.

— Daţi cărţile pe faţă? Degeaba. N-am nici un chef să joc... Şi luînd toate mapele, Litvinov le trînti înadins pe birou. Totul e lămurit?

Din pieptul lat al acestui om pătrat, suflarea izbucnea şuierătoare, întretăiată, totuşi părea absolut calm, lua-l-ar dracu!... Iar Petin simţi deodată un fel de înţepenire. În creierul său rece, deprins să judece amănunţit, care pînă atunci funcţionase ca o maşină de mare precizie şi care ştia să facă mii de operaţii pe secundă, arsese probabil un beculeţ. Nu era în stare să răspundă cît de cît acestui Sobakevici dezlănţuit.

— Sînteţi un om care se scrie cu literă mică, hîrîia parcă de departe glasul directorului. O spun cît se poate de serios: aerul de aici nu-i pentru dumneavoastră! Clar?

Fără a spune „da", Petin dădu numai din cap.

— La revedere, Feodor Grigorievici, murmură el, în sfîrşit. Avu o ezitare, dar Litvinov îi întinse singur lăboiul cu degete scurte.

— Adio, Viaceslav Ananievici! Drum bun! Dacă e nevoie de ceva în legătură cu plecarea, eu, ca întotdeauna... Cînd uşa se închise, Litvinov îşi smuci gulerul de-i sărira nasturii şi se rostogoli ţăcănind pe birou.

În anticameră, lîngă uşă, aştepta Pşenicinîi. Cînd ieşi Petin, sări în picioare, fugi după el, îl ajunse pe culoar şi întrebă:

— Ei?

Intrară împreună în cabinet.

— Cum a mers, Viaceslav Ananievici? Cum s-a terminat discuţia?

Petin redeveni omul calm şi socotit din totdeauna. Mai mult, părea chiar încîntat de sine.

— Feodor Grigorievici a fost foarte amabil şi înţelegător... A recunoscut că îi va fi foarte greu fără mine,

dar cînd e vorba de sănătate... Doar ştie şi el ce înseamnă să suferi de inimă.. Pe scurt, la stăruinţele venite de sus, aici Petin arătă semnificativ tavanul, a trebuit să mă lase să plec la Moscova.

Pşenicinîi rămase tablou.

— Ce face ?!

— Ştiu doar atît : că ministrul e îngrijorat de starea sănătăţii mele, iar profesorul care m-a văzut a raportat sus că această climă a Divnoiarskului e moartea pentru mine. Aşa că îţi mulţumesc, Iura, pentru tot şi... la revedere !

Pşenicinîi ieşi uluit. Apoi îl fulgeră o bănuială. Se uită la ceas şi se repezi valvîrtej în anticamera lui Litvinov.

— Bătrînul e aici ? o întrebă pe Valia.

— Da, dar se simte rău şi nu primeşte pe nimeni, răspunse cu răceală fata.

— Valenka, dragoste, sufleţelule ! E ceva extrem de important. Pentru un minut numai... Pentru o clipă. Fiecare trăsătură a feţei lui rubiconde implora. Hai, Valenka... tot viitorul meu e în joc... Nu fi urîcioasă. Fie-ţi milă de mine.

— Nu !

Valia se încruntă. Ochii ei, care păreau uriaşi din cauza lentilelor, se îngustară dispreţuitor :

— Cînd Igor a spus că acolo în taiga ai şters-o pur şi simplu şi ne-ai părăsit în voia soartei, aproape că am început să-l urăsc. Dar lovitura mişelească împotriva lui Diujev, scrisoarea trimisă la regiunea de partid cum că Petin este persecutat... Astea tu le-ai pus la cale, nu ? Igor are dreptate ! Atunci, în taiga, ne-ai părăsit ca să-ţi salvezi pielea !...

— Valenka, o să-ţi dovedesc altă dată că n-ai dreptate. Acum însă... Ai fost întotdeauna atît de drăguţă cu mine. Te rog, în numele... în numele prieteniei noastre din trecut. La urma urmelor, aş putea să-i fiu de folos lui Feodor Grigorievici. Ştii doar că reprezint ceva în tehnică !

— Tu ? Sprîncenele scurte se ridicară deasupra ochelarilor. Tu nu eşti nimic. Nimic într-un ambalaj atrăgător. Vasilisa a spus despre Petin că e un dihor. Tu, tu eşti coada dihorului. Eşti în stare s-o înţelegi, Iuri Pşenicinîi ?

19

Stăvilirea unuia dintre cele mai mari rîuri din lume, aşteptată la Divnoiarsk, ca de altfel în întreg ţinutul Starosibirskului, cu atîta nerăbdare, s-a produs pe neaşteptate chiar şi pentru protagoniştii acestui eveniment. Niciodată şi nicăieri n-a îmblînzit încă omul o apă atît de impetuoasă şi atît de sălbatică. Inginerii trebuiră să prevadă toate surprizele pe care le-ar putea pregăti Oniul. Hotărîseră ca, înainte de a invita oaspeţi, să se procedeze la un fel de repetiţie generală — să fie controlate toate compartimentele uriaşelor şi complicatelor operaţii la care urmau să participe mii de oameni, sute de maşini şi de mecanisme. Cînd se va trece la zăgăzuirea propriu-zisă, toate acestea vor trebui să se înmănuncheze într-un singur tot, o forţă disciplinată care să funcţioneze ritmic. Această forţă precis orientată, această sumă de voinţe trebuia să-l biruie pe ortomanul taigalei, a cărui năprăsnicie inspirase atîtea cîntece.

Dar cînd Pavel Diujev, căpetenia acţiunii de stăvilire, era gata să ordone începerea repetiţiei, punînd astfel în mişcare giganticul mecanism, Oni le-a servit cea mai cumplită surpriză din bogatul său arsenal simţind parcă ce se unelteşte împotriva lui. Căldura din ultimele zile mistuia gheţurile din munţi. Hidrologii din Starosibirsk au telegrafiat : „În zona cursului superior, nivelul apei s-a ridicat cu un metru şi jumătate şi continuă să crească repede. Pe rîu în jos se semnalează revărsări neaşteptate. Fiţi gata !"

Litvinov citi telegrama şi strînse tare din pleoape ca sub o lovitură : asta mai lipsea. Şi tocmai acum, cînd

totul e pus la punct şi nu se aşteaptă decît semnalul de începere. Îl chemă pe Diujev. Acesta nu bănuia nimic. Solemn, slăbit, sobru, avea o ţinută impecabilă în uniforma lui militară.

— Daţi-mi voie să raportez, tovarăşe director : repetiţia poate începe. Totul e gata !

În loc de răspuns, Litvinov îi întinse telegrama. Diujev tresări şi se făcu alb ca varul.

— Ce facem ? La loc comanda ? mormăi directorul. La loc comanda, acum cînd totul e verificat pînă în cele mai mici amănunte, cînd totul e calculat, prevăzut ?! Împreună cu Vorohov, Diujev inspectase întregul front de lucrări — sectoarele unde se înalţă piramidele de nisip şi pietriş, carierele cu încremenita frămîntare a steiurilor de diabaz din care se iţeau ochiuri de fier, pentru ca macaralele să le poată ridica mai uşor şi mai repede spre a le încărca în autobasculante. Controlase fiecare element de susţinere, fiecare scîndură din tablierul podului, construit într-un timp record pe piloni prefabricaţi, din beton, după ideea lui. Vorohov repartizase oamenii şi maşinile cu scrupulozitatea unui ofiţer de stat-major. Avea o hartă a zonei lucrărilor pe care o împestriţase cu cifre şi semne. Un ordin, şi toate acestea se vor pune în mişcare...

— Ce ai, colonele ? întrebă Vorohov, care se tîra pe harta întinsă pe podea. Lîngă creioanele colorate, cu care făcea semne şi trăgea linii, era un flacon. Diujev îi întinse fără vorbă telegrama hidrologilor de la Starosibirsk. Vorohov o citi şi pe faţa lui, care de cînd slăbise semăna cu botul unui buldog, se întipări o totală descumpănire. Scutură flaconul pînă îi căzu o pilulă în palmă, dar imediat o azvîrli furios cît colo. Ei, drăcia dracului ! Ai un noroc, colonele... Deodată în ochi îi scăpără viclenia „vorohoviană" de pe timpuri. Şi totuşi, colonele, din orice situaţie, există două ieşiri. Una : să ne ducem, Pavluşa, poate, să bem ceai cu dulceaţa Zoikăi ; cealaltă — fii atent, colonele ! — cealaltă e să facem din repetiţia generală o premieră adevărată !... Ce zici ? O să fie ceva *di granda !*

— Din repetiție o premieră !? Diujev se întrebă mirat cum de nu-i dăduse prin minte soluția asta atît de simplă. În creierul lui de inginer deprins cu precizia în toate, cifrele zburau, se fugăreau, se înmulțeau, se împărțeau și se rînduiau în coloane drepte. Reieșea că, dacă toate calculele sînt exacte, dacă există siguranța că uriașa mașinărie nu se va poticni nicăieri, dacă toți oamenii aleși pentru această acțiune vor fi la înălțime, albia va putea fi barată *înainte ca* apele mari să ajungă la Malul Frumos. Le vor întîmpina cu un zid de nepătruns, silindu-le să cotească și să puhoiască peste creasta de beton. Fără să răspundă nimic prietenului său, care tot mai stătea în genunchi pe hartă, Diujev ieși fuga pe balconașul dinspre rîu, unde Litvinov ședea încruntat într-un fotoliu adînc, adus de undeva de Specipendev pentru această ocazie deosebită.

— Ei ?

— O dăm dracului de repetiție, începem spectacolul... Permiteți ?

Litvinov se uită lung la omul acesta bărbos. Uniformă militară. Baretele decorațiilor. Cizmele lună. Privirea scăpărînd de înfrigurare. Mustățile și barba, pe care în ultimul timp nu le mai îngrijea de loc, încîlcite... Cei doi bărbați știau ce înseamnă să pornești o acțiune ca aceasta fără repetiție, fără să previi din timp Moscova, fără să ceri avizul ministerului, fără să inviți oaspeți... Cea mai mică greșeală, și Oni va fărîma stăvilarul, va mătura podul, înecînd sub apele lui milioane de ruble și reputația amîndurora. Dar n-au rostit nici un cuvînt despre toate acestea.

— Cine-i la stăvilar ?

— Makaronîci.

— La comandă ?

— Ca întotdeauna, conducerea generală o are Sacco.

— Cine răspunde pentru coloanele auto ?

— Petrovici.

Litvinov cumpăni ceva în minte.

— Coordonarea ?

— Vorohov.

— Ai încredere ?

— Absolută. De altfel o să fiu şi eu pe aici.

Litvinov se mai gîndi.

— Fie ! Cui i-e frică să nu joace cărţi ! Valia ! Urgent Moscova ! Comitetul Central... După aceea îmi dai legătura cu tovarăşul ministru... Pe urmă — Starosibirskul, regiunea de partid, cu primul secretar...

O oră mai tîrziu, cînd în toiul unei zile obişnuite de muncă, prin reţeaua de radio a dispecerilor răsună glasul lui Diujev, toţi fură surprinşi, în afară de cele cîteva mii de oameni de diferite profesiuni, aleşi pentru a participa la acţiunea de zăgăzuire. Nici chiar prietenii lui nu i-au recunoscut glasul, atît era de emoţionat :

— Tovarăşi ! Începem stăvilirea rîului Oni ! O scurtă pauză. Ochii tuturor — ţintă la difuzoare. Vocea, care îşi recăpătase timbrul obişnuit, dădu o serie de dispoziţii : Toată lumea părăseşte groapa ! Nici un om sub cota critică !... Tovarăşe Feodorov, vezi să nu rămînă nimeni şi raportează executarea ! Supraveghează evacuarea şi raportează !...

În ziua aceea Petrovici plecase de acasă cu noaptea în cap. Era atît de ocupat să-şi pregătească oamenii pentru repetiţie, că uitase să mănînce. Maşinile cu numere zugrăvite pe bord şi cu portierele scoase începură să se încoloneze, pufnind şi învăluindu-se într-un fumuleţ albăstrui, cînd veni Kapanadze şi ceru să fie chemaţi toţi participanţii la repetiţie. Se înfăţişară numaidecît în păr.

— Ceva rău, Lado Ilici ? se alarmă Petrovici.

— Dimpotrivă, ceva bun, îl linişti secretarul privind cu nerăbdare cum se adună şoferii în jurul maşinii lîngă care stătea.

— Adică ?

— Repetiţia s-a contramandat. Vom stăvili fără nici o repetiţie !

Vorbea încet şi-l auziră numai cîţiva, dar vestea se răspîndi ca fulgerul. Urmă cel mai scurt miting din cîte i-a fost dat să vadă lui Petrovici.

— Fraţilor, începu Kapanadze stînd pe scara maşinii şi maltratîndu-şi şapca. Fraţilor, pornim o acţiune neobişnuită. Autobazei cinci, deţinătoarea steagului roşu, îi este hărăzită cinstea de a merge în frunte. Ţineţi minte, băieţi, toţi oamenii sovietici vor fi cu ochii pe voi. Toţi ! Lumea întreagă !

— N-o să uităm ! strigă Petrovici şi, înainte ca maşina secretarului să dispară în direcţia carierelor, întreaga coloană, uruind înăbuşit şi stîrnind aceiaşi nori albăstrii, începu să se aşeze în ordinea numerică. În timp ce se încolonau maşinile, Petrovici dădu fuga pînă acasă unde soţia lui tocmai îşi punea salopeta, pregătindu-se să plece la lucru. Aruncă de pe el haina de toate zilele şi o rugă :

— Dă-mi pantalonii de duminică şi o cămaşă curată. Mişcă, Murocika fetiţo !

— Iar mă strigi ca pe o mîţă ! se zbîrli soţia, dar dîndu-şi seama că se petrece ceva neobişnuit, se repezi la şifonier şi îi aduse costumul cel nou, cu vesta. Ce-i eleganţa asta pe tine ?

— Vrem să tragem o păcăleală.

— Cui ? se miră soţia, ajutîndu-i să se încheie la cămaşă.

— Cum, cui ?! Oniului ! Lui Petrovici îi tremurau mîinile şi nu nimerea nasturii, iar soţia, emoţionată şi ea, îi netezea între timp părul cu peria şi-l stropea cu colonie „Dama de pică".

— Păcat că stric pe tine bunătate de colonie, dar pentru o ocazie ca asta, treacă de la conducere. Pe faţa ei poznaşă tulburarea se topi într-un zîmbet duios. Şi acum fugi, să nu păţeşti ca ăla care a păcălit gara : a luat bilet, dar a întîrziat la tren.

— S-a marcat ! Petrovici salută ostăşeşte, făcu stînga împrejur şi ieşi glonţ.

Îl văzu cum străbate în trap curtea, potrivindu-şi cravata din mers. Maşinile duduiau şi se tot suceau încoace şi încolo, stîrnind nori de fum.

Murka zăbovi puţin la fereastră, apoi îşi aruncă decisă bocancii, salopeta şi deschise şifonierul. Scoase

rochiţa ei preferată, în culori ţipătoare, ciorapi străvezii şi pantofi cu tocuri cui. Începu să se îmbrace, trăgînd tot timpul cu ochiul la imaginea ei din oglindă. Ce mîndră fusese de trupul ei zvelt, graţios : sîni vîrtoşi, talia subţire, piciorul mic ! De multe ori se învîrtea goală în faţa oglinzii, fredonînd, schiţînd paşi de dans şi făcîndu-şi ochi dulci. Acum, însă, pîntecul îi crescuse şi se deformase, sfîrcurile i se umflaseră. Asta strica tot ansamblul. Murka scoase limba la femeia din oglindă şi se întoarse furioasă cu spatele, dar imediat, scuturîndu-şi părul scurt cu un aer îndărătnic, îşi strînse mijlocul cu un brîu gros, se îmbrăcă la iuţeală, îşi drese rujul şi puse un pic de albastru pe pleoape. Se uită iar în oglindă, rămase mulţumită şi aruncă pe umeri cureaua unui vechi binoclu „Zeiss", pe care-l păstra Petrovici ca amintire din război.

Mergea greu pe tocurile cui. Fără să stea pe gînduri, îşi scoase pantofii şi porni desculţă, simţind sub tălpi mîngîierea asfaltului călduţ.

— Unde te-ai gătit aşa, Murka ? strigară nişte tineri cu ochii la graţioasele picioruşe ce scăpărau pe caldarîm.

— Încă n-aţi aflat, tolomacilor, că azi se zăgăzuieşte Oniul ?

De altfel, tot oraşul aflase. Toţi cei care n-aveau serviciu în orele acelea porniră dichisiţi spre rîu, cîte unul sau în pîlcuri, cu familia. Mulţimea se scurgea pe poteci, de-a lungul magistralei, pentru că cei puşi să ţină ordinea, şi pe care-i recunoşteai după brasardele roşii, făceau loc pe principalele drumuri pentru autobasculante. Groapa rămase pustie. În gigantica ei cupă, care mai ieri încă părea un furnicar, viaţa se stinse. La capetele digurilor se înălţau două excavatoare, care urmau să deschidă apei o cale nouă. Murka ştia că într-unul din ele — acela cu un steguleţ roşu, care atîrnă moale pe această vreme liniştită — se află fratele ei, Konstantin Filipovici Tretiak.

— Tovarăşi soldaţi, matrozi, sergenţi, cartnici, ofiţeri şi generali, se adresă Murka betoniştilor, ca un comandant de oşti care primeşte o paradă, vă felicit cu ocazia stăvilirii marelui rîu siberian Oni!

Le trimise bezele şi, cu îndemînarea unei acrobate, mişcîndu-şi repede pulpele plinuţe, vîrtoase, se căţără în cabină. Preluă schimbul şi nu apucase să transporte decît cel mult vreo zece încărcături, cînd auzi deasupra gropilor o voce tunătoare:

— Toată lumea se retrage dincolo de linia roşie! O scurtă pauză, apoi: Foc!!

Pămîntul se cutremură atît de tare, de se clătină macaraua. Trombe de nisip se iscară deasupra stăvilarului, împungînd cerul cu mii de ace, apoi începură să scadă încet. Cînd vîntul năprasnic care se stîrnise fără veste împrăştie praful, stăvilarul păru sfîrtecat. Totuşi apa nu pornea încă pe noul făgaş. Ca trezite de explozie, cele două excavatoare începură să-şi mişte repede cupele, grăbite să desfacă obstacolul de pămînt care tot mai rezista. Privind în sus, Murka avu impresia că zăgazul a şi fost spart, iar rîul şovăie din cine ştie ce pricină, învolburîndu-se în faţa acestei muchii de pămînt care de departe nici nu se mai cunoaşte. Deodată, din cabina excavatorului cu steguleţul roşu, ţîşni un bărbat înalt, spătos, în salopetă. Ca şi cînd ar fi înotat în nisipul răscolit, îşi croi drum pînă la mijlocul stăvilarului şi aici se apucă să împrăştie cu mîinile opreliştea ce nu se vedea de sus. Puhoaiele tulburi bufniră prin mica deschizătură săpată de omul acela, iar după ele se năpusti cu turbare Oni, măturînd nisipurile îngrămădite de explozie. Omul în salopetă fugea de torentul care măcina valul de pămînt. Acum apele tulburi parcă voiau să-l prindă de picioare.

Omul a fost totuşi mai iute şi s-a suit înapoi pe excavator. Uralele izbucnite din mii de piepturi se auziră chiar şi în colivia de sticlă, cocoţată la o înălţime de zeci de metri, departe de locul unde se pe-

treceau toate acestea. Macaraua lucra de zor cărînd beton. Murka îşi dădu seama cine-i omul care acum cîteva clipe deschisese vad, cu mîinile lui, puhoaielor de apă. Bărbia i se zbîrci a plîns. „Kostea, frăţioare, tu erai !... Nebunule !" Hotărî : „Chiar azi îi scriu mamei".

În strigătele entuziaste ale mulţimii îmbulzite pe maluri, apele potopiră repede groapa. Puhoiul învîrtejea bîrnele şi scîndurile ca pe nişte fire de paie. „Te vom supune, Oni !" Cuvintele acestea scrise pe pintenul uriaşei căldări, şi la care trudiseră cîteva nopţi comsomoliştii în frunte cu Igor Kapustin, dispăreau treptat în spuma murdară a apelor dezlănţuite care năvăleau spre creasta de beton. Între timp, betoniştii îşi vedeau de treabă. Macaraua, această pasăre de oţel cu picioare lungi de cocostîrc, înzestrată acum cu un creier viu şi voios, apuca harnică cu ciocul ei lung hîrdaiele uriaşe şi, rostogolindu-le agale pe şine, le căra spre baraj. La un moment dat, răsună din difuzoare un glas subţire şi puţin răguşit, pe care mulţi îl cunoşteau.

— Tovarăşi, cetăţeni ai Divnoiarskului, spunea Litvinov. Noi, bolşevicii, am dat poruncă rîului Oni să se abată din cale. Şi, după cum vedeţi, el ni s-a supus. În numele guvernului sovietic, în numele partidului nostru comunist, vă mulţumesc pentru felul cum aţi muncit ! Acum noi, bolşevicii, poruncim rîului să-şi părăsească străvechea lui matcă...

— Acţiunea de stăvilire începe ! ordonă cineva milităreşte, şi Murka recunoscu îndată glasul lui Diujev, bărbosul acela simpatic, care venea deseori împreună cu Nadtociev în Orăşelul Verde, s-o vadă pe Dina Vasilievna.

„Acuşi apare şi al meu", gîndi ea îndreptînd binoclul spre pod. Lîngă stăvilar, într-un nor albăstrui — şiruri de autocamioane basculante. Malul opus era negru de lume. Deodată, un zumzet de glasuri înfricoşate ajunse pînă la cabina macaralei. „Ce să fie ?"

Manevrînd cu o singură mînă, Maria întoarse binoclul spre excavatorul fratelui ei, unde părea să se fi mutat epicentrul evenimentelor. Nu, maşina n-a păţit nimic. Ea lucra cu precizie şi siguranţă, muşcînd hălci de pămînt spre a face mai mult loc apei. Dar puţin mai sus, ceva viu, negru se zvîrcolea în mijlocul vîltoarei. Maria potrivi binoclul. Un cîine !... Se nimerise pe mal cînd apele năvăliră deodată, îl smulseră şi îl tîrau acum spre groapă, spre creasta aceea de beton unde, încrîncenîndu-se şi mai aprig, frîngeau şi făceau ţăndări pînă şi buştenii cei mai groşi. Oamenii de pe mal se frămîntau privind bietul animal care lupta cu desperare pentru mica lui viaţă.

Deodată se aşternu liniştea. Namila de oţel se opri, îşi ridică botul garnisit cu dinţi zdraveni, înaintă puţin şi, cum i se păru de sus, se opri chiar la marginea prăpastiei. „Ce faci, zăpăcitule ? ! !" se sperie Murka. Şi numai cînd maşina încremenită deasupra puhoiului îşi repezi înainte braţul, Murka înţelese. În clipa următoare cupa căzu piatră, apoi se ridică într-o jerbă de stropi. Apele se învîrtejeau şi se rostogoleau la vale, dar ghemuleţul viu nu se mai vedea nicăieri. Dihania de oţel părea că îşi desface ghearele. Pe ţărm izbucni o furtună de aplauze. Potaia stătea buimacă pe un morman de nisip, scuturîndu-se într-un fel caraghios, iar uriaşa maşină se întoarse la locul ei şi-şi văzu mai departe de treabă.

— Mă, nebunule ! murmură cu încîntare macaragiţa.

— Konstantin Tretiak de pe excavatorul trei ! ! Nu ştiu dacă vei fi decorat pentru salvarea înecaţilor, dar cu o mustrare pentru riscul ăsta prostesc te-ai asigurat ! comentă glasul lui Litvinov.

Apoi Diujev dădu un ordin :

— Coloana unu de la autobaza cinci ! Atenţiune ! ! Coloana unu de la autobaza cinci ! Ieşi pe pod şi începe stăvilirea ! !

Şirul de maşini a străbătut digul. Uriaşele autobasculante de douăzeci şi cinci, cărînd munţi de steiuri,

înaintau cu luare-aminte, ai fi zis, pe vîrfuri. Pe acoperişul cabinei de la prima maşină flutura un steag roşu. Vîntul se înteţea şi aveai impresia că steagul vrea să se smulgă şi să se înalţe în văzduh. Pe amîndouă malurile se auzi clar un dialog ce avea loc la centrul de comandă al acţiunii de stăvilire şi care nu era destinat marelui public :

— De scos, au scos portierele, dar în maşina din frunte văd doi oameni. Diujev ! De ce nu s-a executat ordinul ?

— E Petrovici. Uite steagul... răspunse o voce cu un accent gruzin. I-am spus eu, dar ţi-ai găsit... Să vezi ce-i fac !

Maria ştia că pentru mai multă siguranţă fuseseră demontate portierele. În felul acesta, dacă s-ar întîmpla ca blocurile uriaşe să antreneze basculanta în căderea lor, şoferul va putea sări din cabină. Din acelaşi motiv, în cabină n-avea voie să se afle decît un singur om. Cînd s-a stabilit cine va participa la această acţiune de mare cinste, dar primejdioasă, chiar soţul ei refuzase categoric pe cîţiva şoferi iscusiţi numai pentru că nu ştiau să înoate. Nu l-a răbdat însă inima şi şi-a călcat singur consemnul. Maria ştia că primejdia e mare, totuşi nu era supărată. Privind cum manevrează pe pod maşina cu steagul roşu, cum se trage înapoi spre bordură, pentru prima oară se simţi mîndră de soţul ei. Mîndră şi îngrijorată. Iată roţile din spate s-au proptit în bîrna opritoare, bena începe să se ridice deasupra golului. Murkăi i se tăie răsuflarea. Betoniştii tocmai desprinseseră o nouă încărcătură de beton de pe cîrligele macaralei. Avînd cîteva clipe libere, duse iar binoclul la ochi.

Bena se ridica mereu. Din cabină, în partea unde se zbătea steagul, se ivi un cap rotund. Maria crezu că i se opreşte inima. Bubuind, blocurile uriaşe se rostogoleau în apă. Roţile din faţă se săltară şi maşina semăna acum cu un cal cabrat. Maria ţipă îngrozită : „Aoleu, măiculiţă !“ Podul, maşina, totul dispăru într-o trombă de stropi stîrnită de bolovanii în cădere. Dar vîltoarea

nu dură decît o clipă şi macaragiţa revăzu imediat podul, rîul, autocamionul. Acum basculanta manevra ca să facă loc maşinii următoare. Din cabină sări un bărbat scund, îndesat. Nişte oameni veniră fuga să-i strîngă mîna, iar între timp, pe pod se perindau uruind alţi uriaşi care, cum îşi aruncau povara, făceau cale întoarsă. Şirul de maşini părea un singur lanţ, atît de egale erau intervalele între ele. „Ăsta o fi transportorul pe care l-a născocit cu Poperecinîi. Nu-i rău !", catadicsi să recunoască Murka şi deodată văzu în oglinjoara rotundă, pe care o prinsese cu mîna ei de cadrul de oţel al cabinei, că ochii îi sînt înecaţi în lacrimi şi că i se duce dresul de pe pleoape. Îşi umezi un deget şi repară repede „avaria". În acel moment se auziră nişte zgomote ca şi cînd cineva ar fi lovit într-un obiect de metal, spre a le cere tuturor să asculte, şi numaidecît răsună în difuzoare glasul bărbosului, vorbind probabil nu pentru prima oară :

— Atenţiune ! Atenţiune ! Mă adresez tuturor ! Am fost anunţaţi că de la nord vine o furtună cu ploaie şi grindină mare. Vîntul trece de zece grade ! Recomandăm celor care nu participă la lucrări să se întoarcă imediat acasă ! Acţiunea de stăvilire continuă ! Vom rămîne cu toţii la posturile noastre orice s-ar întîmpla ! Ceilalţi să se împrăştie !...

„Şi ce mare lucru o furtună ! pufni Murka, privind nepăsătoare cum se întunecă zarea. Pe Petrovici al meu nu-l ia vîntul : categorie grea... Auzi ! După ce ne luăm la trîntă cu un ditamai rîu, să ne speriem de o sărăcie de vînt !"

La fel gîndeau pesemne şi oamenii care umpleau malurile, taluzurile digurilor şi povîrnişurile stîncilor Malul Frumos şi Capul Taurului. Furtună, vînt, grindină... Au mai văzut ei aşa ceva... În schimb, n-au văzut niciodată cum se stăvileşte un rîu ca ăsta. Era un spectacol la fel de captivant ca un meci între două echipe divizionare. Priveau la acel du-te-vino ritmic al maşinilor între pod şi cariere, ca şi cînd ar fi urmărit

evoluția pe teren a jucătorilor preferați... Și ce dacă vine furtuna!

Avertismentul se repeta tot mai stăruitor, vădind o îngrijorare crescîndă. Maria văzu cum acolo, jos, miliției încearcă să împrăștie mulțimea. Mai mulți tineri se luară de mîini și, alcătuind astfel un cordon, se străduiau să evacueze taluzurile. N-au de lucru! Vîntul năvălea tot mai furios pe ferestruica cabinei. Spulberul stîrni nisipul și, ca un jet proiectat dintr-un aparat de sablare, o biciui peste obraz. Se trase înapoi și trînti furioasă fereastra. Se făcu atît de întuneric, că trebui să aprindă becul de pe tabloul de bord și reflectorul de pe braț. Trîmbe de nisip zbucneau spre înălțimi. Fel și fel de obiecte smulse de vînt — ziare, batiste, o pălărie de paie — păreau niște porumbei vînzolindu-se înaintea furtunii. Un nor negru își tîra burduhanul lățos peste întregul vălmășag. Coama înspumată a pragului Buinîi se detașa, de un alb scînteietor, pe cerul plumburiu și pe oțelul apei. Rafalele zgîlțîiau macaraua. Cablurile de oțel zbîrnîiau ca strunele de ghitară. Apoi ploaia spălă geamurile și pînza ei deasă ascunse priveliștea. Abia vedea oamenii care alergau spre șoproanele unde se depozita cimentul. Maria trebui să oprească macaraua. Boabe mari de grindină răpăiau în geamuri. Părea că cineva, pradă unei furii turbate, zvîrle orbește pumni de pietriș.

Scăpărarea unui fulger smulse pentru o clipită întunericului malurile pustii și mulțimea de oameni care, ferindu-și capul cu haine, pardesie, broboade, alerga spre șoproane, sărind peste băltoace, poticnindu-se, căzînd. Piatra izbea în geamuri, în jur urla și șuiera furtuna. Aveai impresia că s-a înnoptat. Pe pod se vedeau însă mocnit luminile mașinilor mișcîndu-se ritmic, precis, de parcă nu s-ar fi dezlănțuit prăpădul, de parcă n-ar fi urlat vijelia.

Murka nu era fricoasă, și furtuna care bîntuia dincolo de geamurile cabinei, făcînd cablurile să trosnească și zgîlțîind namila de oțel, trezea în ea o bucurie sfi-

dătoare : „Mă doare-n cot de vînt şi de grindină. Sîc ! Pe rîu se lucrează înainte !“ Glasul bărbosului răzbi prin vuietul furtunii :

— Atenţiune, coloanele trei şi patru. Micşoraţi intervalul ! Micşoraţi intervalul ! Intră în acţiune şi autobaza şase de rezervă ! Ascultă, cariera de piatră ! Ascultă, cariera de piatră ! Grăbeşte încărcarea ! Grăbeşte încărcarea !

În vălmăşagul negru, luminile se mişcau într-una, de pe pod se prăvăleau în apă frînturi de stînci şi grămezi de balast. Îndîrjita ofensivă a omului înfrunta şi împotrivirea turbată a rîului, şi ploaia, şi grindina, şi uraganul. Acum macaraua nu mai tresărea, ci se legăna ritmic. Murka simţea că ameţeşte. Albă la faţă, îşi încleştă mîinile de scaun. Se îngrozi : dar dacă... Poate ar fi mai bine să coboare ? Dar nu avea curaj să iasă din cabină şi să se cufunde în infernul urlător, şfichiuit de grindină.

Ţîrîitul telefonului abia se auzi.

— Tovarăşă Tretiak ! Macaraua este ancorată. Coboară ! Suna ca un ordin. Mai demult, fiind încă o fetişcană şi făcînd antrenament la aeroclub, cînd auzea ordinul instructorului, Maria se arunca cu paraşuta de pe aripa unui avion. Încercînd acelaşi fior, împinse uşa pe care vîntul o ţinea strîns şi, proptind-o cu umărul, se strecură afară pe scara îngustă îngrădită cu cercuri de fier.

„N-o să păţesc nici pe dracu, de-aici n-ai cum să cazi“, îşi dădea ea curaj. Dar tocmai cînd începu să coboare, macaraua se cutremură. Capătul unui cablu de oţel care se rupse îi trecu şuierînd deasupra capului şi răsucindu-se în spirală izbi cabina, făcînd geamurile ţăndări. Cioburile zvîrîiră în văzduh luate de vînt. Lipită de trupul macaralei, Murka simţi cu toate fibrele fiinţei sale o mişcare lină : scăpînd de legăturile care-l imobilizau, uriaşul de oţel, împins de vînt, prinse a luneca pe şine.

Jos, oamenii strigau, dădeau din mîini. Creierul, deprins să simtă macaraua ca un fel de întregire a trupu-

lui, știa exact ce avea să se întîmple : împinsă de vînt, mașina va ajunge pînă la capăt, se va împiedica de șinele întoarse în sus, care-i îngrădeau făgașul de rulare, și se va prăbuși, iar brațul răsucit spre dreapta va strivi un șopron unde s-au adăpostit atîția oameni.

— Of, măiculiță ! ! strigă Maria ca în copilărie cînd se speria de ceva. Ce de lume s-a îmbulzit acolo !

Uitînd de furtună, de grindină, de vuietul vîntului, fără să mai asculte ce i se strigă de jos, sau poate chiar i se ordonă, se căzni să se cațere înapoi, încleștîndu-se de treptele lunecoase. Vîntul trîntise iar ușa. O smuci cu putere și aproape că se rostogoli în cabină. Dar imediat sări în picioare, porni motoarele, apăsă pe manetă. Rotindu-se lin brațul veni drept în față. Toate manevrele fură executate repede, dar avea impresia că o încetineală de coșmar îi paralizează mișcările. În schimb macaraua luneca cu o repeziciune nefirească. Atunci femeia își simți plodul răsucindu-se în pîntec, întorcîndu-se fără habar, ca omul cînd vrea să se dezmorțească. „Puișorul meu drag", șopti Maria, știind că nu mai există nici o scăpare. Roțile atinseră barele limitatoare, trupul de oțel al macaralei tresări și, ca sub povara unor gînduri grele, începu să cadă încet-încet.

„Mamă-ă-ă-ă ! ! țipă sfîșietor femeia și, ocrotindu-și pîntecul cu mîinile, se prăvăli împreună cu colosul de oțel. Pămîntul se cutremură și țîșni spre ei.

Furtuna bîntuia mereu cu aceeași furie năprasnică. Dezlănțuită, vijelia urla, răgea, frîngea arbori și-i azvîrlea în vîltoare, mătura corturile, smulgea ardezia de pe acoperișuri și își învîrtejea prada deasupra podului unde Petrovici, înarmat cu un felinar, dirija nesfîrșitul șuvoi de mașini. În focul teribilei încleștări cu Oni, nimeni dintre cei aflați pe pod nu văzuse cînd s-a prăbușit macaraua, nu auzise răcnetul de groază izbucnit din sute de piepturi. Roțile mașinilor huruiau, zguduind scîndurile, farurile făceau să scapere fosforescent bezna, fără s-o poată străpunge însă. Puhoaiele se năpusteau mînioase, dar mașinile veneau, veneau, ve-

neau... La intervale egale, blocuri de rocă şi grămezi de bolovani erau aruncate în rîu, şi stăvilarul încă nevăzut creştea sub apă. Turbat de furie, Oni se năpustea la atac, zgîlţîind pilonii de beton care vuiau de încordare, dar ţineau piept iureşului. Cînd furtuna se mai potoli, iar prin pînza albastră proaspăt spălată a cerului ţîşniră stelele mirate, coama înspumată a puhoiului fu străpunsă deodată în mai multe locuri de colţi de piatră.

— Tovarăşi, i-au dat dinţişorii, primii colţi! Biruim!... Să-i dăm bătaie! Apele mari au ajuns la treizeci de kilometri de aici, spunea la radio o voce obosită.

Era un eveniment de însemnătate mondială. Tot Divnoiarskul aşteptase această veste. Dar acum, cînd ştiau ce s-a petrecut în toiul bătăliei pe creasta stîncii Capul Taurului, vestea cea mare fu primită într-o tăcere mormîntală.

20

— ...Abia spre noapte am reuşit s-o readuc în simţiri. S-a încercat tot ce a fost omeneşte posibil. Şi tocmai cînd începusem să-mi pierd nădejdea, ea a deschis singurul ei ochi... povestea peste cîteva zile Dina Vasilievna lui Diujev.

Şedeau pe banca de sub stufosul pin cocoţat pe creasta Malului Frumos. Peste apele îmblînzite se aşternuse o noapte verzuie înmiresmată şi zumzăind de ţînţărime. Era atît de străvezie această noapte siberiană de iunie, încît puzderia de lumini a şantierului şi scăpărările reci ale sudurii electrice aproape că nu-i schimbau strălucirea firească.

Mai demult, în primul an al lucrărilor, mîini grijulii meşteriseră o bancă pe micuţul tăpşan care domina şantierul. De atunci banca a devenit tovarăşă

credincioasă a îndrăgostiţilor şi visătorilor şi nu a fost seară să rămînă goală.

— ...mutilată, cu oasele zdrobite, nemaiavînd nimic întreg în trupul ei, se căznea să spună ceva, urmă Dina privind fără ţintă dincolo de rîu. M-am aplecat văzînd că-şi mişcă buzele şi mai curînd i-am ghicit cuvintele : „Micuţul meu, micuţul meu". Întreba despre copil. Şi-ţi dai seama, Pavel, ce fericită eram că puteam să-i răspund : „Trăieşte !" Ba chiar am pus să i se aducă imediat din incubator ghemuleţul acela viu, înfăşurat în vată. Şi n-ai să mă crezi, Pavel, numai o femeie m-ar putea înţelege, în singurul ochi de pe această faţă, care nu mai era decît o vînătaie sîngerie, a strălucit bucuria. Da, da, bucuria. Crezi că mi s-a părut ? Nu, te asigur... Am fost zguduită...

Dina tăcu, muşcîndu-şi buzele şi privind Capul Taurului ce se profila ca desenat în tuş pe fundalul verzui al nopţii.

— Vasilisa spunea că Maria e un cuc... Uite, vezi, în privinţa ei s-a înşelat... Ce crezi, e adevărat că o s-o înmormînteze în Parcul eroilor, alături de partizanii aduşi din taiga ?

— Aşa zicea Bătrînul.

— Te-ai văzut cu el ieri, Pavel ?

— Da, cu o jumătate de oră înainte de a mă întîlni cu tine, Dina.

— Şi chiar te trimite la Ust-Cernava ca director de filială ?

— Pînă una-alta voi pleca cu cîţiva comsomolişti să aruncăm din elicopter o placă de fontă pe care scrie : „Mai supune-te o dată bolşevicilor, Oni !" Placa e în cabinetul Bătrînului şi o arată tuturor. E încîntat şi fredonează mereu fraza aia din *Cneazul Igor*.

— Nu mi-ai răspuns în privinţa filialei. E adevărat, Pavel, da ?

— Încă nu s-a primit confirmarea, dar ţie pot să-ţi spun : da, e adevărat.

Mîinile mici ale femeii odihneau în palma stîngă a lui Diujev. Cu dreapta el le mîngîia încetişor. Simţi cum îi tresar degetele, crispîndu-se ca de durere.

— Ce-i cu tine ? Ţi-ai adus aminte de ceva ? De ce te-ai întristat ?...

— Nu, n-am nimic. Absolut nimic... Mi-a venit aşa, ştii...

— Nu vrei să primesc ? De ce ?

— Dar eu ? murmură Dina. La mine te-ai gîndit ?

Fericit, Diujev o strînse în braţe :

— Prostuţă mică ! Peste tot e nevoie de medici. Viitorul director al viitoarei filiale a întreprinderii „Onistroi" propune doctoriţei Dina Zaharova să vină pe un alt „ţărm sălbatic" şi-i promite cel mai drăguţ colţişor dintr-un cort „extralux".

— Uite, uite, Pavel ! exclamă Dina. O mică cometă... Sau poate e un sputnic ? Vai, unde te uiţi ?... Eu îţi vorbesc despre cometă, iar tu priveşti podoaba aia de pod, care de fapt nici nu mai e pod, ci baraj, dig, stăvilar... zău, dacă ştiu cum se cheamă asta la voi...

— Nu te supăra, Dina, dar tocmai îmi spuneam : „Uite că soarta m-a răsplătit pentru cîte am îndurat... Cu dărnicie... cu prisosinţă !"

Ochii cenuşii ai Dinei scînteiau.

— Pavel... Adică lasă, sînt convinsă că tot la scumpul tău pod te gîndeai, nu ?

— Şi la pod, firește... Numai că... Ştii, Dina, nu mă pricep să vorbesc despre asta.

— Deci şi la pod... Se putea altfel ? ! Acum glasul Dinei îşi pierduse căldura ; vru să se tragă mai la o parte, dar mantaua lui Diujev îi învelea pe amîndoi. Cu un gest duios şi autoritar mîna lui o opri, strîngînd-o mai aproape.

— Pfui, Pavel, miroşi a sudoare ! Ce dracu, nu vă spălaţi de loc acolo ?

Ruşinat, Diujev lăsă ochii în pămînt.

— Din ziua cînd am terminat barajul, Vorohov şi cu mine tot vrem să ne ducem la baie, dar mereu intervine cîte ceva... O nenorocire.

— E de-a dreptul scandalos ! Ţi-o spun şi ca femeie, dar mai ales ca medic... Nici entuziasmul vostru, nici podurile, nici barajele nu scuză această sălbăticire. Parcă

ai fi omul cavernelor. Dar lasă, că de-acum intrați pe mîna mea... A, era să uit — de unde ai poza mea ? Aia pe care o ții pe birou, în faimosul vostru vagon ?

Diujev tăcea. Sub zimții negri ai stîncii se revărsa larg rîul Oni. Nu apucase încă să se deprindă cu noua lui matcă și, în seninul verzui al nopții, se vedea cum izbește digul căptușit cu blocuri de bazalt și, surprins de această opreliște neașteptată, își încetinește o clipă goana, apoi o ia ușurel la dreapta, mînîndu-și supus apele spre creasta de beton. Furtuna care bîntuise a sfărîmat multe plute, a smuls din rădăcini și a azvîrlit în vîltoare arbori falnici. Îi vedeai săltînd în mijlocul apei ca niște bețișoare de chibrit aruncate în pîrîiaș de o mînă de copil. Din vîrful Malului Frumos vedeai aceste bețișoare așezîndu-se șir și luînd-o și ele docil spre albia nouă.

— Te-am întrebat de unde ai fotografia aceea veche. Răspunde odată, Pavel ! De ce taci ? Simțea că-i place să-i spună pe nume, să-l tutuiască. Era o senzație nouă, plăcută, în care se mai amesteca încă o ușoară sfială.

— O am de la Sacco, răspunse Diujev cu jumătate gură. Cînd a plecat pe Cernava... L-am ajutat să-și încarce în mașină avutul, care a încăput tot într-o valiză și un rucsac. Burun sărise ca de obicei pe bancheta din față. Ne-am luat rămas bun, i-am tot făcut semne pînă a dispărut mașina în depărtare, apoi m-am întors în cameră. Deodată, bate cineva la ușă. Deschid... Sacco !

Diujev tăcu privind drept înainte. Apele mohorîte se mai luminară, iar ceața scămoșată prinse a se destrăma.

— Și, Pavel, și ?... Dina îl zgîlțîi de umăr. Sacco avea de mult poza asta. S-a ținut de capul lui Petrovici, care o făcuse, pînă i-a dat-o, și de atunci o purta în buletin... Cînd, deodată, o văd la tine pe birou. Haide, spune...

— A intrat în cameră cu fotografia în mînă.

— Și ce ți-a spus ?

— Numai atît : „Ia-o. E tot ce am mai scump... dar îți aparține."

— Şi mai dèparte ? Cum de nu înţelegi, Pavel, că pentru mine e foarte important să ştiu !...

Diujev zîmbi vag unei amintiri.

— A mai spus : „Inima femeii e ca o bandă de magnetofon. Cînd înregistrează o melodie nouă, cea veche se şterge definitiv. Şi prost e cel care nu pricepe nici atîta lucru." Apoi m-a făcut chior, papălapte... Ba mi se pare că a mai adăugat şi „cretin", dar nu ştiu precis... Deşi desfăşurarea evenimentelor a arătat că a avut dreptate. Nu-i aşa ? A mai spus : „Să-mi scrieţi pe adresa mea obişnuită : la Casa de oaspeţi"... S-a întors şi a plecat.

— Adresa mea obişnuită, Casa de oaspeţi... repetă Dina îngîndurată.

Rămaseră un timp fără să-şi vorbească. La răsărit mîiea o geană alburie şi, ca întotdeauna spre zori, ţînţarii se îndîrjiră. Dar cei doi de pe bancă nu le auzeau bîzîitul războinic.

— E un băiat tare bun Sacco, spuse într-un tîrziu Dina. Dacă nu te întîlneam pe tine, Pavel... După o nouă tăcere, urmă : Adică nu, nu ştiu... Ştii, a venit celălalt să-şi ia rămas bun. Tuns, ras, cu pantalonii la dungă. Mie mi-a adus lăcrimioare, iar mamei, un bibelou... Înainte de a se aşeza, am băgat bine de seamă, şi-a tras puţin pantalonii, să nu-i şifoneze. Ca un făcut, n-aveam cu ce să-l servim. Mama, ah şi vai, şi fuga pînă la colţ să cumpere ceva... Pavel, a urmat o scenă oribilă : s-a schimbat brusc la faţă şi a căzut în genunchi : „Te rog, te implor, vino cu mine... Dacă nu acum, promite-mi că vei veni mai tîrziu. Nu te voi ţine. Te vei putea întoarce oricînd. Să ştii că nimeni şi niciodată nu-ţi va ocupa locul. Te voi aştepta." Plîngea, Pavel, plîngea în hohote. Asta nu era prefăcătorie. Mi-era şi milă, şi scîrbă, şi groază. Cînd s-a auzit cheia răsucindu-se în broască a sărit în picioare, şi-a potrivit cravata, şi în clipa cînd a intrat mama îmi săruta ceremonios mîna...

Tăcu puţin, oftă, scuturâ din cap.

— Spune, Pavel, apele vor acoperi şi stînca asta ?

— Fireşte. Şi banca *noastră*, şi pinul *nostru*.

— Şi într-o zi voi trece cu vaporul deasupra băncii *noastre* şi a pinului *nostru*... Dar tu cînd ai de gînd să-ţi razi barba asta stufoasă ? Făgăduiala dată...

— Chiar şi mîine, dar mi-e să nu te sperii. De altfel te-am prevenit...

— Cicatricele ? Nu văd de ce să le ascunzi ! Ştiu de la Karl Martianovici cum ai sărit pe pod cînd a început să trosnească sub năvala gheţurilor... Spune, nu ţi-a fost groază cînd ai simţit că podul se prăbuşeşte ?

— Nu ştiu, nu mai ţin minte... Am căzut o dată cu el...

— Da, dar acum te-ai pus iar pe picioare. Mă uitam ieri cu cîtă dragoste te priveşte Bătrînul... Pavel, ştii, vreau să am un băiat care să-ţi semene leit — voinic, blond, cu ochii albaştri. Mărturisi în şoaptă : O vreau de mult... Dar tu n-ai ştiut să vezi...

— Iar eu aş vrea să am o fetiţă, tot aşa ca tine, cu ochii cenuşii, migdalaţi, ochi care vor să vadă dintr-o dată întreaga lume.

Tăcură. Ghemuiţi unul în altul priveau cerul, care se lumina tot mai mult la răsărit, şi rămurişul bradului colorat deodată în purpură, de parcă ar fi luat foc. Apoi, purpura se prelinse de-a lungul trunchiului de aur, se revărsă pe iarba înrourată şi de aici pe povîrnişurile de bazalt. Se făcură trandafirii şi apele Oniului, iar pe malul celălalt, Capul Taurului îşi repezi înainte fruntea posomorîtă. În vîrful stîncii, care domina malul drept, apăru în primele raze macaraua de oţel doborîtă de furtună. Picioroangele ei lungi o făceau să pară o barză împuşcată în zbor şi care şi-a frînt gîtul de pisc.

— Dacă o să avem o fetiţă, o să-i spunem Maria. Eşti de acord ?

Diujev tăcea.

— Şi ştii la ce mă mai gîndesc, Pavel ? Cum vor arăta toate acestea peste trei, peste cinci ani, cîndva, la sfîrşitul septenalului... Mi-ar plăcea să pot strecura o privire în viitor. Spune, tu nu vrei niciodată să strecori o privire în viitor ?

Diujev tăcea.

— Hai! La ce te gîndeşti? Poate la Olga Ignatievna? La Oleg?

Diujev tăcea.

Speriată, femeia se aplecă să-i vadă mai bine faţa, şi o pufni rîsul: dormea dus. Somnul îl picnise aşa cum şedea, ţinînd-o de mijloc... Zorile revărsate biruitor cerneau peste stîncă şi peste pin, peste rîu, ierburi şi nori, o tremurată pulbere aurie. Văzduhul era străpuns de ciripitul păsărilor.

Cu o grijă maternă, Dina culcă în poală capul masiv al bărbatului, împodobit de o chică blondă zbîrlită. Diujev nu se trezi. Mestecă numai în somn şi schiţă o mişcare ca să gonească un ţînţar. Fioroasele gîngănii bîzîiau sîcîitor în aerul limpede. Ca să-i alunge, Dina scoase din buzunarul mantalei un ziar împăturit. Îi sări în ochi un articol însemnat cu roşu: „O măreaţă victorie pe ţărmurile Oniului". Într-un loc, cîteva rînduri încercuite:

„O pildă a minunatei creaţii tehnice a constructorilor o constituie pilonii prefabricaţi din beton, folosiţi pentru prima oară de un colectiv de tineri ingineri talentaţi, condus de Diujev P.V. Sînt mîndru că am avut şi eu prilejul să ajut cîndva acest colectiv inovator în realizarea cutezătorului său proiect..."

Cu acelaşi creion roşu cineva a pus la margine un apăsat semn de exclamaţie. Stilul îi păru cunoscut. Avînd grijă să nu-l trezească pe Diujev, despături încetişor ziarul cu mîna stîngă şi citi semnătura: „Prof. V. A. Petin, doctor în ştiinţe tehnice, laureat al premiului de stat."

„Sînt mîndru că am avut şi eu prilejul să ajut..." O fărîmă de secundă îl văzu înaintea ochilor — calm, sigur de el, ţinută impecabilă... Dar numai o fărîmă de secundă... Ca pe un personaj dintr-un film vechi, plicticos, care nu-ţi lasă altă impresie decît că ţi-ai pierdut timpul de pomană.

— *Plusquamperfektum*, rosti Dina expresia preferată a lui Viaceslav Ananievici, imitîndu-i întocmai into-

nația. Un val de duioșie îi năpădi inima. Se aplecă spre capul bălai ușor înspicat, care odihnea pe genunchii ei.

În ciripitul sonor și zglobiu al păsărelelor și în duduitul motoarelor ce se auzeau dinspre baraj, deasupra Divnoiarskului se năștea o zi nouă. Cîte o pală de vînt aducea de la pragul Buinîi un vuiet surd de apă învolburată. Vîntul jilav avea iz rășinos de taiga în care se împletea, sfielnic încă, mirosul de fum al noilor uzine.

Moscova
1959—1962

Redactor responsabil : NATALIA STĂNESCU
Tehnoredactor : SORINA MALCAȘ

Dat la cules 27.07.1964. Bun de tipar 23.10.1964. Apărut 1964. Tiraj 25.145 ex. broșate. Hîrtie ziar rotativ de 50 g/m². Format 540+840/16. Coli ed. 34,87. Coli tipar 40. A. T. 8928. C.Z. pentru bibliotecile mari 8S. C.Z. pentru bibliotecile mici 8S—31=R.

Tiparul executat sub comanda nr. 40.570 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — R.P.R.

Lei 14